

ДУХ И ЈЕЗИК ЗАКОНА

Д-р Драгутин Јанковић

За државе типа каквог је наша, консолидација њена значи у основи утврђивање унутрашњег правног поретка. Утврдити правни поредак значи извршити унификацију приватно правног законодавства у првом реду, регулисати приватно правне односе законима, који ће бити општи за целу државу. Отуда се тенденција за унификацијом закона осећала код наше државне управе стално од свршетка рата па за десет година до данас. И до сада ми имамо изједначене законе: кривични и кривични судски поступак; менични и закон о чеку; стечајни и закон о принудном равнању ван стечаја; грађански парнични поступак, а у Министарству Правде раде се још грађански законик, судски пословник а вероватно ће и трговачки законик најзад доћи на ред.

Дејство закона на учвршћење државе је огромно и оно претставља основни мотор за поверење, добру вољу и искрену оданост грађана државној заједници. Отуда се законодавна или правна мисија државе и ставља изнад свих њених осталих атрибуција, а грађењу закона у свима временима од Ликурга па до данас, придаје особита и изузетна важност за државу.

Да би држава могла да изврши своју правну мисију, њој треба добро законодавство. Под dobrим законодавством ми сматрамо и гледамо законе који најбоље одговарају даноме типу државе и њеном унутрашњем националном и социјалном склопу. Да се утврди правни ред ствари у држави, да се она консолидује, није само потребно да држава изједначи своје законе, већ је још потребно да ти закони одговарају и духу времена и народним традицијама и стварним социјалним односима у држави и циљу опште државне политике. А поврх свега, закони у једној национално хомогеној држави, морају носити печат националног живота и бити писани народним језиком. Јер постоји и једна национална мисија државе, која од њеног постанка па до данас није престала да се врши. И данас кад је принцип национални победио дефинитивно у стварању држава, закони државни морају не-

избежно носити национално обележје. Једном речју, закони имају своју пасивну и активну улогу у животу народа и државе. Они с једне стране синтетизирају обичаје, потребе и погледе народа и друштва чије унутрашње односе регулишу и тиме постају огледало стања које стварно постоји у држави. С друге стране пак, закони су изванредан и прворазредни инструменат у доношењу и стварању нове идеологије, која може имати за циљ једну трансформацију друштва и његовог поретка у најбољем смислу. Они у држави преставаљају једну сталну машину за непрекидно дејствовање у подизању материјалног и духовног, у васпитању и развићу народних маса. Али да закони одговоре тој својој намени и изврше успешно и једну и другу своју мисију, они морају бити национални, морају одговарати духу народном, морају бити писани језиком народним.

Наполеонов Грађански Законик, имајући те особине, по своме дејству имао је много вишу мисију и несравњено дуже трајање него ли све Наполеонове победе. Бечки Конгрес већ 1815. године збрисао је последице тих победа, али дејство Наполеоновог Законика и његова мисија врше се и данас.

Проучавајући наше ново законодавство ми смо дошли до извесних стручних констатација, као и наш правнички свет, које у општем интересу мислимо, да је потребно истаћи.

Општи поглед на наше унифицирано законодавство даје овај резултат и ову констатацију: осим закона кривичног и закона о меници и чеку, сви остали изједначени закони наши не само да воде порекло од аустријских оригинала, већ су и у концепцији правној и у употребљеном материјалу готово дословно пренети из аустријског законодавства. Осим овога и ако већ тешки и анахронични за наш народни правни живот, они су поврх тога писани једним језиком готово неразумљивим и са једном терминологијом за нас толико туђом, да се без немачког оригинала не могу многа места у законима ни разумети. У томе се нарочито одликује нови стечајни закон, закон о принудном поравнању ван стечаја и закони који се односе или су у вези са том материјом. Тако на пример за исте су, коментатори њихови, проф. Верона и Зуглија рекли: да су каткада у службеном преводу управо неразумљиви. (Види предговор г. г. Верона и Зуглија: Стечајни закон коментар — Загреб — 1930.). За друге су пак, као што је на пр. закон о судским таксама — а и тај је превод аустријског закона — и саме оне судије које су његова начела познавали из пређашњих аустријских закона, изјавиле, да је то врло тежак и к том несигуран посао примењивати тај нови закон. (Види предговор Михаиљовића и Д-р Трпџа, судија из Сарајева: Закон о судским таксама — Сарајево 1930.). Ми цитирамо само ове законе, јер су њихове коментаре писали и

овако их оценили људи, који су те законе и сами примењивали раније као судије у Аустрији, било у Касационом суду бечком, као проф. Верона, било као г. Михалиновић судија у Босни.

Зато даље и нећемо цитирати ни закон о парничном поступку грађанском, за који верујемо да ће поред најбољих намера законодавца промашити свој циљ, ни закон о поступку кривичном, који ће својом компликованости само отуђити суд од народа. Хтели бисмо да ово наше излагање нарочито поентирамо на пројекту новог Грађанског законика. То је место и најосетљивије, јер је тај закон основни за друштвени поредак у држави.

Досадашња ситуација нашег грађанског права била је оваква. Осим Црне Горе са Богишићевим закоником и Војводине са законима грађанским мађарским, аустријски је Грађански закон доминирао у Србији по преводу и интерполацији Хаџићевој, у Хрватској по првом издању од 1811. и у Словеначкој и Далмацији по новелисању из 1914., 1915. и 1916. године. У главном дакле у свима овим областима живело се под владом Аустријског Грађанског Законика.

Па ипак наше народно биће није било апсорбовано концепцијама тога законика, већ га је кроз један век примене у суштини утицајем мењало у својој адапцији. Да поменемо у том смислу само породичне односе, односе у задрузи брачне имовинске уговоре, стварно право, па смо већ у једној домени пуног народног духоборства противу туђих и њему страних правних норми.

Ми не мислимо улазити у критику Аустријског Грађанског Законика. Он је сваком познат у својим основним ставовима: некадашња школа природног права и концепције римског приватног права доминирају његовом материјом. Ми бисмо желели да поводом новог Грађанског закона, који је узео за своју основу новелирани аустријски Грађански законик, кажемо ово. Ми данас кроз нову државу, коју свима напорима морамо стабилисати, имамо да кристалишемо Југословенску народност. На ту службу по неминовности одређује се у првом реду и са насловном улогом законодавство. Отуда и концепција духа тог новог заједничког законодавства мора носити у себи дух народни, печат народног живота. То има да се имитира у сваку одредбу нових закона. Залуд ћемо ми декретирати изједначење закона, ако они нису блиски народном животу, њихов ефекат биће минималан.

Ми знамо да оригиналног права данас немамо. Ми знамо да Аустријско право у својим многим концепцијама и принципима није рђаво, ни несавремено. Али оно није једино у свету и нарочито, оно није ни најбоље, ни најсавременије. Има у њему ствари старих као време, схватања која додирују Средњи век,

традиција које је једино још стара Аустрија, али не више и нова, сачувала. Најзад ми знамо противаргуменат, који се нарочито нама истиче: Зашто је и Србија усвојила била тај законик? На то бисмо имали да одговоримо оно што је изнео наш колега и пријатељ Д-р Мих. Константиновић, проф. Суботичког Правног Факултета у чланку: „Аустријски или Црногорски Грађански Законик“ у „Друштвеном Животу“ св. 5. — Нови Сад. 1930. год.

Још 1828. г. почео је у Србији рад на доношењу главних закона, за чији су основ служили Наполеонових пет законика, између којих и његов Грађански законик. Наполеонов Грађански законик у Србији са свима његовим либералним концепцијама био је страшило за Аустрију. Онда у Европи свемоћни Метерних успео је да убеди кнеза Милоша, који је 1836 год. напустио сав дотадањи рад и замолио Аустрију да дозволи Новосадском градском сенатору Јовану Хаџићу и Земунском биргермајстеру Лазаревићу да пређу у Србију и узму у своје руке израду закона у Србији. После већ знамо шта је било. То је била велика дипломатска интрига, па чак и политички притисак, и тај долазак Хаџића и Лазаревића у Србију, аустријска дипломатија је сматрала као велики успех. Али данас кад нема Метерниха и Аустрије из 1836. године, ми хвала Богу можемо тражити оно што је најбоље и што највише одговара нашем народном животу и његовим традицијама у правним односима. Није ту само аустријско законодавство. Постоји Француски Грађански Законик. Постоји Немачки Општи Грађански Законик, једно ремек дело приватно правног законодавства. Постоји и Швајцарски Грађански Законик исто тако изванредне вредности. Постоји потпуно модеран пројект Мађарског Грађанског Законика. Постоји најзад Богишићев Црногорски Имовински Законик, који је синтетизирао схватање приватно правних односа нашег народа од Душановог Законика па до данашњег доба.

Ни питање времена не игра нарочиту улогу у изради нових закона. Наполеонов Грађански закон био је производ само четворомесечне радње његових редактора. А ти редактори, који су имали да сложе и резимирају тековине Француске Револуције и националну традицију, да измире гледишта непомирљиво-супротна, као у питању цивилног и црквеног брака, сигурно су имали више тешкоће него што би је имали редактори Југословенског Грађанског Законика данас са свом духовном сликовитошћу живота српског и хрватског сељака, са свом једнообразношћу југословенске буржоазије и са свом једноликошћу југословенских радничких маса.

Најзад ми бисмо се у прилог нашег излагања и гледишта могли позвати и на самог законодавца аустријског. У промугационом указу цара Франца од 1. јуна 1811. године, којим

је стављен први пут на снагу Аустријски Грађански Законик, стоји и ово написано: „Ако грађанима хоће да се улије вера у осигурано уживање њихових приватних права, закони грађански треба да буду не само у складу са општим начелима правичности, већ и да су одређени према нарочитим односима становника, да су обнародовани на језику који им је познат“. Тако се правилно мислило у Аустрији пре сто година и тако је Аустрија и као Аустрија могла да живи још сто година.

Један од познатих француских правника, професор права у Монпељеу Гастон Морен у својој књизи: „Побуна факата против кодекса“, рекао је: „Еластичитет израза у формули има својих граница и дође тренутак кад ново вино учини да попрскају старе дуге.“

И заиста не иде више ново вино у стару бурад и нови живот једног младог, здравог и за велику будућност оспособљеног народа не иде стезати у застареле или неодговарајуће форме законодавства једне државе, која је могла бити ма каква по своме уређењу, али која није била никада национална држава.

Данас су све интелектуалне дисциплине отворене народном духу и нема више никога ко не би признавао да су одредбе једног законика, ма колико у претпоставци тачне, далеко од тога да буду вечите и непроменљиве истине као математичке формуле. Закони као правила социјалног живота подлежу неминовно утицају моралних и философских погледа, акцији социјалних и економских потреба, националном животу и његовом вечитом трансформисању. И тако треба разумети да ни закони старе Аустрије не могу бити ништа више вечити од ње саме и да живот нови наше државе тражи нове облике и нове формуле за своју данашњу манифестацију.

Закони грађански морају бити разумљиви за народ. Народ у судници не сме имати осећај да слуша пресуду на неком страном језику, он на против треба да добије осећај да су закони писани за њега и због њега, да судија кад суди, као и сваки други преставник власти кад делује, говоре његовим језиком. Једном речју, морамо се старати да законодавство буде народу блиско, да оно буде национално и да буде популарно.

ПРАВО ЗАСТУПАЊА ПРЕД ВОЈНИМ СУДОВИМА

Саво М. Мићовић, адвокат

Према гледишту Министарства војске и морнарице адвокатима се не може дозволити одбрана пред војним судовима. Овакво становиште Министарство у главном брани следећим аргументима:

1. Специјалним законом о поступку војних судова у крив. делима — § 174 — није предвиђено да браниоци код војних судова могу бити друга лица сем официра, а закон о адвокатима је за ово питање један општи закон, те се његове одредбе не могу применити.

2. Војска живи својим нарочитим животом и њени су односи уређени посебним прописима, па би и само учешће у расправљању тих односа свакога ван њених редова било штетно.

Ово се гледиште дакле брани прво чисто правним — законским разлозима и друго, разлогом целисходности.

Одмах ваља напоменути, да са административно - правног гледишта има важности само први разлог, који се заснива на примени закона. Други разлог у административном спору по овој ствари не би могао доћи у обзир, пошто Министарство војске и морнарице ни једним законским прописом није овлашћено да ово питање решава са гледишта целисходности, т. ј. према законској терминологији „на основу слободне оцене.“ Али по нашем мишљењу ово гледиште не може опстати ни са правног ни са разлога целисходности.

1. За расправу овога питања мора се применити Закон о адвокатима из ова два правна разлога:

1) Једино се Закон о адвокатима појављује при решењу овога питања као специјални закон, јер он регулише право заступања странака и обим заступања.

а) Право на заступање странака признато је овим законом само лицима стручно оспособљеним и подвргнутим нарочитом надзору — адвокатима. Адвокатура је по њему занимање јавно-правног карактера. За њено вршење морају се дати све потребне гаранције — стручна спрема адвоката (правни факултет са положеним адвокатским испитом) и надзор над његовим радом од стране надлежне коморе. Према томе иако би неко лице имало стручну спремину не може заступати странке док год није уписом у именик адвоката подвргнуто надзору Адвокатске коморе. Иначе сваки онај који противно овим на-

ређењима врши заступање (изузев код општинских судова) чини кривично дело из § 120 Закона о адвокатима.

б) Када је законодавац поставио правила да странке може заступати само адвокат, он му је сасвим логички у § 20 признао право на то заступање свуда где се потреба за исто појављује. Овај пропис гласи: „Адвокат је овлашћен давати савете у свима правним стварима и заступати пред свима судовима, другим државним и самоуправним властима и јавно-правним телима.” Израз „пред свима судовима” толико је категоричан и јасан да искључује сваку могућност ограничења адвокатског права заступања пред ма којим судом. Уосталом када су овим изразом обухваћени сви судови па и војни, законодавац би изрично нагласио да је хтео ма који изузетак.

Напротив у овоме случају била је намера законодавца, и он је јасно изразио своју вољу поменутом одредбом, да адвокату признаје право заступања пред свима судовима не изузимајући ни војне судове. Познато је правило да законодавац не доноси излишне одредбе и да има јасан циљ који остварује законом. Природа војних и других нарочитих судова била му је позната при доношењу Закона о адвокатима. Образоване комисије решењима Г. Министра правде бр. 49917/920 и 79408/925 за израду пројекта овога закона проучиле су темељно ово питање. Дата су сва потребна образложења да се адвокату признаје право заступања код духовних, војних и свих других судова. Све је то законодавац имао у виду када је озакоњена оваква одредба § 20 како је од комисије већ била предложена. Зато не може бити никакве сумње о намери израженој вољи законодавца да овим прописом признаје адвокату право заступања пред свима, па и војним судовима.

Сви закони о судском поступку, па и Закон о поступку војних судова у кривичним делима, уколико додирују ово питање о праву заступања странака и његовом обиму, појављују се према томе за исто као општи закони, јер поред остале материје узгредно регулишу то питање, а не једино и искључиво као Закон о адвокатима.

Док су раније закони (в. § 174 Зак. о пост. војних судова у крив. делима и § 78 Зак. о гр. с. п.) дозвољавали да се као заступник странке може појавити и лице које није адвокат, односно да странка може узети такво лице за заступника, под владом данашњег Закона о адвокатима то није могуће. Па када по правилу не може нигде странку по њеном избору заступати неко ко није адвокат, онда је немогуће да и бранилац пред војним судовима по њеном избору буде ко други сем адвоката. У сваком случају бар то није могуће, да оптужени за свога браниоца може изабрати макога официра — лице које нема право заступања, а не може адвоката који једини има право заступања.

2) Други још важнији правни разлог по коме се у овом случају мора променити Закон о адвокатима јесте тај, што је он каснији закон од Закона о поступку војних судова у кривичним делима од 15 фебруара 1901 године. Овај закон као каснији укинуо је све њему противне одредбе ранијих закона. То излази не само из познатог правног начела *lex posterior derogat priori*, већ и по изричном наређењу садржато у његовом § 129, према коме од дана обнародовања у Службеним новинама (19 март 1929 год.) престају важити „други законски прописи из специјалних закона, уредаба и декрета, који се односе на адвокате и адвокатске приправнике, изузев адвокатске тарифе, која остаје на снази до доношења правилника у смислу § 28 овога закона.” Према томе је у сваком случају престала важити и одредба § 174 Закона о пост. војних судова у крив. делима у колико је противна заступању адвоката пред тим судовима, пошто им § 20 Зак. о адвокатима признаје то право пред свима судовима.

II. Ни наведени разлог целисходности, када би се баш имало законско овлашћење да се ово питање невезано за законске прописе реши, не би могао опстати.

Неоспороо је да је баш интерес Војске и њених судова што боље истраживање материјалне истине и правилна примена закона. Учешће адвоката само би помогло на томе послу. Ово би у сваком случају допринело још већој популарности наше Војске, ако би се на њеном форуму правде дала пуна могућност одбране оптуженога.

Најзад учешће једног грађанског лица у војном судству и то као војног судије дозвољено је чак у мобилном и ратном стању по § 46 *in fine* Закона о устројству војних судова. Учешће ових лица свакако се није никада показало штетно по интересе Војске и службу коју су она вршила. Па када учешће таквих лица као судија још у ратном стању није штетно, откуда би могло бити штете од учешћа једног адвоката и то махом резервног официра као браниоца у редовном стању. Од таквог учешћа би напротив могло бити само користи.

ПРЕНОС МЕНИЦЕ У ПУНОМОЋСТВО

Будимир Плакаловић, судија трг. суда

О пуномоћству у опште. Према законској дефиницији (§ 609. грађ. зак.) пуномоћство је такав уговор „којим ко власт добија, у име другог и за другог што чинити пуноважно“. Када се овоме дода још то, да оно што се, према овоме уговору, има учинити јесте неки правни посао, онда добијамо тачну дефиницију пуномоћства, којом се оно разликује од свих осталих уговора, а нарочито од уговора о најму, код кога оно што се има учинити јесте један материјални посао, или физичка радња. Свршити за другог и у име другог неки правни посао, то је права садржина уговора о пуномоћству. Али под пуномоћством разуме се, како сам уговор у материјалном смислу, тако и сама исправа, којом се констатује постојање тога уговора. Да ли је уговор о пуномоћству консесуалан или свечан, о томе код нас може бити, доиста, озбиљне сумње.

Према чл. 1985 франц. Code Civil, пуномоћје може бити дато, у облику јавне и приватне исправе, у писму као и усмено. По чл. 1984 Code Civil, уговор о пуномоћству сматра се закључен пристанком пуномоћника (l'acceptation du mandataire).

Према § 1005 аустр. грађ. зак. уговор о пуномоћству може бити писмен и усмен. Наш Грађански Законик у § 610, који одговара § 1005 аустр. грађ. зак. није се изрично о томе изјаснио. Али, не постоји никакав разлог због кога би наш грађ. законик одступио од свога изворника. Дакле, сам уговор о пуномоћству може се закључити и усмено, јер за постојање истог није одређена никаква форма, пошто је уговор о пуномоћству консесуалан уговор. Доказ да је заиста уговор о пуномоћству закључен, несумњиво мора бити писмен, јер се према трећим лицима пуномоћник на други начин не би могао легитимисати, као такав. То нарочито важи за пуномоћства из § 613 г. зак. у коме се каже „кад се у пуномоћју сви послови поименце назначе“ и пуномоћства из § 614 г. з. у коме се каже: *изискује се особито само на те послове гласеће пуномоћје*“, а према § 610 г. з. „Власт та написмено стављена зове се пуномоћје“. Када се узме у обзир важност и значај самог уговора о пуномоћству, за трећа лица, онда доказ о тако важном правном послу мора бити сачињен у облику јавне исправе, јер ће јавна исправа бити најсигурнија легитимација, да је уговор о пуномоћству доиста и закључен.

Пуномоћје за вођење парница, као и за предузимање свих правних радњи у име другога, код суда, према изричном наређењу § 80. грађ. суд. пост., мора бити „потврђено судом, или полицијском, окружном или среском влашћу“, дакле, мора бити сачињено у облику јавне исправе. Таква пуномоћја захтевају, не само судови, него и све друге јавне власти, па и сва обазрива приватна лица. Према томе слободно се може рећи, да се за само закључивање уговора о пуномоћству, не тражи никаква форма, али да се за доказ, да је такав уговор закључен, тражи писмено, и то најчешће у облику јавне исправе. То писмено, дакле, нема конститутивни већ само декларативни карактер, јер се њиме декларира трећим лицима, да је један такав уговор закључен, као што се крштеницом доказује да је једно дете рођено.

* * *

О меничном преносу у опште. Било да се меница појављује као замењеник транспортације новца, било да се појављује као средство плаћања, или као средство кредита, ми се, скоро увек, у свима тим улогама менице сусрећемо са меничним преносом. Дакле, менични пренос, као свилен кончић, провлачи се кроз све меничне облике и појављује се, скоро у свима меничним операцијама. Менични пренос и чини то, да меница од дана издања, па до рока исплате, промени много руку, много градова и земаља, и том приликом угаси толико дугова, замени толико преноса новца, створи и заснује толико кредита, што све укупно далеко премаша њену вредност, и најзад, о року исплате дође у руке и место, где се и она, исплатом, дефинитивно гаси. Што је менични саобраћај тако брз и еластичан, има да се захвали никоме другом до меничном преносу. Данашњи економски односи, без меничног оптицаја, који је једноставан и брз, не би се могли ни замислити. То је ван сваке сумње.

Према томе да ли се меница преноси у својину, пуномоћство и залог, имамо три врсте преноса: својински, пуномоћнички и заложни менични пренос.

* * *

О пуномоћничком меничном преносу. Пренос менице у пуномоћство имамо онда, кад идосант пренесе меницу индосатору, у томе циљу, да би овај, у место њега и у име њега, дакле као његов пуномоћник, могао предузети извесне радње, које проистичу из сопствености менице. Те радње су : подношење менице на акцепт, изискивање протеста због непријема, тражење разних обезбеђења, подизање протеста због неисплате, тражење исплате и т. д. Однос између индосанта и индосатора, у оваквом преносу, истоветан је са односом властодавца и пуномоћ-

ника код уговорa о пуномоћству, дакле, овај пренос је у овом погледу истоветан са пуномоћством. Зато наш Трговачки Закон и Менични Закон, не прописују никаква правила за регулисање односа између индосанта и идосатора у оваквом преносу, што значи, да су оставили да се на те односе примене одредбе Грађ. Законика, које говоре о пуномоћству. Према томе, за ове односе важе одредбе §§ 609.—627 грађ. зак. а одатле произилазе ове последице :

1. Индосатор је дужан, све послове који произилазе из природе овога преноса — „поштено и својски свршити, а сву корист која би отуда проистекла, своје властодавцу оставити” — § 615. грађ. зак.

2. Индосант је увек властан, пуномоћје, дато оваквим преносом, опозвати — § 625. грађ. зак., даље, оно престаје смрћу индосанта или идосатора — § 624. Грађ. зак. и т. д.

3. Индосант је, поред оваквог преноса, остао и даље сопственик менице. Према томе, мен. дужници, моћиће, са успехом, истаћи индосатору све оне приговоре, које имају према индосанту. И обрнуто, све приговоре које имају према идосатору, неће моћи истаћи, јер се идосатор појављује као пуномоћник индосанта, који је прави сопственик менице.

и 4. Ако би над имовином идосаторовом био отворен стечај, менице које се по овом преносу буду код њега затекле неће ући у његову стечајну масу, пошто су оне сопственост индосантова.

По своје облику, пуномоћнички менични пренос је изречан и прећутан.

А) изречан је када се у преносу назначи, изречно: „вредност за наплату”, „за нिकासо”, „per procura” и томе слично. Наш менични закон, у своје § 17. усвојио је, као једини начин преноса менице у пуномоћство, само и једино изречним путем. Дакле, да би по меничном закону имали пуномоћнички менични пренос то се мора означити, изречно, изложеним или њима сличним изразима. За менични саобраћај и његову сигурност, врло је важна чињеница, да свако, по самом облику преноса, буде на чисто са тим да ли је то својински, пуномоћнички и ли заложни менични пренос, па да се према томе равна. Свака сумња о томе, може бити само штетна и изазивати несигурност меничног саобраћаја. Јер од огромне је вредности у даном моменту, знати, да ли је неко сопственик менице, или је ова само код њега као пуномоћје или залога. То је се могло постићи само изречним изјашњењем у тексту меничног преноса, што је наш менични закон и учинио.

Трговачки Закон, као и његов изворник Code de Commerce, о овом начину преноса менице у пуномоћство, не говоре ништа, што је, разуме се, врло погрешно.

Б) Пређутан начин преноса менице у пуномоћство, као што је речено, није усвојио наш менични закон. То нарочито истичемо и подвлачимо. О овом облику меничног преноса, говори само Трговачки законик, који још мало, па ће са свим припасти историји. Нећемо за њим зажалити, као ни за осталим давно застарелим и преживелим законима, који, један по један силазе са позорнице живота, да би били замењени модерним и савременим, који ће одговарати духу времена и компликованим односима, који су творевина савременог живота. Дакле, са Трговачким Законом отишао је и пређутан начин преноса менице у пуномоћство, на вечито почивање. Ипак о њему ће бити речи.

У § 111 трг. зак. стоји ово : „Ако пренос није устројен онако, као што предидући § прописује, онда није уступање менице, него само просто пуномоћје“. Под „предидућим“ има се разумети § 109 трг. зак., који говори о пуном, испуњеном или правом преносу менице у својину, а не § 110, који је у ствари „предидући §“. Ово зато што је § 109 трг. зак., преведен из чл. 137 Code de Commerce а § 111 из чл. 138. Између ова два, преведена члана франц. Code de Commerce који су један с другим у вези. јер последњи упућује на први, редактори нашег трг. законика убацили су § 110, који говори о бланко преносу менице у својину, а који је узет из чл. 12. нем. Wechsel Ordnung. Омашком пропуштено је да се ови прописи доведу у саistoјаније. Али то сада није важно. За нас је важно то, да је трговачки законик, прописао које састојке мора имати пун, испуњен својински пренос (§ 109), а затим је наредио, да пренос коме би недостајао ма који од тих састојака, вреди као пуномоћински (§ 111). Ту и лежи разлог што се први пренос зове редовни (l'endossement régulier) а други нередовни l'endossement irrégulier). Ови прописи о меничном преносу из чл. 25. франц. уредбе (l'Ordonance) од 1673. год. прешли су у франц. Code de Commerce (чл. 136., 137. и 138.), одакле су дословце преведени у наш трг. законик (§§ 108., 109. и 111.). За ове прописе о меничном преносу може се рећи да су застарели и преживели, у правом смислу речи, и зато је разумљиво што о њима нема ни помена у нашем мен. закону. Јер ови прописи ће врло често довести до такве ситуације, да ће воља странака бити у суштој супротности са правилима, која важе за меничне преносе, оваква каква су. Наиме, врло ће се често десити, да индосант преноси меницу индосатору у својину, од кога је примио вредност преноса, т. ј. меничну суму, али приликом тога преноса или из незнања, или из непажње изостави један састојак, који се по § 109 трг. зак. тражи за пун. својински пренос. Такав пренос Трг. Законик, по § 111 сматра за пуномоћнички пренос. Међутим странке су хтеле својински пренос и за таквог га сматрају. Али, једно су хтеле странке, а друго, савсим супротно, претпоставља закон.

Ово ненормално стање где једно претпостављају странке, а друго закон, изазвало је једно друго питање. То питање са-стоји се у томе, да ли једно интересовано лице може доказивати, да је један, по своме облику, нередован пуномоћнички пренос, имао за циљ пренос менице у својину, и да према томе, такав пренос треба да произведе дејства својинског преноса?

Ово питање је од велике вредности и у пракси би изгледало овако: Један индосант преноси меницу у својину индосатору, пошто је од њега примио вредност меничног преноса. Али приликом писања преноса индосант, било из незнања, непажње или злонамерно, изостави један саставак из § 109 трг. зак. По своме облику ово је један пуномоћнички пренос — § 111. трг. зак. — и несавесни индосант сада може од свога индосатора тражити да му положи рачун о наплати меничне суме и тражити да му ову преда, пошто је он, и даље по закону остао сопственик менице. Може ли се сада доказивати да у овом случају имамо својински, а не пуномоћнички пренос? Овде треба правити разлику у томе, да ли су у питању странке, које су уговор о преносу менице закључиле или су у питању трећа лица, која у закључивању овога уговора нису имала удела. У првом случају, где су у питању саме странке, доказивање допустити, а у другом случају где су у питању трећа лица, доказивање искључити.

Из овога што смо до сада о овом преносу рекли, довољно је јасно, од колике је вредности, да сваки менични пренос по своме облику буде потпуно одређен и то тако, да о његовој природи не буде никакве сумње.

Бланко преносом, меница се не може пренети у пуномоћство, зато што је и по трг. зак. (§ 110) и по мен. закону (§ 12) бланко пренос један облик *својинског меничног преноса*. Према томе, када је последњи пренос бланко, сваки притежалац менице, сматра се за сопственика исте (§ 15. мен. зак.); али се не може сматрати, ни у ком случају, за пуномоћника некога од индосаната. Ово је ван сваког спора. Међутим, другачије стоји са франц. Code de Commerce. По њему је бланко пренос, такав пренос, који не испуњава све услове из чл. 137 и по чл. 138 сматра се за пуномоћнички пренос. Дакле, код њих не постоји бланко пренос, као својински пренос, већ као чисто пуномоћнички мен. пренос.

Само притежање менице, код које је последњи пренос бланко, легитимише њеног притежаоца као сопственика исте. Меница је, у овом случају постала једна врста папира на доносиоца и сопственик је сваки, у чијим се рукама нађе. Али што важи за сопственост менице не важи за пуномоћје по истој. За последње, тражи се, да је меница изречно пренета у пуномоћство и од тога није направљен никакав изузетак. — (§ 17. мен. зак.). Поредићи својину менице и пуномоћство,

може се и ако то можда мало чудно звучи, слободно рећи, *може се више, али не може мање*. Па када се има у виду интерес меничног саобраћаја, нема ту никакве нелогичности, у толико пре, што у праву, често доследна логика води до апсурдума.

Тако је и по Грађ. Законику, јер по § 223 истог, сваки држалац покретне ствари сматра се за сопственика исте, док се томе претивно не докаже. Притежалац ту ствар може на другога пренети предајом из руке у руку — § 287. грађ. зак. Дакле, само притежање покретне ствари, легитимише њеног притежаоца за сопственика, и он је на другога може пренети. Али, ако би такав притежалац, покретну ствар хтео отуђити, не у своје име, већ у име и за рачун другога, дакле, као пуномоћник, онда би морао имати особено пуномоћје, јер га притежање ствари може легитимисати само као сопственика, али га, то нарочито подвлачимо, не би, ни у ком случају могло легитимисати као пуномоћника. Свој часовник, који је у нашем притежању, можемо отуђити, продајом, без икаквих формалности, на тај начин што ћемо га предати купцу. Али, ако тај исти часовник желимо отуђити у име Петра, ми морамо имати његово пуномоћје. Дакле, као и код менице, код које је последњи пренос бланко, можемо да се појавимо као сопственици, а не као пуномоћници, *можемо више, али не можемо мање*.

*
*   *

Стари закони, као застарели и несавремени, одлазе да би били замењени новим савременијим и бољим, али, изгледа нам, судска пракса, утврена по старим законима, остаје и даље, са свима својим штетним последицама. Пракса не може и несме, да надживи закон по коме је створена, или ако би га надживела, таква пракса би била један вампир из народне приче, и лутала би без душе и тела. Истина одрећи се брзо старих навика није лако, али циљ нове законодавне реформе, којом се наша држава уводи у ред држава са најмодернијим законима, довољно је снажан и јак, да збрише и стару праксу, ако би она чешће надживела старе законе. Мисао новог законодавца мора бити дубоком студијом изнађена, и после савесног разматрања, консеквентно и доследно, у живот проведена. То треба да буде идеја водиља сваког правника, а нарочито оних, који у крајњој инстанцији стварају судску праксу. Истина тим им се намеће велики, тежак и компликован задатак, али велики и значајан циљ заслужује у пуној мери ту жртву, коју наши правници морају поднети.

Изложили смо наше гледиште с обзиром на трг. законик и менични закон. Држимо да је оно исправно и тачно. Пракса нижих и виших судова стоји на супротном гледишту. С об-

зиром на оно што је речено о бланко преносу по франц. Code de Commerce, из кога је, у главном, трг. законик, преведен, такво гледиште би се још могло и оправдати. Али, с обзиром на одредбе меничног закона, гледиште наше праксе је неисправно и нема ослоња у закону. Пре или после оно ће морати бити одбачено, пошто се срећом, код нас не признаје законска снага преседанима у судској пракси.

Практично, питање се своди на ово: Ремитент вучене менице, трасант сопствене менице и трасант менице вучене на сопствену наредбу, као први индосанти, индосирају менице, потписом на полеђини менице, дакле, бланко преносом. Код сопствене менице, испод имена првог индосанта, налази се још један индосамент, у облику бланко преноса. Извесно лице, чијег потписа у опште на меници нема, има меницу у своме притежању и као такво, тражи обезбеђење код суда, не у своје име, већ у име и за рачун а) једног индосанта, чији се потпис налази на меници и б) једног лица које, у опште, у меници не постоји, ма у коме виду. За те своје радње, нити у меници, нити у особеном пуномоћству, нема овлашћења. У случају под а) пуномоћник је означио за свога властодавца једног од индосанта, у случају под б) избор властодавца је пао на лице изван њих. У томе је овај назови пуномоћник, толико слободан, да по вољи може одређивати себи властодавца.

Касациони Суд у своме II. одељењу расматрајући решење Београдског Трговачког Суда од 1930. године бр. 44851., којим је једном таквом пуномоћнику оспорена легитимација пуномоћника, примедбама својим од 23. августа 1930. год. бр. 10034 поништио је ово решење Београд. Трг. Суда, са ових разлога:

„Кад се из менице поднете уз акта тражења забране види, да је она у смислу § 15. мен. закон пренета и на тај начин сопственик могао постати лице у чијим се рукама налази, онда је првостепени суд погрешно што је молиоца адвоката, који се појављује као пуномоћник стварног сопственика Шнелера, одбио од тражења зато што на спорној меници нема преноса од стране њеног сопственика, нити какво друго овлашћење да се може Д. појавити као пуномоћник, јер кад се по наведеном пропису, адв. Д. може појавити као сопственик менице, онда се он може појавити и као пуномоћник, које је право мање од права сопствености и овим обухваћено.

Према томе адв. Д. се је могао појавити као пуномоћник, те га је Суд требао као таквог сматрати, у толико пре што је он тај који означава Шнелера за сопственика.”

Незаконитост ове одлуке, није потребно нарочито доказивати, јер би то значило понављање онога, што смо већ о овом питању казали. Ипак истичемо тврђење ове одлуке, да се, адв.

Д. може појавити као сопственик менице, онда се он може појавити и као пуномоћник, које је право мање од права сопствености, и обим обухваћено." Пре свега сопственост или својина је неограничено право располагања извесном ствари, а пуномоћство је један уговорни однос. Поставља се озбиљно питање, на који начин сопственост, као једно право чија је садржина обележена неограниченим правом располагања, може да „обухвати“ пуномоћство, као један чисто уговорни однос. Истина, то право неограниченог располагања са извесном ствари или правом, титулар истог не мора вршити сам лично, већ то може чинити преко пуномоћника. Али да ту власт, у име њега и за рачун његов може вршити неко друго лице, потребна је за то његова изречна изјава воље, његово овлашћење. Без те изјаве воље нема пуномоћства, ни пуномоћника, а те изјаве, у овом случају, нема, или боље, трећа лица и суд, ту изјаву не виде, јер о њеном постојању није поднет никакав доказ. Рећи да право сопствености у себи обухвата и уговор о пуномоћству, то је доиста теорија, која неће наћи, зацело, ни једног пристаицу међу правницима. То је нелогичност која ће као таква и остати.

На крају, адв. Д. као притежалац менице, могао је се појавити само као сопственик исте, и преко тога ништа више и ништа даље. Тврђење, да га је суд требао сматрати као пуномоћника „у толико пре што је он тај који означава Шнелера за сопственика“, неразумљиво је у најмању руку. Ми не видимо одкуда се и из чега изводи то тако широко право Д. да „означава“ сопственике, по својој вољи и своме избору. Али, када тако ствар стоји онда је zgodно и практично, да: отклонимо приговоре које менични дужници имају према нама, као сопственику менице; избегнемо плаћање порезе на ренту; отклонимо од себе извесне кривичне последице од фалсификованих меница; на тај начин што ћемо за сопственика менице означити неко треће лице, неку скитницу којој се трага незна, некога који и не постоји, а ми ћемо се појавити као њихови пуномоћници. Пореске и полицијске власти нека траже, узалудно, властодавце, а пуномоћник, који не дела у своје име и за свој рачун нека буде потпуно миран и безбрижан. Према изложеној одлуци, то би изгледа нам, могло бити.

ДВОЈСТВО КОД ПРАВОСУЂА*

Душан П. Мишић, судија

Нормално је да заинтересована лица сама расправе последице својих узајамних правних односа створених, било обостраном вољом, било само једне стране, било да вољно није учествовала ни једна страна.

То је у осталом, и природно, јер та лица, која интимно тангира појављено отворено питање, најбоље знају односно осете „средњу линију“ која би подједнако одступала од њихових искључивих захтева.

Али, и у овом времену тешко је човеку очувати меру односно ваставити равнотежу а из многих разлога. Не упуштајући се у детаље, ми ћемо узети само два општа правца којима се сви ти могобројни разлози надовезују и то: или настуе нови, непредвиђени моменти или се бар једна страна не покаже бона фиде, по насталом правном односу.

За први случај — парничари (шире значење) се обраћају суду, стручној друштвеној институцији која по намени својој има да изриче правду и правцу, преко закона, у којима је сажета мудрост и искуство прошлости а који поред трага опортунитета, првенствено носе у себи отиске људске етике. И тако органи суда — судије уз припомоћ својих сарадника — адвоката посматрају спорни случај кроз призму законских оквира, заобљених савешћу и њиховим осећајем човечности, пружајући, при томе, задовољавајуће контуре слике друштвене правде

Покретати судски апарат у овој намери, оправдано је, јер такав поступак одговара природи тог стручног правног форума.

На жалост, други је случај много чешћи и суд има прилике да се поглавито тиме бави.

Овде се од суда не тражи његово стручно мишљење. Сваки парничар познаје обим свога права. Ништа није спорно, једино се претерани захтеви узајамно потиру. И суд у оваквим случајевима доноси наређење како се имају парничари управљати а не изриче „право“ које су парничари, поштено, тражили од стручне судске установе.

*) Види чланак г. Др. Р. Вукчевића, адв. у „Браничу“ за јули-октобар 1930. „Судије и адвокати на послу истраживање правде“.

Идемо даље. Странке од суда очекују побољшање својих положаја, захваљујући празнини — вечитој, јер живот рађа законе — законских одредаба или погрешном тумачењу духа и смисла закона. Поред тога, рачунају и на добитак у времену.

Овакав рад суда долази у опреку са својом наменом. Од суда се тражи да да своје правично и правничко мишљење ради остварења правде и не може, према томе, служити за средство ради задовољења сумњивих захтева.

— Док се она прва категорија спорних предмета води и окончава тихо и одмерено, дотле завађене стране у оном другом случају уносе сву жучност и борбеност, оружје оног другог дела човечије природе.

И да би суд остао на оној висини на коју га је поставио његов резон-детр, треба издвојити из његове надлежности овај други посао. Тако би се, сигурно, сачувао приговора — иако неоправданог — да је у том и том случају синула искра личног момента.

Ми наслућујемо тешкоће око подвајања предмета на оне, за судску надлежност, и оне, који би се предали у рад некој другој власти а по нашој горњој систематици. Ипак, сматрамо да ције немогуће. Згодним прописима у поступцима могло би се још у самом почетку — тужбама и одговорима (испитима) — увидети каквим се мотивима руководе странке и према томе одређивати надлежност суда.

§ 3. ЗАКОНА О АДВОКАТИМА И ОБИМ СТЕЧЕНОГА ПРАВА ИЗ II. ОДЕЉЕЊА § 125 ИСТОГА ЗАКОНА

Драгомир Ивковић

По правилу — § 2 Закона о адвокатима — адвокатура се стиче уз извесне услове, међу којима су пракса и испит. Изузетно од овога § 3 нормира ступање у адвокатски ред без вежбе и без испита. По последњем законском пропису судије среских судова, државни тужиоци и њихови заменици, секретари виших судова са положеним судиским испитом могу бити уведени у именик адвоката без праксе и испита, али само под условом ако су на тим положајима провели најмање пет година. По II одељку истога § и закона за државне правобраниоце, претседнике окружних и трговачких судова, претседнике и судије виших судова, врховне и више државне тужиоце и њихове заменике, као и ванредне и редовне професоре права на Универзитету не тражи се ни овај једини услов : извесно време проведено на означеним положајима. У истини, сва ова лица ступају у адвокатуру само без адвокатског испита, јер лицима из I одељка закон признаје петогодишњу праксу у судиском односу односно тужилачком позиву у адвокатску вежбу, а код других испуњене услове и погодбе за стицање положаја у стаж.

Ако би остали на овоме не би имало тешкоћа у тумачењу § 3 Закона о адвокатима. Но ова одредба при крају I алинеје садржи још дословно ово : „Али ова лица неће моћи вршити адвокатуру у оном месту у којем су била на једном од сада поменутих положаја, док не прође пет година од када су престали да служе у том месту”. Не упуштајући се у то каква је важност и циљ ове одредбе, жеља нам је да укажемо пажњу на обим стеченога права из II одељка § 125 Закона о адвокатима. Ако нагласимо, да се обим стеченога права одређује самим законом, долазимо у положај коментарисања овог одељка § 125 Закона о адвокатима. Овај одељак наређује : да одредбе Закона о адвокатима од 17 марта 1929 год. о вежби и условима за полагање испита не важе за ова лица : 1) која су у погледу вежбе и услова за полагање испита, до дана ступања на снагу новог закона, испунила захтеве досадашњих закона и уредаба места, где су вршила вежбу и 2) за оне адвокатске приправнике, који су ступили на вежбу до 1. августа 1927. год., под разумљивом претпоставком и за једне и друге да су услови ра-

нијих закона повољнији. Оваквом стилизацијом закона признаје се стечено право. Обим тога права за лица под 1) и 2) састоји се у признању испуњених погодаба ранијих закона односењих се само на вежбу и услове за полагање адвокатског испита. Све остало изван вежбе и услова за полагање испита излази из обима тога права. На њега се могу позивати, њиме се могу користити само лица, чији се случајеви субсумирају у његов обим.

Лица, која у адвокатуру улазе на основу формулисаног права у II одељку § 125 Закона о адвокатима, могу се поделити у три групе. У прву групу дошла би лица са положеним адвокатски испитом пре садањег закона, која су за време ранијих закона већ била адвокати. Друга група разликовала би се од прве само по томе, што лица која улазе у њу, пре ступања на снагу закона о адвокатима од 17 марта 1929 год. нису била адвокати. И трећу групу сачињавали би лица, којима раније положени судиски испит даје право на адвокатуру. Док је право на адвокатуру по садашњем закону лица из прве групе несумњиво, дотле је оних из друге и треће зависно од самог схватања појма стеченога права, а за лица из ове последње и од тога да ли положени судиски испит даје право на адвокатуру по закону под којим је и положен. Јер ако се у појам стеченога права унесе и вољно прибављање права онда је несумњиво за лица из друге, а још јасније за она из треће, да немају права на адвокатуру. Но ми ћемо прећи преко овога. Прећи ћемо прво с тога што је ово питање спорно, а поглавито још и због тога, што и без решења тога питања можемо одговорити постављеном задатку.

Одредили смо раније обим стеченога права из II одељка § 125 Закона о адвокатима. Према ономе што смо казали несумњиво је, да забрана пословног седишта адвоката у месту дотадашњег службовања — § 3 Закона о адвокатима — не улази у опсег тога стеченога права. Појмљиво, јер нема никакве везе ни са вежбом ни са условима за полагање адвокатског испита. Значи, да лица са овим стеченим правом не стичу и право на адвокатуру обављају у свима местима, ако им то закон не допушта. Али суштина питања је у томе: која су лица, којима закон брани обављање адвокатуре у месту ранијег службовања пре истека пет година од престанка службе у томе месту. Нагласили смо раније, да је сицање адвокатуре по § 3 Закона о адвокатима изузетак од правила, да се у адвокатски ред ступа уз вежбу и испит. Према томе при тумачењу тога § има се применити правило о тумачењу изузетака. Тумачећи ову забрану најстрожије, долазимо до закључка да се она односи само на лица, која у адвокатски ред улазе без вежбе и адвокатског испита. И то не на сва та лица, већ само на таква лица поменути у I одељку § 3 Закона о адвокатима. Та су лица: судије сред-

ПИСАЋА МАШИНА У СЛУЖБИ СУДА

Милан Жигић-Динић, адвокат

Ми живимо данас тако рећи у перманентној грозници и нервози. Систем данашњег рада захтева напоран и скоро непрекидан рад. Очигледно, све показује да се живи другим животом него пре. Наступиле су промене: од сваког појединца у свакоме послу тражи се нешто боље и савршеније, а уз то, и нарочито, специјална брзина у спровођењу свакога посла. Нека вртоглава журба обухватила је све и у свакоме правцу. Као да је љутски век сведен на половину. Прошла су она времена када се пешке стизало свугде и увек благовремено. Сада се чак и аутом не стиже увек довољно брзо. Ми сви то осећамо и користимо све проналаске и позната сретства како би постигли оно што се од нас тражи, а да нам опет остане времена за одмор и разоноду.

Једно од помоћних сретстава у нашем послу је и писаћа машина. Пре рата ретко ко да је имао, данас ретко ко да је нема, чак и у најзабаченијој паланци. После рата, судови се не могу ни замислити без писаћих машина. А раније су сматране за луксуз. Али данас живимо у другој добу, и ако би неко покушао да суду одузме машине, претседник би сигурно то категорички бранио. С правом би могао захтевати да му се за сваку одузету машину поставе 4—5 преписача. Данас смо се толико свикли на овај изум, да се укидање писаћих машина не да ни замислити. Јер писаће машине су, заиста изванредно помоћно сретство у нашим пословима. Они који су се у томе послу извежбали, врше преписе много брже, но што се то може постићи обичним писањем. Уз то једновременно се могу добити по 5—6 примерака. Све то претставља јединствену уштеду у времену. Исто тако може се рећи да је с писаћом машином скоро потпуно ишчезло мучно дешифрирање рукописа што такође претставља велику добит у времену.

Могле би се избројати и друге користи које нам доноси писаћа машина. Али то је непотребно. Сви они који се њоме служе знају то врло добро, као што је свима познато и то, да писаћа машина, као и сваки други изум модерне технике, када се не употребљава како ваља, доноси само штете и потпуно негативне резултате.

Са жаљењем морамо констатовати да је то случај са применом писаће машине код неких наших судова и да је то био разлог, што смо решили да напишемо ово неколико редака.

Примера је безброј и то траје већ годинама, а непосредан повод нам је било једно решење примљено пре неколико дана које је, поред осталог, садржавало и ове пасусе:

Н. Н. пуномоћник Маринковића (треба Марковића) актом својим Број .... изјавио је жалбу на решење овога Суда Број ..... донета по спору Х. Х. противу У. У. одбијен од тражења, да Суд парницу одбије, као од тражења неумесног и неоснованог.

Касациони Суд, примедбама својим Број .... вратио је нерасмотрена акта овог спора с тим да Суд оцени може ли остави жалба Број ... изјављена на решење овог Суда од Број ... нема месту одбачаја жалбе ове парнице пошто према препису § 180. г. с. п. на основу оцену Суда, нема места посебном правном среству, него се о томе нема говорити у незадовољству или жалби противу пресуде по главној ствари.

РАЗЛОГ СУДА

По ставу II § 108. г. с. п. противу решења, којим се тужени од тражења одбија парнице добије, нема места особена правни леку, на њему с тога право о томе говорити у незадовољству или жалби противу пресуде по главној ствари донешене.

Па како је заступник туженог .... актом својим Број .... изјавио је жалбу на решење овога Суда Број .... од 17-VI 1930 год. којим је тужени од одбајаја парнице одбије то се у смислу § 108 став II. г. с. п. и т. д. и. т. д."

Да не би изгледало да је ово усамљен случај, узећемо са гомиле, на дохват, још неколико примера. Тако у већини решења и пресуда која су преда мном, имена су свуда погрешно преписана. Негде се још могу уочити грешке и лако исправити, али у појединим случајевима решење је потпуно немогуће, јер је име дужника сасвим изокренуто, те судско решење остаје без дејства. Забрана је, на пример, тражена на покретност дужника Ђорђевића у решењу стоји Бађевић. Други пример: тужен је Миленковић, а пресудом је осуђен Миловановић. На другом месту поверилац је измењен: стављено је Задруга место Завод, затим за истог повериоца у другом решењу реч Београдски замењен је са Дунавски. Једном приликом, у кривичном предмету, место кривца осуђен је приватни тужилац, а оптуженоме су досуђени трошкови. — Ево још један пример нетачног преписа примедба Апелац. Суда, који само у изводу доносимо:

„Кад се из одговора тужене на тужбу под Бр. 46215 при којој је на рочиштима остала види да је тужена истакла неуредност тужбе и тражила да се иста одбаци, па се поред тога и на закон о уређењу и санитструке и чувању народног здрав-

ља по коме је предвиђено како и на основу чега лекари могу тражити пред судом награду за свој труд, наводећи да по основу тих зак. наређења тужилац нема права на своје тужбено тражење, онда је код таквих стања ствари суд поврешно, што је преко грађ. суд. пост. у разлозима своје пресуде приступи оцени важности тих навода и доказа, па да тек потом своју одлуку донесе и. т. д.

На основу изложеног и § 317 грађ. суд. пост. чл. 18 и 37 уредбе о убрзању рада, Апелациони суд ништи ову пресуду тога суда и враћа му сва акта овога предмета да по овим приредбама и закону даље поступи.

Деловођа-секретар,
потпис нечитак

за Председав. Судију
Судија
потпис нечитак

Поред нејасне стилизације и очигледног прескакања појединих речи и читавих редова, постоји у овоме случају још једна незгода, а то је, што се за председавајућег и деловођу назначује „потпис нечитак“ као да су то људи који су пре пола века били на томе месту, па их се данашње поколење више не сећа, нити је у стању да протумачи њихове потписе.

Оваквих и сличних примера има у масама. Ми их нећемо више набрајати, јер нам није циљ да региструјемо све могуће грешке и нелогичности које се често налазе у судским решењима, већ да скренемо пажњу надлежнима и по могућству потражимо лека овој невољи.

Сви ми који радамо са судовима знамо да су судови преоптерећени послом, да је врло често оскудица у особљу, да су плате особљу са преписа минималне и да се не могу ангажовати спремне дактилографкиње, да су концепти врло често писани нечитко и т. д. и т. д. Све ми то знамо и од наше стране ми смо стрпљиви и не инсистирамо, да се судови у своје раду стриктно држе рокова који су предвиђени у поступцима. Ми немамо ништа против, ако се са решењима и пресудама мало закасни и ако се акта не експедују тачно на време. Али с правом тражимо, да судска решења и пресуде које нам се достављају буду тачно преписане без грешака и без изостављања. Даље с правом захтевамо, да се не излажемо и даље губитку времена око проверавања сваке речи и сваког слова из преписа. Најзад тражимо, да се престане са досадашњом праксом, да због грешака у препису бивамо принуђени да употребљавамо правна сретства и да се на тај начин излажемо материјалним издацима, па чак и евентуалној штети, поред великог губитка у времену.

Примери које смо овде изнели нису усамљени. Са више страна чули смо жалбе како преписи не ваљају и нема сумње да су ове жалбе допирале и до меродавних. Ми смо неколико

пута поводом ових случајева тражили исправку у см. § 335 г. с. п., а по потреби подносили и жалбе вишим судовима. Дакле, у судовима се зна за све ово, али се још нико није постарао да томе стану на пут и да се овим питањем обилази позабави. Међутим, изгледа, да питање преписа није тако компликовано и да би се с мало добре воље могло решити на задовољавајући начин.

Нама изгледа, да се све тешкоће састоје у томе, што се ми и сувише држимо старих навика. Ми смо ради примити писаће машине, али смо их одмах стрпали у собу за преписе и оставили их преписачима да се они са њима боре и ратују, како знају и умеју. Увајајући писаће машине и уносећи их у судове, ми нисмо хтели да се заинтересујемо како их користе људи из страног света од којих су нам те машине и дошле. Ако би завирили мало у судове у иностранству, видели би да је тамо сасвим други начин рада. А није потребно ни ићи у иностранство. Нека се аддежни заинтересују код првог пословног човека у Београду. У свима приватним бироима, скоро без изузетка, дактилографкиње пишу по диктату, а поред тога и сам шеф бироа пише на машини. Врло често чиновник који пише на машини у исто време је познат и са стенографијом т. з. стенодакило, и по свршеном диктату, он сам откуцава текст са свога рукописа. Када дактило после извесног времена у једном бироу свикне на рукопис свога шефа, он може без грешке преписивати и концепт које му шеф спреми у часовима ван канцеларијског времена. Све је то лакше, него тражити од судских дактилографкиња да се снађу у тумачењу рукописа двајестак писара и можда и толико судија који коригују решења и пресуде својих деловођа.

Код нас у судовима уопште се преписи не раде по диктату, а и не помишља се да би судски писар могао узети преда се писаћу машину и откуцати поред концепта решења одн. пресуде и све потребне преписе. То нити је понижавајуће, ни противно закону. У Америци и Енглеској ајвиши функционери пишу на машини. Вилсон, долазећи 1919. год. у Европу, понео је собом своју писаћу машину, на којој је стално радио у Америци, па је продужио рад и за време конференције мира у Паризу. Данашњи претседник Сједињених Америчких Држава, Хувер, пише такође на машини. А Макдоналд је чак познат као врло добар дактилограф. Заблуда је исто тко мислити, да је по нашем поступку потребно да концепт решења одн. пресуде буде исписан руком деловође, а да то не би смео бити примерак откуцан на машини, који ће потписати деловођа и колегијум, одн. судије појединац.

Данашњи начин преписивања не ваља и он се мора поправити. Сравнијења, која врше саме дактилографкиње, ако га уопште врше, не вреде, јер речи и пасусе које су једном

погрешно прочитале, он ће то и приликом сравњења учинити. Тражите од писара, који су иначе преоптерећени, да врше сравњења и то је тешко, ма да смо као писари и тај посао вршили. Зато се мора прибећи другом начину рада. Јер не треба се заваравати: нису само странке и адвокати који трпе од рђавог преписа, већ то наноси штете и судовима. Нећемо се задржавати на факта, да је незгодно и за саме потписнике једног решења када то решење садржи грубе грешке, изокренуте речи и крајњ нелогичне реченице, али морамо нагласити, да и сама судска администрација после сваког оваквог решења мора без потребе да се ставља у покрет, вршећи непотребан и штетан посао, око исправке решења, које је суд већ издао и где би у већини случајева имала да престане свака даља његова радња. А често се због тога стављају у покрет и виши судови, који иначе имају довољно озбиљнијих предмета, да би им било свеодно да троше своје време и око исправке погрешно откуцаних пресуда и решења.

Ми апелујемо на све надлежне, да се позабаве овим питањем и да реорганизацијом преписа и начина употребе писаће машине, учине крај овоме стању. Јер и ако сами мало загледају у преписе, који изилазе из суда, констатоваће, да нема те бујне маште која ће бити у стању да измисли све оне аномалије, које једна дактилографкиња, не мислећи ништа, може да откуца на машини. А за све то, хоћемо да верујемо, нису криве оне саме, већ организација посла, која чини да од писаће машине, место користи и с правом очекиване помоћи, имамо најчешће само штете и низ компликација у нашем раду.

ЈЕДАН САТ МЕЂУ НЕМАЧКИМ АДВОКАТИМА

Д-р Радоје Вукчевић

Немачки су адвокати као и француски везани за поједине судове. Судских инстанца има четири: појединачни, колегијални, апелациони и државни суд.

Код судова прве инстанце могу заступати сви адвокати, чланови појединих адвокатских комора, изузев оних адвоката који припадају посебној адвокатској комори при државном суду. Код свих осталих судова заступати могу само они адвокати, који су при том суду од стране своје адвокатске коморе постављени. Тако адвокати постављени код једног окружног суда заступају само код тог суда. Ако у том месту постоји још један колегијални суд они уз специјалан поступак могу заступати још само код једног суда тог места.

Чим предмет буде пресуђен у окружном суду адвокат који с пресудом није задовољан предмет спроводи свом адвокату при апелационом суду. Адвокати код апелационог суда не могу заступати код окружних судова. Ови адвокати немају са странкама никакве везе, већ они послове примају од својих колега при нижим судовима. Сви немачки адвокати морају имати преписе не само својих судских аката, већ и најобичније кореспонденције која се на предмет спора односи. Кад сам пре неки дан ради саветовања по једном спору био у кабинету Д-р Штрауса, адвоката при апелационом суду државе Бадена у Карлсруе — ја сам у досијеу пред њим нашао преписе читаве кореспонденције између мене и хајделбершког адвоката Др. Кауфмана. Кад сам му изложио моје гледиште по једном од спорних питања, он је за час пронашао препис мог писма из јуна 1928 године, у којему је све то својевремено било изражено.

Немачки адвокати од свих писама и исправа праве више преписа, управо онолико преписа колико има судских инстанци кроз које тај спор може проћи. Док оригинали остају код адвоката који је спор отпочео, преписи се шаљу даље. Ако је спор отпочео у окружном суду, адвокат код суда шаље адвокату при апелацији све прописе у два примерка: за њега и за адвоката при државном суду, ако се спор и њему буде морао предавати. У канцеларији сваког немачког адвоката ради бар једна стенотипискиња. Адвокати концепте ретко праве, већ се његове речи стенографишу, да би за кратко време, откуцане на хартији лежале пред њим на потпис.

Писмени и усмени поступак срећно су повезани, а пошто су сви судови судећи, то се нови докази до краја могу употребљавати. Рад адвоката је везан за чисто правне ствари, а ово тим више што су веће instance они судови код којих раде. Адвокати при апелационом суду, чим предмет приме, они на основу преписа свих аката изјављују незадовољство, а по пуномоћству које им странке директно дају. Сваки адвокат својој странци, а често и адвокату који му је посао спровео, шаље даље преписе свих аката.

У сали апелационог суда, испред судије стоје две трибине, лева за тужичевог, а десна за пуномоћника тужене стране. После сваког навода или прилога једног, даје се реч другоме, док суд не закључи да је извиђање завршено, а то бива кад су сва питања судијама постала јасна. При извиђању ја сам веровао да један од судија спава блаженим сном, али ме он сам те заблуде ускоро лиши. Поставио је једно такво суптилно питање, које као нож реже у обе тезе, и из тога се дало видети да му је спор до танчина познат и да је он само зато жмурио, да би свој поглед што дубље окренуо на другу страну: у гомилу аката и доказа, који се нижу од 1928 до данас.

Своје одлуке колегијум апелационог суда саопштава тачно четрнаести дан после расправе. У том времену готове су пресуде, решења и све. Саопштења се врше између 8 и 9 сати, а након њих почињу заказана суђења. Незадовољна странка, ако жалби има места, може и даље да иде. У овом случају адвокат при апелационом суду шаље преписе адвокату при државном суду у Лајпцигу. Док при апелационим судовима има 4—6% адвоката од укупног броја свих адвоката у подручним окружним судовима — при државном суду има их свега око 33 на броју. Код свих судова, па и код апелационих може бити постављен сваки адвокат који жели да код тог суда ради. Једини захтеви за то су: докторат права, приправничка пракса, строги адвокатски испит и маса тешких услова из закона о адвокатима. Али код државног суда адвокате из редова кандидата поставља овај највиши суд по свом дискреционом праву. Пошто ових адвоката има мали број, у чије руке долазе спорови свих адвоката Немачке, тако да се они рачунају не само као адвокати свих парничара, већ и адвокати свих немачких адвоката — то су услови за њихово постављање много тежи. Код њих не само што је потребно бити изврстан правник, већ је неопходно уживати и извесну благонаклоност вишег суда.

Адвокати код овог највишег суда имају своју посебну адвокатску комору. Остали адвокати свих нижих судова имају своје заједничке адвокатске коморе у седиштима апелационог суда. У подручју једног апелационог суда може се осно-

вати још једна адвокатска комора, али само онда, кад број адвоката прелази хиљаду. Међутим у пракси је овај случај још непознат.

Између адвоката разних судских инстанци не постоји никакав ривалитет, те је за њих једна заједничка комора и могућа. Што се награде тиче, она је према вредности спора предвиђена специјалним правилником. Ако спор почне у окружном а завршава у државном суду, онда су на послу ангажована три адвоката код све три судске инстанце. Сваки од њих има право на специјалну награду, па кад се све три награде саберу, онда излази да у спору од 100.000 динара на награде три адвоката оде око 25—30.000 динара. Код нас један адвокат по правилу врши у једном спору функцију три немачка адвоката, јер он спор заступа код сва три суда. Код нас награда за овакав спор може ићи највише до 8.000 динара, те се у овој сразмери налази и решење питања: зашто сваки вредни немачки адвокат има своју вилу, свој ауто и своју одличну библиотеку.

Између делокруга немачких и наших адвокатских комора нема великих разлика. Одбори комора су у Немачкој бројно мањи него код нас, а претседника не бирају чланови коморе, већ изабрани одбор из своје средине на првој својој седници. Немачки дисциплински судови су строжији, али како њихове коморе деценијама постоје, то су и кривице адвоката малобројније. Кад једног адвоката става под суд Коморе, онда значи да је његовој адвокатској пракси близу крај. Сами адвокати на сваки свој корак толико пазе, да је додир са дисциплинским судом своје коморе једна реткост, управо сензација која убија. Између адвоката влада примерна колегијалност, коју сви остали друштвени редови за пример узимају, а такође и између адвоката и судија. И једни и други знају да су они две стране једног заједничког тела, два неразводна сарадника на заједничком послу.

Ова хармонија између адвоката и судија једна је од најстаријих традиција немачког правосуђа. Она не долази отуда што се од адвоката траже јаче школске квалификације, које људима од правне праксе никад не импонују, већ отуда што су деценијама и једни и други органи суда у ширем смислу, јавни функционери што у маси мртвих папира и живих речи траже искру истине, коју само заједнички могу наћи.

БРАЧНА ПЕДЕРАСТИЈА СА КРИВИЧНО-ПРАВНОГ ГЛЕДИШТА

Драгутин Н. Ристић, адвокат

§ 285 крив. зак.: За противприродни блуд између лица учинилац ће се казнити строгим затвором у колико та радња не прелази у теже кривично дело.

Под противприродним блудом између лица, као нужни закључак са гледишта нашег Кривичног Законика, има се разумети само педерастија — *coitus per anum*. Саизвршиоци, према томе, могу бити: како два мушкарца, тако и један мушкарац и једна женска. Зато законодавац и каже „између лица“, не чинећи при том никакву разлику је ли у питању хомосексуална или хетеросексуална педерастија. Исто тако споредно је и ко је од учесника активан а ко пасиван, учиниоци су и један и други, ма да би према законском тексту могло изгледати да кривац може бити само активни учесник, јер се вели „учинилац ће се казнити“, а не учиниоци, као нужни саизвршиоци. Међутим, јасно је да кривац може бити сваки учесник у радњи извршења, јер је сваки од њих учинилац. Истина, израз незгодан, с обзиром на природу дела, али јасан без двоумљења.

Све ово тако је очигледно, јер се намеће као нужно разумевање законске наредбе, да би коментар био скоро непотребан. На ипак, у цитираном пропису има нешто што тражи продубљеније објашњење. На име: постоји ли или не кривично дело у противприродном блуду извршеним између мужа и жене? Или, другим речима: могу ли муж и жена бити кажњени за међусобни противприродни блуд? До душе, нама се свако питање не би никад наметнуло, јер га пропис ни на који начин не изазива. Али ово питање потстиче, г. Лаза Урошевић, наш уважени правни писац и коментатор, у своме коментару Кривичног Законика код §-а 285, пледирајући за некажњивост мужа и жене за међусобни противприродни блуд. Он сматра да у таквој радњи нема кривичног дела, па, према томе, ни криваца. То кад су обе стране сагласне на извршење радње. Али, увек по њему, исто тако не би било овога дела (нити кога другог) за мужа ако би на противприродни блуд и присилио своју жену. Разлози на којима г. Урошевић заснива овакво своје гледиште истичу из следеће аргументације.

За кривично дело насилне обљубе учинилац се казни до десет година робије. Међутим, за насилну обљубу своје жене

муж се не може казнити. Па кад се муж не може казнити за насилну обљубу своје жене, као теже дело, онда се не може казнити ни за противприродни блуд са својом женом, као лакше дело, угрожено казном строгог затвора. Пошто се пак муж не може никако казнити, као један саизвршилац, то се не може казнити ни жена, као други саизвршилац.

У први мах ова аргументација делује сугестивно, али чим се мало боље размисли, виде јој се стаклене ноге.

Пре свега, код насилне обљубе (§ 269) законодавац каже: „...ко женско лице с којим није у браку.. принуди на обљубу“. Дакле, изрично речено да околност мужества искључује противправност, те због тога насилна обљуба своје жене и није кривично дело, јер јој за кривичност недостаје један од елемената нужних за постојање кривичих дела уопште. Што је законодавац сколност мужества узео као основ искључења противправности код овога дела, то је свакако из сасвим оправданих разлога. Да их наведемо.

Брак је једна заједница особене врсте, у којој су лични и интимни односи супруга предоминантни. Ти односи изражени су у облику реципрочних права и дужности, препуштених у главном супрузима да се о њиховом извршењу старају. Али ма колико уређење тих односа, у овом или оном смислу, зависило од захтева и увиђавности самих супруга, ипак законодавац није могао а да их и сам приватним правом не регулише макар и у општим потезима. Тако се у §-у 107 грађ. зак. прописује: „Што се год са намерењем и опредељењем брака слаже, оно све припада супружницима као права и дужности...“, па се у §-у 108 наставља: „Оба супружника дужна су љубавно међу собом и неразделно живети, дужности брачне извршивати...“ и т. д. Супрузи су дакле обавезни извршивати брачне дужности. А нема сумње да је једна од њихових дужности и међусобно полно општење. Па кад је то њихова дужност, то је и њихово право, чије остварење је законодавац хтео да заштити и принудним сретствима употребљеним од стране самога титулара права. Али, ако је законодавац хтео да заштити реализање мужевљевог права на полно општење са својом женом чак и принудним средствима, која је овоме допустио да их према жени употреби у случају да се ова опире да драговољно изврши своју дужност као последицу мужевљевог права, он је то хтео само дотле докле се мужевљево право креће у границама захтева *природног* полног општења. Напротив, чим муж пређе те границе и захтева да са женом општи на противприродан начин, он је већ на прагу да врши кривично дело из §-а 285 крив. зак. Јер жена, удајући се за мужа, улази у брак да са овим општи само на природан начин, и у томе смислу и даје своју обавезу приликом ступања у брак, а не задовољава и његове болесне или перверзне про-

хтеве. Кад би се и обрнуто могло акцептирати, онда би изишло да би наш нови законодавац посматрао жену, противно чак и старом законодавцу, пре као објект него као субјект брака. А то он нити је хтео нити је могао. Јер он не живи на Марсу, но у средини у којој и за коју законе и доноси. А када је тако, он мора водити рачуна и о назорима и тенденцијама те средине. То с једне стране.

С друге стране, законодавац сматра противприродни блуд као неморално дело. Он га таквим сматра десило се оно ма између којих лица, дакле — ма између мужа и жене. Јер док обљубу уопште допушта, дотле противприродни блуд уопште забрањује. Шта више, он га и инкриминише за сва лица. Да је законодавац заиста овако мислио и овако хтео, доказ је у томе што мужу и жени није изрично допустио да и противприродно опште. Иначе, зар није могао рећи: За противприродни блуд између лица која нису у браку..., као што је рекао и код §-а 269 крив. зак.? Јасно је дакле да законодавац то није хтео рећи, јер противприродни блуд није хтео допустити никоме без разлике.

Из претходног излагања, мислимо, безусловно излази:

а) И за противприродни блуд између мужа и жене, кад је дело резултат обостраног пристајка, казниће се и муж и жена као учиниоци.

б) Ако је, на против, муж принудио своју жену на противприродни блуд, онда ће се као учинилац казнити само он, и то по пропису §-а 285 крив. зак., у колико његова радња не прелази у које теже кривично дело. Тако, ако се муж задржао само на принудним сретствима из §-а 242 крив. зак., онда неће бити кажњен по том §-у, јер је та принуда лакше дело, пошто је и казна за исто блажа (до годину дана затвора или новчано до 10.000.— динара). А тежина дела мери се прво врстом па онда величином одређене казне, према скали коју је законодавац поставио. Али, ако је, рецимо, муж принудио своју жену на противприродни блуд с њим на тај начин, што јој је, да би је лишио одбране, поломио руке, онда ће одговарати и бити кажњен за кривично дело тешке телесне повреде из §-а 178 крив. зак., јер је ово дело теже од противприродног блуда, пошто се за њ казни до осам година робије. У уверењу смо да је то смисао прописа и да се тако има разумети одредба: „...у колико та радња не прелази у теже кривично дело.”

Због недовољно поднетих доказа убаштињач се не може одбити од потврде тапије*)

Начелник срески актом својим од 1. јуна 1930. год. спровео је првостепеном суду акта убаштењења — тапију браће Будимира, Војислава и Светислава, заједно са потврдом тапије код општинског суда, с молбом, да је и првостепени суд потврди ако су испуњени сви остали услови за потврду.

Првостепени суд по размотрењу овог предмета нашао је : да се површина парцела описаних у тапији не слаже са одговарајућим парцелама у поседовном листу, јер по § 5. закона о издавању тапија општински суд саставља тапију према катастарском поседовном листу, а из приложеног поседовног листа, у који се поред осталог убележава и површина имања, види се да се површина имања описаног у тапији не слаже са површином назначеном у поседовном листу, јер је у тапији престављено да је имање веће, него ли што је описано у поседовном листу, и за то првостепени суд одбије убаштињаче од потврде ове тапије.

По жалби убаштињача Касациони суд једногласно у свом трећем одељењу 29. октобра 1930. год. под Бр. 13-369 поништи ово решење са ових разлога:

„И ако по § 5. Зак. о издавању тапија општински суд уписује мере из поседовног листа, ипак кад је премером земље, на коју се жалиоци желе по тапији убаштинити, утврђено, да се изнађена површина не слаже са оном у поседовном листу, и кад је општински суд у тапију уписао површину, која је овим премером нађена као фактичко стање, онда суд није могао одбити молиоца од траженог убаштињења и за дотичну парцелу, већ је по чл. 16. пом. Закона о издавању тапија био дужан наредити извиђај ради утврђивања правог стања ствари, које одговара фактичкој површини дотичне парцеле, а по могућству, да се премер изврши и површина израчуна од стручног лица.

Ако се овако стање нађено тим премером не би слагало са површином у поседовном листу, онда би за уписивање била меродавна она површина која би се тим премером констатовала, пошто се поседовни лист према Уредби о делокруту и начину рада комисије за утврђивање прихода од земљишта

*) Привредни преглед Број 48 од 23. новембра 1930. год.

и вршењу пописа и катастарског премера, од 9 маја 1928. год. ДКБр. 6381. попуњава по подацима, које сам сопственик поднесе без даљег утврђивања.

У случају неслагања површина у поседовном листу и по извршеном премеру суд треба о томе да извести и пореску власт ради њеног даљег поступка”.

Многи првостепени судови при примени новог Закона о издавању тапија изгубили су из вида, да је њима самим остављена иницијатива и наметнута дужност: да траже и прикупљају доказе, што су потребни за потврду тапија, ако нису довољни они, шо су их сами молници поднели. Та је иницијатива и дужност јасно истакнута у § 16. Зак. о издавању тапија и њу доста првостепених судова пренебрегавају навикнути да се сваки парничар брине о свом послу што га пред судом пореће, и о доказима, што их за тај посао подноси.

Судови не смеју са недовољности поднетих доказа тапије од потврде одбијати већ су дужни да молнице — убаштињаче — претходно позову да све доказе поименце, које суд нађе за потребне, поднесу у остављеном року, а по изузетку нареду, да се извиди преко општинске или полицијске власти све оно, што није довољно јасно за потврђење тапије, као што овај пример показује.

По уредби о делокругу и начину рада комисије за утврђивање прихода од земљишта од 9. маја 1928. год. ДКБр. 6381 оштампаној у Службеним Новинама од 19 маја 1928. год у бр. 113 сваки порески обвезник кад пријављује своје имање за разрез порезе, дужан је да поднесе поседовни лист, у који сам обележава површину имања, што за разрез пријављује. Према томе, тај поседовни лист, намењен другој сврси, обично не представља тачан премер земљишта већ отприлике и обично мање, да би и пореза према њему била разрезана мање. То није катастарски поседовни лист, о коме говори § 7. Правилника за извршење закона о издавању тапија, у коме су мере стручњака тачно обележене, да би биле меродавне за тапију.

Касациони суд посведневно издаје примедбе првостепеним судовима да у сваком случају, кад убаштињачи не поднесу довољно доказа за потврду тапија, не одбијају их од потврде, пре него што их позову, да у остављеном року доказе допуне, а по потреби и сами разне извиђаје учине, и тек онда одлуку доносе, ослањајући свој рад на пропису § 16. пом. Зак. о издавању тапија.

Драгић Солдатовић

Застарелост права државе на тражење накнаде штете.

Законски пропис §-а 939 грађ. зак. који ово питање регулише сам по себи изгледа потпуно јасан. Он предвиђа да право

на тражење накнаде штете застарева за три године од дана када је штета оштећеном била позната. Ипак поред овог прописа поједини судови оцењивали су застарелост права државе на накнаду штете по пропису § 931 Грађ. зак., који предвиђа рок застарелости од шест година за стицање својине одржајем на стварима које припадају држави, цркви или општини.

Овде ћемо изнети један такав случај, који је расправљен одлуком опште седнице Касационог суда.

По спору Државе противу руковоаца М. К. тужени је на тужбу Контролног државног тужиоца поред осталог истакао и пирговор застарелости. Навео је да се у тужби признаје како је штета била позната Држави пре три године дана от- како је тужба подигнута, па је молио Главну контролу као рачунски суд да тужиоца пре свега одбије од тражења као застарелог односно да парницу одбаци.

Главна контрола је нашла да је овај приговор неумесан, а да је рок застарелости права на накнаду штете за државна потраживања предвиђен у § 931 Грађ. зак. и износи шест година, па је туженога пресудом бр. 34683 од 20. септембра 1926 год. осудила на плаћање.

Тужени је на ову пресуду изјавио жалбу, у којој је по овом питању застарелости навео: „Не стоји разлог Главне контроле, да право на накнаду штете застарева за државу по § 931, а не по § 939 Грађ. Зак. По § 931 предвиђена је изузетна дужа застарелост према држави само за стварна права. Што се тиче застарелости свих тражбених права као и права тражења накнаде штете важе специјални прописи Грађанског законика, у овом случају § 939., а не изузетни пропис § 931. Иначе, ако би ово мишљење Главне контроле било тачно, онда би и облигациони дуг према држави застарио за 6 година по § 931 а не по § 928 ж. за 24 године. С тога је тужиоца пре свега требало одбити од његовог потраживања као застарелог.“

По овој жалби Касациони суд у свом IV. одељењу решењем бр. 10067 од 2 децембра 1926 године поништио је ожалбену пресуду овим својим примедбама: „Погрешила је Главна контрола када је у разлозима ожалбене пресуде узела, да се при оцени питања о застарелости ове накнаде штете има применити одредба § 931 грађ. зак., јер овај законски пропис предвиђа време које је потребно да протеже за стицање својине над стварима што припадају држави, цркви или општини путем одржаја, већ се на овај случај има применити § 939 грађ. зак. који специјално говори о застарелости права на накнаду штете.“

На ове примедбе Одељења Касационог суда Главна контрола је у смислу чл. 85 Зак. о гр. контроли поднела противразлоге бранећи своје гледиште да право државе на накнаду штете застарева у року од шест година према § 931 а не § 939 гр. зак.

Касациони суд решењем седнице од 11 маја 1927 год. бр. 5057 нашао је да су примедбе његовог IV. Одељења на закону основане, па је противразлоге Главне контроле одбацио и исту упутно да по овим примедбама поступи.

Тако је овом одлуком опште седнице Касационог суда направљено, да се у питању застарелости права државе на тражење накнаде штете има применити само § 939 грађ. зак. по коме то право застарева за три године.

С. М. Мићовић

Одлука Касационог Суда поводом питања сукоба надлежности између два Првостепена суда.

По предмету кривиче претставника и Управног и Надзорног Одбора друштва „Ч“ А. Д. иследни судија Н. Првостепеног суда актом својим бр. 32252 молио је Касациони Суд да реши сукоб надлежности између њега и иследног судије З. Првостепеног суда о томе : ко је од њих двојице надлежан за извиђање ове кривиче. Навео је да иследни судија З. Првостепеног суда одбија од себе надлежност са ових разлога :

1. што је тужена фирма (друштво) „Ч“ протоколисана код Н. Првостепеног суда ;

2. што се је дело десило у Н. а не у З. ;

3. што тај судија не води истрагу ни за једно дело у вези са овим делом ;

4. што су сви оптужени из Н.

5. што је господин Х узет на кривични испит за дело које нема везе са овим делом ; и

6. што се књиге (туженог друштва) налазе у Н. а не у З, а он, иследни судија Н. првостепеног суда, да одбија од себе надлежност за вођење истраге по овој кривичи на основу § 36 к. с. п. Касациони Суд пошто је расмотрио акте овога предмета, у смислу § 8 закона о своме устројству нашао је :

Да је с обзиром на § 36 и 37 к. с. п. надлежан за вођење истраге по предмету кривиче туженог друштва „Ч“ А. Д. иследни судија З. првостепеног суда зато што се у његовом домаћају већ води кривично ислеђење Х. и У. и др. преставника друштва „Ч“ за злоупотребе које су они починили у својству свога двојног звања и положаја и то у корист туженог друштва „Ч“ а на штету тужилачке банке, као управљачи тужилачке банке и преставници туженог друштва, а које злоупотребе имају везе са овом кривицом ; што он већ води кривично ислеђење противу З и Х, чланова туженог друштва „Ч“ за друга кривична дела, и што се сами предмети на којима је кривично дело вршено — књиге тужилачке банке, налазе у домаћају његовом.

Душан П. Мишић, судија

За спорове, раније трговачке, када се воде и противу трговачеве стечишне масе, надлежан је трговачки суд, а не првостепени суд за град Београд

I. У стечај фирме Б. Ђ. пријавио се Т. гражећи да се из масене имовине издвоји његова роба — као његова својина. За доказ је поднео уговор о комисиону, који је у погледу те робе, постојао између њега и дужника.

Поверилачки одбор се, на предлог браниоца масе, изјаснио противу тога тражења. Београдски Трговачки Суд, ценећи која је страна слабија у праву, нашао је да је слабији потражилац Т. и стога га је решењем од 1. новембра 1929. Бр. 18053 упутио на спор, да тим путем докаже своје право својине.

II. Поступајући по том решењу Т. је поднео тужбу, ради доказивања права својине, Првостепеном Суду за Град Београд, и то противу стечишне масе. Бранилац масе је у одговору на тужбу оспорио надлежност Првостепеног Суда за град Београд за суђење овога спора зато, што тужилац полаже право својине на основу комисионог односа, између себе и стечишног дужника. Како је пак посао комисиона трговачке природе, надлежан је за расправу ма каквог спора из те области само Београдски Трговачки Суд.

Према томе приговору Првостепени Суд за Град Београд донео је 29. марта 1930. год. Бр. 25756 решење, којим је нашао да је апсолутно *ненадлежан* за расправу овога спора, већ да је за исти надлежан Београдски Трговачки Суд. И то зато што покренути спор има за основу уговор о комисиону, а за расправу комисиона, као трговачког посла по чл. 17. зак. о устројству трг. суда — надлежан је Београдски Трговачки Суд.

III. У својој жалби потражилац Т. истакао је:

да спор није поведен противу стечишног дужника, према коме је тај посао био трговачки, већ противу његове стечишне масе. Према томе да то није спор противу трговца, већ противу нетрговца;

да спор није поведен ради каквих спорних односа, који могу настати код уговора о комисиону, већ ради доказивања права својине, — једног листог грађанског питања, за које је надлежан Првостепени Суд за Град Београд.

Касациони Суд је својим решењем од 20. јуна 1930. год. Бр. 7391 ослабио решење Првостепеног Суда за Град Београд, и тиме стао на гледиште да је за расправу оваквих спорова и противу стеч. масе, надлежан Београдски Трговачки Суд.

IV. Интересантно је да ли је који од колега имао сличан случај у коме би Суд стао на супротно гледиште, то јест да

је за расправу тога спора надлежан Варошки, а не Трговачки Суд.

Такав пример, на коме би му нарочито били захвални, побудио би више судове да се и у овом питању, тако важном, устају судска пракса.

Саопштио **Самуило Демајо**, адвокат

Изразом „плаћање код повериоца” не одређује се домицил менице.

I. Решењем Смедеревског Првостепеног Суда од 17. јула 1930. Бр. 21.046 одобрена је прибелешка на непокретност С. Ђ., из Смедерева.

Правдајући ту прибелешку поверилац С. К., из Београда, поднео је тужбу Београдском Трговачком Суду, пошто је на меници било означено — „плаћање код повериоца”.

Београдски Трговачки Суд је нашао, да је израз „плаћање код повериоца” без икакве правне вредности. Јер место плаћања треба да је означено у управно-политичком смислу, тако да не постоји никаква сумња. Нарочито зато, што меница средством меничног преноса иде из руке у руку, из места у место, из државе у државу, тако да би се место плаћања, према домицилима разних повериоца, стално мењало. А смисао је закона да се место плаћања менице једном за увек тачно одреди. Стога се у овом случају као место плаћања има узети место, означено поред имена трасата, а то је Смедерево. Са тих разлога је својим решењем од 8. октобра 1930. год. Бр. 66.920 одбио тужиоца од тражења, као упућеног ненадлежном суду.

II. С. К. је на то решење изјавио жалбу и у истој навео:

да место плаћања не мора бити означено географским именом тога места, већ и речима, које неће никога довести у сумњу на које се место у конкретном случају мисли. Меница у питању издата је по наредби С. К. из Београда, који је на истој меници издавач и тужилац. Стога је трасат, акцептирајући меницу са ознаком „плаћање код повериоца” био свестан тога да је плаћање у Београду, пошто је и поверилац из Београда. Према томе и у овом случају као место плаћања одређено је место у управно-политичком смислу, само је изражено другим речима, али је ипак потпуно опредељено.

Резоновању суда да израз „плаћање код повериоца” може створити пометњу зато, што меница иде преносом лако из руке у руку, — било би места кад би у овом случају на меници, у току рока, било више поверилаца, што би вероватно могло изазвати пометњу код акцептанта. Али у овом случају тога нема, и Суд је требао да цени ствар према ономе што постоји, а не према ономе што би могло настати. Јер суд не

суди „ин абстрактно“, већ суди сваки случај конкретно, онако како постоји.

III. Касациони Суд није усвојио ове разлоге, већ је својим решењем од 18. новембра 1930. год. Бр. 14.524 ослабио решење Београдског Трговачког Суда.

Саопштио **Самуило Демајо**, адвокат

За одобрење екзекуције по пресудама страних судова изречених у споровима трговачке природе надлежан је редован Првостепени суд, а не Трговачки суд.

По тражењу екзекуције пресуде Окружног Суда у Хебу од 15. октобра 1929. г. избио је сукоб надлежности између Првостепеног Суда за град Београд и Београдског Првостепеног Трговачког Суда.

Првостепени Суд за град Београд у своме образложењу наводи : да он није надлежан за одобрење екзекуције горње пресуде Окружног Суда у Хебу, по томе, што се тражи екзекуција по чл. 38, 39, 40 и 41 зак. о уговору закљученом од стране наше Државе са Републиком Чехословачком, те све радње, које су тамо предвиђене имају се ценити по трговачким законима, а за то је надлежан Трговачки Суд, а не он. Трговачки Суд одбијајући надлежност навео је, да је он изузетан суд и да с обзиром на своје устројство није надлежан за спорове грађанске природе, већ само за спорове, које за предмет имају трговачке послове. У конкретном пак случају спорни правни однос није трговачке природе. Судском пресудом, чије се извршење тражи, спорни однос између парничара, који је произлазио из трговачког посла, пречишћен је и изгубио је карактер трговачког посла. Сем тога у питању није извиђање и пресуђење парнице, већ поступак око одобрења екзекуције пресуде страног суда, а он као специјални суд, није за то надлежан.

Касациони Суд је овај сукоб решио својом одлуком Бр. 2703 од 27. - II. - 1930. год. у којој наводи следеће : — извршном пресудом Окружног Суда у Хебу пречишћен је између парничара правни однос, који је био чисто трговачке природе и тим пречишћавањем тај однос изгубио је карактер трговачког посла, те сада међу парничарима постоји однос чисто грађанске природе и за расправу његову надлежан је редовни Првостепени Суд, а не Трговачки Суд.

Саопштио **Т. А.**

Потребно је претходно админист. путем утврдити да држав. чиновник има повратити држав. каси новац, узет аконто режиских радова па, тек потом, обратити се редовним грађанским судовима.

Ј. К. Н., инжењер из Београда, као шеф одсека Министарства и његов режисер, примио је на благајни Министарства, у

1919 год., суму од 14.000 дин. ради оправке канализације у једној од државних зграда у Београду. Све се то види из његове признанице од 1919 год.

Како Ј. К. Н. није ову суму оправдао ни после неколико година то је био тужен суду а суд је био умољен да га осуди да плати Краљевини Југославији 14.000 дин. глав. дуга са 6% год. интереса почев од 1919 год. па до наплате и 800 дин. трошкова.

У тужби је било назначено по § 94 г. с. п. да је основ тужби — дуг, вредност спора — 14.000 дин., докази — писмени.

Поменута признаница имала је овакву садржину :

МИНИСТАРСТВО

Одсек . . .

К. бр. Службено

1919 год.

ПРИЗНАНИЦА

По којој је овај Одсек примио дин. (14.000) четрнаест хиљада на каси Министарства а на име исплате рачуна за оправку канализације у згради . . . . . и који посао Одсек врши у режији.

Ова признаница замениће се по извршеном послу.

Да се изда.

По наредби Министра
Начелник Рачун. одељења

А. Ш. О.

1919. год.

Примио
шеф одсека

Ј. К. Н.

Исплатио режисер
В. Т. К.

Тужени је на тужбу одговорио : . . . као шефу одсека а на основу надлежног решења из 1919. год. била ми је додељена, као режиски рад, оправка канализације у . . . . Ради извођења тога посла . . . . . изузео сам по привременој признаници на благајни Министарства аконто, приближно довољну суму за извршење посла тј. дин. 14.000 — — — — — оправка је била извршена, званична, од Министарства одређена комисија, исти као исправан примила и оверила ми платежна документа за тај посао, у укупном износу од 20.000 дин. Сва пословна документа са комисијским извештајем, по установљеном реду предао сам са спроводним актом Министарству, молећи за одобрење ревидоване и утврђене укупне суме од 20.000 д. а за наређење исплате ми суме од само 6.000 дин. Разлика од 14.000 између ових двеју сума, имала је се исплатити благајни Министарства, за ликвидацију (откуп) моје привремене признанице, по којој сам, као што рекох, још пред почетак посла, био изузео аконто толику суму.

На одржаном рочишту обе су парничне стране остале при тужби и одговору. Тужени је, при том, поднео препис деловодног протокола у коме стоји да одсек шаље рачун предузимача за оправку канализације у . . . . и комисијски извештај о извршеном прегледу. Рачун износи 20.000 дин. Стога моли да се исплати разлика у дин. 6.000.— Ништа није било разведено.

Пошто је било одложено рочиште и друго одржано Суд је донео пресуду у смислу тужбе.

По незадовољсаву тужене стране, Апелациони Суд поништио је предњу пресуду а са разлога : кад се из акта овог спора види да тужилачка страна не заснива петитум своје тужбе на накнади штете која би проистицала из поступка туженог према тужилачкој држави, већ је петитум тужбе само повраћај примљеног новца, који је тужени као државни чиновник примио из држав. касе, да ликвидира један посао као државни чиновник, то се овде према оваквом стању ствари појављује само питање односа између туженог и држав. касе, који однос има претходно да се расправи у административном поступку а према закону о држ. рачуноводству, па тек евентуално ако би се у том поступку показало, да је однос оптуженог такав, да би он имао штету, накнадити, могло би бити речи о расправи ове ствари код редовног Суда.

Међутим како ових услова у овом случају нема, то Суд није ни био надлежан за расправу ове ствари, нашта је био надлежан да пази по . . . .

Са ових разлога Суд се је огласио ненадлежним за расправу овога спора и Касациони Суд је оснажио ово решење.

Душан П. Мишић, адвокат

Приметбе Касационог Суда о месној надлежности Суда

У спору К. С. противу Осигурав. Друштва „Х. Б.“ тужена страна оспорила је месну надлежност суда, наводећи да је између парничара постигнута сагласност да им спор пресуди стварно надлежан суд у Сарајеву.

Упуштајући се у оцену овога питања, Трговачки суд у Београду решењем својим Бр. 10185/29 год. нашао је да је месно ненадлежан за извиђање и пресуђење овога спора.

На ово решење изјавио је жалбу заступник тужиоца Касационом суду, који је приметбама својим Бр. 201/30 год. поништио ожалбено решење наводећи следеће:

„Погрешно је Трговачки суд што се ожалбеним решењем огласио за ненадлежног за извиђање и пресуђење овога спора по томе, што је поднетом полисом осигурања предвиђено, да се све тужбе које би се односиле на испуњење уговора имају подићи код надлежног суда у Сарајеву. И ако је овако у полиси предвиђено, ипак је у овом случају погрешна одлука

суда зато што се из акта овога предмета види да је тужено осигуравајуће друштво своје седиште из Сарајева пренело у Београд и протоколисало фирму код тога суда 15 јуна 1927 год. под Бр. 40170 после закљученог уговора о осигурању, а пре покретања овога спора, те се сагласност уговорача да им евентуалне спорове расправи надлежни суд у Сарајеву има сматрати да је потекла једино с обзиром на тадашње седиште туженог друштва, иначе с погледом на данашњи домицил друштва, Београд, таква клаузула у уговору била би нелогична и противила би се самој природи посла, те се не може претпоставити да би се и под садашњим измењеним приликама сагласили у томе погледу, што се најбоље види да је тужено друштво позивајући се на домицил одбијало надлежност суда у Сарајеву“.

Ово гледиште Касац. Суда не изгледа нам тачно. На излагања и разлоге Касац. Суда има се приметити следеће:

У области приватног права редовно је да се правни односи заснивају, мењају и гасе изјављеном вољом појединаца, у колико је она саобразна објективном праву. Појединцима се за регулисање њихових односа оставља широко поље. Правна правила примењују се за случај да појединци своје односе нису друкчије регулисали, но што их закон регулише. Ако су пак то учинили онда њихова воља ступа на место закона: „Воља а наредба човечија заступа закон, а закон заступа и накнађује вољу човечију“ — § 13. грђ. зак.

У конкретном случају из поднетог уговора види се да су се парничари у својству уговарајућих страна сагласили да им спор пресуди надлежни суд са седиштем у Сарајеву. У питању је месна надлежност а у погледу ове постоји сагласност парничара да им спор пресуди Сарајевски суд.

По § 49. г. с. поступка пристајање парничара на стварну надлежност суда не вреди а пристајање на месну надлежност допуштено је. Забрану у погледу уговарања стварне надлежности законодавац чини због тога, што је ова надлежност одређена у интересу јавног поретка. Месна пак надлежност одређује се у приватном интересу и појединцима закон допушта да могу исту уговарати.

Према томе изјава воље парничара у погледу надлежности суда у Сарајеву, садржана у уговору о осигурању, саобразна је закону и за парничаре претставља закон.

Разлагања Касац. Суда, да је овај уговор престао да важи, услед тога, што је тужени променио домицил после закључења овог уговора — нису тачна.

Касациони Суд полази од становишта да су странке приликом закључења уговора прећутно пристале на клаузулу — *res sic stantibus* и изводи даље, да је уговор престао важити, јер су измењене фактичке околности под којима је уговор за-

кључен. Пре свега нетачан је навод да су странке уговарајући надлежност Сарајевског суда имале у виду једино домицил туженика. Уговарајуће стране закључиле су уговор о осигурању на правном подручју Босне и Херцеговине и у овом уговору предвидели надлежност суда, чије је седиште на овом правном подручју за све спорове, који би из овог уговора настали.

Према овоме логично је и природно претпоставити да су странке приликом закључења уговора имале у виду и посебне законске одредбе материјалног и формалног права, које на овом подручју важе и то како у погледу правног дејства уговора тако и у погледу заштите права, која би овим уговором била заснована. Противно овоме узети значило би негирати у опште намеру уговарајућих страна да закључе правни посао у питању, јер изјава воље појединца може произвести намеравамо правно дејство само онда, ако је саобразна објективном праву. У овом пак случају уговарајуће стране имале су у виду објективно право на правном подручју Босне и Херцеговине, где је уговор закључен и где је предвиђено његово извршење. Противно овоме тумачити њихову намеру могло би се десити да њихова изјава воље остане без икаквог правног дејства, јер објективно право друге територије за ту изјаву не везује никакво правно дејство.

Сем тога странке су уговарајући надлежност сарајевског суда морале имати у виду и прописе формалног права, који на томе подручју важе. Противно узети, могло би се десити да једна страна, услед пропуштања какве процесне радње, у роковима предвиђеним законима друге територије, изгуби права из овог уговора и ако није крива јер је оправдано, рокове рачунала по закону оне територије, где је предвиђена надлежност за расправу спора.

С тога је јасно да су уговарачи поред домицила имали у виду приликом закључења уговора и посебно законодавство, које важи на подручју, где је надлежност суда уговорена.

Сем тога у конкретном случају примени ове клаузуле нема места.

Примени ове клаузуле *rebus sic stantibus* има места, ако су уговарајуће стране закључиле правни посао саобразно материјалном праву и под извесним фактичким околностима, које истина немају правно релевантна својства, али које су уговарачи имали у виду и за њихово постојање везивали постојање правног посла, односно заснивање правног односа, па се ове фактичке околности промене на штету једног уговарача, тако да он не добија еквивалент за оно што је по уговору дао. У том случају страна на чију се штету изменило фактичко стање може тражити поништај уговора. На пример, неко узме под закуп гостиницу поред друма и плати зато високу закупнину, с обзиром на то што поред ње пролази пут. Међутим доцније, сао-

браћај на томе путу прекинут је и пут упућен другом правцу. У овом случају купац може тражити поништај уговора о закупу, јер се фактичко стање пременило на његову штету, пошто у његову гостионицу не свраћају више путници — пролазници.

У нашем пак случају нису у питању околности од чијег постојања зависи какво субјективно право уговарача, које извире саобразно објективном праву, већ је у питању сагласност уговарача пред којим ће форумом остваривати права. Према томе у овом случају нема места примени клаузуле *rebus sic stantibus*, јер промена домицила туженика на правно дејство уговора је без утицаја, пошто и поред ове промене правни односи из уговора остају исти. Поред тога, и кад би се узело да је промена домицила од утицаја на правни однос уговарача, ипак примени клаузуле *rebus sic stantibus* нема места, јер ове промене у погледу тужилачке стране нема. Фактичке прилике тужиоца остале су исте. Уговорачи су при склапању уговора, логично, имали у виду како домицил једне тако и домицил друге стране, јер се у напред није знало ко ће бити тужилац, а ко тужени. Како је пак домицил тужиоца — корисника из уговора о осигурању, остао исти, то се у погледу тужиоца није ништа изменило, и зато се тужилац не може позивати на неко промењено фактичко стање.

Стоји факат да је тужено друштво променило свој домицил, али оно ипак услед тога не тражи поништај уговора. Напротив, тужено друштво тражи да се ова одредба из уговора испуни и да спор извиђа и суди надлежни суд у Сарајеву.

Из свега изложеног, следи закључак, да се за извиђање и пресуђење парнице месна надлежност може уговорити и у том случају надлежан је уговорени суд, без обзира на промењени домицил странака, поготову, ако је домицил промењен с једног правног подручја на друго, где важе сасвим други закони и формални и материјални.

Трајко Антонијевић, суд. приправи. трг. суда.

Овера рукознака у смислу § 98. меничног закона.

У судској пракси ту скоро, поставило се питање: ко је надлежан да оверава меничне изјаве написаних меничних обвезника, које они дају рукознаком, и то нарочито у случају обвезивања по интабулисаној меници.

Наше је мишљење било да по §. 98. менич. зак. написмени менични обвезник свој рукознак може дати непосредно пред чиновником који прима интабулације (интабулац, протоколиста) када је у питању обвезивање по интабулисаној меници. Аналогно томе, сваки судски чиновник, пред којим би се ма по каквом правном послу појавило питање меничног обвезивања написменог дужника, имао би дужност да оверава руко-

знак тога неписменог дужника. Такво тумачење §. 98. меничног закона лежи пре свега у самој природи меничне установе, пошто је познато да је меница у ствари сурогат новца. Следствено томе издавање менице без обзира да ли су дужници писмени или не, требало би што више олакшати, да би меница могла као новац што брже циркулисати.

Међутим ево на какво се становиште поставио Прв. С. О. Б. када је имао конкретан случај оверавања рукознака неписменог меничног обвезника.

Лице Н. Н. продало је своје непокретно имање лицу П. П. с тим, да се за рест неисплаћене цене интабулише на истом имању а на првом месту и то по интабулисаној меници, на којој би купац био акцептант. Код издавања менице међутим установило се да је купац П. П. неписмен. Интабулац. протоколита тада странке упуту судији који тврди интабулације, рекавши, да се он не осећа позваним да у см. §. 98. меничног закона оверава рукознак овог неписменог меничног дужника. Судија пак вели, да и он није надлежан за тај посао, те упуту странке судији за неспорна дела. Судија за неспорна дела опет затражио је прописну таксирану молбу и препис оригиналне менице која се жели издати као и два сведока који лично познају меничног дужника. (Ово последње закон изрично тражи), па тек онда да приступи овери рукознака. За овај посао наплаћена је такса по Т. Бр. 16. и 43. зак. о таксама. Када је на меници најзад оверен рукознак уз писање оверовног текста који је испунио цео формат менице, странке су се вратиле понова судији који прима интабулације и она је тек тада после толиког мучног лутања била удејствована.

Код овако разгранатог поступка ево у чему је поверилац-продавац могао бити оштећен у својим интересима у овом конкретном случају. Наиме чиновници интабул. одељења (судије, интаб. протокол. и др.) одбили су да овере рукознак неписменог меничног дужника и упутили су странке пред једну сасвим другу установу, судију неспорних дела. Тиме су странке потпуно удаљене од правног посла који су имале да обаве и то удаљене за извесно време које може да буде фатално за повериоца-продавца у овом случају. Јер, купац користећи се овако опширним и приметним посупком могао је да допусти неком свом другом повериоцу да се интабулише на продатом имању пре продавца који у цени није потпуно измирен. Од каквог је значаја у томе случају ранг интабулације то је познато сваком правнику.

У начелу пак говорећи, ми би били противу §. 98. меничног закона и ако би се он правилно примењивао, само с тога, што он предвиђа врло опширан поступак а уз то још и доста скуп.

Када се узме у обзир, да према једној статистици код нас неписменост варира између 70 и 80 од сто, онда је јасно, да

ће за тај махом сиромашни и неписмени свет менично обвезивање скупо коштати. Ово нарочито с тога што овај компликовани посао неће моћи сами обављати, већ ће морати ангажовати стручно лице коме се такође мора платити.

Но, не треба криво разумети, да смо ми за ранију установу меничног обвезивања неписменог дужника пред два сведока. Не, ми смо само за то, да се као што смо већ и напред поменули, менично обвезивање неписмених врши непосредно пред судским чиновником пред којим се правни посао коме за подлогу служи меница обавља. До душе законодавац у §. 98. мен. зак. није поставио никакво ограничење, већ је изрично навео да суд има да оверава рукознаке. Али суд тумачећи тај пропис пребацује ту надлежност на Неспорног дела судију, сматрајући да је у питању обичан неспоран предмет, а не једна важна установа меничног обвезивања неписмених лица.

Поред тога ми смо и за то, да се овера рукознака врши бесплатно или са једном минималном и сиромашном свету доступном таксом.

Ненад Поповић, адвокат.

На основу којег закона ?

Закон о државним празницима одређује кад суд не ради. Бадњи дан и прва два дана Божића закон је увео у празнике. Трећег дана Божића суд ради. Тог дана сви судије и писари били су заиста на послу. Али адвокатима, који су такође дошли у суд ради рада речено је: „Суд данас не ради с публиком.“ Адвокати пре свега нису публика, већ носиоци једне функције јавног поретка скопчане за рад судова. Овај законски постулат требало би једаред за увек објаснити судском особљу, а то објашњење боље је да дају претседници судова него сами адвокати.

Погрешно је гледиште да суд адвокатима не мора бити отворен онда кад нема рочишта, претреса, забрана, интабулација и преноса имања. Напротив, увек кад је суд отворен за рад судија и кад тај по закону није празник, адвокатима суд мора бити отворен, као и судијама. Узмимо случај који се ове године многима и десио да један адвокат уочи Бадњег дана прими саопштење једне пресуде по неком злочину, или да на сам Бадњи дан прими на рецепис једно осудно решење. Рок за незадовољство, жалбу или задржање од извршења је 3 дана. У оба случаја правно средство се мора предати суду следећег радног дана, а то је било 9 јануара, на трећи дан Божића.

Кад суд адвокате узме за публику, шта њима онда остаје? Акте ни по једном ни по другом предмету не могу да виде, јер за њих суд не ради. Ипак правно средство мора бити тог дана предато, јер у противном адвокат је повредио закон. Остаје онда да се то чини напамет и у делу злочина, које за-

хтева поновно читање свих аката и нотирање сутских разлога, и у делу задржања осудног решења по једној меници од можда 1.000.000 динара.

Закон каже: „Адвокат је дужан заступање, кога се примио, вршити по закону, и права своје странке бранити противу свакога ревнотно, верно и савесно.“ Оваква пракса адвокату онемогућава да ради по закону и излаже га не само одговорности пред својим властодавцем, већ и пред својом адвокатском комором. Јер без прегледа аката изјавити правно сретство противу једне пресуде, која осуђује — на смрт, или једног осудног решења донетог на основу сумњивих исправа — значи генијалност, која се код смртних људи не сме претпоставити.

Ми се надамо да је ово последња година овакве праксе, а будемо ли се у нади преварили, адвокати ће бити принуђени да се преко Адвокатских комора за сваки овакав случај, који заиста свог ослободила нема у ниједном закону, жале Господину Министру правде.

НЕ ПЛАЋА СЕ АДВОКАТ.

— Интересантни разлози једне пресуде Париске Апелације —

— Француски адвокати, а специјално Париски баро, што више живот данашњи деморалише људе и професије, сви се више труде да своју професију и свој позив одрже на достојној висини. И док са једне стране видимо како париски прв. суд — кривични, осуђује једног адвокатског приправника на две године затвора због једне крађе аутомобила, дотле с друге стране један млад адвокат пуца на себе, да би избегао казну због оглашавања своје адвокатске канцеларије у новинама, што је француским адвокатима забрањено.

У овоме подизању чистоте и угледа професионалног француски адвокат није усамљен, њега помажу судови. Тако је Апелациони Суд у Паризу првеначно једну првостепену пресуду по кривичи једне варалице који је осуђен био на шест месеци затвора за то што је од једног свог познаника, који је исто тако био у завади са законом казненным, извукао 1200 динара, под изговором да их преда адвокату који ће га бранити.

Приликом суђења у Апелацији председник Г. Кутан поред констатације, да је казна с обзиром на суштину дела мала, саопштио је својим колегама да он сматра да првостепена пресуда садржи и један разлог који је недопуштен и чак за жаљење. На име, првостепени се суд на једном месту у разлозима своје пресуде изразио овако: „Са разлога што је оптужени представио да је ових 1200 динара употребио да плати адвоката и т. д.”

Претседник је стао на гледишти да се адвокат не може платити. Један од судија сугерирао је да се израз платити замени са хонорисати, али је суд нашао да ни под том формом углед адвоката није довољно поштован. И Апелациони суд усвоји следећи текст: *са разлога што је оптужени представио да је тих 1200 динара употребио да плати трошак правосуђа и т. д.* и попне казну од шест месеци на једну годину дана затвора.

Д-р Д. Ј.

1) Док траје поступак по захтеву одузимања старатељства суд по званичној дужности мора малолетницима одредити другог стараоца. Мајка, чији живот није беспрекоран, не може бити старалац својој малолетној деци.

А је тражио да мајци своје малолетне деце В суд одузме старатељство. Првостепени суд је по захтеву поступио, али другостепени суд је одлуку поништио. А се жалио и највећи суд по овом питању дао му је право, са разлога:

1) Мајци, која не чува довољно своје властите интересе не смеју бити поверени интереси њене деце;

2) Мајци, за коју је сведоцима доказано да је ван брака имала интимне односе с другим личностима, не сме бити поверено васпитање њене малолетне деце.

Према овоме суд је имао малолетној деци одредити другог стараоца, чим је поступак по поднетој тужби противу мајке отпочео.

Zentralblatt für die Juristische Praxis — Wien, 1. Jan. 1931.

Д-р Р. Вук

2) У Југославији немачки држављани не полажу никакву кауцију за обезбеђење трошкова по поведеном спору, а наши држављани у Немачкој такву кауцију морају да полажу, иако је то противно једном међународном уговору.

Југословенски држављан А тужио је немачком суду једну баденску фирму за дуг. Првостепени суд је тражио да он као страни поданик положи извесну кауцију као обезбеђење парничких трошкова. Он је тражену кауцију у 10% тужбеног тражења положио, не знајући да између наше државе и немачке републике постоји специјалан уговор, по којему он на полагање кауције не би био обвезан.

Пошто се ова кауција односила на трошкове код првостепеног суда, то је тужена фирма тражила да А код Апелационог суда положи даљу гаранцију за трошкове пред тим судом и пред највећим судом и то у износу од даљих 20% т. ј. по 10% за сваки суд. А је навео да је он од такве обвезе ослобођен уговором о трговини и пловидби између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Немачке Републике од 6 окт. 1927, који је у обема државама као закон ратификован.

Чл. 1. овог уговора прописује да „држављани сваке од уговорних странака имају у погледу судске заштите исти поступак као и сопствени држављани, и у том поступку уживају иста права, која имају и властити држављани.” Чл. 3. истог уговора наставља: „држављани једне од уговарајућих странака уживају у подручју друге како за своју личност, тако и за своја добра, права и интересе, у погледу на дажбине, таксе и друге сличне намете — исти поступак и исту заштиту, као и сопствени држављани.”

Овакав законски текст је јасан, а пошто уговор у форми закона још увек веже обе државе, то се он има поштовати. Противник је навео по празним претпоставкама без икаквог доказа, да југословенски судови не поштују овај уговор, а пуномоћник тужиоца А је као одговор предао суду три решења из своје властите праксе. Из њих се види да су југословенски судови овај уговор поштовали и поштују и да су њихове одлуке у складу уговора: Поданик немачке републике, која је с нашом државом закључила уговор, ратификован 6. I. 1928, а који уговор има снагу закона — није обавезан да на име обезбеђења парничких трошкова и осталог полаже код наших судова било какву гаранцију, коју закони не траже за наше држављане." Оверен препис таквих решења предао је суду.

Поред свега овога апелациони суд у Карлсруе — (Oberlandsgericht für Baden) донео је своју одлуку по којој југословенски држављани у спору пред немачким судовима морају полагати гаранције за све трошкове, које кад се узму у обзир најмање три судске инстанце износе до 30⁰/₀ од тражбине. Суд је своје гледиште на томе основао, што ослобођење од парничке кауције није нарочито у уговору поменуто, и што се изједначењем поданика обе уговорне стране мисли на једнакост у поступку, а не и на ослобађање од специјалних обвеза. Овај је суд и то навео да и Версајски уговор садржи једну норму, по којој сви поданици држава Антанте имају слободан приступ пред немачке судове, али да то ипак не значи ослобођење од гаранција за парничке трошкове.

Пуномоћник тужиоца А је реагирао да је Версајски уговор и наша држава потписала, те баш за то што се њим наши поданици као ни други странци од обвезе полагања гаранције не ослобађају — наша је држава ову норму о изједначењу држављана обе странке у специјалан уговор унела. Да није тако, онда Југославија не би ни имала потребе да у уговор ову норму уноси, већ би се само позвала на Версајски уговор, који се у овом случају уопште не призива у помоћ. Навео је даље да је законски текст сувише јасан и да њега наша судска пракса дословно примењује. Противан поступак значио био повреду међународног уговора из 1927 године, који наши судови поштују.

Немачки апелациони суд је остао при свом гледишту. Југословенски држављанин А је положио тражену кауцију, за коју му је остављен рок само од 15 дана. Уговор између Југославије и Немачке од 6 окт. 1927 немачки суд је повредио, и та повреда неће бити од користи немачким привредницима, који услед своје економске експанзије имају у Југославији више спорова, него Југословени у Немачкој.

Д-р Радоје Вукчевић

3) Државе, ван склопа Немачке Републике не подлеже по међународном праву надлежности немачких судова.

Румунија као власник једног трговачког пароброда на Дунаву закључила је уговор с једном немачком фирмом да јој ова стави на расположење неколико шлепова ради превоза товара. Једног дана румунски пароброд, који је шлепове вукао приликом једног маневра налети на немачки шлеп и претчини му штету. Кривица за судар била је до румунског особља, те је немачка фирма код суда места где се судар десио тужила Румунију за накнаду штете. Тражење је засновала не само на овој кривници особља, већ и на закљученом уговору о најму шлепова.

Румунска држава је приговорила да за њу по међународном праву не могу бити надлежни немачки судови, те она њихову компетенцију за суђење и не признаје. Спор је дошао и пред највећи немачки суд — Reichsgericht, који је утврдио:

1) По природи спора и по месној надлежности спор би имао расправити суд, у чијем је подручју штета настала.

2) Али пошто је у питању једна страна држава, то према међународном праву спор противу ње не може судити домаћи, немачки суд, већ искључиво надлежни суд те државе, која је тужена.

Оваква питања у многим државама још нису расправљена, а гледиште највећег немачког суда по овом спору је у складу с међународним правом. Предвиђено је које спорове с државама суди специјални међународни суд у Хагу, а спорове овакве природе могу судити само надлежни судови тужене државе. Изузима се случај, кад је питање надлежности уговором регулисано, у којем случају се уговор има и поштовати. Али ако уговор не предвиђа ко је надлежан за спорове са страном државом, онда то могу бити само судови те државе, која се тужи.

Код нас је један трговац у Новом Саду тужио Чехословачку Републику за неколико милиона динара, али суд се огласио да није надлежан. И у Немачкој је једна велика бродарска фирма тужила Североамеричку Унију. Унија од свог међународног права није хтела правити употребу, већ је изјавила да пристаје да спор пресуди немачки суд. Овакав пристанак је раван претходном уговору о надлежности суда, те кад се странке слажу који ће суд да спор суди, онда ту међународно право нема примене.

Овај последњи случај је једини до сада познати изузетак ове врсте. Кад би судови једне државе могли судити спор противу друге, десило би се да на пример у Пешти буде осуђена Француска на плаћање 500,000.000 златних франака.

Последица би била да је пресуду у Француској немогуће извршити, а ако би је мађарске власти у својој држави извршиле над имовином француске државе, онда би то значило прекид свих односа.

Д-р Радоје Вукчевић

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

Уписани у именик адвоката :

1. Ђурић М Миодраг,	са седиштем канцеларије у Петровцу
2. Лукић Н. Предраг,	„ „ „ „ Београду
3. Симоновић Милан,	„ „ „ „ „
4. Алкалај Д. Јосиф,	„ „ „ „ „
5. Гавровић С. Војин,	„ „ „ „ „

Избрисани из именика адвоката :

1. Аранђеловић Сотир, услед смрти
2. Ђерасимовић Љубомир, због ступања у државну службу
3. Крунић Љубомир, „ „ „ „ „
4. Стефановић Бранислав „ „ „ „ „
5. Кисовец Векослав Д-р, услед одрицања
6. Андрејевић Светислав, пошто је погрешно уведен на основу нетачних спискова адвоката Министарства Правде.
7. Васић Алекса, пошто је погрешно уведен на основу нетачних спискова адвоката Министарства Правде.
8. Радовановић Танасије, пошто је погрешно уведен на основу нетачних спискова адвоката Министарства Правде.
9. Костић Станиша, пошто је погрешно уведен на основу нетачних спискова адвоката Министарства Правде.
10. Протић Исидор, пошто је погрешно уведен на основу нетачних спискова адвоката Министарства Правде.
11. Радовић Алекса Д-р, пошто је погрешно уведен на основу нетачних спискова адвоката Министарства Правде.
12. Петровић Боривоје, због ступања у држав. службу.

Уписани у именик адв. приправника :

1. Ђоновић Никола, на вежби код Здравковића Ђ. Драгише у Београду.
2. Смиљанић Михаило, на вежби код Петровића Д-р Христифора у Београду.
3. Савајски Ј. Нићифор, на вежби код Кастела Д-р Душана у Београду.
4. Миленковић Т. Милорад, на вежби код Протића К. Милутина у Београду.

Избрисани из именика адв. приправника :

1. Базић Бранислав, због ступања у државну службу
2. Здравковић Славимир, " " " " "
3. Мелентијевић Раденко " " " " "
4. Андрић Н. Радивоје, по свом тражењу.
5. Петровић Н. Драгољуб, због ступања у суд на вежбу.

Пописна такса. — ТБр. 376 а Зак. о таксама

Комори је скренута пажња на неправилан начин наплаћивања пописне таксе од стране општине града Београда приликом образовања пупилних маса.

Београдска општина наплаћује ову таксу из ТБр. 376а Зак. о таксама у висини 1% од пописане и процењене вредности. Закон о таксама није ближе одредио основицу за наплату ове таксе, те се услед тога у тумачењу овог законског прописа појавила два потпуна супротна гледишта. На једном гледишту стоји пракса Београдске општине, која је одобрена од стране Господина Министра Финансија и оделења Државног Савета, по којој се ова такса прорачунава и наплаћује према укупној имовини покојника, узевши и дугове. По другом гледишту, гледишту наследника пупилних маса и њихових пуномоћника-адвоката, ова се такса има наплаћивати само од чисте имовине покојникове, дакле, по одбитку дугова.

Одбор Коморе претресао је ово питање на једној од својих седница и стао на гледиште, да је законодавац као основицу за наплату ове таксе имао у виду чисту имовину покојникову. За овакво своје гледиште Одбор је нашао разлоге у следећем:

1. што се могу десити, а вероватно да се у пракси и дешавају случајеви, да се код више дужних пупилних маса оваквим начином наплате пописне таксе наследницима одузима и оно мало чисте имовине, а држава доводи у положај да не може реалисати наплату своје-наследне таксе;

2. што држава приликом наплате наследне таксе, овом таксом терети само чисту имовину тестатора односно покојника у жељи да и наследницима остави један део наслеђене имовине; и нарочито

3. што се услед оваквог начина наплате пописне таксе код многих случајева општини даје много више на име таксе него држави, ма да она има мањи обим и потреба и задатака.

У овом смислу Одбор Коморе упутно је претставку Господину Министру Правде молећи га, да преко Господина Министра Финансија по овом питању изиште начелну одлуку опште седнице Државног Савета.

Осуђени пискарачи :

Првостепени Суд за град Београд пресудама својим казнио је за дело пискарања из § 120. Зак. о адвокатима Спасу Јанковића са 8 дана затвора и 200.— дин. парничних трошкова у корист ове Адв. Коморе и Душана Костића са 7 дана затвора и 100.— дин. парничних трошкова у корист Коморе.

Код разних судова налази се велики број тужби против пискарача. Из досадашње праксе увидело се, да се пискарачи врло често извлаче испод кривичне одговорности, јер лица која их пријављују не наводе често довољне доказе против истих.

Адвокати имају интерес, чак и дужност, да штетан рад пискарача онемогућавају достављањем сваког случаја Комери, која ће их одмах оптуживати надлежним судовима. Ако Комора у борби против пискарача остане без неопходне сарадње својих чланова, онда њена борба неће бити довољно ефикасна, а пискарачи ће и даље несметано радећи штетити интересе странака и адвокатског staleжа.

ПАЖЊА ЧЛАНОВИМА

Комори су се жалили неки судови, да се велики број адвоката — чланова ове Коморе не одазива уредно позивима судским, због чега су поједини судови били принуђени, да адвокате приводе помоћу полицијске власти.

Како је ово појава, која штети самом адвокатском реду, Комора ПОЗИВА све своје чланове, да се позивима судским увек тачно и на време одазивају и не дозволе, да их суд преко полицијске власти добавља. Адвокати су по свом позиву помоћници судова и ако они коче рад судски, греше се о дужност свога звања, што је по Зак. о адвокатима чак и кажњив § 20. Зак. о адвокатима).

Комора има и један други разлог, да не дозволи својим члановим сечавак поступак у питању одазивања позивима и претстајања судовима. Многи чланови указивали су Комори на случајеве застоја у раду појединих судова и тражили од ње, да на надлежном месту предузме кораке да се узроци неекспедитивности судске отклоне, што је Комора у више махова и чинила, те кад је један од разлога те судске неекспедитивности и овакав рад појединих чланова ове Коморе, онда она не може са потребним ауторитетом да чини кораке за отклањање узрока спорог рада у судовима, кад није у стању да отклони узроке, које стварају сами њени чланови.

С тога ће Комора на сваку доставу суда да адвокат неправдано неодазивањем на позив судски ствара сметње за брз и експедитиван рад, дотичног адвоката узимати на одговорност и казнити за повреду дужности свога звања.

Одбор Адвокатске Коморе у Београду.

СВИМА АДВОКАТИМА ЧЛАНОВИМА АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У БЕОГРАДУ

По §-у 9. Зак. о адвокатима, адвокат је дужан да без одлагања пријави Одбору Коморе дан почетка вежбе као и свако иступање приправника и свако прекидање вежбе, које прелази један месец. Али и ако је овај законски пропис јасан, ипак има адвоката који пренебрегавају своју дужност и често или у опште не пријављују иступање, односно прекид вежбе својих приправника или то пак, чине доцкан. Комори је услед овакве праксе немогуће да води тачну евиденцију адвокатских приправника.

Због горе наведеног скреће се пажња свима адвокатима — члановима Коморе, да се у будуће стриктно придржавају прописа §-а 9. Зак. о адвокатима и да свако иступање, односно дужи прекид својих приправника од једног месеца без одлагања пријављују Одбору Коморе.

Одбор Адвокатске Коморе у Београду.

Избор претседника и чланова адвокатског Дисциплинског већа код Касационог суда у Београду.

Касациони суд у Београду актом Бр. 82. од 1. јануара 1931. год. известио је Комору, да је на својој општој седници изабрао за претседника Адвокатског Дисциплинског Већа код Касационог Суда у Београду г. Богдановића Димитрија, судију истог суда и овоме као заменика г. Урошевића Лазара, судију истог суда, а за чланове г. г. Солдатовића Н. Драгића, Шапчанина Саву, Струнцилића Милана и Катанића Божицара, судије истог суда, и овима као заменике г. г. Радовића Светозара, Лазића Стојана, Прокића Божицара и Динића Андрију Дим., судије истог суда.

Врховни државни тужилац при овом већу је г. Радовановић Крста, судија истог суда.

Састав одељења и распоред рада у Првостепеном Суду за Град Београд за 1931. годину

І. Састав одељења

а) І. Одељење: потписати и Судије: г. г. Александар Маринковић и Војислав Суботић као и г. Љубомир И. Петровић, и кад је који од напред поменутих спречен или заузет другим пословима. У случају спречености потписатога, који је и члан суда за Заштиту Државе, председаваће г. Маринковић.

Деловође - приправници: г. г. Тихомир Васиљевић, Страхинић Којић и Љубомир Савић.

б) II. Одељење: г. г. Судије: Павић Обреновић, Михајло Златановић и Дамњан Трифуновић.

Деловође - приправници: г. г. Градимир Ристић, Босилка Поповић, Оливера Пачић и Драгољуб Петровић.

в) III. Одељење: г. г. Судије: Душан Банић, Миливоје Вељовић и Никола Ракић.

Деловође-приправници: г. г. Светозар Јањушевић, Драгољуб Дукић и Михајло Стевановић.

г) IV. Одељење: Судије: Душан К. Јовановић, Миодраг Филиповић и Душан Мишић.

Деловође-приправници: г. г. Славољуб Лазаревић, Душан Аврамовић и Павле Сарић.

д) V. Одељење: Судије: Љубомир Г. Петровић, Владимир Александровић и Милорад Стојимировић.

Делавађе-приправници: г. г. Радомир Станковић, Момчило Стевановић, Светислав Николић и Велибор Јовановић.

ђ) У кривичном одбору: биће иследни судија, који ће у исто време вршити и дужност државног тужиоца, судија г. Миодраг Чолаковић. Он ће у исто време бити и иследни судија за вођење извиђаја по делима из чл. 1. и 2. зак. о сузбијању злоупотребе у службеној дужности, а према одобрењу г. Претседника Београдског Апелационог Суда у акту Бр. 75172.

Деловође овога одбора биће и то: за притвор и чиновничке кривице приправници г. г. Трифун Туцаковић и Зорка Туцаковић, а за штампарске кривице и слободарке приправници: г. г. Љубомир Јанковић и Војин Томић, и званичник дневничар, г-ђица Анета Манделбаум.

е) На основу §. 16 зак. о установљењу среских и окружних судова и акта Господина Министра Правде Бр. 119781, судије г. г. Павића Обреновића и Дамњана Трифуновића разрешавам од дужности старатељског судије и судије за неспорна дела, а на њихово место одређујем судије: г. г. Славољуба Дрндаревића и Угљешу Марјановића. Досадањи судија за старатељске ствари и неспорних дела г. Милисав Смиљанић остаће и даље старатељски судија и судија неспорних дела. Они ће радити све старатељске и неспорне ствари и то: судија г. Славољуб Дрндаревић све масе и неспорне предмете, чија имена почињу писменима од А. до Ж. закључно, судија г. Угљеша Марјановић од З. до М. закључно, а судија г. Милосав Смиљанић од Н. до Ш. закључно.

Деловође-приправници: биће: у одељењу г. Славољуба Дрндаревића приправници г. г. Недељко Недељковић и Видосава Петровић, у одељењу г. Угљеше Марјановића приправници: г. Димитрије Христић и Љубица Атанацковић, и у одељењу г. Милосава Смиљанића приправници г. г. Радмило Урошевић и Боривоје Павловић.

Остали приправници и пристави који су на осуству и на раду код Државног Суда добиће распоред кад се јаве на дужност и то: г. Боривоје Петровић кад се врати са осуства а г.

Анђелковић Никола кад буде разрешен од стране Државног Суда.

II. Надлежност посла.

Кривице које долазе у надлежност поротног суда, поред потписатор судије и судије које буду кошком одређене, а на месту тих судија у њиховим одељењима судије судије I. одељења, које не буду извукле коцку а по усменом распореду потписаног.

Сва пет напред поменути одељења судије по кривичним и грађанским предметима, који им се доделе дневним распоредом и отправљање администрацију по свима предметима, по којима је радило њихово одељење.

Поред тога у делокруг рада појединих одељења долазе следећи послови.

а) I Одељење

Доношење одлука о притворима, јемству, прекиду истрага и стављања под суд. Доношење осталих одлука по кривичним предметима пре првог претреса и постављање председника при комисијама по чл. 9 зак. о атару Оштине Града Београда

б) II. Одељење:

Стављање и скидање средстава обезбеђења — забрана; суђење по кратком поступку у колико се односи само на правдање забране; доношење одлука по тражењу задржања осуђених решења од извршења; доношење решења по кратком поступку без правдања било прибелешке или забрана; и решавању по жалби на решења извршних власти донетих о изванредним случајевима појављеним при извршењу судских решења и пресуда.

в) III. Одељење:

Доношење одлука о стављању под суд по штампарским кривцама; доношење одлука по жалбама изјављеним на јавне продаје; доношење одлука по против разложима Општинског Суда; разматрање одлука појединачног судије по закону о сузбијању скупове; доношење одлука о поништају исправа и отказу пуномоћија; доношење одлука по закону и Земљорадничким и Занатлијским Задругама; доношење одлука о пуштању пресуде страних судова у извршење; отправљање администрације по свима грађанским споровима пре првог рочишта, и доношење решења о сиромашном праву.

г) IV Одељење:

Примање и доношење одлука по талијама, условним убавићенима, интабулацијама — стављање скидање и пропуштање средстава обезбеђења и прибелешака; доношење осудних решења и задржање истих у колико се односе на правдање прибелешке; доношење одлука по предметима изабраних судова, и разматрање одлука изабраних судова о атару Општине Града Београда.

г) V. Одељење:

Примање поравнања и доношење одлука по стедиштима и депозитима.

ђ) Сталне појединачне судије, поред дужности у одељењу, биће судије: г. г. Дамњан Трифуновић и Владимир Александровић, први за кривичне предмете из надлежности појединачне судије а други за грађанске.

Појединачни претреси и рочишта одређивати само после подне и то једанпут недељно, да би те предмете судиле само појединачне судије г. г. Трифуновић и Александровић, а само за случај ако би, бројно стање тих предмета то захтевало, исте предмете судије и остале судије из одељења и то: г. г. Миливоје Вељовић, Никола Ракић, Војислав Суботић, Љубомир И. Петровић, Душан Мишић и Милорад Стојимировић.

Суђење ће се обавити у самом одељењу као и собама писар. одељења.

За један дан имају се одредити највише 40 рочишта односно претреса.

За деловођу појединачног судије узимаће приправнике из свог одељења и то оне, које буду одређивале председавајуће судије, водећи при овоме рачуна, да сви приправници буду равномерно оптерећени послом.

Појединачне судије морају имати у сталној евиденцији све предмете из своје надлежности, због чега им се препоручује обавезно вођење књига за њихове предмете.

Судија г. Владимир Александровић, поред своје дужности, додељене му овом наредбом, биће појединачни судија за осудна решења и забране као и да води целокупну администрацију по истима. Он ће исто тако доносити одлуке по прибелешкама, интабулацијама као и пуштању пресуда страних судова у извршење у колико то долази у надлежност појединачног судије.

Судија г. Дамњан Трифуновић поред своје дужности, додељене му овом наредбом доносиће и одлуке по кривицама из закона о сузбијању скупове, разматрајући одлуке Суда Општине Београдске, и примиће у рад све ченовничке кривице од

судије г. Угљеше Марјановића, и по истима наставити рад до окончања.

е) Иследни Судија г. Миодраг Чолаковић наставиће по оним иследничким предметима који буду примљени од 1. јануара 1931 године.

Досадање чиновничке и штампарске кривице дате у рад судији г. Душану Мишићу остају и даље код њега до коначног ислеђења.

Све чиновничке кривице које се налазе на раду код одређених судија имају се окончати најдаље у року од месец дана.

Предмети по притворима од момента њиховог постанка па до потпуног окончања њиховог имају се држати у кривичном одбору и стоје под контролом иследног судије г. Чолаковића.

Предмети по захтевима страних судова водиће се у засебној евиденцији, а држати подвојено из 1931 год. од оних из ранијег времена.

Овај рад биће под контролом и одговорношћу иследног судије г. Чолаковића.

Деловоће кривичног одбора превешће од 15 јануара све предмете у нов кривични контролник стављајући поред новог броја и број контролника из прошле године.

Старање по предметима штампарских кривица и кривица из надлежности судског колегијума, по којима су кривци у слободи, вршиће приправник г. Тихомир Васиљевић поред редовне дужности а у смислу моје наредбе Бр. 60612, од 28. фебруара 1928 год.

ж) Иследне судије за вођење ислеђења по делима из чл. 1 и 2 закона о сузбијању злоупотребе у званичној дужности биће поред судије г. Чолаковића и судије: г. г. Миливоје Вељковић, Никола Ракић, Дамњан Трифуновић, Војислав Суботић, Љубомир И. Петровић, Владимир Александровић, Душан Мишић и Милорад Стојимировић поред редовне дужности а по одобрењу Г. Председника Београдског Апелационог Суда Бр.

и) Судија г. Љубомир И. Петровић, поред рада у своме одељењу решаваће о повраћају општинских такса у смислу чл. 65. зак. о таксама као и доношење одлука по притворима за које је надлежан појединачни судија.

ј) Судија г. Миодраг Филиповић, поред рада у своме одељењу биће судија стечајни, а његов заменик биће г. Љубомир И. Петровић.

к) Судија г. Никола Ракић поред рада у своме одељењу радиће сву администрацију и вршиће потребну припрему за расправу по предметима Задруга Занатских и других из надлежности III. одељења.

л) Судије за млађе малолетнике биће судије: г. г. Александар Маринковић, Душан Јовановић, Михајло Златановић,

Љубомир Гл. Петровић, Миодраг Филиповић и Љубомир И. Петровић, а према наредби Господина Претседника Београдског Апелационог Суда.

љ) Судија г. Љубомир Гл. Петровић, поред рада у свом одељењу радиће сву администрацију по стечишним масама и депозитима и вршиће потребне припреме за њихову расправу. Рад по свима стечајним масама као и по депозитима има се предузети тако да ни један предмет не стоји у реду без одлуке.

м) Старатељске судије и судије за неспорна дела имају у току године узети у рад све предмете без обзира да ли ко то захтева или не, тако да ни један предмет не стоји у реду без одлуке судске.

Судија г. Угљеша Марјановић вршиће избор чланова у смислу чл. 9 зак. о атару Општине Града Београда.

Дешава се да услед невичности архивског особља или пак услед погрешака тужитеља при преносу предмета поједини предмети оду тамо где не треба, да се моментално и затуре, што после отежава њихов проналазак и кад су у питању предмети хитне природе, води моментално и на помисао, да су дотични предмети нестали.

Да би се то у будуће избегло и истовремено дала могућност особљу код кога ти предмети погрешно буду упућени, да уоче ту погрешку, нека сва одељења као и појединачне судије по предметима из своје надлежности увек по стављеној одлуци на њима означавају на полеђини дотичног предмета а у врху црвено плавом оловком где предмет треба да иде као на пр. „у пријавницу, на развод, на експедицију итд.”

III

Административни секретар биће г-ђица Десанка Станировић, секретар овога суда.

Она ће вршити сву администрацију, водити надзор да се послови од нижег персонала уредно отправљају и да персонал на време долази на дужност. Она ће примати сву пошту од државних и самоуправних надлештава.

Сва новчана и рачунска акта која се примају непосредно или поштом од појединих установа или лица а нарочито од Извршног Одељења Управе Града Београда и Министарства Финансија, секретар ће предавати шефу архиве а по здружавању предавати рачуноводству.

Депозитна као и стечишна акта предаваће секретар по заводу на потпис књиге приправнику стечишног одељења.

Исто тако секретар ће по заводу акта страних судова као и сва акта по забрани предавати на потпис књиге одређеним чиновницима

Акта спора по заводу такође ће секретар предавати пријавнику на потпис књиге.

Секретару г-ђици Милици Ђорђевић поред дужности шефа архиве ставља се у дужност и старање по предметима јавне продаје, поравнања и забрана као и надзор над писмом.

Сви предиси који се имају доставити заинтересованим лицима, пошто буду потписани, предаваће секретар архивару на потпис књиге.

Административни секретар или ако је он отсутан, други секретар има дужност вођења књиге односа личних за све ниже судско особље у коју ће се код партије дотичног службеника уписивати по датумима свака промена а нарочито неуредан долазак, или изостанак због болести или другог којег узрока.

Он има дужност да води и другу књигу у којој ће по датумима бити убележено свако одоцнење или недолазак из дужност нижег службеника коју ће књигу свакодневно и пре и после подне по контролисању благовременог доласка на дужност нижег особља одмах предавати потписатоме.

Судски приправник г. Драгослав Ђорђевић, помагаће секретарима у раду и вршиће надзор над страним судовима.

IV.

Пријавници биће приправници овога суда г. г. Драшко Стојковић и Момчило Величковић. Званичник дневничар г-ђица Десанка Вучетић помагаће пријавницима и водиће по предметима страних судова грађанске природе.

Они ће примати сва акта која приватни лично или преко поште предаду суду, водиће рачуна да су правилно таксирани и поступити у свему по тач. 8. или 9. чл. 212. правила за извршење одредаба о таксама.

Сва новчана и рачунска акта која се примају од приватних лица непосредно или преко поште, пријавници ће одмах после стављеног пријема, слати шефу архиве који ће по заводу и здружавању предавати рачуноводству.

Предмете по захтевима страних судова водиће у засебној евиденцији и држати одвојено из 1931 год. од оних из ранијих времена.

Ако обилност послова то буде захтевала, пријавницима ће помагати у раду деловође из одељења.

У погледу хитних ствари придржавати се прописа § 102. грађ. суд. пост.

Одлуке и одлагању рочишта деловође одељења стављаће најдаље сутра дан по одржаном рочишту и одлуке потписане од судија, лично носити пријавнику суда, а пријавник ће

се старати да се те одлуке разведу по деловодном протоколу и да се по њима што пре одреди ново рочиште.

Пријавници ће водити строг надзор над позиварима односно правилне и благовремене предаје позива, да се рочишта услед неправилне и неблаговремене предаје не би одлагала.

Пријавници ће пажљиво прегледати рочишне позиве, да ли су правилно попуњени и по том ће исте потписати. Пријавници ће све предмете из ранијих година превести у списак грађанских парница означавајући поред садањег редног броја и број списка из прошле године. Ово се превођење има извршити до 15. јануара т. г.

Пријавници ће ми подносити писмен извештај свакога дана о предметима по којима се рочишта не могу одржати.

V.

Шеф архиве биће г-ђица Милица Ђорђевићева, секретар овога суда поред дужности која јој је одређена као секретару. Она ће бити дужна да води надзор над целокупним радом у архиви судској. Нарочито ће водити рачуна о свима жалбама како грађанским тако и кривичним тако, да исте буду одмах сутра дан по пријему сдружене са одговарајућим предметима, да би се на овај начин избегло затурање и губљење истих. Исто тако водиће строго рачуна о изradi уверења, која издаје архива, тако да се иста молиоцима предаду у року од 24 часа.

Поред горе изложенога, шеф архиве водиће рачуна о целокупној администрацији која спада у надлежност архиве.

Архивску дужност вршиће архивари, водећи рачуна о целокупној администрацији која спада у надлежност архиве.

Архивску дужност вршиће архивар г. Божидар Миленковић и пристав Миодраг Профировић. (овај други за забране и осуде по кратком поступку).

Они ће се старати, да архива буде у реду и да се сва пошта заводи и регистрира истог дана.

Истог дана, а најдаље сутра дан, сва пошта мора бити сдружена са својим предметима и изнета на решење. На решење има се пошта износити свакога дана у 8 сати пре подне и 3½ по подне.

Архивар мора безусловно водити књиге: прекида, забрана и исправка листова.

Вршиоци дужности архивара споразумеће се о томе ко ће водити ове књиге.

Архивар ће ми свакодневно подносити писмени реферат о томе: јели сва пошта дневна заведена, регистрована, сдружена и изнета на решење.

Приправник односно пристав г. Миодраг Профировић, вршиће недељно једанпут преглед над целокупним радом судских позивара и подносити ми писмен извештај, у коме ће нарочито бити истакнут евентуални застој послова.

У архиви се имају држати подвојено предмети из 1931 год., а сем тога предмети имају бити подвојени и по одељењима којима припадају.

Исто тако држати одвојено и предмете из надлежности појединачних судија и то одвојено кривичне а одвојено грађанске предмете.

Архивар суда неће смети оставити ни један од кривичних или грађанских предмета у архиву ако претходно не буде на предмету констатовано да је предмет дефинитивно изведен из поменутих спискова и ова констатација потписана од стране деловође који је ово извођење учинио, са потврдом деловође кривичног одбора односно пријавника. Исто тако архивар неће смети ни један предмет по коме се ставља интабулациони терет оставити у архиву, док се терет по интабулационим књигама не разведе.

На регистру радиће званичници г. г. Радоје Проловић и Бранислав Аранђеловић. Регистратори ће увек на предметима, у колико то на њима не буде назначено, назначити црвеном оловком какав је предмет.

Регистратори ће строго водити рачуна приликом регистровања да на дотичном предмету увек ставе тачно слово и број регистра и ово у контролнику примете.

На деловодном протоколу радиће званичници : г. г. Живота Михајловић и Љубодраг Николић.

Они ће сва акта заводити у кратком и јасном изводу, одакле ће се видети нашта се дотични предмет односи. Водиће рачуна да нумере стављене на актима буду апсолутно тачне и да исте тако тачно без понављања у деловодним протоколима исписују.

На разводу и фасцикулисању радиће званичници : г. г. Радивој Савић и Милић Бојовић. Они ће судске одлуке и решења разводити по деловодном протоколу кратко и јасно, којом ће приликом увек стављати слово и број регистра као и датум решења и одлуке.

На експедицији радиће званичник : г. Миливоје Антић. По потреби а према наређењу архивара, ови званичници могу се употребити и на друге канцеларијске и архивске послове.

Званичник : г. Димитрије Павловић радиће на страним судовима кривичне природе.

VI.

Интабулациони протоколиста г. Живојин Којић, радиће послове у интаб. одељењу.

Он ће водити рачуна да акта која буде лично примао, буду правилно таксирана и поступити у свему по тач. 8. и 9. члана 212. Правила за извршење одредаба о таксама.

Он ће исто тако водити строго рачуна о извршењу чл. 109. зак. о порези у колико се његов рад односи.

У интабулационом одељењу имају се држати предмети интабулација и прибележака.

VII.

Рачуновођа г. Светозар Срећковић, радиће све послове рачуноводства, а у пословима ће му помагати званичник-дневничар : Лазар Новаковић и г. Живан Ирић.

Сва новчана и рачунска акта која рачуноводство прима од секретара, пријавник, масеног и депозитног одељења или непосредно од појединих лица и установа, увешће се одмах под контролом рачуновође у деловодни протокол у колико у предњим наређењима није измењено. По извршеном књижењу, предават и коме треба на даљи рад — на нарочите књиге удешене за предају.

VIII.

Архивар масеног одељења биће званичник г. Димитрије Пешић, а његови помоћници званичници : Бранка Робинац, Цвета Маринковић и Наталија Коровајева. Предмети страних судова водиће се у засебној евиденцији и држати подвојено предмете из 1931 год. од оних из ранијег времена, о којима ће водити рачуна званичник-дневничар г-ђица Верослава Николић.

Масена архива мора безусловно водити списак предмета који у масу долазе по захтевима овога суда.

Сва новчана и рачунска акта која се примају непосредно или поштом од појединих лица и установа а прочито Извршног Одељења Управе Града Београда и Министарства Финансија, одмах после стављеног пријема предавати шефу архиве.

Сва акта појединих маса по којима су донета решења за исплате, предаваће масено одељење рачуноводству на рочишну књигу, удешену за предаје истих.

Архивар масеног одељења подносиће ми свакога дана писмени реферат о томе : је ли сва дневна пошта заведена, регистрована, здружена и изнета на решење.

IX.

На преписку грађанском радиће и то: званичници: г. г. Даринка Бабац, Анђелија Стевчић, Ленка Алкалај, Александра Савић и Вукосава Павловић. Шеф преписа биће Даринка Бабац, а у случају њене спречености замениће је Анђелија Стевчић.

На кривичном препису радиће званичник: г. г. Загорка Малешевић, Косара Константиновић, Јелена Шојићева, Нино Вдовенко, шеф преписа биће Загорка Малешевић а у случају њене спречености замениће је Косара Константиновић.

Сваки ће званичник имати књигу у коју ће уписивати шта је ндевно урадио односно преписао. Осим тога и на једном и на другом препису установиће се књига — регистар — у коме ће се убележавати дневно предмети примљени у рад и кад га је свршио.

Све што се препише, мора бити истога дана и експедовано.

X.

Служитељи ће вршити послове који су им раније наредбом одређени а под надзором жанд. наредника Тиосава Нешића.

У дане када суд не ради дежураће по један служитељ који у суду станује са наредником. У те дане неће дозволити улазак у судску зграду ни једном лицу, сем судском особљу чија ће имена записати.

XI.

Претседавајући појединих одељења, неспорне судије, иследне судије и у опште шефови појединих одељења водиће надзор, да особље запослено у њиховим одељењима, уредно на дужност долази, да се послови у њиховим одељењима, на дужност долази, да се послови у њиховим одељењима на време и марљиво израђују и одлуке коме треба достављају.

Нарочито ће водити рачуна о равномерном оптерећењу деловођа пословима.

Председавајући и у опште шефови појединих одељења као и појединачне судије, подносиће ми сваког 1 и 16 у месецу извештај о раду у дотичном одељењу за 15 дана тога месеца тако да се из извештаја види: шта је све по врсти послова било на раду и урађено. У овом циљу водиће се обавезно у сваком одељењу књига свакодневног рада.

Исто тако и сваки приправник мора обавезно водити књигу у којој ће уписивати предмете примљене у рад и у исту мора безусловно у изводу убележавати одлуку колегијума или појединаца која је следовала после извиђања на претресу или рочишту.

Председавајуће судије, односно старешине сдељења контролисаће да им се од писара воде књиге.

Председавајуће судије, односно старешине оделења, вршиће у архиви повремену инспекцију рада по предметима из њихових оделења и све наредбе и упуства издати архивском особљу у том циљу, имају се безусловно извршити.

Сваки нижи службеник дужан је да изостанак ма и за најкраће време констатује у свом писменом реферату, наводећи узрок изостанку па тај реферат да преда секретару, а овај потписатоме.

XII.

Оделење и појединачне судије као и деловође њихове, морају предмете из 1930 године посвршавати до 15. јануара 1931. године, о чему ће ми председавајуће, односно појединачне судије поднети писмене извештаје 16. јануара 1931 године.

XIII.

Државни службеници постављају се у државну службу под њиховим крштеним, правим именима. те су дужни и потписивати се са таквим именима, било целим, скраћењем истих или почетним словом, како је дотични службеник навикао а не и именима која су тепања или деминутиви правих имена, пошто је то незбиљно.

XIV.

Канцелариско време радно од 1. октобра до 1. маја биће сваког радног дана од 8 до 12.30 часова и од 15.30 до 18. часова, а почев од 1. маја до 1. октобра од 7.30 до 12.30 и од 16. до 18 часова.

Управљање у времену по сату, који је у великом кабинету потписатог.

Све особље судско мора тачно бити на дужност у горе означено време.

Ако службеник, из кога било разлога, буде спречен доћи на дужност мора одмах, а најдаље у року од 24 часа извести о томе потписатог и оправдати свој изостанак. Извештај мора бити писмен.

XV.

Давање обавештења заинтересованим лицима од стране судског особља има бити брзо и јасно, не губећи у томе више времена него што је потребно.

Према публици особље је дужно бити предусретљиво и учтиво.

Пријем и давање обавештења од стране судског особља има се вршити у стојећем ставу.

Давање обавештења заинтересованим лицима по судским ходницима забрањено је.

Исто тако забрањено је пушење по салама одељења за време канцеларијског рада и то како судском особљу тако и публици.

Претседник суда, М. Петровић

Распоред рада у Београдском Првостепеном Трговачком Суду и састав одељења за 1931. годину

А) I. Одељење

Ово одељење сачињавају потписати претседник и државни судија г. Радовић Вук, а кад је он заузет пословима у Државном Суду, судије г. Вуловић Светислав, који ће улазити у колегиум и са г. Радовићем кад је потписати отсутан из суда, — и три судије трговачког реда по распореду.

Ово ће одељење извиђати, решавати и судити ове предмете:

1., Све спорове по редовном поступку у вредности преко 3000.— динара;

2., све предмете по закону о заштити индустријске својине (жигови, мустре и модели);

3., испит сведока и вештачења по тражењу страних судова по споровима у вредности преко 3000.— динара;

4., сва тражења иностраних судова за одобрење егзекуције и обезбеђење по конвенцијама о правној помоћи;

5., ликвидација акционарских друштава и

6., сву администрацију по предњим предметима.

II. Одељење

Ово одељење сачињавају државне судије г. г. Банић Владислав и Плакаловић Будимир и три судије трговачког реда по распореду.

Ово ће одељење извиђати и решавати:

1., Отварање и скидање стечаја као и отварање поступка за принудно поравнање ван стечаја, но с тим, да ће потписати претседник у овим случајевима бити председавајући кад је на дужности у суду, иначе најстарији судија;

2., све врсте депозита.

Ово одељење дели се у два одељења. У I-ом одељењу радиће судија г. Банић Владислав, а у II-ом одељењу судија г. Плакаловић Будимир.

III. Одељење

Ово одељење сачињавају државне судије г. г. Јововић Ђорђе и Радовановић Лазар и три судије трговачког реда по распореду.

Ово одељење ће решавати :

- 1., сва тражења и скидања обезбеђења у вредности преко 3000.— динара ;
- 2., тражења уништаја исправа;
- 3., кривице по закону о таксама и по закону о чеку;
- 4., сва суђења по кратком поступку и задржања од извршења осудних решења, све вредности преко 3000.— динара. Ове предмете радиће државне судије по пола;
- 5., поравнања без обзира на вредност спора ;
- 6., протоколација фирми и акционарских друштава и
- 7., сву администрацију по предметима.

Б) За мали колегиум од једног судије (државног) и две судије трговачког реда по распореду.

1. Одељење

Ово одељење сачињавају државни судија г. Радовић Вук и две судије трговачког реда по распореду, а решаваће и судити :

- 1., сва тражења и скидања обезбеђења у вредности до 3000.— динара ;
- 2., сва суђења по кратком поступку и задржања од извршења осудних решења у вредности до 3000.— дин. и
- 3., сву администрацију по овим предметима.

II. Одељење

Ово одељење сачињавају државни судија г. Вуловић В. Светислав и две судије трговачког реда по распореду, а решаваће и судити :

- 1., све спорове по редовном поступку у вредности до 3000.— дин. ;
- 2., испит сведока по тражењу страних судова у вредности до 3000.— дин. ;
- 3., потврде трговачких књига и извода;
- 4., издавање уверења на основу судских књига и
- 5., редовно таксирање меница;
- 6., потврда преписа судских аката.

В. Потписати Претседник суда радиће :

- 1., све послове по закону о уређењу ред. судова ;
- 2., по закону о чиновницима и осталим држав. службеницима грађ. реда ;
- 3., по закону о таксама ;
- 4., по закону о адвокатима ;
- 5., по закону о држав. рачуноводству и
- 6., по другим специјалним законима.

Распоред рада за г. г. судијске приправнике.

1., У I-ом Одељењу за редован поступак преко 3000.— дин. биће деловођа Антонијевић Трајко и Милић Мирон. Они ће поред израде одлука, решења и пресуда радити и сву администрацију која спада у делокруг рада њихових одељења. Сем њих биће деловођа у овом одељењу једанпут недељно и Вуксановић Радмила, која ће поред овога радити и друге послове које јој секретар додели у рад.

2., а) у првом стечајном одељењу биће деловође :

Костић Зорка

Стефановић Шпиро

Ђорђевић Селимир и

Топаловић Страхиња.

в) У другом стечајном одељењу биће деловође :

Карић Миодраг

Алексић Љубомир и

Златановић Риста.

3., У одељењу за редован поступак до 3000.— дин. биће деловође :

Милојковић Љубомир и

Поповић Драгиша.

Сем њих биће деловође у овом одељењу једанпут недељно и Радосављевић Загорка, која ће поред овога радити и остале послове које јој секретар Суда додели у рад.

Деловође овог одељења поред израде решења и пресуда радиће сву админ. по овим предметима.

4., По таксеним кривицама и крив. по Зак. о чеку радиће као деловођа Марковић Мирослав, но поред овога радиће и остале послове које му секретар додели у рад.

5., На обезбеђењима биће деловођа Теодосијевић Стефанија и Савић Марта.

6., На пресудама по крат. поступку биће деловође : Марковић Тихомир, Грујичић Боривоје и Добричић Бранислав.

Пријавник Суда за достав. тужбе за одговор и одређивања рочишта биће Главадановић Десанка, која ће са додељеним јој особљем обављати све послове који спадају у делокруг пријавнице, а радиће поред тога као деловођа по тражењу уништаја исправа и скинућа обезбеђења.

8., Пријавник Суда за пријем тужби и осталих аката биће Стојановић Драган.

Административни Дисциплински секретар Мартиновић Александар.

Секретар пријавник биће г-ца Вукадиновић Ана.

Претседник суда
Ст. Вукајловић

Састав одељења и распоред рада у Првостепеном Суду за округ Београдски за 1931. годину

I.

1. У састав I колегијума поред потписатога улазе исудије г. г. Иличковић Лука, Обрадовић Божидар и Јанковић Душан, с тим да ће г. Иличковић вршити дужност претседавајућег судије, када потписати буде спречен у раду другим пословима.

2. Деловође овога колегијума биће судски приправници г. г. Борисављевић К. Душан, Марковић Петар, Г-ца Вукосављевић Јелица и г. Марковић Ч. Јован, који ће се старати да на време израђују пресуђене и решене предмете.

II.

1. У састав II колегијума улазе судије г. г. Пеливановић Милутин, Нешковић Спасоје, Младеновић Александар и Тодоровић Момчило.

У овоме колегијуму претседавајући судија биће г. Пеливановић.

2. Деловође овога одељења биће судијски приправници г. г. Савић Миодраг, Вучковић Петар, Павлићевић Миодраг и г-ца Цветковић Даница, који ће се старати да све решене и пресуђене предмете на време отпављају.

III.

1. Судије за неспорне и старатељске послове за срезове: космајски и врачарски биће судија г. Јовановић Тихомир по постављењу Указом; а за срезове: осавски и грочански вршиће ту дужност привремено судија г. Таушановић Чедомир до наименовања Указом једног од госпoде судија.

2. Архивар ових одељења биће г-ца Првановић Наталија, зван. днев. а деловође судиски пристав г. Пиварски Витомир, приправници г-ца Студићева Радмила, г. Радишић Милош и г-ца Смиљковићева Љубица.

Архивару ових одељења додаје се на рад и г. Стојадиновић Милорад, зван. днев. студ. права.

Г. Пиварски и г-ца Смиљковићева биће деловође у одељењу за срезове посавски и грочански а г. Радишић и г-ца Студићева за срезове врачарски и космајски.

IV.

1. Иследни судија и државни тужилац биће судија г. Петровић Василије, који ће водити надзор над притвореницима овога суда као и над притвореницима државног суда за заштиту државе, било да су ови други у одељењима овога суда овде у вароши било на Ади Циганлији, он ће одобрава-

ти састанак притвореницима са рођацима и адвокатима - браниоцима.

2. Деловође кривичног одбора биће г. г. Домановић Зоран и г-ца Радосављевићева Олга, судијски приправници а додаје се на рад и зван. днев. Милановић Илија, студ. права.

V.

1. Инокосне судије биће и за грађанске и кривичне предмете судије г. г. Јовановић Стојан, Јаковљевић Михаило и Мрваљевић Милутин. Али ће г. Мрваљевић до повраћаја судије г. Јанковића Душана са отсуства радити у првом колегијуму и учествовати у свима колегијалним одлукама у којима потписати због спречености другим пословима не може учествовати.

2. Деловођа појединог судије г. Мрваљевића биће судијски приправник г. Марковић Радослав; а деловођа осталих инокосних судија одредиће се по њиховом повратку.

Како су послови инокосних судија врло велики, то ће поред г. Мрваљевића ове послове до доласка поменутих судија обављати судије по досадањем распореду.

VI.

1. Стечајни судија биће судија г. Јаковљевић Михајло, који је по § 85 стечајног закона одређен одлуком колегијума под Бр. 44894 од данашњег дана; а до његовог доласка са курса заступаће га судија г. Младеновић Александар, који је овом одлуком такође за то одређен.

2. Деловођа стечајног одељења биће судски пристав г-ца Маринковић Радмила.

VII.

1. Судија за млађе малолетнике биће судија г. Пеливановић Милутин, који је већ по чл. 15 зак. којим се стављају на снагу и уводе у живот крив. зак., поступак и др. који ће ту дужност вршити поред послова додељен другом одељењу, у коме је претседавајући.

2. Деловође овога судије биће приправници, додељени на дужност другом колегијуму, по усменим наредбама овога судије.

Обадва колегијума поред колегијалних предмета, који им буду дневним распоредом давани у рад ради суђења, радиће још и следеће послове: први колегијум доносиће одлуке по тражењима обезбеђења на покретностима за суме преко 3000.— дина; примаће поравнања и доносиће одлуке по кратком поступку; решаваће о стављању под суд по свима злочиним и преступним делима; решаваће по тражењима притвореника о пуштању на јемство у слободу и на болова-

ње; по жалбама решавати општинске спорове у општинама среза Врачарског и Грочанског у смислу § 20 грађ. поступка; доносиће колегијалне одлуке по стечајном закону и по депозитима, и доносиће одлуке по прекидима истрага по злочиним и преступним делима на основу чл. 3. зак. о истражиним властима и то за срезове: Врачарски и Грочански.

Други колегијум доносиће одлуке по јавним продајама, пресудама изабраних судова, по обезбеђењима на непокретностима; радиће на издавању и потврди тапија; доносиће одлуке по закону о накнади штете причињене злонамерном паљевином и намерним противзаконим поништајем ствари; разматраће по жалбама пресуде општинских судова за срезове: Посавски и Космајски и доносиће одлуке по прекидима ислеђења за злочине и преступна дела по чл. 3. зак. о истр. властима и то за срезове Посавски и Космајски.

Сваки колегијум вршиће своје послове под надзором свога председавајућег судије као и израђивати благовремено детаљне одлуке по свима предметима, по којима је радио.

VIII.

У колегијум за доношење одлука по **Закону о земљорадничким и занатским кредитним, набављачким и потрошачким задругама** ућиће судије г. г. Јовановић Стојан, Јаковљевић Михајло и Д-р Лазаревић Адам; али до повратка њиховог са курса на коме се налазе сада на пракси, њихову дужност као и судија инокосних и колегијалних по овоме закону вршиће судије, који су је до сада вршили с тим да ће судија г. Мрваљевић водити за сада рачуна о задружним књигама и израдама одлука а доцније ће ово вршити судија г. Јовановић Стојан.

IX.

Секретари и то г. Ђурђевић Мара имаће дужност као старешина канцеларијског персонала нарочито да води рачуна да нижи чиновници и службеници овога суда тачно долазе на дужност, благовремено израђују решене предмете и да им исте предмете распоређује у рад и да се израђени предмети отправљају правилно а сваку неуредност било у долажењу на дужност било у раду нижег особља достављати редовно претседнику суда или вршиоцу његове дужности; а други секретар, г. Филотић Лепосава, радиће исти посао као млађи секретар и по потреби замењивати старијег секретара у свима пословима а поред тога израђивати и решене предмете у смислу § 25. зак. о устројству првостепених судова.

X.

Пријавничку дужност вршиће судски пристав са положеним судско-адвокатским испитом г. Павловић Павле, а од званичника радиће у пријавници под његовим надзором и одговорношћу зван. днев. г. Радојковић Костантин.

Г. Павлићевићу се ставља у дужност нарочито да на време одређује рочишта по разматрању предмета а има особиту пажњу обратити на потпуност тужби и одговора, тако да се спорови могу на првом рочишту пресуђивати. Такође има водити строго рачуна о благовременом достављању рочишних позива.

XI.

У Интабулационом одељењу радиће г. Милошевић Радисав, зашта је и постављен а под његовим надзором и одговорношћу радиће у истом одељењу и зван. днев. г-ђа Селић Мила, днев. Маринковић Драгољуб, студ. права, и привремене днев. г. Стојковић Драгић, днев. Врањског Прв. Суда.

XII.

У Рачуноводству обављаће све послове рачуновођа г. Станковић Никола, на коју је дужност и постављен. Њему се додаје на рад зван. днев. г-ца Миленковићева Анка као свршена ученица Трг. школе, која ће радити под његовим надзором и одговорношћу.

XIII.

У Главној архиви поред архивара г. Цакића Душана, који је на ту дужност постављен, радиће још под његовим надзором као његов помоћник, г. Ђуровић Младен, званичник; на деловодном протоколу радиће г. Томић Јелица, званичник; на регистрима радиће г-ђа Стојановић Перса, зван. днев. и г. Чолић Радивоје, зван. днев. студ. права; експедицију ће вршити и даље званичник г-ђа Виторовић Александра а на разводу ће радити г-ца Ивановић Радмила, зван. днев. студ. фил.

XIV.

На препису радиће званичнице: г-ђа Илић Тијана, г-ца Предраговић Босилка и зван. дневничари: г-це Гођевац Персида, Рамшак Јулка, Томићева Даница, Поповићева Радмила, и г-ђе Краснојевић Ружа, Ђеремова Милица и Пајевић Драгиња, којима ће посао давати у рад секретари.

XV.

Нераспоређени судски приправници г. г. Јовановић Предраг и Петковић Иван, који су сада на отсуству због спрема-

ња за полагање судског адвокатског испита, распоредиће се када се врате на дужност и према потреби указаној.

Допуна распореда

Према указаној потреби само за грађанске спорове образује се и III- заседање, у које улазе као председавајући г. Јовановић Стојан, судија и г. г. Јаковљевић Михајло и Мрваљевић Милутин, судије овога суда; с тим да ће поменута господа поред додељених им послова ранијим распоредом рада судити све грађанске спорове које им буде упутио г. председник.

Деловође овога одељења су суд. приправници и то : г-ђице : Вукосављевић Јелица, Смиљковић Љубица, Радосављевић Олга и г. Марковић Радослав.

Поред ове дужности поменути биће деловође код појединачних судија и то :

Г-ђица Радисављевић Олга код г. Јовановића Стојана, г-ђица Вукосављевић Јелица код г. Д-р Лазаревића Адама, г-ђица Смиљковић Љубица код г. Јаковљевића Михајла и г. Марковић Радослав код г. Мрваљевића Милутина, као што је распоредом био одређен.

Заступа председника суда
Јован Тодић, судија

Састав одељења Београдског Апелационог Суда.

I. Одељење :

Претседник г. Нинковић Миливоје и судије : г. г. Чохаџић Ђорђе, Куртовић Милорад, Маринковић Момчило и Васиљевић Живојин.

II. Одељење :

Председавајући судија г. Чолић Будимир, и судије : г. г. Бркић Михаило, Данић Данило Д-р, Паљић Војислав и Вујовић Владислав.

III. Одељење :

Председавајући судија г. Вуковић Драгомир и судије : г. г. Влајић Петар, Јовичић Милан, Пејић Тихомир и Подградски Милан.

Распоред рада Касационог Суда у Београду и састав одељења за 1931. годину.

За I. Одељење

Оно ће решавати све кривичне предмете, из притвора и слободе, са територије Београдског Апелационог суда, изузев оних који су раније били у ком другом одељењу, и све штампарске кривике са целокупне територије.

Сачињавају га: Претседник г. Д-р Суботић и судије: г. г. Катанић Божидар, Прокић Божидар и Спасић Рада, једно место празно.

За II. Одељење

Оно ће решавати све грађанске предмете, спорне и друге врсте са територије Београдског Апелационог суда, изузев оних који су већ раније били у ком другом одељењу.

Сачињавају га: судија г. Продановић Атанасије као претседавајући и судије: г. г. Урошевић Лаза, Шапчанин Сава, Радовић Светозар и Стаменковић Трајко.

За III. Одељење

Оно ће решавати све грађанске предмете, спорне и друге врсте, са територије скопљанског Апелационог суда. Затим све експропријације и таксене кривике и ратну штету са целокупне територије.

Сачињавају га: судија г. Ристић Велимир као претседавајући судија и судије: г. г. Солдатовић Драгић, Јанковић Русомир, Радовановић Крста и Поповић Алексије.

За IV. Одељење

Оно ће решавати све кривичне предмете, из притвора и слободе, са територије Скопљанског Апелационог суда, изузев оних који су били у ком другом одељењу и све грађанске предмете из надлежности Главне Контроле.

Сачињавају га: судија г. Богдановић Димитрије као претседавајући судија и судије: г. г. Струнцић Милан, Лазич Стојан и Динић Дим. Андра, једно место празно.

Све несвршене предмете из 1930. г. свршиће свако одељење у својој ранијој надлежности.

Оба кривична одељења, на случај ажурности, могу радити и грађанске ствари, које ћу им додељивати.

За II. и III. Одељење

Као суд за радничко осигурање у 1931. г. функционисаће II. и III. Одељење и то: од 1. јануара до 30. јуна радиће II Одељење, а од 1. јула до 31. децембра III одељење у данашњем саставу.

Као судећи секретари за 1931. г. биће у II одељењу г. М. Лаловић а у III г. Жив. Топаловић, који ће на случај замене судија по предметима рад. осигурања примати накнадно хонорар од г. г. судија.

Судећи секретари у I и IV одељењу биће г. М. Радмиловић и Мих. Бадемљић.

Г. Радмиловић ће радити и у Општој Седници као секретар.

Г. г. Лаловић и Топаловић по потреби употребиће се и за деловође.

Г. Бадемлијић ће вршити дужност благајника.

Г. Лаловић и Топаловић могу с употребити, по потреби, и за судеће секретаре у I и IV одељењу у отсуству г. г. Радмиловића и Бадемлијића; иначе ће вршити дужност деловођа, као и обрнуто г. Радмиловић и Бадемлијић за судеће секретаре у II и III одељењу.

Најмлађе судије у одељењу вршиће претходни преглед аката, да би се приступило њиховом разматрању и решавању.

Дужност деловођа по одељењима вршиће остали секретари и писари и то за целу годину:

У I одељењу Страхиња Томић, секретар и писар Стојановић.

У II одељењу Тихомир Ивановић, секретар, и писар Д. Живковић.

У III одељењу Јанко Јовановић, секретар и писар М. Павловић.

У IV одељењу Бора Христић, секретар, и писари Драг. Ашић и Нешић.

Архивар г. Даниловић и практикант г-ца Нешковићева водиће рачуна о предметима радничког осиграња, и њима ће припадати одговарајући месечни хонорар. Секретари и писари II и III одељења поделиће овај хонорар на равне делове.

Секретар г. Ивановић ће се старати о статистици и о предметима за „Веће” о сукобима. У случају његове болести о томе ће се старати г. Ј. Јовановић.

Надзор и старање о препису припада г. Бадемлијићу.

Радно време од 8—12¹/₂ и од 3¹/₂—6 час.

Пријем публике у архиви од 11—12¹/₂ часова.

Пролаз публике на спратове и долазак у одељења ради обавештавања забрањен.

Напомена: За претседника Централне Комисије за оцењивање чиновника овог суда у овој години одређујем г. Продановића, Ристића и Г. Богдановића, који ће последњи извршити кондуитисање и за 1930. (у место пок. Анђелковића).

Распоред рада у Државном Савету и састав одељења за 1931. годину.

I. Одељење

Састав одељења

Претседник савета — претседник одељења г. Перић Д-р Нинко; чланови: г. г. Јовановић Д-р Радоје, Балтић Д-р

Вилко, Стефановић Игњат и Струпи Станко.

Заменици : г. г. Рошић Д-р Максим и Хацић Нури Осман.

Делокруг рада.

Предмети претседништва министарског савета ; Министарства спољних послова ; Министарства унутрашњих послова, све самоуправне ствари по закону о општинама, самоуправни буџети и сукоби надлежности.

II. Одељење

Састав одељења.

Потпретседник Савета — претседник одељења г. Радивојевић Р. Михаило ; чланови : г. г. Шкарја Иван, Рошић Д-р Максим, Спасојевић Јанко и Михаиловић Д-р Чеда.

Заменици : г. г. Барић Д-р Јосип и Стефановић Игњат.

Делокруг рада.

Предмети Министарства трговине и индустрије ; Министарства просвете ; Министарства народног здравља и социјалне политике ; Министарства пољопривреде са свима предметима аграрне реформе, било да је по истим донео одлуку Министар, било ма који Управни суд.

III. Одељење

Састав одељења.

Претседник одељења — члан савета Раичевић Милосав ; чланови : г. г. Вилдовић Антоније, Бабић Живојин, Нешић Стеван и Миличић Д-р Петар.

Заменици : г. г. Јемрић Д-р Александар и Томић Светозар.

Делокруг рада.

Предмети Министарства војске и морнарице ; Министарства правде и вера ; Министарства грађевина и одељења пошта и телеграфа.

IV. Одељење

Састав одељења.

Претседник одељења — члан савета г. Станишић Д-р Алекса ; чланови : г. г. Сарделић Д-р Рудолф, Ђукановић Илија, Мушички Д-р Мита и Радојловић П. Драгољуб.

Заменици : г. г. Балтић Д-р Вилко и Струпи Станко.

Делокруг рада.

Царински предмети ; трошарински предмети ; сви спорови по закону о таксама ; предмети по девизама и валутама ;

монополске кривице без обзира који је Управни суд донео одлуку.

V. Одељење

Састав одељења.

Претседник одељења — члан Савета г. Аранђеловић Живојин; чланови: г. г. Пауновић Светислав, Хаџић Нури Осман, Јемрић Д-р Александар и Томић Светозар.

Заменици: г. г. Вилдовић Антоније и Миличић Д-р Петар.

Делокруг рада.

Предмети Министарства саобраћаја; Министарства шума и рудника; дисциплинске кривице.

VI. Одељење

Састав одељења.

Претседник одељења — члан Савета г. Сагадин Д-р Стеван; чланови: г. г. Јанкуловић Лазар, Благојевић Петар и Барић Д-р Јосип.

Заменици: г. г. Михаиловић Д-р Чедомир и Радојловић П. Драгољуб.

Делокруг рада.

Персонални предмети Министарства финансија (постављења, разврставања, унапређења, отпусти, пензије) и остали административни предмети Министарства финансија; сви предмети по закону о непосредној порези, било да је донео одлуку Министар, било ма који Управни суд.

Пресуде Управних судова долазе у одељења у која по самом предмету спадају.

Др. Илија Јелић :

Шта значи камен о врату

Београд 1931.

У народним песмама се говори о давуцијама који правду траже носећи камен о врату. Законик Данила I забрањује свима Црногорцима и Брђанима да се са каменом о грлу појављују пред судом. Настала су разна тумачења о томе зашто се камен носио и шта је он имао да значи.

Д-р Јелић овом кратком и занимљивом студијом расветљава постављено питање. Његов закључак се разликује од свих досадањих, и он је управо не само најдокументованији, него и најлогичнији. Према Јелићу, ношење камена о врату је специјална појава Црне Горе, и то у случајевима када се ишло на жалбу због какве велике неправде или невоље. Камен је имао значити симбол фиктивног и драговољног изрицања и извршења казне над самим собом — ако власт нађе да је он крив. Овим симболом парничар овлашћава судије да му слободно суде, а да се не плаше његовог освете, јер он унапред пристаје на све, што суд нађе да је право, па макар га и на смрт осудили. У знак таквог самоодрицања и искључења сваке освете било од стране његове или његовог племена — он овим симболом први на себе баца камен.

Овакав обичај, чије постојање и узроке Д-р Јелић убедљиво и рељефно описује, највернији је израз ондашњег стања, када је свака осуда морала доћи од самог кривца и његовог племена, не само зато што племе свог члана најбоље познаје, већ баш зато да би свака племенска освета била искључена. Ради овог владика Раде није дозвољавао да на смрт осуђенога у чијем је процесу преставник његовог племена водио главну реч, буде стрељан од његовог перјаника, већ је таквог предавао племену на извршење казне.

Кнез Данило, први световни господар, у низу својих апсолутистичких мера, укинуо је овај обичај, јер је он државну силу успео да уздигне изнад појединаца и племена, те закони нису више важили по добровољном престанку парничара, већ по праву државе да казни сваког оног који ремети њен ред и законитост.

Ова књижица Д-р Јелића, који располаже са сигурним кључем за старо црногорско законодавство, претставља изврсну историјско-правну, управо социолошку студију. Њего-

ва студија расветљава не само смисао једног Даниловог закона, већ нас сигурним путем уводи у живот и обичаје наших старих горштака и њихов племенски демократизам с једне, и однос племена ка држави с друге стране.

Д-р Рад. Вук

1) Dr. Lore Ehrlich: Der Verrat von Betriebsgeheimnissen nach englischem und amerikanischem Recht. Berlin — Leipzig 1930. Verlag Walter de Gruyter et Co M - 4.

Горње дело: „Издаја пословних тајни по енглеском и америчком праву“, изашло је у издању криминалног института Берлиског универзитета. Институт основан од самог Листа чувен је по својим истраживањима на пољу криминалног законодавства читавог света. Тема коју ово дело обрађује постаје све више актуелна. Судбина великих индустријских предузећа није више везана само за име власника, већ и за читаву народну привреду. Пад оваквих гиганата вуче за собом пропаст масе предузећа. Издавање пословних тајни великих предузећа представља издају често по последицама тако тешку као и издаја државних тајни.

Зато што су велика предузећа национализирана руски кривични закон инкриминише овакву издају као сваку велеиздају противу државе. Закони држава индивидуалистичког система нису тако строги у овом питању, али из тешке америчке и британске индустрије већ се јавља захтев да се закон пооштри. Пословне тајне конкурентских трустова не траже само непријатељске државе, већ и приватни конкурент, често поданици таквих држава. Они у функционерима предузећа често налазе своје шпијуне, који по скупе паре штете интересе предузећа и народне привреде у корист своју, предузећа и привреде друге државе.

Писац износи настојање да се прописи кривичног закона о larceny — крађи, embezzlement — злоупотреби поверења, conspiracy — комплоту, и bribery — корупцији, примене за дела издаје пословних тајни. Он сам препоручује специјалне законске одредбе, које би привредне интересе од оваквих издаја заштитиле, као што јасни прописи штите државне интересе од велеиздаје.

Д-р Рад. Вук

2) Dr. Julius Flechtheim, Dr. Martin Wolff, Dr. Maximilian Schmulowitz: Die Satzungen der deutschen Aktiengesellschaften. Berlin — Leipzig 1930 Verlag Bernscheimer. M - 24.

Горње дело: „Статути немачких акционарских друштава“, издато од три позната берлинска професора претставља колекцију статута 689 првих немачких друштава, чије се акције нотирају на Берлинскј берзи. У тим статутима нала-

зимо најпрецизније одредбе о деловању и структури немачких акционарских друштава, која су се упоредо са својим просперитетом и у статутима усавршавала.

Поред статута, у којима се налази примењено читаво акцијско право Немачке, ту се налазе и биланси, споредни правилници, као и уговори о картелима, трустовима и концернима, који се дижу изнад појединих друштава. Иако се Немачка налази пред доношењем новог савршеног закона о акционарским друштвима — ова књига ће увек остати корисна за све адвокате којима су поверени правни интереси оваквих друштава или акционара, чијом имовином та друштва управљају.

Д-р Рад. Вук

„Бранич“ се шаље адвокатима — Члановима Коморе бесплатно. За нечланове претплате стаје 120.— дин. годишње; за адв. и приправнике 60.— дин. годишње; поједини број 10.— дин.

„Бранич“ се штампа у штампарији Ж. Маџаревећа, Београд,
Цара Николе II. ул. бр. 3. Телефон 11-42.

Живојин Перић, професор Универзитета.

МЕТОД В. БОГИШИЋА КОД ИЗРАДЕ ИМОВИНСКОГ ЗАКОНИКА ЗА ЦРНУ ГОРУ.

Овај чланак г. Перића отштампан је у „Слободној мисли“, која излази у Никшићу. Ми га прештампавамо по одобрењу г. Перића.

Новији историци су замерали ранијим да су се, у својим делима, задржавали, у основи, само на опису догађаја у којима су главну, ако не и једину, улогу играли владари и владарске породице (династије): њихове женидбе и удадбе, њихове распе, ратови унутрашњи (грађански ратови) или спољашњи (међународни). О народу (народима) у делима старијих писаца историје мало се, говорило или се није говорило никакo: судећи по тим делима, као да, тада, у државама није ни постојао нико осим владара и његове родбине. Међутим, модерни историци су много потпунији: у својим радовима не баве се они једино народним управницима него и народом односно народима. Историја једног народа то је историја свих оних чинилаца који су имали утицаја на народну судбину а то нису биле само династије него и народи.

У осталом и у колико се тиче давнашњег доба овај прекор чинен старијим историчарима није много основан, јер у тим временима, династије су у главном, биле једини фактор у народној историји, оне су ову градиле и разграђивале, историја једне старе државе то је историја њене или њених династија, ове су могле, тада, са правом, рећи: држава и историја, то смо ми! Народи су били просто један предмет (објекат) који се кретао вољом и по вољи својих управника и у колико је узимао удела у догађајима, а то су били, махом само ратови, то је било на један аутоматски (механички) начин: психолошки, народ није био никакав чинилац, због чега, у тим периодима, не можемо народе сматрати ни одговорнима, као ни много заслужнима, за догађаје кроз које је држава пролазила, они су личили тада на један обичан *substratum* природних закона.

Остављајући на страну социјалне и економске појаве где је разуме се, народ увек био, више или мање, активан, и ограничавајући се само на политичку страну државнога живота, приметићемо да је историја могла постати правом народном историјом тек онда када су и народи постали чинилац, када су, од дотадашњих предмета (објеката), постали и они као и њихови управници, подмети (субјекти), тако да су и они били у стању утицати на унутрашњу и спољашњу судбину државе. И, наравно од тада се историци баве и народом а не само његовом династијом која, пошто је њена воља престала бити једини чинилац у животу државе, није могла више рећи: држава и историја то сам ја; од тада су држава и историја: династија и народ заједнички, два фактора те отуда и два предмета историје.

И тако је изучавање народа, као једног појава, од одлучне важности, постало нова наука. И као свака нова ствар, изучавање народа заинтересовало је све људе који су, по својој струци, могли имати ма какве везе са народом и његовим животом: све манифестације овога постале су материјал за њихов рад. Проучавало се народно порекло, његова предања, његове особине, његова економија, његови обичаји, проучавао се онако исто као што су се проучавали и други појави у природи. У осталом народ се сматрао као део природе, његов живот као једна категорија природних појава, и на испитивање народа применио се метод употребљаван у другим наукама, дакле научни метод, т. ј. прибирале се чињенице које су се тичале народа ма у ком погледу и из тих чињеница су извођени закључци. Онако исто као што су радили н. пр. геолози или минералози: скупљали су геолошке и минераложке податке на основу којих су утврђивали геолошке и минераложке законе. Поступање сасвим логично, по схватању испитивача народнога живота: и овај живот, као и живот других бића у Природи, као и неоргански појави, био је такође потчињен општим законима природним, и човек и друштво били су само један *substratum* тих закона. И тако су, у овој концепцији, друштво и друштвени појави били сведени на појаве детерминисане, природним законима, онако исто као што је, н. пр. детерминисан пад на земљу једног камена баченог у вис. И саме животне функције човекове су по француском хемичару М. Berthelot-у, само један, свакако фини и компликован, хемиски процес, а мисли наше су лучење мозга, оне су сок овога (као што, на пр., стомак лучи сокове потребне за варење).

Није тешко увидети да резултат до кога су тако дошли нови историци није много допринео угледу народа: у жељи да и њему даду извесну вредност и значај у историји и отргну га од улоге аутомата и механизма какву је имао у раније доба, они су, најзад, ипак народу доделили исту улогу, са том само

разликом што се некада тај аутомат и механизам кретао по вољи владаочевој а сада се креће по вољи природе: дакле, ни сада као ни раније, народ не иде по својој вољи. Народна сувереност, истакнута насупрот владачевој суверености, била је чисто теориска, његова, народна сувереност, као и сам народ, потчињена је Природи, а то значи да она не постоји: чим је сувереност потчињена ма коме или ма чему, она није више сувереност. Демократија, пошто је прво створила народну сувереност, она ју је по том и уништила. Мати удавила своје рођено дете!

II.

Исто, демократско схватање било је примљено и у погледу постанка Права: и оно, Право, није нити може бити само дело народних управника који би у својим кабинетима, прописивали правна правила за народ; већ се Право ствара у самој народној маси где законодавац има да га потражи и нађе. Право је резултат целокупне историје, традиција и живота народнога. Намењено народу и његовим унутрашњим односима, оно не може бити друго што до Народно Право, Право које народ даје сам себи. Као суверен, народ је тај који треба да доноси правне норме, а пошто је народ један организам који се стално развија, еволуира, то и Право у њему такође је у непрекидном развоју, еволуцији. Такво схватање Права била је последица горе изведеног схватања о друштву и његовом животу.

Исту концепцију о Праву и његовом постанку имао је и В. Богишић: његов рад на прикупљању и изучавању народних правних обичаја пада у време када је Еволуционистичка Правна Школа била у јеку (Рад В. Богишића: „*Pravni običaji u Slovena*“ изишао је још 1866, 2-го издање 1876 год.). Стога што је мислио да је улога законодавчева чисто техничка то јест да он има само да скупи народне правне обичаје па да их после среди и стави у параграфе (чланове), В. Богишић се и одао томе послу. 1874 год. објавио је он своју велику збирку: „*Zbornik sadašnjih pravnih običaja u Južnih Slovena*, knjiga prva = *Gradnja u odgovorima iz različnih krajeva slovenskog juga*¹⁾ којој је придодao један увод: у томе уводу износи он своје демократско—еволуционистичко гледиште на изворе и постанак правних норми. Исто мишљење о законодавном методу рада В. Богишића имали су и они писци²⁾ наши, спе-

¹⁾ У издању *Jugoslovenske Akademije Znanosti i Umjetnosti u Zagrebu*.

²⁾ М. Веснић је написао једну веома исцрпну студију о Општем имовинском закону за Црну Гору у „Годишњаци Николе Чупића“, Београд, 1891, под насловом: Општи Имовински Законик за Кнежевину Црну Гору и његова важност за науку и законодавство, стр. 106 а 201, као и састав: Измене и допуне Општег Имовинског Законика за Црну

циално М. Веснић и А. Ђорђевић³⁾ као и страни који су се бавили Црногорским Општим Имовинским Закоником. Ограничавајући се само на М. Веснића и А. Ђорђевића, додаћемо да су и они имали, у главном, на право и његов постанак погледе сличне Богишићевом. И по њима правна правила стварају се у народу где законодавац има да их узме; као и В. Богишић и они мисле да сваки закон треба да буде грађен с обзиром на народ и његове прилике, а тако исто закон треба писати језиком народу приступачном: у кратко, једна општа демократизација Права.

III.

У самој ствари, у најмању руку, претерано је схватити овако Право. Једностраност тога схватања произлази из једностраности онога општега схватања о друштву. Ми не можемо у оквиру једног чланка у новинама, зауставити се опширније и детаљније на излагању разлога којима се дају показати те једностраности. Ми ћемо изнети само главне или само главни.

Није тачно друштво и друштвене појаве ставити у исти ред са осталим појавама у природи, јер није тачно ни људе који сачињавају друштво изравнати са тим појавама. Човек није само организам, само нешто физичко, да би се и он, као животиње, биљке и минерали, могао сматрати *substratum*—ом физичких закона. Осим телесне, физичке, стране човечјег бића, постоји и духовна страна његова којом се он издваја од осталих бића у природи па се због тога и друштво, као скуп људи, разликује од других појава. Друштвени појави нису чисто физички појави, у њима има и психолошкога (духовнога) елемента, они су мешовити, психичко—физички. Отуда ти појави су једновременно потчињени и законима физичким (у колико су физички) и законима духа човечјег (у колико су психички). Друштвени појави не иду ни правцем куда би хтели физички закони ни правцем којим би желео дух (ум) човечији: они се крећу једном средишњом линијом, резултатом, која је одређена једновременом акцијом ових двеју категорија закона, закона физичкога и ума људскога. Та резултанта то су — социолошки закони. И у колико је друштвени појав ближи материји и материалном (н. пр. појави економској), у толико је јаче дејство физичких закона, односно, у колико

Гору, „Бранич“, 1898. А. Ђорђевић је штампао у „Браничу“, Београд 1888 год. чланак: Богишићев Општи Имовински Законик за Књажевину Црну Гору. В. и чланак Арх. Нишифора Дучића, Црногорски Законик и њемачка критика, „Бранич“, 1889.

³⁾ М. Веснић је прикупио и објавио рецензије о Општем Имовинском Законнику за Црну Гору у „Браничу“, Београд год. 1905. Црногорски Законик је вели ту М. Веснић, преведен „на пет језика најнапреднијих европских народа: ни један Грађански Законик није имао до данас оволико слободних превода“.

се друштвени појав више приближује психичком (н. пр. правни односи), у толико је он више под утицајем људскога ума: на тај начин се она резултанта креће више једној или другој од двеју екстремних линија.

Из овога се да извести како је велики утицај духа (ума) човечјега на друштвене односе, и тај утицај је тим снажнији што је дух снажнији. Другим речима, и индивидуалности (личности) а не само физички закони дају импулс друштву и друштвеним односима, оне дају овима печат своје духовне моћи који је нарочито видан код великих реформатора и законодаваца¹⁾.

Еволуционистичко — Демократска Школа па, дакле, и Богинић занемарују, бар теориски, ову улогу ума човечјега код доношења закона и законодавца стављају у положај једнога, тако да се изразимо, простогa преписивача правних обичаја народних. Међутим, законодавац поступа често и чисто рационалистички: гледајући даље у будућност него народна маса, он у ову уноси нове погледе, нове норме, које ће дати подстрека народном животу и кренути га напред много јачим темпом него што би то било када бисмо све оставили лаганој еволуцији народне правне свести. И у опште, у друштвеним појавама индивидуалности су вршиле и врше улогу једне светлости у чијој топлоти се народна биљка (нека нам је допуштена ова фигура) брже развијала и развија.

Ми смо казали мало час да је и В. Богинић био занемарио, бар теориски, улогу личности у законодавству: то кажемо зато што је и он, у своме Општем Имовинском Законику, поступио врло често, рационалистички т. ј. у њега уносио норме које није нашао у Народу Црногорском. Тако, сам В. Богинић вели: „У својој радњи дакле имао сам непрестано пред очима, с једне стране облике и мишљења, што владају у теорији и законодавној пракси земаља, које већ имају грађански законик, с друге — оригиналне елементе саме земље, којој је законик намењен“²⁾. То значи да В. Богинића Законик садржи многе норме које он није извадио из народних обичаја него из других извора (теорија и страно законодавство). Затим В. Богинић каже: „... то што опстоји, не треба ни да се искључи ни измени осим случаја пријеке потребе“³⁾, што

¹⁾ Ми смо о карактеру друштвених (социјалних) појава говорили опширније у свом раду: Један поглед на еволуционистичку правну школу, штампаоше у „Гласу Краљ. Срп. Академије Наука и Умјетности“, Београд, 1908. и у чланку: *Des suites visibles d'un abus de la theorie de l'analogie extrait de „La Revue Mensuelle“ Geneve, 1920.*

²⁾ В. његову расправу: Поводом Црногорског Грађанског Законика, неколико речи о начелима и методу усвојеним при изради, објављеној у „Bulletin de la Societe de Legislation comparee, Paris, 1888 (српско издање од Арх. Дучића „Бранич“, 1888.)

³⁾ В. Расправу наведену у претходној примедби.

ће рећи нити у народу има увек, (далеко од тога) свих потребних правних норма нити све оне које у њему постоје може законодавац задржати без штете по правни развитак земље.

Затим није тачно да сваки народ има своје особено Приватно Право, као што би излазило из разлагања В. Боггишића и М. Веснића. То није тачно ни само за Приватно Право на које су В. Боггишић и М. Веснић, свакако, у главном и мислили. Без сумње, има у области Права установа које су изникле и образовале се у самом народу, као једна од одлика његових особина и његове индивидуалности, као што су извесне норме Породичнога Права (н. пр. црквена форма брака, положај удате жене и небрачне деце у Српском и Црногорском Праву) или у Права Наследнога (првенство мушке лозе и мушких у појединим коленима у истим Правима) као и Право Породичних Задруга (тамо где оне постоје а то су Југословенски Народи са изузетком Словенаца). Али многобројне установе Приватнога Права поименице већином из Права Стварнога и Облигационога, нису специјална особеност ниједног народа: оне су опште свима народима који су доспели до извеснога ступња културе, а опште су зато што им је предмет, у главном материјална страна човечјег живота која је, мање више иста код свих људи. Стога се, у тој области правној, да најлакше и извести изједначање међу законима појединих држава, у колико би међу њима, и ту, било разлике⁴⁾. И у Црногорском Законику, који, када апстрахујемо Задружно Право и одредбе о Стараоштву, садржи, у главном, норме о Стварном и Облигационом Праву, има много прописа које В. Боггишић није узео из народних обичаја као ни норме из Међун. Права, јер их тамо није ни било а није их било, јер имовинско — правни односи у Црногорском Народу нису још били достигли довољну развијеност. На тај начин, у том погледу, Црногорски Законик иде даље од народнога живота у Црној Гори, превазилази га, али баш тиме је Законик изазвао нове правне односе у њој и потстакао народни живот на бржу еволуцију. Законик В. Боггишића пун је, дакле примера рационалистичкога метода, што је сасвим природно, када се има у виду тако изразита индивидуалност његовога редактора. Онако исто као што су Црногорци дуговали свој Устав од 6 децембра (Никољ-дан) 1905 год. који им је октронисао Кнез, доцније Краљ Никола, не својим правним обичајима него у главном, једном чистом рационализму: тај устав, као и Устав

⁴⁾ У прилог овога можемо навести пројекат једног Општега Облигационога Права израђенога од француских и италијанских правника: саопштења о томе пројекту г. проф. Н. Capitant-а (Париж) II. Конгресу Пољских Правника Варшава, (Сеп.—Окт.) 1299. год. „Themis Polska“, pismo pause prawa poswiecone, Warszawa 1930, tom V.

многих младих народа, био је пренос, у Црногорски Народ уставних норма западних, културних, Народа.

Где је специјално В. Богишић унео у Законик Обичајно Право то је у Области Права породичних Задруга⁵⁾ (које Законик зове „домаћа кућа заједница“ или просто „кућа“). Тако, на пр., В. Богишић је пренео из Обичајнога Права у Законик установу прости задружне породице (отац са сином) у којој су такође по Обичајном Праву, добра породична (баштина стожер *Stammgut, home Stead*), дакле својина колективна а не индивидуална (римска, квинитарна), док, по нашем мишљењу⁶⁾, нема по Срп. Грађ. Законику од 1844 год. задружнога односа између оца и синова, у колико су у питању наслеђена добра (старина⁷⁾). В. Богишић је даље узимао (као н. пр. Утјешоновић; Кадиец) да је породична задруга прастара установа словенска као и то да је она прастара институција, мада, бар за нас, нису конклюденти аргументи да је породична задруга средњовековна установа изазвана фискалним разлозима (наиме порезом „димнине“⁸⁾).

Једном речи, и ако је В. Богишић био формално следбеник Историске — Еволуционистичке Правне Школе, фактички он је, у изради Општега Имовинскога Законика Црногорскога, унео много рационализма, што, најзад, и сам М. Веснић признаје⁹⁾. У доктрини је био једно а у пракси, раду, В. Богишић био је, врло често, друго. Интуитивно је био погодно прави пут и метод код закона, а то је: сарадња (заједничка акција) између народне правне свести (која се развија, еволуира) и индивидуалности (реформатора и законодавца), интуитивно је правилно схватио физичко — психички карактер правних односа као и свих осталих појава.

⁵⁾ В. чл. 686. а 708 и 964 а 970 Општега Имовинскога Законика за Краљевину Црну Гору, званично издање од год. 1913., Цетиње. Међутим, што се тиче Породичнога и Наследнога Права, њих В. Богишић није обухватио Законом изгледа, како мисли М. Веснић („Годишњица“, бр. cit. стр. 153. и 154.), а то што су та два Права још у непрестаној еволуцији те се не могу кодификовати. (Да додамо да о законском наслеђењу има одредаба у Законику Кнеза Данила Првога од 23 Априла, 1855. год., по и. к., а. наиме у чл. 50. а 57. : овај законик би, евентуално вредео и данас, с обзиром на чл. 69. одељ. 2. и 3. О. И. Законика). Приметићемо да из овога разлога, не би онда требало, уопште, по еволуционој школи, вршити кодификовање: како се може кодификовати „das ewig Werden, des“ (оно што је у вечитом стварању), као што веле немачки правници из ове школе? Због тога von Savigny, један од оснивача Историско Еволуционистичке школе и није био насупрот Thibaut-y. Thibaut—ову студију: *Über die Notwendigkeit eines allgemeinen bürgerlichen Rechtes für Deutschland*, 1840, N. Ausgabe, за кодификовање Нем. Прив. Права (в. његову расправу: *Von Beruf unserer Zeit für Gesetzgebung und Rechtswissenschaft*, 3. Aufl. 1842, neue Aufl. 1892).

Сам, пак, М. Веснић каже: „... тако нема ни за право једног тренутка апсолутног мира, већ је и оно подложно непрестаном развијању као и друге стране народног живота: „Годишњица“, бр. cit., стр. 115. Свакако, претерано речено, бар у колико је реч о Имовинском Праву

које и данас после више од две хиљаде година, почива, углавном, у буржоаским државама, на нормама Римскога Права. Тек је у Совјетској Русији тај темељ пољуљан.

⁶⁾ В. наше Задружно право по Грађанском Законику Краљевине Србије, Прии Део, 2. изд., Београд, 1924.

⁷⁾ В. овде расправу В. Божићна : *De la forme dite inokosna de la famille rurale chez les Serbes et les Croates*, Paris, 1884. (српски превод од Јована Анимовића, Београд, 1884.)

⁸⁾ Да задруга није типички облик само словенске породице, в. Emile de Laveley, *La propriété et ses formes primitives*, 4 éd. Paris, 1891 (српски превод од Ј. М. Јовановића : *Својина и њени првобитни облици*, Београд, 1899), G. Cohn, *Gemeinderschaft u. Hausgenossenschaft*, објављено у *Zeitschrift f. Vergleichende Rechtswissenschaft*, 1899. Стојан Новаковић, наиме у својој студији „Село“, противно Zachariae von Lingenthal. — Сам, пак Д-р Ф. Тарановски, Фистел де-Куланж у Историографији Српског Права, у „Архиву за Правне и Друштвене Науке“, орган Београдског Правног Факултета, број од 25 октобра, 1930. год.) тврди да у Средњовековној Србији није било аграрнога комунизма (слично руском миру), „него засебне својине појединих сељачких кућа“, Peisker, пак, у своме раду: *Die serbische Zadruga*, штампаном у „*Zeitschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte*“ 1900, изнео је да је задруга (на коју се несумњиво, односе чл. 52, 66 и 71 Душановог Законика од год. 1349—1354) постала у Доба Немањића као последица њиховога порескога система. Тврђења која се не могу сматрати као дефинитивно тачна она би то била само када би били познати сви историски подаци и чињенице, а од тога смо далеко. И зато, као и у другим наукама сви општи закључци су само релативне истине, више хипотезе које повооткривене чињенице обарају док и хипотезе на овима последњима основане не падну проналаском нових чињеница. В. о породичним задругама чланке Д-ра Васиља Поповића и Д-ра Марка Костренчића у „Народној Енциклопедији Српско-Хрватско-Словеначкој“ проф. Ст. Станојевића, Загреб, књ. I. (1926).

⁹⁾ „Годишњица“ *op. cit.*, стр. 143.

Д-р Данило Ј. Данић :

О СОЦИЈАЛНИМ И МОРАЛНИМ ОСНОВИМА ЈУГОСЛОВЕН- СКОГ КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА.

Нови кривични законик за Краљевину Југославију представља не само изједначење југословенског материјалног кривичног законодавства већ уједно и његову реформу. Сви они разни кривични законици, који су имали важност на разним правним подручјима наше државе, били су застарели и то по својим општим одредбама нарочито, те нису више одговарали не само принципима савремене науке него мање више ни народној правној свести.

Стари законици, који су до унификације од 17 јануара 1929 године имали важност на појединим правним подручјима, били су у главном производ старих схватања и припадали старој класичној школи, која је иначе тако дуго времена готово суверено владала у науци и законодавству. И ако су, Со н е н ф е л с и Б е к а р и ј а, још у току прошлог века, наговештавали сумрак схоластике у правним појмовима, пад инквизиције, и припремали терен либералним погледима на криминалну политику и позитивизму у кривичном праву, упркос свему томе наука је лагано продирала у законодавства, која су још једнако остајала у старим схватањима. Из таквих схватања, поникла су одприлике половином прошлог века, сва она разна законодавства, која су до скоро важила у неколико правних подручја наше данашње заједничке државе.

Та законодавства нису се много разликовала између себе. И најмодерније од њих, угарски кривични законик од 1878 године, који је важио на правном подручју Војводине, није им много измицао. Сва та законодавства носила су на себи печат и ознаку кривично-правног класицизма, који се поред осталог састојао у савременом догматизму општих кривично-правних појмова. Његова база била је чисто правна, јуристичка, са врло мало социјалних примеса.

Кривично право Средњег века, било је у ствари тортура, поникло из тадањег црквеног права. Под утицајем схоластике, разних празноверица, а затим под утицајем борбе о инвеститури између краљевског апсолутизма и католичке цркве, начела тога кривичног права сјајно су блештала на ломачама и у виду аутодафе-а шпанске инквизиције.

Кривично право периода Свитања и XVIII века под утицајем учења филозофа и хуманиста а затим идеја француске револуције, ослободило се окова схоластике и обести црквеног и државног апсолутизма. Оно се од тада формирало у виду сталних правних начела. Начело легалитета кривичног дела и казне тада је постало. Рационалистичка философија, која је тада царевала у пуном јеку, дала је и начелима кривичног права свој отисак, уздижући његове норме тако рећи на степен догме. Исто тако као што је створила по књизи Робеспијеровој „Богињу Разума“, она је створила и „Богињу Правде“, и помало наивно веровала да је стварањем новог поретка створила нова начела и нову правду за увек.

У XIX веку, са продирањем просвећености и развојем филозофије и науке, престаје полако влада догматичког рационализма и сувереног веровања у непроменљиве научне принципе. У исто време развитак друштва на техничком и економском пољу, појава Закона еволуције у природним наукама, као и појава социологије као науке у вези са све ширим развитком модерне демократије, све је то учинило и било од утицаја и на развитак кривично-правних појмова. Чисто правна криминалистичка школа, која је кривично право схватала на један једностран начин искључиво и само као правну науку, не остаје више усамљена. Поред ње, услед снажног развитка природних и социјалних наука, појављују се две нове школе, социолошка и позитивна, које уносе у изучавање кривичног права нове моменте. Док је стара класична школа схватала кривце тако рећи апстрактно и сматрала да сви људи заслужују подједнако исте казне — што јој је несумњиво остало од рационализма XVIII века, када се више веровало у апстракције него у стварна бића, — дотле су ове две нове школе пошле сасвим другим правцем изучавајући и на пољу кривичног права стварног — реалног човека, онаквог какав нам је он у природи дат. Њихова је заслуга поглавито у томе, што су се у изучавању кривичног права послужиле резултатима природних наука и социологије, и те резултате нарочито примениле на изучавање кривца па посредно и кривичног дела. Оснивачи овог новог правца: Ломброзо, Гарофало, Фери и Ланца заслужују да им се име и данас нарочито помене.

Кривично право XIX века, то није само кривично право чистога разума, већ и кривично право стварнога живота, оно је управо израз не само средине у којој постоји и важи, него и израз резултата до којих су дошли с једне стране наука, а с друге стране практично искуство. Под тим импулсом престаја је вера у слободну вољу човекову, у потпуну слободу његовога делања; старо начело индетерминизма у чије се име изрекло толико неправедних казни, замењено је другим начелом, начелом детерминизма које је у пракси знатно умањило велики број судских грешака. Несумњиво је, да ово нису правна

начела, али су она била од толиког утицаја да је се кривично право морало послужити њима. Одбацујући дакле хипотезу слободне воље, ново кривично право служећи се резултатима науке, у првом реду психологије, усвојило је у место старог начела слободне воље, појам урачуњивости преко начела детерминизма.

Кривац се дакле не посматра као једна уображена јединка, која нема никакве везе са стварним светом, него као таква јединка, која живи и ради у друштву са свима својим индивидуалним особеностима, како психолошким и соматолошким, тако и социјалним условима под којима живи.

Нове кривично-правне школе истичу све више изучавање кривца, и под њиховим снажним утицајем он постаје један од основних кривично-правних појмова. Насупрот старој дихотомији, тако омиљеној класичној школи, створена је од стране нових школа трихотомија кривично-правних појмова, у којој је кривцу нарочито посвећена велика пажња. Личност кривчева се продубљује и потанко изучава, тако да се он од сада представља не само у сасвим другој светлости, него се и наглашује његово присуство на позорници људских недела. Не прво кривично дело већ кривац, и систематика кривичних дела и није ништа друго него последица разних његових делања с погледом на објекат његове радње, његове мотиве и његову психу.

Отуда нова школа поставља и решава питање урачуњивости насупрот изгледелој шимери слободне воље. Затим, низ питања она покреће и убацује у законодавство. Тако: питање кажњивости малолетника, питање смањене урачуњивости, питање мера безбедности, питање основа и циља казне, питање основаности и опортунитета новчане казне с погледом на привредну моћ осуђеника и њихов социјални положај.

Под утицајем нове школе, почела је да се ствара и осваја терен криминалне политике, једна релативно нова наука. Њен је задатак поглавито у томе, да проучава разне врсте злочина, њихово порекло и њихове узроке, као и да изналази средства за борбу противу злочина. Док је стара класична школа водила борбу противу злочина само репресијом и то грубом, нерационалном и штетном, што би у тој борби усталом представљало њено једино оружје, — дотле модерна криминална политика, води ту борбу разним средствима и на разне начине, а првенствено превенцијом. Она проналази природне и социјалне узроке криминалитета и ствара мере, у колико је то могуће, за отклањање или ублажавање тих узрока, и тек на основу тих проучавања приступа репресији пажљиво и опрезно, водећи рачуна о свима моментима који су од утицаја, с једне стране на кажњивост кривчеву, с друге стране на његово извињење.

Под утицајем тих нових проучавања, нова школа уноси

и нове појмове о казни; она је посматра нарочито са гледишта социјалног и социјалне заштите. Стари појмови о казни као одмазди уступају место казни као социјалној заштити, или бар спајају ова два појма у једно, доводе их у логичну и органску везу с погледом на практичан циљ који има да се изведе. Истина је, да је у последње време и класична школа, на супрот средњеveковним погледима на казну, заузела сасвим друго гледиште, али је она то гледиште објаснила првенствено политички с погледом на принцип правде, под утицајем учења енциклопедиста и хуманиста из краја XVIII века, — док је нова школа открила и показала поред политичког још и социјалшки елемент у појму и циљу казне. Па не само у томе, већ и у начину извршења казне она је успела, да ово издржавање казне измири и доведе у склад са особеношћу кривца, са његовим социјалним положајем као и са интересима друштва.

Нова школа у кривичном праву, као што се види, поклонила је већи део своје пажње биолошким, социјалним и моралним елементима у проучавању криминалитета. У биолошком погледу она је истакла хипотезу рођеног злочинца. Ма да ова хипотеза, прилично смела, није потпуно научно доказана и утврђена, и зато остала само једна хипотеза, ипак она је била од врло великог утицаја при постављању разлике између т. зв. кривице по стању и тренутних криваца, па је у овоме погледу имала у извесној мери утицаја и на законодавство. У томе смислу она је и у практичном погледу за ту тежу врсту криваца пронашла превентивне мере, т. зв. мере безбедности и профилаксе сходно начелу индивидуализације казне, а у циљу обезбеђења друштва. У социјалном погледу истакла је начело посматрања социјалних и економских односа, који су од утицаја на формирање злочинаца и преступника, и прокламовала начело кажњивости у смислу социјалне заштите. Напослетку створила је низ мера, како у корист криваца тако и у корист друштвенога реда и мира т. ј. у циљу заштите правног поретка. У моралном погледу (и ако се поред тога и то узима као социјална мера), створила је установу условне осуде, условног отпуста и рехабилитације. За незнатне кривице, она само условно кажњава лаког преступника, јер неће да га излаже друштвеној порузи и да на тај начин од њега ствара незадовољника против друштва и распаљује гњев против социјалног уређења. Условна осуда показала се у пракси европских држава као одлична превентивна мера у смањивању криминалитета. Онога који се добро владао у казнионици шаље на условни отпуст, и ставља у могућност да се делимично врати друштву и поправља у раду и бризи за кућом. Условни отпуст такође је дао у пракси добре резултате. Оне који су издржали казну труди се да рехабилитира, и да их на тај начин уврсти у ред исправних грађана, скидајући им жиг срамоте враћањем њихових изгубљених грађанских права. Поред казне, која у

основи својој представља репресију, она проналази и такве начине који с једне стране лече и поправљају у циљу превенције од будућих злочина, а с друге стране руковођена вишим моралним гледиштем, прописује да се у сасвим незнатним случајевима може одустати и од сваке казне.

Напоследку нова школа, сасвим у духу њених начела и постављених задатака на пољу криминалне политике, изнела је и питање о репресији т. зв. међународних злочинаца и преступника. По њеној замисли, а по искуствима стеченим у пракси, велики број преступника: међународних коцкара, варалица па и убица, остаје често пута некажњен само зато, што по досадањим прописима није било могућности да се подвргну репресији од стране судова страних држава. На пр. ако је једно лице учинило злочин у иностраној држави према грађанину наше државе или према самој нашој држави, оно је увек за то остајало некажњено, ако ма из којих разлога није суђено у иностраној држави, или је побегло и крије се по другим државама у којима деликти те врсте не могу да се кажњавају. Могла би се навести читава једна маса примера који би ово потврђивали. У главном, као најважнија сметња да се овакви злочинци подвргну казни од стране друге државе, у овоме примеру нашем, било је начело државног суверенитета. Да би се то избегло, и да би се дала могућност да се и над оваквим кривцима изрекне заслужена казна ма где се они налазили, нова школа је смислила једно ново начело у погледу просторне владавине кривичних закона, а то је т. зв. систем светског правосуђа. Свака држава по томе систему, може да казни овакве кривце ако у њу дођу, само под условом да они нису већ кажњени од стране државе где су дело извршили, и да поступак противу њих захтева Министар Правде.

Разуме се по себи, да је ово начело кажњавања тих криваца супсидијерно, помоћно, а да је у погледу просторне владавине кривичних закона основни принцип територијални, т. ј. по правилу казну изриче она држава на чијој је територији кривично дело извршено по сили свога суверенитета. Овај систем светског правосуђа је од необично великог значаја, и показује велике користи у погледу гоњења и репресије међународних злочинаца. Најзад добит је од њега још и у томе, што се помоћу њега ствара тешња сарадња међу државама на пољу кривичног права и криминалне политике уопште.

Ово су у главним потезима начела, која је нова школа у кривичном праву, социолошка и позитивна, истакла, научно образложила и најзад успела да их у многоструку спроведе у савременом законодавству. Напуштајући једнострану терен класичне школе, која је као што смо видели, била заснована само на чисто јуристичком моменту у изучавању кривичног дела и казне, она је своја изучавања у овоме погледу проширила, и поред правног елемента који јој је потребан и разуме се

основни, унела још и социјалне и моралне елементе, без којих се у данашње време изучавање кривичног права не да ни замислити. Заслуга је ове школе, и то мислим треба нарочито нагласити у томе, што је нарочито истакла кривца као трећи кривично-правни елемент. Затим што су и казнионице, тамнице и затвори, у модерним државама изгубили свој некадањи карактер; оне су имале једино за циљ испаштање и трпљење кривца. Начело експијације, трпљења, било је руководна мисао старих законодаваца и старих судија, када се сматрало да је све било свршено тиме што је кривац бачен у томруке и лишен слободе. Али под снажним утицајем нове школе и њене просвећености, почињу тамнице и казнионице да губе свој ранији облик и улогу. На место њихово ничу нови заводи и нова уређења, са новим циљевима. Одмазда и трпљење није више њихова главна улога, већ лечење и поправка с једне стране и интернирање опасних злочинаца с друге стране. Они се сада деле на неколико врста, према категорији и особеностима кривца; на један начин и у једној врсти завода издржавају казну малолетници, у другима лакши пунолетни кривци, а на други начин опет окорели злочинци. Између ових врста кривца не допушта се мешање. Казнионице нису више расадници злочина, оне одсада имају поред других циљева и васпитни циљ, и труде се да преступника врате поправљеног у друштво. Ово су заиста умесне и потребне социјалне мере у погледу извршења казне, засноване у дубини својој и на једном моралном начелу: *Castigat non siddendo mores!*

Управс на свима овим принципима заснован је нови Југословенски кривични законик. Он је плод најновијих научних истраживања, и у реду савремених законодавстава ове врсте, он заузима једно од првих места поред Швајцарског, Немачког и Норвешког кривичног законика. Ако за сада оставимо на страну онај напредак, који се односио на чисто правне појмове у сравњењу са старим законима, с погледом на одредбе о умишљају, нехату, погодаба кажњивости, стицаја кривичних дела, ослободног одмеравања олакшица и т. д., његов велики значај лежи у томе, што носи у себи широку подлогу социјалних и моралних начела, а баш ова подлога оскудевала је у великој мери старим законима.

Југословенски кривични законик усвојио је мал те не сва начела прокламована новом школом. У погледу просторне владавине казних закона спровео је систем светског права (у § 4 и 7), поред основног територијалног принципа (уз реални и персонални). Завео је неиздавање странаца због политичких кривичних дела (§ 12). С погледом на кривичну одговорност и кажњивост прописује, да ако је из кривичног дела произашла последица тежа него што је умишљена и за њу прописана тежа казна, неће се моћи та казна применити ако она не припада нехату учиниоца (§ 17), §§ 19 и 20 про-

писују некажњивост учињеног дела у заблуди. Затим долазе одредбе о у р а ч у н љ и в о с т и, којима се из основе мењају ранија неумесна схватања о слободној вољи (§ 22). Чак и начело, да не з н а њ е з а к о н а н и к о г а н е и з в и њ а в а, раније тако ригорозно схватано, ублажено је прописом § 21, по коме с обзиром на прилике под којима је дело учињено, суд може изрећи блажу казну или и ослободити од сваке казне у особито лаким случајевима.

Што се тиче кажњавања **малолетника** створен је готово сасвим нов систем. Млађи малолетници од 14 до 17 година уопште су изузети од сваке казне; према њима се примењују нарочите мере: они се шаљу у заводе за васпитање и поправку, а предвиђен је и читав низ мера у циљу њиховог излечења. Млађи малолетници, ма какве се мере према њима употребиле сматрају се непорочним (§§ 26—29). Старији малолетници од 17 до 21 године не могу се никако кажњавати као зрели претступници, нити се осуђивати на губитак часних права, а млађим малолетницима суди нарочити судија одређен за њих. (§ 30).

Систем казни уређен је рационалније него што је то раније било уређено у старим законима. Казне лишења слободе извршују се одвојено, према врсти и трајању казне, према полу и добу и према особености кривца. Најзад усвојен је изрично прогресивни систем (ирски) у издржавању ове врсте казне: од ћелије до усамљености ноћу, затим издржавање казне у заједничком затвору и напослетку на условном отпусту. Што се тиче новчане казне, она се извршава с обзиром на социјално и економско стање осуђеника. У исто време додате су као нове казне: вечита робија и строги затвор, те је тиме постигнута већа еластичност у њиховом одмеравању. (§§ од 35—49).

Као потпуно нов институт унета је **условна осуда**. У случајевима које је закон предвидео, може се судском одлуком одредити да се казна не извршује за једно одређено време и ако је досуђена судском пресудом, и ако по истеку тога времена суд не нареди њено извршење, сматра се да казна није ни изречена. Ову меру суд може употребити по свом слободном нахођењу код лакших преступа с погледом на индивидуалне особине кривца, његов духовни живот и социјални положај. (§§ 65—68).

У Новом закону знатно је ублажено начело **гоњења криваца по службеној дужности**. Има доста кривичних дела којима је угрожен првенствено приватни, лични интерес, која дакле нису од општег значаја. За ту врсту дела, закон прописује да се могу гонити само по предлогу или приватној тужби, а друга опет, где је ангажован деликатан државни интерес, само по одобрењу надлежне власти. Тиме је у неколико остављена слобода приватној иницијативи појединаца, којима стоји на вољу

хоће ли гонити кривце који су повредили њихова лична правна добра (§§ 84—89).

Напоследку створен је и институт **рехабилитације** (повраћај права и поништај пресуде). О њој говори један једини параграф 90. То је једна мера која је предвиђена у корист кривца, који то заслужују. Наиме, даје се могућност осуђеницима, да по самом закону после истека извесног времена, поврате своја часна права која су пресудом изгубили, а сама пресуда се сматра као поништена. То је т. зв. законска рехабилитација, т. ј. она наступа по самом закону по истеку времена одређеног за губитак часних права, после издржане или опроштене казне. Судска рехабилитација наступа после три године, пошто је издржана или опроштена казна по молби осуђеника који су осуђени на трајан губитак часних права, ако се осуђени за време од те три године добро владао и ако је оштећенику по могућству штету накнадио.

Нови Југословенски Кривични Законик у низу мера које предузима у циљу да би казну учинио човечнијом, завео је опет с друге стране и извесне мере у циљу заштите друштва од опасних и непоправимих злочинаца, то су т. зв. мере безбедности. Између тих мера, најзначајнија је задржање по издржаној новој казни у казненом заводу. Оно се може досуђити, ако је ко најмање три пута био осуђен за умишљено злочинство, па у року од пет година по издржаној последњој казни учини нов умишљен злочин. Одлуку о овоме изриче суд пресудом и одређује време задржања које не може трајати дуже од десет година. Несумњиво је, да је оваква једна мера веома потребна а и погодна, да се друштво заштити од таквих злочинаца, који показују упорне склоности за вршење кривичних дела и на које не могу да утичу никаква средства поправљања.

И у овоме посебном делу нови Југословенски Кривични Законик представља знатан напредак у сравњењу са старим законима. У њему је рационалније изведена подела кривичних дела по врстама одн. по правним добрима, која су нападнута или угрожена. Затим новчана казна је предвиђена у знатној мери као алтернативна уз казну лишења слободе, и дато је право избора слободној судској оцени ове две врсте казне с погледом на економски и социјални моменат конкретниог случаја. Исто тако, предвиђена је у широј мери новчана казна као апсолутна, која је као што је познато, блажа у систему казни од казне лишења слободе. Тиме је учињен несумњив напредак нарочито с обзиром на начело хуманитета казне; док је у старим законима преовлађивала готово суверено казна лишења слободе, па и у своме кратковременом облику, дотле по новом закону новчана казна се предвиђа у доста великом броју као замена кратковремених казни лишења слободе. Кратковремене казне лишења слободе показале су штетне утицаје на лаке

преступнике, који су кажњавани тим казнама, па је зато уведена новчана казна као једна врста њеног коректива.

Али што претставља највећи напредак у систему репресије појединих кривичних дела у новом Југословенском Кривичном Законику јесте, да је смртна казна врло штедљиво предвиђена. Она је апсолутно предвиђена само за случајеве лишења живота Краља или његовог заменика или покушаја лишења живота ових лица (§ 91). Осим тога, она је предвиђена још само у два случаја и то: у § 105 за издајнике отаџбине и у § 167 за убиство с предумишљајем. Али за те случајеве она није предвиђена апсолутно већ алтернативно уз вечиту робију. И како се у оваквим случајевима, кад су предвиђене алтернативно две врсте казне, тежа казна може применити само ако је дело последица нечасних побуда или резултат злог карактера учиниоцевог (§ 74) то ће се у пракси ретко десити да се ова казна заиста и примени.

Ето то су одредбе новог законика, које стоје у оштрој супротности са старим законцима, и које, а то је несумњиво, чине његову социјалну и моралну основу. Оне уносе нов дух и нов смисао ствари у људско друштво. Јер стари законци били су примењивани на једно друштво, које је већ одавно измакло идејама и предрасудама онога времена када су они стварани. Потпун и дефинитиван прекид са старим друштвом учинио је Велики Европски рат, који је својом жестином и величином, својом страшношћу и величанственом трагедијом у исто време, потпуно раскрстио са идејама и схватањима старог времена, и 1914. године започео једну нову епоху са новим потребама, новим схватањима и новим уређењем, у кратко са новим духом. Он је ослободио човека и последњих предрасуда старих времена, и несумњиво је да је нови југословенски кривични законик плод великих напора новог доба.

Д-р Радоје Вукчевић, адвокат:

ЕЛЕМЕНТИ ЗАДРУГЕ И КУЋНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ.

По § 507. Г. З. Задруга је заједница живота и имања између крвних или цивилних сродника. По § 57. истог закона у задружној заједници морају бити два или више лица. Према томе елементи задруге су: заједница живота, имања и рада између два или више лица, везаних крвним или цивилним сродством, која на заједничком имању, уз заједнички рад заједно живе.

Док елементи задруге нису јасно означени у једном законском пропису, већ они произлазе из §§ 57., 507. и 510. Г. З. елементи кућне заједнице су прецизирани у чл. 964. Општег Имовинског Закона. Кућна заједница или кућа сматра се неподијељена, те је она самостални имаоник домаћих добара (чл. 686. О. И. З.) док год је њеним члановима у домаћој заједници: **и м а њ е, ж и в љ е њ е, р а д њ а и т е ц и в о** — каже чл. 964. О. И. З. Из оваког прописа јасно произлази да кућна заједница поред сродства (чл. 965. О. И. З.) има четири елемента: заједницу имања, живљења, радње и тецива (чл. 964. О. И. З.).

Из §§ 57., 507. и 510. Г. З. с једне, и чл. 964. О. И. З. с друге стране закључује се, да су заједнице имања, живљења и рада између сродника крвних или цивилних (§ 507. и чл. 965. О. И. З.) — заједнички елементи и задруге и кућне заједнице.

Кад грађански закон тражи заједницу рада на заједничком имању, онда он тим самим каже, да из заједничког рада на заједничком добру резултира и заједничко привређивање, или тециво по терминологији општег имовинског законика. Четврти елеменат који дефиниција кућне заједнице нарочито истиче, садржан је у трима осталим елементима, јер заједнички рад на заједничком имању представља у крајњој линији заједничко тециво, односно привређивање.

Према томе елементи задруге по Грађ. закону, и кућне заједнице из Општег Имовинског Законика апсолутно су идентични И задруга и кућна заједница представљају установе чији чланови — сродници у заједничком живљењу на заједничком имању заједнички раде, и привређују, уносећи у заједницу сваки по својим способностима, а примајући од ње сваки по својим потребама. Уосталом и задруга и кућна зајед-

ница поникле су из исте средине, а одржаване из истих разлога. Обе су остатак примитивног славенског колективизма. Обе су имале исти корен цветања и исти узрок опадања.

Заједница имања је први заједнички елеменат и задруге и кућне заједнице. Задругари су сувласници са идеалним деловима у заједничком имању, те из овог појма произлази да заједница имања постоји само ту, где би сваки задругар у случају деобе постао власник свог дела по баштинским књигама. Али ако је један задругар отуђио својину свог дела — *nudam proprietatem*, а задругао право уживања — *ususfructus* по г. Перићу, он и даље остаје задругар. Међутим, каже даље, г. Перић у свом исцрпном делу: Задружно право: „Ако бисмо узели обрнуту ситуацију, т. ј. да сада задругар има само *ius abutendi*, то јест *nudam proprietatem*, док би она друга два атрибута права својине: *ius utendi* и *ius fruendi* дакле *ususfructus*, припадали другом појединцу у задрузи или изван ове, тада не бисмо више имали заједницу имања, будући је задругар, који на свом делу у задружној имаовини има само *nudam proprietatem* фактички раван задругару, који не би ништа имао у задружној заједници“.

Појам имања узима и § 507. Г. З. и чл. 964. О. И. З. у апсолутном смислу, као власништво и уживање, те је и по једном и по другом законнику неопходно да задругар има на свом делу у задрузи или кућној заједници и *nudam proprietatem* и *ususfructus*. Свако од ових права узето за себе представља у ствари само половину појма „имање“, а оба заједнички дају ону вредност, на коју се задругар по распаду задруге може убаштинити, ако је у питању непокретност, или је у власништво примити, ако се ради о покретности.

Гледиште г. Перића је у многоструко оправдавала институција фидеикомиса, на којима су поседници уживали само *ususfructus*, али не и *nudam proprietatem*. Данас међутим ова институција не постоји, јер и ако је устав укинут, он је фидеикомисе ипак сахранио, а то што је устав уништио, не може по нестанку тог устава без нарочитог законског прописа — устати из мртвих, као што из мртвих не устаје ни жртва тиме што њеног убицу неко убије.

Удели свих задругара у задрузи или кућној заједници не морају бити једнаки (чл. 705. О. И. З.), али сви они морају ипак поседовати један идеални удео у заједничком имању. Који од њих не би ништа поседовао, односно којем у случају распада или деобе ништа од имања не би припало, тај није ни био задругар. Али шта бива ако они уопште немају никаквог имања, нити покретног, нити непокретног, ништа сем своје радне снаге, ако станују у туђој згради, заједнички живе и раде, а све што привреде то и потроше. У овом случају постоје само три елемента: заједница живљења, рада и тецива, али недостаје први елеменат: заједница имања, те према томе у ова-

квом односу нема ни задруге ни кућне заједнице. Оваква солуција с обзиром на циљ и суштину задруге и заједнице није логична, али она је на закону основана, а за закон је меродавна не логика, већ воља законодавчева изражена у јасном законском тексту.

Намеће се питање како да се схвати заједница живљења, тај други заједнички елеменат и задруге и кућне заједнице? Андра Ђорђевић у свом делу: Наследно право Краљевине Србије, каже: „Под заједницом живота свију задругара и домаће чељади разуме се заједничка трпеза и подједнако снабдевање свију задругара“. Из овакве дефиниције произлази да елеменат заједничког живљења постоји само ту, где се сви задругари и домаћа чељад купе око једне заједничке фамилијарне трпезе, и свој латентни контакт манифестују сваког ручка и вечере. То ипак не значи да онај члан, који би био од те трпезе за извесно време удаљен, тим самим раскида све везе са заједницом. Напротив у задрузи и у кућној заједници он остаје њихов члан, ако било којим путем није засновао своју посебну трпезу, своје самостално огњиште, и тим престао да плодове свога рада по својим способностима уноси у заједничку ризницу. А чим се то деси, такво лице које на заједничку трпезу не ставља плодове свога рада, губи право да са те трпезе ишта тражи. Наће ли се за њом, он више није члан, него гост који за трпезу не седа по свом праву, већ по породичним обзирима.

Проф. Перић у свом цитираном делу још је прецизнији од Ђорђевића: „Заједница живота, то је заједница рада и обитовања у истом дворишту, оно свакодневно дружење, које је могућно и поред тога што поједини брачни парови живе по засебним стајама и одвојено обедују“ — каже он. Са Перићевим коментаром о суштини овог елемента у задрузи, идентичан је текст чл. 964. Општег Имовинског Закона. По овом закону „не треба помишљати на какво здање или здања, јер становала домаћа чељад у једном здању или више њих“ — кућна заједница постоји — „док им је год у домаћој заједници имање, живљење, радња и тециво“. Из овога и за задругу и за кућну заједницу произлази, да заједница живљења не значи сталну нераздвојност у апсолутном смислу, већ сталну органску везу, управо стално кретање око једне осовине — заједничке трпезе.

Једна задруга или кућна заједница могу имати такву поделу рада, да један члан са својом чељади станује у једној згради на крају тога или другог села и води бригу о козама, други члан са својима далеко од њега, водећи бригу о овцама, а трећи на централном огњишту, старајући се о усевима. Сва три члана не морају обитавати у истом дворишту, нити пак увек заједно вечеравати, како би то произашло из Перићевог коментара. Они раде одвојено, јер то задружна подела рада захтева, они већи део времена живе подвојено, јер су стаје подаље једна

од друге, али они увек с правом могу на задружној трпези у здању где је централно задружно огњиште заузети своје место. Ово њихово право резултира из апсолутне дужности, да плодове свог рада са заједничке имаовине не задржавају за себе, већ их уносе у заједничку ризницу. Из те ризнице носи свако по својим животним потребама, као што сваки од њих у исту принос по својим моћима и способностима. Према овоме заједница живота постоји и ту, где задругари живе у разним одајама или зградама, али тако да све оне чине посебне делове једне задружне целине, разна крила једног задружног организма, где је контакт задругара и њихових интереса перманентан и једино условљен поделом рада на заједничком добру, у заједничку корист.

Што се тиче заједнице рада и привређивања, следећих елемената задруге и кућне заједнице, ту је ствар јаснија, јер овде саме речи казују све. Као што се код заједнице живљења не мисли на једно једино здање, под чијим би кровом сви задругари заједно обитавали, јели и спавали, тако се код заједнице рада не мисли на исту врсту посла, или исте комплексе имања. Подела рада, која елементу живљења даје границе, меродавна је и овде, те између три брата од којих један ради на пољу, други на чувању стоке, а трећи на чувању пчела — заједница рада ипак постоји, док год они раде на заједничком имању, за заједничку ризницу, као разни делови једног истог организма.

Али шта бива ако један од задругара као печалбар оде из места своје задруге? Већина задружних спорова проистиче из оваквог односа, те се на њему треба задржати. Узмемо ли случај да печалбар из ужичког округа или Црне Горе оде у Београд или Америку, а свој део остави у задрузи односно кућној заједници. Он се из печалбе може вратити са дуговима, или добром зарадом, те је питање у каквом је он односу према својој заједници? Ако је то лице кућу оставило по договору, своју зараду слало својој кући за заједничке потребе, а по печалби вратило се на своје заједничко огњиште, да ли ће оно бити у праву на принов задруге или у обавези на уношење своје зараде у задругу или заједницу?

Ако се утврди однос задруге, онда ће такав печалбар по § 511. Г. З. оно што је удаљен од своје задруге зарадио или сретним случајем прибавио моћи за себе задржати само онда ако се одрекне „свог смесничког дела“ у задрузи. Једно законодавно решење из 1847. године објаснило је нејасни законски текст у том смислу, да се такав задругар не одриче свог смесничког дела, на који је при одласку из задруге имао право, већ дела на приновак, којим је задружно имање увећано за време његовог осуствовања. Овакве логичне и правичне одредбе нема у општем имовинском закону, те члан једне кућне за-

једнице не би имао слично право избора у томе, шта ће да претпостави: своју зараду или кућни приновак.

Али тежина питања лежи баш у томе, како да се задружни однос утврди, управо како је могућа заједница живљења и рада између једног лица које живи у Дурмитору, и једног, које је печалбар у Аласци. У време када су донети и грађ. зак. и општи имовински законик појава печалбара била је реткост, која је трајала краће време, те зато оба закона имају извесне празнине које правна логика мора да испуњава.

Кад би се примила цитирана Перићева дефиниција о заједници живљења, која претпоставља: „Обитовање у истом дворишту“, — „свакодневно дружење“ а у најгорем случају — „одвојено обедовање“, онда би свако овакво удаљење од задруге или кућне заједнице представљало престанак чланства. Али ако се узме у обзир § 511. Г. З. који каже: „Ко у задрузи живео, но од задруге удаљен“, онда произлази да се једно лице споразумно од задруге може удаљити, на пример отићи и у Америку, а у задрузи ипак остати, јер с њом није прекинуло контакт, своје посебно огњиште није засновало, за задругу није престало да ради нити да у њен трезор плодове свога рада уноси. У овом случају узима се и код задруге и код кућне заједнице да је дотични задругар у свет отишао по међусобном пристанку и привремено, с тим да се након извесног времена поврати натраг у своје место — било с дугом или са зарадом. Ако је он све то време на страни живео као привремено одстрањени део свог задружног организма, ако је за своју матицу радио и привређивао и по печалби се у њу повратио те своје привремено напуштено место иза заједничке трпезе опет заузео — он тим није престао да буде задругар.

По Перићу ово осуство од задруге не може бити неограничено, а за осуства која не прекидају задружни однос он узима: „бављење задругара у војсци ради одслужења сталног кадра (§ 528. Г. З.), одвајање од задруге због школовања § 513. Г. З.... или кад је задругар „предузео извешан дужи пут са којег ће се вратити после годину дана“ — (§ 513 Г. З.) и т. д. У свим тим и сличним случајевима по грађ. зак., споран може бити само принов и приплод, управо она имаовина коју је задруга стекла за време његовог одсуства. По чл. 688. и 968. Општег Имовинског Закона, од којих пракса унеколико отступа, код кућне заједнице ни то не може бити, јер сва добит која долази од радње појединаца док су у заједници припада кући, изузев случајева особине.

Али однос кућне заједнице као и задруге престаје увек оног истог момента кад један задругар — ту у месту, или ван овог, оснује своју самосталну трпезу, почне да ради сам за себе и у своје име, а престане да плодове свога рада уноси у заједнички трезор. При овоме није потребна никаква формална деоба, јер је она таквим стањем стварно спроведена. Између

бивших задругара може се изродити само спор о власништву имаовине стечене пре тог издвајања. Али ако имаовине за деобу није било, или тај задругар од дотадање заједнице ништа не потражује, онда је он у праву, да од своје зараде после свог издвајања никоме ништа не да. Док се у задрузи ово право базира на § 511. Г. З. оно је код кућне заједнице основано на чл. 964. О. И. З.

Извесни правници били су у заблуди, кад су деоби из кућне заједнице придавали важност, коју јој закон не даје. Друга алинеја чл. 965. О. И. З. помиње брак и деобу као два начина иступања из кућне заједнице. Али та два начина нису једина, јер чл. 964. истог закона каже, да се кућа за неподељену сматра само до онда „док је у домаћој заједници имање, живљење, радња и тециво“. Значи чим престане заједница у имању, живљењу, радњи или тециву, у било којему од ових елемената, тим самим се узима да је заједница подељена, и тим самим та заједница престаје. Престанак било којег од ова четири елемента довољан је да нестане кућне заједнице, као што је по г. Перићу и самом закону довољан за нестанак задруге.

Узмимо случај да један задругар не тражи деобу јер нема довољно имаовине ни за родитеље и удају сестара, или деобу из разних узрока уопште не тражи, па такав задругар оде у Америку и печалбарством, трговином или другом врстом пословања почиње сам за себе да привређује. Он се у Америци или по повратку у домовину жењен или нежењен, настани ван крова своје бивше заједнице или задруге, па оснује свој самостални дом, своју трпезу, своје газдинство, ради за себе и привређује искључиво за себе.

Између њега и његове бивше матице нема више органских спона, нема више оних задружних канала и крвотока, кроз које плодови његовог рада иду у ризницу матице и од ове се крећу ка његовим потребама. Нема више заједнице живљења, рада и тецива на заједничком имању те тим нестаје не само једног већ нестаје свих реквизита задруге или кућне заједнице. Задружни однос је код обе установе био раскинут без икакве формалне деобе, чије постојање или непостојање не може задрузи или кућној заједници по Грађ. Зак. и О. И. З. нити дати, нити одузети оне елементе и реквизите, које закон тражи за њихово постојање.

Формална деоба је у оваквом случају само декларација, да је једним формалним актом престао однос, који исто тако може престати и једним фактичним актом: престанком било којег од задружних елемената: заједнице имања, живљења, радње и тецива.

За престанак једног или свих ових елемената није потребно ни ићи у Америку, већ просто без и једне речи изаћи из куће и преко пута ове, на другој, или истој страни улице, најмити за себе стан, основати своје огњиште, отпочети са само-

сталним радом и привређивањем. Као што се оснивањем свог дома манифестује нестанак заједнице живљења, тако ће се задржавањем стоје плате или зараде за себе, или куповањем имаовине на своје име манифестовати да је нестало и заједнице рада и привређивања.

Противна солуција не само што би била у опреци са грађ. зак. и О. И. З., са природом задруге и кућне заједнице и са духом индивидуалног модерног законодавства, већ би била у опреци и са правном логиком и здравим разумом. Ако би задруга и заједница могле постојати без својих елемената, које закон тражи — онда би један ужички или црногорски сељак, чији се стриц настанио у Београду пре 30 година, и ту дошао до доброг имања — могао од њега или његове деце тражити признање задруге односно заједнице, а своје тражење засновати на томе, што нема доказа да је извршена формална деоба оне колибе на Златибору или Ловћену. Богати стриц или брат из Београда узаман би наводили да њихово родно место формалне деобе код власти уопште није познавало, или да деобе уопште није могло ни бити, јер није било ничег за поделу, као и то, да су све задружне везе давно раскинуте и да сви они: овај у Београду, а остали на Златибору или Ловћену већ преко 30 година самостално живе, раде и привређују, самостално сваки по тапијама на своје име своја имања стичу, поседују и т. д.

Оваква солуција, којој нема базе ни у једном закону, нити у једном правном делу, а коју су ипак извесни „научници“ *probeweise* заступали није досад своју потврду добила ни код једног суда у домену Грађ. Зак. и Општег Имовинског Законика.

У противном законски прописи о елементима, без којих нема ни задруге, ни кућне заједнице, били би излишни, јер би само сродство било довољно, да овај однос по потреби ствара. У том случају деца данашњих београдских јавних радника и привредника, који су пре више деценија напустили своја родна места, и у Београду основали своје самосталне домове, живели и привређивали искључиво за себе, морала би да насилно улазе у задруге и куће са лицима, с којима ни њих, ни њихове очеве сем сродства ништа није везало. У том случају синови и унуци црногорских исељеника, који су се у Србији пре деценија населили, морали би да своје очевине деле са оним сродницима из Ловћена, само зато што нема доказа да је формалним актом подељена она сићушна колиба, у којој су пре 50—60 година рођени, или што исељеник деобу није тражио, јер је та колиба остала оцу, или најзад што за деобу није било ништа, па ни колибе,

Из главе XV. Грађ. Зак. и чл. 964. О. И. З. јасно је да без обзира на сродство, ни задруге ни кућне заједнице нема ту, где задружном или кућном односу недостаје било који од еле-

мената: заједничког имања, живљења, радње или тецива. Па кад је за непостојање задруге или кућне заједнице довољно да се утврди непостојање било којег од ових елемената, онда је тим пре довољно кад се утврди непостојање два или свих њих.

У том случају је сасвим ирелевантно да ли је акт деобе уопште постојао, јер се задруга или кућна заједница распадају не само путем деобе, већ и путем непостојања било којег од њихових елемената. Непостојање једног елемента производи исту последицу, коју и постојање деобе, а та је: да у односу којему недостају елементи заједничког имања, живљења, радње и тецива, нема ни задруге ни кућне заједнице. Разлика је само у томе, што је тај престанак код деобе формалан, а код нестанка једног или више елемената — фактичан. Шта бива ако се три брата, од којих један трговац, други лекар, а трећи сељак са својим професијама настане у три различита места, или пак у истом месту, али у три самостална стана, а њихова имаовина остане у селу да је обрађује брат сељак? Заједница дотадањег имања и сродство постоје, али је нестало елемената заједничког живљења, радње и тецива. Сви они сада живе и раде самостално, привређују сваки за себе, те више нема заједничког уношења својих плодова у кућну ризницу. Значи нестало је елемената заједничког живљења, рада и привређивања, те је тим у таквом односу нестало сваке задруге или кућне заједнице. Заједничко имање у месту одакле су се разишли могу поделити, али оно имање које су стекли после раскидања задружне везе услед нестанка једног од ових елемената — припада њима појединачно, јер су они исто стекли у инокосном стању. Исти би случај био, да су они продали цело своје заједничко имање, а ипак остали у заједници. Односа задруге или кућне заједнице ни тада међу њима не би било, јер је нестало заједнице у имању.

Оба брата: трговац и лекар који су своје самосталне домове засновали, могу доћи код трећег брата сељака, али они код њега нису више по неком праву, већ по специјалним сродничким обзирима, нису ту као задругари, већ као гости. Заснивањем самосталних домова, радња и самосталног привређивања нестало је задружних спона, кроз које су се задружни елементи манифестовали као крвоток у организму. Још ако су браћа прибавила за своја имања стечена по напуштању свог родног места тапије сваки на своје име, или ако се међусобно један другом обавезују и уговоре склапају — онда је то доказ да је између њих апсолутно нестало свих спона, свих реквизита, свега што је један сроднички однос чинило задружним или кућним односом.

Г. проф. Перић на страни 117, 118 и 119 свог обимног дела јасно изражава ово гледиште у случају: да се задругар, остављајући свој део у смесничком имању, одао трговини, живи у вароши и не враћа се на живљење у задругу.. Ако он — трго-

вац — живи одвојено, а такође и други његов брат чиновник, онда имамо случај, који „није задруга, већ обично смесништво, пошто ту имамо само сродство и заједницу имања, а то двоје, без заједнице живота, није довољно па да има задруге“. Г Перић наставља даље: „У случају када је умрли за своје наследнике оставио два сина, који живе одвојено иако су неподељени, и то један као трговац, други као чиновник — ми кажемо да ту нема задруге. Јер кад оба сина живе одвојено..... у односима та два брата: трговца и чиновника, нема оног трећег услова за задругу потребнога, нема заједничког живота. Не само што они сами на заједничком имању фактички не живе или раде, већ на том имању не живи ни други који сродник и заједничар, који би између њих одржавао везу. Међу њима укратко нема ни стварнога ни латентнога заједничког живота. Свакако трговац може доћи код чиновника, као код свога брата, може ту и неко време поседети, али то не долази од неког његовог права, већ је то добра воља братовљева да га прими или не“. У свему овоме, дакле, између Грађ. Зак. и О. И. З. нема никакве разлике.

Док су елементи задруге и кућне заједнице идентични, и док су дефиниције свих тих елемената једне исте, извесне разлике ван њих ипак постоје. Између оца који се сматра за неограниченог власника имаовине док се са синовима не би поделио, и синова, који с њим живе — нема задруге, јер нема елемента заједничког имања. Тек кад би се отац поделио, па свој део унео у задругу са једним или више синова, тек тада између њега и сина има задруге, јер постоји елемент заједничког имања.

Међутим § 121. Г. З. с једне и чл. 687. и 688. О. И. З. с друге стране заиста на овом питању деле задругу од кућне заједнице. По § 121. Г. З. деца, без обзира на доба старости — прибављају за свог оца, док су год под његовом управом. Отац је њихов старешина, те све што синови стеку под његовим старешинством припада само њему. Према томе отац је власник целокупне имаовине, па зато он са синовима, пре него се имаовина подели, и он се са својим делом уз ове здружи — не може ни бити задругар. По чл. 688. О. И. З. све што чланови кућне заједнице у заједници привреде, не припада оцу, већ кући. Одредбу § 121. Г. З. не познаје О. И. З. те у његовом домену отац са синовима може бити у задружном односу.

Статус оца у кући према неспроводљивом Даниловом Законику, који је претходио О. И. З. требао је бити онај, који је данас по Г. З. По тим истим критеријумима статус жене у кући који данас постоји у домаку О. И. З. одговарао би боље за подручје Г. З. По XV. глави Грађ. Зак. женска лица нису чланови задруге, дочим по чл. 687. и 688. О. И. З. она су чланови куће. Овим различним регулисањем положаја женских лица у задрузи и кућној заједници уноси се и једна разлика у схва-

тању сродства као елемента ових институција. И код једне и код друге сродство може бити крвно и цивилно, али по Г. З. снахе као женска лица не могу бити задругари, а по чл. 965. О. И. З. оне то могу бити у кућној заједници.

Принцип наслеђивања у главном једнако регулишу оба закона; ни по Г. З. ни по О. И. З. женска лица, ако имају браће, не наслеђују, већ само добијају удомљење. Али док по § 528. Г. З. сродство у задрузи има при наслеђу првенство над сродством ван задруге — О. И. З. кућној заједници не даје такву привилегију. Још једно, док је спорно да ли је задруга правна личност или не, кућна заједница по чл. 686. и чл. 691. О. И. З. ужива то својство. Она је нелични, — чл. 954. О. И. З. — самостални имаоник кућних добара — чл. 14. и 686 О. И. З.

И поред тога што је кућна заједница правна личност — нелични имаоник, она може сходно чл. 707. О. И. З. спасти и на једно једино мушко или женско лице, што је код задруге немогуће, јер је ту предвиђен минимум од два мушка члана. Али код кућне заједнице овакво стање из чл. 707., у свим дејствима кућу чини инокосном, све док не би придошао још један члан. Слободно располагање тог јединог члана с кућним имањем опет се ограничава доласком другог члана, и кући се тек тада стварно враћају реквизити кућне заједнице.

И ако је кућна заједница правна личност, њени чланови могу по чл. 688. О. И. З. имати своје особине. У задрузи пак то не може бити, изузев случаја наслеђа и поклона, те у овом погледу задруга изгледа компактнија, управо солидарнија установа. Грађански законик не познаје законских разлика између сеоских и градских задруга, иако су последње заиста реткост. О. И. З. напротив прави такву разлику и у чл. 708. варошким кућним заједницама даје право да домаће везе и прилике слободно уреде, и својим правилима отступе од општих прописа. Тај специјални однос градских кућних заједница веже треће само у толико, у колико је исти обзнањен или им је на било који начин био познат.

Све ове незнатне разлике између задруге и кућне заједнице не задиру у кардинално питање њихових елемената, који су код обе установе једни те исти с обзиром на заједнички извор, слична схватања, односе и њихов *ratio legis*. Кад су обе институције по својој суштини и циљу идентичне, а кад закони у интерним питањима као односу између оца и синова, мушких и женских, наслеђа и сличном, праве разлике — питање је сада, шта бива са једном задругом, која се пресели у Црну Гору, или с једном кућном заједницом, која се пресели у Србију? Који ће закони важити за њих: они места где је та институција некада била, или пак они места где се она налази тада кад спорно питање искрсне?

У Земуну, услед још постојеће законске подвојености, и мушка и женска деца једне породице изједначена су у наслеђу.

Али ако се та породица пресели и стално у Београду настану, па ту умре отац, те се о наслеђе имаовине у Београду изроди спор — шта бива онда? Ван сваке је сумње да ће се овде применити прописи Грађ. Закона за Србију, односно прописи за друге, ако је ње било у том породичном односу. Узмимо други случај. Дубровчани желе у Београду основати акционарско друштво или једно већ тамо постојеће друштво преместити у Београд. Статути и конституисање таквог друштва са седиштем у Београду има се обавити по закону о акционарским друштвима за Србију, а не по акцијском регулативу или Трговачком закону за Словеначку и Далмацију. Исти је случај и у свим другим установама.

Locus regit actum генерално је правило, а кад тако не би било, онда би се једна породица из Либерije могла у Београду бавити трговином робљем, или грађани Сенегалије за 100 франка куповати своје жене и такве уговоре код београдске општине потврђивати.

Закони једног законодавног подручја важе за сва лица и институције на њему, изузев оних, који су по међународним правима екстериторијалитета изузете. Узмимо да у Бару постоји једна кућна заједница, па се сви њени чланови иселе из Бара и настане у Београду. Ако имање у Бару оставе непродато и неподељено, а у Београду се настане сваки у свом дому, и наставе сваки самосталан рад и привређивање, онда значи да су све задружне везе између њих прекинуте истог часа, кад су у Београду основали самосталне домове и почели да раде и теку самостално, сваки за себе. Имање у Бару могу продати или сваки свој део из њега тражити, али то што нису власти претстали и тамо једну њивицу или кућу формално поделили, не може њихов однос чинити вечитом кућном заједницом *ad infinitum*. Не може из простог разлога, што се тај однос распао, кад су му трајно нестали један, више њих или сви елементи из чл. 964. О. И. З.

Али узмимо сада да се та кућна заједница није распала, већ напротив у Београду, под једним старешином, на заједничком имању, уз заједнички рад и привређивање наставила свој задружни однос. Са својим насељењем у Београду ова је породица престала бити „кућна заједница Х. У. у Бару“, јер у Бару од ње није остао ниједан живи члан, а постала је „за друга Х. У. у Београду“. За њу више не важи Општи Имовински Закон Црне Горе, већ Грађански Закон Србије. Женска лица нису више задругари, а између оца и синова може бити само задруге под условима предвиђеним по Грађ. зак. Нестало је права на особину из чл. 688. О. И. З. а место тог права задругар се сада користи правима из § 511. Грађ. Зак., која му О. И. З. није признавао. Једном речју тај задружни однос у колико је постојао, подпао је под законске прописе о задругама, а не о кућној заједници, која је остала ван домена Грађ. Зак.

Буде ли избио спор у тој задрузи по једном основу из тог времена док је она била у Београду — на пример у том времену умре један задругар, те се о његовој заоставштини изроди спор — онда ће се спор судити по прописима Грађ. Законика, без обзира, камо се после тог догађаја пресели један део задругара. Надлежност Грађ. Законика постојала би и тада, кад би се та задруга у целини, а не само у деловима опет иселила у Црну Гору и настанила, рецимо у Улцињу. За закон је меродавна она периода до смрти лица, о чијој се заоставштини води спор, а не и време после тога.

Ако се ради о покретним и непокретним добрима те задруге, која су у Србији, онда је О. И. З. за питање надлежности закона прецизнији од свих сличних законика. Према чл. 786., 790. и 791. О. И. З. „власттина непокретних добара и остала стварна права на таквим добрима, подложена су само правилима онога места, у коме се налазе, а никаквим другима“. Ово исто сходно чл. 791. О. И. З. вреди „и за влаштину покретних добара и остала стварна права у покретној ствари“. Из овога произлази да за сву покретну и непокретну имаовину једне кућне заједнице, која би случајно постојала у Бару и Улцињу не важи О. И. З., већ искључиво Грађ. Зак. ако се само та имовина не налази у Црној Гори, већ у Србији.

Значи и то да О. И. З. сходно чл. 786., 790. и 791. задржава своју важност за једну кућну заједницу само онда, када је и заједница и спорно имање у подручју важења тога законика. Ово питање, које већ задира у формално право, било би од веће важности, кад би између доказа о власништву на оба подручја постојала већа разлика, и кад елементи задруге и кућне заједнице не би били једни те исти.

КОНТИНУИТЕТ УСТАВА И ЗАКОНИ.

(Утицај промене устава на важност старих закона)*

I.

Нормативна школа (проф. Келсена у Бечу) је везала питање важења старих закона (донетих под ранијим уставом) за питање континуитета и дисконтинуитета правног поретка. По њој, у случају дисконтинуитета престају да важе сви закони, не само они који су у супротности с новим уставом, него и они који су у сагласности с њим. За њу, дисконтинуитет значи потпуно нов живот, почетак новог права које нема никакве везе са ранијим.

Такво гледиште ми не можемо да примимо. Несумњиво, узевши ствар чисто логички, дисконтинуитет значи почетак новог правног поретка. Ипак из тога не излази да престају и закони који су у сагласности са новим уставом. Почетак новог правног поретка значи да долази нова власт, али ту нову власт ми себи замишљамо везану циљем правног поретка. Она није само власт, ради власти или воља ради воље. Она је власт ради реда. Обарајући стари, гради нови поредак, увек поредак. У интересу реда пак морамо признати да остају у важности стари закони. Пошто се не противе новом уставу, или, другим речима, пошто се не противе револуционарним циљевима нове владе, немамо разлога да их сматрамо за неважеће и управо тако ми и не смемо да их сматрамо. Ако они баш желе, у револуционарном заносу, да покажу колико не поштују стари режим и стари устав, они би то и могли изрично рећи. Разлика између гледишта нормативне школе и овога би се сводила на ово. По њему нови власници морали би рећи изрично да стари закони важе и даље; по нашем гледишту обрнуто: морали би рећи да они не важе. Нормативистичка теорија — која је била управљена против идеје власти, замишљајући је идејом норме, правила — овде је (као и више

*) О овом питању, које је код нас добијало више пута практичне важности, пишем у овом чланку највише да покажем како се оно расправља у модерној теорији.

пута) испала бранилац такве идеје (власти). То је природни резултат њеног „логицизма“ или „формализма“ који елиминиса из посматрања циљ. На овај начин је принципиелно ублажена разлика између континуитета и дисконтинуитета. Што се тиче неуставних закона, код њих се може поставити питање на исти начин и донети једно исто решење. Неуставан закон је неуставан (супротан уставу), без обзира да ли је нови устав донет по прописима ранијег устава путем ревизије или независно од њега, револуционарно. Питање неуставних закона је, дакле, истоветно у једном и другом случају.

Само то питање пак, апстрахујући од његове везе са континуитетом и дисконтинуитетом, изгледа да би имало добити једно сасвим једноставно решење. Неуставни закони губе своју важност од дана ступања на снагу новог устава, одн. новог члана устава. Међутим, ма колико то било природно, ипак је то практично неспроводљиво. Захтев (сасвим логичан и оправдан) да такви закони губе важност долази у супротност са једним другим правилом. Судије на које се односи горњи захтев, нашле би се више пута у положају да остану без икаквих правила на које би се могле ослонити при ликвидирању односа створених за време важења старих закона. Судије би ту директно замењивале законодавце. И то не само у томе смислу, што су те односе регулисали ранији закони — јер је даљина од закона као апстрактног правила до примене на конкретне случајеве релативна. Него и у томе смислу да би судије имале аномално велику слободу: оне би се нашле пред аномално великим празнинама, које би имале испунити. Читави огромни простори би остали празни. Али ову ствар ваља оцењивати конкретно, од случаја до случаја. Ми можемо себи замислити случајеве — и пракса их је пружала — где нема никаквих тешкоћа да се више не примењају стари закони, где је сасвим „јасна“ ситуација какве последице произилазе. (Извесна категорија лица је имала титуле па их је изгубила без ичега даље: у опште може се нешто изгубити или добити ново, што се раније није имало; и т. д.). Други пут ће напротив бити јасно да ће се стари закони, и ако неуставни, примењивати све докле их законодавац не замени новим. Тако на пр. ако бисмо усвојили тезу — тезу коју је заступао г. Драгутин Томац¹⁾ — да једнакост грађана закона захтева да се исти закони (у истим питањима) примењују на грађане, на свима правним подручјима, — дошли бисмо до закључка да су неуставни прописи (из брачног права) који се односе на личну способност за брак (јер људи исте вероисповести су подвргнути различитим прописима, дакле неједнако третирани), на форму брака или мо-

¹⁾ Устав и брачно право, 1926, стр. 66—72.

гућност развода брака. Међутим, и ако неуставни, они ће остати у важности, докле не буду донети нови закони који ће регулисати горња питања на једнак начин за све, позитивно. — У трећој врсти случајева биће сумњиво шта ћемо радити и може бити дивергентних решења, као на пр. у погледу чл. 18 Видовданског устава у односу према покрајинским законодавствима, где није било у опште установе одговорности државе за чиновнике, предвиђене овим чланом или где је она била другаче регулисана.

Од питања, о коме је овде реч, ваља разликовати питање о судбини раније створених ситуација. Оно што је раније утврђено или „стечено“ остаје или не остаје у важности по начелу да закони немају повратне силе. То не значи да неће моћи бити укинуте уставом раније установе и да смисао уставних прописа не може бити такав (да се имају раније установе укидати). Може на пр. извесне врсте експропријације, брака или уговора устав да укида и унатраг. На супрот томе питању, овде се ради о важењу законских прописа у будућности. Али сем тога, ваља издвојити за себе и стварање нових органа којих раније није било у опште. Ту се може десити више пута, и чак се дешава нормално, да се мора причекати на доношење закона да би се установа могла образложити или функционисати. Нас међутим интересира случај кад нове установе долазе у супротност са старијим или нове реформе са уређењем и пословањем старијих. Овај случај заслужује нашу нарочиту пажњу. На пр. у новом уставу управни судови постају двостепени (пored Државног савета стварају се и управни судови у ужем смислу) — докле је раније било само једностепених управних судова. Оваква промена повлачи за собом низ важних последица. Што ова промена, уведена уставом, неће моћи и да се приведе у живот све докле се претходно не донесу закони — то је јасно. Али што остају у важности стари судови докле, то је зато, што је боље имати макакав суд него никакав. Из тога, што се мора чекати на нове законе да би функционисале старе установе, не излази јоште, само по себи, да морају остати старе у снази. Што остају у животу старе, то има свој разлог у континуитету права, који овде добија специјалан облик (да се држава не може замислити ни једног тренутка без такве врсте судова).

*

Из горњег се види да пред правном науком стоји деликатан задатак да категорично случајеве (на апстрактан начин) са примерима из праксе.

Само, ако је то могуће, јер можда је тешко подвести ове случајеве под општу формулу. То не значи: да не треба да покушамо. Јер, мора се покушати да се види је ли такав задатак решљив.

Ако се право посматра као систем где важе један поред другог евентуално и два супротна принципа, правећи компромис међу собом — онда је наше гледиште исправно. Свако друго је једнострано, „апстрактно“, и носи печат логицизма. Овакво решење важи и онда, када би устав и изрично рекао да престају важити неуставни закони, јер и онда, насупрот њему, стоји правило о компетенцији судова. Дужност ту пада на законодавца да он одмах донесе потребне законе за ликвидирање ранијих односа. Дужност која се иначе подразумева. Ми се не можемо одлучити да дамо једном таквом прелазном наређењу важност да судови безусловно престају примењивати неуставне законе. И сматрамо да уставотворац треба да то каже и изрично. Толико сложене ситуације нам се указују у понеким случајевима.

Што се тиче наше праксе, она је варијала, и могло се можда разликовати једно више ауторитативно гледиште (расијрозрачено нарочито у неких словеначких правника) које се држало строго старих закона и једно више либерално (у Србији). По никада није либаралније гледиште изражено него што је оно од г. Драгутина Томаца.²⁾

II.

О самом континуитету има две теорије, које заслужују да буду поменуте, јер претстављају два типична и истовремено два противноложна гледишта. По једној је главна садржина устава, и то на име: да не буде промењена сама уставотворна власт. Континуитета има, докле ова остаје иста. Она пак, по овој теорији, не може да се на легалан начин мења. Уставотворна власт, из које је произашао устав, чини његову основу и његову претпоставку, остајући изнад устава и следствено изван домашаја промене путем ревизије. Она се мења само револуционарним путем. (То је теорија Карла Шмита, писца једног значајног система државног права, недавно објављеног).³⁾ Друга поменута нормативистичка теорија узима у обзир само форму, т. ј. да ли је промена извршена по ранијем уставу без обзира на њега. За њу је главно да је промена извршена мирним путем, а не ишта је промењено. У поређењу са првом, она је у праву не стављајући унапред никаквих ограничења у погледу објекта промене. Јер са правног гледишта није, одиста, важно одакле и од кога је произишао један устав него садржина устава.

Уставотворна власт је она, која је означена од устава, и која се не мора поклапати са оном из које је устав произишао.

²⁾ О нашој литератури види Драг. Јовановић: Доношење закона, 1925. — Томе додати нарочито С. Јовановић: Уставно право, ст. 72—74, који се изразио за умерено гледиште. За умерено сам се изразио и ја, Одговорност државе, ст. 79.

³⁾ Die Verfassungslehre, 1929.

И немамо никаквог права да сматрамо да се нешто не може мењати, докле год то није одиста забрањено уставом.

Али је прва теорија у праву према другој, у колико се и ова (друга) мора одредити ка да се има сматрати да није поштован ранији устав у толикој мери, да би се сматрало да је напустио прекид. При одређивању овога, она ће морати узети материјалне моменте и међу њима разликовати мање и више важне, и на тај начин приближити се првој. Ти важни моменти неће моћи бити далеко од појма уставотворне власти, јер промена, и то битна, у овој могла би произвести дисконтинуитет.³⁾

Овакво гледиште које по једној страни даје за право једној теорији, а по другој страни другој, резултат је гледишта о праву као систему регулисања путем једне процедуре, али, за разлику од нормативистичке школе: систему који је вођен идејом ц и љ а.

Као што је познато, код нас се водила дискусија о континуитету у облику питања је ли држава Срба, Хрвата и Словенаца, створена 1928, нова или стара (пређашња Србија, проширена). У науци је преовладао мишљење да је нова (са уставотворног гледишта), што ће рећи да је било дисконтинуитета.

Ако је ту могло бити дискусије, ван дискусије је да режим од 6. јануара значи дисконтинуитет, дисконтинуитет у смислу једне и друге научне теорије, горе наведених.

Иако је погодити какве би консеквенце извукла нормативистичка теорија, да краљ није у своме манифесту од 6. јануара изрично рекао да остају у важности стари закони, који нису укинута.⁴⁾

³⁾ У горњем смислу сам ставио примедбу на једну и другу теорију својим чланцима објављеним у *Zeitschrift für das öffentliche Recht*, октобар 1928. и у *Rivista internazionale di filosofia del diritto*, 1930.

⁴⁾ О томе види наш чланак у *Мисли* 1930.: Који су стари закони остали у важности?

Бора Н. Поповић, адвокат.

ЗАСТАРЕЛОСТ У ОБЛАСТИ ПОРЕСКОГ ЗАКОНОДАВСТВА.

§ 1.

Застарелост у праву је установа на основу које се или једно субјективно право услед дуже неупотребе гаси или се једно фактичко стање претвара у једно субјективно право. С друге пак стране застарелост се јавља као основ који ништи кривично-правне последице, те држава или нема права да кривца гони и осуди га или јој одузима могућност да изречену пресуду изврши и казну примени или наплати, ако је у питању новчана казна. Ова дефиниција довољна је да покаже колики је значај ове институције у праву.

Пореско законодавство регулише пореско-правне односе грађана према држави. Оно држави признаје ова права: а) да може порез разрезати и овим задужити своје грађане као пореске обвезнике; б) да може разрезани порез наплатити; в) да може неуредне и несавесне пореске обвезнике гонити и казнити, и г) да може изречене казне наплатити односно изречене пресуде извршити.

Из овога се види да одредбе Закона о непосредним порезима с једне стране стварају облигаторан однос грађана према држави, док с друге стране овлашћују државу да према својим грађанима предузима гоњење и казни их ако се огреше о овај закон и доведу у питање овим законом призната јој права.

Сва ова права државе, која проистичу из одредаба пореског законодавства, престају и гасе се као и сва остала права, а како је застарелост један правни основ за гашење права то је институција застарелости са разлогом нашла пуну примену у области пореског законодавства. Према овоме под застарелост у пореско-правном смислу треба разумети гашење права државе да употреби и реализише призната јој права законом о непосредним порезима, ако то не учини за време одређено овим законом.

Одредбе о застарелости у пореском законодавству садрже чл. 153—156 Закона о непосредним порезима, а регу-

лишу: а) застарелост права државе на разрез и наплату разрезаног пореза, и б) застарелост права државе на гоњење и изрицање казне и наплату већ изречене казне и оштете (накнаде).

§ 2.

1. Први одељак чл. 153. Закона о непосредним порезима једном непотпуном, нејасном и недовољном стилизацијом регулише застарелост права државе на разрез пореза. По овој одредби: „Право државе на разрез пореза застарева за пет година рачунајући од 1. јануара оне године у којој је пореска обавеза настала“. Читајући овај законски пропис изгледа да он не обухвата све оне случајеве застарелости који се у пракси могу појавити, јер тумачећи га граматички долази се до закључка, да се он односи прво на разрезе пореза код новопосталих пореских предмета, а затим на разрезе пореза оних пореских предмета, код којих је пореска обавеза настала, али који у опште нису за разрез пореза пријављени (аргументат из речи „у којој је пореска обавеза настала“), а да се не односи и на оне пореске предмете који су као порезу подложни били већ предмет разреза пореза и одговарајућим порезом задуживани, односно код којих је пореска обавеза раније већ била настала, па у наредној пореској години за разрез пореза или нису пријављени или су пријављени, али по њима пореска власт разрез пореза није извршила у току од пет година.

Међутим овакво тумачење ове законске одредбе не би било ни логично ни сагласно природи институције застарелости; уз то не би одговарало духу закона и намерама законодавца који у овом законском пропису поставља опште начело застарелости са намером да се он примени на све случајеве и на све оне порезе, који за пет година са буди којих разлога не буду разрезани без обзира на то, да ли је порезу подложен предмет нов или је већ био порезу подложен и да ли је дотични порески предмет порески обвезник пријавио за разрез пореза или не. С обзиром пак на то, да је Закон о непосредним порезима усвојио принцип једногодишњег разреза пореза, те се у свакој пореској години за државу ствара ново право разреза а за пореске обвезнике нова једногодишња пореска обавеза, то је несумњиво да се ова законска одредба односи не само на разрез пореза оне пореске године у којој је „пореска обавеза настала“, него на сваки годишњи разрез пореза без обзира на то да ли је порески предмет у дотичној пореској години нов или је као порески предмет већ постојао.

За тачност овакве интерпретације ове законске одредбе служи и последњи одељак чл. 153., у коме се вели: „Исте ове одредбе важе и за казну из чл. 137. закона“, а ову казну из чл. 137. законодавац намеће пореским обвезницима само онда,

ако ови не поднесу пореске пријаве у одређеном или продуженом року за годишњи разрез пореза. Како је пак ову дужност подношења пореске пријаве закон предвидео за сваку пореску годину и за све пореске предмете без обзира на то када је пореска обавеза настала, то је јасно и по овоме основу, да се ова законска одредба о застарелости односи не само на оне објекте, који се јављају као нови, него и на сваки годишњи разрез пореза који се врши за све објекте порезу подложне у једној пореској години.

Са свију ових разлога први одељак чл. 153. Закона о непосредним порезима треба схватити овако: право државе на разрез пореза застарева за пет година рачунајући рок застарелости од 1. јануара оне године за коју се разрез пореза по одредбама овог закона имао извршити. Доследно овоме не може се почетак рока застарелости у погледу свакогодишњег разреза пореза узимати вулгарно од 1. јануара оне године када је у опште настала пореска обавеза, него се мора тај почетак застарелости узети од 1. јануара сваке оне године за коју је разрез пореза требало извршити односно у којој је порески обвезник био дужан да поднесе пријаву у циљу разреза пореза, како је то образложено у чл. 153—156 правилника.

2. Правни основ застарелости лежи у томе, што се извесно субјективно право за извесно одређено време не користи и не реализује. Правни основ застарелости у пореском законодавству заснован је на истом начелу а рок, после кога се законом додељено право државе на разрез пореза гаси, у пореском законодавству је одређено са пет година. Према овоме држава нема права на разрез пореза за ону пореску годину за коју са буди којих разлога разрез пореза није извршен у току од пет година.

По одредби законској овај рок од пет година тече од 1. јануара оне године „у којој је пореска обавеза настала“. Са напред наведених разлога ову законску одредбу треба читати онако како смо напред образложили, т. ј. да овај рок тече „од 1. јануара оне године у којој се разрез пореза имао извршити“. Само на овај начин ова законска одредба има свој практички значај и само овако је тумачећи она одговара установи застарелости у пореско-правном смислу, јер онда рок застарелости тече за сваки порески предмет и према сваком пореском обвезнику у сваком једногодишњем разрезу пореза.

За питање застарелости пореза индиферентно је то, да ли је предмет пријављен за разрез пореза или не, него је важно то, да ли је за сваку пореску годину у року од пет година порез разрезан или не. Јер, ако порески обвезник поднесе пореску пријаву за разрез пореза а пореска власт по овако под-

нетој пријави за дотичну пореску годину са буди којих разлога не предузме радње у циљу разреза пореза и овај не изврши за пет година, онда држава по истеку рока за застарелост нема права на разрез пореза по овако поднетој пријави за дотичну пореску годину, као што га неће имати ни у оном случају ако порески обвезник пореску пријаву у опште није поднео, а протекло је пет година од 1. јануара оне године за коју је порески обвезник пореску пријаву за разрез пореза имао поднети. По себи се разуме, да ово право на разрез пореза држава није изгубила за наредне пореске године у колико није протекао рок од пет година, рачунајући га од 1. јануара сваке пореске године.

Као почетак рока застарелости законодавац је узео за сваку пореску годину 1. јануар оне пореске године „у којој је пореска обавеза настала“, односно за коју се разрез пореза имао извршити. Хотећи да за све случајеве постави један рок законодавац је превидео, да настанком пореске обавезе не мора увек једновременно настати и обавеза плаћања пореза односно право државе на разрез и наплату пореза. Настаје питање: кад почиње тећи рок застарелости код оваквих пореских обавеза? Ово питање није без практичног значаја, јер има случајева (на пр. код већих индустријских и обртних течевинских пословања, код предузећа обвезаних на јавно полагање рачуна и др.) код којих, с обзиром на чл. 48. и 77. закона може настати пореска обавеза једне године, док разрез пореза може уследити и после дужег времена, пошто код ових пореских предмета обавеза плаћања пореза настаје тек почетком пословања, када се и за државу појављује право на разрез пореза.

Несумњиво је и ван дискусије, да у оваквим конкретним случајевима рок застарелости не може почети да тече од 1. јануара оне године у којој је пореска обавеза настала, већ од 1. јануара оне године у којој је настала законска могућност за разрез пореза, односно од 1. јануара оне године када је настала обавеза плаћања пореза. Јер, ако би се стало на гледиште закона, да се у рок застарелости рачуна и време у коме није постојала законска могућност државе за разрез пореза, право државе на разрез пореза угасило би се пре законом предвиђеног рока од пет година.

Законодавац је даље, као што се из текста законског види, почетак рока застарелости права на разрез пореза за сваку пореску годину изједначио код ново насталих пореских предмета и оних који су у протеклој години већ били порезу подложни предмети. И код једних и код других рок застарелости почиње тећи истог дана. Посматрајући ово питање почетка рока застарелости са становишта земљарине и рентног пореза, с обзиром на одредбе чл. 9. и 65. закона, по којима пореска обавеза „настаје 1. јануара наредне године пре које су се стекли услови за подложност по-

резу", ствар је у реду и на своме месту, али за остале пореске предмете (кућарина, течевина и друштвени порез), с обзиром на одредбе чл. 31., 48. и 77. закона законодавац је одступио од постављеног начела и општих принципа о застарелости, па је допустио ток рока застарелости код ново насталих пореских предмета и као обавеза плаћања пореза односно право државе на разрез пореза још не постоји, скраћујући на овај начин предвиђени рок застарелости на време краће од пет година, што се не слаже са духом установе застарелости, а за шта није било ни оправданих разлога, пошто начелно рок застарелости може почети да тече само онда ако односно право постоји, и од момента кад је извесно субјективно право постало.

3. Законска одредба о застарелости права државе на разрез пореза односи се на све непосредне порезе које закон предвиђа. Како одредбе Закона о порезу на пословни промет не регулишу питање застарелости, а у чл. 153. Закона о непосредним порезима конституисана одредба о застарелости права државе на разрез пореза начелне је природе, то ова законска одредба у пуном свом обиму важи и за овај порески облик. Даље, ова законска одредба односи се како на основни и допунски тако и на умањени (три постотни) порез кућарине на нове зграде и на минимални порез. Исто тако она се има применити и на све самоуправне дажбине и остале пореске обавезе које повлаче непосредни порези, а затим и на ново установљени порез на неожењена лица. Без утицаја је на примену овог законског прописа то, да ли је у питању привремени или редован годишњи разрез пореза, као и то, да ли је у питању разрез пореза који врши сама пореска власт или порез који се има да разреже на темељу пореске основице установљене од пореског одбора.

Најзад, ова законска одредба се односи и на казниени порез из чл. 137. закона, који се разрезаује по правилу и увек уз редован порез и дели судбину овога у сваком погледу, што се види из последњег одељка чл. 153. Закона о непосредним порезима.

§ 3.

1. Застарелост права државе на наплату разрезаног пореза регулише други одељак чл. 153. Закона о непосредним порезима одредбом која гласи: „Право државе на наплату разрезаног пореза застарела за пет година рачунајући од дана, кад је по прописима овог закона учињено саопштење о извршеном разрезу“.

Прво важно питање у расправи ове застарелости јесте питање: Шта треба разумети под појмом „разрезани порези“? Ово питање има свој практички значај због тога, што могу доћи у сукоб одредбе првог и другог става чл. 153. закона у

погледу начелне примене и у погледу почетка рока застарелости, јер ове две врсте застарелости немају исти дан као почетак тока овог рока, те ће од овога питања о појму речи „разрезани порез“ често пута зависити, да ли ће се на конкретни случај применити одредба првог или другог става чл. 153. Закона о непосредним порезима.

Појам „разрезани порез“ има два значења: пореско-техничко и пореско-правно. У пореско-техничком смислу под појмом „разрезани порез“ треба схватити сваки онај порез, који је пореска власт технички извршила али га није пореском обвезнику саопштила. У пореско-правном смислу „разрезани порез“ је опет сваки онај порез (пореско-технички обрађен) који је по прописима закона пореском обвезнику већ саопштен, јер само овакав порез може доспети за наплату без обзира на то да ли је задужен односно кроз пореске књиге проведени. Из овога је јасно, да под појмом „разрезани порез“ не треба разумети увек „задужени“ порез, али овај појам не треба схватити ни у чисто пореско-техничком смислу, пошто сам прорачун пореза ма био и „задужен“ по пореским књигама не претставља „разрезани порез“ у смислу другог одељка чл. 153. закона. Да је ово тачно доказ је и задња реченица другог одељка чл. 153. закона, којом се појам „разрезани порез“ ближе објашњава, јер се из употребљених речи да извести несумњив закључак, да ова законска одредба има у виду онај разрезани порез који је прописно по одредбама Закона о непосредним порезима пореском обвезнику саопштен.

Из ових разлога следује логички закључак, да се одредба другог одељка чл. 153. Закона о непосредним порезима не може применити на оне разрезане порезе који по одредбама закона пореском обвезнику нису саопштени, макар ови били и задужени, јер такви порези за наплату нису ни доспели, те се на овако разрезане порезе има применити застарелост из првог одељка чл. 153. Према овоме, ако пореска власт изврши разрез пореза и разрезани порез проведе кроз пореске књиге али га претходно по прописима закона не саопшти пореском обвезнику, такав разрез пореза не може се сматрати као „разрезани порез“ у смислу чл. 153. Закона о непосредним порезима. Доследно овоме, ако је од 1. јануара оне године за коју је разрез пореза извршен до дана накнадног саопштења таквог разреза протекло пет непрекидних година, или је од прекида застарелости по чл. 156. до дана саопштења ово време протекло, онда се у конкретном случају јавља не застарелост права на наплату већ застарелост права на разрез пореза, пошто по чл. 156. закона и правилника сам акт задужења не прекида застарелост права на разрез пореза.

2. И за ову застарелост као и за застарелост права на раз-

рез пореза законодавац предвиђа рок од 5 година, који мора непрекидно да тече. Предвиђени рок од пет година у погледу ове застарелости тече од дана „када је по прописима овог закона учињено саопштење о извршеном разрезу пореза“.

У погледу саопштења извршеног разреза пореза даје објашњење чл. 130 закона, по коме је пореској власти стављено у дужност да „писмено обавести пореског обвезника о утврђеној пореској основици и разрезаном основном порезу“. Из овога је јасно, да објавом и излагањем распореда на јаван углед „није учињено саопштење“, јер ово објављивање и стављање распореда на углед данас има другу сврху а не сврху саопштења како је то било по одредбама ранијег закона о непосредном праву за Србију (чл. 98. закона). Исто тако ни упис пореског задужења у пореску књижицу пореског обвезника не може се узети да је разрез пореза пореском обвезнику саопштен, јер овакво саопштење није учињено у духу прописа Закона о непосред. порезима. Али писмено саопштење разрезаног пореза пореском обвезнику на пријави морало би се узети као саопштење по прописима овог закона, ма да пореском обвезнику у смислу закона није упућено решење односно обавест и налог за плаћање, пошто по једном оваквом саопштењу пореском обвезнику тече рок за жалбу а саопштени порез доспева за наплату.

С обзиром на предње образложење о начину саопштења разреза пореза, по коме законодавац предвиђа **индивидуално** а не **колективно** саопштење, овај рок застарелости тече за сваког пореског обвезника самостално, те се и питање почетка тока овог рока у сваком конкретном случају има ценити особено с обзиром на постојећи доказ о индивидуалном саопштењу извршеног разреза пореза. Из овог следи врло важан закључак: да пореска власт мора бржљиво ова саопштења вршити и доказе о учињеном саопштењу бржљиво чувати.

3. Одредбе о застарелости права на наплату разрезаног пореза односе се: на све законом установљене непосредне порезе и на порез на пословни промет; на сва привремена и дефинитивна пореска задужења; на све самоуправне прирезе и остала пореска давања, па и на казниени порез из чл. 137 Закона о непосредним порезима.

4. И држава као и сваки други поверилац може своје право разрезаног пореза осигурати залогом. Право залогa по својој природи претставља право повериоца да се из залогa наплати пре осталих дужникових поверилаца, те доследно овоме право залогa у пореско-правном смислу даје право држави да се из залогa за разрезани а ненаплаћени порез наплати пре осталих поверилаца. Од тога да ли је предмет залогa покретна или непокретна ствар зависи и природа залогa, а с обзиром на

ову деобу предмета залоге ова је или ручна залога или хипотека — интабулација. Посматрајући ово заложно право државе за наплату разрезаног пореза са гледишта застарелости, морамо одмах нагласити, да ово питање законодавац није ни где **изрично и нарочито као нешто изузетно регулисао**, те је од интереса питање: кад и за које време застарева право државе на наплату ових залогом обезбеђених пореза?

На горе постављено питање даје нам одговор у неколико Правилник за извршење Закона о непосредним порезима у тач. 7 и 8 чл. 153—156, где се наређује а) „ако је доспели порез осигуран **ручном залогом**, не може се истицати пропуштено вршење заложног права нити може заложно право застарети, док год поверилац држи залог у рукама. Тако исто не застарева ни право дужника, да свој залог откупи. Али потраживање може да се угаси застаром у колико прекорачује обичну вредност залоге” — тач. 7 чл. 153—156 правилника, и б) „ако је доспели порез обезбеђен **интабулацијом** на непокретностима, не може се у **току од 30 година** по извршеној интабулацији, против тако оствареног заложног права, истицати застара која је можда већ наступила” — тач. 8 чл. 153—156 правилника.

Редакција тач. 7 чл. 153—156 правилника, која је овде цитирана под а), дословно је узета из § 936, а редакција тач. 8 чл. 153—156, која је напред цитирана под б), вероватно је изведена из § 840 Грађ. закона, пошто систем грађ. права у погледу ове врсте застарелости предвиђа најдужи рок од 24 године (§ 928 Грађ. закона). Судаћи по овим одредбама правилника изгледа, да разрезани порез обезбеђен ручном залогом не застарева никада, пошто држава залогу може увек држати, док хипотеком обезбеђени порез застарева за 30 година.

Становиште заузето у Правилнику за извршење Закона о непосредним порезима нема оправдања. Оно је противно и одредбама Закона о непосредним порезима и намерама законодавца. Доносећи одредбе о застарелости права државе на наплату разрезаног пореза законодавац је употребио речи „разрезани порез”, а овај појам обухвата сваки „разрезани порез” био он обезбеђен или не. Не може се узети да овај случај застарелости обезбеђеног пореза није законом одређен па да се на исти треба да примене општа правила о застарелости проведена кроз одредбе Грађанског закона (§ 930 а. Грађанског закона за Србију), јер је питање застарелости парва државе на наплату разрезаног пореза јасно и опредељено регулисано у чл. 153 Закона о непосредним порезима, у коме законодавац није учинио никакав изузетак у погледу ових пореза обезбеђених залогом.

Одредбе §§ 840 и 936 Грађ. закона дају се правдати у систему грађанског права и имају основа за своје постојање у прописима §§ 928 ж., 930 а., 931 и 306 Грађ. закона, али одредбе тач. 7 и 8 чл. 153—156 правилника не могу наћи оправдања

поред јасног и одређеног прописа чл. 153 закона, у коме је проведено опште начело застарелости права државе на наплату разрезаног пореза, јер би то значило: допустити постојање залогa и онда када је дуг угашен, какав дуг не води за собом право на залогу (§ 306 Грађ. закона).

У прилог оваквог схватања ствари иде и „Грађа за реформу непосредних пореза“ званично издање Министарства финансија. У овој књизи изнета су три засебна законска пројекта Закона о непосредним порезима без пројекта анкетне мањине. Први законски пројекат у чл. 185 у погледу застарелости има једну овакву одредбу: „У случају осигурања потраживања државе, у смислу горњих одредаба нема места застарелости“; други законски предлог у свом чл. 146 садржи опет овакву одредбу: „У случају осигурања у чл. 143—145 споменутих потраживања државе вреде одредбе грађанског закона о застарелости“, а трећи законски пројекат у својим одредбама о застарелости (чл. 135—138) **које су, са незнатним изменама само у погледу рокова, истоветне са одредбама данашњег закона**, није усвојио ни једну од горе наведених редакција у погледу застарелости обезбеђених пореза ручном залогом или хипотеком, па их није усвојио ни пројекат који је постао закон и данас важи. Из овога је несумњиво јасно да је тежња и тенденција законодавца била, **да одредбе о застарелости важе у пуном свом обиму без икакве резерве за све разрезане порезе, били они осигурани залогом или не.**

С друге пак стране за напред изнето становиште налазимо ослоња у самој природи заснованог облигаторног одношаја између државе као повериоца с једне и пореског обвезника као дужника с друге стране. Овај облигаторни однос пореског обвезника према држави као облигаторни однос јавно правног карактера заснован на одредбама Закона о непосредним порезима, не може се сврстати у ред оних облигаторних обавеза заснованих у приватно правном саобраћају, те се у погледу застарелости не могу применити ни оне законске одредбе постале специјално за облигационе дугове у систему грађанског права, а то тим пре, што законодавац у погледу застарелости оваквих тражбина није учинио никакав изузетак, међутим држави је Законом о непосредним порезима огарантовано непосредно право егzekутивне наплате без великог формалног поступка, те је њено право наплате у далеко повољнијем положају од права наплате једног обичног повериоца.

Најзад, за овакво своје мишљење налазимо ослоња и у одредби чл. 31 Уредбе о осигурању, принудној наплати и о ненаплативости пореза. По овој законској одредби држава **право залогa стиче и пописом у егzekутивној наплати**, које право залогa има иста дејства као и ручна залогa, односно хипотека или интабулација, па ипак за ову залогу конституисану егzekутивним путем закон у истом пропису уредбе наређује ово:

„Заложно право гаси се, ако се продаја пописаних предмета не изврши за три године од кад су ови предмети узети у попис“. Гашењем овако стеченог права залоге не гаси се и право државе на наплату разрезаног пореза, док законом предвиђени рок за застарелост не протекне, те не видимо разлога, да у случају уговором конституисане залоге, какви ће случајеви врло ретко наступити у пракси, ова траје читав један век па чак и онда, када се право државе на наплату разрезаног пореза по чл. 153 закона угасило, док се у случају принудно стечене залоге право залоге гаси по истеку три године, ма да застарелост права на наплату пореза није још наступила.

Са свију ових разлога, а полазећи са становишта да „свака залога претпоставља дуг“ (§ 306 Грађ. закона), а да застарелост дуга повлачи за собом и престанак залоге, логичан и принципима права и духу закона сагласан закључак би био само тај, да залогом обезбеђени разрезани порези застаревају за пет година, јер обезбеђење и осигурање пореза има за циљ не да продужи законом предвиђени рок застарелости него да држави прибави право првенствене наплате тамо где га она нема (види тач. 5 под 2 чл. 146 Правилника).

— Наставиће се. —

Радомир Р. Стојиловић, адвокат.

СМИСАО § 121. ЗАК. О АДВОКАТИМА

Закон о адвокатима је по своме обиму један од мањих закона. Односи које он регулише нису толико многобројни, као што су односи које регулишу грађански, кривични, трговачки и други обимнији законици и закони. Он регулише специјално односе једне професије. Па ипак, у пракси он често ствара приличне тешкоће. Од конституисања наше Коморе (12. VII. 1929. гвд.) па до данас није прошла ни једна недеља, није било скоро ни једне одборске седнице, да се није појавио какав нов случај, о коме до тада одбор није имао прилике да решава нити да створи сигурну праксу.

Један од прописа код кога су у примени могући многобројни случајеви јесте и § 121. зак. о адвокатима, што нас је и побудило, да у једном скромном покушају одредимо његов прави смисао. Овај пропис није једини о коме би требало писати, али ми смо њега нарочито изабрали, да би потстакли још кога, да о његовом правном значењу на овом месту изнесе своје мишљење и нарочито би нас радовало, кад би о њему написала који редак она господа, која су сарађивала на последњој редакцији његовој. Ово желимо нарочито с тога, што је овај законски пропис у једној својој ранијој редакцији био много јаснији — специјално његов II став.

§ 121. зак. о адвокатима гласи: „Они који добију држављанство Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, а по народности су Словени и у другој су држави већ били адвокати (прокуратори) могу после једногодишње вежбе код адвоката полагати адвокатски испит у смислу одредаба овога закона и након положеног адвокатског испита бити уведени у именик које Адвокатске Коморе. Уз молбу за упис у именик мора се поднети уверење Министра Правде о томе да од стране Министарства нема сметње да се молилац уведе у именик Адвокатске Коморе.

Адвокати српско-хрватско-словеначке народности са територије бивше Аустро-Угарске који постају држављани Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, морају се по молби увести у именик адвоката без вежбе и без испита предвиђених у првом

ставу. Ова одредба важи и за оне адвокате, који су право адвокатуре добили по закону о признању квалификативних погодаба за стицање адвокатуре и јавног бележничтва од 30. јула 1919. године.

Адвокатским приправницима српско-хрватско-словеначке народности са поменути територије урачунаће се, ако постану држављани Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, време њихове дотадашње адвокатске приправничке вежбе у смислу § 5. овога закона.

Повластице из другог и трећег става овог параграфа важиће за пет година по ступању на снагу овог закона”.

Став први требало би да значи ово: Славен по народности, т. ј. Рус, Чех, Словак, Пољак, Лулички Србин и Бугарин могу постати и код нас адвокати ако су у другој држави већ били адвокати па приме наше држављанство и положи адвокатски испит после једногодишње вежбе код адвоката у нашој земљи, разуме се под претпоставком, да су испунили и остале услове, односно да нема сметњи за стицање адвокатуре из § 4. и последње алинеје ст. I. § 121. зак. о адвокатима. Овакав законски пропис донет је свакако због великог броја Руса-избеглица више но због осталих Славена, али нема сумње, да се њиме могу користити и сви остали Славени.

Поставља се одмах једно друго питање: да ли је Славен морао бити адвокат у својој националној или је довољно да је био адвокат у ма којој држави. Закон каже: „и у другој су држави већ били адвокати”. Значи ли то, да је Пољак морао бити адвокат у Пољској, Лулички Србин у Немачкој, Бугарин у Бугарској или је довољно да је Пољак био адвокат макар и у Немачкој, Лулички Србин у Француској, Бугарин у Грчкој и т. д.? Да ли би на пр. овај услов био испуњен, кад би Бугарин био адвокат у Совјетској Русији под претпоставком да тамо адвокатура постоји као занимање?

Ми сматрамо, да законодавац у овом пропису није ставио никакве сметње једноме Славену да се њиме користи па ма у којој држави бившој или садашњој да је већ био адвокат. Противно тумачење не би било логично, јер се овим законским прописом хтело да помогне баш оним Славенима, који се стичу у нашу државу силом по њих нежељених околности. Не би на пр. имало смисла дозволити да се користи овим прописом Чех, који по своме прорачуну као адвокат напусти Чехословачку Републику и дође код нас у циљу боље зараде а не допустити то једноме Чеху, који је обављао адвокатуру у Мађарској из које је евентуално морао као национално непоуздан избећи и доћи код нас. И један и други имају подједнако право по ставу првом § 121. зак. о адвокатима.

Одредба последње алинеје првог става наведеног параграфа, да Министар Правде издаје уверење о томе, да нема сметње да се молиоцу дозволи упис у адв. именик, није нам

јасна. Какве су то сметње о којима нешто треба да зна Министарство Правде? Да то уверење издаје Министарство полиције или чак и иностраних послова онда би нам то било јасније.

Већу тешкоћу у пракси чини други став § 121. зак. о адвокатима. Кад се упореди редакција законског предлога од 1926. године коју су саставили чланови одређене комисије г. г. Обрад Благојевић, адвокат и данашњи претседник наше коморе, Драгић Л. Солдатовић, судија Касационог суда из Београда и Др. Никола Игњатовић, судија Касационог суда оделења Б. у Новом Саду са секретаром Николајем Д. Пахоруковим, секретаром Министарства Правде, — са редакцијом данашњег става другог § 121. излази, да је од савршено јасне стилизације предлога направљена савршено нејасна одредба, која данас важи. Предлог је гласио: „Они пак адвокати, Срби, Хрвати и Словенци, који су до 28. новембра 1918. године стварно вршили адвокатуру на територији Аустро-Угарске, ако постају држављани могу бити уведени у именик адвоката без вежбе и без полагања адвокатског испита...”.

Док се, како се види, у предлогу јасно каже: „који су до 28. децембра 1918. године стварно вршили адвокатуру...”, докле данашњи законски текст каже: **Адвокати српско-хрватско-словеначке народности са територије бивше Аустро-Угарске, који постају држављани...**

Зашто је законодавац изоставио оно: који су до 28. новембра 1918. године стварно вршили адвокатуру...” Да ли је тиме хтео да каже, да сваки Србин, Хрват и Словенац само ако је вршио адвокатуру на територији бивше Аустро-Угарске монархије па макар то било и после њеног слома, рецимо 1929. године, може код нас постати адвокат без вежбе и без адвокатског испита чим прими наше држављанство? По стилизацији овако би могло да изгледа, али ми држимо да законодавац то ипак није хтео.

Кад је законодавац прописао ову одредбу, он је, поред националног момента, несумњиво имао у виду само оне адвокате, који су имали исте квалификације као што их имају наши адвокати у Словенији и у Војводини. Сасвим је логично, да један Србин из Дебрецина може бити адвокат и без вежбе и без адвокатског испита у нашој земљи ако је адвокатуру стварно вршио пре слома Аустро-Угарске монархије, као што може бити Србин адвокат у Суботици, јер су они имали једно и исто законодавство, али шта да се ради, ако је рецимо опет један Србин постао адвокат 1925. године на некадањој територији бивше Аустро-Угарске, која припада данас Италијанима или Чехословацима, где је евентуално законодавство измењено. Је ли довољан само национални моменат, па да се питање реши у корист сваког Србина, Хрвата и Словенца, који је, свеједно у

које доба, вршио адвокатуру на територији бивше Аустро-Угарске монархије? Ми сматрамо да није. У томе уверењу учвршћују нас и две одлуке Касационог Суда у Београду, по којима један Србин само рођен на територији бивше Аустро-Угарске монархије а адвокатуру вршио у једној другој страни држави и један Словенац, који је рођен и вршио адвокатуру на територији бивше Аустро-Угарске монархије али после њенога слома, нису могли стећи адвокатуру код нас по пропису става II. зак. о адвокатима, и ако иначе испуњавају све остале услове.

Ово што смо написали резултат је чистог резонувања, јер ни до каквих података о овој материји нисмо могли доћи. Због тога смо у почетку нарочито и истакли, да би се радили, ако би још ко написао нешто о овоме питању, специјално они, који су у њега боље упућени, како би се помогло пракси да дође до једног сигурног тумачења.

На крају, да оставимо лица, која су адвокатуру стекла по закону о признању квалификативних погодаба за стицање адвокатуре и јавног бележничтва од 30. јула 1919. године, па да се дотакнемо питања адвокатских приправника, о којима говори став III § 121. Зак. о адвокатима.

По овоме пропису и адвокатским приправницима са територије бивше Аустро-Угарске монархије, ако само постану наши држављани, урачунаће се време њихове дотадашње адвокатске приправничке вежбе у смислу § 5. овога закона. И овај пропис утврђује нас у већ истакнутом мишљењу, јер адвокатски приправник се вежба у законима по којима ће радити кад постане адвокат. Како би изгледао адвокатски приправник, који би вежбао 4 године и 11 месеца, истина на територији бивше Аустро-Угарске монархије, али на којој од пре пет година важи сасвим различито законодавство од нашег. Како би он полагао испит код нас а како ли би тек могао вршити адвокатуру? И овде је, као и код адвоката из II. става, поред националног момента, главније било истоветно законодавство, које је важило пре слома Аустро-Угарске монархије. Најзад, ако је националност био главнији разлог, зашто би законодавац у последњем ставу § 121. ограничио временски ову повластицу на 5 година. Срба, Хрвата и Словенаца биће сигурно и после 5 година на некадањој територији бивше Аустро-Угарске монархије, па зашто им та повластица не би признавала док је њих уопште?

СУДСКА ПРАКСА

Кад су оба купца добили истог дана условно убаштињење на купљеном имању, онда је јачи у праву онај, чије се право заснива на исправи, која је ранијег датума.

Тужилац Јон представио је суду: да је по уговору, потврђеном код полициске власти 1-IX 1919. г. купио од туженог Војислава једну њиву за 6000 дин. Од куповне цене положио му је 5000 дин. а 1000 дин. предао у депозит код суда, да се преда Војиславу. Како продавац Војислав није хтео у уговореном року да му изда тапију од купљеног имања, то је по његовом — тужиоцевом — тражењу решењем неготинског првостепеног суда од 21-I 1922. год. одобрено условно убаштињење на купљено имање. Тужи Војислава и моли да га суд осуди да му од купљеног имања изда тапију.

У овај спор умешао се је Димитрије као купац истог имања противу обеју парничних страна.

Тужени Војислав у своме одговору признао је да је са тужиоцем закључио уговор о купно-продаји спорног имања али је навео да је то исто имање 1918. год. продао умешачу Димитрију за 5000 дин. који је на ово имање добио условно убаштињење по решењу првостепеног суда од 4-I 1922. г. и он је био принуђен да му изда судом потврђену тапију од истог имања по пресуди првостепеног суда. Из решења о одобреном мешању тужиоца у спор између купца Димитрија и њега — туженог, види се да је тужилац знао да постоји пресуда, изречена у овом спору. Зато је молио да се тужилац одбије од тражења.

Првостепени суд осудио је туженог Војислава да тужиоцу Јону изда тапију од спорног имања у противном да тужиоцу пресуда служи за основ убаштињења.

Београдски Апелациони Суд одобрио је пресуду првостепеног суда са следећом допуном разлога: да је тужилац Јон пречи у праву куповине спорне земље, јер се његово право заснива на јавној исправи, уговору потврђеном код полициске власти 1-IX-1919. г., док право умешача Димитрија на приватној исправи издатој 7-XI 1918. г. која је у погледу датума задобила силу доказа према умешачу Димитрију тек 4-I 1922. г. када је исту, тражећи условно убаштињење на спорно имање, суду поднео. Али, како се је и тужилац истог дана условно убаштинио на спорно имање и то по јавној исправи, која је силу доказа у погледу датума задобила према умешачу Дими-

трију још 7-XI-1918. г. када је и издана, односно потврђена, то је условно убаштињење умешача Димитрија, и ако, истог дана уведена у јавне књиге, без утицаја на право тужитеља — § 298. грађ. зак.

Касациони Суд примедбама својега П. одељења од 19-XI-1929. г. бр. 10640 поништио је пресуду Апелационог Суда са разлога :

„Апелациони Суд, одобравајући пресуду првостепеног Суда, огрешио се о тач. 7. § 305. грађ. суд. пост. што својом пресудом није ценио признање тужилачке стране на белешкама код суда, да је тужени Војислав и код суда извршио пренос спорног имања на умешача Димитрија још 7-II-1922. г. пре него што је тужилац поднео тужбу по овоме спору за убаштињење. Осим тога, Апелациони Суд није дао разлоге, зашто осуђује туженога Војислава да тужиоцу изда тапију од спорног имања, кад се признањем тужиоцевим на поменутих белешкама и уверењем првостепеног суда по §§ 180, 187 и 188 грађ. суд. пост. утврђује да је тужени Војислав још пре него што је тужилац повео овај спор, 7-II-1922. г. исто имање код првостепеног суда по тапији пренео на умешача Димитрија, чиме је Димитрије доказао, да је по §§ 294 и 299 грађ. зак. постао безусловни господар имања а које се господарство — својина — има по § 297. грађ. зак. рачунати од 4. јануара 1922. год. када је код суда тражио да се условно убаштини.

И ако је тужилац поднетим уговором о продаји и куповини доказао постојање куповине спорног имања од туженог Војислава, суд је био дужан да цени и даје разлоге, да ли се овај уговор о обавези продавца Војислава, да тужиоцу изда тапију, може сада извршити после већ раније извршеног преноса на умешача Димитрија, када је имање већ изашло из својине Војислављеве и прешло у својину Димитријеву, пошто по § 293. грађ. зак. само сопственик ствари може исту пренети другом у својину, јер ко што нема, не може другом дати — § 29. грађ. зак. Горњом пресудом Апелационог Суда тужени је осуђен да изда тапију тужиоцу на имање, које је сада туђе, што је противно наведеним законским прописима, јер нити је пренос имања на Димитрија уништен, нити тужилац води спор за уништај истог.

Констатације у решењу суда од 22-VI-1924. г. да тужилац води овај спор противу купца Димитрија нетачна је, јер не одговара стању ствари по актима спора.

Не стоји разлог Апелационог Суда, да је тужилац траженим условним убаштињењем од 24-I-1922 г. на спорно имање, дакле истог дана када се условно убаштинио и умешач Димитрије стекао јаче право својине од Димитрија зато, што је његов уговор са продавцем Војиславом потврђен од стране полицијске власти а уговор умешача Димитрија је приватна исправа, јер се стицање својине условним убаштињењем по

§ 297. грађ. зак. врши даном увођења овога убаштињења у баштинске књиге и онај је господар, ко пре буде уведен у књиге судске — § 298 грађ. зак. а не одређује се по датуму или форми уговора куповине и продаје, пошто све до извршеног преноса код суда, продавац је потпун господар продатог имања према трећима и његова својина престаје тек изјавом пред судом о преносу на другог или условним убаштињењем, ако купац докаже пуноважан уговор.

Према овоме, кад су и тужилац Јон и умешач Димитрије истог дан пријавили суду условно убаштињење, онда, ценећи само по овоме моменту, ни један од њих нема прече и искључиво право на купљено имање и пошто су оба права, која су по обиму и овлашћењу једнака, стечена једновременно на истој ствари, онда ако једно поред другог не могу у целости остати, Апелациони Суд је био дужан да по § 32. грађ. зак. оцени које од ових права има да уступи другом т. ј. које је јаче а које је слабије, имајући при том у виду доказане чињенице :

1.) Да се је и пре стављеног условног убаштињења од обе стране имање налазило а и сада се налази у државини и на уживању умешача Димитрија по основу уступљења самога продавца Војислава а да није било, нити је сада у државини тужиоца Јона. Ово се види из решења неготинског првостепеног суда од 4-IX-1920. г. бр. 19611 којим је поништена пресуда начелника среза неготинског од 31-V-1920. г. бр. 888..

2.) да је купац Димитрије и по основу преноса од 7-II-1922. г. пред судом извршеног од стране продавца Војислава постао неограниченим господаром по §§ 258, 292 и 298 грађ. зак. и то пре, него што је тужилац Јон повео овај спор противу Војислава.

Не стоји ни разлог Апелационог Суда, да пресуда Неготинског првостепеног суда од 19-IV-1923. г. бр. 8115 у спору умешача Димитрија противу продавца Војислава за издавање талије на исто имање, не може утицати на одлуку суда по овоме спору због тога, што је после њеног изрицања дозвољено тужиоцу Јону мешање у исти спор, јер тужилац Јон није ни повео спор, на који је упућен решењем од 22-IV-1923. г. и противу Димитрија а констатација суда у томе решењу да тужилац Јон ту парницу већ води, погрешна је.

Према наведеном, кад тужилац Јон није повео спор и противу Димитрија нити је на овога или његове наследнике распростро своју тужбу а ови су много раније 27-II-1922. год. под бр. 4414 повели спор противу продавца Војислава и пре него што је суд Јона упутио на парницу противу Димитрија и Димитрија противу Јона, већ имали пресуду од 19-IV-1923. г. којом је Војислав осуђен на издавање талије а која је заснована на безусловном признању, те је као таква коначно и извршена, онда судови нису могли сами увлачити у овај спор као умешача Димитрија, односно његове наследнике па онда судити

о томе : ко је пречи у куповини, не дајући никакве разлоге за такво суђење. Ово тим пре што овде није случај споредног мешања Димитрија у овај спор уз туженог, те да се је имао да примени члан 20 Уредбе о убрзању рада код судских и следних власти. С тога ни решење суда, којим је одобрено мешање у парницу тужиоцу Јону, не може обеснажити извршну снагу ове пресуде и право тужиоца Димитрија, да га по истој продавац Војислав убаштини на спорно имање а нарочито зато, што је ову дужност тужени Војислав већ и извршио преносом од 7-П-1922. г. и пре него што је Јон повео парницу.“

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је у писму своме од 1. фебруара 1930. год. бр. 33 дао следеће противразлоге :

„Тужилац Јон заснива своје тужбено тражење — прече право на спорном имању по уговору потврђеном од стране начелника среза крајинског I-IX-1919. г. и условном убаштињењу, одобреном на основу овог уговора, решењем првостепеног неготинског суда од 21. јануара 1922. г. бр. 262, Тужени пак умешач Димитрије заснива своје право на условном убаштињењу заснованом на признаници, издатој од стране туженог Војислава 1918. г. пре закључења поменутог уговора, коме је условно убаштињење одобрено истог дана то је 21. јануара 1922. г. бр. 291. Према томе, на основу поменутих условних убаштињења, тужилац Јон и тужени Димитрије, стекли су једнака права на спорном имању. Али, с обзиром на чињенице, које су претходиле овом условном убаштињењу, што је тужилац Јон по поменутом уговору — спорно имање купио без икаквих терета и да је и купио-продајну цену одмах исплатио туженом Војиславу — Апелациони суд налази, да је он јачи у праву од умешача Димитрија и без обзира на то, што постоји условно убаштињење туженог умешача Димитрија од истог дана — § 32. грађ. зак.

Навод умешача Димитрија, да је спорно имање купио још 1918. г. и признање туженог Војислава да је спорно имање продао туженом Димитрију пре продаје спорног имања тужиоцу Јону и да је 7-П-1922. г. извршио и пренос овог имања на туженог Димитрија, те да према томе он више није сопственик спорног имања и да због тога тужиоцу Јону не може да изда талију остао је недоказан, пошто се из уговора види, да је он тужиоцу Јону спорно имање продао без икаквих терета те значи да исто у времену закључења овог уговора није било продано умешачу Димитрију а уверењем неготинског првостепеног суда бр. 26809 које је поднео тужилац, утврђено као јавном исправом да талија на умешача Димитрија, коју су поднели на потврду тужени Војислав и умешач Димитрије 7-П-1922. г. и код суда саслушани, није још потврђена због поведеног спора, на чије се окончање и до данас чека — §§ 187 и 188 грађ. суд. пост.. Сем тога овај пренос талије тражен је

после стављања условног убаштињења тужиоца Јона на спорном имању по решењу првостепеног суда бр. 262. № 1. које тужилац овим спором правда те док се питање о овом условном убаштињењу тужиоца не реши и овај спор, којим он исто правда, не расправи и не оконча, тапија на умешача Димитрија не може се пренети и без обзира на то што тужени Војислав тражи овај пренос. Пресуда неготинског првостепеног суда од 19-IV-1923. г. изречена у спору туженог Војислава и умешача Димитрија, којом је пресудом тужени Војислав осуђен да умешачу Димитрију изда тапију на спорном имању а која је заснована на безусловном признању туженог Војислава без важности је за пресуђење овога спора прво зато, што је иста изречена између трећих лица, јер тужилац Јон у њој није означен као парнична страна а друго зато, што и ако је изречена на безусловном признању она није постала извршина, јер је достављена парничарима после одобрења мешања умешачу Димитрију у овај спор решењем бр. 10006/923 г. и умешач Димитрије постао парнична страна, те је овим спором обухваћено и питање његовог права на спорном имању, које је исправљено поменутом пресудом бр. 8115/925. г. То пак што се тужилац Јон после доношења ове пресуде актом својим бр. 8659/23. г. умешао у овај спор, вођен између туженог Војислава и умешача Димитрија и решењем бр. 2421/24. г. којим му је одобрено ово мешање упућен на грађански спор противу туженог и умешача, па исто по овом решењу није повео, без важности је, пошто је тужилац Јон већ раније био повео овај спор противу продавца Војислава и у исти по решењу бр. 11006 био умешао умешач Димитрије и постао парнична страна у овом спору и тужилац није био дужан повести други спор ради остварења истог првог, те се овај спор има сматрати као поведен по решењу првостепеног суда бр. 2421/24. г.

Према свему изложеном и разлозима, изложеним у првостепеној пресуди и пресуди овога суда, Апелациони Суд остаје при своме налажењу, да је тужилац Јон јачи у праву на спорном имању и да је тужени Војислав дужан да испуни уговор и да му изда тапију на спорном имању, како је по поменутих пресудама осуђен.“

Касациони Суд у својој општој седници усвојио је ове противразлоге и поменуту пресуду Апелационог Суда оснажио.

Одлука опште седнице од 26-I-1931. г. бр. 928.

Кад се убаштињење тражи на основу извршне судске пресуде, онда суд не може исто одбити по томе основу што продавац има ранију тапију од продатог имања.

Купац Антон молио је суд да га убаштини на непокретно имање у улици Војводе Драгомира на основу извршне пресуде а по тапији суда општине града Београда од 19-II-1930 г.,

пошто му продавац Благоје ни после извршне судске пресуде није хтео пренети тапију од имања.

Позван наредбом да поднесе суду стару тапију или решење о поништају исте, известио је актом суд да по истој не може поступити једно с тога, што се стара тапија налази код ранијег сопственика Благоја, противу кога је и водио спор, а друго зато, што сматра да се тапија, која постоји, не може оглашавати за уништену и што њено уништење може тражити само сопственик исте.

Првостепени суд за град Београд решењем својим одбио је молиоца од тражења, као неумесног, са следећих разлога:

Захтев за убаштињење заснива молилац на извршној судској пресуди, из које се види, да је продавац Благоје на помануто имању раније добио тапију. По § 13. Закона о издавању тапија изрично је предвиђено да се на непокретност не може издати тапија све, док се не докаже, да је стара тапија редовним судским путем уништена. Према томе, кад се из поднетих доказа види да тапија од имања, на коме се убаштињење тражи, постоји а молилац ничим није доказао, да је она редовним судским путем уништена, то се у конкретном случају не може одобрити тражено убаштињење.

Касациони Суд примедбама свога I одељења од 4-III-1931. г. бр. 1804 поништио је ово решење првостепеног суда са следећих разлога:

Погрешно је налажење првостепеног суда да се из поднетих доказа види, да тапија од имања на коме се убаштињење тражи, постоји и да се у смислу § 13. Закона о издавању тапија тражено убаштињење не може одобрити, будући убаштинитељ ничим није доказао да је постојећа тапија редовним судским путем уништена. Јер, убаштинитељ тражи убаштињење на основу извршне пресуде првостепеног суда за град Београд бр. 12917/28 г. којом му је признато право својине на имању, на коме жели да се убаштини, а поднетим доказима није утврђено да је њему или неком другом лицу за исто имање или један његов део већ издата тапија, да би на овај случај имало места примени § 13. Закона о издавању тапија”.

СТРАНО ПРАВОСУЂЕ

§ 249 немачког грађанског закона.

Границе материјалне одговорности за несретан случај, који је убрзао појаву болести, чији су почетци већ постојали.

А је тражио од немачке државе накнаду штете за лечење његовог сина Б, који је на часу гимнастичких вежби једне државне гимназије повредио ногу. Ислеђењем је утврђено да су у нози Б постојале све предиспозиције за развиће туберкулозе костију, али да се болест нагло појавила услед ове повреде, која је омогућила несметано развијање бацила. Повреда сама настала је услед тога што је Б при скоку у вежбаоници ударио десном ногом на једну гвоздену полуку, којом је линолеум био за под причвршћен. Полука је била непрописно намештена, те је за све последице повреде одговорна држава, којој завод припада.

Првостепени суд је осудио државу на тражену накнаду штете, а пресуду је оснажио и земаљски суд. Али спор је дошао и до највећег суда — Reichsgericht-a у Лајпцигу, који је пресуду овако образложио:

Причињена штета има два узрока: латентну туберкулозу костију и несретан случај. Држава не може бити одговорна за први узрок, али одговара за други, који је настао непажњом њених органа. Између ова два узрока постоји тесна веза, а последица је резултанта оба узрока. Кад последица има два узрока онда се она на њих има и разделити. Кад је утврђено да се латентна болест без нанете повреде у том времену и у тим границама не би развила — онда треба одредити, у коликој је мери сваки од узрока допринео произведеној последици. Према томе треба одредити висину накнаде тражене штете, коју су подједнако допринели: узрок болести за коју држава није одговорна, и узрок повреде, за коју она сноси пуну одговорност.

Д-р Рад. Вук.

Аустријски грађански законик — § 36, 37 и 181.

Код адопционог уговора између једног странца и аустријског поданика, морају се у обзир узети закони обеју држава.

Угарска поданица А. тражила је да суд у Клагенфурту где је становала — потврди уговор о адопцији између ње и аустријске поданице Б. Суд је молбу одбио од тражења, јер је она угарска поданица, те се и адопција, која једној личности

даје право на угарско поданство, има спровести пред угарским судовима.

Земаљски суд није ово гледиште примио, јер кад је у питању правни посао између једног страног поданика и аустријског држављанина, онда он сходно § 36 Г. З. има бити закључен по праву Аустријске републике. Поред овога дејство уговора о адопцији везано је за Клагенфурт, где оба уговорача желе остати, те је тим пре потребна потврда домаћег суда, без које би уговор остао ван дејства у границама Аустрије.

Врховни суд је усвојио гледиште земаљског суда са неколико интересантних образложења. Адопција је двостран уговор, који ствара један фамилијаран однос између усвајача и усвојеног. Дејство адопције простире се на обе стране, те за важност првог уговора морају бити испуњени услови законодавства обе државе. То не значи да уговор о адопцији мора бити потврђен код судова обе државе, већ да аустријски суд оног места где се уговор склапа, мора у обзир узети угарске законске одредбе, па према испуњењу њихових услова — о потврди донети одлуку. За адопцију аустријски закони траже извесне услове, али не и одобрење министра правде, док угарски закони то одобрење траже. Према томе ће аустријски суд мотрити да при адопцији буду испуњени сви услови које тражи угарско право. Ово министарско одобрење странке ће морати прибавити, јер без њега суд адопцију неће потврдити. Дакле аустријски судови при потврди једног уговора између аустријског и страног поданика примењују не само своје законе, већ и законе оне земље, којој припада дотични контрагент.

Д-р Рад. Вук.

ИЗ САВЕЗА АДВОКАТСКИХ КОМОРА

Скупштина Савеза.

По одлуци седнице Пословног одбора Савеза комора, одржаће се 29, марта 1931. године редовна годишња скупштина Савеза адвокатских комора Краљевине Југославије у Загребу, у стану Адвокатске коморе у Загребу, у 9 часова, са следећим дневном редом:

1. Отварање скупштине;
2. Читање извештаја, полагање рачуна и давање разрешења Пословном одбору;
3. Питање опште адвокатске тарифе, — референт г. Др. Урбанц, адвокат из Љубљане;
4. Порез на приход Адвокатских комора и пензионих фондова и поштарина — референта даје Адвокатска комора у Загребу;
5. Закон о судским таксама и адвокати — референта даје Адвокатска комора у Београду;
6. Примена нових закона у пракси — референте дају Адвокатске коморе у Новом Саду, Скопљу и Загребу.
7. Нацрт Закона о социјалном осигурању у вези са Законом о адвокатима;
8. Закон о општем управном поступку и закон о адвокатима;
9. Репорформа института бранилаца (§ 58. крив. суд. пост.) — референта даје Адвокатска комора у Загребу;
10. Одлука у смислу чл. 9. пословника;
11. Евентуалије.

Нашу комору на овој скупштини заступаће г. Др. Драгутин Јанковић, заменик претседника коморе, чланови одбора гг.: Др. Иван Рибар, Александар Павловић, Драгослав Стојадновић, Милан Живадиновић, Миливоје Благојевић и заступник коморе г. Милан Драговић.

Као што се из дневног реда види, ова скупштина имаће да се бави питањима од врло велике важности, те ћемо у наредном броју донети детаљан извештај о раду њеном.

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

Услед жалби адвоката на извршне власти због тога, што наплаћени новац приликом извршења шаљу непосредно повериоцима, обилазећи адвокате, који као пуномоћници повериоца извршење траже, Комора је упутила Господину Министру унутрашњих послова следећу представку :

„Господину Министру унутрашњих послова.

Комори су се жалили адвокати, да извршне власти приликом наплате потраживања њихових властодаваца овима непосредно и достављају наплаћене суме, и ако извршење траже адвокати као њихови пуномоћници, којима једино и има да се предаје егзекуцијом наплаћени новац.

Оваква радња сама по себи није правилна, јер је адвокат увек овлашћен и да новац за странку прима, па кад он као пуномоћник, а не странка сама, тражи извршење, онда је извршна власт дужна њему и новац на преда а не да га непосредно шаље повериоцу — адвокатовом властодавцу.

Овакав начин поступања извршних власти има и ту незгодну страну, што поверилац-властодавац адвокатов овога по правилу никад не обавештава, те адвокат потеже сваки час ургенције за извршење, па чак подноси и тужбе вишим властима, што би се све лако избегло, кад би извршне власти наплаћени новац увек слале адвокату, који је извршење тражио.

Али кад зато не би постојао ни један разлог административне целисходности, ипак би извршне власти требало да наплаћени новац предају адвокатима — пуномоћницима поверилаца, јер у највише случајева њима странке не плате хонорар чим на непосредан начин дођу до новца.

Није ни потребно доказивати, да је адвокат позитивним законом овлашћен, да за свој рад од странке наплати хонорар. Њему закон о адвокатима, — који се мора поштовати као и сви други земаљски закони — у § 30 изрично признаје право ретенције над готовим новцем и вредносним папирима ради обезбеде свога хонорара. Кад пак извршне полицијске власти на напред описати начин обилазе адвокате, они их лишавају могућности, да остваре своја права која им закон несумњиво даје. Власти извршне за овакав поступак немају ни административно-правних ни државних разлога, а још мање би смеле оне

бити баш те, које би својим никаквом потребом не изискиваним поступцима онемогућавале правилну примену једног позитивног закона, односно ишле на руку несолидним клиентима да га изигравају.

Сматрајући да се ова појава може само овако третирати, Комори је част умолити Господина Министра, да једним расписом упуту све полицијске извршне власти на територији Београдског Апелационог Суда да новац наплаћен од дужника предају искључиво адвокатима ако они у име поверилаца извршење траже, а никако да исти шаљу непосредно повериоцима и тим начином лишавају адвокате могућности да наплате хонорар за свој труд, на који по закону имају право”.

Поводом наплате таксе из Т. бр. 404. Зак. о таксама, коју од адвоката у Београду врши Општина београдска за истицање адвокатских табли, Комора је поново упутила следећу претставку :

„Суду општине града Београда.

На основу овлашћења Господина Министра финансија у решењу Бр. 12327 од 30. априла 1924. год. суд је у смислу тач. 15. Т. Бр. 404. Закона о таксама оптеретио адвокате плаћањем таксе од 500—2.000 дин. за истицање и држање адвокатских табли, јер се адвокатска табла схватила као фирма.

Адвокатска табла, пре свега, није фирма у смислу Трговачког закона, нити се она за такву ни по логици ни по закону може сматрати. Па ипак, тај суд ју је третирао као фирму и разрезивао адвокатима врло велике суме на име таксе, па је чак разрезивао таксу и оним адвокатима, који таблу уопште нису ни истицали. Овде је суд свакако изашао из оквира овлашћења, које му је дао Господин Министар финансија напред поменим својим решењем, али ово је само логичка последица неправилног гледишта, да адвокат може имати фирму.

Ако се овакво схватање суда некада и могло подржавати у погледу на адвокате, који су стварно истицали своје табле, данас се оно не може одржати. Ево који је главни разлог за то:

Закон о адвокатима од 17. марта 1929. год. уздигао је адвокатуру на занимање јавног поретка (§ 1.). Адвокат је, дакле, позитивним законом оглашен за јавног функционера. Као јавни функционер, адвокат не може имати фирму и решење Господина Министра финансија није могло остати на снази после ступања у живот Закона о адвокатима од 17. марта 1929. године. Дотле адвокатура није била занимање јавног поретка нити ју је икоји закон таквом сматрао. Од 17 марта 1929. године она то јесте, нема сумње, те због тога морају изгубити

важност сва министарска решења, која се не слажу са адвокатуром као јавним занимањем.

Да то није тако, не би Комора прописала а Господин Министар правде одобрио пословнике њене, којима се (§ 69) прописује пристojна величина адвокатске табле, како не би давала изглед „трговачког шилда“, па чак предвиђа и казна (§ 73. тач. 11.) ако адвокат држи непристојну таблу, која би се непристојност састојала н. пр. у томе што би табла била већих димензија, што би имала висећи положај, што би била истакнута на другом месту а не на самом улазу у адвокатску канцеларију и т. сл. До оваквог прописа дошло је с тога, што је адвокатура занимање јавног поретка и што се са јавном функцијом, коју врши адвокат, не слаже појам фирме уопште.

Како се из предњег види, ако не пре а оно сигурно од ступања на снагу Закона о адвокатима од 17. марта 1929. год., суд општински наплаћивао је неправилно, а то још и данас чини, високе суме за истицање адвокатских табли, па чак и кад се табла никако није ни истицала. Комора сматра да ће оправданост и тачност њене аргументације увидети и сам суд и престати са даљим наплаћивањем таксе из Т. Бр. 404. тач. 15. Зак. о таксама и уједино извршити повраћај свих наплаћених сума на име ове таксе од 17. марта 1929. год. као дана од када је ступио на снагу Закон о адвокатима, односно од када је адвокатура постала несумњиво занимање јавног поретка и адвокат јавни функционер“.

Уписани у именик адвоката:

1. Илић Градимир са седиштем канцеларије у Књажевцу.
2. Продановић Борислав Ј. са седиштем канцеларије у Београду.
3. Заниновић Јосип са седиштем канцеларије у Београду.
4. Дојчиновић Милосав са седиштем канцел. у Београду.
5. Недић Милош К. са седиштем канцел. у Београду.

Избрисани из именика адвоката:

1. Предић Радомир Ј. услед смрти.
2. Бошковић Радосав услед пресељења.
3. Љубић Јосип Д-р услед смрти.
4. Бабић Радомир П. услед ступања у државну службу.
5. Љотић Димитрије услед ступања у државну службу.
6. Тодорић Стеван Д. услед одрицања.

Уписани у именик адвокатских приправника:

1. Ремезенко Глигорије на вежби код Волпијана Александра, адв. у Београду.
2. Стругар Саво Д-р на вежби код Царевића Милоша, адв. у Београду.

3. Јоксић Станојло М. на вежби код Ђурића Ђорђа, адв. у Београду.

4. Радојевић Радомир на вежби код Атанасијевића Радована, адв. у Београду.

5. Певачевић Живко М. на вежби код Адање Симе Д-р, адв. у Београду.

6. Нахмијас Самуило М. на вежби код Радивојевића Михаила, адв. у Београду.

7. Миљковић Синиша Љ. на вежби код Недељковића Александра, адв. у Београду.

8. Поповић-Пешић Душан на вежби код Тодоровића Павла М., адв. у Београду.

9. Алексић Рајко Д. на вежби код Тодоровића Михајла В. у Крушевцу.

Променили канцеларије адвокатски приправници:

1. Обрадовић Димитрије био код Аранђеловића Сотира сада код Благојевића Видана, адв. у Београду.

2. Лаковић Арсен Ј. био код Стојића Миленка Д-р сада код Јовановића Ст. Јована, адв. у Београду.

3. Бенвенисти Сима био код Адање Симе Д-р сада код Леви Исака А., адв. у Београду.

Избрисани из именика адв. приправника:

1. Матутиновић Јаков по одјави принципала.

2. Перић Илија, због ступања у суд на вежбу.

ПРИКАЗИ

Д-р Ђорђе Тасић, проф. Универзитета:

Три расправе из јавног права.

Књижарница Геце Кона — Београд 1931.

Прва расправа Д-р Тасића говори „О начелу једнакости грађана пред законом“. Писац у овој расправи износи концизан критички преглед на најновије резултате немачке науке, у упоређењу с правним наукама осталих држава.

Друга расправа третира питање правне природе инструкција или правилника — расписа које је у теорији до данас остало прилично необјашњено. У овој расправи изнесе се разлике између инструкција и уредби, са закључком да инструкције немају дејства споља, и „да са њима не рачунају ни судови ни приватна лица“, док уредбе остају обвезне и за грађане и за судове.

Трећа расправа „О регионализму, или економском регионализму, специјално у Француској“ бави се питањима о државним и самоуправним јединицама, које попуњавају велику дистанцу од општине до државе. Писац поклања особиту пажњу економском регионализму, с обзиром на факат да је економија та сила, која политику скреће од унитаризма ка регионализму.

Све три расправе обилују јасним аргументима из најновије правне литературе, третирају питања од актуелне важности, која ни на страни нису довољно обрађена и расветљена. Тај постојећи материјал је у кратким и концизним студијама Д-р Тасић савесно обрадио, а празнине које у овим питањима указује правна литература — он је својим рефлексијама зналачки испунио.

Д-р Рад. Вук.

Internationales Anwaltsblatt. — Као гласник Међународног Адвокатског Савеза зашао је овај угледни часопис у 16. годину свога излагања. На њему сарађују правници из свих држава Европе, а јављају се чланци и од правника ван Европе. Отуда је лист многострук и занимљив. Поред чланака о правним питањима из свих области правне науке, часопис доноси у сваком броју: случајеве из судске праксе свих држава; преглед нове правне књижевности и појединачне садржаје многих правних часописа. На тај начин читалац има могућности да

прати савремене правне проблеме, рад многих судова и правну књижевност.

Нарочито за адвокате — тај је часопис важан због тог што доноси чланке о многим питањима, која се односе чисто на наш, адвокатски, ред, и о кретању и раду адвокатских удружења (друштвава, савеза и комора). Из тих извештаја можемо видети колико је адвокатски ред — професионално и организаторски — у другим земљама напредовао, идући за тим да адвокатски сталез уздигне и васпитавањем својих чланова створи идеалан тип адвоката. Са те своје стране је овај часопис важан за наш адвокатски ред, који је недавно добио своју правилну организацију и самосталност оснивањем адвокатских комора у целој држави.

Часопис је у последње време донео неколико чланака о нашем праву и законодавству, захваљујући ревностној сарадњи једног нашег младог — раније загребачког а сада београдског — колеге. Сарадња на том листу, који излази на немачком језику, олакшана је тиме, што уредништво има референте за све земље. Њима се може чланак упутити на сваком језику а они га превode на немачки језик.

Часопис излази у двомесечним бројевима. Стаје годишње 10.— шв. фр. Полагањем те суме постаје се истовремено члан Међународног Савеза Адвоката. (Dr. R. Braun, Wien, I. Seiler-gasse 4).

Колеге би за овај лист требале да се интересују. Третирање сталешких питања показаше нам нове правце. А велико искуство наших удружења у другим земљама поучиће нас у многоме чему.

С. Демајо, адв.

Dr. Edgar Foltin:

Amerikanisches Gefängniswesen

Reichenberg 1930.

Писац у овом делу даје интересантан опис казних завода Северо-Америчке Уније. Специјални одељци посвећени су општинским заводима, заводима појединих федералних држава и заводима Уније. Писац залази и у историју развоја завода, који почињу са општинским затворима. Када су поједине државе добиле своје кривичне законе, онда су се изнад општинских морали створити и казни завод појединих држава. Заводи Уније датирају од доношења заједничког крив. закона.

Др. Фолтин даје иврсне описе сва три типа американских казних завода: пенсилванског, у којему се казна издржава појединачно по ћелијама, аубурншког, у којему је ћутање главно обележје и ирског типа, у којему се издржавање казне креће кроз разне етапе, почевши од тежих ка лакшим мерама. Ниједан тип није довољан, и већ данас запажа се јак покрет ка

новом систему, који би затворе претворио у школе и болнице за васпитање и лечење несретних и анатемисаних, место у мучионице који не поправљају, већ убијају.

Особиту пажњу заслужује онај део књиге, који описује све мере у циљу поправљања осуђеног и сва настојања да у изгубљеном створењу опет пронађу човека. Али поред ове човечанске жице бруји и друга: најсуровијег израбљивања радне снаге осуђеника, која је са првом увек у дисхармонији.

Писац даје слику и четвртог типа казних завода, чије је главно обележје самоуправа осуђеника. Овај тип је нова појава, везана за заводе у којима малолетници издржавају казне. Спајање овог типа са свим васпитним мерама американских завода, а уклањањем сурове експлоатације из њих тежња је американских хуманиста и правника.

Више слика освежавају излагање овог интересантног дела, неопходног за све оне који се интересују стањем и формама казних завода.

Др. Рад. Вук.

„БРАНИЧ“ ИЗЛАЗИ ЈЕДАНПУТ МЕСЕЧНО

Донosi актуелне чланке из теорије свих правних наука, саопштења из судске и управне праксе, домаће и стране — са коментарима, чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења адвокатских комора, које „Бранич“ имају за свој орган.

Власник и издавач „Бранича“ је Адвокатска комора у Београду, коју претставља председник Обрад Благојевић.

Уредник „Бранича“ је председник Адвокатске коморе у Београду Обрад Благојевић.

„Бранич“ се шаље адвокатима. Члановима Коморе бесплатно. За нечланове претплата стаје 120.— дин. годишње; за адв. приправнике и судијске приправнике 60.— дин. годишње; поједини број 10.— дин.

Др. Адам П. Лазаревић.

НЕКОЛИКО ОПШТИХ ОПАСКИ НА НОВ КРИВИЧНИ СУДСКИ ПОСТУПАК У ПРАКСИ.

Ступање на снагу новог Законика о судском кривичном поступку очекивало се са ретким интересовањем, не само у редовима правника, односно судија и адвоката, већ и у самим широким слојевима народа. То је интересовање праћено и са великом радозналешћу, као и са извесним скептицизмом и зебњом у погледу целисходности његове будуће примене. Поставља се наиме питање: да ли ће наше кривично правосуђе тим новим судским поступком моћи да буде постављено и да се одржи на оној завидној висини, на коју га је законодавац хтео уздићи. Но, ако бисмо успех новог кривичног судског поступка ценили према добрим странама и заиста повољним резултатима, које је нови Кривични законик показао у пракси, и ако исти буде имао сва она преимућства према нашем досадањем кривичном судском поступку, које је нови Кривични законик несумњиво испољио у односу на стари, — онда би све бојазни у реченом погледу, сада и онако преурањене, могле још у почетку да буду проглашене за беспредметне и неоправдане. Наравно, притом треба такође имати на уму, да је увек лакше једно лепо решење у теорији замислити, него га у стварности живота извести. А Кривични законик претставља стварно само један низ лепих жеља и претпоставки, чије је реализовање у непосредној зависности од једног целисходног законика о судском кривичном поступку. Разлика, дакле, између ова два нераздвојна законика уопште је слична разлици између теорије и праксе. А у таквом истом односу, узгред буди речено, стоји такође и Грађански законик према Грађанском судском поступку. Познато је пак, да се формално процесно право уопште много мање зна него материјално и да његова примена чини знатно веће тешкоће него ли примена овога последњег. Јер, док је материјално право, у главном, само наука, формално је напротив и наука и вештина, те су за његово правилно разумевање и успешну примену у пракси потребне

различите способности. Материјално је право, наиме, више приступачно спекулативном а формално пак практичном духу. И заиста је вештина умети се правилно и лепо снаћи у вођењу грађанских и кривичних правних спорова, а тој вештини каткада могу и шкодити дуге спекулације односно дубока размишљања. Отуда се многи ланци у праву, често хвале са својом „праксом“, која се обично састоји у површном познавању манипулације са извесним одредбама процесне или више техничке природе, схваћенога чисто механички и без икаквога појимања њихове унутарње вредности и узајамне везе.

У међувремену, односно у прошлој години, Министарство Правде је изаслало извесан број судија са територије Београдског Апелационог Суда, да би се, у виду тромесечног курса код окружних судова у Загребу, Сарајеву, Сплиту и Љубљани, припремили за практичну примену реченог законика, када исти буде добио обавезну снагу на пом. судској територији. Благодарети томе, имали смо прилике, да се са тим законом упознамо при његовој практичној примени, па смо отуда у могућности, — а сматрамо и за своју дужност, — да овде о томе укратко изложимо извесна наша опажања, на основу искуства, које смо за речено кратко време код окружног суда у Сплиту могли стећи. Кажемо, да је то време било кратко, јер ће заиста бити потребне много дуже теоријске и практичне студије, да би се могао тачно схватити прави смисао и значај свију оних нових установа, које нови кривични судски поступак садржи. А под новим установама не треба схватити само нове по имену. Напротив, тај поступак је у суштини својој сасвим нова творевина, те извесне привидне или номиналне сличности са неким од наших досадањих покрајинских поступака, могу само обманути тумача закона одн. судију и одстранити га са правог пута његове примене. Отуда је за правилну примену и разумевање новог кривичног поступка потребно напустити сва мерила и критеријуме старог и ослободити се сваке сугестије са те стране. Једном речју, потребно је сасвим ново правно васпитање, јер су нови и стари кривични поступак као два света са две различите идеологије. — Наравно, при оваквоме резонувању, ми мислимо само на оно, што је битно и код једног и код другог и што их карактерише као две посебне правне одн. законодавне целине, а апстрахујемо притом извесне радње више материјалне природе, за чије су извршење потребна извесна техничка знања или вештине, а не и нека особита правничка проницљивост и рутина. Ту долазе и пр. разни акти помоћу којих се врши прибирање доказа, као што су: увиђаји, вештачења, испитивања разних лица, која се појављују у поступку и др.

Нарочито се пак својом улогом и значајем у новом кривичном судском поступку истиче установа државног тужинства. И то је заиста један повит у нашем кривичном право-

суђу. Уопште пак узевши, функционисање пом. поступка не би се могло ни замислити без те установе. Њен практични значај одговара тачно њеном теоријском оправдању. У теорији се наиме учи, да је у реформираном кривичном судском поступку, где је спроведено оптужно начело, тужилац стварни господар спора - *dominus litis* - готово као у каквој грађанској парници. Уверили смо се међутим, да то није само један згодан теоријски постулат, већ да је у истини тако. Јер судови своје делање у многоне подешавају према захтевима странака, а нарочито државног тужиоца, као стварног покретача и носиоца кривичног поступка. — Што је пак речено за државног тужиоца, важи у неколико и за приватног тужиоца, односно приватног учесника као тужиоца. — Те тако и у овоме поступку долазе до изражаја познати принципи цивилног процесног права: *ne procedat iudex ex officio*, *ne eat iudex ultra petita partium*, ако не правно, а оно бар стварно. Наравно, има ту нианса, које се теоријски готово и не могу тачно претставити и које се могу лепо уочити само поводом појединих конкретних случајева у пракси. Уопште пак, питање о томе: колико је суд стварно дужан да се обзире на захтеве и предлоге странака, а напосе државног тужиоца, и да их се придржава, спада у ред најделикатнијих правних питања односно проблема, које нови кривични поступак са собом доноси. А само правило, да је суд везан једино за чињеницу одн. фактичку страну оптужбе, а не и за правну, није од велике користи у пракси, јер се тиме поставља само једно друго питање, још деликатније и теже од правног, а то је разликовање чињеница на фактичне и правне, које се провлачи кроз све правне дисциплине. Зато и државни тужилац и суд морају у међусобном односу увек бити концилијантни, пошто иначе њиховој борби за право не би могло бити краја и та би борба потсећала много на ону правну појаву, коју су римски правници називали *probatio diabolica*. Складност пак њиховог делања, поред обичне увиђавности и узајамног попуштања и помирљивости, доприноси у пракси доста и многи правни принципи, као што су н. пр. принцип *in dubio pro reo*, забрана *reformatio in peius* у ширем смислу, и др.

Уопште би се пак о односу суда и државног тужиоца, са практичног гледишта, могло рећи то, да се никаква важнија одлука не доноси без саслушања државног тужиоца. И то не само у погледу одлучивања о кривици, већ и кад се тиче извесних издатака из судске одн. државне касе. Н. пр. кад истражни судија одреди награду вештацима за извесно вештачење, он о томе извештава државног тужиоца, који има да стави своје примедбе, па ако не би било сагласности између ових двају органа, онда се предмет износи суду на одлуку итд.

Основни пак принципи, чије се дејство јако запажа у примени новог кривичног судског поступка и који овоме дају

нарочити изглед, јесу: либерализам и рационализација судских радњи. Први се принцип одн. дејство истог нарочито огледа у појачању положаја оптуженога и њиховог браниоца према тужилачкој страни. Наиме, начин третирања обеју странака од стране суда потпуно је истоветан, у колико је то по природи саме ствари могуће, особито код мањих деликата. По новом поступку дакле не постоји ни „оптужничка клупа“, у до сада уобичајеном смислу те речи. Нарочито на главном претресу, по правилу ни у колико не пада у очи разлика између тих двеју странака, већ се има утисак да су обе у истом одн. једнаком положају. Што је најглавније, притвор одн. истражни затвор су стварно једна реткост у односу на наш досадањи поступак. А и сада начин доношења одлука о лишењу слободе оптуженога по новом поступку пружа много више гаранције за њихову праведност и за лични интегритет окривљеника, него што је до сада био случај. Јер кад суд одлучује о томе, он то мени у нарочитој седници, о којој се сачињава кратак записник, те је тако, с обзиром и на учешће државног тужиоца у дотичној дискусији, обезбеђена и извесна јавност у поступању, бар писмена, ако не и стварна. — А рационализација новог поступка опажа се пре свега у јасној подели функција и надлежности, с једне, и у ограниченој могућности деволуције и употребе правних сретстава, с друге стране. Јер, докле је раније и један најнезнатнији преступ, по вољи странака, могао да буде предмет решавања код три инстанције и да на њему буде запослено укупно по више од десет судија, дотле се по новом кривичном поступку **сваки кривични спор редовно завршава код друге инстанције** и просечно са половином судија мање него до сада. У истини, против сваке судске одлуке постоји могућност употребе само једног правног средства и одлука вишег суда по истом је правноснажна. Ово нигде у закону није нарочито истакнуто, али је стварно тако. Међутим, иако је овакав став законодавца у суштини одличан, ипак нам изгледа, да је требало задржати систем трију инстанција макар за теже злочине. Н. пр. за оне, за које је у закону предвиђена или, још боље, у конкретном случају изречена смртна казна или вечита робија.

Напоследку заслужује да буде нарочито истакнута и та околност, да се по новом поступку, који је начелно усмен и контрадикторан, много мање пише него по старом. — Овај последњи је у томе погледу заиста заслуживао назив „папирног“ поступка. Одлуке судова по новом поступку су кратке и садрже само оно што је најнужније. У томе погледу, осетиће се, са ступањем на снагу новог поступка, једно велико олакшање, што ће пак практично доста допринети бржем и лепшем отпављању судских послова.

Али, поред напред изложених примедба и опаски, које му иду у прилог, новом кривичном поступку се чини једна за-

мерка, која није правне, већ чисто економске односно финансијско-политичке природе. Наиме нарочито пада у очи околност, да је тај поступак знатно скупљи и да његова примена у пракси изискује много веће материјалне жртве од државе, него онај стари. И то не само услед знатног повећања броја судија и судског особља, који је број унапред тешко и одредити, већ нарочито због великих издатака из судске касе на путне трошкове, дневнице и остале принадлежности, сведоцима, вештацима и др. Ти се трошкови исплаћују интересованим лицима одмах чим су учињени и уредно правдани, па се потом странке осуђују на њихову накнаду држави, али до остварења те накнаде у много случајева тешко се долази, што је јасно, када се има на уму, да су извршиоци баш најтежих кривичних дела, која повлаче највеће издатке, обично људи без икакве имовине или бескућници. Но, и овај наш досадањи систем био је стварно више него неправичан; јер су судови својим позивима излагали људе трошковима и напорима, за чију им накнаду нико није добар стајао. Шта више, многи сведоци, услед недоласка на позив суда, довођени су стражарно и тако излагани разним непријатностима и понижењу њихове личности, а нико их притом није питао: да ли су имали сретстава за слободан долазак и за опстанак у месту сведочења, докле је њихово присуство ту потребно. Дакле, новим поступком биће у том погледу учињен крај једној неправди, која је такође инквизиторског порекла. Један пак део издатака биће са увођењем у живот новог кривичног судског поступка само привидно повећан. У ствари, држава тиме неће ништа изгубити, јер ће нова судска организација, поред других повољних резултата, — који неће бити безначајни и са чисто привредног гледишта, — имати несумњиво за последицу и знатно смањење издатака у управној оди. полицијској струци, како личних тако и материјалних.

Према свему напред изложеном, има пуно разлога, да са ступањем на снагу новог кривичног судског поступка будемо стварно одушевљени.

Стојан Јовановић, судија.

ПРАВНИ ЛЕКОВИ У КРИВИЧНОМ СУДСКОМ ПОСТУПКУ ЗА КРАЉЕВИНУ ЈУГОСЛАВИЈУ.*)

1. Увод.

Партија о правним лековима у новом Закону о Судском Кривичном Поступку свакојако је за правнике и практичаре с ове стране великих наших река једна од најинтересантнијих партија овога законика. За њих је она пуна новина и верујем, да ће баш та партија задати пуно тешкоћа њима приликом примене овог законика.

И с погледом на правна дејства која производе, и с погледом на судове којима се упућују, и с погледом на одлуке суда и аката странака противу којих су управљени, као и на поступак судова по њима, правни лекови новог Кривичног Поступка јако се разликују од правних сретстава српског Кривичног Поступка.

На почетку разлагања о правним лековима намеће се питање: да ли је израз „правни лек“ најсретније погођен? Нисам лингвиста, али ми се чини, да у нашем језику реч лек нема тако широку употребу, и да се ван случајева, где је реч о лечењу живих организама истина по кадшто употребљава али врло ретко. Реч „срество“ пак, која је досад код нас у праву употребљавана има много ширу употребу, па се чак и у медицини данас често чује. Зашто се реч срество није употребила у новом Поступку? Ауторитативна објашњења која сам до сад по овом питању чуо и прочитао, признајем, нису ме убедила у оправданост употребе израза „правни лек“. Све ми се чини да је исти употребљен не зато, што би најтачније погађао оно, што се тим изразом хоће да изрази, већ зато, што су г. г. редактори Поступка, који су израђивали партију о правним лековима, већ били навикли на тај израз из законодавства, које је код њих раније владало, па им је услед те навике било нелагодно да тај израз замене којим другим.

*) Партија из књиге „Кривични Судски Поступак за Краљевину Југославију“ — с обзиром на праксу.

Књизи је циљ, да у колико је могуће краће и јасније, изложи целокупан ток кривичног поступка по новом законик у пракси. Теоретска разматрања чињена су само онде где су неопходна.

Рећиће когод: па то је ситница! Али ситница врло карактеристична за цео нови Поступак, а нарочито за партију о правним лековима. Било би ми, лично, велико задовољство да није тако.

Класификација правних лекова из новог Поступка може бити многострука. Г. Д-р Б. Марковић у свом „Уџбенику Судског Кривичног Поступка“ и пак. Д-р Огорелица у „Правном Прегледу“ књ. II., деле правне лекове на редовне и нередовне. Подела је добра, али чини ми се да практичару — правнику она мало каже, те је услед тога непрактична.

Налазим да је практична подела правних лекова на оне, који се могу изјавити противу пресуде, док још није постала извршна, и оне који се могу изјавити противу правноснажне пресуде, осталих одлука и противу аката противне странке. Ова подела много је практичнија, јер одмах каже, које правне лекове може странка изјавити противу објављене пресуде. Сем тога, призив и ревизија имају особен правни карактер и особене одлике од свију других правних лекова.

Наш законодавац у § 326*) чини и једну и другу поделу. Овде ће правни лекови бити класифицирани по другој подели, пошто и она има законску потврду.

Правни лекови противу пресуде (не правноснажне) јесу: призив и ревизија, а остали правни лекови јесу: жалба, приговор, захтев за заштиту закона, захтев за понављање поступка и молба за повраћај у пређашње стање.

Мање више општи су принципи за све правне лекове по новом Поступку ови:

а) Ниједна судска одлука ни акт странке, сем случаја употребе захтева за заштиту закона и решења апелационог суда којим преноси надлежност на који други стварно надлежни суд, не подлежи разматрању двају виших судова, већ је одлука првог вишег суда, ма то био и окружни, увек по правилу правноснажна. Ово је оправдано, јер скраћује поступак. Онима, који не деле ово мишљење може се рећи, да грешка може бити и онда, када одлуку разматрају и два или више судова.

б) Правне лекове могу употребити само: законом овлашћени тужилац и окривљеник, а место окривљеника још и његов: бранилац, законски заступник малолетнога, брачни друг и рођаци у правој линији усходној или нисходној — § 324. Изузетак је учињен код жалбе, коју могу изјавити и друга лица, а нарочито сведоци и вештаци — § 328.

в) Правни лекови могу се изјавити писменим актом или усмено на записник код среског или окружног суда — § 325. од I. Суд је дужан не само да прими правни лек усмено на за-

*) Параграфи без назначења законика јесу из новог Судског Кривичног Поступка.

писник, већ и да жалиоцу да поуке о правном леку — §§ 204., 288., 290. и 341.

г) И ако је правном леку дат погрешан назив то ништа не смета, да он произведе дејства, која може произвести тачно означени правни лек — § 325 од II.

д) Рок за изјаву правног лека јавноправног је карактера само у погледу продужења истог. Па и то не без изузетка, јер се по молби за повраћај у пређашње стање може и продужити. У односу на одустанак од већ изјављеног правног лека и одрицање од правног лека рок није јавноправне природе, јер жалилац не може одрицање и одустанак опозвати, па се према томе одлука судска одмах по одрицању или одустајању, и не чекајући да истекне законски рок може огласити за правноснажну, односно послати вишем суду на разматрање, ако је и противна странка изјавила правни лек — § 325.

ђ) Рок за изјаву правних лекова је по правилу три дана од саопштења одлуке одн. акта, а за оправдање оних, који се оправдавају, осам дана од пријема преписа одлуке одн. акта — §§ 204, 333, 339, 340, 343, 394, 396 и 447. У овоме чине изузетак: захтев за заштиту закона, и за понављање поступка, за које или није прописан рок или је исти много дужи. Сем тога у појединим случајевима, у закону тачно предвиђеним, рок за жалбу је три дана, док је редован рок за жалбу 8 дана — §§ 357, 359, 363 и 364.

е) Призив, ревизија и приговор морају се оправдати. Жалба се оправдава приликом саме изјаве — §§ 204, 326, 330.

ж) Призив, ревизија и захтев за понављање поступка морају се доставити противној страни ради давања противразлога. Рок за противразлоге је осам дана од пријема преписа правног лека — §§ 333, 343, 366, 394.

з) Ако је правни лек употребљен у корист окривљеника, одлука суда, који решава по истом, не може ићи на штету окривљеника. *Reformatio in peius* забрањена је у тим случајевима — §§ 327, 334, 350, 371, 405. Изузетак од тога чини пресуда среског судије изречена по уваженој молби за повраћај у пређашње стање — § 391.

и) При одлучивању по правним лековима виши суд увек мора pazити на стварну надлежност — §§ 205, 207, 338, 406.

ј) По правним лековима могу доносити одлуке или 1) суд онд. судија који је донео одлуку; 2) судија известилац вишег суда у споразуму са претседником кривичног већа; или 3) веће вишег суда у седници (тзв. нејавна седница); или 4) веће вишег суда после одржаног претреса. У закону је предвиђено кад ће ко од њих одлучивати. Под вишим судом разуме се и окружни суд, кад решава по призиву.

к) Странке се код вишег суда позивају само онда, када се има држати јавни претрес. По захтеву за заштиту закона

странке се ни на претрес не позивају — §§ 205, 331, 333, 344, 357, 359, 360, 367, 369, 370, 397.

Ако странке и поред уредног позива не дођу на претрес виши суд доноси одлуку и у њиховом осуству — §§ 347, 402.

л) Државни тужилац, односно виши или врховни државни тужилац или заменици њихови морају бити саслушани при сваком одлучивању по правним лековима — §§ 205, 331, 333, 344, 345, 346, 347, 353, 354, 355, 357, 367, 369, 397, 401, 448.

љ) Након поништаја пресуде не мора тај предмет решавати исти суд који је раније решавао, већ виши суд може одредити и други стварно надлежан суд за решавање — §§ 346, 350, 357, 367, 399, 406.

м) Одлуке виших судова, где се убраја и окружни суд као позивни, по правним лековима достављају се увек са образложењем и свима актима суду првог степена ради саопштења странкама и евентуалног извршења. Виши суд саопштава присутним странкама усмено своју одлуку, ако је иста донета по одржаном претресу. Ако претреса није било, одлуку вишег суда саопштава суд првог степена и то достављањем одлуке у овереном препису. И странка, којој је одлука саопштена усмено може тражити веран препис исте — § 79. од. I.

Оптуженику у притвору одлука се саопштава усмено на записник, но ако захтева, иста ће му се доставити и у овереном препису. Ако незна језик, превешће му се на његов матерњи језик — § 79. од. II III.

Државном тужиоцу доставља се увек одлука у оригиналу ради саопштења. На том оригиналу исти је дужан да стави забелешку да је одлуку видео и прочитао и да означити датум тога под својим потписом. Ако му је потребан оверен препис, на пр. ради доставе врховном државном тужиоцу у циљу подизања захтева за заштиту закона, или ради тражења обезбеђења на имовини осуђеника због наплате трошкова поступка — суд првог степена дужан је дати препис на захтев држ. тужиоца — § 80.

II. Правни лекови противу пресуде.

(не правноснажне).

А. Призив.

Оправдано и са законском основом разликује г. д-р Б. Марковић у свом „Уџбенику“ потпун и непотпун призив.

Они се разликују и по одлукама противу којих су управљени и по поступку судова по њима и по правним дејствима која производе. И сам законодавац их је поделио, давши непотпуном призиву место у глави XX а потпуном у глави XXI З. о К. С. П.

Б) Потпуни призив.

Може се изјавити на пресуду судије појединца среског или окружног суда. Углавном има карактер и дејства и призива и ревизије.

Када је изјављен на пресуду судије појединца среског суда по њему решава окружни суд, а ако је изјављен противу пресуде судије појединца окружног суда о њему решава апелациони суд.

Потпуни призив може се изјавити:

1) због одлуке суда о кривци, т. ј. због нетачне оцене доказа и чињеница, којима се утврђује или побија постојање кривичног дела и одговорности — § 392. од. I, т. 2.

2) због одлуке суда о казни, мерама безбедности, грађанским потраживањима, трошковима поступка и олакшицама при издржавању казне — § 392. од. I, т. 3.

3) због свих повреда материјалног закона због којих се може изјавити ревизија — § 393. од. I, т. 2. у в. § 337. т. 1—3.

4) због свих повреда формалног закона, због којих се може изјавити ревизија, изузев:

а) повреда прописа о надлежности апелационог суда за решавање по приговору противу оптужнице, и

б) повреда прописа о присуству на претресу оних лица, која томе морају присуствовати — §§ 392. и 393., у в. § 336.

Противу пресуде среског судије може се изјавити призив још и због његове месне ненадлежности — § 393. од. I, т. 3.

Ако је призив изјављен у корист оптуженика због одлуке суда о кривци сматра се, да је изјављен и због одлуке о казни, мерама безбедности и т. д. — § 392. од. II.

Потпун призив задржава извршење пресуде, али не и пуштање на слободу оптуженика, који је пресудом ослобођен оптужбе или је ова одбивена — § 394. од. III.

Ако је призив изјављен због одлуке суда о кривци или казни морају се у оправдању истог навести тачке пресуде које се призивом нападају, а ако је изјављен због повреда закона, морају се навести те повреде — § 395. од. I.

Благовременост изјаве и оправдања потпуног призива цени судија појединац. Ако их одбаци као неблаговремене на то решење има места жалби, у року од три дана од дана пријема решења, окружном односно апелационом суду — § 395. од. III. и IV.

Поступак призивног суда.

Судија известилац окружног одн. апелационог суда може у споразуму са претседником већа решити по потпуном призиву:

- 1) да се предмет пошаље држ. тужиоцу на разматрање;
- 2) да се предмет врати судији појединцу ради допуне;

3) да се од судије појединца тражи обавештење о повредама формалности које су у призиву истакнуте — § 397. од. II. Веће призивног суда по потпуном призиву може у нејавној седници решити:

1) да се **призив одбаци** као **недопуштен** зато:

а) што жалилац није законом овлашћен за изјаву призива;

б) што се жалилац уредно одрекао или одустао од призива;

в) што су призив или оправдање неблаговремени;

г) што нису назначене тачке пресуде или повреде закона са којих је призив изјављен — § 398. од. I.

2) да се призив одбаци као **очигледно неоснован** — § 398. од. II.

Са ових разлога може призивни суд одбацивати призив одмах у истој седници и онда, када је по жалби на решење судије појединца о одбачају призива због неблаговремености, решио да се уважи жалба — § 398. од. III.

3) да се **поништи пресуда** судије појединца и нареди нов претрес;

4. да се преиначи пресуда судије појединца;

5) да се одреди јавни претрес пред призивним судом — §§ 399. и 400. од. I.

Призивни суд може у нејавној седници решењем **поништити** пресуду судије појединца, ако је потпун призив изјављен због повреда формалног закона или због одлуке суда о кривици, ако нађе:

1) да постоје повреде формалног закона;

2) да су чињенице које су одлучне за пресуђење непотпуно извиђене;

3) да су чињенице или докази, истакнути први пут у призиву, од важности за пресуђење — § 399 од. II.

У овом последњем случају призивни суд, да би се уверио од колике су важности нове чињенице или докази, може претходно, пре доношења решења о поништају пресуде, одредити једног судију да их извиди. Ако се том приликом утврди да нису од важности за пресуђење, сматра се као и да нису истакнуте у призиву — § 399. од. IV.

У нејавној седници може призивни суд **преиначити пресуду** судије појединца, ако је спор иначе довољно извиђен:

1) ако је призив изјављен само због одлуке суда о казни, мерама безбедности и т. д., у ком ће случају одмерити казну и остало по сопственом нахођењу — § 399. од. I.

2) ако је прекорачена оптужница одн. захтев тужиоца (код пресуда среског судије) — § 399. од. III.

3) ако је повређен материјални закон — § 399. од. III.

При сваком решавању по призиву, па било то у нејавној седници или по свршеном претресу, призивни суд мора по

службеној дужности, без обзира да ли се то у призиву истиче или не, пазити на:

1) стварну надлежност судије појединца;

2) повреду материјалног закона на штету оптуженика — § 398. од. IV. у в. 402. од. II.

Ако је више оптуженика по једном предмету, па само један изјави потпуни призив, призивни суд мора по службеној дужности пазити на повреду материјалног закона ако су исте на штету осталих саоптуженика — § 398 од. IV у в. § 402. од. II.

У свему осталом призивни суд се ограничава на оно што се призивом побија — § 399. од. I. у в. § 334. од. III.

✱

Јавни претрес пред призивним судом може се одредити само онда када је потпун призив изјављен због одлуке суда о казни, мерама безбедности и т. д. — § 400. од. I.

На тај претрес морају се позвати држ. тужилац, односно приватни учасник као супсидијерни тужилац код *crimina publica*; приватни тужилац, код *delicta privata*; оптуженик; бранилац; заступник. Сем њих могу се позвати и сведоци и вештаци, по нахођењу призивног суда § 401. од. I. и § 402.

Оптуженику се мора оставити бар три дана, од пријема позива до претреса, за припремање одбране. Ако је у притвору ван места седишта призивног суда не мора лично присуствовати претресу, већ га може заменити бранилац, сем ако лично присуство окривљениково није неопходно потребно. По потреби може и призивни суд именовати браниоца из свога места, ако га оптужени нема и не може га платити. Оне, чије је присуство претресу неопходно, призивни суд мора у позиву изрично опоменути, да ће у случају недоласка бити принудно доведени — § 402.

Претрес пред призивним судом јаван је. За њега важе прописи о претресу пред окружним судом, у колико се по природи призивног претреса могу на исти применити — 403.

Претрес почиње усменим или писменим извештајем судије известиоца. Затим се чита део пресуде који је нападнут, а по потреби и записник претреса пред судијом појединцем. Затим се испитују оптуженик, сведоци и вештаци у колико су дошли и читају записници о претходном извињају нових чињеница, ако их је било и ако се не прибирају на самом претресу — § 404. од. I., II., IV. и V.

Дозвољено је на претресу у призиву износити и прикупљати нове доказе и чињенице — § 404. од. III. у в. 400. од. III.

Поновно прикупљање у пресуди појединачног судије већ употребљених доказа и чињеница дозвољено је само онда, када се појави знатна сумња о томе да ли су истините или да ли су довољно утврђене чињенице, које су употребљене у пресуди судије појединца. О свему осталом призивни суд суди на основу записника судије појединца — § 400. од. IV.

Пошто је завршен доказни поступак добија реч жалилац да образложи призив, а за њим противна страна, да одговори — 404. од. VI. Ако су обе стране изјавиле призив најпре добија реч државни тужилац (аналога § 348. од. III.). Бранилац и оптужени морају последњи дати реч. Потом се призивни суд повлачи ради већања — § 404. од. VI. и VII.

Након одржаног јавног претреса призивни суд може одлучити по потпуном призиву:

- 1) да се претрес одложи;
- 2) да се **призив одбије** као **недопуштен** или **очигледно неоснован**;
- 3) да се призивни суд огласи ненадлежним;
- 4) да се ожалбена пресуда поништи;
- 5) да се пресуда судије појединца преиначи — § 404. in fine; § 405. и § 406. од. I.

Призивни суд може по одржаном претресу **поништити пресуду** судије појединца и наредити нов претрес пред истим:

а) због повреда формалног закона предвиђених у § 336. т. 4—6;

б) због стварне ненадлежности судије појединца — § 406.

Призивни суд може **преиначити пресуду** судије појединца по одржаном јавном претресу:

а) ако је повређен материјални закон;

б) ако је судија појединац погрешно одмерио казну, мере безбедности и т. д. а призив је због тога изјављен.

Услов је, да је предмет довољно извиђен и да су пред призивним судом на претресу поправљене процесуалне грешке истакнуте у призиву — §§ 405. и 407.

Ако је о злочину судио судија појединац среског суда може окружни суд, пошто објави решење о поништају пресуде, одмах по том донети и објавити пресуду по том предмету као првостепени суд, на предлог држ. тужиоца и с пристанком окривљеника. Ово под условима да је призивни суд стварно надлежан; да је спор довољно извиђен и да нису потребна нова припремања оптужбе и одбране. Прописи о стављању под оптужбу овде немају примене — § 407. од. II.

Противу овакове пресуде могу се изјавити непотпуни призив и ревизија, док противу свих осталих одлука призивног суда нема места призиву ни ревизији — § 410.

Захтеву за заштиту закона и за понављање спора има места и овде — § 410. и § 411. од. I.

3) Непотпун призив.

Може се изјавити само противу пресуде окружног суда као зборног, и само због одлуке суда о: казни, мерама без-

бедности, приватно правним потраживањима, трошковима поступка и олакшицама при издржавању казне — § 332. од. 1.

Као што се види непотпуним призивом може се пресуда нападати у много ужем обиму по потпуним призивом. Специјални суд као призивни по непотпуном призиву не мора по службеној дужности водити рачуна ни о једној повреди закона. И поступак је по овом призиву у неколико другојачији.

*

Поставља се питање, да ли се може изјавити непотпуни призив или ревизија због одлуке суда о кривици?

Јасније речено, да ли се апелациони или касациони суд разматрајући пресуду окружног суда као зборног могу упуштати у оцењивање тога, да ли је окружни суд правилно оценио чињенице утврђене током поступка, које служе као доказ постојању или непостојању кривичног дела и о кривичној одговорности или невиности оптуженика? Једном речи, **да ли слободно судиско уверење** код пресуда окружног суда као зборног **подлежи контроли** апелационог односно касационог суда.

Видели смо, да слободно судиско уверење судије појединца подлежи контроли окружног односно апелационог суда. § 392. т. 2. изрично каже, да се потпуни призив може изјавити: „због одлуке суда о кривици (о доказу чињеница)“. У прописима пак §§ 332. и 335. који говоре о основима за изјаву призива (непотпуног) и ревизије, нигде није споменута одлука суда о кривици као основ или разлог за изјаву непотпуног призива или ревизије. Ни остали прописи о призиву (непотпуни) и ревизији не помињу одлуку суда о кривици, изузев §§ 354. и 355. о којима ће бити реч у своје време код ревизије. Значи дакле **апелациони суд** ниуком случају, а **касациони суд** по правилу, **не могу по закону контролисати слободно уверење судија окружног суда када суде у колегијуму.**

*

Непотпуни призив задржава извршење казне само тада, ако је изјављен противу одлуке суда о казни (не и о мерама безбедности и осталом) — § 333. од. 3.

*

У закону није изрично речено ко оцењује благовременост непотпуног призива. С обзиром на став: „Пошто је призив благовремено изјављен доставиће се жалиоцу...“ § 333. од. 1. може се сматрати оправданим гледиште, да благовременост овде оцењује окружни суд. Јер само по благовременој изјави непотпуног призива доставља се жалиоцу препис пресуде ради

оправдања. У осталом кад благовременост ревизије оцењује окружни суд, зашто не би могао и код призива.

У вези са овим стоји и питање, има ли места жалби на решење окружног суда о одбачају непотпуног призива, и ако има, у ком року се може иста изјавити?

Жалба се може изјавити против сваког решења окружног суда изузев оних, где је закон изрично забранио жалбу — § 328. Према томе и овде има места жалби јер је закон не забрањује. Овоме у прилог иде и то, што се и код ревизије у овом случају може изјавити жалба — § 342.

Што се тиче рока за ову жалбу, питање је компликовано. Општи рок за жалбу је према пропису § 330. осам дана, у колико закон не одређује краћи рок за поједине жалбе у закону изрично предвиђене. Овде закон није изрично предвидео ни ову жалбу ни какав скраћен рок, те би према томе важио општи рок. Али закон прописује у § 342. од. I. рок од три дана за жалбу противу решења, којим се одбацује ревизија од стране окружног суда. Аналогија је овде очигледно умесна. Јер какви би разлози могли диктовати, да се за жалбу противу решења о одбачају призива остави дужи рок но за истоветну жалбу код ревизије. Ипак налазим да је више у сагласности са законом гледиште, да је рок за жалбу овде осам дана, јер закон не предвиђа у овом случају краћи рок.

*

По непотпуном призиву одлучује апелациони суд и то само у нејавној седници већа — § 333. in fine. **Претреса по непотпуном призиву пред апелационим судом не може бити.** Ово је сасвим оправдано с обзиром на основе са којих се може изјавити призив. Јер апелациони суд може донети правилну одлуку и о казни и о мерама безбедности и без присуства странака.

Да ли је допуштено позивање на нове доказе и чињенице у непотпуном призиву? Закон о томе ћути. С обзиром на то, да је апелациони суд и по непотпуном призиву „судећи суд“, и аналого прописима § 340. од. III. и § 394. од. IV. оправдано је сматрати да се нове чињенице и докази могу истицати и у непотпуном призиву.

По непотпуном призиву апелациони суд може одлучити:

1) да се **призив одбаци** као недопуштен са истих разлога, са којих се може одбацити потпуни призив — 334. од. I.

2) да се **пресуда** окружног суда **преиначи** — § 334. од. II.

*

У закону није ништа речено о томе да ли апелациони суд може вратити предмет окружном суду на дослеђење. Налазим

да може с обзиром на начело материјалне истине. Јер на пр. ако је пропуштено, да се у току поступка прибави казнени лист, на основу чега може апелациони суд оценити, да ли је оптуженику одмерена блага или строга казна.

Да ли може апелациони суд одобрити пресуду окружног суда? Ако нема разлога за одбачај призива нити за преиначење пресуде не видим, зашто не би апелациони суд могао да одобри пресуду окружног суда, и ако о томе у закону ништа не стоји.

*

Одлучујући о непотпуном призиву апелациони суд може оцењивати само оне тачке пресуде, које су призивом нападнуте. По дужности не мора пазити ни на шта сем на то, да ли разлози који су руководили апелациони суд да снизи казну са оптуженику, који је изјавио призив, користе и другим саопштеницима који нису изјавили призив. Ако користе, снижиће и њима казну — § 334. од. III. IV.

Своју одлуку са образложењем и свима актима апелациони суд доставља окружном суду, који је донео пресуду, ради саопштења односно доставе странкама и ради извршења — § 334. од. V.

Одлука апелационог суда по непотпуном призиву правноснажна је — § 334. од. VI.

*

Поводом непотпуног призива може се учинити и ова констатација.

Насупрот ономе што је код потпуног призива, о коме закон доноси доста исцрпне прописе, прописи о непотпуном призиву прилично су оскудни. Последица тога у пракси биће то, што ће се појавити многа спорна питања. Поред досад истакнутих питања могу се још сада поставити и ова крупнија питања.

Прво. Има ли места захтеву за заштиту закона против одлуке апелационог суда о непотпуном призиву? С обзиром на § 41. могло би се рећи: има. Али апелациони суд овде не одлучује ни о каквим повредама закона, да би могло бити речи о заштити закона. Ипак у извесним сложенијим случајевима налазим да има места овом захтеву.

Друго. Има ли места захтеву за понављање поступка и код одлука апелационог суда по непотпуном призиву? У начелу може се рећи: има. Али питање је врло сложено и тешко је за сваку ситуацију дати прецизан одговор.

Треће. Има ли места молби за повраћај у пређашње стање? Нема, јер у закону није предвиђена код непотпуног призива.

Четврто. Ако се усвоји гледиште, да апелациони суд може, неодбацујући призив као недопуштен, усвојити пресуду

окружног суда, каква ће онда бити форма одлуке апелационог суда и коју ће формулу употребити у истој? Дали ће то учинити пресудом или решењем? Дали ће рећи „одобрава“ или „проглашава правноснажном“.

Закон не каже ништа о форми ове одлуке ни у § 74. који говори о формама одлуке. Међутим с обзиром на дух закона, по коме се пресудом расправља главна ствар а решењем инциденталије, може се узети с правом, да у том случају апелациони суд има донети пресуду, јер расправља у меритуму — т. ј. по главној ствари.

С обзиром пак на § 334. од VI. по коме противу одлука апелац. суда донетих по непотпуном призиву нема правног лека правилнија је формула: проглашава правноснажним.

Пето. Да ли апелациони суд може одбацити призив изјављен због одлуке суда о казни и због повреда материјалног закона? Не може. Зато што је то у ствари призив спојен са ревизијом, те предмет има доставити касационом суду на разматрање.

— Наставиће се —

Бора Н. Поповић, адвокат

ЗАСТАРЕЛОСТ У ОБЛАСТИ ПОРЕСКОГ ЗАКОНОДАВСТВА. (свршетак)

1) Из права државе, да од својих грађана наплаћује порез, проистиче и њено право да своје интересе заштити ако ово њено право порески обвезник покуша да доведе у питање и да га повреди. Ово право државе на изрицање казне правда се оним истим мотивима и разлозима, којима се оно у опште правда, а овде још и тиме што су порези у животу државе најважнији извори државних прихода, међутим ефектив пореза у првome реду зависи од свести пореских обвезника и осећања њихове дужности према држави. Са ових разлога и разлога административно-техничке природе који условљавају редовно и нормално остварење и реализацију права државе у разрезу и наплати пореза, пореско законодавство допушта читав низ казнено правних последица за неуредне и неисправне пореске обвезнике. Из права државе да казни проистиче једновременно и њено право да изречену казну и оштету (накнаду) реализише и наплати.

Право државе на изрицање казне и на наплату већ изречене казне законодавац као и у општем кривичном закону временски ограничава и допушта само за извесно одређено време, после кога се ово право државе гаси. Ово право државе односно застарелост права државе на изрицање казне и наплату изречене казне (оштеће) регулишу одредбе чл. 154 и 155 Закона о непосредним порезима.

2) Застарелост права државе на изрицање казне предвиђена је у чл. 154 закона за лакше кривике (пореске преступе), и у чл. 155 за кривике теже природе (пореске кривике). Као пореске преступе закон сматра: а) непоступање по наредбама пореских власти, неподиношење пореских пријава предвиђених законом сем оних по општем позиву за разрез пореза и давање неистинитих изјава и података (I одељак чл. 138); одбијање вршења одборничке дужности и одавање службених тајни од стране пореских одборника (II одељак чл. 138); б) кривике послодаваца у погледу неиспуњења законских прописа о службеничком порезу (II и IV став чл. 139) и кривике пореских обвезника који стојећи у односу службе користе више пута дозвољени одбитак из чл. 93 за-

кона о службеничком порезу (Ш став чл. 139). У пореске кривице теже природе закон убраја: а) кривице пореских обвезника II групе тач. 3 чл. 42 закона (торбара, циркуса, путујућих позоришта, путујућих фотографа, вашарских трговаца итд.) и путујућих агената и трговачких путника који се затеку без потврде о плаћеној порези из чл. 59 закона (I одељак чл. 139); б) кривице пореских обвезника кућарине који на време не пријаве поновну употребу зграде (чл. 140), и в) пореске утаје из чл. 142 закона.

Сви напред набројани порески преступи по чл. 154 закона застаревају за **годину дана**, а све побројане пореске кривице по чл. 155 закона застаревају за **три године**.

Рок застарелости код свију горе наведених кривица почиње тећи од дана када је кривица учињена. По истеку законом предвиђеног рока за застарелост право државе на изрицање казне таси се и по свима таквим кривицама надлежна пореска власт (пореска управа или финансијска дирекција) дужна је **по званичној дужности** поступити по чл. 19 у вези чл. 22 тач. 4 Уредбе о поступку по пореским кривицама и обуставити пореско кривични поступак. По себи се разуме да овако има поступити и финансијски суд ако му је за кривице за које је он надлежан поднета тужба, па се време за застарелости предвиђене испуни.

Законодавац, као што се из законских прописа може констатовати, пропустио је да регулише питање застарелости: а) за кривице из чл. 41 закона (кривице кираџије за нетачне изјаве и потврде по питањима пореске власти у погледу кућарине) и б) кривице из чл. 85 закона (противстајање органима пореских власти да учине увиђај у књиге предузећа обвезаних на јавно полагање рачуна).

Обе ове кривице и по својој природи и по величини угрожене казне улазе у категорију пореских преступа на које се односи чл. 154 закона, те се и за ове кривице има применити предвиђена застарелост од једне године дана.

3) Упоређењем законских прописа о застарелости права државе на изрицање казне и оштете (чл. 154 и 155) и прописа о застарелости права на разрез пореза (чл. 153) види се одмах, да је време застарелости код једног и другог права различито, односно да право државе на разрез пореза застарева за дуже време од права на изрицање казне и оштете. Из овога произилази закључак, да обустава кривично правног поступања услед застарелости права државе на изрицање казне и оштете **не искључује право државе на разрез редовног пореза ако и у погледу овог права државе на разрез редовног пореза није наступила застарелост у смислу чл. 153 закона**.

Одредбе закона о застарелости права државе на изрицање казне и оштете не односе се на казено правне последице чл. 137 (одмера казног пореза због неподношења по-

реске пријаве). Ово се јасно види из чл. 153 где је питање застарелости у овоме погледу и регулисано.

4) О застарелости права државе на наплату изречене казне или оштете може бити речи само у ономе случају ако постоји **извршна пресуда** или **извршно решење** (у случају чл. 140) надлежне пореске власти односно финансиског суда (у случају пореске утаје из чл. 142 закона).

Време потребно за застарелост овог права државе законодавац одређује за све случајеве са **пет година** рачунајући овај рок увек од дана **извршности** пресуде односно решења.

§ 5.

1) Да би се у каквом конкретном случају могле применити законске одредбе о застарелости није довољно да постоји какво право и да је протекло законом одређено време за гашење тога права, него је за примену ових законских прописа битни услов још и то, **да је ток времена предвиђеног за застарелост права био непрекидан**, а непрекидан ток времена ће бити само онда ако у току овог времена није наступио каков догађај или службени акт који по својој природи представља корак за реализацију дотичног права, какав акт има за последицу **да све протекло време губи свој значај за застарелост**. Да овај принцип о прекиду застарелости налази примену и у области пореског законодавства види се из чл. 156 закона у коме се каже: „Застарелост се у свима горњим случајевима прекида сваким службеним актом по дотичном предмету, који је пореском обвезнику, односно платцу, прописно стављен до знања.“

Према овоме, да би могло бити речи о застарелости права државе на разрез и наплату разрезаног пореза и о застарелости права државе на изрицање казне и на наплату одobre казне односно накнаде, време застарелости мора бити непрекидно. Под прекидом застарелости пак треба разумети наступање каквог догађаја односно наступање каквог службеног акта надлежне власти, прописа достављеног до знања пореском обвезнику, услед кога се протекли рок застаре не урачунава, те нов рок застарелости у пуном законском трајању почиње тећи потпуно изнова.

2) Из напред цитираног законског прописа проистиче, да ток рока застарелости може **прекинути само службени акт** власти по дотичном предмету, који је пореском обвезнику односно платцу **прописно стављен до знања**. Према овоме за прекид застарелости у пореском законодавству тражи се: а) да постоји **акт власти по дотичном предмету**; б) да тај акт потиче од **надлежне власти** (аргументат од речи „службени“); в) да је тај акт надлежне власти издат у циљу **разреза односно наплате разрезаног пореза**, или у циљу **изрицања казне од-**

посно **наплате изречене казне** или оштете и г) да је тај акт **прописно саопштен** пореском обвезнику или платцу.

Израз „службени акт“ не треба схватити граматички. Напротив, под „службеним актом“ треба разумети **сваки догађај и сваку радњу** надлежне пореске власти која има за циљ разрез или наплату пореза односно оштете, гоњење и изрицање казне предвиђене законом. По природи ствари таква радња мора бити констатована одређеним записником **уз учешће пореског обвезника** односно **платаца** пореза по дотичном пореском предмету. На овај начин наступиће прекид застарелости не само достављањем позива, предајом обавести и налога за плаћање, уручењем решења о разрезу, пореском опоменом и другим актима власти, ако су прописно достављени пореском обвезнику, него би застарелост била прекинута увиђајем коме би био присутан порески обвезник, пописом који је потписао порески обвезник, писменим саопштењем решења или пресуде, предузетим корацима за осигурање и обезбеђење и сваком другом писменом исправом надлежне власти којом је констатована предузета радња у којој **правно или фактички** учествује и порески обвезник, пошто на овај начин порески обвезник долази до сазнања, да је по дотичном предмету надлежна пореска власт предузела службену радњу за реализацију права разреза и наплате односно у циљу изрицања казне и наплате.

С друге стране пак сви они акти који нису прописно достављени пореском обвезнику или платцу, односно све оне радње у којима порески обвезник не суделује ни правно ни фактички, макар те радње биле констатоване и писменим актима, неће по смислу чл. 156 прекинути застарелост. На овај начин без утицаја су на прекид застарелости непрописно достављени службени акти као и све радње које власти предузимају по дотичном предмету а порески обвезник није непосредно обавештен, на пр.: општи позив за подношење пријава; саслушање сведока, сачињавање пописа без присуства дужника или одређеног му заступника, оцена пореског одбора без позивања пореског обвезника на расправу, пренос заосталог дуга у наредну пореску годину, упис пореског задужења у пореске књиге или пореску књижицу пореског обвезника, објаве распореда и друге званичне радње, које са разрезом, наплатом и осудом немају никакве директне и непосредне везе.

Под појмом „порески обвезник“ треба разумети свако оно лице које је законом позвано да пријави порески предмет за разрез пореза и да исти непосредно плати, а под појмом „платац“ треба разумети свако оно лице које је законом позвано да за пореског обвезника испуни законом одређену пореску обавезу плаћања пореза, као на пр.: у случају службеничког пореза послодавац, у случају рентног пореза дужник као платац ренте.

3) Судећи по тексту закона изгледа да прекид застарелости наступа само службеним актом односно службеном радњом надлежне власти, у коме се оцртава тежња за реализање права државе признатог јој одредбама пореског законодавства. Овакав закључак да се извести и из тач. 5 чл. 153—156 правилника, међутим такво схватање било би погрешно. Напротив, застарелост ће прекинути и сваки онај акт пореског обвезника који носи обележје службеног акта, а којим порески обвезник својом радњом даје могућности, да држава реализише своје право. Не може се узети да оваква радња пореског обвезника, учињена у времену док застарелост још није наступила, којом порески обвезник признаје право државе, не прекида застарелост. На овај начин, подношење пријаве од стране пореског обвезника за разрез пореза прекида застарелост као и сваки службени акт надлежне власти, а протоколарно признање пореског кривца пред надлежном пореском влашћу у погледу пореске кривице која још није застарела даје пуно право држави, да према таквом пореском обвезнику примени казнено-правне последице. Исти овакви случајеви у пракси се ретко догађају, али су они теориски могући, нарочито у погледу прекида застарелости права државе на разрез пореза.

Напред постављено начело одрицања од застарелости у пореском законодавству није апсолутно. Оно се апсолутно може да допусти само донде док застарелост није још наступила, али у погледу примене казнино правних последица после протеклог рока застарелости не би се могло правно правдати. У погледу пак застарелости права државе на разрез и наплату застарелог пореза у случају одрицања застарелости, правна наука начелно допушта употребу застарелог права, а ми не видимо разлога да држава треба да одбије разрез и наплату пореза ако се нађе такав порески обвезник, кога је осећање дужности према земљи натерало да овако поступи.

4) Прекид застарелости не мора увек да има оне последице које смо напред истакли. Има случајева када је настао прекид застарелости, али протекло време ипак не губи свој значај за застарелост, већ се ток рока наставља од оног тренутка када је нестало оног догађаја услед кога је прекид застарелости настао. У овоме случају реч је о **обустави рока застарелости** која наступа увек кад пореске власти правно или фактички **немају могућности за реализање права државе, која проистичу из Закона о непосредним порезима.**

Разлика између случаја прекида и случаја обуставе застарелости, као што се из предњег образложења види, састоји се у томе, што после прекида **тече нов рок** али се протекло време не узима у обзир, те се за застарелост тражи ток новог рока у пуном износу који је законом предвиђен, а код обу-

ставе напротив за време док обустава траје **рок не тече**, али се по престанку обуставе ток рока наставља а раније протекло време се узима у обзир за застарелост. Ово питање обуставе тога рока играће врло важну улогу у застарелости права државе на наплату разрезаног пореза, те ћемо ово питање расправити само у овом обиму.

Један од најважнијих и најчешћих случајева који обуставља ток рокова несумњиво је **почек**, који регулише пропис чл. 152 Закон о непосредним порезима. Почек је, као што се из овог законског прописа види, индивидуалан или колективан, али ни један ни други **не прекидају већ само обустављају ток рокова**, јер ни један ни други не допуштају пореским властима право да траже наплату оног пореза за који је почек одобрен, већ напротив дају пореском обвезнику права да евентуалну егzekутивну наплату обустави, како је предвиђено у Уредби о осигурању, егzekутивној наплати и ненаплативости пореза. Како неупотреба права наплате у случајевима почека не зависи од надлежних пореских органа, а сам факт одобрења почека не претставља у смислу чл. 156 закона службени акт коме је циљ реализација права наплате, већ обуставу овог права по једном законском основу, то се одобреном почеку не може дати други значај до само онај, који му сама природа и право додељују. Са ових разлога сврставање почека у оне моменте, који прекидају застарелост, како је то учинио правилник у тач. 5 чл. 153—156, погрешно је и противно закону и духу установе застарелости.

У истом смислу треба схватити и сва колективна одобрења почека. Према овоме сви **финансиски закони** који су регулисавали оброчне отплате и сви прописи и уредбе у овом смислу не прекидају застарелост већ је **само обустављају**, и то само за оно време за које почек одобрен није допустно предузимање корака за наплату пореза. Онога момента када порески обвезник није испунио дужности по почеку, био индивидуалан или колективан, ток рока се наставља и тече даље, јер у таквом случају пореске власти имају и правне и фактичне могућности да наплату разрезаног пореза изврше принудним путем, ако пор. обвезник своју обавезу не испуни.

Исто тако пријава потраживања државног у стециниу масу не прекида застарелост већ само обуставља ток рока, јер и у овом случају по одредбама Закона о стецинином поступку пореске власти нису у могућности да предузимају ма какве радње у циљу егzekутивне наплате пореза. Ток рока се наставља чим се стечај дигне.

Истакли смо напред, да у случају прекида застарелости почиње тећи нов рок, а у случају обуставе наставља се ток прекинутог рока. Законодавац не предвиђа ништа о томе кад почиње тећи односно кад се наставља ток прекинутог рока.

За решење овог питања меродавни су општи принципи о застарелости, а по њима у случају прекида застарелости нови рок почиње тећи од дана када је нестало онога догађаја који је ток рока обуставио.

На оваквом становишту стоји и Правилник за извршење Закона о непосредним порезима, као што се то види из тач. 6 чл. 153—156 Закона о непосредним порезима. По у погледу застарелости права на разрез пореза, правилник стоји на становишту да нов рок „изузетно почиње тећи већ од 1 јануара ове године, у којој је стари рок прекинут, кад се ради о праву државе на разрез пореза и изрицање казне по чл. 137“. Овај изузетак нема свог оправдања, па се не може правдати ни прописом чл. 153 закона, којим је почетни рок застарелости права државе на разрез пореза нормиран „од 1 јануара оне године, у којој је пореска обавеза настала“. Јер, ако је законодавац направио једно одступање од општих начела, које као што смо напред образложили нема правног оправдања, не значи да се може усвојити и ово друго мање оправдано одступање, које доводи до могућности, да се рок застарелости сведе на време знатно краће од пет година, које је за застарелост права на разрез пореза предвиђено.

§ 6.

1) Као осигурање за наплату разрезаног пореза законодавац је предвидео поред залог још и јемство. Под јемством у пореско-правном смислу треба разумети обавезу трећег лица да исплати разрезани порез ако га порески обвезник не може исплатити. Јемство се по својој природи разликује од залог по томе, што држава за наплату разрезаног пореза има још једног садужника, који стоји у обавези према држави за исплату дугованог пореза на случај да га порески обвезник не може исплатити. Како јемство престаје на онај исти начин на који престају и остале дуговинске обавезе, а један од тих начина гашење обавеза је, као што се из досадањег излагања види, и застарелост, то је од интереса питање: како и кад застарева ова јемачка обвеза коју је Закон о непосредним порезима предвидео у чл. 146?

На ово питање законодавац у опште није непосредно одговорио, јер специјалне одредбе у закону у погледу застарелости јемачке обавезе нема. Ну како јемство по природи својој условљава постојање главне обавезе, јер јемства не може бити тамо где главне обавезе нема, то обавеза јемства дели у свему судбину главне обавезе односно главне тражбине, те гашење главне обавезе повлачи за собом и гашење јемства. Из овога проистиче закључак, да застарелост главне обавезе повлачи једновремено и застарелост јемства. Према овоме, право државе на наплату разрезаног пореза од јемца траје само донде док траје и обавеза пореског дужника, а престаје увек

кад је право државе на наплату разрезаног пореза према пореском обвезнику застарело.

2) Полазећи са већ изложеног становишта, да обавеза јемства дели у свему судбину обавезе пореског дужника, мора се усвојити као правило и то, да прекид застарелости према пореском обвезнику прекида застарелост и према јемцу, јер ако се овако не би узело установа јемства не би имала онај свој правни значај који му право и закони додељују, нарочито с обзиром на то, да се према јемцу не могу предузети кораци пре него се утврди, да се порески дуг од пореског обвезника не може наплатити, те би се дошло до могућности да се јемачка обавеза угаси пре него што је у опште и наступила.

3) После ових разлагања у погледу застарелости обавезе јемства, као начело у погледу застарелости оваквих обавеза у пореском законодавству, могло би се извести ово правило: „Оваква потраживања (по јемству) подлеже у свему одредбама о застарелости предвиђеним у чл. 153—156 Закона о непосредним порезима“, какво је начело поставио у овом погледу и Правилник за извршење Закона о непосредним порезима у тач. 7 чл. 146.

Једини изузетак у овом погледу законодавац допушта у случајевима стварног јемства, о којима говори у првом и другом одељку чл. 146 закона, за које случајеве законодавац предвиђа гашење обавезе јемства пре него што се угаси главна обавеза односно обавеза пореског обвезника, пошто обавезу јемства везује опредељено време од три године следећим одредбама: „Непокретности (земљишта и зграде) јамче за порез на приход од земљишта и зграда. Ако нису ови порези старији од три године, а и сам порез на некретнине ужива законско право првенства ако није старији од три године“ (I одељак чл. 146), и: „за порез на приход од предузећа и радња јамче сопствене непокретности, које служе непосредно предузећу и радњи, ако ови порези нису старији од три године“.

4) Примењујући напред изложена начела о јемству на конкретне случајеве који се могу евентуално у пракси показати, дали би се конструисати ови примери:

а) Пореска власт за пет година није предузимала никакве кораке за реализање права наплате пореза према пореском обвезнику. Обвеза пореског обвезника угасила се услед застарелости, па се угасила и обавеза јемства. У овом случају пореска власт не може поступити према јемцу по тач. 4 чл. 146 под 3 правилника и донети писмену одлуку о наплати пореза од јемца.

б) Пореска власт је гонила пореског обвезника али је порез остао ненаплаћен, па чак и расходован — отписан. Обавеза јемства траје и даље док не наступи застарелост права

наплате према пореском обвезнику као главном дужнику. У овом случају за пореску власт наступа могућност примене тач. 4 чл. 146 под 3 правилника. Ово се види и из чл. 97 тач. 3 Уредбе о осигурању, принудној наплати и ненаплативости пореза.

в) Пореска власт је поступила по тач. 4 чл. 146 под 3 правилника и писменом одлуком позвала јемца да плати дуговани порез за који јемчи, пошто је утврдила да се дуговани порез од пореског обвезника није могао наплатити, али је у току извршења наплате према јемцу наступила застарелост наплате пореза према пореском обвезнику као главном дужнику, а наплата од јемца још није извршена. Извршење наплате се према јемцу има обуставити, јер је гашењем обавезе главног дужника престала и обавеза јемства, а одредбе о прекиду застарелости не могу се на обавезу јемства као на обавезу акцесорне природе самостално применити.

§ 7.

1) На крају наших разлагања о застарелости да додирнемо још једно данас врло важно питање, које резултира из факта унификације пореског законодавства за целу земљу. То питање је питање о временском сукобу закона. Ово питање заслужује нарочиту пажњу у одлучивању: по одредбама кога закона (данас важећег или дерогираног) се има расправити питање застарелости у погледу пореских обавеза насталих и пореских кривица учињених пре ступања на снагу новог пореског законодавства?

Одмах морамо нагласити да ово питање нема практичног значаја за право државе да гони и казни кривце за учињене пореске кривике односно за наплату већ изречених казни. Нема практичног значаја ово питање зато, што је оно решено једноставно Законом о амнестији и аболуцији кривица по законима о непосредним порезима, таксама, трошарини и царини од 10 априла 1929 год. Јер, по чл. 1 овог закона сва лица која су починила било какве кривике по горе наведеним законима до 31 децембра 1928 год. ослобођена су сваке казне, док се изречене а ненаплаћене казне неће наплаћивати, а већ наплаћене се неће вратити. У колико пак право државе на разрез пореза није застарело расправити се по законима, које ћемо ниже изложити о сукобу закона о праву државе на разрез пореза.

Са ових разлога ми ћемо се задржати на питању о сукобу закона у погледу права државе на разрез и наплату већ разрезаног пореза, које питање је данас и акутно и важно.

2) Општи је принцип у праву да закони немају повратну снагу, јер *lex posterior derogat priori*, те по правилу нови закони важе само за у будуће и примењују се на ново засноване правне односе. Ово начело има свог оправдања у разло-

зима који проистичу из тежње да се створи сигурност у заснованим приватно-правним односима и да се очувају законом стечена права. Па ипак, оно није догма у коју се не сме дирати, нарочито оно није догма за законе који се доносе у општем интересу и у којима се има у виду више јавни интерес. За ове законе, у којима је ангажован јавни интерес, допушта се повратна снага закона и општа примена на све случајеве без обзира на време њиховог постанка, јер се претпоставља да овакви закони одговарају више духу времена и начелима правичности.

Закон о непосредним порезима је несумњиво један од таквих закона. Он регулише пореско-правне односе грађана према држави, а доноси се у јавном и општем интересу са претпоставком да је бољи, савременији и правичнији од онога који је њиме замењен. Са ових разлога он се има применити у пуном обиму на све односе пореско-правне природе без обзира да ли су они засновани по одредбама дерогираног или по одредбама новог закона. У колико то законодавац не жели и у колико хоће примену новог закона временски да ограничи, он то чини преко прелазних наређења. И кад законодавац у прелазним наређењима новог Закона о непосредним порезима у погледу његове примене ништа не опредељује, и у погледу застарелости не чини никакав изузетак, онда је поготову јасно, да се одредбе новог пореског законодавства о застарелости имају без икаквог ограничења и без икакве резерве применити како на оне пореске обавезе и разрезане порезе од дана ступања на снагу новог закона, тако и на све оне пореско-правне обавезе чији постанак датира из времена важења дерогираних пореских закона.

Горе изложеној правну ситуацију у погледу временског сукоба одредаба дерогираног и данашњег пореског законодавства ни у колико не мења последњи став чл. 158 Закона о непосредним порезима у коме се вели: „несвршени разрез пореза до 1 јануара 1929 год. имају се извршити по одредбама ранијих закона“. Ова законска одредба, и ако има карактер прелазног наређења, регулише једну другу ствар, а резултира из тежње законодавца да буде правичан према свима својим грађанима и да очува своје стечено право. На име, ова законска одредба која говори само о несвршеним разрезима, прописује само то, да се сви они порески предмети, који су остали неопорезовани по одредбама ранијег законодавства, а нису застарели, имају порезовати онако како би били порезовани да су за разрез пореза били својевремено пријављени, или ако су пријављени да је разрез пореза већ извршен. Законодавац је овом законском одредбом хтео да буде правичан и да сачува своје стечено поверљачко право, како би висина пореског задужења оваквих пореских предмета одговарала прописима оног законодавства које је важило у времену када је раз-

рез пореза за дотични порески предмет имао бити извршен. Јасно је, да овом одредбом законодавац није хтео да да правну важност дерогираним пореским законима и после 1 јануара 1929 год., него је њоме хтео временски да ограничи одредбе данашњег законодавства у погледу примене пореских стопа и техничке обраде висине пореског задужења оних пореских предмета, по којима разрез пореза на дан ступања на снагу новог Закона о непосредним порезима није извршен.

Према овоме, започете застарелости државе на разрез неразрезаног и наплату разрезаног пореза по одредбама ранијих закона има да се заврши по прописима новог закона о непосредним порезима, те је сасвим умесно и исправно заузето становиште Оделења пореза Министарства финансија у распису од 23 XI 1929 год. бр. 109551, којим је примена одредаба новог закона о застарелости објашњена у смислу наших излагања.

Дајући своје објашњење расписом Опбр. 109551 од 23 XI 1929 год. о временском сукобу закона у погледу застарелости, Министарство финансија поставило је једно начело засновано на принципима науке и одредбама закона. Оно се даље није могло упустити и да је хтело, јер ово питање застарелости права на разрез неразрезаног и наплату разрезаног пореза такве је природе да не дозвољава генерализање, пошто се сваки конкретан случај има расправити увек самостално с обзиром на остале законске прописе и евентуалне доказе, који стоје у вези са питањем застарелости.

Д-р Марко Супић,

ЗАБЛУДА У КРИВИЧНОМ ПРАВУ.

I.

Кривични закон од 1929. г. регулисао је опширно питање заблуде. Његови прописи о овој важној материји крив. права претстављају у односу према досадашњим покрајинским законима — велику новину. Теорији, а нарочито пракси, пружена је нова грађа за рад. У великом је интересу правосуђа да се пракса, на новом земљишту, правилно оријентише. Наука је дужна да, у оквиру законских прописа, олакша ову њену деликатну задаћу; у толико више што треба пронаћи прави смисао нових законских прописа који, поред све јасноће и извесне научне критичности, дају повода погрешном тумачењу и неједнакој примени. Помоћи мало пракси у овом послу, једини је циљ овог чланчића. Сваком излагању о заблуди нужно претходи одређивање самог појма заблуде.

II.

Шта је заблуда? Заблуда је неподударање претставе са стварношћу, погрешан садржај свести у односу са стварношћу. Њен извор може бити различит: она може потицати из погрешне претставе о извесној чињеници, или из недостатка сваке претставе о чињеници, или, најзад, из претставе о чињеници која у опште и не постоји. У свакој од ове три могућности садржај свести не слаже се са стварношћу. Чињенице о којима се може имати погрешна претстава могу бити стварне или правне природе; први случај је кад се погрешно опажају појаве, стварни односи спољашњег света, а други кад се погрешна претстава односи на извесан правни однос.

Оправдана сама по себи, разлика између заблуде о чињеницама стварне природе и чињеницама правне природе, губи — на терену права, сваки значај. За право има важности само заблуда о оним чињеницама које су на неки начин правно квалификоване. Према томе заблуда о каквој појави спољашњег света, у колико она није унета у одређени правни систем, потпуно је равнодушна. (B. Binding, Grundriss..., c. 107, Schuld..., c. 83—85; Liszt-Schmidt, Lehrbuch..., c. 248—249). Ко у забуну узме туђи кишобран место свога у истој је

заблуди у којој би био да је мислио, да је кишобран фактично његова својина. У оба случаја извршилац се налази у заблуди о једној правно релевантној чињеници; према томе, у погледу кривичне одговорности, обе заблуде произвешће исто дејство: искључиће умишљај. Теоријски, у заблуди је и онај који погрешно мисли: да извесно дело није забрањено, да је извесан закон укинут, да постоји извесна околност која оправдава дело, да не постоји разлог који повећава казну и др.

У свим овим случајевима у питању је заблуда о правно релевантним чињеницама; слетствено, све ове случајеве заблуде требало би једнако третирати. Писци који бране противно гледиште не могу никако да дају појамну разлику између правне и стварне заблуде. Wachenfeld, Lehrbuch..., s. 157—158, каже да постоји правна заблуда „кад се извршилац варао о правности или противправности своје радње а стварна заблуда је такође заблуда о стварним правним односима“. Стварни правни односи нису ништа друго до правно релевантне чињенице стварне природе. Чим се стварним односима даде атрибут „правни“, онда је исте немогуће посматрати ван права и независно од њега. Јер оне су већ у праву, оне су дакле правно оквалификоване. Дефиниција пом. писца према томе нетачна је и противречна.

Кривични закон није примио схватање за које смо се определили; истина, у § 19 оно је несвесно дошло до изражаја, јер се овде, у погледу дејства, стављају на правну ногу „битна обележја кривичног дела, била ова стварне или правне природе“. Међутим § 21 каже да „незнање или неисправно схватање овога кривичнога закона не извињава...“. Ова два законска прописа тешко је, ако не и немогућно, довести у сагласност; први упућује на једноврсност заблуде, други на њену двоврсност. Иако је двоврсност заблуде, очигледно, више у интенцијама законодавчевим, ван спора је да је ово спорно питање компромисно решено. О практичним потешкоћама до којих ово гледиште законодавчево доводи говорићемо доцније опширније. Пошто је заблуда неподударање са правно релевантним чињеницама, а к. правни умишљај мора обухватити битне елементе к. дела, треба одредити однос између заблуде и умишљаја.

III.

§ 16 к. з. одређује појам умишљаја. По њему, умишљај се састоји у вољи управљеној на извршење кривичног дела, т. ј. на остварење свих његових битних обележја. За хотење обележја к. дела мора постојати знање истих; извршилац треба дакле, да би било к. правног умишљаја, знати обележја к. дела и хтети их. За појам овако дефинисаног умишљаја није доста да се стави у покрет само једна од две основне снаге душевног живота: знање или воља, — већ се тражи њихово истовремено садејство.

Пошто по овој дефиницији умишљаја извршилац мора штети предвиђену последицу, ван сваког је спора да умишљај увек постоји када ју је он желео, — или кад је он био свестан да ће она сигурно наступити из његове радње, и кад га је она побудила на извршење дела. За случајеве међутим кад је извршилац, истина, предвидео могућност наступања зле последице, али исту није желео, као и онда кад је он предвидео наступање зле последице као могуће али не и као сигурне, — појављује се питање: да ли и тада има умишљајног дела.

У жељи да отклони неспоразуме, законодавац је пом. дефиницију умишљаја допунио нарочитом одредбом. У том циљу закон одређује да је к. дело учињено с умишљајем и онда кад је извршилац „предвиђајући забрањену последицу, која може из његова дела да наступи, пристао на њено наступање, без обзира на то да ли је он то желео или не“. Овим наређењем закон је само употпунио своју дефиницију из става I § 16; и овде, као у ст. I тражи се за умишљај **предвиђање** последице и хотење исте. Само, за разлику од дефиниције из ст. I, овде закон означава хотење са речју „пристајање“.

Живановић, Додатак..., с. 34—35, каже да је закон примио, дефиницију умишљаја, у суштини теорију представе, коју је он „конструисао закључком из схватања оних присталица теорије претставе, према којима је умишљај и представа о последици, нежељеној или претстављеној као могућој...“. Пројект... од 1910, с. 149—156, чији је § 42, апстрахујући незнатне стилске измене, ушао у к. закон — не даје му за право. Нама изгледа такође да је закон примио теорију воље. Ст. II. § 16, на коме **Живановић** заснива своје мишљење, регулише само појам условног умишљаја; тиме он не сужује домашај дефиниције дате у ст. I § 16 већ га — за сумњиве случајеве — прецизира.

Сумњиви случајеви у погледу постојања умишљаја, по теорији воље, јављају се онда кад је извршилац предвидео нежељену злу последицу као могућу. Јасно решити ово спорно питање једини је био циљ законодавцу.

Поред свих приговора који се у науци чине, у погледу практичне применљивости, овако схваћеном појму условног умишљаја, мишљења смо да је схватање законодавчево логично. Факат је да нема воље без знања нити знања без воље — изузев аутоматских покрета који су правно без значаја. Свака љутска радња нужно претпоставља садејство обеју душевних снага; слетствено, у свакој љутској радњи где постоји знање постоји и воља и обратно.

Погрешка је била обеју теорија умишљаја што су једну од ових душевних снага одвише истицали не признавајући на тај начин одговарајућу улогу другој. Дуготрајна научна борба, вођена око овог теориског спора, ублажила је крајности ових теорија до те мере да је и сам творац теорије представе, **R. Frank**, *Strafgesetzbuch...*, с. 181, рекао „да је супротност између

ових теорија само формална". У истом смислу изражава се и највећи бранитељ теорије воље, W. Hippel, Grenze...

У ствари, данас је изван сваког спора да увек постоји умишљај када је извршилац, предвиђајући наступање зле последице као могуће, на исто пристао. У овом његовом **пристајању** испољава се до очигледности и његова воља. Може се само дискутовати о интензитету воље онога који пристаје на наступање могуће зле последице али не и о постојању његове воље. По **R. Frank-у**, оп. с., с. 190, кад извршилац каже: Било то или што друго, у сваком случају радићу, — онда је његово сакривљење умишљено".

Поставља се питање, претпостављајући да је факат пристајања доказан, како ће се одредити степен могућности зле последице који извршилац мора знати да би његово дело могло бити умишљено. **R. Frank**, *ibid.*, каже: „Дође ли се до закључка да би извршилац при поузданом знању радио — онда постоји ситуација у којој знање домаћаја радње није извршиоца склонило на радњу али га није од ње ни одвратило — умишљај дакле постоји. Дође ли се до закључка да би он радњу при сигурном знању пропустио, онда умишљаја нема”.

Овом формулом **Frank** је желео дати критериј за разграничење умишљаја од свесног нехата. Живановић с правом подвлачи извештаченост ове формуле називајући њен други део, критериј, „фингираним а не стварним психичким стањем”, али ни **Живановићево** схватање умишљаја „свест о последици, без обзира на то, да ли је она предвиђена као извесна или само као више или мање могућа”, — не може се примити. Јер, док је највећа мана **Frank-ове** формуле што би се према њој морала у сваком случају иста ствар утврђивати најпре са позитивног а затим са негативног гледишта, дотле **Живановићево** схватање брише границу између умишљаја и свесног нехата. Мислимо да је, са практичног гледишта, најбоље узети да увек постоји условни умишљај када је извршилац, предвиђајући злу последицу као могућу, безразложно држао да ће она изостати. Ако је ипак извршилац имао разлога да верује да ће предвиђена могућа последица изостати, на пр. он се уздао у своју срећу, умешност и сл., постојао би само свестан нехат. Ову „разложност” оди. „безразложност” треба оценити према индивидуалним особинама извршиоца и конкретним приликама датог случаја.

Предњим излагањем изложена је, у најширим потезима, психолошка страна умишљаја. Питање је сада да ли су тиме исцрпени сви елементи умишљаја, тачније речено да ли крив. правни умишљај, поред овог психолошког елемента, нужно обухвата и један други елеменат — нормативни. У науци је питање врло спорно. Покушаћемо да у следећим редовима одговоримо на ово питање, ослањајући се при томе не само на по-

једине изоловане одредбе к. закона већ и на његова врховна начела.

IV.

Посматран сам за себе, § 21 к. з. одговара на постављено питање одречно. Незнање или неправилно схватање, одређује 1 ст. § 21, овога кривичнога законика никога не измињава. Безусловност овога законскога прописа оборена је тиме што се, по ст. II. § 16, може казна у нарочитим приликама не само ублажити него и опростити. И поред овог ублажења, ако би се питање оцењивало искључиво по § 21, морало би се признати да је начло к. закона да знање противправности није елеменат умишљаја и да, према томе, заблуда о противправности дела не искључује умишљај.

Редактори Пројекта... од 1910 покушали су да образложе примљено начело. Објашњавајући своје гледиште они, Пројект..., с. 163, кажу да свест о противправности нису унели у појам умишљаја „поглавито стога, што би опасно било, ако би одржање правног поретка зависило од тога, да ли је сваки појединац знао да ли је његово дело било противправно. То је нарочито опасно код народа у коме васпитање, школа и живот још нису толико учинили да сваки буде свестан својих наравствених и правних дужности, јер се до овога не долази само објављивањем и читањем закона. Због тога се не може ни допустити да незнање закона искључује умишљај”.

Поред све привидне јасноће к. закона о овом питању, оно није одређено решено.

На првом месту, упада у очи да је закон „кривични закон”. Из овога излази да је кривња претпоставка кривичне одговорности, другим речима да је закон санкционисао врховни принцип: „без кривње нема к. дела”. Да би извршилац могао одговарати за извесно дело, оно мора бити сакривљено. Закон дефинише облике кривње — умишљај и нехат — али кривњу као њихов родни појам претпоставља. Пошто је кривња претпоставка кривичне одговорности, логично је да не може бити ни кривичног дела где ње нема. Дело учињено без кривње према томе кривично правно је равнодушан акт. К. закон нема посла са сваким људским делом већ само са оним које се сукобљава са одређеном социјалном нормом. Јер кривња, у својој суштини, није ништа друго до одређено психичко стање извршиоца из кога резултира његов погрешан суд о правно заштићеним социјалним вредностима. Сваки суд међутим обухвата у себи нужно елеменат свести и воље. Излази дакле да је кривња извршиоца кривња воље. Јер хтети нешто без свести о хотеном немогућно је. **Binding**-теза о „несвесној вољи”, Normen 2, с. 111, спада у царство метафизике и за право је без икаквог значаја.

Противправна радња кажњива је само онда, ако је сакривљена; а сакривљена може бити само она радња која је хотена. Хтети се може само оно што се знало, слетствено, за

сваку кривичну одговорност нужна је претпоставка: знање да је дело противправно. Јер, када би се стало на гледиште да се извршилац чини одговорним и за ону последицу коју није свесно хтео, онда би васкрснула давно сахрањена теорија одговорности за успех, без обзира на кривњу извршиоцеу. На овај начин, у к. праву, срушио би се појам кривње, појам на којему је међутим основан и изражен цео систем к. закона. Од две могућности једна: или је кривња претпоставка крив. одговорности или није; у првом случају, немогућно је извршиоцу импутирати и оно што није свесно хтео; у другом случају, долази се до система кажњивости који се заснива на једном другом појму — појму социјалне опасности, по коме се извршилац кажњава не зато што је дело сакривио већ што је проузроковао друштвено опасно дело. Све дотле док је законодавац за прву алтернативу, немогућно је примити логичне конзеквенције друге.

Резултат: или кривња и крив. одговорност, или опасност и мере безбедности. Законодавац се одлучио за први принцип, и то се не може и несме игнорисати. Факат што је законодавац у §§ 50—60 к. з. овај систем крив. одговорности употпунио и мерама безбедности није негација кривње као основног начела, јер мере безбедности могу се применити само на она лица која су учинила опасно **кривично дело**, без обзира на њихову урачуњљивост.

Затим између појма неурачуњљивости, како је одређен у § 22 к. з., и појма правне заблуде из § 21, нема сигурне границе. По §§ 22 к. з., неурачуњљив је онај „ко није могао схватити природу и значај свога дела или према томе схватању радити“ услед извесних, у закону одређених, абнормалних душевних стања. Из ове дефиниције неурачуњљивости одређује се појам урачуњљивости. Урачуњљивост је према томе способност схватити природу и значај дела и према томе схватању и радити. Ко то није у стању учинити, неспособан је за крив. дело. У појам урачуњљивости, законодавац уноси, као и у појам кривње, обе основне душевне снаге: мишљење и вољу — интелектуални и емоционални елеменат.

По Пројекту... од 1910, с. 168, под „природом“ дела разуме се физичко дело, а под „значајем“ његов правни карактер, т. ј. да је дело забрањено законом. Када је дакле извршилац дела, који, услед одређених абнормалних психичких стања, није могао да схвати противправност свога дела неурачуњљив, поставља се питање, како ће се импутирати дело ономе чије душевно стање није такво али који, и поред тога, није свесан противправности свога дела. Абнормална психичка стања која онемогућују сазнање о противправности дела нису тако оштро, одсечно обележена да би се могло утврдити докле она стижу, јер душевни живот пун је ситних и скоро не приметних прелаза и облика.

С друге стране, кад је за кривњу — коју к. закон претпоставља — свест о противправности дела нужан елеменат, немогућно је сагласити гледиште законодавчево о урачуњљивости са схватањем науке о кривњи. Било да се урачуњљивост схвати као претпоставка кривње, било као њен елеменат — а оба ова гледишта бране се у науци — наилази се на потешкоће. Стога је врло вероватно да ће се пракса у сумњивим случајевима о томе: да ли постоји које психичко стање из § 22 које онемогућава сазнање о противправности дела, или правна заблуда из § 21 урачуњљивог извршиоца, оријентисати у смислу искључења умишљаја услед правне заблуде, како то правилно подвлаче **Шиловић-Франк**, Кривични..., с. 26. Ово у толико пре што заблуду о противправности тешких к. дела, у данашње доба, могу имати по правилу само лица абнормалног душевног живота. Кад се има на уму да је кривња основно начело к. закона, начело које имплицира свест о противправности, оваква оријентација могла би се само поздравити.

Даље, по § 21 к. з. „незнање или неправилно схватање овога кривичног закона никог не извињава...”. Из овога излази *argumento a contrario* да незнање или неисправно схватање ванкривично правних закона извињава.

Закон дакле разликује ванкривично правну од кривично правне заблуде. Али питање је кад постоји прва а кад друга. Кад би к. закон био самостална целост, практична примена пом. законске одредбе била би лака. Међутим, по техничкој правној нужности, к. закон нема те самосталности. Да би направио биће к. дела законодавац или ствара нове појмове или употребљава готове појмове из других правних области. На тај начин велики део к. дела саграђен је од овог мешовитог материјала, двоврсних зак. прописа.

Пошто само заблуда у погледу к. закона не извињава, настаје за судију врло тешко питање: када се има узети да се заблуда односи на прописе к. закона а кад на ванкривично правне прописе. Питање постаје у толико теже што је законодавац, одређујући појам разних к. дела, заузео врло различит став према појединим прописима из других правних области. Једне је напросто примио; друге је само мало изменио, а треће је из основа променио. На пример: појам новца из т. 5 § 14 к. з. поклапа се са појмом новца у административним законима; појам покретне ствари из т. 6 § 14 к. з. само употпуњава појам покретне ствари по грађ. закону; појам исправе не слаже се са појмом исте, датом у грађ. суд. поступку.

Замислимо неколико конкретних случајева: фалсификатор новца — § 234 к. з. — брани се да није знао законске прописе о појму новца; крадљивац — § 314 к. з. — наводи да није знао да је украдена ствар покретна; фалсификатор исправе — § 214 к. з. — доказује да није имао ни појма да је фалсификовани објекат ма каква исправа.

Шта ће судија да ради у оваквим случајевима, претпо-
стављајући наравно да је оптужени доказао чињеницу незнања.
Хоће ли рећи оптуженом: „Истина ти си доказао да ниси знао
законске прописе, али пошто су односни прописи прописи
к. закона, то те незнање истих — по сили § 21 к. з. — не изви-
њава, — или ће можда стати на гледиште да оптужени нису
знали извесне ванкривично правне прописе и према томе осло-
бодити их од казне?

Не би била довољно убедљива тврдња да су пом. случа-
јеви сасвим једноставни, јер појам новца у к. закону и у адми-
нистративним законима исти је, а појмови покретне ствари и
исправе у к. закону делимично се подударају са појмовима
истих у грађ. закону одн. гр. суд. поступку.

Али практична потешкоћа постаје управо несавладљива
када се има на уму одредба ст. I § 19 к. з. У овој одредби закон
каже да неће бити одговоран за умишљено кривично дело ко...
није знао ма за које од битних обележја бића кривичног дела,
била ова стварне или правне природе. Шта је у ствари „незна-
ње битних обележја бића к. дела правне природе? — По свакој
здравом логици то није и не може бити ништа друго до незнање
извесне норме. Ако је овај факат истинит, а очигледно је да
јест, онда нема солидног основа за појамну разлику између од-
редбе из § 19 и одредбе из § 21 к. з., а још мање тачне ганице
између стварне заблуде, како је закон схвата у § 19, и правне
заблуде, како је она одређена у § 21 к. з.

Но апстрахујући све практичне незгоде које ће неминов-
но произвести пом. законске одредбе, поставља се питање:
које су идеје побуде руководиле законодавца да правна добра,
заштићена к. законом, брани час слабије, час јаче, — према
томе да ли је биће к. дела саграђено од кривично правних и
ванкривично правних прописа, али само од кривично правних?
Кривични закон има да штити правни поредак у опште. За степ-
ен интензитета којим то он чини не сме бити пресудна једна
спољашња, техничка правна случајност, да ли је односна норма
састављена из чисто кривично правних појмова или не. Јер, у
суштини, прописи грађанског, административног и др. закона
чим уђу у биће кривичног дела, његови су саставни делови и
треба их према томе третирати као и остале прописе к. закона.

Схватање законодавчево о кривично правној неизвињив-
ој и ванкривично правној извињивој заблуди слаже се са ју-
рисдикцијом немачког и аустријског врховног суда. Сем нај-
већих изузетака у науци, писци су овакву праксу обележили
као „произвољну“, „противречну“ и „нелогичну“. (В.: **Kohlra-
usch**, Schuld..., с. 118; **Olshausen**, Kommentar..., с. 514; **R. Frank**,
ор. с., с. 182—183; **Binding**, Schuld..., с. 100—101).

Закључак: свест о противправности дела логична је кон-
секвенција начела к. закона, а нарочито кривње, и њу ће пракса.

без обзира на одредбу из § 21 к. з., у највише случајева морати признати, јер нема практичне могућности да се она строго примењује, сем у случају да се не води довољно рачуна о значају и домаћају других прописа к. закона. Какав став заузима наука према овом питању? Следећи редови имају да одговоре на ово питање.

(Наставиће се).

Владимир Симић, адвокат

ЕПИЛОГ ЈЕДНОГ ИНТЕРЕСАНТНОГ КРИВИЧНОГ ПРОЦЕСА У АУСТРИЈИ.*)

У јануару 1930 год. одбио је Касациони Суд у Бечу жалбе бранилаца оптуженог Филипа Халсмана, студента, који је од стране суда у Инсбруку био осуђен за дело оцеубиства. На тај је начин овај процес пред судским форумом дефинитивно ликвидирао. Али већ неколико дана после ове одлуке појавила се у јавности у Аустрији и Немачкој оштра критика ове осуде. У дневним листовима и стручним часописима најразличитијих праваца изречена је скоро једнодушно неповољна критика аустријског судства. Као резултат ове оштре и убедљиве кампање уследило је помиловање осуђеног Филипа Халсмана. Међутим ни помиловање није могло да умири узбуђену јавност. Људи високих положаја и несумњиве стручне и научне спреме, чија је непартаичност и општина расуђивања ван сваке дискусије, виде у овој инсбрушкој пресуди грубу судску заблуду и продужују у јавности огорчену битку за спасавање части њене жртве. Они сматрају да ова осуда помиловањем апсолутно није ликвидирана, јер је у питању не само спасавање студента Халсмана, већ и част аустријског судства. На челу ове кампање стоји Др. Јозеф Кунка, професор права на бечком Универзитету.¹⁾ Он је у ову дискусију увукао и многе друге научне капацитете, па је чак, на његов захтев, и сам творац новог правца у психологији психоаналитичар Сигмунд Фројд био принуђен да публикује своје мишљење.²⁾

По среди је у ствари један доста прост случај. Стари Халсман и његов син Филип ишли су једном стрмом стазом у планинама околине Инсбрука. Били су потпуно сами. У једном моменту стари Халсман изгубио је равнотежу и сурвао се у провалију. Док је син и неколико случајних спасилаца доспео до оца — он је био мртав. Дакле, несретан случај. Тако је овај догађај у прво време био и саопштен у дневним листовима.

*) Прва обавештења о овом процесу дао је код нас г. Др. Радоје Вукчевић, адв. у свом чланку „Заблуда правде или оцеубица. Случај студента Халсмана“, публикованом у „Браничу“ бр. 7—10 за 1930. год.

¹⁾ В. опширну студију „Fiat justitia“ — Neue Freie Presse, 29. и 30. новембар 1930. г.

²⁾ Psychoanalytische Bewegung, III. год. св. I, стр. 32.

Тако је овај догађај објаснио и син — једини сведок и очевидац. Међутим, после извршене обдукције установило се, да ране које су проузроковале смрт старог Халсмана никако не потичу од сурвавања, већ да су сигурно последица једног насилног напада. Разуме се да је ова констатација из основа изменила стање ствари. Сумња је одмах пала на сина. Он је међутим категорично остао при свом првом тврђењу, да је његов отац жртва несретног случаја. Он је при том свом тврђењу остао и приликом поновног суђења, када су његови браниоци већ били напустили тезу несретног случаја и покушали да бране свога клијента као невиног у делу убиства његовог оца.

Тако је случај Филипа Халсмана постао психолошка загонетка. Јер оно што је Филипа Халсмана као оптуженог чинило сумњивим нису биле обичне појаве као: оружје код њега нађено, трагови крви на њему и т. д. То нису биле чак ни околности које би могле да објасне његове мотиве за овај злочин. Ништа од свега тога није било утврђено. Њега је од почетка до краја теретило искључиво његово упорно тврђење да је његов отац жртва несретног случаја. То тврђење, међутим, према утврђеном објективном стању чињеница, никако није могло да опстане. Онда се, природно, поставило питање, из којих разлога оптужени износи као чињенице оно што апсолутно није тачно и зашто он при томе тако тврдоглаво остаје.

Овај психолошки проблем, који је главни разлог да је случај студента Халсмана изазвао тако опсежне коментаре, код нас, врло је вероватно, под владом теорије законских доказа, био би веома лако решен. Оптужени се дајко брани. Један основ више за стварање аутоматског параграфског доказа о његовој кривици. Али у инсбрушском суду такво решење није могло бити донето. Коначно је цела ствар додуше доведена до нетог резултата, али је зато мало људи који су уверени да је ова пресуда правилна.

Морало се по сваку цену наћи објашњење. Одбрана оптуженог Халсмана нашла је једну тезу и објашњење. То је објашњење било чисто психолошко. Код оптуженог је у моменту кад је спазно рањеног оца напустила т. зв. „ретроградна амнезија“, која је као психички удар изазвала у њему губитак сећања — једну празнину у сећању —, коју је он доцније несвесно испунио нечим измишљеним. Што је ту празнину испунио баш теоријом о несретном случају било је сасвим природно, јер му је прва мисао кад је спазно рањеног оца морала бити — он се сурвао.) али ова теза одбране није могла бити уважена, јер она није давала одговор на најважније питање зашто је он, који је потпуно нормалан човек, баш ако је у моменту погибије његовог оца и био жртва једне такве амнезије,

³⁾ Erich Fromm — „Oedipus in Innsbruck“, Psychoanalytische Bewegung“, II. год. св. I, стр. 76.

ту празнину у његовом сећању испунио једном погрешном претставом при којој, и поред свих објективно утврђених чињеница, тако упорно остаје.

У славном роману Достојевског „Браћа Карамазови“, у коме централни проблем сачињавају односи између оца и синова и где је такође отац убијен а невини и несретни син Димитрије изведен на оптуженичку клупу, у судској сцени пала је изрека, данас већ славна, да је „психологија батина са два краја“. Дубока истина, — као и многе друге из дела овога великог мислиоца. И у случају Халсмана ова је истина потврђена.

Кад психолошко објашњење и теза одбране није могла бити уважена, онда је било потребно да се једно објашњење ипак нађе. И нашло се. Дао га је медицински факултет инсбрушког Универзитета. Ово објашњење, дато после свестране оцене психичке ситуације оптуженог Халсмана, било је потпуно у духу тезе државног тужиоца и омогућило је судијама да донесу осудну пресуду. И баш ово вештачко мишљење јесте главна тачка напада и кампање о којој смо напред говорили.

Инсбрушки психијатри су у свом мишљењу изрично потврдили, да се код оптуженог може прихватити „постојање Фројдовог едипуског комплекса“. Ова реч је решила у главном судбину студента Халсмана. То је испао други крај батине из Достојевскове опаске о психологији. Ова реч садржи један појам који је код нас, нема сумње, веома мало познат, а доказало се да он није био довољно добро познат ни професорима медицинског факултета у Инсбруку. То је један појам који је, према тврђењу самог његовог творца Сигмунда Фројда, „у психоаналитичком разјашњењу нервозе постао од великог значења, а који можда ништа мање није допринео за отпор према психоанализи.“⁴⁾ Ово чудно име дато је овоме појму према грчкој гатки о Краљу Едипу, коме је судбина одредила да убије свога оца, а да своју мајку узме за жену. Он је чинио све да избегне ово тешко пророчанство, а кад је најзад сазнао да је извршио оба ова злочина он је за казну себе ослепио. Софокле је ову тему обрадио у својој истовременој трагедији. Сигмунд Фројд, који сматра да ова Софоклова трагедија садржи у себи многе психолошке истине, констатује, да она, мада је у основи једно неморално дело, јер утврђује моралну одговорност људи, а истиче божанске силе као потстрекаче злочина и немоћ људску да се од тих злочина бране, у ствари не изазива код слушајалаца или гледаоца толику отпорност и одвратност, као што је то случај са психоаналитичким појмом едипуског комплекса. Мора се признати да је веома тешко отети се осећању отпорности кад се сазна суштина овога појма. Нама није мо-

⁴⁾ Sigm. Freud — Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse, стр. 350 и даље.

гуће на овом месту улазити у опширније излагање и разјашњење овога појма и ми с тога упућујемо на напред цитирано дело Сигмунда Фројда. Али ипак морамо бар укратко изложити његову суштину, како би објаснили грубу погрешку инсбришких вештака, која је изазвала тако много коментара.

Психологија као наука, последњих деценија, из основа се изменила. Да ли је то напредак и да ли се тиме наука приближила тајнама људске душе, није наше да оцењујемо. Главно је да се данас психолошка основа личности не схвата онако, како се раније схватала. Раније је то био искључиво људски мозак. Извесни његови делови сматрани су као централна места функција престава, покрета, асоцијација, а исто тако и као седишта појединих особина личности: афеката, нагона и других карактеролошких диспозиција. Према новоме схватању не узима се само церебрално, већ и целокупно телесно обележје личности и она се сматра као једна комплексна целина. То је т. зв. биолошка идеја о личности. Није, дакле, биолошка основа личности само велики мозак, већ цео организам : систем крвних судова, нервни систем, моздани корен и велики мозак. Са историског гледишта мозак је најмлађи део људске нервне организације. Душа се стварала у слојевима. Све оно што смо ми органски приликом стварања великог мозга у анатомском развићу у прохујалим добима сазнали (аперцепирали) није изгубљено, оно у нама још увек постоји као душевна стварност и испољава се у сну, у детету, у психози. Ми носимо раније народе у нашој души. То је т. зв. геолошки принцип.¹⁾

У духу ових идеја, у почетку на чисто терапеутичкој основи, створио је лекар Сигмунд Фројд ново учење — психоанализу. По њему ни спекулативна философија, ни дескриптивна психологија, ни експериментална психологија нису у стању да пруже нешто стварно о односу између телесног и душевног, нити да објасне извесна оболења душевних функција. Психијатрија само описује на основу клиничких посматрања постојеће душевне болести и ништа више. Ову празнину хоће психоанализа да испуни и да изађе једно заједничко тло са кога ће се узајамни однос телесног и душевног оболења моћи да објасни. У овоме циљу она се служи аналитичком методом и оперише искључиво чисто психолошким појмовима.

Резултати до којих је психоанализа дошла као и њена тврђења изгледају веома чудновата. И сам Фројд је тога дубоко свесан. Најинтересантнији су с тога баш они пасуси у његовим делима и предавањима у којима, свесан утиска који производи, полемиче са досадашњим схватањима. Тако н. пр. психоанализа учи: „да су душевни феномени сами по себи несвесни, а свесни су само поједини акти и делови целокупног

¹⁾ Gottfried Benn — „Der Aufbau der Persönlichkeit“, Neue Rundschau, свеска за новембар 1930. г.

душевног живота." Потпуно противно досадашњем схватању, по коме се психичко и свесно идентификује. Психологија баш и важи као наука о свести, а психоанализа ову идентификацију одбацује и сматра, да је тиме прокрчила пут за нову оријентацију света и науке. Затим друго тврђење, да сексуални нагони играју у проузроковању нервних и душевних болести тако необичну улогу, која никада до сада није била довољно схваћена, а да су ти исти сексуални нагони садејствовали изванредно много у највишим културним, уметничким и социјалним творевинама људског духа. Психоанализа чак тврди, да је данашња култура створена под утицајем животне нужде, а на рачун задовољења нагона, и да ће се она и даље развијати само у колико појединац буде жртвовао задовољење својих нагона у корист целине. Сексуални нагони се тако „сублимирају“ и по свом дејству управљају ка социјално вишим функцијама. Али је ова творевина лабава, јер су сексуални нагони јако спутани, и зато код сваког појединца постоји опасност да се они одуриру овом сублимирању. Другим речима, да они из области несвесног, услед поремећаја душевних функција, избију у свој својој јачини и да поремете нормалан ток душевних функција стварајући невротична и психопатска стања, т. ј. душевни поремећај и оболења. Као што се види овде је реч о скривеним узроцима нервозе, психопатских стања и душевних оболења и о истраживању тих узрока, тако да се психоанализа има првенствено схватити као терапеутска метода за лечење свих тих душевних поремећаја.

Природно је према томе да је сексуални живот у центру интереса овога учења. Са изванредним аналитичким смислом Сигмунд Фројд продире у проблеме сексуалног нагона и живота. Сјајан стилиста и необичан дијалектичар он је у својим излагањима јако убедљив. Дубоком анализом он је дошао до закључака, да се сексуални живот, — или како га он назива либидофункција, не појављује као нешто свршено, нити се она развија у сличном облику, већ да пролази један низ фаза које се ређају једна за другом, а које једна на другу ни не личе; да је она једино више пута поновљено развијање као што је развој гусеница у лептира. Преокрет у овом развијању чини тек подређивање свих ових парцијелних нагона гениталијама, т. ј. подређивање сексуалитета функцији продужења феде. Још у ранијим фазама, које он назива прегениталне организације, обавља се процес избора објекта. Овај процес састоји се прво, у напуштању дотадањег ауторитатизма и друго, у унификацији различитих објеката појединих нагона за један једини објекат. Мајка је, према психоанализи, тај први љубљени објекат. Кад се говори о љубави овде се, разуме се, мисли само на душевну страну сексуалних нагона. Та љубав, међутим, ипак се испољава и у љубомори према оцу кад он себи дозволи нежности према мајци, у жељи да се мајка има

само за себе, у задовољству кад отац није присутан и т. д. Дошли смо до појма едипуског комплекса. То у детету изражава супарништво према оцу у љубави према мајци, са свима изразима у којима се оно јавља, прогнано у току анатомског развића у област несвеснога, јесте једна душевна стварност из далеке прошлости, чији се трагови аналитичком методом психоанализе могу докучити. Постојање тога чудног комплекса у човјечјој души, према тврђењима и доказима психоанализе, не може се оспорити. Ма колико да он представља тамну страну људске душе и мада прогнан у област несвеснога, он ипак често одлучује судбину људи, њихове карактерне особине, а исто тако и њихово душевно здравље. То је одприлике суштина овога појма који нас овде интересује. Напомињемо још само то, да је психоанализа прикупила, поред личних опажања путем анализе, многе доказе о овом комплексу у митологији, историји дивљих, примитивних и културних народа и светској литератури. Занимљиво је и то, да је едипуски комплекс много пре времена психоанализе запазио као израз необузданог нагонског живота енциклопедиста Diderot. У његовом славном дијалогу „Le neveu de Rameau“ налази се следећи став: „Si le petit sauvage était abandonné à lui-même, qu'il conserva toute son imbecillité et qu'il réunit au peu de raison de l'enfant au berceau la violence des passions de l'homme de trente ans, il tordrait le cou à son père et coucherait avec sa mère.“

Да завршимо најзад на примеру самог Фројда: Софокловој трагедији о Краљу Едипу. Психолошка истина која се садржи у овој трагедији јесте, према Фројду, да Краљ Едип није успео да се отме злочиначким намерама које су му биле наметнуте и да није могао да оправда своју одговорност, јер су те намере постојале у његовој потсвести. Чак и када човек апсолутно није свесан својих злих намера, па је услед тога у праву да за њих себи каже да није одговоран, ипак је он принуђен да осети ту своју одговорност и није способан да се отме осећању кривице. Ово осећање, које по својој суштини никако није нормално и које се услед тога код потпуно нормалних људи и не појављује, код невротичара и у психопатским стањима извесне врсте постоји, па је с тога, према Фројду, овај појам за објашњење и успешно лечење таквих оболења од изванредне важности.

Сад се можемо вратити на оцену мишљења инсбрунских психијатра у случају студента Халсмана. Они су код Халсмана констатовали постојање „Фројдовога едипуског комплекса“ и тиме очигледно хтели да истагну, да је то јасан доказ о његовој кривичној одговорности за дело оцеубиства. Тиме су доказали и то, да сматрају едипуски комплекс као жељу човека да убије свога оца и да је постојање његово код оптуженог довољно, да се оптужба оправда. Међутим, такво гле-

дишите са појмом едипускомплекса из психоанализе нема ни-чега заједничког. Напротив, психоанализа доказује, да су непријатељски нагони према оцу душевне садржине које су до највеће мере забрањене, да су оне и из најудаљеније фантазије свести искључене и да су оне прогнане у душевну област које човек апсолутно није свестан. Између тога и намере да се изврши једно кривично дело нема никакве узрочне везе, а нарочито када је реч о намери у кривичном смислу. То несвесно непријатељство између оца и сина испољава се у сновима, невротичним симптомима, карактерним особинама, а никако у једном реалном убиству. Постојање овога комплекса код оптуженог Халсмана, баш да су га они и могли установити, ништа не значи, јер он према психоанализи постоји код сваког човека, само је у области несвесног душевног живота. Кад би било друкчије постао би највећи број људи оцубица, а психоанализа о таквим појавама нигде и ни на једном месту не говори.

У својој поменутој изјави, коју је дао на позив професора Др. Купке, Сигмунд Фројд је јасно и категорички дезавуисао инсбуршке психијатре. Он сасвим умесно наглашава, да би се едипускомплекс са извесним правом могао узети у обзир у том случају, када би објективно било утврђено да је Филип Халсман убио свога оца. Па и у овом случају то би се могло учинити не у циљу потпунијег доказа о његовој кривници, већ да би се мотивирало ово иначе несхватљиво дело. Као што сва стања која умањују или искључују свест извршиоца о последици његовог дела иду у оправдање или олакшање његове кривице, а никако да његову кривицу доказују, тако и овај феномен може да служи само за објашњење овог најнеразумљивијег од свих злочина. Да би неумесност мишљења инсбрушких професора боље илустровао, Фројд се послужио овом познатом анегдотом. Десила се једна првална крађа. Један човек је као извршилац осуђен само зато, што је код њега нађен калауз. Кад је после изречене пресуде био упитан да ли има шта да примети, он је захтевао да буде осуђен и за браколомство, јер и за то дело он има код себе оруђе.

*

По нашем мишљењу главна погрешка у овом кривичном процесу, која је изазвала, и то с правом, толико коментара па чак и осуду судства, јесте у томе, што је провоцирано давање мишљења од стране стручних психијатра, па је то мишљење и при пресуђењу узето у обзир, а свему томе није било места.

Улога психијатра у кривичном процесу наступа само

онда, кад је потребно дати оцену о подобности за урачуњљивост код душевно оболелих и душевно поремећених лица. Наравно да та лица морају бити извршиоци кривичног дела, т. ј. да је доказано да су дело извршили, па се стручна оцена правилности тока њихових основних душевних функција (осећања, мишљења и воље) врши једино у томе циљу, да би се донела правилна одлука о степену њихове кривичне одговорности.

Психијатар не сме, ни у том случају изводити закључке о душевном стању извршиоца према врсти дела, које је он учинио, нити има да улази у саме мотиве дела, већ он узима у обзир целокупну личност извршиоца и утврђује, да ли код њега постоји или не постоји душевно оболење или поремећеност и у ком степену. Исто тако има да се изјасни и о томе, да ли је то стање постојало код извршиоца и у времену извршења дела.¹⁾

Према томе, утврђивање душевне поремећености у кривичном праву више је правничке, него медицинске природе. Психијатар, држећи се мотива кривичног закона, има да испита постојање односно непостојање поремећаја душевног стања код извршиоца, а од сваког даљег изражавања има да се уздржи. Судија је једини овлашћен да утврди да ли је извршилац кривичног дела, код кога је од стране вештака констатован извесан поремећај душевног стања, подобан за урачуњљивост. Судију вештачко мишљење у овоме погледу не везује, јер једино он носи одговорност за пресуду коју је изрекао.

Шта је било у случају Халсмана? Пре свега није ничим било објективно утврђено да је он извршилац дела, а поред тога, сами психијатри су утврдили да је он потпуно нормалан човек. Другим речима, он је био потпуно подобан за урачуњљивост, а ствар је била државног тужиоца да његову кривичну одговорност докаже, у ком би случају он имао да одговара по закону. Ако нема доказа нема ни осуде. Чим је било установљено да је у питању нормалан човек психијатри нису имали даље никаква посла. Међутим, у овом случају њима је било стављено у задатак да реше једну психолошку загонетку. И они су је решили, а како — то смо видели. Чак и да је њихово решење тачно, оно није смело бити прихваћено. Јер се научно и психолошки све може разумети и све да објаснити, али кривично право је наука намењена практичним циљевима, а не томе да служи као област за научно психолошке експерименте. Ако психологија као наука има за циљ да објасни тајне људске душе, а психоанализа као

¹⁾ Проф. Dr. J. Raecke — Kurzgefasstes Lehrbuch der gerichtlichen Psychiatrie.

њен нов правац да продре чак и у област потсвесног душевног живота, то никако не може да скрене кривично право са његове објективне и позитивне основе. Најмање је, пак, смело бити допуштено, да се у осуету објективних доказа кривична одговорност утврђује тим психолошким објашњењима. Јер несигурна, непроверена и хипотетична по својој суштини, она веома лако могу да доведу у питање освештано правило, да је боље и сто кривих да избегну казну, него један једини да буде невино осуђен.

Сима Алкалај, адвокат,

БЕЗИМЕНА ТРГОВАЧКА ДРУШТВА У НАШОЈ СУДСКОЈ ПРАКСИ

Трговачка друштва могу се оснивати само у облицима, које закон признаје.

Трговачки Закон у важности на територији апелационих судова у Београду и Скопљу, признаје три вида трговачких друштава: јавни ортаклук, мешовити ортаклук и акционарска друштва. За свако од ових друштава закон је прописао услове и правила о њиховом оснивању и њиховом функционисању, и све власти, а нарочито судови дужни су да строго мотре да се трговачка друштва тих законских прописа придржавају.

Најважнији од тих законских прописа за јавни и мешовити ортаклук, јесу прописи, који говоре о трговачкој фирми, — имену, под којим друштво своје послове обавља. Прописи о фирми имају за циљ да заштите трећа лица, која дођу у пословне односе са ортаклуком, па је од нарочите важности да се ти прописи најтачније примене.

Међутим, последњих година на те се прописе не пази и дозвољава се, да се трговачка друштва оснивају не придржавајући се прописа о фирми. Поред тога дозвољава се и оснивање таквих трговачких радњи, које не представљају ни један од дозвољених видова. Све то последица је, неправилног поступања судова приликом потврђивања огласа о протоколисању трг. радњи.

У овом чланку указаћу на неколико таквих неправилно основаних трговачких друштва, а изнећу и који су по моме мишљењу разлози што је до таквих неправилних протоколација дошло.

У § 23 Трг. Зак. прописано је да фирма јавног ортаклука мора бити састављена из имена свију ортака са додатком: „и друштво“ (компанија). По § 25 Трг. Зак. мора име мешовитог ортаклука бити састављено из једног или више имена јавних ортака.

Дакле, било да је јаван, било да је мешовити ортаклук, фирма мора да буде састављена из имена или једног или више јавних ортака са додатком „и друштво“, или из имена свих јавних ортака. Исто тако никакав додатак осим: „и друштво“, (компанија) није дозвољен.

При свем том, код тако јасних законских прописа последњих година је основана једна маса трг. друштава код којих фирма није састављена по горњим прописима. Нарочито су многобројни мешовити ортаклуци, чија се фирма састоји из једног измишљеног имена са додатком „К. Д.“ или „Командитно Друштво“. Примера ради наводим: „Флорида К. Д.“, „Унион К. Д.“, „Славија К. Д.“, „Грађевинарска Банка К. Д.“, „Банкарско Заложно К. Д.“ и т. д. Таквих друштава има безброј и свакодневно се нова оснивају.

Исто тако постоје и јавни ортаклуци, код којих је фирма безимена. Ево пример:

Под бр. 81415/30, Београдски Трговачки Суд потврдио је оглас о ступању новог ортака у једну постојећу фирму. У огласу се о даљем вођењу радње вели: „фирму ћемо и даље водити под именом: „Срборит, Прва Српска Фабрика Асфалта и Катранских производа“. Фирму ће потписивати“ и т. д.

Има чак и случајева да и сам један трговац протоколише радњу са безименом фирмом. Под Бр. 15572/30. Београд. Трг. Суд потврђује оглас, којим Х. В. објављује да је отворио стругарску радњу под фирмом: „Шумска индустрија Бревал“. Све су ово примери о протоколацијама трг. друштава, чије фирме под којима се радња води, нису састављене саобразно законским прописима. Ево пак и један случај, где је суд одобрио протоколацију трг. друштва чији састав не одговара ни једном од дозвољених видова.

Под Бр. 11359/30 Београдски Трговачки Суд одобрио је протоколацију радње под фирмом: „Текстилно Продајно К. Д. Београдска Текстилна Индустрија А. Д. Београд и фабрика јегеровог рубља и других текстилних израђевина, Шумадија А. Д. Београд“. Ову радњу основала су у предњој фирми наведена акционарска друштва одредивши у самој протоколацији деловође. Према огласу фирме изгледало би да је по среди командитно друштво, у ствари ова радња нема ничега од командитног друштва, јер у том друштву нема ни јавних чланова ни командитора. Строго посматрајући по среди је јавни ортаклук, само што чланови тог ортаклука нису физичка лица, већ акционарска друштва. Ван сваке је пак дискусије да наше садашње законодавство не одобрава овакав састав јавног ортаклука. Акционарска као чисто капиталистичка друштва могу код других трговачких друштава учествовати само као капиталисте-командитори или акционари — али никако као јавни ортаци. По постојећим законима чланови јавног ортаклука могу бити само физичка лица; у овој радњи нема чланова физичких лица па се према томе та радња не може сматрати као јавни ортаклук. Ово друштво није јавни ортаклук, није мешовити ортаклук, а није ни акционарско друштво, дакле не представља ни један од три дозвољена вида.

Пошто сам са ово неколико примера показао да се заиста

код судова приликом потврда протоколација греша, да видимо шта је узрок тим грешкама. По мом мишљењу узрока има два: неправилна примена прописа зак. о таксама и непречишћени појмови о улози Трговачке Коморе код потврда протоколација.

Закон о таксама фискални је закон и у главном он прописује само колико ће се у име таксе за извесне послове плаћати. Никакве материјалне прописе закон о таксама не би требао да садржи и у колико их садржи, то се нарочито истиче. Зато се не може сматрати, да је самим предвиђањем таксе за обављање извесних послова, који по материјалним законима нису дозвољени, закон о таксама као доцнији те прописе изменио.

У Т. Бр. 154 Зак. о таксама предвиђено је да ће се за судско протоколисање извесних неакционарских друштава платити петострука предвиђена такса, ако се та радња не потврди под личним именом „него под именом, која се обично дају акционарским друштвима“. Овај пропис предвиђа дакле таксу за протоколисање јавних и мешовитих ортаклука под **безименом фирмом**. Закон о таксама доцнији је од Трговач. Закона па се због тога сматра да овим прописом закон о таксама мења прописе трговачког закона, који говоре о фирми јавних и мешовитих ортаклука.

Ово није тачно из разлога, које сам горе навео. Закон о таксама предвиђајући овакву таксу није укинуо прописе Трг. Зак., већ је он прописао таксу, остављајући да се материјалним законом утврди могућност оснивања радњи са оваквом фирмом.

Кад и материјални закон — у овом случају трг. зак. — недобрава протоколисање таквих радња, онда се без обзира на зак. о таксама, такве радње не могу протоколисати, све док се материјални закон не измени. Све док се не донесе нов трг. закон, судови су дужни да без обзира на закон о таксама у свему примењују прописе Трг. Зак., који се односе на фирму јавног и мешовитог ортаклука, па према томе не могу одобравати протоколисање трговачких ортаклука, чија фирма није по закону састављена.

У чл. 5. зак. о радњама прописано је да се сваки, који жели упражњавати ма какву радњу, која потпада под овај закон, пре но што отвори радњу мора обратити Комори са доказима да има све услове за то, и ако испуњава услове Комора ће му издати одобрење. По овом пропису коморама је стављено у дужност да испитују само лична својства лица која желе упражњавати какву радњу, па ако утврди да оно испуњава све услове, да му изда одобрење. У ствари дакле, комора даје само једну личну дозволу — обртницу. — Ни једним законским прописом коморе нису овлашћене да се упуштају у испитивање законитости фирме, у односе ортачке, начин потписивања фирме и др. Оцена свих оних услова које прописује трговачки законик за оснивање и протоколисање трговачких

радњи не спада у надлежност Трговачке Коморе, већ искључиво суда, који потврђује протоколацију.

У пракси цео поступак око протоколисања трг. радњи узео је сасвим погрешан правац. У место да комора издаје личне дозволе за оснивање трг. радњи, комора издаје дозволу за образовање трг. друштава, за употребу фирме, за промене у фирми и т. д. Суд, који је надлежан да одобрава протоколације целу своју улогу при протоколисању ограничио је на испитивање, да ли постоји одобрење коморе, и да ли оглас о протоколацији одговара одобрењу, које је комора издала. Ако се оглас и одобрење подударају, суд без даљњег потврђује оглас, не упуштајући се у испитивање законитости садржине огласа.

Оваква је пракса скроз погрешна; она је за суд zgodna, јер му упрошћава посао, пошто се сав његов рад своди на просто упоређење два кратка текста; само суд не може да се руководи таквим разлозима, већ је суд чувар закона и као такав дужан да строго мотри да ни један његов акт не буде противан законима.

Трг. Комора приватна је установа, њој су законом делегирана извесна права и извесне јавне функције. У погледу на оснивање трговачких радњи, законодавац је коморама определио сасвим ограничен делокруг, — да испитују личне услове лица, која желе упражњавати трг. радње. Па и ту ограничену функцију коморе врше под контролом судова јер је у чл. 5. зак. о радњама предвиђено, ако комора у року од 15 дана не изда одобрење за оснивање радње, да молилац може и без тог одобрења отворити и упражњавати радњу. И у том случају суд сам цени услове лица, које жели основати радњу.

И тако док је законодавац функцију трговачких комора код оснивања нових трговачких радњи ограничио само на испитивање личних услова лица, која желе основати трговачке радње, погрешна судска пракса, омогућила је коморама да на себе преузму сав рад око испитивања законитости нових трговачких друштава и рад суда свела је искључиво на констатацију постојања одобрења трговачке коморе и подударност одобрења и огласа.

Услед овакве праксе, дошло је до тога, да се данас на све стране оснивају трговачке радње, чије фирме нису саобразне закону, услед чега лица, која са тим фирмама ступају у пословне односе често трпе велике штете, и тој пракси се има приписати што постоје судом протоколисана трговачка друштва, чији састав представља правну немогућност.

Драгомир Ивковић, адвокат.

ИСПРАВКА ГРЕШАКА У ПРЕСУДИ И РЕШЕЊУ ПО ГРАЂАНСКИМ ДЕЛИМА.

Законик о поступку судском у грађанским парницама у §§ 334—335 а. нормира начин исправке грешака у пресуди и решењу. На први поглед изгледа, да је законик ово питање површио решио. Али ако се означени законски прописи правилно тумаче, доћи ће се до закључка да је то питање не само јасно већ и потпуно решено.

Законик предвиђа исправке по иницијативи парничара, вишег суда и власти, која прусуду односно решење извршује. Да расмотримо ове случајеве редом.

1.

Исправке по иницијативи парничара.

Да нагласимо одмах, да законик у овим прописима није мислио само на парничаре у строгом смислу: тужиоца и туженога. Несумњиво је, ако је у споредној интервенцији расправљено питање о мешању у спор одобравањем истог, или ако се деси грешка у самом решењу, којим се одбија мешање у спор, да и умешач има права вршити исправке грешака. Ово исто важи и за заштитника, који се је примио заштите, а још више за интервениента, који, у парници заснованој његовом тужбом, није ништа друго до прави тужилац.

Наведена лица — парничари у ширем смислу нису неограничени при употреби овога свога права. Закон је њихово чињење у том погледу ставио у границе: „очевиднијих важнијих погрешака писања“. Ма да је јасно шта је очевидна погрешка писања, ипак није ближе одређено шта је критериум при деоби грешака на важне и неважне. Јер ако при оцени овога буде од важности субјективно мишљење границе ове деобе варираће. Истина, иницијативе парничара може бити и код неважних погрешака, али ко ће дати суд о умесности тога поступка парничара? Несумњиво, да би најбоље гаранције за то дао један други орган изван парничара и суда, чија се грешка исправља. Али закон при овоме није у свему тако поступио. Он је једним делом објективност ове оцене потенцирао незаинтересованим органом, а другим делом оставио самом суду погрешке. Кад ће ту оцену вршити други орган а кад суд по-

грешке и да ли је такво наређење закона оправдано, видећемо одмах, чим се упознамо са моментима кад је допуштена ова иницијатива парничара.

Закон парничарима даје превагу при исправкама. Појмљиво, јер ће парничари, који се споре, добро осматрити сваку одлуку суда и најпре запазити грешку. Они, а нарочито њихови заступници, познавајући добро све фазе поступка, моћи ће лако да уоче погрешку. Од прве одлуке суда, против које има места правном средством, па све до извршности пресуде тј. решења, па и извесно време после ове, парничари су у могућности да указују пажњу на погрешке писања и да траже исправке. Али они нису иницијатори исправака за све то време. Закон им је у том размаку времена ставио на расположење незадовољство и жалбу или један краћи период времена одмах после извршности пресуде — решења. Од заснивања спора, од покретања поступка па до извршности пресуде и решења у правном средству, а по извршности у року од 15 дана у писмену — акту — парничари могу захтевати корекцију грешака. Мимо овог средства у првом периоду и после протеча рока другог периода њихова се иницијатива гаси. Она је угашена за све исправке ишле ове у корист или на штету тужиоца или лица, које тражи исправку. Ово стога што је последњи рок законски и преклузиван — § 123 Законика о поступку судском у грађанским парницама — и што он као такав веже и суд и странке. Ово је потенцирано речима § 335 истог законика: „... и суд пазећи позваничној дужности на овај рок“. Ипак има и по истеку овога рока могућности за исправку погрешне извршне пресуде и решења. Са овим ћемо се упознати касније.

Не треба ни наглашавати да овај рок од 15 дана тече од дана када је решење постало извршно, а не од дана када је заинтересовани парничар пресуду — решење снабдео клаузулом извршности. Ово је и закон подвукао, да би отклонио сваки утицај парничара на продужење тога законског рока.

Држећи се предњих ограничења парничари су слободни у избору, када ће вршити исправке. Они могу пропустити незадовољство а користити жалбу, ако пресуда нижег суда није већ постала извршна услед непримене правног средства и противне стране. Према њима се у том случају не може применити II. одељак § 313 напред поменутог законика, пошто они врше корекцију грешака, на коју су овлашћени и по извршности пресуде.

Од тога да ли ће парничари исправке чинити у правном средству или по извршности пресуде-решења зависан је не само поступак већ и орган, који ће вршити исправке. О поступању виших судова при исправкама, које траже парничари, говорићемо у другом делу, а овде нам остаје да видимо поступак пред нижим судом. Што се тиче поступка пред нижим судом, ако се исправке чине у правном средству, он је једноставан и

прост. Суд ће у том случају по истеку рока и по датој констатацији благовремености незадовољства односно жалбе, здружити исте са предметом и акте доставити вишем суду, држећи се при томе прописа § 315 Законика о поступку судском у грађанским парницама. Сложенији је поступак кад се исправке врше по извршности пресуде. Но ипак ни ту нема нејасности. Овде долази до изражаја деоба тражења исправака на оне, које иду на штету и у корист парничара. Ако тужилац у предвиђеном року тражи исправку на своју штету, суд ће по пријему акта без саслушања туженога моћи оценити захтев и донети одлуку. Исправку, која иде у корист парничара, суд ће учинити тек по саслушању и противне стране. При тражењу исправака у пресуди вишег суда не води се рачуна о овој подели. Код ове последње исправке у сваком случају обавезно је саслушање оба парничара. Оно је потребно стога што све исправке, које се траже по извршности, расправљају сами судови погрешке. Ако би се акта доставила Апелационом или Касационом суду без тих саслушања наступило би одуговлачење у самом поступку. У случају потребе тога саслушања виши судови би морали враћати предмете нижим ради допуне поступка и протек времена је ту. За исправке у правном средству нагласићемо овде само то, да њих врши незаинтересован орган — виши суд.

Закон је исправкама и путем правног средства и у акту по извршности ишао на то, да што пре буде омогућено даље успешно поступање парничара са извршном пресудом односно решењем. Имајући ово за циљ, закон је код првог начина исправке тежио за тим, да се онај други начин, ако не сасвим избегне, оно бар сведе на најмању меру. Јер у колико се исправке буду извршиле у самом току поступка а пре извршности, у толико ће рад судова бити од веће користи парничару, у чију је корист поступак окончан. Законодавац је у тежњи за тим поставио добре норме, а од умешности парничара зависи како ће их користити.

II

Исправка по иницијативи вишег суда.

Иницијатива вишег суда при исправкама пресуда и решења толико је незнатна, да се поставља питање да није депласиран овај поднаслов. Ми мислимо, да није, јер иницијативе има а питање њене величине без утицаја је на учињену поделу.

По слову закона: ако виши суд примети очевидне важније погрешке писања у пресуди и решењу, сам ће их исправити, без обзира што парничари исправку не захтевају у правном средству. То лично опажање вишег суда, ако изазове исправку, сачињава његову иницијативу. Обилност подстрека парничара при исправкама чини, да је исправка по сопственом опажању вишег суда ређа појава. Ово још и стога, што су

пажња вишег суда при доношењу одлуке поглавито незадовољство и жалба те погрешка махом остаје незапажена, ако парничари ову нису подвукли.

Код исправака по извршности закон је био опширнији и у главном је одредио поступак око истих. Код исправака пре извршности он је сасвим кратак. Законодавац у својој одредби — § 334 — наглашује само незадовољство и жалбу као средства парничара и лично опажање вишег суда као његову сопствену иницијативу. Од куда ова разлика? Због тога што по извршности пресуде и решења функција судова престаје, те се овај рад око исправака после извршности појављује као нешто нередовно, што захтева одређивање особеног поступка. Напротив, за све судске радње пре извршности Законик о поступку судском у грађанским парницама нормирао је поступак. Тај се поступак има применити и овде. Ако исправку врши Апелациони суд долази до примене § 317, а ако то чини Касациони суд § 325 Законика о поступку судском у грађанским парницама.

Ако нагласимо оно што је закон прећутао, да се исправке пре извршности по иницијативи и парничара и вишег суда могу извршити како у самој одлуци вишег суда тако и у новој одлуци нижег суда основаној на примедбама вишег суда, осећа се потреба коментарисања §§ 317 и 325 поменутог законика. Но код јасности и доброг познавања тих прописа то се коментарисање искључује. Рећи ћемо само да Апелациони суд може исправке несумњиво чинити у својој одлуци, којом пресуду првостепеног суда оснажава, преиначује или ништи. Касационом суду, који не суди, остају свега два таква момента било кад одлуку нижег суду снажи или ништи.

Да расмотримо и то: могу ли се исправке чинити, или боље може ли се нижем суду указивати пажња на погрешке у примедбама, којима се наређује допуна поступка? Закон то не брани. Према томе изгледа, да је то допуштено. Али у тежњи да се избегну могућа одступања од текста закона, а нарочито да у будуће судска пракса при овим случајевима добије и карактер целисходности, ми мислимо, да се то не сме дозволити. Јер готово све погрешке у примени означених прописа извиру одавде. Ово се првенствено односи на случајеве кад виши судови враћају предмете нижим само у циљу извршења исправке. Тада се врло често дешава, да се по извршеној достави исправљене пресуде односно решења парничарима од ових захтева ново правно средство и ако већ постоји раније у свему нерасмотрено правно средство, по коме никаква одлука није уследила. Даље и због тога што се оваквим начином рада врши одуговлачење поступка, које бива штетно по парничаре. Нашто због исправака задржавати хитност дослеђења, када се оне могу исправити у самој одлуци суда, било вишег или нижег, и то у првој одлуци која следије дослеђењу. И нај-

зад, где је аналогија за такво поступање? Може ли нижи суд у моменту дослеђења доносити ма какву одлуку по главној ствари? А исправка ће често захтевати баш такву одлуку.

III.

Исправка по иницијативи извршне власти.

Ако и парничари и виши суд не предузму иницијативу за исправку погрешне пресуде, или ако парничари захтевају исправку у моменту кад им је иницијатива угашена, пресуда ће отићи на извршење онаква каква је. Најће ли извршна власт приликом извршења на толику нејасност и неопредељеност пресуде, да је извршење немогуће, биће стављена у покрет њена иницијатива. Ова иницијатива је више изазвана нуждом него жељом извршне власти за исправком. Све док не наступи сметња извршења иницијативе нема.

Што се тиче поступка код извршне власти при овим исправкама он је сасвим једноставан. Извршна власт има да упути погрешну пресуду надлежном суду са ознаком шта је сметња њеном извршењу. Сем тог пошљијаја и указивања погрешке извршна власт нема више никаквога удела при исправци. Даљи рад остављен је суду, који има да поступа на начин, који нам је познат. Кад се изврши исправка по поступку, који је наведен у § 335, повратиће предмет оној власти, која има да спроведе извршење.

§ 335а Законика о поступку судском у грађанским парницама говори само о пресуди. О решењу у њему нема ни помена. Да ли је закон то пропустио омашком или из жеље да искључи исправку решења по иницијативи извршне власти? Ово последње је искључено, јер закон није имао разлога за такво поступање. Зашто би он то забранио само овде, кад је допустио ту исправку и код прве и друге иницијативе, које су, нарочито прва, много јаче од ове последње. Кад се узме у обзир да је § 335а новијег датума — допуна од 19 априла 1885. год. — онда је донекле разумљиво, да је могло доћи до ове омашке. Управо то и није омашка. Баш да закон у сва три прописа није поменуо решење, ипак би исправка решења била допуштена. Аналогија — § 2 Законика о поступку судском у грађанским парницама — би то дозволила, јер закон то није изрично забранио.

Закон је, као што се види, код ових одредаба јасан. Ипак при примени ових прописа има доста грешака. Не помаже дакле сва јасност закона ако је примена истог погрешна. Закон је мртво слово на хартији, а власти, нарочито судска, врше његову примену. Од правилности те примене зависи хоће ли

се остати у границама закона, или ће се при подвођењу конкретnog случаја заћи у безаконје. Правилно тумачење закона чини његове границе, а свако ма и најмање одступање од правог тумачења воље законодавчеве излази из опсега закона. Границе закона и безаконја се додирују. Средине нема, нити може бити. Повреди ли се закон мање или више свеједно је, примена је погрешна, противна закону.

СУДСКА ПРАКСА

Сукоб надлежности поводом примене § 28. г. с. п.

Првостепени Суд . . . . . актом својим од 3 јануара 1930 год. бр. — послао је овом суду акта спора Катице, одвојено живеће жене Мирка Петровића, столара из П. противу Мирка Петровића, столара из П. због повраћаја ствари, наводећи, да му је П. првостепени суд доставио предмет овог спора као надлежном у см. § 28 грађ. суд. пост.

Међутим, и првостепени суд — одбио је од себе надлежност за расправу овог спора налазећи, да и поред тога што тужила и тужени живе у Београду, ипак он није надлежан за расправу овог спора, јер је тужила поднела тужбу П. првостепеном суду и овај се суд упустио у извињање овог спора, и пошто тужени у одговору није чинио приговор о релативној ненадлежности П. првостепеног суда, то је онда он прећутно пристао на његову надлежност, а П. првостепени суд по званичној дужности није се могао упуштати у оцену овог питања, кад је он иначе по свом устројству за расправу спорова овакве врсте надлежан, у толико пре, што у актима овог спора нема доказа да су обе парничне стране истакле свој захтев и сагласиле се да овај спор расправи првостепени суд. . .

Молио је Касациони суд да реши овај појављени сукоб о надлежности на основу § 8 зак. о устројству Касационог суда.

Касациони суд размотривши акта овога предмета са мишљењем и једног и другог суда, на основу § 104 зак. о уређењу редовних судова налази:

Како је тужила Катица тужбу бр. — поднела П. првостепеном суду и тај суд огласио себе за надлежног, а међутим парничари нису код тога суда истакли захтев да овај спор пресуди Првостепени суд —, то је онда према § 28 грађ. суд. пост. за расправу овог спора надлежан П. првостепени суд, јер се тужени Мирко у времену подизања тужбе налазио у П. у своме месту пребивања, као што се то из одговора на тужбу бр. — види.

Душан П. Мишић
судија.

Како судови тумаче § 414. г. з.

Госпођа Ј. Н. Т., удова, повела је била спор противу своје снаје, госпође А. П. П., такође удове, супруге њенога лок. рођеног и јединог брата К. П. и молила је Првостепени

суд да пресуди, да она — тужила Ј. Н. Т. има право да са туженом А. К. П. ужива на равне делове заоставштину пок. К. П. и да јој тужена накнади на име таксе...

Тужена је одговорила да према § 413. г. з. тужила не би имала права да учествује у ужитку са заоставштине њеног пок. мужа.

Суд је донео пресуду у смислу тужбе коју је Апелациони суд ослабио а Касациони суд је својим решењем од 1931 год. нашао да је апелациона пресуда на закону основана.

Сличним примедбама, Касациони суд је у 1930 год. поништио био једну апелациону пресуду, где је и тада, узгред буди речено, исто лице било одељенски председавајући а са разлога:

„Погрешно је налажење суда, да је право деобе наследника побројаних у § 414 г. з. условљено њиховим учешћем, поред удове, у уживању заоставштине њеног мужа у моменту његове смрти. Наређењем § 413 г. з. одређено је право учешћа у уживању поред удове и осталих који су у томе по неком основу учествовали у моменту смрти њеног мужа. Таква лица имају, наравно, по начелу § 492 г. з. и овлашћење да своја права оделе.

Међутим, доношењем наређења § 414 у в. § 415 г. з. створен је посебан положај за наследнике побројане у првом пропису. Они учествују у уживању са удовом без обзира, да ли су у овом учествовали и у моменту смрти њеног мужа, и своје делове могу у случају неслагања оделити. То овлашћење не постоји за остале наследнике, него је условљено њиховим ранијим учешћем у уживању у смислу § 413 г. з.*)

Душан П. Мишић
судија.

Кад је оптужени био осуђен једанпут за опасну крађу и једанпут за тешку крађу из § 222 тач. 8. старог казненог законика, па опет изврши опасну крађу, онда нема места примени § 317. новог крив. зак.

Неготински Првостепени суд нашао је, да према карактерним знацима, изнетим у одлуци поротног суда, у радњи оптужених Ђорђа и Љубомира, што су ноћу око 11 часова 24. X. 1929. г. развалили ограду од плота односно кошаре приватног тужиоца и кроз начињени отвор извукли једну дебелу свињу, — стоји дело из § 223. тач. 2. старог казненог законика, које одговара делу из § 316. тач. 2. и 3. новог крив. зак.

Ценећи прописе старог и новог кривичног законика суд је нашао да је за оптуженог Љубомира блажи стари казни законик зато, што би се према новом кривичном законiku имао

*) Видети „Нешто о такси на удовички ужитак“ — „Бранич“ за јануар—јуни 1929. год.

према њему применити § 317. истог законика, по коме би се имао казнити робијом од 5 до 20 година, јер је раније осуђиван за дело из § 322. тач. 8. казненог законика, коме пропису одговара § 316. тач. 1. крив. зак., док се по старом казненом законiku и за дело из § 223. тач. 1. к. з., коме одговара § 316. тач. 1. новог крив. зак., оптужени, с погледом на све околности, има казнити робијом од 2 до 20 година — § 223. последњи став, у вези § 14. старог казненог законика, те му се казна има по новом пропису и одмерити.

Касациони суд поништио је ову пресуду:

„Погрешно је државни суд нашао, да би за оптуженог Љубомира у погледу квалификације представљеног дела опасне крађе, по новом кривичном законiku за њега стајао случај из § 317. истог законика, а погрешно зато, што је за постојање таквог дела потребно, да је неко два или више пута био осуђиван, за дело крађе из § 316. поменутог закона. Међутим из акта овог предмета види се, да је оптужени Љубомир био осуђиван један пут за дело тешке крађе из тачке 8. § 222. каз. зак., а други пут за дело опасне крађе, према чему је погрешно нахођење суда, да дело из тач. 8. § 222. старог каз. зак., одговара делу опасне крађе из тач. 2. § 316. новог крив. законика, јер је за дело тешке крађе потребан претходни договор а за дело из § 316. тач. в. новог крив. зак. да су ову крађу учинила два или више лица, која су се удружила за вршење крађе, а то није појам истоветан појму договора из тач. 8. § 222. старог каз. зак. Према овоме, има се узети, да је оптужени Љубомир за дело опасне крађе осуђиван само једанпут и да према њему у овоме случају не може стајати нити се применити § 317. новог кривичног законика“.

Примедбе I. одељења од 5. маја 1930. год. Бр. 6052.

Т. И.

Уништај неовереног тестаментa не може чинити дело из § 397. крив. зак.

Иследни судија тужио је суду Живојина, судију Првостепеног суда зато, што је 27. фебруара 1925. године написао тестамент пок. Радоју код његове куће и исти понео из села у суд а доцније га, по своме признању, поцепао и уништио, те је оваквим својим поступком створио себи кривицу из § 397. новог кривичног законика.

По размотрењу акта ове кривице, Првостепени суд је нашао, да у радњи окривљеног, што је написани тестамент пок. Радоја неоверен и непотврђен поцепао, не стоји дело уништаја исправе из § 397. крив. зак., нити какво друго кривично дело, јер се из целокупне истраге а специјално из испита присутних писању овог тестаментa види, да је окривљени, као неспорни судија заиста отпочео писати тестамент, али га није довршио, т. ј. није га својим потписом оверио, нити потврду на истом ставио. Оптужени изјављује да је написани а

од њега неоверени тестаменат поцепао из разлога, што тестатор и његови синови нису хтели положити таксу из ТБр. 148. Закона о таксама. Зато се овакав тестаменат, као строго формални акт по чл. 144. правила о поступању у неспорним делима, не може ни сматрати као исправа, нити може имати ма какву доказну вредност по закону. Приватни тужилац и сам признаје да није платио таксу као и то, да је позван да плати таксу, али да то није могао учинити.

Са ових разлога донео је своје решење да се окривљени и не ставља под суд.

Касациони суд оснажио је ово решење.

Одлука I. Одељења од 17. маја 1930. г. Бр. 6347.

Т. И.

§ 28.

Упућивање млађих малолетника у завод за васпитање није казна нити је суд као такву може узети, већ је једна социјална мера, те се време provedено, кривцу не може рачунати у време које оптужени има да проведе у заводу за васпитање

По кривици млађег малолетника Светозара, због дела из § 273. крив. зак., судија за млађе малолетнике Првостепеног суда пресудио је, да се оптужени за ово дело казни упућивањем у завод за васпитање, у коме има остати док се не поправи а најмање две године с тим да време од две године, за које има остати у заводу, има да му се рачуна од дана кад је слободе лишен т. ј. од 20. децембра 1929. год.

Касациони суд поништио је ову пресуду, поред осталог, и са следећих разлога:

Осим тога, Првостепени суд је погрешно, што је упућење у завод за васпитање млађег малолетника Светозара изрекао као казну док је ово само једна специјална мера, предвиђена за такве малолетнике по § 28. новог кривичног законика, према чему и није казна, нити се за такву може сматрати. С тога је Првостепени суд погрешно, што је оптуженом Светозару време, provedено у притвору, урачунао у смислу § 77. крив. зак., јер се овај пропис односи на притвор који се по њему урачунава само приликом изрицања какве казне а не и када је у питању једна од мера, предвиђених у § 28. новог крив. зак.

Даље је Првостепени суд погрешно, што је одређивао време, за које ће оптужени остати у заводу за васпитање, јер по четвртм одељку § 28. новог крив. зак. млађи малолетник у заводу има остати док се не поправи а најмање једну годину дана, а време, колико би имао оптужени да остане преко једне године, одређује Управа Завода”.

Примедбе I. одељења од 7. маја 1930. год. Бр. 6095.

Т. И.

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

Уписани у именик адвоката:

1. Радојевић Богдан са седиштем канцеларије у Београду.
2. Станковић Љ. Милош са седиштем канцеларије у Београду.
3. Стефановић Ј. Михаило са седиштем канцеларије у Београду.
4. Видојевић Ж. Боривоје са седиштем канцеларије у Београду.
5. Николић Н. Миодраг са седиштем канцеларије у Београду.
6. Лазовић С. Раденко са седиштем канцеларије у Чачку.
7. Андрић Д. Радивоје са седиштем канцеларије у Обреновцу.
8. Васиљевић Н. Властимир са седиштем канцеларије у Ваљеву.

Избрисани из именика адвоката:

1. Стојановић Т. Никола услед ступања у држ. службу.
2. Лукић Н. Предраг услед ступања у држ. службу.
3. Ерић Драгомир услед ступања у држ. службу.
4. Штерић Миодраг услед ступања у држ. службу.
5. Борђевић Љубомир услед ступања у држ. службу.
6. Марковић С. Милан услед ступања у држ. службу.

Преселили се:

1. Богојевић Димитрије из Петровца у Пожаревац.
2. Чвркић Војко из Г. Милановца у Чачак.
3. Ристић Драгутин из Београда у Рековац.
4. Лугомирски Бранислав из Г. Милановца у Чачак.
5. Чобановић Милан из Аранђеловца у Лазаревац.
6. Манојловић Божидар из Шапца у Богатић.
7. Поповић Ј. Владимир из Шапца у Богатић.
8. Исаковић Никола из Аранђеловца у Рачу.
9. Димитријевић Љубиша из Аранђеловца у Београд.
10. Томић Александар из Крагујевца у Рачу.
11. Ранковић Тодор из Ћуприје у Деспотовац.
12. Поповић Радован из Аранђеловца у В. Тополу.

Уписани у именик адв. приправника:

1. Поповић О. Миливоје на вежби код Јосимовића Радоја, адв. у Београду.

2. Гашић Г. Жарко на вежби код Петровића С. Љубомира, адв. у Шапцу.

Променили канцеларије адв. приправници:

1. Лехно Ј. Валентин био код Деде Николе сада код Д-р Никетића Гојка, адв. у Београду.

2. Шулејић Живадин био код Батинића Арсенија сада код Симића Милана, адв. у Паланци.

Избрисани из именика адв. приправници:

1. Топаловић Горољуб због службе у кадру.
2. Таубер Леонид услед ступања у државну службу.
3. Радисављевић Олга по одјави принципала.
4. Симић Милош по одјави принципала.
5. Бранковић Селимир услед ступања у држ. службу.
6. Певачевић Живко по одјави принципала.
7. Нахмијас Самуило услед ступања у држ. службу.
8. Трифуновић М. Никола услед ступања у држ. службу.

ПОЗИВ

на скупштину Пензионог Фонда.

На основу § 30. Правилника пензионог Фонда, одобреног од стране Господина Министра Правде 21. марта 1931. год. под Бр. 27053, позивају се сви адвокати — чланови ове Коморе — да присуствују скупштини пензионог фонда, која ће се одржати 10. маја 1931. год. у Београду у 9 часова у сали Радничке Коморе угао Немањине бр. 28 и Гарашанинове улице, са овим дневним редом:

1. Саопштења председника коморе.
2. Избор једног секретара за вођење записника, 2 оверача записника и 3 бројача гласова.
3. Избор председника и 12 чланова управног одбора фонда.
4. Избор 7 чланова надзорног одбора; и
5. Избор 3 члана и 3 заменика за избрани суд фонда.

Обрад Благојевић, с. р.
председник коморе.

ЗАКОН

о оверавању исправа на подручју Касационог суда у Београду.

§ 1.

Док се на подручју Касационог суда у Београду не уведе јавно бележништво, у том подручју оверавања исправа, потписа на исправама и преписа исправа вршиће и надаље поред судова и оне друге власти, које су их до сада вршиле. Оверавања извршена од ових власти иза 1. априла

1931. год. до ступања на снагу овог Закона задржавају своју пуну важност.

Прописима става првог не дира се у посебне прописе којима су извесна оверавања дата у искључиву надлежност управних власти.

§ 2.

Овај Закон ступа у живот и добија обавезну снагу кад се обнародује у „Службеним новинама“.

Бр. 43.010

15. априла 1931. године

Београд.

Александар с. р.

Димитрије В. Љотић с. р.

Министар правде,
Видео и ставио Државни печат,
чувар Државног печата,
министар правде,

Димитрије В. Љотић с. р.

Претседник Министарског савета,
министар унутрашњих послова,
почасни ађутант Њ. В. Краља,
армијски ђенерал,

П. Р. Живковић с. р.

(Овај Закон обнародован је у бр. 86, од 18. априла 1931. год., од кога дана и важи).

Исправка

Писац чланка у прошлом броју на страни 112.: **Континуитет устава и закони**, је г. **Др. Ђорђе Тасић**, професор универзитета, чије је име изостало штампарском грешком.

Умољавају се читаоци да ову исправку приме знању, као и г. Др. Тасић, да редакцији ову погрешку не упише у зло.

Редакција

ПРИКАЗИ

Подградски Милан, судија Апел. суда.

Стечајно право и принудно поравнање ван стечаја.

Друго издање, осмина, стр. 142, Београд, 1930.

Велика привредна криза у којој се, у последње време, налазе скоро сви кругови становништва наше земље, а нарочито трговци, занатлије и индустријалци, изазвала је велики број стечајева и принудних поравнања ван стечаја. Због тога је познавање одредаба Закона о стечају и Закона о принудном поравнању ван стечаја неопходна потреба, у толико пре, што су то нови закони и у примени тек од пре годину дана. Да се та потреба задовољи, појавили су се у току ове године многобројни коментари поменутих закона. Међу њима издваја се дело чији је наслов горе исписан. Аутор у насловном листу скромно наглашава да га је израдио за потребе ученика трговачких школа. У ствари он је дао прегледан, концизан систем, писан јасним, лаким стилем, теориски добро аргументисан, истичући, где год је то потребно и могуће било разлику између старог и садањег стечајног поступка, те се третиране материје лако схватају и памте. Стога ова књига г. Подградског може корисно послужити не само ученицима трговачких школа, којима је, у првом реду, намењена, него и судијама и адвокатима као најбољи приручник. Све то у толико пре, што је она до сада у нас једино израђено дело о новом стечајном праву и поравнању ван стечаја по систематској методи, која, као што је познато, има преимућство над егзегетичком методом.

Д. С. Петковић, адв.

„БРАНИЧ“ ИЗЛАЗИ ЈЕДАНПУТ МЕСЕЧНО

Доноси актуелне чланке из теорије свих правних наука, саопштења из судске и управне праксе, домаће и стране — са коментарима, чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења адвокатске комора, које „Бранич“ имају за свој орган.

Власник и издавач „Бранича“ је Адвокатска комора у Београду, коју претставља претседник Обрад Благојевић.

Уредник „Бранича“ је претседник Адвокатске коморе у Београду Обрад Благојевић.

„Бранич“ се шаље адвокатима. — члановима Коморе бесплатно. За нечланове претплата стаје 120.— дин. годишње; за адв. приправнике и судијске приправнике 60.— дин. годишње; поједини број 10.— дин.

Д-р Радоје Вукчевић

ПРАВА ПРИВАТНОГ УЧЕСНИКА НА ГЛАВНОМ ПРЕТРЕСУ

Нови законик о судском кривичном поступку у извесним својим одредбама наилази на најразличитија тумачења. Одредбе о правима заступника приватне тужбе довољно су јасне, али се то не може рећи и за одредбе о правима приватног учесника. За многе судове још није јасно да ли заступник породице, чији је члан убијен, у својој оптужби на главном претресу има иста права која и државни тужилац.

Извесни судови су ишли толико далеко да су заступницима таквих породица признавали само најуже право осврта на материјално-правно потраживање и ништа више. Ограничавање једног адвоката, који на пример заступа породицу убијеног на искључиво приватно-правна потраживања — претставља не само један нехатан атак на законска права адвокатског реда, већ и једну повреду закона, која би, кад би адвокат од тога правио питање — увек имала за последицу ништавност поступка на претресу.

Ову праксу треба у свом почетку подврћи темељној анализи, како се не би изнад јасног законског слова стварали опасни преседани. Забуна проистиче из одредаба § 52 и 269 К. С. П., које на први поглед изгледају контрадикторне, али које се ипак потпуно подударају. Истина је да § 269 Зак. о судском крив. поступку каже: „Оштећеник, који се придружио кривичном поступку или његов заступник добиће реч одмах после тужиоца, да образложи своје приватно-правно потраживање, или да одржи на снази оптужбу од које је државни тужилац одустао.”

Из овакве стилизације на први поглед произашло би да се улога оштећеника на главном претресу ограничава само на образложењу свога приватно-правног потраживања. Погрешна пракса иде и даље, те по њој оштећеник не може да на претресу залази у питање кривице и кривичне одговорности оптуженога.

Противу овакве праксе истичу се две групе аргумената. Према првој групи оваква пракса губи из вида разлику између оштећеника из § 269 К. С. П. и приватног учесника из § 52 истог закона.

Узмимо случај да је лице А са једном скупоценом вазом лица Б разлупало главу лицу С. На главном претресу А је оптуженик, Б је оштећеник, а С је или његова породица, приватни учесник. Заступник оштећеника Б нема потребе ни да иде даље од приватно-правног потраживања, јер питање кривичне одговорности следе: државни тужилац у име јавних, и приватни учесник у име приватних интереса.

Из законског текста § 269 К. С. П. видимо да законодавац дели личност оштећеника од личности тужиоца, као и да различито одређује круг њиховог права на главном претресу. Ту се изрично каже да оштећеник добија реч „одмах после тужиоца“, али се истиче питање да ли законодавац ту мисли само на државног тужиоца. По § 6 К. С. П. „под тужиоцем се разуме како државни тужилац, тако и приватни тужилац и приватни учесник“ те кад се даље у закону каже „тужилац“ онда је јасно да се ту подразумевају обе врсте тужиоца.

Према овим аргументима § 269 говори само о оштећенику (лицу Б из горњег примера) али не и о приватном учеснику, у чија права на главном претресу овај пропис уопште и не залази.

Ова аргументација почива на стакленим ногама са два разлога. Први је тај што § 6 К. С. П. уз речи „приватни учесник“ веже и § 54 стављајући га у заграду, а у том параграфу на који ова одредба из § 6 упућује, говори се о приватном учеснику као супсидијерној личности, која долази место државног тужиоца.

Из тога јасно произилази да закон под појмом тужиоца разуме само оног приватног учесника, који долази на место државног тужиоца. Значи, да сви остали приватни учесници долазе ван овог појма, а потпадају управо под не најсрећније изабрани термин оштећеника.

Друга слабост ове аргументације лежи у томе што § 269 говори само о тужиоцу и оштећенику. Кад се као тужилац не узима приватни учесник, који се на претресу појављује на место државног тужиоца, већ уз овог — онда се он може узети само као оштећеник, о којему тај законски пропис говори. Нас за сада управо и интересују права таквог приватног учесника, који на главном претресу делује уз државног тужиоца, јер су права онога учесника који ступа на место државног тужиоца ван сваке дискусије.

Али ови аргументи нису довољни и њима се незаконитост праксе која приватног учесника ограничава у речи на главном претресу не може доказати.

Напротив незаконитост овакве праксе доказује се другим аргументима, које садрже и § 52 и § 269 Зак. о крив. суд. поступку, чије су одредбе не у контрадикцији, већ у пуној сагласности.

По § 52 приватни учесник који се на претресу појављује уз државног тужиоца има два основна права.

Прво је његово право да у току извиђања и истраге државном тужиоцу и судији пружи сва средства и код њих предузме све радње у циљу не само поткрепљења тражења накнаде штете, већ и проналажења кривца. Друго је његово право да на главном претресу уз државног тужиоца самостално делује са истим правима као и овај. Овај законски пропис не поставља тежиште улоге приватног учесника на само питање материјалне штете, већ напротив његово дејство од самог почетка извиђаја распростире на важније питање: одговорности оптуженога.

Па кад је приватни учесник у праву да према § 52 К. С. П. предузме радње у циљу проналажења кривца, кад је он у праву да на претресу поставља питање оптуженику, сведоцима и вештацима, питања која задиру у дубину проблема кривичне одговорности, онда је он неоспорно у праву, да се у својој усменој оптужби на главном претресу, после оптужбе државног тужиоца, осврне на читав доказни материјал и задржи на питању кривичне одговорности оптуженога.

Кад не би тако било онда би законодавац у § 52 поступка изоставио одредбе да приватни учесник може предузимати и радње ради проналажења кривца, а ограничио његова права само на домену доказивања материјално - правног оштећења. Ван тог узаног и за судску праксу ирелевантног домена приватни учесник не би могао ићи. Уосталом и куд би било веће илузорости него питати оптуженога, сведоке, и вештаке на претресу о свим стварима које доказују кривичну одговорност оптуженога, а ипак се у својој оптужби тих ствари и доказа не смети ни дотицати.

Материјално правно потраживање није никаква апстракција, већ једно конкретно тражење, које по тачно одређеном основу има бити уперено противу одређеног лица. Зар није логично и закону својствено да се прво утврди кривична одговорност једног лица, како би се према њему као кривцу могло уперити једно материјално тражење. Зар би било ичега нелогичнијег него такво тражење уперити противу лица, чију би кривичну одговорност било забрањено доказивати. У кривичним делима материјална одговорност је увек последица кривичне, те да би се право на материјалну накнаду или оштећење могло тражити, потребно је прво доказати кривичну одговорност лица противу којег се такво тражење ставља.

По § 52 К. С. П. јасно је да приватни учесник на претресу добија реч не само ради свог приватно-правног потраживања, већ и ради свега онога чиме се основаност таквог тражења образлажава. А образложење се распростире на све радње од пријаве једног крив. дела, преко поступка извиђаја и истраге до главног претреса и свега онога што се на претресу чуло о оптуженоме и његовој кривци, а што има везе са утврђењем његове кривичне одговорности из које тек резултира материјална одговорност.

Да приватни учесник има на претресу иста права која и државни тужилац у погледу утврђивања кривичне одговорности оптуженога, доказује и одредба из § 52 К. С. П. да он „на крају главног претреса после завршне речи државног тужиоца добије реч ради поткрепљења својих захтева као и ради подношења предлога о којима хоће да се одлучи у пресуди.“ Овај закључак допуњава и одредба § 269 К. С. П. која гласи: „тужилац и оштећеник имају права да се осврну на одбрану.“

Према овоме прив. учесник после одбране и речи државног тужиоца може се осврнути на целокупне наводе и аргументацију одбране, те кад би он у својој оптужби на главном претресу био тако ограничен као што то погрешна пракса закључује, откуда би он у свом поткрепљењу оптужбе на крају главног претреса могао бити тако неограничен. Кад би се приватни учесник у претходној оптужби имао задржати само на питању материјално-правног тражења, откуда би он у завршној оптужби могао прескакати у домен кривичне одговорности оптуженога. Немогуће је да би њему законодавац на крају главног претреса дао више права него у оптужној речи, која долази после оптужбе државног тужиоца.

Сама ова одредба из § 269 К. С. П. довољна је за поткрепљење тезе коју јасно изражава § 52 истог закона, а та је: приватни учесник је на главном претресу у својој оптужби неограничен како за образложење приватно-правног потраживања, тако и за доказивање кривичне одговорности оптуженога, противу којег је прво тражење уперено.

Најзад ову тезу оправдава и трећа алинеја § 269 у којој реч „образложи“ има своје специјално значење. Та алинеја, која је услед нејасне стилизације донекле и узрок нападнуте праксе, овлашћује приватног учесника да после државног тужиоца узме реч ради образложења свог приватно-правног потраживања. Образложење једног потраживања значи анализирање и претресање читавог оптужног материјала. Да би такво потраживање имало својих разлога, потребно је прво утврдити кривичну одговорност оптуженога. Тек кад се та одговорност утврди, онда о образложењу приватног потраживања може бити речи.

Тражити од приватног учесника образложење свог материјалног потраживања, а забранити му да улази у питање кривичне одговорности оптуженога било би исто, што и тражити од њега да образложи колико му један дужник дугује, али да при том образложењу не сме ни поменути, а камо ли суду показати исправе којима се обвеза туженога у свему утврђује. Такав нонсанс законодавац није ни хтео ни прописао, а пракса оних судова, који траже образложење приватног тражења а забрањују задржавање на оптужном материјалу — идентична би била са праксом суда који од тужиоца

тражи изјашњење шта му тужени дугује, али забрањује доказе којима се обвеза утврђује.

Сваки приватни учесник који се нађе пред оваквом праксом има право да путем формалног предлога тражи од суда одлуку по питању његових истакнутих права на главном претресу. Недоношење одлуке о таквом предлогу или доношење негативне одлуке представља формалну повреду закона, која по тачци 5 § 336 К. С. П. поступак на претресу доводи у питање.

Из прописа § 52 и 269 К. С. П. јасно произлази да приватни учесник на главном претресу има права да се задржи на чињеницама и доказима који утврђују кривичну одговорност оптуженога како би тим путем могао образложити своје приватно-правно потраживање према кривцу. Док у извиђају, истрази и на главном претресу приватни учесник има сва права да доприноси проналажењу кривца и доказивању његове кривичне одговорности после главног претреса он губи сва права.

Са главним претресом завршава се улога приватног учесника и ако се кривични поступак завршава тек са доношењем дефинитивне одлуке по правном леку. И док он на главном претресу поставља питања оптуженом, сведоцима и вештацима, тражи одлуке по својим предлозима у вези доказивања кривичне одговорности оптуженог и његове обвезе на накнаду материјално-правног потраживања, која из те одговорности резултира, док је једном речју у својој оптужби неограничен, он — приватни учесник, после главног претреса за даљи поступак престаје да постоји.

Истина је да је у оптужби због свих злочина државни тужилац централна личност, али да се с обзиром на прописе § 52 и 269 К. С. П. на јавном претресу поред њега до исте висине уздиже и приватни учесник. Истина је, да је код свих злочина прелондерантан јавни интерес, и да је државни тужилац израз тог интереса. Али исто тако код већине злочина поред јавног уздиже се и приватни интерес породице убијеног, не ради освете, већ ради моралне и материјалне сатисфакције.

Па откуда то да једно лице, које на главном претресу може залазити у дубине оптужног материјала и проблема кривичне одговорности оптуженога, преко чега тек образлажава своје материјално потраживање, после главног претреса не може употребити ни позив ни ревизију ради поткрепљења своје тезе са претреса?

Не само то, већ приватни учесник не може по § 324 и 332 К. С. П. употребити никакав правни лек, чак ни ради свог приватно-правног потраживања или трошкова. По § 324 К. С. П. „законом допуштене правне лекове може употребити само тужилац и окривљеник“, а ми смо из ранијег излагања видели да приватни учесник постаје тужилац само онда када по § 54 К. С. П. ступи на место државног тужиоца, који нас случај за сада интересује. Приватни учесник, који се на главном пре-

тресу појављује поред државног тужиоца, не претставља тужбона у смислу пете алинеје § 6 К. С. П. те он према томе и нема права на употребу правног лека.

По § 332 истог закона због одлуке о приватно-правним потраживањима и трошкова кривичног поступка има места у потреби призива. Али по трећој алинеји § 332 К. С. П. „одлуку о приватно-правним потраживањима могу побијати само оптуженик, његов законски заступник и његови наследници.”

На тај начин ако лице А убије лице Б, после чије је смрти остало једногодишње дете С, и ако старалац тога детета тражи накнаду од убице, а суд у пресуди то тражење одбије или у недовољној мери досуди — старалац као приватни учесник нема могућности употребе правног лека. Идимо даље. У кривичном поступку настану трошкови и њих суд у пресуди не досуди. Такву одлуку о трошковима могу побијати приватни тужилац и приватни учесник као тужилац али не у овом случају приватни учесник који се јавља не на место државног тужиоца, већ поред овога.

У једном случају А је убио лице Б, и у тајни убијеног нашло се око 600 динара. Суд је осудио да се тај износ употреби на трошкове кривичног поступка, те је произашло да је убијени са својом у тајни нађеном му уштеђевином морао платити судске трошкове, које је својим злочином проузроковао убица. Противу овакве одлуке породица убијеног не може да употреби призив, јер јој на тај правни лек не даје права § 332 К. С. П.

Из изложеног јасно произлази да приватни учесник сходно § 52 и 269 К. С. П. има и права и дужности да на главном претресу говори о читавом оптужном материјалу, те да доказивањем кривичне одговорности оптуженога образложи своје материјално-правно потраживање. Али на крају главног претреса испред личности приватног учесника о којему смо говорили, спушта се завеса из § 324 и 332 К. С. П. и ми га у даљем поступку више и не видимо. Било би много логичније и у складу са § 52 и 269 К. С. П. да до окончања кривичног поступка приватни учесник задржи право употребе правних лекова, како би до краја могао подржавати своју тезу из оптужбе *са главног претреса*. Али наше за сад није да идемо даље, јер »je ne propose rien, je n'impose rien, j'expose«.

ПРАВНИ ЛЕКОВИ У КРИВИЧНОМ СУДСКОМ ПОСТУПКУ ЗА КРАЉЕВИНУ ЈУГОСЛАВИЈУ

Стојан Јовановић, судија

— Наставак —

Б. ревизија

Може се изјавити само противу пресуде окружног суда као зборног због повреде формалног и материјалног закона, и то само због оних повреда закона, које су у закону изрично предвиђене као основи за изјаву ревизије. И рђава примена закона представља повреду закона као и непримена истог — § 335.

Истовремено могу се изјавити и непотпуни призив и ревизија противу исте пресуде — § 353.

По ревизији одлучује Касациони Суд — § 344. Исти одлучује и о призиву, кад је овај спојен са ревизијом изузев једног случаја о коме ће доцније бити реч — § 353.

Повреде закона због којих се може изјавити ревизија *лимитативно* су *побројане* у Закону. Све остале повреде закона, макакве и маколике оне биле, не могу служити као основ за изјаву ревизије.

Повреде *формалног* закона које могу служити као основ за изјаву ревизије ове су :

1) ненадлежност апелационог суда за решавање о приговору противу оптужнице;

2) а) незаконито образовање већа окружног суда;

б) неприсуствовање свих судија већа окр. суда за време целог претреса;

в) учествовање у суђењу законом искљученог судије;

3) неприсуствовање претресу оних лица, чије је присуство по закону неопходно;

4) а) читање на претресу каквог акта, састављеног у претходном поступку, који по закону нема правне вредности, а коме се читању жалилац изрично противио (на пр. читање са слушања сведока код полициске власти, која истражни судија није усвојио);

б) повреда оних законских прописа у припремном поступку или на претресу, чију је примену закон поставио као услов за ваљаност поступка (на пр. нечитање оптужнице на претресу);

в) искључење јавности на претресу без законског овлашћења;

5) а) недоношење никаквог решења на претресу о неком предлогу жалиоца;

б) повреда битних законских прописа или основних начела о одбрани и оптужби, о којима суд по суштини поступка мора водити рачуна, учињена у коме решењу донетом по каковом предлогу или приговору жалиоца и поред приговора оптуженика или браниоца противу тог решења (на пр. бранилац тражи у завршној фази претреса по други пут реч, јер је и тужилац два пут у тој фази говорио, суд га одбија решењем, бранилац приговара да је то спречавање одбране, суд га поново одбија);

б) а) нејасност, непотпуност или противуречност судске одлуке о одлучним чињеницама у пресуди;

б) недавање никаквих разлога у пресуди; недавање разлога о одлучним чињеницама или о оном делу пресуде, који се ревизијом лобија;

в) противречност разлога са диспозитивом пресуде;

г) знатна противречност разлога пресуде који говоре о садржини исправа или о исказима саслушаних лица са самим тим исправама и записницима о саслушању или о претресу;

7) стварна ненадлежност окружног суда (на пр. надлежан војни суд, или судија за млађе малолетнике). Ревизија се не може изјавити због тога, што је окружни суд као зборни судио о преступу, јер је зато овлашћен прописом § 279.;

8) противзакон одбијање оптужбе због ненадлежности стварно надлежног суда;

9) непотпуно решење оптужбе (на пр. недоношење одлуке о мерама безбедности по тражењу државног тужиоца у оптужници;

10) прекорачење оптужбе (на пр. оптуженик оптужен за крађу а осуђен за покушај убиства). — § 336.

Ревизија се може изјавити због ових повреда материјалног закона:

1) непримене или погрешне примене закона у питањима:

а) о постојању кривичног дела;

б) о постојању околности, које искључују кривичну одговорност или искључују или укидају казну;

в) о постојању законом прописане оптужбе, предлога или одобрења овлашћеника;

г) о постојању других околности које недопуштају гоњење сптуженика (на пр. застарелост);

2) погрешна примена закона на кривично дело (нетачна квалификација дела);

3) а) прекорачења казнене власти окр. суда у погледу казне и мера безбедности (на пр. осуда на глобу, која у крив. закону не постоји, или за дело из § 316 крив. зак. осуда на вечиту робију);

б) повреда забране *reformatio in peius*;

в) неурачунавање одлежане казне при поновном одмеравању казне — § 337

Све ове повреде материјалног закона од једнаке су важности код ревизије. На њих Касациони Суд мора пазити и по службеној дужности, ако иду на штету оптуженика — § 338 од. V. у в. § 352 од. II.

Повреде пак формалног Закона немају једнаку правну вредност.

На повреде формалног Закона из т. 7. и 8. § 336 Касациони Суд мора пазити по службеној дужности — § 338 од. IV у в. § 352. од II.

Повреду означену у 1. 2. § 336. може истицати у ревизији само онај жалилац, који на претресу није имао браниоца а околности, које чине повреду, нису му биле познате ни пре претреса ни у току истог. Ако су му пак биле познате, жалилац је дужан да на претресу приговори противу тога и да захтева да тај приговор буде уписан у записник претреса, да би се у ревизији могао позивати на ту повреду — § 338 од II.

У ревизији се не може истицати на штету оптуженикову повреда из т. 3. § 336 — § 338 од. II.

Ревизија изјављена у корист оптуженика не може истицати повреде из 1. 4. и 5. § 336., када је очигледно да исте нису утицале на одлуку суда неповољно по оптуженика. Тужилац пак у ревизији може истицати те повреде на штету оптуженика само онда, кад је тим повредама правовремено приговорио на записнику и ако су исте неповољно утицале на одлуку суда о оптужби — § 338. од. III.

Повреде из т. 1., 6., 9. и 10. § 336 могу се истицати у ревизији без икаквог ограничења.

И када је оптуженик пресудом окружног суда ослобођен од оптужбе, може се изјавити ревизија у његову корист. Ово само онда, ако су у питању само повреде из т. 1. и 2. § 336 и ако је оптуженик пресудом ослобођен од оптужбе услед постојања околности, које искључују кривичну одговорност или казну или ову последњу укидају. Према томе ревизија се не може изјавити у корист оптуженика, када је исти ослобођен оптужбе због непостојања кривичног дела или због немања доказа о кривичној одговорности оптуженика — § 338 од. VI.

Ревизија задржава извршење пресуде. Али ако је оптуженик био у притвору или истражном затвору, па је пресудом ослобођен од оптужбе или је иста одбивена, пустиће се одмах по објави пресуде на слободу, и поред изјављене ревизије. У том случају може по решењу суда остати и даље у затвору само онда, када се суд пресудом огласио за ненадлежног, а затвор је за то кривично дело облигаторан или када постоји бојазан од бекства оптуженикова — § 339. од. II.

Ревизију може одбити сам окружни суд решењем:

1) а) због неблаговремености али само онда, када није поднета молба за повраћај у претходно стање;

б) због неовлашћености жалитеља;

в) због одрицања или одустајка од ревизије;

2) због тога, што нису тачно и јасно означене повреде закона на којима се заснива ревизија;

3) због тога, што оправдање ревизије није поднето у потребном броју примерака; или без потписа бранитеља; или није изјављено на записнику код суда. У овом случају суд не одбацује одмах ревизију, већ враћа ревизију жалиоцу с позивом, да у року од три дана поправи недостатке у ревизији. Ако жалилац не поступи по налогу суда, суд ће решењем одбити ревизију — § 341.

На решење окружног суда о одбачају ревизије има места жалби Касационом Суду у року од три дана од пријема решења. За друга три дана, од пријема жалбе, окружни суд мора послати Касационом Суду сва акта са жалбом — § 342. од. I.

Закон не каже ништа о томе ко оцењује благовременост ове жалбе. С обзиром на § 342 од. IV оправдано је, да то спада у надлежност Касационог суда. Ово је и практичније, јер би се у противном могло десити, да се са изјавама жалби и доношењем решења о одбачају истих могло отићи у бесконачност.

Касациони суд може у нејавној седници или уважити жалбу или је одбацити. Ако је ревизија одбачена због неблаговремености, па Касациони суд уважи жалбу на решење о одбачају, акта се враћају окружном суду ради саопштења жалиоцу. У том случају, ако је жалилац закаснио са оправдањем ревизије, рок за оправдање ревизије тече од дана саопштења решења Касационог суда — § 342. од. II и III. У осталим случајевима не мора Касациони суд, када уважи жалбу, враћати акта окр. суду, већ може одмах одлучивати по самој ревизији. Изузетно мора вратити у овим случајевима акта окружном суду онда, када по нахођењу Касационог суда ревизија има да се допуни или поправи — § 345. од. V.

Ако Касациони суд одбаци жалбу изјављену на решење о одбачају ревизије, акта се враћају окружном суду ради извршења пресуде, изузев случаја осуде на смрт — § 342. од. IV и § 356. од. III.

Када су непотпуни призив и ревизија изјављени заједно, па Касациони суд одбаци жалбу на решење о одбачају ревизије, акта се шаљу Апелационом суду ради доношења одлуке по призиву — § 342. од. IV.

У случају одбачаја жалбе, Касациони суд може жалиоца, или ако овај не може да плати онда браниоца, решењем којим одбацује жалбу осудити на новчану казну, до хиљаду динара, ако нађе да је жалба очигледно поднета само из обести или ради одуговлачења поступка — § 342. од. V.

Поступак Касационог Суда по ревизији.

Касациони суд разматра по ревизији не само пресуду окружног суда, која је предмет ревизије, већ и сва решења донета током поступка, на којима је пресуда заснована, ако ревизија истиче и њих — § 349. од. I.

По ревизији може донети одлуку у Касационом суду:

1) судија известилац у споразуму са претседником већа;

2) веће Касационог суда у нејавној седници;

3) веће Касационог суда после јавних претреса — § 344. одељак I.

—:—

Судија известилац Касационог суда у споразуму са претседником већа одлучује:

а) да се предмет достави Врховном државном тужиоцу ради разматрања;

б) да се предмет врати окружном суду ради допуне или извештаја окружног суда о повредама формалности, које су изнете у ревизији.

в) да се одреди дан за јавни претрес — § 344. од. II.

—:—

Веће Касационог суда може у нејавној седници одлучити:

а) да се предмет врати окружном суду ради допуне или објашњења;

б) да се одбаци ревизија;

в) да се поништи пресуда окружног суда;

г) да се преиначи пресуда окружног суда — § 344. од. III. у в. § 345. од. I и § 346.

У нејавној седници веће Касационог суда може одбацили ревизију решењем:

а) када стоје разлози са којих би сам окружни суд имао да одбаци ревизију;

б) када је повреда закона истакнута ревизијом поправљена којим ранијим решењем Касационог суда;

в) када је ревизија очигледно неоснована — § 345. од. I.

И при доношењу овог решења може веће Касационог суда казнити жалиоца одн. браниоца новчано до 1000 динара, ако нађе да је ревизија поднета очигледно из обести или у циљу одуговлачења поступка — § 346. од. II.

Решење о одбацију ревизије може веће Касационог суда донети и онда, када уважи жалбу противу решења о одбацију ревизије од стране окружног суда, па потом се упусти у оцену саме ревизије. Ово под условом да је оправдање ревизије поднето или да је рок за подношење оправдања истекао — § 345. одељак III.

И када веће Касационог суда одбаци ревизију оно мора по службеној дужности pazити на повреде прописа о стварној надлежности и на повреде материјалног закона, па ако их нађе мора и по њима донети одлуку — § 344. од. III.

Веће Касационог суда може у нејавној седници решењем поништити пресуду окружног суда:

а) због ненадлежности Апелационог суда за решавање по приговору против оптужнице. У овом случају предмет се доставља надлежном Апелационом суду ради доношења одлуке по приговору против оптужнице. Ако је пак потребно, да се поступак пре оптужнице или сама оптужница поправе или допуне, веће Касационог суда вратиће предмет надлежном окружном суду — § 346. т. 1.;

б) због тога, што по нахођењу већа Касационог суда мора да се одреди нов главни претрес пред окружним судом — § 346. т. 2.;

в) због стварне ненадлежности окружног суда — § 352. одељак II.

Веће Касационог суда може у нејавној седници пресудом приначити пресуду окружног суда у случају:

а) прекорачења оптужбе;

б) повреда материјалног закона на штету оптуженика и са-сооптуженика — § 346. од. I т. 3. и од. II.

Преиначење пресуде може бити само онда, када је предмет довољно извиђен — § 346. in fine.

—:—

У свима осталим случајевима одлучиће се да се одржи јавни претрес пред Касационим судом — § 344. од. IV.

О дану претреса се морају обавестити тужилац и оптуженик, односно бранилац или законски заступник малолетног оптуженика. У том обавештењу мора им се напоменути, да ће се претрес одржати и ако они не дођу на исти. Оптуженик који је у затвору не може присуствовати претресу у Касационом суду, већ га може заступати бранилац, који се у том случају обавештава о претресу. Ако нема браниоца, а одбрана је обавезна или је оптуженик малолетан, Касациони суд поставиће по дужности браниоца из реда адвоката у месту седишта Касационог суда — § 347.

Од дана пријема обавештаја од стране странака до дана претреса мора протећи најмање осам дана за припрему одбране и оптужбе — § 342. од. I.

Ништа није речено у закону, да ли се на јавни претрес у Касационом суду могу позивати и сведоци и вештаци. С обзиром на то, да је и Касациони суд „судећи суд“, као и на то да се и у ревизији могу износити нове чињенице и докази, оправдано је сматрати, да се на претрес пред Касационим судом могу звати и друга лица сем странака.

За јавност претреса у Касационом суду важе исти прописи који важе за јавност главног претреса у окружном суду као зборном — § 348. од. I.

Претрес почиње усменим или писменим извештајем судије известиоца. — Потом се чита део пресуде, који је ревизијом нападнут. Иза тога жалилац образлажава ревизију, па противна страна даје одговор на то. У случају обострано изјављених ревизија по читању пресуде даје реч најпре врховни државни тужилац.

Окривљеник или бранилац имају увек последњу реч — § 348. од. II и III.

Место недошавшег или удаљеног бранитеља Касациони суд може одредити другог браниоца о трошку првог. Ако то није могуће учинити одмах, претрес ће се прекинути или одложити о трошку првог браниоца — § 348. од. IV у в. § 237. од. III.

Када претседник већа изјави да је претрес завршен веће се повлачи ради доношења одлуке — § 348. од. V.

Одлука већа након одржаног претреса може бити:

- а) да се ревизија одбаци;
- б) да се поништи пресуда окружног суда;
- в) да се пресуда окружног суда преиначи.

Ревизија се и овде може одбацити ако је поднета очигледно из обести или у циљу одуговлачења поступка. Повчаном казни до хиљаду динара и овде има места — § 349. од. II.

Веће може поништити пресуду окружног суда по одржаном јавном претресу својом пресудом у случају:

- а) ненадлежности Апелационог суда за решавање о приговору противу оптужнице;
- б) повреда формалног закона из § 336. т. 2—9, — § 350. тачка 1—4.

Поништај пресуде може бити и делимичан — § 351.

Веће Касационог суда може пресудом преиначити пресуду окружног суда, по одржаном претресу у Касационом суду, ако је предмет иначе довољно извиђен, у случајевима:

- а) прекорачења оптужбе;
- б) повреда материјалног закона — § 350. т. 5.

Када су истовремено изјављени непотпуни призив и ревизија Касациони суд одлучује и о призиву, сем у случају који је раније поменуто — § 353.

—:—

Раније је наглашено да слободно судијско уверење не подлежи контроли ни апелационог суда по непотпуном призиву ни Касационог суда по ревизији. Од тога правила предвиђена су два изузетка у §§ 354. и 355., које г. Др. Б. Марковић у свом „Уџбенику“ с правом назива „изванредна ревизија“.

Први случај. Када се приликом већања по ревизији у већу појави знатна сумња о истинитости чињеница на којима се оснива пресуда, другим речима о исправности судског уверења, па се та сумња не може отклонити ни накнадним извиђајима извршеним по наређењу Касационог суда, онда Касациони суд

може по службеној дужности поништити пресуду и наредити нов претрес пред оружним судом у корист оптуженика. У том случају Касациони суд може и преиначити пресуду, ако зато постоји једногласност свих судија тога већа, и својом пресудом ослободити оптуженика од оптужбе или на њега применити блажи закон — § 354.

Други случај. Када се знатна сумња појави приликом већања у Касационом суду или поводом извештаја окружног суда о смртној казни (§ 283. од. II) или поводом захтева за заштиту закона или при испитивању појединих аката по нарочитом тражењу врховног државног тужиоца, онда Касациони суд може по службеној дужности, без ичије ревизије и без обзира на прописе о понављању поступка, одлучити:

а) да се одреди нов главни претрес пред окружним судом у корист оптуженика;

б) да се нареди понављање поступка у корист оптуженика;

в) да се преиначи пресуда окружног суда у корист оптуженика, али само по једногласној одлуци свих судија већа — § 355. од. I.

Касациони суд ће у овом случају одлучити и о задржању извршења казне као и о томе, који ће суд вршити даљи поступак — § 355. од. III.

Осим врховног државног тужиоца нико други не може подносити предлог за „изванредну ревизију“ у овом другом случају — § 355. од. IV.

—:—

Касациони суд објављује своју одлуку, донету по одржаном претресу, јавно, заједно са разлозима, у колико јавност није искључена — § 356. од. I.

Акта се са одлуком Касационог суда шаљу суду првог степена: ради саопштења и евентуалног извршења — § 356. од. II.

Пресуду са осудом на смрт Касациони суд шаље заједно са својим мишљењем и мишљењем окружног суда Министру правде ради помиловања — § 356. од. III.

У случају поништаја пресуде и наређивања новог претреса окружни суд ће за основицу узети ранију оптужницу у колико Касациони суд не нареди што друго. Противу нове пресуде може се изјавити ревизија — § 358.

— Наставиће се —

ЗАБЛУДА У КРИВИЧНОМ ПРАВУ

Д-р Марко Супић

— Свршетак —

V.

Готово цела немачка (и аустријска) кривично правна наука стоји на гледишту да је свест извршиоца о противправности његовог дела елеменат кривње и, следствено, услов кажњивости. Спор се води само о томе у каквом се облику мора ова свест манифестовати.

Једна велика група писаца — међу којима су: Binding, Normen. 2., с. 403; Grundriss..., Schuld..., с. 81; Ph. Allfeld, Bedeutung..., с. 6; Olshausen, op. c., с. 326; Beling, Grundzüge..., с. 43 — траже свест о противправности. Друга група — међу којима је M. E. Mayer, Strafrecht..., с. 235, задовољава се са могућношћу свести о противправности. Трећа група — међу којима су Liszt-Schmidt, op. c., с. 242—243, захтева свест о антисоцијалном значају дела. Слично овој групи и R. Frank, op. c., 186—187, за кога је довољна могућност свести о противправности, неморалности и социјалној штетности дела. Kohlrausch, Intum..., 187, Schuld..., с. 216, тражи свест о којој противдужности. F. V. Calkar, Strafrecht..., с. 44—45, тражи свест о неморалности и социјалној штетности. A. Köhler, Strafrecht, с. 305, задовољава се са свешћу о извесним штетним последицама радње. P. Merkel, Grundriss..., с. 94, каже да је кривња „суд невређености о неком лицу, чије се понашање о његовим евентуалним последицама сматра као неправо, несоцијално, и неморално, и о коме лицу постоји уверење да је оно то понашање исто тако оценило или је могло оценити.“

Инспиришући се резултатима науке, пројекти новог немачког и аустријског к. закона унели су у појам умишљаја и нормативни елеменат - свест о противправности дела. Ст. 1§ 13 немачког Amtlicher Entwurf-a 1923 каже: „Заблуда која не допушта извршиоцу да схвати недопуштеност свога дела искључује кажњивост због умишљеног извршења.“

Слично гледиште брани и већина талијанских писаца, нарочито присталице позитивне школе. E. Ferri, Principii..., с. 459, каже: „Знање закона не може дакле бити апсолутна

законска претпоставка, јер немогућно не може се претпоставити." Ferri затим набраја разлоге који извршиоцу могу онемогућити да сазна противправност свога дела, као: дуго бављење на страни, дуга и тешка болест и нарочит начин обнародовања закона. Стога он, у своме Progetto, art. 19, каже „да је дело у погледу кривичних последица извињено када је извршено услед незнања да је дело забрањено кривичним законом — насталог вишом силом —, или услед битне правне или стварне заблуде која не произилази из небрижљивости." У истом смислу и E. Florian, Trattato, v. 1., с. 406—407.

Француски писци ма да је за њих постојање свести о противправности неоторива законска претпоставка — почињу правити разлику између природних деликата и деликата позитивног права. За деликте прве врсте, каже Vidal-Magnol, Cours..., с. 323, незнање деликтног карактера не може се никад инвоцирати због аксиома: „Nul n'est censé ignorer la loi." Незнање деликтног карактера деликата друге врсте, на против, могућно је без икакве небрижљивости или немарности.

VI.

Нормативни елеменат у појму кривње значи да извршиоц мора знати да се његово дело противи извесној социјалној норми. Питање је да ли је довољно да је извршиоц свесан да се његово дело сукобљава ма са каквом било социјалном нормом — на прим. моралном, верском — или је нужно да он зна да се оно противи којој правној норми?

У првом случају појам „нормативности" схваћен би био широко, јер има и таквих правних норми које с моралом немају ништа заједничког. Такве су већином норме о полицијским и политичким деликтима. Исто тако има и велики број етичких норми којима право не даје никакве заштите. Према томе повреда извесне етичке норме не претставља нужно и повреду правне норме, и обратно. Не би имао важности приговор да онај који зна да повређује правну норму зна да тиме повређује и етичку, осим ако би се држава третирала као етички феномен. С друге стране, појам етичности врло је лабилан: што на прим., један окорели бољшевик или анархист сматра високо етичним, против тога се може најенергичније бунити савест једног доброћудног буржое, и обратно.

Не може се примити ни теорија свести о повреди ма које противдужности, јер што једна друштвена група сматра за дужност, друга то сматра за грех. Неки отац сматра као своју најприроднију дужност да испребија своје дете, које је учинило извесне грешке; други отац мисли да му је у таквом случају дужност не да пребија своје дете већ да саветује, а највише да га укори.

Најмање би се могла примити теорија свести о повреди „културне норме“. Родољубиви националист сматра за своју културну дужност да иде у рат ради убијања непријатељских војника; прави социјалист види у томе неопростиви злочин. Поготово не би онда кад се под „културном нормом“ разумеју — као што чини творац ове теорије М. Е. Мауег — и религијске заповести и забране. Шеста Божија заповест гласи: „Не уби!“; а ратни кодекси свих народа и свих векова кажу: „Ко убије више непријатеља, биће награђен!“

Закључак: само свест о правној недопуштености дела, као нормативан елеменат, може се примити за појам кривње. Но ова свест о противправности дела не значи да извршиоц мора знати тачно ону правну норму коју својим делом повређује, и да он мора бити уверен да је повређује. За прво је довољна и свест да се повређује ма каква правна норма а за друго и сама сумња да се нека правна норма повређује.

VII.

Са гледишта основа и циља казне, ма како се они схватили, кажњавање оног који није био свесан противправности свог дела потпуно је неоправдано.

Правна наука каже: правни основ казне је у њеној нужности за остварење правног поретка. Онај који не зна правни поредак не може ни радити на његовом остварењу, макар га на то и казна подстицала, јер о чему нема свести, на томе се не може ни радити.

По апсолутној теорији освете, циљ је казне да се њоме дело освети. У културном свету талијанско начело сахрањено је; извршиоц се не кажњава за свако објективно проузроковано дело већ само за оно кога је био, или је могао бити, свесан. Ко случајно, без икакве субјективне кривње, оствари зло дело, не може се по правилу никад казнити. Према томе где нема свести о противправности дела, не може бити ни оправдане освете. Иначе би требало кажњавати и децу, и луђе, и животиње, јер сви могу проузроковати зло дело.

По релативним теоријама циљ казне је: застрашавање и поправљање. Теорија генералне превенције каже: угрожење казном и извршење казне има да застраши заједницу. Да би заједницу угрожење казном могло застрашити, услов је да се за исто зна; слетствено, да би се овај циљ могао постићи, мора се знати чак и за кажњивост дела, јер само знање противправности недовољно је. Извршење казне може застрашити само оног ко то сазна и само у погледу тога дела.

Теорија специјалне превенције каже: циљ извршења казне је да се застраши извршиоц. Застрашење извршењем казне може се постићи само онда ако је у питању исто дело.

Логична конзеквенција ове теорије била би да онај кога извршење казне није застрашило не може бити кажњив.

До истих резултата доводи и теорија поправљања. Поправља се онај ко је зао. Онај који је несвесно повредио правну норму није зао; према томе њега не треба ни поправљати. У интересу је друштва да се развија свест о правним дужностима, како би се исте што мање повређивале. Али ово се учи не у затвору већ у школи, у васпитним установама у опште.

Закључак: Са гледишта правног основа казне и њеног циља неоправдано је кажњавати онога ко није свесан противправности свога дела.

VIII.

Под IV. наведени политичко правни разлози редактора пројекта 1910 против извинљивости правне заблуде, нису довољно убедљиви а ево због чега.

Прво, нормалан човек редовно ће знати шта је правно допуштено а шта није. Стога ће му, у огромном броју случајева, бити немогућно доказати своје незнање. Ово у толико више што сваки човек има могућности да се на неки начин више или мање обавести о правним прописима. Његова индивидуална савест често ће га, у искушењима, уздржати од извршења дела; даље, његово занимање и средина у којој живи прошириће круг његовог правног сазнања.

Друго, незнање закона треба доказати. Доказивати незнање закона значи доказивати један психички процес. А доказивати постојање одн. непостојање извесног психичког процеса тешко је. Подвлаче се потешкоће које би се наметнуле судији кад би он морао испитивати да ли постоји код извршиоца свест о противправности или не. Оне постоје. Али нови казни, поступак усвојио је принцип слободног судијског убеђења, и самим тиме велики део потешкоћа отклоњен је. С друге стране, судија сваки дан испитује разне психичке процесе: намеру, свест, могућност свести и сл., па данас ником не пада на ум да због тих потешкоћа брани пресумпцију кривње. Најзад, често се догађа да се оптужени ослободи због тога што му се умишљај или нехат није могао да докаже. Међу тима извуче се, очигледно, и по који истински кривац. Ово је исто толика штета као и кад би извршиоц дела, који је знао закон успео да убеди судију да га није знао и био, на основу тога, ослобођен. Ни мања ни виша. Осећај правичности у оба случаја једнако се буни.

Треће, знање о противправности дела постоји не само онда кад је у то извршиоц био уверен већ и онда кад је он разложно могао сумњати да она не постоји. Овим је омогућено да се извршиоц казни за условно умишљено и за нехатно к. дело.

Четврто, велики део извршиоца к. дела, на основу § 22 к. з., биће оглашени за неурачунљиве. Број урачунљивих извршиоца, није велик. Ризик од злих дела неурачунљивих извршиоца друштво мора фатално да сноси. Урачунљиви извршиоци по правилу извршују дела појединачно. Сигурност правног поретка не заснива се на свести појединаца већ заједнице. А правна свест појединца, у консолидованим државама, као што С. Франк, Кривични..., с. 24, умесно подвлачи ову социолошку истину, разликује се врло мало од свести заједнице која треба да дође до изражаја у закону.

Закључак : политичко правни разлози не противе се усвајању извинљивости правне заблуде и у погледу прописа кривичног закона.

Пошто су изложени најважнији начелни разлози из којих произилази да појам умишљаја, поред психолошког елемента, обухвата и нормативни елемент, потребно је да се у следећим редовима, пре но што пређемо на излагање појединих законских прописа о заблуди, рече која реч о елементима бића к. дела у опште,

IX.

Свако к. дело састоји се из извесног броја елемената. Скуп свих ових елемената сачињава биће к. дела. За умишљено извршење к. дела потребна је свест о тим елементима и воља да се предузме радња која остварује биће к. дела, састављено из тих елемената. Одређујући појам заблуде, рекли смо да је она неподударање садржаја свести са извесном правно релевантном чињеницом. Правно релевантне чињенице су материјал од кога законодавац конструише биће к. дела, другим речима оне су елементи к. дела. Законодавац одлучује од којих ће се елемената направити биће к. дела.

Важно је да се напомене да свако к. дело мора садржавати у себи т. зв. опште елементе, т. ј. елементе својствене свим к. делима. Ови елементи сачињавају опште биће к. дела. Кад се овом општем бићу додају посебна обележја, којима се одликују разна крив. дела, долази се до појма појединих кривичних дела. Рашичлањујући опште биће к. дела, кривично правна наука нашла је у њему ова четири елемента: љутску радњу, противправност, кривњу и сходност бића к. дела. По Liszt-Schmidt, *op. c.*, 147, кривино дело је бићу сходна (казном угрожена) противправна, сакривљена радња. У овако схваћеном појму к. дела испољава се његова субјективна — психичка — и објективна — физичка — страна. Љутска радња је фактор који спаја обе стране к. дела, који ствара одређени однос између извршиоца и кривичног дела. Ово је само једно од многобројних схватања појма к. дела. (В.: о овоме опширна и кри-

тична излагања Живановићева, Основни проблеми..., с. 51—114).

Речено је да умишљај претпоставља знање законског бића к. дела и хотење радње којом се то — биће к. дела — остварује. Недостајање овог знања и хотења, сасвим логично искључује умишљај. Због тога наука о заблуди није ништа друго — како умесно примећује R. Frank, оп. с., с. 193, — до наука о умишљају посматрана са негативног гледишта. Стога би се могло поставити питање; да ли је поред јасне законске дефиниције умишљаја, потребно доносити и посебне одредбе о заблуди. Законодавац је, по нашем мишљењу, оправдано стао на гледиште да јест. Јер законски прописи о умишљају и заблуди, у односу према досадашњим покрајинским законима, унели су извесне новине. Због тога није искључена могућност, бар за прво време док се пракса у овој материји не уједнообрази, неједнаке и несигурне примене односних законских прописа. У жељи да то спречи, наш законодавац је, колико нам је познато, опширније и детаљније него иједан страни законодавац регулисао питање заблуде.

Са практичног гледишта није учињена никаква грешка што је законодавац донео одредбу у § 19. к. з. Јер, ма да се овде, с обзиром на природу, разликује правна заблуда од стварне, оне су ипак у погледу свог дејства потпуно изједначене: обе искључују умишљај. Погрешка је учињена међутим у § 21 к. з. што је прописано да „незнање и неправилно схватање овога кривичног закона никог не извињава...” Свест о противправности, са гледишта науке о кривњи које је изложено, јесте елеменат — битно обележје — бића к. дела; према томе, где нема свести о томе обележју не може бити ни умишљаја. Када законодавац, у § 19. к. з., третира и „битно обележје кривичног дела правне природе” као разлог који искључује умишљај, било је логично да исто правно дејство призна и заблуди о противправности извесног к. дела. Ово се у толико више наметало као логична нужност што је напосто непојмљиво у чему се разликује заблуда о битном обележју правне природе из § 19 од заблуде о противправности из § 21 к. з.

Из дефиниције заблуде дате под I и дефиниције умишљаја дате под II произилазе, у погледу дејства заблуде, следеће начелне поставке.

1. Заблуда о битном обележју бића кривичног дела увек искључује умишљај. Ко запали своју или туђу кућу, не знајући да се у њој налази извесно лице, није умишљени извршиоц дела из § 188 к. з.; ко убије човека, мислећи да је животиња, није кажњив за умишљено убиство из § 167 т. 1; ко изврши обљубу над женским лицем испод 14 година, за које је био уверен да има 16 година, не може бити кажњен за дело из § 273 к. з.; ко купи покретну ствар, за коју није знао да је прибављена кривичним делом, није умишљајни извршиоц дела из

§ 333 к. з. У свим наведеним случајевима заблуда извршиочева односи се на битно обележје пом. бића к. дела; према томе, нема умишљеног извршења односних к. дела. У трећем случају нема у опште кривичног дела, пошто не постоји изречан законски пропис, у см. § 18 к. з., да се и нехатно извршење овог дела кажњава.

2. Заблуда о битним обележјима бића к. дела правне природе искључује умишљај. Ко изврши обљубу над својом сродницом у правој линији или сродницом у побочној линији по крви до другог степена, ако није знао за однос тога сродства, не може бити кажњен за дело из § 284 ст. 1 и 2. Ко мисли да је његов пређашњи брак пуноважно разведен, ако ступи у нов брак, не може бити кажњен за дело бигамије из § 290 к. з. — Ко не зна да отвара туђе писмо, не може бити кажњен за дело повреде туђих тајни из § 251 к. з. Ко не зна да је лице, које хоће да склони митом на незаконито дело, државни службеник или које друго лице поменуто у § 133 к. з., није подмичивач из пом. параграфа.

„Сродство“, постојање „првашњег брака“, „туђа“ ствар, „државни службеник“, битна су обележја бића к. дела. Са свим оправдано, закон у § 19 изједначује заблуду о овим обележјима к. дела, у погледу њеног дејства, са заблудом о битним обележјима к. дела стварне природе. Резултат до кога доводе прописи к. закона исти је који произилази и из сватања о заблуди изложеног под I. За појам заблуде равнодушно је да ли се она односи на стварне околности — појаве спољашњег света — или на извесне правне односе, својства. Јер и ове стварне околности, на земљишту к. права, имају значаја само онда кад су унете у одређене правне појмове.

3. Заблуда о околостима које би — када би постојале — отстрањивале противправност дела, искључује умишљај. Целат који обеси мислећи да веша лице осуђено извршном пресудом на смрт не може бити кажњен за умишљено извршење лицења живота из § 167. А који на улици ишамара непристојног дечка, мислећи да је то његово дете, није кажњив за дело увреде из § 297 к. з. Б. који, мислећи да се налази у нужној одбрани, убије тобожњег нападача није умишљени извршилац дела убиства. Ц. који, мислећи да се налази у стању нужде, уништи туђу ствар није кажњив за дело из § 365 к. з.

Вешање извршном пресудом на смрт осуђеног лица за целата је законска дужност; убијање човека у нужној одбрани, ако су испуњени сви услови из § 25 к. з., некажњиво дело; уништење туђе ствари, ако су испуњени услови из 25 к. з., некажњиво је: отац има право на дисциплинско кажњавање свога детета.

Прописи к. закона из § 20 којима се регулишу наведени случајеви озакоњени су, очигледно, под утицајем немачке науке, специјално теорије R. Frank-a.

По R. Frank-у, op. c., 187—188, противправност није позитивно обележје бића к. дела али њен недостатак јесте негативно (обележје). Другим речима, извршилац дела не мора бити свесан противправности свога дела али мора бити свесан непостојања негативних стварних околности, околности које би — кад би постојале — отстраниле противправност дела. На овај начин свест о непостојању пом. негативних околности улази у појам умишљаја. Тако, по овој теорији, ко није био свесан да постоји нужна одбрана, ако у овој заблуди убије тобожњег нападача, није умишљајни извршилац дела убиства. Ову Frank-ову теорију примили су, између осталих и Liszt-Schmidt, op. c. c. 249—251.

Kohlrausch, у својој оштроумној расправи Irrtum..., c. 59—72, дао је најјаче разлоге противу ове теорије. У ствари, свест о противправности или је обележје бића к. дела или није; прими ли се друга алтернатива — да није — онда је логички немогућно да је њено недостајање негативно обележје. Али најјачи аргуменат против ове теорије јесте њена практична бескорисност. Повлачећи закључак из својих принципијелних поставки, R. Frank каже: умишљај је искључен када извршиоц у заблуди држи да постоји околност, чије би стварно постојање искључило умишљај. До истог резултата доводи и правилно развијена наука о умишљају и заблуди и без теорије свести о непостојању негативних околности.

Сасвим је разумљиво да ће А који мисли да је овлашћен да употреби нужну одбрану и против будућег нападача бити кажњен, ако у тој заблуди убије човека. Исто тако је разумљиво да А неће бити кажњен за умишљено убиство ако, мислећи да се налази у нужној одбрани, убије човека. У првом случају А ће бити кажњен за то што, на основу изоловане одредбе § 21 к. з., незнање или неправилно схватање к. закона не извинјава; у другом случају, А неће бити кажњен за умишљено извршење убиства из простог разлога што је био у заблуди о једној правно релевантној чињеници — противправном нападу. И кад не би било одредбе из § 20 к. з., наведени случајеви решавали би се, на осн. §§ 16 и 19 к. з., у смислу одредбе из § 20 к. з. Према томе Frank-ова теорија свести о непостојању негативних околности, коју је закон примио, не даје никакве стварне користи.

4. Заблуда о небитним обележјима бића к. дела никад не искључује умишљај. Невитна обележја бића к. дела могу бити различита и могу се односити:

а) на својства, вредност или припадност ствари која је објект к. дела. — Ко украде јеванђеље, мислећи да краде свежањ банкнота; ко украде десетодинарку, мислећи да краде хиљадинарку; ко украде Б-ову ствар, мислећи да краде Г-ову ствар, — увек је умишљени извршиоц дела крађе из § 314 к. з. Својство, вредност и припадност ствари одређеном лицу нису

битна обележја бића к. дела крађе; према томе и заблуда о њима не искључује умишљај;

б) на име, припадност или на особине лица које је објект к. дела, изузевши случајева где то закон изречно предвиђа. Ко убије Б-еа, уверен да убија Ц-еа; ко убије Г-еа, мислећи да је Г трговац, комунист, католик и т. д.; ко убије Б-еа, мислећи да убија омраженог Б-еа, умишљени је извршиоц дела из § 167. Име, припадност одређеној социјалној групи, вероисповести или мржња према убијеном лицу нису битна обележја бића к. дела убиства; према томе заблуда о томе не искључује умишљај;

в) на побуде због којих се извесно дело извршује или на начин на који радња извршиочева дејствује, изузев изречних случајева у закону. Ко изврши разбојство над којим лицем, мислећи да ово има бар милијон динара код себе а нађе код њега само један динар, умишљени је извршиоц дела из § 326. Ко другога лиши живота тровањем, знајући да је отров подобно сретство за проузроковње смрти, умишљени је извршиоц дела из § 167 т. 2, без обзира на то да ли је смрт наступила одмах — како је он претпостављао и желео — или после дужег времена.

г) на кажњивост, нарочите услове кажњивости или субјективне претпоставке кажњивости. Ко у туђи стан продре противу воље домаћинове, знајући да је то правно недопуштено, умишљајни је извршиоц дела из § 250 к. з., без обзира на то што је био уверен да дело није кажњиво. Ко повреди туђу тајну писма умишљајни је извршиоц дела из § 251 к. з., ма да је мислио да се дело гони по званичној дужности или по приватној тужби. Ко убије шефа државе, држећи да је потпуно неурачуњљив, умишљени је извршиоц дела из § 91 к. з.

д) на супсумирање крив. дела под одговарајући законски пропис. Извршиоц дела из § 273 к. з. умишљени је извршиоц тога дела, ма да је мислио да извршује дело из § 269 к. з. Извршиоц дела не мора знати коме се кривично правном пропису његово дело противи, јер, за његову крив. одговорност, сасвим је довољно ако је знао или је могао знати да се оно сукобљава са са којом било правном нормом.

ђ) на начин каузалног тока при извршењу дела, у колико то законом није нарочито одређено, на пр. тровање. Ко замане мотком на Б-еа, у намери да му разбије главу, а Б, да би избегао ударац, тргне главу у страну и удари њоме о дрво поред кога је случајно стајао, услед чега изгуби око, — умишљени је извршиоц дела из § 178 т. 3. к. з.

5) Заблуда која се односи на околности које дело чине тежим, квалификованим, искључује умишљај у погледу квалификованог дела. Ко убије шефа државе, погрешно држећи да убија друго лице, неће бити кажњен за дело из § 91 к. з. већ за дело из § 167 к. з. Овакво решење логична је конзеквенција одредбе

о заблуди из § 19 к. з., јер својство шефа државе једно је од битних обележја бића к. дела из § 91 к. з. Према томе ко није свесан тога обележја, не може бити ни умишљени извршиоц дела из § 91 к. з. Аналогно се имају решавати и случајеви заблуде о околностима које казну повисују. Вaspитачу који изврши обљубу над својом 13-годишњом вaspитаницом, знајући да она нема 14 година али не знајући да је она његова вaspитаница, не може се поопштрити казна из § 273 к. з. због идеалног стицаја к. дела из § 273 и § 275 к. з.

6. Заблуда која се односи на ублажавајуће околности има за последицу, по правилу, примењивање блаже казне. А који убије Б-еа, погрешно мислећи да је то Б. изречно и озбиљно захтевао, биће кажњен по § 168 а не по § 167 к. з. Мати која за време порођаја или непосредно иза порођаја, . . . лиши живота своје брачно дете, мислећи да је дете ванбрачно, биће кажњена затвором а не строгим затвором — § 170 к. з. Иста би солуција била, по нашем мишљењу, и кад би мати за време порођаја, . . . лишила живота своје ванбрачно дете, мислећи да је ово брачно, јер начело је крив. закона да нико не може бити за више одговоран но што је учинио.

7. По изложеним начелним поставкама имају се решавати и случајеви т. зв. „error in objecto“ и „aberatio ictus“.

а) „Error in objecto“ постоји када извршиоц повреди извесно правно добро заменивши га са другим правним добром. Н. пр.: А убије Б-еа, погрешно држећи да убија Ц-еа. А ће одговарати за умишљено убиство Б-еа, јер живот Б-еа је правно добро истог рода кога и живот Ц-еа, и јер А није смео убити ни Ц-еа. Ако је по среди замена разнородних правних добара, на пр. живота људског са животињом, треба према сваком конкретном случају оценити да ли извршено крив. дело уопште постоји, у овом случају: да ли постоји штећење туђе ствари.

б) „Aberatio ictus“ постоји када извршиоц, независно од своје воље, повреди не оно правно добро противу кога је радио већ неко друго. А хоће да убије Б-еа; услед извесних спољашњих околности хитац погоди не Б-еа већ Ц-еа који је био поред Б-еа. Овде стоји, у погледу Б-еа, покушај убиства а у погледу Ц-еа нехатно лишење живота. У највећем броју оваквих случајева радиће се о стицају крив. дела: покушаја и извршеног крив. дела, али не увек. Јер извршено крив. дело може бити теже или лакше сакривљено — или случајно — условно умишљено, нехатно или уопште несакривљено. Ова последња могућност биће честа нарочито онда кад се ради о разнородним правним добрима. А пуца на Б-еа; хитац оде превисоко и погоди мотор авиона који је туда случајно налетео. Покварени мотор проузрокује пад авиона услед чега се овај оштети. У овом и сличним случајевима тешко би се А могао учинити одговорним и за оштећење туђе ствари.

8. Треба додати да нема крив. дела, ако к. закон није прописао казну за дело извршиочево, макар овај и мислио да је учинио кажњиво дело. Ко изврши обљубу над својим женским сродником из трећег степена побочне линије, није кажњив, па макар он био уверен да је извршио крив. дело из § 284 к. з. Ко пред приватним лицем под заклетвом лажно истраже, на пр. А се криво закуне да Б-еу ништа не дугује, није кажњив за дело кривоклетства, ма да је био уверен да је извршио крив. дело из § 144 к. з. или из § 148 к. з. Ово су т. зв. уображена к. дела која су некажњива.

Будимир Плакаловић, судија трг. суда

ГАРАНТНО ПИСМО У ТЕОРИЈИ И ПРАКСИ

Гарантно писмо није ништа друго, до једно писмо из трговачке кореспонденције, у коме се извесно лице обавезује, да ће платити дуг, или извршити неко чињење или нечињење, ако то, и у колико то, главни дужник, о року учинити не би могао. Дакле, гарантно писмо је исправа, о закљученом уговору о јемству, у ужем смислу § 829. г. з. Гарантним писмом се обезбеђује, гарантује извршење неке тражбине, те је отуда, свакако и добило своје име. Из тога изилази, да гарантно писмо, без тражбине која се њоме обезбеђује, дакле, само за себе, не представља и није ништа. Према томе, обавеза издаваоца гарантног писма (јемца), акцесорне је природе, пошто она зависи од постојања обавезе главног дужника, за кога је гарант узео на себе обавезу јемства. Обавеза јемца је такве природе, да се не може одвојити од обавезе главног дужника и сматрати је као неки самостални правни посао. Када би ово постојање било могућно онда обавеза, коју на себе узима издавалац гарантног писма, не би било јемство у правом смислу речи.

О природи гарантног писма, које је у великој употреби у банкарском и трговачком саобраћају и код нас, постоје у теорији и у пракси разна схватања. Суштину целе ствари чини то, да ли је гарантно писмо самостална обавеза њеног издаваоца, независна од обвезе главног дужника, за чији се дуг гарантује, или је то једно обично јемство из општег грађанског законика као што смо ми напред тврдили. Од тога ће зависити и решење питања, да ли издавалац гарантног писма има права приговора претходне тужбе (*beneficium excussionis s. ordinis*). Јер ако се узме, да је гарантно писмо једна самостална обавеза, онда приговор претходне тужбе не би се могао истицати, и обратно томе, ако би се узело да је гарантно писмо само доказ о једном обичном јемству, у ужем смислу, онда би истицање приговора претходне тужбе, добило своју најширу и најпотпунију примену. Истакнута питања постављају се зато што наш трговачки законик, о гарантном писму, као специјалном трговачком послу не говори ништа. А поред тога, у истом није предвиђено ни то, како ће се и на који начин попуњавати празнине, појављене у трговачком законiku. А да је хутање трг. законика, у погледу гарантног писма, једна празнина, с обзиром на распрострањеност истог, о томе не може бити сумње.

Већ ово што смо до сада изложили, показује колико ова питања имају велику и теоријску и практичну вредност јер у једном даном случају, врло је важна ствар да са свим одређено знамо на шта све имамо права, а нашта не. Конкретно да ли имамо права приговора претходне тужбе, код гарантног писма изданог у трговачком одн. банкарском саобраћају или не? Следећим редовима покушаћемо да дамо одговор на постављена питања, који ће бити супротан досадањим решењима овога питања, у теорији и пракси.

*

* *

Бавећи се овим питањем Др. Драг. Аранђеловић проф. Универзитета, у чланку „Г а р а н т н а п и с м а“¹⁾ тврди да постоји трговачки обичај, „да банке редовно испуњавају обавезе своје из гарантних писама на просту презентацију писма, не чекајући, дакле, да буде прво главни дужник тужен, другим речима, сматра се у банкарском саобраћају као обичајна норма, да се банке одричу права на приговор претходне тужбе код гарантних писама“. После овога, он мисли, као и Спасоје Радојчић,²⁾ „да суд треба при пресуђењу трговачких послова, који долазе у област трговачког права, да се прво обазре на пропис трговачког законика, па онда на трговачке обичаје, па тек онда на пропис грађанског законика“. Из овога, даље, изводи закључак, да издавалац гарантног писма (банка), нема права приговора претходне тужбе, дакле сматра да је гарантно писмо издано од банке, једна самостална обавеза, независна од обавезе главног дужника.

Нама се чини да изложена тврђења Др. Аранђеловића нису тачна.

Пре свега, ако нека банка, издавалац гарантног писма, не употреби своје право приговора претходне тужбе, више је него ли сигурно, да је то она учинила, ни због чега другог, него због тога што јој је познато, да је дужник, за кога је гарантовала, постао инсолвентан и тако дошао у немогућност плаћања. О некој обичајној норми, о неком трговачком обичају, не може, то је наше дубоко уверење, бити на речи. Време када су се стварали трговачки обичаји, давно је прошло, а даље за формирање обичаја, као једне правне норме потребан је дужи период времена, управо толико дуг, да су и неколике деценије кратке за то формирање. Откуда, да је се онда могло формирати код нас, за свега неколике послератне године, овај трговачки обичај? (Чланак о коме је реч писан је 1922. год.)

Када се говори о трговачким обичајима код нас, треба бити више него ли обазрив. Јер какви би били ти обичаји, код земљорадничког народа, као што је наш, без трговачких центара,

¹⁾ „Архив за правне и друштвене науке“ књига V. бр. 5.

²⁾ „Основи Трговачког Права (друго издање) стр. 10.

без икакве традиције у трговини? На своје трговачке обичаје, могу бити горди Бенова, Венеција, Марсељ, Лион, Хамбург и др., али ми, — ми никако не. Јер ако се бацимо за неколико деценија уназад, ми ћемо доћи до горког сазнања, да су наши трговци водили трговину најпримитивнијег облика, служећи се рабошем, јер су често били неписмени, или толико писмени да воде свој „тефтер” вересије.

Трговачки обичаји су стварани у доба када је трговина била у своме најснажнијем полету, и то у појединим трговачким центрима Италије, у градовима, који су иначе, и били у управи, најмоћнијег друштвеног реда, трговаца. Прописи цивилног и канонског права били су за трговину и сувише формалистички, те је се она од њих морала еманциповати и створити, своје засебне прописе. Ти и тако створени трговачки обичаји, учинили су снажан утицај на доцније писане трговачке законе, и то у толикој мери, да су многи само преписани у исте.

Данас у доба писаних закона, у доба трговачких конвенција у међународној трговини, обичаји су изгубили сваки значај. О њима може бити говора само, као о извору трговачког права са историјске тачке гледишта. Или, у најбољем случају, оставити их, да се њима попуњавају, као и до сада, празнине писаних закона (§ 10. грађ. зак.).

Но, и противно нашем тврђењу, да и допустимо да постоји трговачки обичај, да се банке одричу, код гарантних писама, провара претходне тужбе, ми ћемо наићи на једну другу тешкоћу. На име:

Наш трговачки законик не говори, како се имају попуњавати његове празнине. Грађански законик у § 10. каже да се празнине грађ. законика имају попуњавати „опште познатим обичајима”. Поставља се питање шта је, у попуњавању празнина трг. законика важније, грађански законик или трговачки обичај? Због историјске вредности трговачких обичаја, због њиховог некадашњег огромног преимућства и моћи над писаним законима, многи писци, па и Др. Аранђеловић и Сп. Радјчић, дају првенство трговачким обичајима, над писаним грађанским закоником. Па, шта више, изгледа, да ће то бити санкционисано и у пројекту новог трг. законика, који се у овом питању, угледа на италијански трг. законик, где се моћни утицај трговачких обичаја још није потпуно изгубио.

У недостатку изричних законских прописа, најлогичније је истакнуто питање решити, полазећи од ове, сигурне и логичне поставке. На име, поћи од тога, да је грађански законик, главна основа цјелокупног приватног права и да су његове одредбе, добрим делом, општег карактера. У односу према њему, трговачки законик се појављује, као *lex specialis*, као закон који важи за ограничени ред људи, дакле, као изузетан (*exceptione*). Па, када тако ствари стоје, онда ништа није логичније него празнине тога изузетног, специјалног трг. законика, попу-

нити прописима општег грађанског законика, ако их има, па тек ако ових нема, за попуњавање празнина, послужити се трговачким обичајима. Дакле, трговачки законик, грађански законик, па на послетку трговачки обичаји. Овакво решење је најбоље и по томе, што су сви обичаји, па и трговачки, често неодређени, нејасни и разнолики; затим морају се доказивати да постоје, да су општи и да су познати странкама. Све то чини, да обичаји заостају, далеко, од одређених и јасних одредаба грађанског законика и могу се примењивати само у недостатку ових, или ако постоје, али нису јасни, обичаји нам могу послужити, као интерпретативно средство. Па ипак, трговачке обичаје, као најнепосреднију творевину самог живота и његових потреба, када су добри, треба уносити у писане законе, да би се тиме избегле неодређености, произвољности и друге тешкоће о којима је већ говорено.

Враћајући се нашој теми, налазимо да када би се узело, да банке, као издаваоци гарантног писма, имају права приговора претходне тужбе, онда би то значило да су оне, само једним обичајем у нашем случају и сувише спорним, бачене у сасвим неповољнији положај, од осталих грађана, што би се могло учинити само законом. Значи, да би обичаји могли пољубити и поколебати стари принцип једнакости грађана, пред законима. Нама се чини да би таква ситуација, не само била немогућна, него и недозвољена.

Француски трг. законик, исто као и наш, не говори ништа о томе како ће се попуњавати његове празнине, у опште. Дакле, у том погледу не постоји један општи пропис. Али, ако не постоји општи пропис, о томе, постоје посебни прописи. Тако art. 18. code de commerce наређује, да се у погледу уговора о ортаклуку, примењују прописи општег code civil-a. Овај случај наводимо, не као једини, већ као примера ради. Француски писци E. Thaller³⁾ и Lyon-Caen et Renault⁴⁾ сматрају, да овај пример, који смо навели не треба тумачити рестриктивно, већ треба узети да тиме није постављено опште правило, како се имају попуњавати празнине трг. законика. Али када се у погледу трговачког ортаклука, као што смо навели, имају применити одредбе грађанског законика, онда не постоји никакав разлог, да се и све остале празнине, које се појаве, не попуне на исти начин. Дакле, опште правило није постављено, али га они из овога изводе.

* *

*

Пракса Касационог Суда, у овом питању није била стална, Према саопштењу г. Рад. Милашевића адв.⁵⁾ Касациони Суд

³⁾ Traité élémentaire de droit commercial (1925) page 44.

⁴⁾ Manuel de droit commercial (1924) page 14.

⁵⁾ „Архив за правне и друштвене науке“ књига V. бр. 2.

је оснажио једно решење Шабачког Првостепеног Суда, у коме је гарантно писмо издано од банке, сматрано као обично јемство, из општег грађанског законика, и тужилац одбијен од траженог обезбеђења, зато што тужилац није доказао немогућност наплате од главног дужника § 829. г. з.), а поред тога и зато што гарантно писмо није могло бити доказ о постојању обавезе главног дужника, коме се обезбеђење тражи. Ова одлука по нашем схватању је сасвим правилна.

Али најновија пракса К. С. одустала је од ранијег гледишта и сада сматра гарантно писмо, издано од банке, за самосталну обавезу, и на основу њега одобрава обезбеђења. Ништећи решења нижих судова К. С. у својим примедбама позивао се на тач. 5. §. 17. зак. о устројству трг. суда. У жељи да ствар постави на своје право место, Београдски Трг. Суд, одбијајући тужиоца од траженог обезбеђења, у своме решењу бр. 75066. од 1. новембра 1930. год. поред осталог навео је и ово :

„То пак што је гарантно писмо издано од банке, има вредности само у толико што се оно сматра, као такво, за банкарску операцију, а та чињеница има утицај само у толико, што је за решавање по истом надлежан Трговачки Суд §. 17. тач. 5. зак. о устројству трг. суда, и преко тога ништа више. Дакле, из чињенице, да је ово гарантно писмо банкарска операција, не може се, али ни у ком случају, извести закључак да је ово нека самостална обвеза, независна од главне обавезе за коју се јемчи, а ово с тога што о томе трговачки законик, нити ма који други специјални закон, не говори ништа, те се имају применити одредбе грађ. законика о јемству, што је овде учињено. Оваква врста јемства није према изложеном, изузета од општих правила о јемству, јер да је то учињено, онда би морали постојати законски прописи, који би изрично одређивали садржај и природу оваквог јемства, по коме би се исто могло разликовати од општег јемства из грађ. законика.”

Касациони Суд примедбама свога III. одељења бр. 15774 од 1. дец. 1930. год. поништио је ово решење и поред осталог текстуално каже ово :

„Разлог суда да се ова обавеза има да сматра као грађанско јемство не стоји, јер је ово гарантно писмо самостална обавеза банчина, потпуно одвојено од обавезе дужника Жака Булиа, и као таква настаје од момента неиспуњења услова загарантованих у издатом писмену, без обзира на то, да ли се поверилац за своје потраживање овим писмом могао или не после протека рокова да наплати од свог дужника. Према томе нема места ни примени §. 829. грађ. зак.”

Да је неки нижи суд донео решење или пресуду без материјалних законских прописа, као што је ова одлука К. С. то би од виших судова, нема сумње, било поништено. И доиста право би и било, јер судови су позвани да примењују законе и због тога њихове одлуке морају бити засноване на закон-

ским прописима. Судовима се не сме допустити да они мимо, већ постојећих законских одредаба, доносе одлуке супротне овима, па ма те одредбе биле застареле и ма колико да не одговарају приликама. Судови не само да не могу, него и не смеју да воде правну политику, јер то је право законодавне власти. Дакле, мада за развијени банкарски саобраћај, нису баш тако подесне одредбе о јемству из грађ. законика из 1844, ипак оне се морају применити, по оном старом правилу *dura lex sed lex*. Али зато странке имају пуно средстава на расположењу да ове законске тешкоће, ако су оне доиста такве, избегну обвезујући се као садужници, дајући јемство у виду меничног јемства, одричући се унапред приговора предходне тужбе и т. д.

Важно је напоменути још и то да ова одлука К. С. није могла бити донета ни по обичајној норми, зато што обичајна правила баш и кад би постојала, могу бити примењивана само у контрадикторном поступку, а никако по сумарном поступку, какав је поступак код стављања обезбеђења (забране и прибелешке). Ово зато што суд није дужан да познаје правне обичаје, већ њихово постојање странке морају доказивати.

* *

*

Мислимо да смо за наше тврђење, да гарантно писмо издано у трговачком т. ј. банкарском саобраћају, нема никакву привилегију самосталности, навели доста аргумената. После свега јасно је, да гарантно писмо издано од банке, трговца, занатлије и земљорадника има, *de lege lata* исти карактер, карактер јемства из општег грађанског законика.

НЕКОЛИКО ПИСМЕНИХ ДОКУМЕНАТА ИЗ ПРАВНОГ ЖИВОТА НАШЕГА НАРОДА ПОД ТУРЦИМА

Новица Шаулић, адвокат

Велики део наше народне прошлости, чуван у писменима и записима из старих времена, пропадао је из дана у дан. Једно због тешких прилика, сталних завојевања, насиља непријатељског, несигурности имовне и правне кроз векове, а и због несвесности значаја вредности тих писмених докумената и записа, и недовољне писмености у народу, — уништавани су значајни оригинални документи наше прошлости, живота, историје, правног схватања, обичаја, појимања у свима односима и приликама, међусобно и са непријатељем. Велики део наше народне прошлости остао је упропашћењем ових писмена и јединих сведочанстава живота и историје народне, неосветљен и ако не увек и потпуно непознат. Кроз векове уништавало се писмена и записи сваке врсте, који су чували прошлост и у којима је често и једино било сачувано и остало трага о ономе што је било. Поред народнога предања које се преносило живом речју, причом и песмом, писмени записи свих врста, а поред њих добрим делом и они о правним односима и животу нашег народа под Турцима, уништавани су у свима приликама и у сваком случају доживљавали судбину пропадања.

На жалост још и до наших дана мали број овако сачуваних, не уме да се цени и очува. Иде се трагом ранијег уништавања, јер се не зна колико имају ови мали и неугледни записи великог значаја и вредности. Само поједине породице имале су у својим ризницама и скривеним оставама на десетине, а понекад и стотине старих писама, тескера, пресуда, потврда, признаница, светенција, уговора итд. Дobar део ових докумената био је на народном језику. Баш та писмена најмање су се сачувала, из појмљивих разлога. Имамо и до данас очуваних код нашег народа писмена на турскоме језику и др. које су издавале власти за поједине случајеве и потребе живота. Турске архиве које су за нас скривене тајне, сигурно су чувале једно неоцењено и велико благо за нашу историју и прошлост.

Ми смо уверени да и у појединим породицама и поред свега онога што је ишло на руку уништавању писмене и усмене тра-

диције живота и народне историје, има и до данас још очуваних драгоцених докумената ове врсте.

Нама за то даје повода да верујемо, више случајева оваких на које смо наишли. Само у познатој породици Борисављевића из Буковика и Нове Вароши, у ранијем Староме Влаху, очувано је од велике породичне писмене заоставштине око 200 овакових докумената, од којих само 17 на народном језику, а све остало на језику тадашњих господара, Турака. Породица Борисављевића сачињавала је једну од највећих задруга тога краја. Доселили су се, по причању њихових старих, пре 1690 године, из села Бериславаца, из Зете. У овој породици, тако угледној, задружној, чувано је поред породичнога предања, и у рукописима тројице угледних чланова ове породице, Алексе Борисављевића из Прибоја, Милана Борисављевића из Нове Вароши, и Касационог судије поч. Косте Борисављевића, — још и велики број писмених докумената. Тако исто и Јово, отац мога пријатеља Светомира Борисављевића адвоката из Нове Вароши, оставио је од породичних записа о својим претцима, што се све налази код Светомира, који чува и ових око 200 записа и осталих докумената из богате ризнице Борисављевића, једино што је претекло. Он ми је показао велики број ових писмена, од којих већина на турском језику и у преводу, и дао ми да један део од истих препишем и објавим, на чему му овим путем пријатељски захваљујем.

Радовао бих се а то је изрична жеља и мога пријатеља, да се и остала ова писма очувају од пропасти и објаве и у оригиналу и у преводу. Доносећи један део од ових докумената из правног живота овим поводом чиним апел и мећем на срце, као свету дужност свима, да се очувани још мали број свих писама, код нашега народа у свима крајевима, прибере и очува од пропасти, објављивањем. Ми нажалост немамо за све то нарочито уређене часописе, нити личности које се нарочито томе посветише. Али у толико је још светија дужност свих свесних људи да то приме као своју дужност, а свих наших сталних и повремених часописа, публикација, новина, годишњака, да изађу на сусрет објављивању оваких ствари. Нека се очувају у писменима сачуване мрвице прошлости, правног живота и народне историје, кад је немилосрдни зуб времена, пламен, и сама несвесност ништила богате породичне и народне рукописне ризнице.

Објављујем ових двадесет и шест *Писмена*, од којих су двадесет и три о правним односима и из правног живота нашег народа под Турцима, а два (9 и 10), реквизиција хране за турску војску при пролазу за Босанску крајину; 13., управо половина су превод са турскога, а друга половина од 14. до 26. на нашем језику.

1.

Наследници одричу се права накнаде крви и спорова

1140 Ел Хаци Ибрахим кадија старога Влаха, Мухур Ибрахим Мемчо, становник села Вучића, постојећег у срезу Старом Влаху, прије овог времена убијеног Радојицу (Родче) сина Павловог, наследници Ченадина кћи Вукосавова и Неда кћер Милојева и Мојсил син Павлов, пред Шеријатским судом у присуству становника истог села, Тодора сина Јоксимова, Ђура сина Станова и Алемпија сина Недељкова и Јефта сина Ковачева и Михаила сина Милошева и осталих становника поменутог села, због којих се ово пише, — признадоше и изјавише: умореног поменутог Радојицу у подне са једном великом пушком с десне стране испод пупка, брат му Лука, син Павлов, по имену хришћанин ударио је и ранио га и усмртио, што је утврђено и од наведеног становника поменутих хришћана. Немамо никаква непријатељства, спора нити тражења и поменутог убијеног Радојице, односно накнаде крви и свих осталих спорова, поменуте Тодора и Ђира и Јефта и Алемпија и Михаила и остале становнике поменутог села ослобођавамо! рекоше. По потреби судској и по догађају на тражење написа се. Писано 6 рамазани шерифа 1140 године. Присутни: понос својих вршњака забитски заступник Аго; Салих Забитага; Чокадор Мехмед Челеби; Махзар Дурак; кнез Аврам, Лазо сеоски старешина.

2.

Одрицање права тражења накнаде крви од хирурга

1145 Ебу Бекир кадија Старог Влаха и осталих припадајућих места, Мухур Абдулу Ебе Бекир. Из села Старог Влаха, села Буковика становник Лазо син Пајов по имену хришћанин у среском надлештву, у граду Сјеници као гост настањен је, и због којег се ова потврда пише. Ђирко син Елмакије по имену хирург (Цера), у његовом присуству својевољно признаде и изјави: најстарији ми син по имену Радосав, оболио је од болести дебеле и изнајмио сам поменутог хирурга са погођеном накнадом и ако с Божјим наређењем погоди га смрт и умре, да нећу тражити накнаду крви од поменутог уговорили смо и ако би затражио да се од стране уважених судија не прими и не узме у поступак! рече. По потврди судској и по догађају на тражење записа се и молиоцу у руке предаде. Писано при концу зил хице и шерифа године 1145.

3.

Тескера наследницима умрлога

Узрок тескере: будући становник Нове Вароши који је прије овога времена умро у Видину, Митра сина Јаћимова, на

тражење наследника узета и ова тескера поменутим у руке дата, с тим да им нико не спречава. Уз поздрав писано Ребиул Евела 1136 Мехмед кадија Старог Влаха (Мухур: Мехмед).

4.

Тескера о такси за деобу

1142 у селу Лепојевићима прије овог времена умрлог Радисава хришћанина према обичају места за таксу о деоби наследницима у руке даде се ова тескера да их с какве друге стране не би ко на име таксе вријеђао. С поздравом Мустафа кадија Старог Влаха (Мухур: Абдулу Мустафа).

5.

Дозвола за поправку цркве

Буковичком попу и свој царској сиромашној раји која нема чега да се плаши, ставља се до знања у селу вам постојећу цркву да поправите по молби коју сте оправили надлежном Босанском дивану, по истом је издата Бујурултија и од стране шеријатског суда тражена је писмена дозвола (мурасела) која је написана и послата. Кад стигне потребно је да се поменута црква у старом стилу, не повећавши и непроширивши, да је прекријете и ће треба којекаква места и зидове да поправите и да имате на знање да остане каква је раније била. 1174. године. Пошиљаоц ове мураселе Ел Хаџи Али, калифин заступник Старог Влаха. (На полеђини: мурасела црквени).

6.

Дозвола за куповину стоке

1197 узрок тескере Буковичком попу, да из среза Старог Влаха само 120 оваца и 35 говеди може купити, дата је дозвола. Мехмед Аски, забит Старог Влаха (мухур: ја мухамед Кил Шефаџет Мехмед Уметендер — еј Мухамеде испросими од Бога опроштај грехова, Мехмед је твој следбеник).

7.

Спор о државини земљишта

1195 старешини куће Борисављевића становнику села Буковика по овери истине доставља вам се узрок мураселе: у границама села Ракчића са познатим границама, ограничене и одељене земље вама су шеријатски правно додељене на лицу места. Видосави хришћанки из села Опалића, која је с вама шеријатским судом водила спор на лицу места није показала никакав доказ, остала је немоћна да докаже своје тврђење, па је пред овим шеријатским судом, под заклетвом сељака истога

села и осталих суседних села доказано да о вашој државини налазеће се земље заузели сте, по шеријатској потврди да је можете присвојити и уживати од стране шеријатског суда написана је ова мурасела са извршном моћи и предата вам у руке с тим да исту земљу заузмете, присвојите, обрађујете култивишете, са стране никога да не пуштате у државину, него да се равнате по овој мурасели. С поздравом у добри час 21 Ђилкада 1195. Исмаил кадија из среза Старог Влаха. (Мухур: Створитељу, ја се на тебе ослањам твој роб Исмаил).

8.

Деоба задруге

1210 Мехмед Латиф кадија Старог Влаха. Становници села Буковика, припадајућег срезу Старог Влаха, Борисвљевићи због којих се ово пише поп Марко син Филипов, Михаило и Тимотије синови Ђорђијеви, Максим и Лазо синови Митрови, Арсеније син Петров и Стојана кћи Танасијева, сваки у присуству другог, особено пред шеријатским судом признадоше и рекоше: од поменутих наших очева што нам је у заједници у наслеђе остало и што смо уживали и обрађивали у заједници те међу нама није недостајало раздора овог времена посретством равнатеља чифлуке смо међу нама са обостраним пристанком поделили и у границама села постојећег Боројевића читлука половину, у Раукићима постјеће читлука половину и купљене земље од Мичића половину и од Друлског читлука половину и од Брљије читлука цео и од месног читлука (махала) половину и од Мишковићског читлука половину, и од Својића читлука половину и Иванића брда половину и у селу Кисовици земље половину и од Јаворових ливада половину и Марин поток цео, у селу Кршићима Радивојић (Јевић) целу земљу, у селу Рокци пола хисета и у Калушићима половину, Будожелма један читлук и у Ракчићима половину, — помнутом Михаилу и Тимотију одијељено је и додато и они су то примили. Друга половина поменутом попу Марку и Максиму и Лази и Арсенију и Стојани на део је припало и додељено и сви смо понаособ по наведеном додељене нам делове примили, узели и признали и од данас сви по насе сваки додељено и означено хисе самостално ћемо уживати и притежавати и сваки то са знаковима одијелити и ограничити и очистити, један од другог не ћемо имати никаквога тражења ни потраживања, од чега се сви пролазимо и истављамо руку и сви заједно седећи у једној кући што смо дужни 7.000 гроша поменути Михаилу и Тимотије узели су на себе и да повериоцима у свему исплате на део им је одвојено и поменути су се примили да то све одуже. И поменутом попу Марку, Максиму и Лази и Арсенију и поменутој Стојани на део по 3.200 гроша, одељено за куће, што су се они овога примили и подузели. По завршетку на

тражење записа се и написа и у руке молиоцима предаде. Писано 24 ребијул евела године 1210.

Ел Хаџи Муратага Аго, Ел Аџи Салијага, Шенх Али Ефендија, писар овога Ибрахим Ефендија, Мустафа, Шабар Махзар и остали.

9.

Мурасела о купљењу хране за Махмут пашину војску

1203 Буковичком конаку попу Марку доставља Вам се узрок овога писања мураселе Босанској ордији одређени Скендеријски Махмуд паша његовој војсци што ће се дати хране Буковичком конаку, по шеријатској јафти, припадајућу храну из наведене нахије и где буде било да се сакупи и сакупљању нико да се не противи. Збогом и уздрављу 1203 — 25 (Мухур Ибрахим). на полеђини: мурасела за Зехиру.

10.

Намирнице на део буковичког конака Махмут паши

1203 на део Буковичког конака: грла 50, јечма ока 2500, овнова 200 сира ока 200, соли ока 30. Узрок јафте је Махмут паши Скендерији, при пролазу за Босанску Крајину, наведеној му војсци што ће се дати хране на део буковичког конака припало је горе наведене намирнице да скупите и да примите одређеном чиновнику да предате. Уз поздрав 25/1203 (Мухур: Ибрахим). (на полеђини: јавта Махмудпашина).

11.

Дозвола за набавку свиња

1203 150 грла свиња узрок тескере је тај из села Кушића Милована за 150 свиња таска потпуно је примљена и именованом ова дозвола издата, с тим да му са стране наше, нити са друге стране нико не смета. С поздравом 1203 године. Бостани Мехмед Нафи војвода Старога Влаха. (Мухур: Абдулумехмед

12.

Тескера од стоке

1202 год. оваца 1050 грла волова 60 грла. Узрок тескере је овај за рачун овој 1202 години у мојем закупу постојећег Старог Влаха срезу, наведен и записано што је 1050 оваца и 60 волова да купи имаоц ове тескере, Буковичанину попу издато је са стране наше одобрење да га са стране наше нити са стране друге нико не сме увредити. Дата му је у руке прегледна цедуља 1202 — 6) Хаски Али Ага забид Старога Влаха, (Мухур: Боже олакшај ми посао, Али.) на полеђини: 1788 од стоке тескера од ове године.

13.

Поверилачке тражбине и таксе

1210 умрлог попа Марка потраживање повериоца Синђелића Симеуна чије је ушло у део 655 гроша — 65 кадији и забиту положена такса — 590. Из села Љеповића Милији чије је ушло у део 420; 42 кадији и забиту; 378 положена такса сенз; — Митров чије је ушло у део 190 гроша; 19 кадији и забиту. Положена такса 171.

На део Букозика гроша 3343 пореза

Ђурђевски порез

14.

Писмена са рукознацима о дуговањима

Знати се како ја исти Симо Хемеџија Јована Синђелића остаемо дужни Ђоку Борисављевићу готовие гроша 115 и вада Ђурђевдан. И тому шаит Симо кнез и Радосав из Дуруле и Јанко и Петар Мичић (рукознак):

15.

: На: 1782: го- Знати се на свакому суду, јалити при кметовима како ја исти Евђо и Остоја остасмо дужни 1000 : 400: гроша и два и по и словом велимо хиладу и четири стотине и два и по. Томе вада Аранђелов дај да се наплатимо. Томе шаит Смеон Дечанац, поп Илија Свио Тупал, Марко Божо. И мећемо своје прсте веровања ради (три рукознака) (испод тога): и остасмо дужни попу Илији из Штиткова гроша 65: тадај да се наплатимо. (на полеђини): од овие аспри што посла Остоја и Евђо по Ђоку Попозићу рушти 80. Ја пол Марко Борисављевић примих 80 рушти.

16.

: На: 1784: го: да се зна на свакоме суду или ти пред кметовима како ми остасмо Смиљанић Митар и поп Тома и Михаило и Радосав остаемо дужни попу Марку Борисављевићу гроша см и словима велимо двеста и четрдесет и тома вада Ђурђевдан да се наплатимо без риечи. И томе шаит протоп Илија, Евђо Томовић Дмитар Стефанов, Ђоко Андрић. И мећемо своје прсте веровања ради (четири рукознака).

17.

На 1793 нека се зна како оста ја дужан Јевђо Мијаилу Борисављевићу цекина 100 и томе вада Божић да се часно наплатимо. И томе шаит Томо Јевђовић (рукознак).

18.

Знати се шта оста на полу Марку дуга: Агу гроша 500, по-па Илије гр. 550, Анђа гр. 500, Почу гр. 710?, Миши ? гр 375, Митру кнезу гр. 350, Мулахмеду гр. 100, Стефу гр. 300. Свега кеса шест гроша 350 и Тому кеса. Шаит Аго Касумовић, Владика Јанићије.

19.

Писмено о пријему ствари

Да се зна шта сам ја ниже потписати примио од Георђија Борисављевића ствари што су биле код њега, калуђера Пајсеа ис Пипера, што се преставио у Бихор. Прво кошуља г, пешкир г, и махрама миодра-г, платна аршина-II (80) Милојаха 6 (печат) Гаврил митрополит НВ ПА 1748. Но пазарски Гаврил.

20.

Писмено о продаји непокретности

На 1824 Знано буди на сваком суду или ти пред кметовима или ће би се ово писмо учило, како ја исти Мита Имаић? продадо Тимотију Борисављевићу мое илаке што сам имао у Раукићима и у Луковићима и у Мишковићима, за гроша 550 да немам никад поговора ни ја ни мои нико. Мећем мој прст веровања ради (рукознак). И томе је шаит Радосав Протић и Маринко Борисављевић.

21.

Давање земље на попашу

5 1777 Маја 21 Знано да буде како даде Рустен капетанов субаша чемерницу што је њина илаке Ђорђију Борисављевићу за рик ока масла и тому шаит Стефан Ковач и Тома Чикеревац и поп Јован и Спасое којбаша и Јован Станић и Цвио Тупал. Попашу за едно лето (турски мур)

22.

Примање дуга при де: би задруге

Знати се што оста при Ели дуга: Мему гроша 420, Ахмету 30, Јахији 30, Музуру 30, Мишу 830, Митру 550, Дамњану 500, Павлу 300 Никиту 50, Студеничарима 200, Петру 150, Дечанцима 190, Свега кеса 6: 278 гроша. и тому шаит Аго и владика Јанићије. (на Ели).

23.

Знати се што оста дуга при Михаилу када се поделише: Шеаги кесе 4, Аци Солиу гроша 690. Агу гроша 500, Аци Мур-

тезињима 150 Аци Авди гроша 650, Чорсуфи 320, Пају ? 600, Мубаширу Зокушиће гр 600, Заку гроша 370 ?, на Арсенију: Аци Авди гроша 1000, Мему гроша 70. и тому шаит Аго Косумовић и владика Јанићије. (Полеђина када се поделише на Михаилу 1794.

24.

Писмено о продаји земље

Знати се на сваком правом суду или гђе буде међу људима како ах Иван Басарич из Писовиц продо земљу Ђорђију Борисављевићу за гроша 364 и по и словима триста и шесет и четири и по. И на то Ђоко додаје мирие гроша 2 и по. Тому шаит Јован Бућа, Митар Синђелић, Алемпије кнежев Павле Хриак, Јеремије Зорић Јосив Требињац (на полеђини турски)

25.

Потраживање дуговања или уцене

Поздравље од мене буљубаше Смаила, моме досту кнезу Тимотију, Авраму, молимо Вас за оне 50 гроша и словом педесет гроша Кое остало Мохово са Скадранином. А ти молим прати ми по Муи Балин ећеш ми пратити по Муи оћеш ми шчитити хатари и мое паре ник стати: но те молим пошчено прати и потом Муи и опет пиши ми да знам и ако ми нечеш дати да знам да за какву работу гледам. Смаил Мулкбаша из Гусана. (полеђина) (да-ти се ово писмо кнезу Тимотију Борисављевићу у руке у Нову Варош или у Буковик.

26.

Писмено (темисућ) о продаји земљи

Да се зна по овом писму али темисућу сваком судији честитога цара, како ја (х) Марко и ја Јован и ја Радоња, синови Нешованови, продадосмо земљу у Ракчићи дукат што се зове и овим и сву нашу илаку, што имамо — П и 2 гроша реком и словима за осамдесет и седам гроша и за то му даемо ови темисућ наш да му тврдо веровано. И томе ја сведок Богдан Петровић, ја Тома Мартиновић, ја Јоксим, ја Данило Михаилов, ја Радивој Станић, ја поп Стефан писувши ови темисућ и ја Јован Тадић. (На полеђини мухур: Р. Н. и два рукознака).

СУДСКА ПРАКСА

За постојање дела из § 397. ст. II крив. зак. потребно је, да учинилац свесно изда какву лажну исправу у намери да себи или другом прибави корист или да другога оштети.

Иследни Судија Ужичког Првостепеног Суда оптужио је Суду :

I Радоицу и остале, што су у својству часника општине табановачке на дан 24-VI-1930 г. издали тапију Љубивоју, завели је у протокол тапија и у својој потврди назначили, да је имање означено у истој тапији искључива својина баштиника Љубивоја, да на исто нико не полаже право и да не стоји ни у каквом спору, — док је исљењем утврђено, да на том имању полаже право општина гугаљска, као на своју утрину и да је ово имање у скици разграничења општина, назначено као спорно, према чему се тапија појављује као лажна.

II Самог Љубивоја, што је описану тапију, и ако је знао, да имање, које је у њој изложено, није његова искључива својина, већ да на исто полаже право општина гугаљска, ипак употребио и њом се користио на тај начин, што ју је употребио приликом улагања протеста по предмету убаштињења општине гугаљске на ово исто имање, те је на тај начин са знањем употребио једну лажну исправу а себи створио кривицу из § 214. II од. крив. зак.

Ужички првостепени суд нашао је :

По I делу: да у описаној радњи оптужених часника општине табановачке стоји дело прављења лажне исправе, казнимо по § 397. ст. II крив. зак. у вези чл. I Закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности.

По II делу: да у радњи оптуженог Љубивоја што је инкриминисано уверење употребио на тај начин што је помоћу истог дошао до тапије и што је по том, позивајући се на ову исту тапију, као доказ о његовом искључивом праву својине на описаном имању, уложио протест противу баштиника општине гугаљске и ако је знао да ово имање није искључива његова својина, — стоји дело употребе лажне исправе из § 214 у вези § 215 крив. зак.

Са ових разлога донео је своје решење од 22 јануара 1931 год. Бр. 2201 којим су оптужени за поменута дела стављени под суд и у притвор.

Касациони Суд примедбама I Одељења од 10.-II.-1931. год. Бр. 1873 поништио је ово решење са разлога :

„Погрешно је налажење првостепеног суда, да у радњи оптужених по I делу што су издали уверење Бр. 1419 и та-

пију Д. Т. Бр. 5 стоји дело из § 397. II ст. крив. зак. Тај законски пропис захтева да учинилац *свесно* изда какву лажну исправу у *намери* да себи или ком другом прибави корист или да другога оштети. Ни један од ова два услова, потребна за постојање горњег дела није утврђено. За оптужене јер, прво да би постојао први услов потребно је било утврдити, да су оптужени као часници знали, да је постојао ранији спор између опт. Љубивоја и општине гугаљске и да је по том кривичном спору општина гугаљска донела своју пресуду Бр. 1085/27 коју је оснажио тај првостепени суд под Бр. 63102/927. То међутим ничим није утврђено а не може се узети, да је самим постојањем те пресуде утврђено, да су оптужени, који можда нису знали ни били часници општине табанозачке у време доношења те пресуде, знали и били свесни о постојању исте, која је интерна ствар тужиона и оптуженог и као таква, не мора бити позната трећим лицима. Кад је овим утврђено, да не постоји први услов за постојање дела из § 397 II ст. крив. зак. онда самим тим је утврђено, да код оптужених није постојала намера да неком шкоде или користе јер су они уверење и тапију издали убеђени да исти одговарају стварном стању ствари. У правилност ове радње оптужене је могло убедити, поред осталог, још и то, што су они, издајући те исправе — у свему поступили по закону о тапијама и кад није било протеста, потврдили су тапију, још убеђенији у правилност своје радње. Из свега овога јасно излази, да у радњи оптужених по I делу нема потребних елемената за постојање дела из § 397 крив. зак., те је суд погрешно, што их је стављао под суд и у притвор.

Што се тиче дела под II суд је такође погрешно нашао, да у представљеној радњи опт. Љубивоја стоји дело из § 214 у вези § 215 крив. зак. Ово зато, што ови прописи траже да онај, који употреби неку исправу, зна да је исправа лажна. Међутим то ислеђењем није утврђено. На против, види се, да опт. Љубивоје заснива право својине на спорном имању на основу докумената и на основу исказа сведока, који су му утврђивали наволе о државини и уживању спорног имања. Имајући то у виду, и будући уверен у своје право на спорном имању, које је као своје и за порез пријавио, опт. Љубивоје се користио издатим му исправама тим пре, што је општ. суд, издајући их проверавао наводе његове и што је у свему поступио по прописима закона о тапијама. Па кад је уз све то ту тапију по том потврдио и првостепени суд, онда је за опт. Љубивоја било јасно, да он не употребљава лажну исправу, већ исправу, којом је његово право датирано по документима из старина, потврђену и надлежним властима."

Ужички Првостепени суд није усвојио ове примедбе већ је у писму своме од 14. II 1931. год. Бр. 6976 дао следеће противразлоге:

„по I делу:

И Првостепени суд усваја мишљење Касационог суда да је за постојање кривичног дела из § 397. II ст. крив. зак. потребно два елемента: први, да се издаје лажна исправа, да се у какав службени спис, записник или исправу ставља штогод неистинито или да се прећукује каква истинита чињеница и т. д. и други, да се то чини у намери да себи или коме другом прибави корист или да се други оштети. Али Првостепени суд не може да усвоји мишљење да постојање та два елемента у овом конкретном случају није утврђено: На против, Првостепени суд налази, да и у овом случају та два елемента у радњи општинских часника општине табановачке стоје и да се утврђују следећим фактима.

За постојање првог елемента — свести да се издаје лажна исправа — по мишљењу првостепеног суда није потребно, да су оптужени општински часници знали, да је постојао ранији спор између опт. Љубивоја, и општине гугаљске и да је по том кривичном спору суд општине гугаљске донео своју пресуду Бр. 1085/927 коју је оснажио и овај суд под Бр. 63102/927 ма да није искључено да су они и то знали, већ је довољно да су они свесно тврдили једну релевантну али неистиниту чињеницу. Међутим оптужени општински часници, издајући тапију Д. Т. Бр. 5 и уверење Бр. 1419 свесно су у њих унели озе неистините чињенице: 1. — да је имање, у тапији описано искључива својина оптуженог Љубивоја; 2. — да је та тапија била изложена на увиђај за време од десет дана; 3. — да то имање не стоји ни са ким у спору; 4. — да на то имање не полажу право ни општина ни држава; 5. — и најзад да на том имању нема нико други право сем оптуженог Љубивоја. Истрагом по овим делима утврђено је, да све те чињенице, које су од важности за потврду тапија, нису истините, управо да су лажне.

По чл. 1 закона о тапијама лиге, које жели да се убаштини на какво непокретно добро, мора поднети општинском суду писмену или записничку молбу за то, а уз молбу мора поднети доказе о сопствености и поседовни лист. По чл. 2 истог закона, ако молилац нема правноснажног доказа о своме праву својине, он се мора позвати на сведоке, који ће му то посведочити. По чл. 4 поменутог закона општински суд чим прими такву молбу за убаштиньење, одмах је мора узети у поступак, испитати поднете доказе и учинити потребне извиђаје па ће тек затим ако нађе да нема никакве сметње, саставити тапију. Дакле закон о тапијама изрично наређује општинском суду, да, кад прими молбу за убаштиньење, прво испита поднете доказе, затим да учини потребне извиђаје па тек ако тако утврди, да нема никаквих сметњи да састави тапију (чл. 4 закона о тапијама). Проверавање поднетих доказа и чињење извиђаја може се извршити једино и сигурно само на тај начин, што ће општински суд изићи на лице места, на имање за које се тражи убаштиньење и у присуству сусела извршити премоер имања те утврдити

његову величину, затим ће извидети да ли се поднети докази: пресуда, уговор, решење о наслеђу и т. д. односе на то земљиште, означено у молби баштиника. Ако су доказ сведоци онда се и они имају извести на лице места те да означе земљу о којој сведоче, како би се тачно унело и утврдило о коме и коликом парчету земље они сведоче и како би се та земља премерила и у тапију унела. Затим ће се ти сведоци саслушати у записник и записник придружити тапији. Једино на овај начин се могу издати тачне истините тапије и избећи да неко бесправно добије тапију на неко туђе имање. Да су други општински судови и часници правилно схватили своју дужност и поступак при издавању тапије по новом закону о тапијама, најбоље се види из под 1 приложеног преписа једне тапије, коју је издао суд општине у Кривој Реци.

По мишљењу овога суда не само да оптужени нису поступили по прописима закона о тапијама већ су поступили противно прописима кривичног законика и сачинили лажну исправу и учинили кривично дело. Из одвојених акта издања тапије под Бр. 696 види се да је опт. Љубивоје поднео молбу за убаштињење суду општине Табановачке 24. VI 1930 г. без икаквих доказа о својини наводећи, да му је то земљиште наслеђе од оца и да је то познато општинском суду. Општински суд, односно општински часници не само што не чине никакво извиђање, нити траже доказе о наслеђу, државини и својини, већ не проверавају ни мере, означене у молби, на брзину истог дана — 24. VI 1930 г. састављају тапију Д. Т. Бр. 5. у коју уносе мере и границе земљишта онако, како је дословце означио молилац. Такав рад оптужених је противан пропису § 4 закона о тапијама. Пошто су тапију написали, оптужени су били дужни по § 6. закона о тапијама да саставе проглас о томе, да тај проглас прилепе на дом суда, да по месном обичају објаве, да је тапија, изложена сваком на увиђај и да се позивају сја лица, која мисле да су издањем тапије повређена у својим правима, да у року од десет дана саопште суду своје приговоре. Ни по овом законском пропису оптужени часници нису поступили. У актима тапије нема прогласа, те изгледа да он није ни састављан. Из рецепсиа К. Бр. 1086 види се да је оглас састављен 25 јуна истог дана предат свима граничарима, ма да су они из разних општина и ма да није било могуће да им се истог дана свима преда. Доказ да ова предаја огласа није правилно извршена је исказ сведока и граничара Марка Марковића из Гугља, који на свом испиту тврди, да му је оглас предао оптужени Љубивоје у Пожези у својој кафани. Да је овај оглас послат граничару Марку редовним путем преко општине гугаљске, за састав ове тапије сазнао би суд општине гугаљске обавестио би пуномоћника, те би овај био у могућности да уложи протест. Но у том случају оптужени Љубивоје не би могао добити тапију. Да му се то не би десило, оптужени часници му предају огласе, те их он сам носи и раздаје онако,

како је сам и граничаре одредио. Да је граничару Марку оглас предат у Пожези а не у Табановићима, и ако је он из Гугља, доказ је и та чињеница, што га је, као неписменог потписао апотекар а апотекара у Табановићу свакако и нема. Из потврде тапије види се да општински суд односно оптужени часници нису ни сачекали да прођу пуних десет дана од огласа до потврде, јер су оглас објавили 25 јуна а тапију потврдили 5 јула, те кад се урачуна дан огласа и дан потврде, како то по закону мора да буде, онда излази да је тапија потврђена после девет дана противно § 6 закона о тапијама.

Кад су тако утврђене напред наведене чињенице у погледу састава и потврде инкриминисане тапије и кад је судским увиђајем Бр. 49142 утврђено не само то, да је тапија обухватила и земљу села Гугља, већ и земљу, која је била спорна и приликом разграничавања атара општине Табановачке, Гугљске и Бакионичке, онда је несумњиво утврђено, да су оптужени часници знали, да све земљиште, које тапија обухвата није несумњиво својина оптуженог Љубивоја и да су издавањем и потврдом инкриминисане тапије имали намеру, да оптуженом Љубивоју даду доказ о својини и да му на тај начин користе. Ту своју намеру и знање шта чине, оптужени часници потврдили су и доцније, кад су издали уверење од 24 јула 1930 г. Бр. 1419 које је било једини доказ, на основу кога је овај суд потврдио инкриминисану тапију.

Кад су тако утврђене све напред наведене чињенице, онда првостепени суд не може да усвоји мишљење I одељења Касационог суда, да у радњи по I делу часника општине табановачке, нису утврђени сви елементи дела из § 397 ст. II крив. зак., те остаје при своме решењу Бр. 2201.

По другом делу.

Исто тако првостепени суд по овоме делу не може да усвоји мишљење I одељења Касационог суда да оптужени Љуби-које није знао, да је инкриминисана тапија и уверење лажно. Кад су истрагом утврђене све чињенице, означене у овим противречностима по I делу; кад је утврђено, да је оптужени Љуби-које извршном пресудом суда општине гугљске од 11. X 1927. г. Бр. 1085 осуђен на три дана затвора за бесправно заузеће земљишта, које је обухваћено инкриминисаном тапијом, што је такође утврђено судским увиђајем Бр. 49142 а он, оптужени Љубивоје, упућен на парницу за својину те земље и да он ту парницу није водио, већ је на напред поменути начин дошао до тапије и уверења, коју је тапију после употребио као доказ уз протест противу тапије села Гугља, — онда је несумњиво утврђено, да је опт. Љубивоје знао да му тапија није исправна. Пријава за порез до сад није ни у једној прилици била доказ о својини. Тврђење у примедбама одељења, да је општински суд проверио наводе оптуженог Љубивоја и

у свему поступио по закону о тапијама према напред наведеном, појављује се као неосновао. Према изложеном, у радњи оптуженог Љубивоја има свих елемената кривичног дела из § 214 у вези § 215. крив. зак., те првостепени суд не може да усвоји примедбе одељења већ и по овоме делу остаје при свом решењу”.

Касациони суд у својој општој седници усвојио је поменуте примедбе свога I одељења а противразлоге првостепеног ужичког суда одбацио.

Одлука Опште сјенице од 14. марта 1931. год., Бр. 3630.

Пропис § 11. став 3. старог закона односи се на сва принудна обезбеђења.

У стечајну масу фирме М. и Р. из Београда пријавила је и Француско-српска банка своје потраживање у износу 599.846.80 дина. Пуномоћник банчии на рочишту за равнање изјавио је, да не пристаје на понуђени начин равнања, јер се њиме располаже са робом на коју је његова властодавка стекла заложно право решењем о забрани Бр. 33432/30. г., која је забрана по закону и оправдана, те према томе његова властодавка има право, да из те робе наплати, као привилегисан поверилац целокупно своје потраживање. Да је погрешно схватање, да је по чл. 11. стеч. Закона његова властодавка изгубила своје заложно право, јер овај законски пропис, који чини изузетак од општег правила, мора се стриктно тумачити а он се односи на ова заложна права стечена тек извршењем ради намирена или обезбеђења т. ј. пописом, док је његова властодавка своје право стекла оправданом забраном.

Београдски трговачки суд нашао је да је предлог за принудно равнање примљен од већине поверилаца у смислу § 159. стечајног закона па је решењем од 2. марта 1931. год. МБр. 2308 одлучио да се принудно равнање уважи.

Суд је ценио горњи приговор заступника Француско-српске банке па је нашао: да у смислу § 11. стечајног Закона заложно право исте банке стечено забраном Бр. 33432/30. г. која је одобрена 30. априла 1930. год., губи важност *ipso iure* пошто је ово разлучно право путем забране стечено тек последњих шеснаест дана пре отварања поступка за принудно поравнање ван стечаја фирме М. и Р., односно пре отварања стечаја, који је отворен решењем МБр. 1087. од 13. јуна 1930. г. То пак, што је поверилац ово своје заложно право стекао оправданом забраном а не пописом, неумесно је, јер се у поменутом законском пропису а у изразу: „Разлучна права стечена тек извршењем ради намирена или обезбеђења“... подразумевају и заложна права стечена путем судске забране а не вољна обезбеђења, што је у осталом сасвим у духу закона, којим се је ишло на то, да поједини повериоци разним обезбеђењима, на неко-

лико дана пре отварања стечаја, не буду стављени у повољнији положај на рачун других поверилаца стечајне масе. Према томе а с обзиром на поменути законски пропис § 11. стеч. зак. и поверилац Француско-Српска банка за ово њено потраживање има се сматрати као обичан необезбеђени поверилац са истим правом као и остали необезбеђени повериоци ове стечајне масе.

Београдски Апелациони Суд нашао је да је ово решење правилно и на закону основано како са разлога у њему изнетих, тако и са ових:

У § 11. став. 3. стечајног закона прописано је престајање по самом праву свих разлучних права, стечених за последњих шездесет дана пред отварање стечаја *тек* извршењем ради намирења или обезбеђења. Смисао је овога прописа: поништај *новостечених* разлучних права принудним путем, која дотле нису постојала; то је значење речи *тек* у овоме законском пропису.

Из чл. 7. тач. 1. уводног закона за стечајни Закон види се, да се у § 11. став трећи стечајног Закона мисли на „извршење ради намирења или обезбеђење“ *по новом закону* о извршењима и обезбеђењима (који је у време ступања на снагу стечајног закона био још у пројекту) *кад он буде ступио у живот*. А у овоме последњем се о извршењу ради обезбеђења говори у прописима §§ 322. и даље.

Према поменутом чл. 7. међутим, за време док Закон о извршењу и обезбеђењу не ступи на снагу, имају се применити одговарајући прописи о извршењу и обезбеђењу из *досадашњег* Законика о грађанском поступку. У овоме последњем пак о обезбеђењима се говори у глави XIV §§ 376—425.) који прописи једино одговарају прописима о извршењу ради обезбеђења из новог закона о извршењу и о обезбеђењу. Према томе се на основу самога Закона, § 11. тач. 3. има применити и на сва принудна обезбеђења из грађанског судског поступка па и на забрану, која постоји у конкретном случају.

У осталом ово је и са гледишта логичног тумачења једино правилно решење. Јер, у Закону нема разлога за противно узимање. Пропис § 10. се не односи на овакве, већ на друге случајеве.

Ставити пак у гори положај разлучно право, стечено на основу *извршне* пресуде, па га сматрати за поништено, док тако исто не поступити са разлучним правом, стеченим на основу *обичне исправе*, која није била раније предмет оцене у спору, било би решење логички неоправдано. Јер се њиме вређа основно правило у стечају: једнако поступање са повериоцима. По §§ 381. и 469. грађ. суд. пост. и у једном и у другом случају ствара се у корист повериоца једно исто *зложно* право, које дотле није постојало и то и једно и друго *принудним* путем, па се с тога и у једном и у другом случају логички намеће решење, да је како једно тако и друго по сили § 11. став трећи стечајног Закона поништено.

Са овом допуном разлога Београдски Апелациони Суд одобрио је поменуто решење.

Касациони Суд оснажио је решење Апелационог Суда.

Одлука II одељења од 5. маја 1931. год. Бр. 5699.

Тих. М. Ивановић
секретар Касационог Суда.

За зграде фактички издате под закуп основица за разрез кућарине је пријављена годишња кирија.

(један случај неправилно разрезане кућарине за 1929).

Прво дунавско паробродарско друштво из Београда тужбом својом Бр. 7972/30 претставило је да је неправилно и незаконито решење Финансијског инспектората у Сомбору Бр. 2611 од 2. априла 1930. год. којим је оснажен разрез кућарине за 1929 годину од његове куће у Илоку, који је извршила Пореска управа у Илоку по поднетој пореској пријави бр. 385 и унела у распоред кућарине за општину Илок под број 432.

Као разлог о неправилности и незаконитости оспореног решења, истакло је, да је пореска власт неправилно и противно закону утврђивала пореску основицу према месним приликама и поређењем са сличним зградама издатим под кирију не узимајући у обзир уредно поднету пореску пријаву и у њој тачно означене и од киријација потврђене податке у погледу величине кирије, каква пореска пријава, у смислу чл. 106 закона о непосредним порезима, једино може служити као база за установљење пореске основице.

По свој тужби Управни суд у Београду пресудом својом од 28. јануара 1931. год. Бр. 1914, а после одржаног рочишта, поништио је решење Финансијског инспектората у Сомбору Бр. 2611 са ових разлога:

„Пријавом пореског обвезника за разрез кућарине пријављена је зграда која се фактички под закуп издаје. За овако пријављене зграде, које су према поднетој пореској пријави фактички издате под закуп, пореска власт је неправилно и противно закону, ради утврђивања пореске основице кућарине према годишњој закупнини, утврђивала годишњу кирију произвољно, и ако је у томе погледу имала јасна законска наређења!

У овом конкретном случају, за стан који је под закуп издат, у смислу чл. 34 тач. 1. зак. о непосредним порезима, пореска основица за разрез кућарине имала се утврдити на основу годишње закупнине, чији је износ од сопственика пријављен и од киријација потврђен. Таква пријава пореског обвезника, у смислу чл. 104. зак. о непосредним порезима, редовно је темељ по коме се утврђује пореска основица за кућарину и она се, с обзиром и на изјаву киријације, у смислу чл. 106. истога закона, сматра као веродостојан докуменат, када никаквим ау-

тентичним подацима није утврђена нетачност пријављеног износа, са елементима законом предвиђене кривице — чл. 41, у вези чл. 138. и 142. закона о непосредним порезима. Према томе, није се могла одбацити у законској форми поднета пореска пријава, чија тачност, у погледу величине пријављене кирије, никаквим чињеницама није у сумњу доведена.

Како са изнетих мотива, финансијска управна власт приликом доношења свога решења Бр. 2611 није водила рачуна о обавезним формама управног поступка, то се поменуто решење има и поништити, на основу чл. 34. у вези са чл. 23. зак. о Државном савету и управним судвима”.

Ова пресуда је постала извршна пошто није било жалбе.

Поступак за разрез кућарине према законским прописима на које се позива горња пресуда.

Ради утврђивања основице за разрез кућарине закон дели све зграде на оне које су фактички издате под закуп и оне које нису — чл. 34. зак. о непосредним порезима. Према тач. 1. пом. чл. 34. закона за зграде фактички издате под закуп основица је за разрез кућарине пријављена годишња кирија у часу објаве позива за подношење пореских пријава. За зграде које нису фактички издате под закуп, према тач. 2. истога члана основица се утврђује упоређењем.

Основни акт за разрез пореза је пријава пореског обвезника јер, према чл. 104. закона, пријава пореског обвезника редовно је темељ по коме се утврђује порезу подложни приход као пореска основица. За пореске пријаве за разрез кућарине још је и специјално прописано, у члану 106. став 5., да је порески обвезник дужан поднети пријаву закупцу да је потврди у погледу тачности пријављене кирије. Тачност пријављивања закупнине и потврде закупчеве загарантована је казним санкцијама. Тако у случају да је износ кирије пријављен за разрез кућарине, мањи него што је зграда у часу објаве позива за подношење пореских пријава, стварно доносила, порески обвезник, према члану 40. зак. кажњава се као утајивач по члану 142. зак. о неп. порезима. Закупац пак, који даје у пореској пријави или на питања пореских власти нетачне потврде или изјаве кажњава се, према члану 41. закона по одредбама члана 138. т. ј. са 50 до 300 дин. Па како је, на овај начин, висина кирије несумњиво утврђена пријавом, то се не би пореска основица могла утврђивати неким другим начином. Пореска власт, ако посумња у тачност пријаве, може само предузети потребне мере да се право стање ствари утврди па у случају да се нетачно пријављивање докаже казнити кривце по закону а основицу утврдити према нађеном стању по окончању истраге.

Овако је било до доношења закона о изменама и допунама у закону о непосредним порезима од 18. маја 1930 год. (Служб.

Нов. бр. 118 — XLIII) чије се одредбе, у колико се односе на разрез кућарине, примењује са важношћу од 1 јануара 1930. год. те ће се разрез за 1930. год. извршити с обзиром на ове измене. По § 5. пом. зак. којим је допуњен чл. 34. зак. о неп. порезима додавањем тачке 4., за зграде, за које је пријављена годишња бруто кирија у вредности мањој од обичајне бруто издају за нижу кирију од оне, која се фактички, према напред сврхе може за њу постићи утврдиће се пореска основица употребљеном. И овај пропис прима пријаву као пунозакни податак о висини кирије, јер и даље порески обвезник одговара за пореску утају ако нетачно пријави кирију. Само се сада претпоставља могућност да се зграде, из било којих разлога, издаје за нижу кирију од оне, која се фактички, према напред наведеним чињеницама може постићи, па за тај случај допушта одбацивање пријаве и утврђивање основице поређењем.

Боривоје Ј. Франтловић.

Нови закон о непосредним порезима није ставио продавца непокретног имања у дужност да приликом преноса подноси уверење о плаћеној порези.

М. А. као пуномоћник Р. А. продао је пред Судом непокретно имање своје властодавке постојеће у Београду купцима С. С. и жени му М. С. — Пошто заступник продавца приликом преноса није поднео уверење о плаћеној порези, то га је суд позвао наредбом да то у року од десет дана учини. Заступник продавца није по овој наредби поступио, већ је молио за продужење рока. Купци са своје стране, преко свога пуномоћника М. Ж., молили су Суд да изврши пренос тапије и без уверења о плаћеној порези, изјављујући да примају обавезу плаћања порезе у см. § 146 зак. о непосредним порезима и наводећи у исто време, да је уверење о плаћеној порези било потребно ради преноса тапије само по одредби чл. 100 ранијег зак. о порези, а да по новом закону о непосредним порезима судови нису дужни да траже доказ о плаћеној порези приликом преноса тапије. — Ако суд не усвоји ову њихову молбу, тражили су да им се изда образложено решење.

Првостепени суд је нашао:

„Да молилац тражи да суд пренесе тапију на њега и супругу му — наводећи да по новом закону о порези није потребан доказ о плаћеној порези.

Упуштајући се у оцену предњих навода Суд је нашао:

По чл. 5 зак. о непосредној порези — порески обвезник у смислу овог закона је оно лице које је по њему обавезно да плати порез а по чл. 33. истог закона — порез на приход од зграде терети кућни посед и плаћа га онај који зграду држи као своју а то значи да порезу плаћа и за исту одговара сопственик зграде.

Из изложеног види се да је обавеза плаћања порезе везана за личност — сопственика, који се факат употпуњује и чињеником предвиђеном у ст. II чл. 5. Зак. о непосред. порези, по којој обавеза плаћања порезе пренесена приватним правним уговором на друго лице не веже и пореске власти.

А само право наплате пореза од пореског обвезника сходно чл. 146 зак. о непосред. порези држава је обезбедила законским правом првенства наплате на имању сопственика и то за последње три године.

Обзиром да се преношење тапије на купца — сва необезбеђена права трећих лица према досадањем сопственику односно добру које се преноси гасе, а међу којима је и потраживање државе за неплаћену порезу — то Суд сматра да се пренос може извршити само онда кад се докаже да обавеза плаћања порезе не постоји, односно да је иста измирена — § 882 грађ. зак. — Ово са разлога што обезбеда јемства има важност само док је имање у својини лица које се као порески платца води по пореским књигама.

Према томе пошто молилац ничим није утврдио да је пореза плаћена — он се и од тражења изложеног у реферату овог решења има одбити као од тражења на закону неоснованог § 178 г. с. п.

Што се пак тиче изјаве молиоца да он пристаје да имање јамчи за наплату дужне порезе и кад се тапија пренесе на њега и супругу му Суд налази да истој нема места јер иста није учинјена код надлежне власти и по пропису чл. 152 зак. о непосредној порези“.

Са изложенога, Првостепени суд је одбио молиоца од тражења да се пренос изврши без подношења уверења о плаћеној порези.

По жалби купца Касациони суд примедбама Бр. 16650/30 поништио је ово решење са разлога:

„Суд није могао на основу чл. 5 и 33. зак. о непосред. порезима одбити жалбоца од тражења преноса тапије на њега и његову жену, а са разлога што молилац није поднео доказ да је плаћена пореза на имање чији пренос тапије тражи на себе и своју жену, ако су остали услови за пренос тапије испуњени, јер у новом закону о непосредним порезима није унета одредба која би захтевала да се у оваквом случају мора поднети доказ о плаћеној порези као што је био случај с прописом § 100 старог закона о непосредним порезима, којим је било изрично условљено потврђење преноса непокретног имања.

Са изложенога, а на основу § 325 грађ. суд. пост. Касациони суд ништи решење Бр. 77365 и препоручује суду, да по горњим примедбама и даље по закону поступи“.

Усвајајући примедбе Касационог суда, Првостепени суд је извршио пренос на купца.

*

* * *

Налазимо, да је овакво решење потпуно у сагласности са новим законом о непосредним порезима.

По чл. 33. овога закона, порезом је оптерећен кућни посед. По себи се разуме, да порезу плаћа сопственик поседа, али само као такав и када једно лице престане бити власник једнога поседа, онда аутоматски обавеза плаћања дужне порезе прелази на новог сопственика, одн. фактичног власника поседа.

Међутим Првостепени суд погрешно је нашао да је пореза на земљиште одн. зграде везана за *личност*, а не за *објекат*.

Да је тумачење Првостепеног суда погрешно види се још из тач. 3. чл. 146 правилника који гласи:

„Ако је некретност, за коју није изравнат доспели порески дуг, прешла у посед другог лица, упутиће му се одлука којом ће се констатовати постојање стварног јемства на њој и тражити у року од 15 дана да плати дуг са каматом и свент. овршним трошковима под претњом егзекуције.“

Исто тако Првостепени суд није тачно протумачио ни чл. 5. истог закона.

У овоме пропису се говори о преносу обавеза плаћања порезе с једнога лица на друго. То је *вољан пренос* и законодавац је нарочито истакао да такав пренос не веже пореске власти, што је сасвим разумљиво.

Али то се не може применити на куповину и продају имања. Извршујући продају свога поседа, продавац не преноси на купца обавезу плаћања порезе за објекат, нити је законодавац оставио на вољу уговарајућим странама да овај посао око преноса обавезе плаћања дужне порезе, на објект који је предмет продаје и куповине, изврше или не изврше, већ је, као што смо напред изложили, осигурао држави право наплате те порезе од самог новог сопственика *установом стварног јемства*.

У разлозима Првостепеног суда налази се, поред осталог, констатација, да се Држава за наплату дужне порезе „*обезбедила* законским правом првенства на имању сопственика“ — чл. 146 з. о н. п., а одмах затим у решењу се тврди, да се преношењем тапије на купца „сва необезбеђена права трећих лица према досадашњем сопственику, односно добру које се преноси, гасе, а међу којима је и потраживање државе за неплаћену порезу.“

Настаје питање у чему се састоји то обезбеђење првенства наплате, када оно има карактер необезбеђене тражбине и гаси се променом сопственика?

Међутим чл. 146 з. о н. п. јасан је, а карактер овога обезбеђења још ближе је објашњен у тач. 5 Правилника к. 146 з. о н. п. који гласи:

„Стварно јемство постоји на земљишту — зградама за оне дуговане порезе на приход од земљишта, односно од зграда, са

каматом и овршним трошковима, који су доспели за уплату у последње три године. Ово јемство је законско: оно лежи на објекту у поменутим границама макар се и не провело грунтовно књижење заложног права (интабулација) на непокретности, а има увек прво место пред свима интабулацијама”.

*

Из свега изложенога види се, да је установом стварног јемства у новом закону о непосредним порезима престала потреба да Судови траже уверење о плаћеној порези приликом преноса непокретности.

Пракса која је била раније установљена код Судова да се тражи уверење о плаћеној порези приликом свакога преноса непокретности није била произвољна и без законског наређења, већ је она уследила по изричној одредби чл. 100. зак. о непосредној порези од 14. јула 1844. год. са изменама и допунама од 1896, 1899 и 1901. год.

Међутим ова одредба није унета у закон о непосредним порезима од 8. фебруара 1928. год., који је данас на снази и према томе, судови више нису дужни да приликом преноса имања траже уверење о плаћеној порези и зато неподношење овога уверења не може више бити разлог за задржавање преноса талије.

Мил. Ж. Живадиновић, адв.

**Адвокат може бити у исто време и претседник општине —
§ 33. Закона о адвокатима.**

Решењем одбора Адвокатске коморе у Скопљу од 18. маја 1930. год. Бр. 601 избрисан је из именика адвоката исте Адвокатске коморе г. Поповић Ј. адвокат из Битоља зато, што је јануара месеца 1929. год. постављен за претседника суда општине прилепске са месечном платом, које се звање не слаже са звањем адвоката према § 33. Закона о адвокатима а г. Поповић се у смислу § 34. тач. г. истог Закона није одрекао адвокатуре.

Касациони суд поништио је ово решење са разлога:

„Кад је чланом 99. Закона о општинама означено, да се као „Службеници” сматра све општинско особље, осим претседника, потпретседника, кметова и одборника, онда је погрешила Адвокатска комора, што је жалиоца избрисала из адвокатског именика по § 33. Закона о адвокатима, јер по наведеном законском пропису претседник општинског суда није општински службеник, већ часник, које звање и занимање није у опреци са § 33. Закона о адвокатима, па према томе нема места ни брисању жалиоца из адвокатског именика те Коморе”.

Приметбе I одељења од 27. IX 1930. г. Бр. 9611.

За проверавање и потврду уверења о имовном стању у смислу § 23. тач. 2. Закона о судским таксама надлежно је среско начелство а не срески суд.

По предмету потврде уверења о имовном стању Живке, одвојено живеће жене Чедомира М. из Жаркова, неспорних дела судија среског суда за срез врачарски писмом својим од 2. априла 1931. год. Бр. 57 молио је Касациони суд да расправи сукоб о надлежности између среског суда и начелства среза врачарског о томе, ко је надлежан за оверу и потврду напред наведеног уверења. Навео је да начелство среза врачарског одбија своју надлежност с позивом на § 5. тач. 9. Закона о установљењу среских и окружних судова и чл. 16. Уредбе о отпочињању рада нових среских и окружних судова. Неспорних дела судија среског суда налази да није надлежан према чл. 18. у вези чл. 23. тач. 2. Закона о судским таксама.

Касациони суд по рассмотрењу акта овога предмета као и разлога, са којих се одбија надлежност, нашао је:

Да је чл. 23. т. 2. Закона о судским таксама стављено у дужност среским начелствима да потврде уверења општинских власти, издата на основу исто закона. Та надлежност среских начелства остала је и после установљења среских судова, јер су по чл. 5. тач. 9. Закона о установљењу среских и окружних судова, срески судови надлежни само за оверавање исправа или преписа исправа, али не и за прсверавање података у уверењу, које општинске власти дају о имовном стању парничних странака, јер се ту не оверавају изјаве приватних лица, већ се проверавају подаци општинских власти у уверењу.

Са ових разлога налази, да је за проверавање и потврду уверења о имовном стању лица надлежно среско начелство у смислу чл. 23. тач. 2. Закона о судским таксама а не срески судови и зато је акта овога предмета послао начелству среза врачарског на даљи закони поступк.

Одлук II одељења од 17. априла 1931. год. Бр. 4948.

За расправу питања о важности брака надлежан је грађански суд у смислу Уредбе од 7. - XII. 1861. г. В. Бр. 2444.

Тужиља Марија претставила је суду да је са пок. Фрањом, бившим чиновником Министарства иностраних дела склопила брак по римо-католичком обреду у Трсту у 1901. год. Кад се, као удова пок. Фрање обратила молбом истом Министарству да јој се одреди пензија њеног пок. мужа, одбијена је од тога тражења са разлога, што је њен муж за живота прешао у старокатоличку цркву, повео бракоразводну парницу и добио развод брака 1925. г. Пошто према томе тужиља није била жена пок. Фрање у време његове смрти то ју је Министарство иностраних дела одбило од тражења пензије и упутило је да до-

каже пунозаконност брака са пок. Фрањом. Кад се тужила за расправу овог питања обратила женитбеном суду надбискупје Београдско-Смедеревске, добила је од истог суда решење, по коме старо-католичка црква у Београду, која је њеном пок. мужу дала развод брака, нема право на вршење јурисдикције у погледу брачног права. Министарство иностраних дела понова је одбио тужилу од тражења пензије са разлога, што је за ово питање надлежан грађански суд. Зато је тужила суду државу Краљевину Југославију и молила суд да пресуди, да је брак између ње и њеног пок. мужа био пуноважан у време мужевљеве смрти.

Првостепени суд за Град Београд нашао је: да овде није спор између два брачника разних вероисповести из два разна брака, да би суд ценио који је од њих јачи у праву, већ је овде спор између једног брачника римо-католичке вере и државе, која не признаје важност брака. Међутим по чл. 13. закона о конкордату између Краљевине Србије и Св. Столице за расправу овога питања није надлежан редован грађански суд, већ црквена власт т. ј. суд бискупје Београдско-Смедеревске. Са ових разлога нашао је да није надлежан за пресуђивање овога спора у смислу § 49. грађ. суд. пост., па је решењем од 20. октобра 1930. год. Бр. 75625 тужбу одбио као ненадлежном суду упућену.

Касациони суд поништио је ово решење са разлога:

„Погрешно је суд огласио себе за ненадлежног да суди по овоме спору а са разлога, што овде није спор између два брачника разних вероисповести, из два разна брака, већ спор између једног брачника римо-католичке вере и државе, за чију расправу није надлежан редован суд, већ црквена власт”.

Тужитељица Марија тужи државу, која јој је оспорила пензију и упутила је на грађански суд за расправу питања о важности брака њеног — тужитељчиног — са пок. Фрањом Коломбани и у овој тужби тражи да суд пресуди, да је овај брак био у важности све до смрти Коломбани-а и поред пресуде Женитбеног суда Хрватске-старокатоличке цркве о разводу тога брака. За расправу овога спора надлежан је напротив грађански суд. Овде није спор о разводу брака, већ је у питању да ли је брак Коломбани-а са тужитељицом закључен пред римокатоличким свештеником био у важности све до смрти Коломбани-а и поред развода његова од стране Женитбеног суда старокатоличке цркве, у питању је статус тужитељице а о овоме питању има да суди грађански суд по Уредби од 7. децембра 1861. г. ВБр. 2444 (Зборник XIV стр. 202) оштампаној код § 99. грађ. Зак., који се овде с погледом на § 2. грађ. суд. пост. има применити. У овом спору могу доћи у сукоб схватања двеју разних хришћанских цркава о важности брака. о коме је реч, јер свака црква може имати своје гледиште на ту ствар и у томе случају не може спорно питање да расправи дефинитивно једна од тих цркава, већ трећи а то је грађански

суд. Ако би евентуално грађанском суду ради расправе ове парнице били потребни још какви подаци о црквеним законима или објашњењу њиховом, суд их може додати у смислу и на начин, како то речена уредба предвиђа”.

Примедбе II одељења од 12. марта 1931. г. Бр. 1262.

Саопштио

Тих. М. Ивановић

секретар Касационог суда

Један случај примене § 2. крив. зак. код дела прељубе.

Првостепени суд за град Београд пресудом својом од 27. августа 1929. год. осудио је жену приватног тужиоца Катарину и њеног сукривца Рудолфа са по месец дана затвора због дела прељубе из § 196. ст. к. з.

На изјављено незадовољство оба браниоца, Београдски Апелациони Суд одобрио је ову пресуду.

По саопштењу одлуке Београдског Апелационог Суда, приватни тужилац, користећи се правом из § 197 ст. к. з., одустао је од тужбе противу своје жене, после чега је Првостепени Суд донео решење да се опт. Катарина пусти испод суђења.

Бранилац оптуженог Рудолфа поднео је жалбу Касационом Суду и тражио да се пресуда Београдског Апелационог Суда поништи са ових разлога:

§ 196 старог крив. закона, који говори о делу прељубе замењен је § 292 новог крив. закона.

Нов кривични закон друкчије цени прељубу, а нарочито има специјална наређења у погледу овлашћења за подизање тужбе.

По § 292, новог крив. зак. тужба се неће примити, нити се може ма какво ислеђење предузимати, све док се због учињене прељубе не издејствује развод брака или растава од стола и постеље.

Према томе, приватни тужилац може тужбу подићи тек када буде снабдевен са овим доказом.

Приватни тужилац по овој кривици М. Л. није издејствовао пресуду Духовног Суда, нити је повео бракоразводну парницу. На против, он је пред судом одустао од тужбе према својој жени и са њом и даље живи у браку, што се види из његовог саслушања пред судом и приложеног уверења Бр. 2868/30. Из овога изилази, да је његова тужба беспредметна, одн. да тужба више и не постоји, јер и ако је дело учињено у време када је био у важности стари крив. закон, има се применити нови, пошто се по њему суди и он је за извршиоце дела у овоме случају блажи § 2. крив. зак.

Касациони Суд примедбама Бр. 12735/31 поништио је пресуду Београдског Апелационог Суда са ових разлога:

Када је према ислеђеним околностима кривично дело извршено мес. априла 1929. год., дакле за време важења старог кривичног зак., а суди се по садашњем крив. зак., онда је, у см. § 2 к. з. потребно да Суд оцени који је од ова два закона блажи по оптуженога па тек потом своју одлуку по овоме оптужењу донесе.

Београдски Апелациони Суд, усвајајући примедбе Касационог Суда, поништио је пресуду Првостепеног Суда за Град Београд Бр. 57220/29 с тим да је с обзиром на § 2 н. к. з. потребно извидети: да ли је у смислу става другог § 292 н. к. з. поведена бракоразводна парница између приватног тужиоца и оптужене Катарине и ако јесте, како је окончана.

По одржаном новом претресу Првостепени Суд за Град Београд је нашао:

Тужбом својом Бр. 11672/29 код иследне власти и на претресима прив. тужилац М. Ј. оптужио је Рудолфа и своју жену Катарину за дело из § 196 ст. к. з. који одговара § 292 н. к. з.

Како је дело учињено у време важења старог к. з. а данас му се суди, то се према оптуженом у см. § 2. к. з. има применити закон који је по њега блажији.

Суд је даље нашао да је у конкретном случају блажији нови закон, јер § 292. н. к. з. допушта подизање тужбе приватног тужиоца тек пошто поднесе доказ о томе да је због прелјубе брак разведен или растављен од стола и постеље.

Па како овај законски услов није испуњен, јер прив. тужилац М. није поднео доказ о томе, да је брак са опт. Катарином разведен или растављен од стола и постеље, нити се у актима ове кривице налази овакав доказ, то Суд налази да се у смислу горњег зак. прописа извиђање и суђење овога дела не може ни предузимати те се и опт. Рудолф за исто има пустити испод суђења — § 250-а к. с. п. у в. § 292 к. з.

Ово у толико пре, јер се из решења овога Суда Бр. 11631/31 види, да је прив. туж. од своје тужбе према опт. Катарини одустао.

Са наведених разлога Првостепени Суд за Град Београд пустио је Рудолфа испод суђења с тим да нема никоме ништа да плати.

М. Ж. Живадиновић, адв.

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

Уписани у именик адвоката :

1. Лехно Ј. Валентин са седиштем канцеларије у Београду
2. Теслоровић Иван са седиштем канцеларије у Београду
3. Лазин Ж. Михаило са седиштем канцеларије у Неготину.

Избрисани из именика адвоката :

1. Јовановић Радомир услед ступања у држав. службу
2. Амар С. Исак услед ступања у држав. службу.

Преселили се — адвокати :

1. Мирковић Љубомир из Паланке у Младеновац
2. Видојевић Ж. Боровоје из Београда у Гроцку
3. Пиндић Драгутин из Ћуприје у Јагодину
4. Јоцић Чедомир из Београда у Младеновац
5. Аксентијевић Момир из Г. Милановца у Чачак
6. Трифунац Драгомир из Алексинца у Ражањ
7. Стефановић Милутин из Зајечара у Бољевац
8. Стошић Душан из Петровца у Пожаревац

Уписани у именик адв. приправника :

1. Димитријевић Р. Љубивоје на вежби код Гођевца Драго-слава, адв. у Београду
2. Поповић Стеван на вежби код Ступаревића Ђорђа, адв. у Београду
3. Богдановић Лука на вежби код Богдановића Исе, адв. у Београду
4. Тодоровић М. Србољуб на вежби код Татића Славка, адв. у Београду
5. Караоглановић Самуило на вежби код Миливојевића Бори-воја, адв. у Београду
6. Тајтац Живко на вежби код Милаћевића Радомира, адв. у Београду
7. Клајић Радомир на вежби код Милошевића Војислава, адв. у Београду.

Променили канцеларије адв. приправници :

1. Вучетић Лазар био код Зорца Д-р Винка сада код Радовића Николе, адв. у Београду

Избрисани из именика адв. приправника :

1. Атанацковић Рајко по одјави принципала
2. Гошовић Велиша по одјави принципала
3. Лехко Ј. Валентин пошто је постао адвокат
4. Теодоровић Иван пошто је постао адвокат
5. Здравковић Миливоје пошто је ступио на бесплатну вежбу у суд
6. Трифуновић Ст. Никола пошто је ступио на бесплатну вежбу у суд
7. Лукић Велимир по одјави принципала
8. Гелфенбајн Анатолиј по одјави принципала
9. Воркапић Радивоје по одјави принципала
10. Алексић Д. Рајко по одјави принципала
11. Богдановић Лука по одјави принципала

У циљу спречавања и онемогућавања фиктивне вежбе адвокатских приправника, Одбор Коморе донео је две важне принципијелне одлуке :

1) Адвокат, који одјави свога приправника, има лично претстати Комори и дати протоколарну изјаву о томе, да ли је адв. приправник у његовој канцеларији заиста вршио вежбу и да ли је упућиван у све гране адвокатских послова, како то предвиђа § 11. Зак. о адвокатима.

Према адвокатима, који недоласком у комору буду ометали рад, предузеће се мере које су у закону предвиђене.

2) Изабран је одбор у који су ушли Миливоје Благојевић, секретар и Михаило Миликић и Драгомир Ивковић, чланови одбора коморе, са задатком, да лично контролишу рад адв. приправника у адвокатским канцеларијама. Оваква контрола предвиђена је и законом о адвокатима и пословницима коморе, те се скреће нарочита пажња адвокатима, који имају приправнике, да именованим члановима одбора изађу у смену на сусрет и дају сва потребна обавештења кад код њих у канцеларију лично дођу. Свако противљење овом начину контроле, Одбор Коморе ће најстрожије третирати и употребити сва законска права према ономе ко буде ометао рад изабраног одбора за контролу вежбе адвокатских приправника.

Адвокати и адв. приправници, када из одговарајућих именика буду избрисани, дужни су вратити Комори своје легитимације. За случај да неко задржи легитимацију и даље након брисања из именика, легитимација ће се одузимати путем полицијске власти, што нико ко из именика буде брисан, не би требало да дозволи.

Из Пензионог Фонда

Претседник Адв. коморе по праву које му даје правила пензионог фонда сазвао је скупштину чланова за 10. мај т. г. у Београду, на којој се имало изабрати часништво фонда, како би исти могао отпочети рад. Скупштина је протекла у најбољем реду и за врло кратко време обавила посао ради кога је и сазвана.

Да се чланови не би дуго задржавали око саглашавања за овога или онога кандидата, предложена је једна листа, која је примљена акламацијом, те су, према томе изабрани:

За претседника Управног одбора

Милан Драговић, адв. из Београда

За чланове Управног одбора

1. Станко Павловић, адв. из Смедерева
2. Андреја Андрејевић, адв. из Београда
3. Момчило Јанковић, адв. из Београда
4. Павле Тодоровић, адв. из Београда
5. Петар Радојковић, адв. из Београда
6. Димитрије Крчевинац, адв. из Београда
7. Миољуб Мишић, адв. из Београда
8. Михајло Стефановић, адв. из Обреновца
9. Никола Распоповић, адв. из Београда
10. Стојан Нешић, адв. из Београда
11. Јован Велимировић, адв. из Београда
12. Милан Тадић, адв. из Београда

За чланове Надзорног одбора

1. Д-р Душан Пелеш, адв. из Београда
2. Тихомир Милосављевић, адв. из Ваљева
3. Тришко Жугић, адв. из Београда
4. Михаило Мијушковић, адв. из Јагодине
5. Драгомир Бошковић, адв. из Београда
6. Чедомир Јоцић, адв. из Младеновца
7. Живко Шушић, адв. из Београда

За чланове Избраног суда:

1. Војислав Милошевић, адв. из Београда
2. Љубомир Ненадовић, адв. из Београда
3. Борисав Николић, адв. из Београда

За заменике чланова Избраног суда:

1. Борислав Димитријевић, адв. из Београда
2. Василије Ковачевић, адв. из Београда

3. Богдан Лекић, адв. из Београда

Управни одбор фонда конституисао се на првој својој седници и то овако : за потпредседника изабрао је Момчила Јанковића, за секретара изабрао је Јована Велимировића а за благајника Милана Тадића.

Надзорни одбор изабрао је за претседника Д-р Душана Пелеша.

Канцеларија Фонда налази се на истом спрату где су и канцеларије Коморе — Ускочка бр. 2/II.

Како је Фонд потпуно одвојено тело од Коморе, која има само право надзора над радом фонда, то се скреће пажња члановима, да све оно што имају за фонд упућују непосредно на његову адресу а не на адресу Коморе, јер се то мора да администрира, те се тако ствара излишан посао.

Чланови ће преко „Бранича“ повремено бити обавештавани о раду и напретку фонда.

ИСПРАВКА

У прошлом броју „Бранича“ у чланку: „Правни лекови у кривичном судском поступку за Краљевину Југославију“, — од г. Стојана Јовановића поткрале су се ове грешке:

на стр. 160 у 4 и 5 реду озго стоји: Специјални а треба: Апелациони;

на стр. 162 у 4 реду оздо после знака питања стоји: Нема, а треба: Има, — што се овим исправља.

Уредништво

ИЗ САВЕЗНЕ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

ИЗВЈЕШТАЈ ПРЕДСЕДНИКА РЕСП. ПОСЛОВНОГА ОДБОРА*

Претседник и Пословни Одбор Савеза Адвокатских Комора имају част поднети првој редовној скупштини Савеза извештај о своме раду почев од 27. априла 1930. год. до данас.

Прва брига претседника савеза била је да обавести Господина Министра Правде да је основан Савез Адвокатских Комора, што је Господин Министар примио к знању.

Водећи бригу о израженим жељама на конституирајућој скупштини, обављеној на дан 27. априла 1930. год., Пословни је Одбор настојавао да све Коморе донесу правила о пензионим фондовима у сагласности с правилима пензионог фонда Адвокатске Коморе у Љубљани и у томе је успео, јер су у главном све Коморе донеле своја правила у горњем смислу.

У смислу одлуке конституирајуће скупштине, Пословни Одбор Савеза помогао је исто тако доношење трошковника о адвокатским наградама и готово све Коморе већ имају трошковнике, а данас ћемо се позабавити о трошковнику, који ће важити за целу нашу земљу, разуме се кад нови закон о поступку у грађ. парницама буде ступио на снагу за целу земљу.

У смислу правила нашег Савеза главни је задатак Савеза да координира а у случају потребе да концентрира рад и силе свију Комора у случају потребе заштите права и интереса адвокатског реда. У духу овога прописа, Пословни Одбор је у сваком случају који му је пријављен интервенирао негде с успехом а негде без успеха.

Нарочито пословни Одбор са задовољством истиче: да није имао потребе интервенисати у погледу заштите аутономије нашег реда, загарантоване Зак. о адвокатима од 17. марта 1929. године.

Пословни Одбор и његов претседник у више случајева бавио се интервенцијама за измену разних појединих законских одредаба било по својој иницијативи било по захтеву Комора.

Такав је случај са Зак. о судским таксама, Законом о обр-тима, чеку, о кривичном суд. пост. — али се у свима овим интервенцијама није имало успеха.

Остало је на будућем Пословном Одбору да он продужи рад на овоме, нарочито на измену чл. 6. Зак. о судским таксама, којим је прописом нашем реду наметнута тешка дужност јемчења држави за таксе, које имају клијенти да плате.

* Услед ограничености простора, доносимо у овом броју само извештај претседника, односно пословног одбора Савеза Комора поднет скупштини Савеза 29. марта 1931 т. у Загребу. У идућем броју донећемо интересантије реферате поднете скупштини као и све резолуције.

Пословни Одбор нарочито је интервенисао у погледу чл. 3. Закона о бележницима и захтевао да се у закон унесе да адвокати не могу бити у исто време и бележници и адвокати и у томе је успео, јер је у чл. 3 истог закона то забрањено.

Пословни Одбор био је спона између појединих Адвокатских Комора и Министра Правде и на многе захтеве Комора интервенисао по разним предметима, о чему су Коморе биле извештене.

Савез је примио више корисних предлога, нарочито од Адвокатске Коморе из Загреба. По свима предлозима чињене су потребне интервенције. Тако је крајем прошле године на предлог Адвокатске Коморе из Загреба умољен Господин Министар Грађевина и Пошта да у вези § 240 зак. о јавним бележницима ослободи све адвокатске коморе од плаћања поштарине, пошто су по наведеном законском пропису Јавно-Бележничке Коморе ослобођене поштарине. Добивен је одговор да се без специјалног овлашћења у Закону, Адвокатским Коморама не може одобрити ослобођење. Али Одбор ипак сматра да то питање није скинуто с дневног реда и да и будући Пословни Одбор има на њему да ради.

На тражење Загребачке Адвокатске Коморе, Одбор је у два маха интервенисао поводом забране заступања код Привилеговане Аграрне Банке. Први пут је одговорено, да се та забрана односи само на случајеве где адвокати нису били снабдевени уредним пуномоћствима, а да се редовно овлашћеним адвокатима не чине никакве сметње у раду. Услед поновљених случајева забрана рада, Одбор је поново интервенисао, али из Дирекције Привилеговане Аграрне Банке добивен је одговор да је забрана уследила нарочито због једног случаја из Новог Сада и неколико случајева из Јужне Србије; где су се, приликом инспекције Министара, странке жалиле да не могу од Банке добити кредит без адвокатске интервенције. И мимо овога, Савез је предузео све, како би се ова забрана заступања, која је противна закону, скинула. — У исто време скренута је пажња Привилегованој Аграрној Банци да у случају који се десио у Новом Саду није био умешан никакав адвокат, већ изванредан агент који с адвокатуром нема никакве везе.

Од важнијих одлука Пословног Одбора истичемо одлуку да су све Коморе дужне обавестити Савез о одбијању кандидата од уписа у именик адвоката, — у вези §§ 7 и 101. зак. о адв., како би се очувала једнообразност решавања свију Комора и стога Одбор и овим путем моли Коморе да се одазивају горњој одлуци Савеза.

На питање Загребачке Коморе о томе: да ли су Коморе и Пенз. Фондови обавезни да подносе пореске пријаве и да плаћају порезу, Савез је прибавио стручно мишљење које гласи: да Адвокатске Коморе и Пенз. Фондови нису дужни наплаћивати порезу на своје приходе које прикупљају на основу законског овлашћења у Закону о адвокатима, али ако овако на-

плаћене приходе Комора и Фонд дају на приплод коме новчаном Заводу или трећем лицу, онда су дужни да плаћају порез на камату добивену од уложеног новца.

Са ових разлога и Коморе и Пензиони Фондови адвоката, ако желе да буду ослобођени од пореза на камате од уложеног новца, морају у смислу чл. 64. Закона о непосред. порезама особеним захтевом и на законом прописани начин тражити специјално ослобођење оваквих својих прихода од плаћања пореза на ренте.

Најзад Пословни Одбор обавестио је Међународни Савез адвоката о оснивању Савеза, као и о томе, да је само Савез представник нашег реда у Међународног Савеза Адвоката и послао му 1000.— франц. франака чланског улога.

Како је Међународни Савез Адвоката заказао своју Скупштину за ову годину у мају у Луксенбургу, то Одбор моли скупштину да ово прими на знање, с тим, да ће Пословни Одбор на данашњој скупштини дати детаљније обавештење по овом питању.

Извештај о стању благајне поднеће скупштини секретар Савеза.

Пословни Одбор, завршујући овај извештај, сматра за дужност, да ода признање свима онима који су га помогли у његовом раду и да се захвали Коморама на искреној помоћи и сарадњи.

У исто време Одбор моли Скупштину да верује да су Претседник Савеза и Пословни Одбор у току овога периода учинили од своје стране све што је било у њиховој моћи за што успешнији и кориснији рад Савеза.

Са жељом да рад на данашњој скупштини буде користан по Савез и цео адвокатски рад, Пословни Одбор моли Скупштину да јој га разрешицу за досадашњи рад.

Секретар Савеза

Претседник Савеза

Милан Ж. Живадиновић

Обрад Б. Благојевић

„БРАНИЧ“ ИЗЛАЗИ ЈЕДАНПУТ МЕСЕЧНО

Доноси актуелне чланке из теорије свих правних наука, саопштења из судске и управне праксе, домаће и стране — са коментарима, чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења адвокатских комора, које „Бранич“ имају за свој орган.

Власник и издавач „Бранича“ је Адвокатска комора у Београду, коју претставља претседник Обрад Благојевић.

Уредник „Бранича“ је претседник Адвокатске коморе у Београду Обрад Благојевић.

„Бранич“ се шаље адвокатима — члановима Коморе бесплатно. За нечланове претплата стаје 120—дин. годишње; за адв. приправнике и судијске приправнике 60—дин. годишње; поједини број 10—дин.

„Бранич“ се штампа у штампарији Ж. Мадаревића (пређе „Тучовић“), Београд, Цара Николе II, ул. бр. 3. Телефон 11-42.

Др. Иван Рибар

ПАРИСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ

(потписане у Паризу 28 априла 1930 године)

У Службеним Новинама од 30 Априла 1931 број 96 обнародован је Закон од 27 Маја 1930 о споразумима односно обавеза, које потичу из Трианонског Уговора и то :

Под 1. споразуму односно аранжмана између Мађарске и Поверилачких Сила;

Под 2. споразуму о решењу питања, која се односе на аграрне реформе и мешовите изабране судове;

Под 3. споразуму односно организације и функционисања аграрног фонда званог „Фонд А“ као и његовог прилога под „А“ и његовог допунског споразума;

Под 4. споразуму између Краљевине Југославије, Француске Републике, Велике Британије, Краљевине Италије, Краљевине Румуније, Чехословачке Републике односно образовања специјалног фонда званог „Фонд Б“, као и прилога, који се односе на овај споразум.

Овај Закон (§ 2) ступа у живот и добија обавезну силу, пошто се испуне одредбе о депоновању ратификационих инструмената напред речених споразума и пошто буде обнародован.

Пошто је депоновање ратификационог инструмента извршено у Паризу 9. априла 1931 године, и пошто је извршено обнародовања Закона у Службеним Новинама, то су Париске Конвенције постале законом и у нашој држави, — са даном 30 Априла 1931 године.

Овим законом расправљен је потпуно и коначно проблем репарација и регулисане су обавезе, које произлазе из Трианонског уговора. Сем тога решена су овим законом сва важна питања, која су у битној вези са решавањем аграрног питања и доношењем аграрног закона.

У вези са нашим аграрним питањем позабавићу се у овом чланку са Париским Конвенцијама.

Још дне 20 Јануара 1930 потписани су у Хагу споразуми односно потпуног и коначног решења питања финансијских обавеза, које падају на Мађарску на основу Трианонског Уговора као и обезбеђења решења свих спорова финансијске природе, који су се појавили између Мађарске или мађарских др

жављана с једне и извесних држава или њихових држављана с друге стране.

Одлучено је у Хагу, да ће дефинитивна редакција ових споразума бити поверена једном комитету који ће заседавати у Паризу.

Мађарски држављани подигли су на основу члана 250 Трианонског уговора известан број рекламација против три владе Румуније, Чехословачке, и Југославије поводом примене аграрне реформе у овим земљама.

Ове се парнице налазе данас на решавању пред Мешовитим Избраним Судовима, који су предвиђени уговорима.

Даном ступања на снагу ових конвенција мења се пасивна легитимација по свим овим парницама, које су подигнуте до 20. Јануара 1930.

На место Румуније, Чехословачке и Југославије долази искључиво као тужена страна један Фонд, звани „Аграрни Фонд“, Фонд А.

Хашким споразумом од 20. Јануара 1930 установљен је тај Фонд, а Париским споразумом одређени су услови његовог функционисања.

Овај Фонд је правни субјект, имаће финансијску аутономију и потпуно ће заменити све три државе у поменутих горе парницама.

Пресуде ће се изрицати и извршивати у случају осуде искључиво против овог Фонда, а Румунија, Чехословачка и Југославија ослобођене су сваке одговорности садашње или будуће за речене парнице.

Фонд неће бити обавезан, да изврши ни једно плаћање пре него што добије нотификацију о свима пресудама.

У смислу чл. 1. споразума II (Париских Конвенција) падаће одговорност тужене стране на Фонд у свима парницама, које су подигнуте до 20 Јануара 1930 пред Мешовитим Избраним Судовима.

Исто тако биће и са парницама, које би још подигли мађарски држављани против Југославије поводом аграрне реформе пошто аграрна реформа код нас није још предмет дефинитивног закона због добара, код којих је слободна диспозиција сопственика ограничена ефективном применом закона и уредаба о одвајању у сврхе аграрне реформе.

Парнице које би се могле подићи због примене нашег дефинитивног аграрног закона, који ће решити коначно судбину упитних добара, моћи ће се подићи само против Фонда, а Југославија је ван одговорности.

Уговорено је истим споразумом, да ће Југославија промулгирати пре 20 Јула 1931 дефинитивни Закон и предузети потребне мере, да се примени нових законских одредаба приступи што пре тиме, да се примена неће моћи одлагати даље

од 31. децембра 1933. — у колико се тиче горе поменутих добара.

Капитал Фонда А у који има Мађарска да плаћа анuitете по основу репарација, а Југославија, као и Румуњска и Чехословачка да плаћају одштету за одузета добра по основу својих аграрних закона износи према споразуму III суму од 219,500.000 златних круна (једна златна круна одговара вредности од 0.304878 грама чистог злата).

Ова је сума добивена, узимајући за основу цифре изнете у мемоару Мађарске делегације преданом Хашкој Конференцији (Друга Комисија: Источне репарације). Мађарска је поднела потраживање у укупном износу од 310,000.000 златних круна, који је сведен био на 240,000.000 златних круна. — Основне цифре, које су у овом мемоару узете за просечну вредност катастралног јутра у Румунији, Чехословачкој и Југославији сведене су према томе у односу 310 према 240.

Доциније на основу нових анкета капитал је сведен на 219,500.000 златних круна, као последица смањења урачунатих површина, при чему су сведене основне цифре за вредност једног кат. јутра остале исте.

Како већ рекох Фонд ће располагати анuitетима, који су предвиђени чланом 2 споразума III Конвенције, као и уплатама Румуније, Чехословачке и Југославије на основу локалних одштета.

Нас у вези са нашим аграрним питањем интересирају уплате Југославије у тај Фонд.

Ради потпуног одужења својих обавеза према Аграрном Фонду, Југославија ће уплаћивати Фонду сваке године почев од 1931 анuitет од 1,000.000 златних круна и то до 1. Јануара 1944 закључно, и почев од 1944 до 1 Јануара 1967 закључно анuitет од 1,672.672 златне круне под истим условима.

Ова сума представља форфетарно укупни износ одштета, које могу бити додељене југословенским аграрним законом за експроприсане земље, које припадају садашњим и будућим тужиоцима у смислу већ поменутог члана I. Споразума II.

За свако катастрално јутро, које је остављено сопственицима од почетка аграрне реформе од оних имања која су предмет парница поменутих у члану I споразума II биће капитал Аграрног Фонда смањен за 38 златних круна. Разуме се да ово вреди све до коначне ликвидације. То исто вреди и за она катастрална јутра, од оних имања, која припадају сопственицима — садашњим тужитељима, а за које би се Мешовити Избрани Суд огласио ненадлежним, или чије би тужбе Суд одбио.

Ово смањивање капитала изазива као контра-партију смањивање анuitета које има Југославија да плаћа реченом Фонду сваке године у име одштете и то: I) до 30.000 кат. јутара овако остављених сопственицима или ослобођених, смањива-

ње од 15.48 златних круна по јутру до 1. Јануара 1944 закључно и од 25.89 златних круна по јутру од 1. Јула 1944 до 1. Јануара 1967 закључно; 2) преко 30.000 кат. јутара, а по сваком накнадном јутру смањивање анuitета од 6.24 златних круна до 1. Јануара 1944 и од 10.44 круна од 1. Јула 1944 до 1. Јануара 1967 закључно и вирман суме од 231 златне круне из фонда „А“ у фонд „Б“ (Југословенске Секције). Дакле за свако јутро ослобођене земље која је у парници преко 30.000 кат. јутара већ ослобођених тече у фонд „Б“ 231 златна круна.

А о фонду „Б“ говорићемо при крају.

Парнице које су данас у течају противу Југославије пред Мешовитим Избраним Судом односе се према рачуну Мађарске на 150.000 хиљада експроприсаних катастралних јутара.

До данас остављено је сопственицима и ослобођено према нашем рачуну око 66.000 кат. јутара.

Према томе имаће се у фонд „Б“ вирманисати 36.000 пута 231 златних круна то јест толико пута 231, колико јутара прелази преко 30.000. — То изнаша 8,316.000 златних круна или око 90.000.000 Динара.

Уз ову бонификацију по јутру 231 златних круна, користиће се Југославија за свако јутро ослобођене, а под парницом стојеће земље, и смањивањем анuitета што све заједно чини коначно смањивање од 387 златних круна по јутру.

Југословенска влада доставиће фонду „А“ детаљни списак ослобођених земаља ради тачног зарачунавања одужења својих обавеза.

У смислу члана 4. Споразума III фонд „А“ ће организовати и њиме ће управљати и њега претстављати једна комисија састављена од 4 члана, од којих једног именује Мађарска влада, а три Финансијски Комитет Друштва Народа или који други орган изабран од стране трију сила.

Пресуде, што их буду изрицали Мешовити Избрани Судови биће предаване онако, како се буду доносиле Управној Комисији Фонда.

Чим комисија буде добила све пресуде по парницама поменутих у члану I. споразума II Конвенције, она ће приступити сразмерној подели између корисника ових пресуда тиме, да укупни износ неће моћи да пређе диспонибилитет Фонда.

Комисија Фонда донеће један правилник који ће одредити празила поделе.

Мешовити Избрани судови донеће и мотивисаће своје пресуде искључиво на темељу овог „Споразума II“ и одредиће тужиоцима, ако томе има места оштете на терет Фонда А.

Они ће разматрати, да ли је тужилац мађарски држављанин квалификован по Трианонском уговору, да ли постоји активна легитимација *ad causam* и да ли је његово добро било експроприсано применом аграрног законодавства. У потвр-

дном случају, они ће се изјаснити о висини евентуалне штете која има да се одреди сумарним поступком.

Управна Комисија Фонда А моћи ће да закључи и поравнање са тужиоцима.

Ови судови, који функционишу између Румуније, Чехословачке и Југославије с једне и Мађарске с друге стране биће попуњени у свим аграрним и другим парницама у свом саставу сваки са по два члана изабрана од Сталног Суда за међународну правду између држављана оних држава, које су биле неутралне за време рата и који имају квалификацију за арбитра.

Румунија, Чехословачка и Југославија имаће права избора или да задрже свога националног судију у Мешовитом Изабраном Суду или да именују једног судију од стране Аграрног Фонда.

У овим парницама заступаће Аграрни Фонд као тужену странку његов агент. — Агенти владе Румуније, Чехословачке и Југославије моћи ће интервенирати као органи за информације.

Споразумом II предвиђена су и поразнања, која су свакако у интересу и једне и друге заинтересоване државе, а да би се олакшала поравнања одређено је у члану XI, да судови неће решавати ни по једном спорном питању до 20/X 1930. До тога дана имали су се да продуже и рокови поступка сем рока за депоновање тужби, којима се отварају парнице.

Пада у очи, да је овај рок од 20/X 1930 већ давно прошао а како су Париске Конвенције ступиле код нас на снагу као Закон са даном 30 Априла 1931, то је сасма разумљиво да Југославија, а тако и Мађарска нису биле у могућности, да овај рок до 20/X 1930 употребе за евентуална поравнања у смислу Споразума. — Овај рок предвиђен је дана 28 Априла 1930 на дан потписа Париских Конвенција у претпоставци да ће конвенције одмах задобити и законску снагу.

Како су ова поравнања у интересу једне и друге стране, добро би било, када би се овај рок из члана XI Споразума II ради олакшања поравнања продужио, тиме да судови не би до измака тога рока решавали по упитним спорозима.

Разумије се, да се поравнања и у време решавања парница по судовима, могу закључити у смислу члана VIII Споразума II, што смо већ и споменули.

Рокови одређени за предавање тужби оглашени су за дефинитивне и не могу се продуживати. По проглашењу дефинитивног аграрног закона споразумеће се владе Југославије и Мађарске, да утврде, од кога ће акта предвиђеног тим законом почети тећи преклузивни рок (шест месеца) поводом аграрних спорова у Југославији.

Важно је још напоменути, да ће управна комисија Фонда А моћи, да води рачуна о квалитети земље и вршити измене у цифри од 38 златних круна, која је узета као вредност је-

дног катастралног јутра. Југославија имаће право, или да прихвати процену комисије или пак да поништи ослобођење земље остављене сопственицима.

Чланом XVIII Споразума II у случају спора, о тумачењу и примени овог споразума свака ће заинтересована држава имати права, да се обрати претставком Сталном Суду за међународну правду.

Казали смо, да по свима питањима, која се односе на аграрну реформу, пада одговорност тужене стране у свим парницама на „Фонд А“. Из капитала тога фонда треба да дођу до намирења мађарски држављани чија су имања експроприсана у сврхе аграрне реформе.

Још остају нерешена између мађарских држављана и три владе Румуније, Чехословачке и Југославије разни спорови, односно примене чланова 63, 191 и 250 Трианонског уговора. — Да се и ови спорови ликвидирају образоваће се према Споразуму IV „Фонд Б“ чији ће номинални капитал бити у износу од 100 милиона златних круна. У овај „Фонд Б“ долазе поред анuitета и вишкови аграрног Фонда А.

У члану I Споразума II уговорено је да ће Југославија обнародовати пре 20 јула 1931 дефинитивни закон.

Париске Конвенције не могу да се изврше у предвиђеним роковима, ако се не би подјелно донео и аграрни закон за северне крајеве. — Зато је одређен и рок, до којег се овај закон има обнародовати.

Аграрни је закон у коначној редакцији.

Принципи његови су нам познати, јер су јавно при свакој Бановини на конференцијама претресани.

Имаћемо дакле ускоро и тај закон, и извршивањем истог а с њим у савезу и извршивањем Париских Конвенција ликвидираћемо коначно и дефинитивно и наше аграрно питање у северним крајевима.

Стојан Јовановић, судија

ПРАВНИ ЛЕКОВИ У КРИВИЧНОМ СУДСКОМ ПОСТУПКУ ЗА КРАЉЕВИНУ ЈУГОСЛАВИЈУ

— Наставак —

III Остали правни лекови

А. Жалба

Може се изјавити противу свих решења и наредаба среског и истражног судије појединца и окружног суда као зборног, изузев оних решења и наредаба, за које је у закону изрично речено да противу њих нема места правном леку (на пр. решење о одлагању претреса) — § 328. од. I.

Противу решења Апелационог и Касационог Суда нема места жалби — § 328. од III. Изузетак од овога чини решење апелационог суда којим се преноси месна надлежност по извесној крививи на који други стварно надлежни суд, противу кога решења по § 23. има места жалби Касационом Суду.

Жалбу сем странака могу изјавити и друга лица, која су заинтересована у том спору, нарочито сведоци и вештаци — § 328. од. II.

О жалби противу решења и наредбе среског истражног судије решава веће окружног суда у нејавној седници. Пре решавања веће може тражити изјаву странака и судије. — § 11. т. 1. и 3. у в. § 331. од. 5.

О жалби противу решења судије појединца и већа окружног суда решава веће апелационог суда у нејавној седници. Веће може, пре доношења решења по жалби, тражити и изјаву противне странке и допуну аката и објашњење окружног суда. Изузетно у случајевима изрично предвиђеним у закону, о жалби на решење окружног суда решава Касациони суд (на пр. по жалби на решење о одбачају ревизије) — § 331. од. II. у в. § 342. и § 12.

Ако је жалба основана виши суд ће поништити решење или наредбу а може је и преиначити својим решењем. Ако није основана одбациће је решењем. — § 331. од. III.

При решавању по жалби виши Суд мора пазити по службеној дужности на прописе о надлежности и на повреду ванобласности — § 331. од. IV.

Б. Приговор

О праној природи приговора може се дискутовати. Г. Др. Б. Марковић у своме „Уџбенику“ сматра да приговор није правни лек већ правно средство. Овако налази прво с тога, што се правни лекови подносе противу судских одлука, док се приговор изјављује противу оптужнице, дакле акта тужиоца — странке; а друго и с тога што се у § 60 правни лекови помињу одвојено од приговора. А изузетак од овога је до Г. Др. Марковићу само случај, када окривљеник, који је у затвору, изјави само приговор а не и жалбу на решење о затвору. Само у том случају је по г. Др. Б. Марковићу приговор правни лек, јер апелациони суд, разматрајући оптужницу по том приговору мора по § 205. од. IV. донети своју одлуку и о истражном затвору.

Истог су мишљења као г. Др. Марковић и пок. Никола Огорелица*) и г. Dr. Lav. Henigsberg**).

Противу овога мишљења може се навести ово.

Пре свега, каква је разлика између правног лека и правног средства? Нови кривични поступак слабо познаје правна средства, јер их ретко где помиње.

Стоји тврђење г. Др. Марковића да се приговор изјављује противу једног акта странке, а не противу судске одлуке. Али мислим да је овде важније циљ, који се жели постићи него ли правна природа акта противу кога је приговор уперен. Шта је у суштини циљ приговору? Редовно тај, да се на једном претходном питању расправи и сама главна ствар наиме, да се одбачајем оптужнице обустави сваки даљи поступак по тој оптужби. Апелациони Суд решавајући по приговору мора по службеној дужноси пазити на све повреде материјалног закона из § 33. т. 1., на које мора пазити и Касациони Суд при решавању о ревизији. Када апелациони суд по приговору одлучи, да нема места оптужби, спор је дефинитивно расправљен, исто онако као и када би пресудом окривљени био ослобођен од оптужбе. И у једном и у другом случају спор се може понова покренути само путем понављања поступка или путем захтева за заштиту закона. У суштини дакле, приговор производи иста правна дејства као и остали правни лекови.

Разлог са кога законодавац у § 60. говори одвојено о приговору, а одвојено о празним лековима по моме мишљењу је тај, што у глави XX. Поступка, која говори о правним лековима, нигде није поменут приговор, па је било потребно, да се у § 60. нарочито истакне приговор. А у глави XX. законодавац не помиње приговор по моме мишљењу с тога, што се приговор може изјавити само противу оптужнице и ни про-

*) Види „Правни преглед“, књ. II. стр. 95.

**) Види „Zakon o Sudskom Krivičnom Postupku“, Zарез 1929. стр. 207.

тиму којег другог акта, па је било и логичније и прегледније, да се о приговору говори у глави која говори о стављању под оптужбу.

Према свему овоме сматрам да се *приговор* с правом може уврстити у *правне лекове*.

Приговор може *изјелити* само окривљеник *лично*. Нико други па чак ни бранилац не може изјавити приговор. Оправдање пак може дати и бранилац. У случају када је окривљеник у слободи приговор и оправдање могу се дати уједно у року од осам дана од пријема оптужнице и у том случају бранилац може и изјавити приговор место окривљеника. Окривљеник који је у затвору може уз приговор поднети и жалбу у року од три дана противу решења о истражном затвору — § 204.

Ако нема приговора противу оптужнице или се окривљеник изрично одрекне или одустане од приговора, оптужница добија правну снагу и акта се шаљу претседнику већа ради припреме за главни претрес — § 205. од. I.

Неблаговремени приговор истражни судија (ако је било истраге) или претседник већа (ако истраге није било) одбиће решењем, противу кога има места жалби у року од три дана. По тој жалби решава веће окружног суда у нејавној седници. Ако жалбу одбаци оптужница стаје на правну снагу. Уважи ли пак жалбу поништиће решење о одбијању приговора и наредити, да се приговор са оптужницом доставе надлежном апелационом суду ради доношења одлуке по приговору — § 205. од. I.

По приговору одлучује веће апелационог суда у нејавној седници — 205. од. III

Апелациони Суд може по приговору одлучити:

- а) да се приговор одбаци;
- б) да се оптужница врати суду првог степена;
- в) да се суд првог степена или и сам апелациони суд огласе ненадлежним;
- г) да се уважи приговор и да се оптужба одбаци.

Може бити и делимичног одбачаја оптужбе — § 248. од. II. у в. § 208. од. II.

Приговор може апелациони суд *одбаци*т решењем ако га није изјавило овлашћено лице — § 204.

Оптужница се враћа суду првог степена када апелациони суд нађе формалне грешке или недостатке било у самој оптужници било у претходном поступку, или кад апелациони суд сматра да се мора извршити какво дослеђење ради бољег разјашњења ствари. — § 206. од. I.

У року од три дана од саопштења примедба апелационог суда којим се враћа оптужница тужилац мора или поднети истражном судији предлог за отварање или допуну истраге

или нову оптужницу — § 206. од. II. Не учини ли то сматра се да је одустао од оптужбе.

Апелациони Суд може решењем огласити *ненадлежним* или себе или окружни суд, одн. судију појединца, како с погледом на стварну, тако и с погледом на месну надлежност — § 207.

Апелациони Суд може наћи да нема места оптужби и уважити *приговор а оптужбу решењем одбити* и поступак обуставити :

- 1) кад нема кривичног дела ;
- 2) кад има околности које искључују кривичну одговорност или казну или укидају казну ;
- 3) кад нема захтева, предлога или одобрења овлашћеника ;
- 4) кад има других околности које искључују гоњење (упореди са § 337. т. 1.) ;
- 5) кад нема довољно доказа о сумњи противу окривљеника као извршиоца дела — § 208. од. I.

Ако разлог са кога је одбивена оптужница користи и коме саоптуженику који није изјавио приговор, апелациони суд ће одбити по дужности оптужницу и противу њега — § 208. од. II.

Ако нема места ни једном од ових решења апелациони суд *одбациће приговор и решити* да има места оптужби. У том случају апелациони суд ће истим решењем одлучити и о предлозима изнетим у приговору о спајању или раздвајању ваше оптужба, као и о позивању или непозивању сведока и вештака на претрес. Такође ће апелациони суд тим решењем расправити и питање о затвору оптуженика и о евентуалном спроводу ком другом суду. О затвору и евентуалном спроводу расправљаће апелациони суд и приликом враћања оптужнице, оглашавања *ненадлежним*, и одбијања оптужбе — § 209.

Образложења својих одлука апелациони суд мора удесити тако, да се њима не прејудуцира главна ствар — § 210. Наравно у колико се не одбија оптужба јер се у том случају спор решава дефинитивно.

Месна надлежност суда првог степена не може се побијати по ступању оптужнице на правну снагу, док се месна надлежност апелационог суда може побијати у ревизији — § 211.

Стварна пак надлежност може се побијати у сваком стадијуму поступка.

Дали може бити приговора и код дела за чије је суђење надлежан судија појдинац среског или окружног суда? У првом случају не може бити приговора, пошто се код среског суда не подноси оптужница већ само захтев. У другом пак случају може се подићи приговор и за њега важе исти прописи.

В. Захтев за понављање кривичног поступка

Законик о судском кривичном поступку у позављање поступка увршићује и продужење поступка и преиначење пресуде која је добила правну снагу, мада ни једно ни друго у ствари није понављање поступка.

Г. Продужење поступка

Продужењу поступка има места онда, када још није донета пресуда или је иста донета од стварно ненадлежног суда. Продужење поступка може тражити само овлашћени тужилац.

Ако није застарело право на гоњење поступак се може продужити у овим случајевима :

1) а) ако су изиђаји или истрага били обустављени или оптужба била одбивена због тога, што није било захева, предлога или одобрења овлашћеника, где то закон изискује;

б) ако је поступак био обустављен због стварне ненадлежности суда ;

в) ако је поступак био обустављен због душевне оболелости окривљеника, па он доцније оздрави ;

г) ако је поступак био обустављен због отсућности или немогућности проналаска окривљеника, па се исти доцније пронађе ;

д) ако је прибављање кога доказа било скопчано са великим тешкоћама, па се доцније исте отклоне ;

2) а) ако је тужилац у поступку за које друго кривично дело задржао право, да гони за дело откривено тек у току поступка и суд му то право признао у пресуди по првом делу ;

б) ако су се тек по извршности пресуде по једном делу јавили основи сумње о каквом другом делу извршеном пре пресуђеног дела од истог окривљеника. Налазимо да овде није случај продужења поступка, већ покретање једног у основи новог поступка. И за случај под а сумњиво је, дали је то баш продужење поступка или нов поступак ;

3) ако је о злочину судио судија појединац среског или окружног суда. У овом случају има места продужењу поступка само онда, када од пресуђења није прошло више од године дана, ако је злочин угрожен робијом или заточењем преко пет година, односно шест месеци код осталих злочина — § 359. После ових рокова не може бити продужења поступка, већ само понављање поступка — § 365. т. 3.

— Наставиће се —

Мил. Р. Вељовић, судија Окр. Суду за Град Београд

УСЛОВНА КАЗНА И ЗАКОН О ШТАМПИ

Условна казна, уведена у крив. законик у § 65, као кривично-правна институција представља за нас једну новину. Природно, да је она, као таква, привукла велику пажњу свих а нарочито практичара правника, судија и адвоката.

Условна казна посматрана као културна тековина модерног друштва, резултат је савременог и либералнијег правног схватања о кривизи, кривцу и казни. Нов. Крив. Законик, категорише кривце, и према степену њихове виности и опасности којом они угрожавају друштвени правни поредак, одмерава им и казну, дајући јој првенствено поправни карактер. У једном таквом правном систему, поред осталих празних института, условној казни припада бидно место и она је један од главних регулатора његовог спровођења. Зато је условна казна међу свима празним новинама, које нам је донео нови Крив. Законик једна од најважнијих ако не и најважнија.

Али, ако су готово сви правници једнодушни у томе, они се дивергентно размимоилазе у мишљењима, кад је у питању практична примена условне казне по специјалним законима а нарочито кад је у питању њен опстанак на кривице учињене по Закону о штампи. И док браниоци мишљења, да се њена примена има проширити и на специјалне законе оснивају своје гледиште, као на правно-политичкој мери и установи културног и модерног правног правца у науци, као и на томе да дела учињена по специјалним законима не досежу обимност кривичних дела по Крив. Законику, да су према томе мањег значаја по јавни интерес и да се баш тиме и манифестује *ratio* законодавчев за њену општу примену — дотле противници овог становишта тврде, да се један законски пропис може применити и на специјалне законе, па макар он садржао у себи тако важну установу као што је условна казна, само ако је то изрично законом и наређено, било у Крив. Законику или специјалном закону о коме је реч, па да тако мора да се поступи и са условном осудом, јер је такву вољу законодавац испољио у § 13 Крив. Зак.

Ово би биле најопштије линије тих двају схватања.

Као што напред нагласисмо сукоб ова два мишљења нарочито је осетан, осетљив и од ванредне важности у Закону о штампи. Да ли има места условној осуди по кривицама учињеним по Зак. о штампи? Гледиште на ово питање овде су подељена.

Заступници, за њену примену, у одбрану свога гледишта истичу као главни аргуменат чл. 6 Зак. о увођ. у живот Крив. зак., који у чл. 2 вели, да Закон о штампи од 6 ауг. 1925 год. са изменама и допунама од 6 јануара 1929 год. остаје у важности, у колико није измењен Крив. закоником. Како је Крив. законик измењен, јер условна казна није постојала раније, то они консеквентно и логички изводе закључак, да она важи и за штампарске кривице. А ово, допуњују своје мишљење, тим пре, што последња алинеја истог законског наређења, јасно каже, да ће се Општи део Крив. законика, изузетно од § 13 Крив. зак., примењивати и на Закон о штампи — ergo од §§ 1—91 Крив. зак.

Напротив свом ставовишту, они који сматрају да се условна казна не може применити на кривице учињене по Закону о штампи, у одбрану своје тезе наводе да Закон о штампи као закон специјалне природе има своје нарочито материјално и процесуално право, те се оно има и стриктно примењивати на конкретне случајеве кривице. Одступања од овога допуштена су у колико то закон изрично наређује и у колико то није у колизији са прописима специјалног закона. У § 13 Крив. зак., стоји да се прописи Крив. закона неће примењивати противу оптужених, који се казне по нарочитим законима. Према томе законска наређења из општег дела Крив. зак., не могу се применити на дела учињена по Зак. о штампи а све ово нарочито због тога што је у чл. 89 Зак. о штампи тачно и јасно предвиђено и фиксирано, шта се из општег дела Крив. законика има примењивати на кривице по Зак. о штампи. У чл. 89 стоји које партије и одредбе везују Зак. о штампи а то су: покушај, свршено дело, олакшавне, ублажавне и отежавне околности, поврат и застарелост. А тај законски пропис није укинут, према чему се има и узети да важи оно што је у њему лимитативно и побројано и ништа више. Из овог даље излази да се из Општег дела могу узети за правно важне, одговарајуће законске норме, а то су оне садржане у §§ 16—34 а не у §§ 1—91 Крив. зак. Чл. 6 Зак. о Увођ. у жив. Крив. зак. је у очигледној колизији са § 13 Крив. зак., и са чл. 89 Зак. о штампи, те према томе не може имати празну вредност, све док је на снази чл. 89.

Сем тога условној осуди нема места и с тога разлога што је она често и неизводљива по штампарским кривицама. По закону о штампи има казни које су (чл. 52 Зак. о штампи) кумулативног карактера т. ј. и лишења слободе и новчане и које као нераздвојне не могу се изрицати појединачно, већ увек само обе, као целина. А то води једном апсурду. Новчане казне по Закону о штампи изричу се супститутивно т. ј. ако осуђени не плати да плати издавач, по чему је и издавач једна врста оптуженика јер одговара новчано — те примена условне казне у сваком случају у крајњој линији води условној осуди и издавачевој по новчаном изреченој казни.

Од ова два, несумњиво добро брањена и интересантна гледишта, нама изгледа законски оправданије мишљење противника примене условне казне, али исто тако одмах додајемо да је мишљење њених браниоца правно опортунитије са гледишта правнополитичког па и пожељније. Јер, изгледа нам, да ако игде има више празног интереса и логичног смисла применити условну казну, несумњиво да би Закон о штампи по својој специјалној природи био на првом месту, како по конституицији самих кривичних дела и степену њихове кажњивости у односу на кажњивост и природу дела из Крив. законика тако и по особитом карактеру самих деликвената.

Наша јурисдикција није по овоме значајном питању дефинитивно изградила своје гледиште, пошто случајева условне осуде по Зак. о штампи није било много. Према томе, прерано би било говорити о некој судској пракси, већ о усамљеним примерима.

Нама су позната три случаја изрицања условне казне по штампарским кривицама. Два, по кривицама суђеним пред Окружним судом за град Београд и један пред Окружним судом у Никшићу. У једном случају, Окружни суд је оптуженика осудио условно месец дана затвора а Апелациони суд пресуду преиначио и условну казну затвора заменио са месец дана затвора, са разлога, да у начелу нема места примени те мере на осуде по Зак. о штампи с обзиром на наређење § 6 in fine Уводног закона за Крив. законик, у в. § 13 Крив. зак. Сем тога, што пропис § 56 Зак. о штампи у другом одељку предвиђа за клевету кумулативну казну — затвор и новчану казну. Како се по чл. 40 Зак. о штампи новчана казна има платити у року од осам дана, који се рок не може одлагати, то се ни казна затвора не мож издвојити и она одложити у смислу § 65 Крив. зак. пошто казна затвора чини једну целину са новчаном казном у смислу § 56 Зак. о штампи. Наређење чл. 40 Зак. о штампи као специјалног закона, није измењено наређењима чл. 6 Уводног закона у Крив. зак. и § 13 Крив. зак. с обзиром на чл. 89 Зак. о штампи.

У другом, нама познатом случају ствар сасвим обрнуто стоји. Окружни суд је осудио оптуженог на казну затвора а Апелациони суд је исту пресуду преиначио и казну изрекао условно.

Није нам познато на каквом гледишту стоји Касациони суд у овом деликатном питању и да ли је имао прилике да да своје мишљење.

Да ли ће правни опортунитет ову законску нејасност по оној *in dubio pro reo* — решити у своју корист, то није још извесно и ако се такво решење намеће логиком ствари.

Само спорно питање, првокласно по своме значају за практичну примену, заслужује велику пажњу и озбиљно проучавање, с обзиром да се оба мишљења могу успешно бранити како са законског тако и са теоријског гледишта.

Д-р Радоје Вукчевић, адвокат

УСЛОВНА ОСУДА ЗА КРИВИЦЕ ИЗ ЗАКОНА О ШТАМПИ

Пракса на подручју Београдског апелационог суда није јединствена у питању: да ли условној осуди има места за кривице, учињене путем штампе. Међутим на подручју апелационих судова у Загребу и Љубљани ово је питање потпуно прецишћено. По тамошњој пракси условној осуди има места и за штампарска дела, уз претпоставку да постоје услови из чл. 65 Каз. зак.

Ова је пракса на закону основана са више разлога. Први разлог садржи чл. 6 закона, којим се уводе у живот Крив. законик и Закон о крив. суд. поступку. По том пропису данашњи Закон о штампи остаје и даље у важности, али општи део Крив. законика садржи све законске прописе од § 1 до § 90, па пошто се § 65 К. з. који говори о условној осуди налази у општем делу, то је несумњиво да овај пропис важи и за дела из Закона о штампи.

У последњој алинеји чл. 6 уводног закона каже се да општи део Крив. законика важи и за Закон о штампи „изузетно од прописа његовог § 13“. Код неких правника ова уметнута реченица „изузетно од прописа његовог § 13“ ствара извесну забуну, дочим ту је све јасно и ова уметнута реченица представља сасвим логичан део целине. Познато је да § 13 К. з. садржи одредбу: „Прописи овога закона неће се примењивати према лицима, која се за учињена кривична дела имају казнити по нарочитим законима“, као и да у нарочите законе спада и Закон о штампи.

Али чл. 6 уводног закона ствара само један изузетак од тог општег правила, а тај је да ће општи део Крив. законика изузетно од правила из § 13 К. з. важити и за Закон о штампи. Значи изузетак од правила направљен је само за општи део, а не и за посебни део Крив. законика, за који опште правило из § 13 остаје и даље у важности.

На крају чл. 6 уводног закона постоји услов да ће општи део. крив. законика важити и за Закон о штампи, у колико се озим што друкчије не наређује. Овај услов представља други узрок неоправдане забуне у примени и вези чл. 6 уводног закона и чл. 65 Крив. законика. Из овога само то произлази да

ни тај општи део Крив. законика, који за штампарске кривике добија своју важност — неће важити за Закон о штампи у оним питањима, у којима овај специјалан закон садржи своје нарочите одредбе. Али то не значи да се овај услов може односити на она питања, која Закон о штампи уопште нити садржи, нити нормира, већ искључиво на друкче нормирана питања.

Услов из последње алинеје чл. 6 уводног закона везан је дакле за изразито позитивну чињеницу, а његово везивање за негативну чињеницу не само што би било нелогично, већ би било и закону контрадикторно. Кад би се тим путем ишло, онда би читав општи део Крив. законика, сасвим непознат Закону о штампи, био везан за овај услов, и тиме би само у једној алинеји једног истог законског прописа — имали две контрадикције, две немогућности и за један читав зборник, а не само за једну алинеју. Оно што би прописивала главна реченица последње алинеје чл. 6 уводног законика, негирала би споредна завршна реченица исте алинеје, а то је и граматички и логички једна немогућност.

Сасвим би друга солуција била кад би случајно чл. 89 Закона о штампи уз остале одредбе предвиђао и ту, да је условна осуда за штампарске кривике искључена. У овом би случају и поред правила, да општи део крив. законика важи и за Закон о штампи — превагнуо изузетак: ако Закон о штампи нарочито што друкчије не одређује.

Један такав случај, где пропис из општег дела Крив. законика остаје без важности за Закон о штампи, имамо у питању застарелости, јер ту последњи специјалан закон отступајући од првог, општег, нарочито садржи једну противну одредбу. Ми знамо да по § 78 К. з. право на гоњење преступа који повлаче казну до године дана затвора застарела су за 2, а право на гоњење осталих, тежих преступа за 5 година. Али код преступа који се гоне по приватној тужби, приватни тужилац мора сходно § 86 К. з. тужбу поднети у року од 3 месеца, од када је сазнао за дело и учиниоца.

Клевета из чл. 52 Закона о штампи кажњавала се по чл. 56 истог закона затвором до 3 године, те би по § 78 у вези § 86 К. з. било немогуће подизање тужбе за ово дело након 4 године и 9 месеци, ако тужилац тек тада дозна за аутора неког клеветничког, анонимног памфлета. Дозна ли тужилац за извршиоца дела кад и за само дело, а то је првог дана, онда би он тужбу сходно § 86 К. з. морао поднети у року од најдаље 3 месеца. И § 78 и § 86 спадају у општи део Крив. законика, те би по првом делу, управо по главној реченици последње алинеје чл. 6 уводног закона ти прописи о застарелости важили и за Закон о штампи. Али тако ипак није, услед одредбе из завршне споредне реченице овог законског прописа, јер чл. 89 Закона о штампи друкче прописује. Ту се изрично каже: „Првао на-

подизање тужбе застарева за годину дана од дана штампања” — и тим се од правила: да општи део Крив. законика важи и за Закон о штампи, ствара овај изузетак: да за Закон о штампи не важе одредбе о застарелости из општег дела, јер је овај специјалан закон то питање друкче регулисао.

Према томе прив. тужилац по Закону о штампи може тужити од првог дана, када дозна за дело и извршиоца, до истека године, а после тога он губи право на тужбу, па макар за извршење дознао тек 367 дан после објављивања инкриминисаног написа. Ова се несумњива солуција намеће по томе, што Закон о штампи за то питање застарелости садржи једну нарочиту одредбу и што ова по изузетном пропису има превагу над њој противној општој одредби из важећег општег дела Крив. законика.

Пропис члана 89 Закона о штампи узрок је треће забуне, којој има исто толико мало места колико и онима, које садрже споредне реченице чл. 6 уводног закона. Чл. 89 Закона о штампи прописује: да ће одредбе општег казненог законика о покушају и свршеном делу, о олакшавним, ублажавним и отежавним околностима, о повратку и застарелости у свему важити и за кривична дела учињена путем штампе.

Овај законски пропис потиче из 1925 године, и према њему Закон о штампи је предузео из тада постојећег општег дела казненог законика само ове одредбе, и ништа више. Ове одредбе из чл. 89 Закона о штампи важиле су само до 1-1-1930 године када је Казнени законик послат у музејску архиву. Од тога дана читав чл. 89 Закона о штампи, изузев последње алинеје, која говори о застарелости права на подизање тужбе, престао је да важи. Он је дерогиран прописом чл. 6 уводног законика, који је општи део новог Крив. законика проширио и на Закон о штампи, изузев у оним питањима, која Закон о штампи нарочито друкче нормира.

Тако имамо случај, да је услед правила: општи део Крив. законика важи и за Закон о штампи, први део чл. 89 Закона о штампи престао гажити, а услед изузетка од тог правила: изузев ако тај специјални закон нарочито друкче прописује — остао је важити други завршни део чл. 89 истог закона. Несумњиво је да је једна одредба везана за Казнени закон са овим морала и престати, а да је новији пропис, по којему се општи део новог Крив. закона распростире и на Закон о штампи тотално заменио старији пропис из чл. 89 по којему се општи део старог закона распростирао на Закон о штампи само у изрично одређеним одредбама.

Данас више ниједан правник не може правним аргументима члану 6 уводног закона супроставити чл. 89 Закона о штампи. Не може пре свега по томе, што је чл. 6 уводног закона дерогирао чл. 89 Закона о штампи, па је и немогуће замислити да

се једно дерогирано правило истави противу оног новог правила, које је законодавац место њега увео. Немогуће је исто толико, као што је немогуће стари Казнени закон истављати противу новог Крив. законика, који је заузео његово место.

Кад се један правник нађе пред нејасном дилемом, шта закон тражи, он поред граматичког и логичког тумачења извесних одредаба мора из читавог законског склопа, из идеја и система закона да извучи на површину вероватну вољу законодавца. Ми из § 89 Закона о штампи јасно назиремо шта је хтео законодавац из 1925 године и та његова воља док другом не буде замењена — за нас мора бити меродавна. Ту је законодавац из целине старог Казненог законика издвојио низ одредаба и проширио их још 1925 год. на Закон о штампи. Условно осуда из § 65 новог Крив. законика толико је по својој суштини сродна овим из старог закона издвојеним одредбама, да би на Закон о штампи са њима и она несумњиво била проширена — само да је њену установу признавао законодавац из 1925 године.

Досуђење условне осуде зависи од скупа и природе олакшавних и ублажавних околности из § 71 и 72 новог К. з. То уосталом јасно каже и јасан законски текст из друге алинеје § 65 јер при решавању о условној осуди суд нарочито узима у обзир ранији живот и владање оптуженог, његово признање, природу учињеног дела, олакшавне околности под којима је оно учињено и томе слично. А то су управо околности које помиње и § 70 истог К. з. и од којих зависи степен кривичне одговорности оптуженога. У том пропису § 70 и 65 новог К. з. садржане су олакшавне, ублажавне и отежавне околности из старог Казненог закона, дакле исте оне одредбе које и чл. 89 Закона о штампи веже и за штампарске кривце.

Према томе кад би законодавац у 1931 доносио данашњи Закон о штампи, и кад би га руководиле исте идеје из 1925 године он би без сваке сумње у чл. 89 унео и условну осуду, кад би за то поред јасног текста чл. 6 уводног закона уопште имао потребе. Али факат да нашем законодавству из 1925 године установа условне осуде уопште није била позната не сме и не може као фантом прогонити наше новије законодавство.

Условно казна је пре свега тековина савременог законодавства и природно је да њу стари Казнени законик од 29 марта 1860 године није ни познавао, нити могао увести, кад је није познавао чак ни законодавац из 1925 године. Условно осуда у систему једног закона из 1860 исто би толико од свог система отскакала, као што би у крду бивола са Слатине и мочвара са Теразија отскакале данашње високе палате, луксузне лимузине, радио-апарати и електричне илуминације. Али исто тако систем данашњег савременог кривичног законодавства са сво-

јим хуманим одредбама нарушавало би осуство условне осуде, као што би лице Београда нарушавало непостојање електричног осветљења или водовода, или постојање коњског трамваја.

По чему то, па и кад не би било јасног пролиса из чл. 61 уводног закона — по чему то онда, да условна осуда буде ускраћена једном новинару, који је, у поштеној намери, нешто јачим таласом провентилирао моралне појмове појединаца, осуђен на месец дана затвора, а да она иста буде призната једном фалсификатору, који је осуђен на 6 месеци строгог затвора.

Ми знамо да уз постојање околности из чл. 70 К. з. и уз примену § 71 истог закона казна за убиство може бити сведена до једне године затвора, па чак и испод тога. Значи условна је осуда могућа не само код лакших преступа, већ и код злочина — само кад се они казне до максимума из § 65 К. з.

Кривце из Закона о штампи не само да су преступи, већ су то по свој природи и законској санкцији лакши преступи. Па кад је условна осуда уз стицај околности из § 70, 71 и 65 К. з. могућа и за злочина дела, могућа и за бесчашће преступе, по чему да она не буде могућа за најлакше и по својој суштини најчасније преступе из Закона о штампи ?

Извесни правници виде тешкоћу у томе, што по чл. 33 Закона о штампи осуда за материјалан део погађа поред писца субсидијерно још и уредника, издавача, штампара и растурача — ако писац не буде био способан да плати. Али овде нема тешкоћа, јер новчана казна по својој суштини одговара најлакшим преступима.

Док се условна казна у колико се она односи на слободу примењује само код осуда до једне висине, она се код новчаних казни сходно § 65 К. з. примењује до неограничених висина. Ово нам је истодобно и доказ да је то питање новчане осуде толико сићушно, да оно не може ни утицати, а камо ли уздржати један нови систем кривичног законодавства, којему је условна осуда најизразитије обележје. Питање процесних трошкова још је незнатније, јер то питање јасно нормира последња алинеја § 65 К. з.

Најзад, ако је Закон о штампи поред осталог имао за циљ да у јавна расправљања унесе достојанствен тон поштовања свакије личности, он ипак није имао намеру да извршиоца штампарских кривица жигуше теже и од бесчасних преступника. Ако је овај закон сваког критичара хтео да упозори на отменост речника, он ипак није хтео да његов евентуални замах пера инкриминише јаче од фалсификаторске воље или зликовачког експреса.

Противно становиште не значи само несхватање јасног законског текста, духа и система закона и воље законодавца. То значи више : систем законске превенције, ту најкаракте-

ристичнију одлуку новог Крив. законика, јасно изражену у § 65 и 66 онемогућити за најлакше преступе, за које би по њиховој природи као искључиво правило требало увести — условну осуду. А док то буде, позитивно право је јасно и категорично: условној осуди из § 65 К. З. има места за кривична дела учињена путем штампе уз стицај околности, предвиђених у овом законском пропису. Од овог правила на подручју Апелационих судова у Загребу и Љубљани досада није познат ниједан изузетак.

Драгутин Н. Ристив, адвокат

ЈЕ ЛИ § 375 а КАЗН. ЗАК. УКИНУТ?

Питање даље важности прописа о иступима (Част трећа српског Казненог Законика) и после 1 јануара 1930 год., дакле и после ступања на снагу Кривичног Законика за Краљевину Југославију, регулисано је Законом о привременом продужењу важности законских прописа о кажњавању иступа од 31 децембра 1929 год. Али овим законом то питање решено је на један генерални начин, те ће се у пракси наилазити на не мале тешкоће кад буде требало установити: који се кривични деликт има сматрати и даље као иступни, а који као преступни. А то већ није ни равнодушна ни безначајна ствар. Али нас овде интересује само један од њих, и то овај који предвиђа истакнути пропис, с којим се у пракси, бар код нас на селу, највише има посла, и који је, као иступ, и најзначајнији.

Поменути Закон о привременом продужењу и т. д., у § 1. прописује: Док за целу Краљевину не задобије обавезну снагу јединствени закон о иступима, остају на снази прописи досадашњих општих кривичних законика... као и сви други законски прописи о кривичним деликтима оквалификованим као иступи, у колико ова кривична дела нису обухваћена *кривичним закоником за Краљевину Југославију*. Као што се види, при сваком кривичном делу оквалификованом некада као иступ, има се сада испитивати, је ли оно и даље остало као такво, или је сада оквалификовано као преступ.

За многе иступе, нема сумње, ствар је очигледна и одмах решљива. Али за многе друге, појављиваће се у примени противречна мишљења, у толико пре што ће то питање, у највећем броју случајева, у последњем степену, решавати начелници срески (већином без факултетске правничке спреме) или пак, ређе, овлашћеници бана (Чл. 76 Зак. о унутрашњој управи), у ком случају смо тек нешто мало сигурнији за правилну одлуку. А кад се узме у обзир да се о питању даље важности појединих иступа не слажу чак ни највише судије, касационе, као што ће се мало ниже видети, онда је наш покушај, да постављеном питању дамо једно једино (наравно, по нашем мишљењу) могуће решење, које следује у закључку наших излагања, још оправданији.

У §-у 375 а. казн. зак. вели се: „Ко самовласно (без насиља) завати и присвоји што од земље општинске или правитељствене, или општенародне, томе да се одузме што је заватио, учинићу штету да накнади и да се казни од три до тридесет дана затвора, па потом да се упуту да код суда подигне редовну тужбу противу оног, у кога се државини земља затекла, ако мисли да на исту јаче право има.

„Овако ће се поступити и са оним, који би приватно какво добро на горњи начин заузео, као и са оним, који туђу ливаду прекоси, њиву преоре, прекопа, жито с туђе њиве или ма какав плод обере, покупи и т. д. у колико последње не би у други вид кривица прелазило...

Према тексту прописа, ово дело постојаће, дакле, ако се радња извршења састоји у самовласном остваривању свога фактичког или минималног права (арг. из: „ако мисли да на исту (земљу) јаче право има”), и то искључиво једном од побројаних делатности, а не и каквом другом; у противном имало би се посла са којим другим кривичним делом (арг. из: „у колико последње — збирање плодова — не би у други вид кривица прелазило”).

Испитујући сада у Кривичном Законику постоји ли који пропис који обухвата (предвиђа) ово дело, ми наилазимо само на § 383 који гласи: „Ко самовласно себи прибавља какво своје имовинско право, казниће се затвором до три месеца или новчано до 3000 динара”.

Разлика, међутим, између ова два прописа јасна је, само ако се они дубље проуче и правилно протумаче. У првом случају, радња извршења састоји се, с једне стране, у самовласном остваривању свога права, било да оно у истини постоји, било да извршилац само оправдано претпоставља да оно постоји; с друге стране, у делатностима тачно одређеним, којима се ово право остварује. У другом пак случају, радња извршења састоји се само у самовласном прибављању (остваривању) свога имовинског права у опште, дакле ма којег имовинског права, али које, у сваком случају, као право, *мора постојати*. Не припада ли извршиоцу ово право, не може ни овога кривичног дела бити, већ неког другог, без обзира на то што би се, евентуално, према учиниоцу можда могао применити § 20 крив. зак.

Као што, мислимо, јасно излази, пропис §-а 383 крив. зак., не обухвата § 375 а. казн. зак., јер је први генерални пропис, а други је специјални, поред разлике о постојању самог права.

Са овим схватањем не слаже се и г. Лаза Урошевић, касациони судија, који, у коментару §-а 383 крив. зак., вели: 1) да тај пропис предвиђа кривицу у случају кад је ко повређен у своме имовинском праву, дакле у праву које му заиста припада, или мисли да је повређен, т. ј. мисли да му то право заиста припада; и 2) да, пошто закон ништа не вели које право треба да је у питању, на покретном или непокретном добру, то се има

сматрати да под овај пропис долазе и радње из §-а 375 а. казн. зак., у колико њима није, према околностима, извршено које друго кривично дело. — Што се тиче г. Србислава М. Ковачевића, такође касационог судије, који се овим питањем исто тако бавио, он, на страни 23 листа „Полиције“, свеске за јануар 1930 год., где би управо о томе требало да буде речи, о §-у 375 а. казн. зак. ништа не говори. Али баш због тога, по њему би се имало сматрати да је овај иступ и даље остао у важности, јер он на страни 20 пом. листа вели: „... али у главном има се узети, да само о овде побројаним иступима може бити речи, да су обухваћени новим кривичним законом“.

Према свему изложеном, сматрамо да је § 375 а. казн. зак. и даље остао у важности, исто онако као што је некада постојао упоредо са §-ом 195 казн. зак., коме сада одговара § 383 крив. зак. И са гледишта опортунитета он треба да остане и даље у важности, све док се и код нас не установе земљишне (баштинске) књиге, у којима ће бити уписана сва непокретна имања и њихови прави сопственици. Јер све дотле, спорови ове врсте биће свакодневни, а оно што је редовно, мора се блаже и посматрати.

Д-р Радоје Вукчевић

КО ЈЕ НАДЛЕЖАН ЗА ШТАМПАРСКЕ КРИВИЦЕ: ВЕЋЕ ОД 3 СУДИЈЕ ИЛИ СУДИЈА ПОЈЕДИНАЦ ОКРУЖНОГ СУДА?

По чл. 73 Закона о штампи сва кривична дела учињена путем штампе извиђају и суде окружни судови. И после, као и пре конституисања среских судова остало је јасно, да штампарске кривице, макар оне повлачиле казну испод године дана затвора, остају у надлежности окружних судова. Многе од њих по својој природи а по другој алинеји § 9 К. С. П. у вези тачке 10 § 5 Закона о установљењу среских и окружних судова потпададе би под јурисдикцију среских судова.

Ту би на пример спадала сва дела из чл. 59, 66 и 69 закона, која повлаче казну до 6 месеци, као и дела из чл. 57 и 68 истог закона, која повлаче казну затвора до једне године. Ту би ушла и дела из чл. 70 и 71 која се казне највише затвором до 3 месеца, те су према кривичној санкцији равна делу самовлашћа и § 383 Крив. зак. Али и противу одредаба горњих законских прописа као општег правила, за сва ова дела надлежни су изузетно окружни судови, јер тако прописује чл. 73 Закона о штампи, а при томе остаје и чл. 10 закона којим се уводе у живот Крив. зак. и Крив. суд. пост.

Док је ово питање о надлежности између два суда ван дискусије, дискусија се отвара код другог, следећег питања: ко је надлежан за ова дела — веће или судија појединац окружног суда. По трећем одељку § 10 К. С. П. у вези одељка II § 7 Закона о установљењу среских и окружних судова судија појединац код окружног суда надлежан је за све преступе. По 2 тачки § 11 К. С. П. веће од 3 судије надлежно је за злочина дела, изузев оних, за која закон прописује смрт или вечиту робију, за која је по § 75 К. С. П. надлежно веће од 5 судија.

Крив. дела из Закона о штампи нису злочини, већ преступи. По § 15 К. з. преступи су она крив. дела за која закон прописује строги затвор, затвор или новчану казну. Закон о штампи чак ни за најтеже дело из чл. 53 не познаје теже казне од затвора, те се према томе штампарске кривице убрајају у специјалне, лакше преступе. Значи да по § 11 К. С. П. кривична дела из Закона о штампи не спадају у надлежност суд-

ског већа односно окружних као зборских судова. Кад по § 11 К. С. П. за ова дела није надлежно веће, и кад су по чл. 73 Зак. о штампи надлежни само окружни судови, онда је за дела учињена путем штампе сходно § 10 К. С. П. надлежан искључиво судија појединац окружних судова.

Код нас су изгледа две одредбе створиле пометњу у овом питању, а то су одредбе из прве алинеје чл. 73 и прве алинеје чл. 84 Закона о штампи. Чл. 73 Зак. о штампи прописује, да сва крив. дела учињена путем штампе извиђају и суде окружни судови. У 1925 години Србија и Црна Гора нису имале среских судова, а судска пракса по овом за читаву државу једнаком закону требала је бити једнака.

Данас у читавој држави изузев већег дела подручја Скопског апел. суда и Подгоричког великог суда постоје окружни судови као инокосни судови и као зборни судови. И данас окружни судови по чл. 73 Зак. о штампи, у вези чл. 6 и 10 уводног закона суде сва штампарска дела. Али данас окружне судове у суђењу чине: судија појединац — § 10 К. С. П., веће од 3 судије и од 5 судија — § 11 и 75 К. С. П. Према томе кад судија појединац окружног суда на основу § 10 К. С. П. суди крив. дела учињена путем штампе, онда се тим не вређа принцип из чл. 73 Зак. о штампи. Напротив томе принципу даје се нов израз, јер се задржава надлежност окружног суда, али се између три форума ове судске инстанце надлежност за ова дела сходно § 10 К. С. П. признаје првом форуму: судији појединцу. Према томе чл. 73 Закона о штампи, задржан у важности одредбом чл. 10 уводног закона, није сметња за примену § 10 К. С. П. који надлежност судије појединца распростире на штампарске кривице.

Ни чл. 84 Закона о штампи не садржи никакву противну одредбу. Глава девета Закона о штампи, а ту спада и овај пропис, остала је на снази и после новог поступка (чл. 10 уводног закона). Али у чл. 84 Зак. о штампи каже се, да само веће од три судије решава има ли места да се оптужени стави под суд или нема, али то не значи да такво веће и суди. У овом питању стављања под оптужбу Закон о штампи се чак и не разликује од К. С. П. По последњем делу тачке 1 § 11 К. С. П. у вези § 20 и 204 истог законика о стављању под оптужбу одлучује веће, а то је оно исто што чл. 84 Зак. о штампи прописује за штампарска дела.

Из овога произлази да ни чл. 84 као ни чл. 73 Зак. о штампи не претстављају никакво отступање од новог К. С. П.

Истиче се питање валидитета пресуда по Зак. о штампи које су досада изрицали окружни судови као зборни, у случају кад би било исправно изложено гледиште о надлежности судије појединца окружног суда. Одговор на ово питање зависи би од тога, да ли је која процесна странка стављала

до главног претреса или на овоме свој предлог по овом питању.

Ако такав предлог о образовању суда постоји, а суд је ипак судио као зборски, а не као појединац — онда би тим био повређен формални закон — тачка 2 § 336 К. С. П. Ако пак таквог предлога или приговора о саставу суда нема, а жалилац је на главном претресу имао браниоца, који је овај приговор могао истаћи — онда се он у ревизији сходно § 338 К. С. П. на такву позреду не може позивати. То по § 338 не може ни бранилац, јер сваки од њих познаје законске норме, па ће увек кад то одбрани конвенира овај приговор и истаћи. Али иако је у овом питању закон јасан, свима браниоцима без изузетка увек конвенира да судбину оптуженога радије повере судском већу, које више види и пред којим се радије пледира, него судији појединцу, макар он био и најспособнији правник. Из овог разлога до сада код нас није ни познат случај да је браниоц у свом правном леку узимао у помоћ тачку 2 § 336 К. С. П.

А исто тако на подручју Загребачког апелационог суда није познат ниједан случај да под режимом новог К. С. П. штампарске кривице суди веће, већ искључиво судија појединац Окружног суда.

Друго је питање да ли је код окружног суда, с обзиром на установу среских судова целисходно постојање судије појединца. Ово ће питање на основу стечене праксе решити законодавац а до тада је несумњива надлежност судије појединца код окружног суда за сва дела учињена путем штампе.

Ово питање и питање примене условне осуде на штампарске кривице довољни су да нам покажу колико је различита наша судска пракса под владавином унифицираног законодавства. Само ова два примера јасно истичу неодложну потребу што скоријег формирања једног Касационог суда за целу државу, који ће једнаком законодавству давати и једнаку судску праксу.

СУДСКА ПРАКСА

Опет § 414. г. з.

По маси поч. Јована Ф. Ђорђевића, званог „Беља“ изродио је спор око уживања непокретног имања — једине имовине у заоставштини — између удове Кате и пунолетне женске деце а при том удомљене из првога брака поч. Јована.

Удова Ката тражила је за себе целокупан ужитак док су јој пасторке оспоравале то право.

Ценећи питање ко је старији и слабији у праву, Н. Д. судија у 1920 год. упутио је удову Кат у спор противу својих пасторки — иначе јединих наследника оца им Јована — да тим путем докаже, да њој као удови поч. Јована припада искључиво право уживања имовине масене и да на то немају права и кћери покојникове одн. унуци поч. кћери (Једна од пасторка умрла је и оставила је малолетнике).

По благовременој жалби удове Кате, Апелациони суд оснажио је предње решење Н. Д. судије.

Удова Ката повела је била спор противу наследника почившег јој мужа Јована (деца из првог брака).

Две године доцније, Првостепени суд донео је пресуду да удова Ката има право удовичког ужитка на целокупном имању свога мужа до преудаје или смрти, без учешћа кћери и унучади покојникових. Да тужена страна плати удови....

Разлози су ове пресуде интересантни и ми ћемо их овде, у неколико, под знаком навода, изнети... „по §§ 412 и 413 г. з. удовица не само за живота мужевљева, већ и после његове смрти има права удовичког уживања мужевљевог имања, док име његово носи, и ужива га заједно са лицима, која су и за живота мужевљева учествовала у уживању имања његовог. Значи дакле да ако муж по смрти није оставио лица, која су за живота мужевљева била на имању и учествовала у уживању, удовица умрлог уживаће сама целокупно имање свога мужа. Према овоме, када је удова Ката поднетим уверењем Суда општине...., као јавном исправом по § 187 и 188 г. с. п. доказала у смислу § 178 г. с. п. да је брачна и законита жена поч. Јована, и како је признањем обеју горњих парничних страна доказано по § 180 г. с. п. да је поч. Јован поред удове оставио и кћери.... које су удате још за живота поч. Јована и живе одвојено са својим мужевима, да покојникове кћери нису учествовале у уживању имања умрлога за време његова живота, удова Ката има права уживања целокупног имања поч. Јована, и то сама без учешћа кћери мужевљевих. Позивање тужене стране на § 414 г. з. за доказ свога права на

учешће у уживању спорног имања са удовом, неумесно је. Јер пропис § 414 г. з. предвиђа случај, кад по смрти мужа остане удова на имању заједно са мужевљевом децом, родитељима, браћом или сестрама, па се не би могла слагати. Дакле, у овом законском пропису, опет је реч о лицима, која су са удовом остала на имању, њима признаје законодавац право деобе уживања на случај неслагања са удовом. Ово се јасно види из речи: на уживању добара мужевљевих са децом мушком и женском заоставша (удовица) а још јасније из речи (ако се заоставша) „не би сложити могла“ јер о слагању или неслагању може бити речи само онда, где је заједнички живот. Међутим, овде тај случај није јер тужени по свом признању у моменту смрти пок. Јована нису уживали на имању с њиме већ су одвојено живели. Њима, према томе, у смислу § 415 г. з. остаје право да наслеђено добро свога оца уживају тек после смрти или преудаје удове Кате.

Према наведеноме поднето уверење од стране тужених о сиротом стању њиховом без утицаја је на пресуђење спорног питања о обиму удовичког уживања удове Кате...

... Исто тако тужена страна није ничим доказала да је тужена Ката свога мужа напустила и у болести оставила и баш када би то било утврђено, ипак по § 417 г. з. удова Ката не би изгубила право удовичког уживања, јер се у пом. закон. пропису као услов за престајање права удовичког уживања тражи, да је жена свога мужа вероломно оставила.

По благовременој жалби тужених Апелациони суд је одобрио предњу пресуду а Касациони суд оснажио је пресуду Апелационог суда.*)

Душан П. Мишић, судија

Продавнице једне радње у месту становања или ван њега отворене у смислу чл. 8. Закона о радњама не треба протоколисати код Суда, већ је довољна у смислу чл. 5. истог закона пријава месној надлежној полицијској власти.

Фирма „Фабрика обуће Бостон А. Д.“ из Београда отворила је по разним местима у земљи продавнице. — Такову једну отворила је у Крагујевцу и Загребу.

На доставу Г. М. из Крагујевца, да „Бостон“ обавља у Крагујевцу продају готове обуће без протоколисане фирме донео је Крагујевачки Првостепени Суд пресуду од 30. XII. 1929. бр. 81957, којом је фабрика „Бостон“ кажњена због бесправног обављања продаје обуће.

Поводом жалбе фабрике Бостон, Касациони Суд решењем својим од 7. X. 1930 број 10.963 поништио је пресуду Крагу-

*) XXX Видети „Како судови тумаче § 414 г. з.“ — „Бранич“ за април 1931 године.

јевачког Суда и наложио му, да узме у оцену доказе и наведе у жалби, и да по том своју одлуку по закону донесе.

Крагујевачки Првостепени Суд размотривши понова акта овог предмета поступајући по примедбама Касационог Суда до наша пресуду од 27. X. 1930 број 56119, да се фабрика Бостон ослободи сваке казне и плаћања са следећом мотивацијом:

Како се из исказа помоћника продавнице фабрике обуће Бостон види, да у Крагујевцу не постоји радња ни филијала фабрике Бостон већ да има само продавницу, то се иста у смислу чл. 18 Закона о акционарским друштвима и чл. 8. Зак. о радњама не мора ни протоколисати већ само пријавити полицијској власти у смислу чл. 5. Зак. о радњама, што је тужена фабрика по овереном препису пријаве и учинила, то се иста има ослободити сваке казне.

2) Градско начелство у Загребу као обртна област приопштује Судбеном Столу у Загребу као трговачком суду, да је по мишљењу његовом „Фабрика обуће Бостон А. Д. у Београду“ дужна протоколисати код трговачког суда своју продавницу, а коју води у Загребу под именом своје фирме.

Судбени Стол у Загребу одлуком својом од 14. II. 1931 број 10.599 гр. позвао је фабрику Бостон, да у року од 14 дана дође протоколисати своју продавницу у Загребу под насловом „Продавница фабрике обуће Бостон А. Д.“ Загреб под претњом последица § 21 трг. Закона.

Поводом утока фабрике „Бостон“, Бански Стол у Загребу донео је решење од 29. IV. 1931 број 12119/31, којим укида нападнуту првосудну одлуку тиме, да утецатељица фабрика Бостон није дужна протоколисати своју продавницу у Загребу као филијалу поменутог друштва. Цитирао је установе Српског Закона о радњама и Српског закона о акционарским друштвима.

Мотивација Банског Стола истоветна је са мотивацијом Касационог Суда у Београду.

Решење Банског Стола је извршно и против њега нема даљег правног лека.

Саопштио

Д-р *Иван Рибар*, адвокат

При мењању врсте казне услед ублажавних околности по т. 4. § 71. крив. зак. суд, одмеравајући блажију врсту казне, није везан за минимум строжије врсте казне.

По кривизи М. Ж. због кривичног дела против имовине из т. 3 § 316 к. з. против пресуде окружног суда изјављена је ревизија и призив. Ревизија је изјављена због повреде материјалног закона из т. 3 § 337 крив. суд. пост. У оправдању ревизије наведено је:

Личност М. Ж.
личност М. Ж.

„Одмерајући окривљенику само казну од два месеца стро-
гог затвора због кривичног дела против имовине из т. 3 § 316
суд је прекорачио своју казнену власт. Тим прекорачењем
позредио је законске прописе о одмеравању казне. Обзи-
ром на околности због којих казна треба да се ублажи, суд је
могао вршити ублажења по пропису т. 4 § 71 крив. зак. Али то
се ублажење није могло учинити као што је у овом случају
учињено. Могоао је ублажити у погледу врсте казне. Могоао је
дакле изрећи у место робије строги затвор, али то ублажење
није могло бити да се учиниоцу казна одмери испод једне го-
дине строга затвора будући да према § 37 крив. зак. робија не
може бити краћа од једне године. Стога је у овом конкретном
случају повређен материјални закон из т. 3 § 337 крив. суд.
пост.”.

Касациони суд на седници свога већа од 26 маја 1931 год.
Бр. Кре. 5 решио да се ревизија и призив одбаце као неоснова-
ни са разлога:

„Не стоји навод да је окружни суд учинио повреду мате-
ријалног закона из т. 3 § 337 крив. суд. пост. прекорачујући
своју казнену власт својом одлуком о казни тиме што је оптуженику спустио казну строга затвора испод годину дана.
При мењању врсте казне услед ублажавних околности по т. 4
§ 71 крив. зак. суд, одмеравајући блажију врсту казне није
безан за минимум строжије врсте казне, јер тога ограничења
у закону нема. Закон не прописује, да у случају замене ро-
бије строгим затвором, овај не сме бити краћи од најмање за-
конске мере робије. Он само поставља правило да при одмера-
вању казне за кривична дела код којих је прописана времена
казна без назначења минимума суд може ићи до најмање за-
канске мере те врсте казне, па ако би нашао, да је и та казна
велика, да може ићи и даље па место робије изрећи строги за-
твор, а место заточења и строга затвора затвор. О минимуму
тих блажих врста казне овде ништа не говори, те се имају
применити одредбе § 39 крив. зак. који поставља највећу и
најмању меру тих казни.

Окружни суд при одмеравању казне оптуженику за ово де-
ло кретао се је у границама закона, пошто казну није спустио
испод минимума означеног у § 39 крив. зак. за строги затвор,
и својом одлуком о казни није прекорачио своју казнену
власт, те нема повреде материјалног закона из т. 3 § 337 крив.
суд. пост. Због тога се ревизија на основу т. 2 § 345 крив. суд.
пост. има одбацити као неоснована.

Касациони суд је даље нашао, да је оптуженику казна пра-
вилно одмерена с обзиром на дело и прилике под којима га је
учинио, признату му ублажавну околност и малу вредност по-
крађе. Са тога се разлога и призив има одбацити на основу
§ 253 крив. суд. пост.

Саопштио

Д. Д. Бранковић,
државни тужилац

Један случај неправилно наплаћене таксе

Београдски Трговачки Суд установио је праксу, да приликом поравнања са исправама (меницама) поред таксе из Т. Бр. 184 зак. о таксама, наплаћује још и таксу из Т. Бр. 18 истог закона у $1/2\%$ од спорне суме. Тако је исти суд по два поравнања и то једном на 200.000.— дин. а другом на 100.000.— дин. наплатио таксу из Т. Бр. 18 у 1000.— дин. односно у 500.— дин.

По тражењу повраћаја ових такса, Финансиска Дирекција решењем својим Бр. 7374 од 6. фебруара 1931. год. одобрила је повраћај, а из разлога:

„Да је суд од молиоца погрешно и неумесно наплатио таксу из Т. Бр. 18 зак. о таксама у Дин. 1000.— на белешци од 25. XII. 1929. год. Бр. 87272 којом су се молиоци поравнали у овом стору због меничног дуга у 200.000 — дин. јер за правни посао — дуг, наплаћена је такса на меници која је остала код повериоца до исплате дуга, те према томе, није имало места за наплату таксе из Т. Бр. 18 таксене тарифе на белешци где је овај дуг потврђен изјавом дужника.“

Са истих разлога Финансиска Дирекција је, решењем својим Бр. 7348 од 6. фебруара 1931. год. одобрила повраћај таксе у 500.— дин.

Тако се можемо надати, да Београдски Трговачки Суд неће у будуће наплаћивати таксу из Т. Бр. 18 зак. о таксама у поравнањима по којима парничари подносе суду исправе по којима је државна такса плаћена.

Др. Видан О. Благојевић,
адв.

И ако је решење о одмеравању адвокатске награде засновано на прописима старог закона о јавним правозаступницима, ипак је за његово разматрање надлежан Апелациони Суд у смислу § 29. Закона о адвокатима.

По изјављеној жалби адвоката Б. на решење првостепеног суда, који је упућен на редовну грађанску парницу противу туженог Милана, да тим путем тражи, како одмеравање адвокатске награде, тако и величину исте за свој рад око заступања, Крушевачки првостепени суд послао је сва акта са ожалбеним решењем Београдском Апелационом Суду на разматрање и решење. Апелациони Суд вратио је предмет првостепеном суду, налазећи да није надлежан за разматрање ожалбеног решења, већ да је надлежан Касациони Суд у смислу § 332. грађ. суд. пост., пошто је решење засновано на прописима старог закона о јавним правозаступницима.

Треће одељење Касационог Суда такође је одбило надлежност за разматрање поменутог решења зато, што по § 29. закона о адвокатима за овај поступак вреди начела поступка за

неспорне ствари и противу такве одлуке странке имају право жалбе само суду другог степена т. ј. Апелационом Суду. Зато је предмет упућен општој седници Касационог Суда ради решења сукоба о надлежности.

Касациони суд у својој општој седници нашао је, да је за разматрање ожалбоног решења првостепеног суда надлежан Апелациони Суд у смислу § 29. Закона о адвокатима пошто је поступак по овоме спору проведен по одредбама овога Закона.

Одлука од 25. IV. 1931. год. Бр. 5641.

Тих. М. Ивановић,
секретар Касац. Суда.

Судија за млађе малолетнике надлежан је за извиђање и пресуђење кривнице млађег малолетника и онда, кад дело, за које је овај оптужен, долази у надлежност поратног суда.

Начелник среза Косово Митровачког оптужио је Митровачком Првостепеном Суду Тефика Ф. из Митровице, зато, што је на дан 27 децембра 1928 године, својим фијакером повредио биволицу Изета Расимовића, рабације из Кос. Митровице, сломивши јој десни рог, те је тиме онеспособио за рад, чиме је створио кривицу из § 365 кривичног законика за Краљевину Југославију.

Митровачки Првостепени суд одлуком својом од 10 новембра 1930 године, доставио је акта овога оптужења одређеном судији за млађе малолетнике на даљи рад као надлежном.

Одређени иследни судија за млађе малолетнике нашао је, да је опт. Тефик млађи малолетник, јер је у времену извршења дела према лекарском извештају имао пуних 14 година, и да би му с обзиром на тај факат, имао судити судија за млађе малолетнике. Али, како је оптужени учинио кривицу оквалификовану као дело поништаја туђих ствари из § 365 к. з. које спада у надлежност извиђања поратног суда, те би се решењем имао ставити под поротни суд, судија за млађе малолетнике налази, да он, као такав, није надлежан да доноси решење, којим се млађи малолетник има ставити под поротни суд нити пак да му суди за ово дело, већ налази да је за доношење потребне одлуке и суђење надлежан првостепени суд као колегијални а доцније као поротни, пошто закон о измени закона о пороти од 27-XII-1929 г. не чини никакве разлике између криваца, били они одрасли или малолетници а нови поступак у погледу млађих малолетника још није ступио на снагу.

Како Првостепени суд, као колегијалан одбија од себе надлежност а судија за млађе малолетнике и сам негира да није надлежан за доношење потребне одлуке по овом оптужењу, —

то је предмет доставио Касаценом суду ради доношења одлуке о надлежности.

Касациони суд у своме IV одељењу расмотрио је акта горње кривике по овоме питању сукоба о надлежности у смислу § 8 Зак. о своме устројству и § 41 крив. суд. пост. па је нашао, да је судија за млађе малолетнике надлежан за извињање ове кривике, јер овде у конкретном случају нема да се примени никаква казна, већ имају само да се примене мере безбедности — § 28 нов. крив. Закона и зато му је послао сва акта ове кривике на даљи рад.

Одлука IV одељења од 22-XII-1930 год. Бр. 15940.

Тих. М. Ивановић,
секретар Касац. суда

За дело из § 318. крив. зак. оптужени се има осудити на казну губитка часних права и онда, када је услед признатих му олакшавних околности, у место робије кажњен строгим затвором.

Првостепени суд за Округ Београдски нашао је, да у радњи оптуженог Радојице, што је ноћу између 2 и 3 јануара 1931 год. из заграђеног обора приватног тужиоца украо три свиње стоји дело опасне крађе, предвиђено и казнимо по § 316 тач. 1 и 3 крив.зак. и да му се казна има одмерити с обзиром на добро владање — § 70 и 71 тач 4 крив. зак. па га је својом пресудом од 4 марта 1931 г. Бр. 9080 казнио са осам месеци строгог затвора без губитка часних права, налазећи да се губитак часних права уз казну строгог затвора има, према § 46 од III крив. зак., досуђивати само у случајевима законом предвиђеним.

Касациони суд поништио је ову пресуду са разлога:

„И ако је оптужени Радојица за дело за које је од поротног суда оглашен кривим, осуђен на строги затвор, ипак је државни суд погрешно, што је, позивајући се на § 46 од III крив. зак., одлучио, да се оптужени не осуђује и на губитак часних права, јер, и ако у § 316 крив. зак., за које је дело оптужени и осуђен, није изрично предвиђен губитак часних права, ипак се исти има увек досуђивати за то дело, јер је дело безчастеће а и у општем пропису о крађи — § 314 крив. зак., предвиђен је тај губитак те је логично да и веће кривично дело из § 316 кривичног зак. повлачи тај губитак и ако исти није изрично означен.“

Окружни суд за Округ београдски није усвојио ове приредбе, већ је у писму своме од 20 априла 1931 год. Бр. 14986 дао следеће противразлоге:

„Веома је важно питање да ли ће судови уз казну затвора или строгог затвора, претворен из казне робије услед олакшавних околности, досуђивати и губитак часних права.“

Ово је питање нејасно и спорно а код наших судија у пракси постоје неједнака гледишта, од којих један стоји на гледишту поништене пресуде а други по приметбама Касационог суда. У овоме случају Окружни суд за Округ београдски сматра да нема места примени споредне казне губитка часних права, јер је по § 46 крив. зак. за изрицање те споредне казне меродавна врста и величина досуђене а не у закону предвиђене главне казне. Позивању Касационог суда на § 314 крив. зак. овај суд ставља као противразлог наређења §§ 70 и 71 тач. 4 крив. зак. где се казна строгог затвора за дело из § 314 може заменити казном затвора а у том случају по § 46 крив. зак. губитак часних права не може се изрећи. За ово дело из § 316 крив. зак. предвиђена је казна робије до десет година. Она се по §§ 70 и 71 тач. 4 може заменити строгим затвором али се по наређењу овога суда у том случају не може изрећи и споредна казна губитка часних права по § 46 јер § 71 тач. 4 не предвиђа тај случај”.

Касациони суд у својој општој седници од 1 маја 1931 год. под Бр. 5478 усвојио је примедбе свога I одељења Бр. 4996/31 а речене противразлоге Окружног суда одбацио.

Тих. М. Ивановић,
секретар Касац. суда

И ако је примењен стари казни законик као блажи по оптуженог, ипак суд не може изрећи и споредну казну полицијског надзора, пошто ова није предвиђена у новом кривичном законнику.

Првостепени суд нашао је, да у радњи оптуженог стоји дело из § 221 старог казног законика, који у свему одговара делу из § 314 нов. крив. законика, а да се казна оптуженом у смислу § 2 новог кривичног законика има изрећи по § 221 казн. зак. као блажијем, па га је за исто дело казнио са једном годином дана затвора.

Сколњански Апелациони суд одобрио је ову пресуду.

Касациони суд примедбама свога IV одељења од 31 марта 1930 године Бр. 4293 поништио је поменућу пресуду Апелационог суда са разлога:

„Кад је суд, ценећи који је закон блажи у смислу § 2 новог крив. зак., нашао, да је стари кривични законик блажи, те дело квалификовао и казну одмерио оптуженоме по томе законнику, — онда је суд био дужан тај закон у целини да примени на све околности, које утичу на врсту и величину казне, осем не урачунавање одлежаног притвора у казну, које се урачунавање има извршити по § 77 новог кривичног законика, јер ово урачунавање притвора не утиче на величину казне већ само на извршење досуђене казне, а не да дело квалификује и казну одмерава по једном кривичном законнику а околност поврата да

цени и споредну казну губитка часних права да одмерава по другом кривичном закону”.

Поступајући по овим примедбама, Апелациони суд је преничио пресуду Првостепеног суда и оптуженог поред казне затвора, осудио и на годину дана полицијског надзора, за које време да изгуби и грађанску част.

Касациони суд поништио је ову пресуду са разлога:

„Апелациони суд поступајући по примедбама овога суда од 21-III-1930 год. Бр. 4293, погрешно је оптуженог Тасила осудио и на споредну казну полицијског надзора, јер је ова споредна казна укинута наређењем § 35 садањег кривичног законика, и у случају његове досуде, не би се могла извршити, те је суд не може више, примењујући у смислу § 2 крив. зак. прописе старог казненог законика од 1860 и као споредну казну ни да досуђује”.

Примедбе IV одељења од 12-V-1930 год. Бр. 6335.

Тих. М. Ибановић,
секретар Касац. суда

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

Из Пензионог Фонда

Пензиони фонд адвокатске коморе у Београду извештава своје чланове да неће слати нарочите потврде о уплати улога, пошто је признаница Поштанске штедионице, преко које се улог шаље, доказ о уплати улога. У случају да који члан не плати Управни ће га одбор извести о томе и тражити му заостали улог, и то ће посредним путем бити контрола да ли је улог примљен или не.

Препоручује се члановима Фонда да своје улоге на време шаљу.

Јов. М. Велимировић
Секретар,

Мил. П. Драговић
Претседник,

Уписан у именик адвоката

Јелић М. Радован са седиштем канцеларије у Гор. Милановцу

Избрисани из именика адвоката

1. Капетановић Никола пошто се одрекао адвокатуре
2. Јеличић Јован пошто се одрекао адвокатуре
3. Трајковић Иван пошто се одрекао адвокатуре.

Преселили се — адвокати

1. Павловић Ст. Богољуб из Вел. Градишта у Пожаревац
2. Лукић П. Бора из Вел. Градишта у Пожаревац
3. Урошевић Чедомир из Чачка у Трстеник
4. Стевановић Михаило из Ваљева у Обреновац
5. Вукадиновић Милош из Паланке у Крагујевац.

Уписани у именик адв. приправника

1. Стаменковић Урош на вежби код Милетића Аркадија, адв. у Београду
2. Краус Макс на вежби код Олипа Др. Јанка, адв. у Београду
3. Реткин П. Владимир на вежби код Никетића Др. Гојка, адв. у Београду
4. Кајон Јешуа на вежби код Алкалаја Симе, адв. у Београду

Избрисан из именика адв. приправника

1. Миленковић Т. Милорад због преласка у другу комору.

ИЗ САВЕЗА АДВОКАТСКИХ КОМОРА

ЗАКОН О СУДСКИМ ТАКСАМА И АДВОКАТИ

Реферат Мил. М. Благојевића, адвоката из Београда, на скупштини Савеза Адвокатских Комора дне 29. III. 1931.

Нови Закон о судским таксама рађен је без учешћа представника судских, адвокатских и осталих заинтересованих институција. Он је парцијелно почео ступати у живот по појединим позицијама, али пре него што би у целости ступио у примену, потребно би било у њему учинити код појединих одредаба корените промене, наравно, пошто се претходно прибаве мишљења горе поменутих институција, које су по нашем схватању једино меродавне да са сигурношћу могу својим мишљењем послужити надлежним да имају тачно мерило за доношење правилног решења по тој ствари.

I

Одговорност за плаћање такса — јемство.

Одговорност за плаћање такса предвиђена је по нозом закону на неколико места. У § 6. предвиђен је случај јемства.

У ст. 1. тач. 1. превиђено је да адвокати одговарају солидарно за све судске записнике, односно за таксу на тим записницима.

Тач. 3. истог става предвиђа да адвокати одговарају солидарно за таксу на записнике судске ако учествују при расправи без обзира на то да ли потписују записник или не потписују.

Став III. међутим отишао је још даље јер је прописао да су адвокати одговорни за таксу у сваком случају за спис, исправу или прилог т. ј. за свако писмено рађено уз њихово суделовање.

Предвиђени случајеви у § 6. које смо горе поменули не требају никаквог коментара. Они јасно указују на грубу повреду општих правних принципа.

На првом месту има такса, а то ће се доцније видети, које се плаћају по моментима нпр.: после првог рочишта, после другог рочишта, после трећег рочишта, после пресуде и т. д. И шта онда треба да значи одговорност адвоката. Ма како се идеалистички то тумачило, ма како се либерално интерпретирани ти прописи, јасно је да се овим ишло на то да се унапред утврди одговорност не само за оно што се десило, већ и за

оно што се тек у будућности има десити. Ево одмах и примера: одложи се рочиште, или се пак рочиште продужи неколико сати, суд ће сходно предвиђеним прописима и с обзиром на то да се такса за рочишта плаћа по сатима а за одлагања и по сатима и дупло од тога, позвати странку да у року од 8 дана ту таксу плати. Ако се странка позиву суда не одазове — а то ће вероватно бити кад год је странка у положају тужене стране — суд ће по прописима закона писати пореској власти да наплату таксе изврши егzekутивним путем. И кад по закону адвокат носи солидарну одговорност, ништа није лакше него да се деси да надлежна пореска власт у чијем седишту је и седиште адвоката ту таксу наплати од њега, неморајући да се труди да проналази правога кризца. То представља несумњиво апсурд, јер је кривац за таксену кривицу унапред одређен и што му се сваког дана и за оно што није радио и није чинио унапред нагомилава казнена такса, а он кадкада због друге парничне стране можда није у могућности да то спречи и ако можда ради и правилно и по закону. Друго, њему се намеће одговорност и онда кад њој у опште нема места, пошто та врста одговорности може често пута да му буде наметнута, било забуном странака, било намерно од истих. Пропис вели да свако писмено састављено уз суделовање адвоката претпоставља и солидарну одговорност адвокату у погледу таксе. Није ли могуће онда да костур или концепат једног писмена кога адвокат преда заинтересованим странкама ради корекције и студирања оне усвоје као уредан односно прогласе га за оригинал, потпишу га и сутра дође до одговорности за таксу што писмено није таксирано, они, било из забуне, или намерно, означе, да је творац тога адвокат Н. Н., који ће можда ни крив ни дужач, а због постојећих прописа морати да таксу плати.

Најзад § 39. Зак. о таксама најбоље даје потврду колико неправедне одговорности може имати адвокат и кад најсавесније отправља свој посао. У том § 39. речено је: „да ће лице, које на недозвољен начин дође до уверења о сиромашном праву поред кривичне одговорности платити и новчану казну која износи пет пута колико редовна. И ако се претпостави да једно лице на недозвољени начин узме уверење, преда га адвокату да га у том спору заступа а у току спора констатује се неистинитост исправе, по § 6. који говори о јемству мораће таксу да плати адвокат ако се она од кривог лица неможе наплатити. Сви набројани примери пружају еклатантан доказ за неоснованост оваквих одредаба те их зато несумњиво треба и мењати.

По нашем схватању не може у опште бити речи о одговорности на овакав начин т. ј. за будуће кривице по закону о таксама, ово у толико пре што су ту у питању клијенти који често пута из пакости према другој парничној страни неће хтети да плате таксу или ће се пак заклањати за немаштину која ће по форми бити уредна а у ствари привидна немаштина.

У погледу одговорности адвоката могло би се усвојити следеће: да адвокат одговара за таксу само за онај спис или акт, који предаје под својим потписом или под својим штампбилом, за који је такса унапред предвиђена. Одговорност пак за неке будуће таксе адвокат не може имати, јер он не ради за себе, већ за свога клијента, који у том случају несумњиво треба да носи одговорност за правне послове који се у име његово обављају.

И закон о адвокатима и кривични закон и грађански закон предвидели су и сувише строгу одговорност адвоката, и за несавестан рад и одговорност за накнаду штете за пропуштене радње и најзад и кривичну одговорност везану са губитком звања за узимање назива под видом такса од клијената. Све те одговорности и нови Грађ. Суд. Пост. самим увођењем сигнатуре фискални интерес државе заштићује у пуној мери тако да наметање неке будуће одговорности која се можда ствара и без воље адвоката нема свог ослојца ни у праву ни у правичи.

То су разлози са којих би одредбе о јемству адвоката за таксе требало коригирати из основа и ослободити их несумњиво неправедне одговорности.

2. У § 18. закона о таксама и односном чл. правилника уз тај законски пропис прописано је: „да управитељ стечаја принудног поравнања обрачунава и лично плаћа паушалну таксу из ТБр. 16. зак. о таксама на тај начин што претходно направи прорачун те таксе, исти снабде документима овереним од стечајног судије и затим га поднесе надлежној пореској управи. Даље, прописује се да је за ту таксу по свршетку стечаја-поравнања одговоран управитељ масе. Да би поопштрио одговорност управитеља закон је у § 19. предвидео да је стечајни судија овлашћен да управитељу масе затражи и кауцију неограничавајући износ исте. Та кауција имала би да служи ако би се у будућности констатовало да је та паушална такса наплаћена у мањем износу.

Осаква једна одредба апсолутно нема разлог постојања. Поравнање у стечају између поверилаца и дужника, окончање стечаја, предавање имовине дужнику или равначу врши суд својим одлукама уз присуство и садејство извршних власти. Те власти по званичној дужности које су им предвиђене стечајним законом односно законом о принудном поравнању морају да се старају о привилегисаним тражбинама државним у колико се оне односе на таксу и којима је испред свих осталих исто тако привилегисаних тражбина дато право првенства. Законски текст § 45. стечајног закона јасно то прописује. Зашто се сада у закону о таксама уноси одредба која је у противности са тим стечајним законом. Дужности управитеља масе тачно су одређене. Границе у којима он дела тачно су прописане. Доносити нове прописе о његовим дужностима у законима ненадлежним за то несумњиво је грешка. Зар није

јасније и логичније да суд по званичној дужности као и до сада буде позванији да штити државне интересе него једна приватна личност? Чисто фискални разлози налажу да је целесходније да то ради државни орган, т. ј. суд. Нека се претпостави да управитељ масе радећи несавесно намерно и у циљу каквих спекулација или хотимичних злоупотреба избегне плаћање те таксе или њен износ лажно представи. Ако то лице нема реалне имовине у довољном износу да се државна такса наплати а она често пута може представљати велику суму с обзиром на високи тарифни број држави ће та такса или један део исте при томе случају пропасти. Ако пак тај посао као и до сада ради суд држава ће несумњиво бити и боље и сигурније заштићена баш са гледишта тих фискалних разлога.

Најзад констатацију о свршетку стечаја т. ј. о извршности решења доноси суд често пута и без знања браниоца — управитеља масе. И да ли је суд, пошто га је закон о таксама ослободио те одговорности наметнувши је управитељу масе, обавезан у том случају да се обазире на то је ли такса у опште или довољно плаћена. Сматрамо да је за то логичније да питање баш таксе и до сад и у будуће ради суд као што је и до сада било.

Са тих разлога, а пошто је та одредба већ у противности са стечајним законом — зак. о принудном поравнању, требало би је корегирати у смислу примедба које су горе поменуте.

3. Добровољне судске јавне продаје предвиђа § 23. зак. о таксама. У њему се вели: „да ће се по тар. Бр. 24. наплаћивати $\frac{1}{2}\%$ на име таксе а од висине продајне цене. Та ће се такса наплаћивати из куповне цене т. ј. њу сноси продавац. — Али каже се у чл. 23. зак. о таксама са њим солидарно одговара и лице које је на продаји ствари купило, што значи у ствари купац. Оваква одредба не значи ништа. Закон мора да прецизира тачно ко таксу плаћа. Купац начисто мора бити са тим да ли таксу плаћа он или ко други. Његово право одлучивања за куповину извесне ствари биће увек са извесном стрепњом да га сутра или ког другог дана не изненади та такса, коју он можда нема да плати и због које ће морати да трпи или продаје друге ствари да ту таксу плати. То ће нарочито погодити баш тај ситни сталеж (јер се у закону мисли на те мале продаје), који по тим продајама у најчешће случајеве купује можда баш најнужније потребе и који никада ако та одредба остане на снази неће моћи да се реши за куповину ове или оне ствари, јер ће живети у страху да га та такса не изненади. Погодније би било да се изрично назначи да је ту таксу дужан да плати купац заједно са куповном ценом да би тиме био у могућности да увек у напред зна шта ће га коштати једна ствар, него изненадити га једнога дана и са издатком за таксу или наплатом исте и ако он, можда с обзиром баш на то повишење колико такса износи не би ствар ни куповао.

Резимирајући цело то питање одговорности истичемо да

би њега требало коригирати у смислу разлога који су дати иза сваког случаја, јер они несумњиво пружају већу гаранцију баш за оно што је тенденција тога закона, а то је најпунџија и најстрожија заштита фискалних интереса државе и што мањи ризик у наплати такса.

II.

У самој таксеној тарифи у глави првој парнични и извршни поступак а у Т. Бр. 1., 2., 3., 4., 5., 6. и 7. предвиђене су таксе које се дају од момента подношења првога акта суду па до саме судске пресуде.

Тако у ТБр. 1. под а) предвиђено је да се у споровима (грађанским парницама) плаћа одређена свота чији се износ утврђује на основу вредности спорног предмета, а плаћа се кад се први поднесак упуту суду. Затим у истом ТБр. предвиђено је да се за тужбу, одговор на тужбу, реплику, и т. д. плаћа по нова такса и то у двоструком износу од прве. У ТБр. 2. предвиђено је да се на записник рочишта плаћа једна одређена такса, која се лепи на тај записник пре почетка рочишта. Али та суду положена такса за почетак рочишта вреди само ако рочиште траје пола сата. Ако рочиште траје дуже онда се по нова плаћа такса па макар, како се у закону каже, за сваки започетих других пола сата, нова такса и то у двострукоме износу од прве таксе. Даље, код виших судова ако расправа траје пола сата двоструки износ као код нижих судова. На случај да се рочиште одложи такса на записнике плаћа се испочетка макар да се то бележи на оном истом записнику и на оном истом табаку на коме је записник почет. Ако пак по некој ствари буде више рочишта плаћа се исто тако нова такса која код судова првога степена за друго и остала рочишта износи двоструко а код судова вишега степена троструко. У ТБр. 3. предвиђена је такса за прилоге која почиње од једног до 6.— Дин. по комаду. У ТБр. 4. предвиђене су таксе за дупликате судских отпавака, који по вредности плаћају таксу од 2—15.— Дин. Најзад у ТБр. 6. предвиђене таксе за пресуде које у спору до 3.000.— Дин. износи 40.—, а затим се на сваку 1.000.— Дин. пенџе још за 10.— Дин.

Као што се из горњег разлагања види под претпоставком да пред судом стоји један обичан спор који ће се окончати на другом или трећем рочишту од којих не морају сва по трајању прећи пола сата, таксена администрација забележиће да је за тај спор до његове извршне пресуде полагана такса 7—8 пута. И ако се још деси да у таквом једном спору заинтересовано лице које је престало суду моментано нема код себе у довољној мери новца колико је на име такса потребно положити одмах те суд буде принуђен да прво шаље налог дотичном за плаћање те таксе, па ако оно по налогу суда не поступи да пише пореској управи да изврши наплату таксе, наићи ће оно што ни судство а ни фискални интереси државе не очекују а

то је да цео суд почев од најнижег до највишег чиновника — судије — не ће бити у стању да врши онај посао који му је стављен у дужност за заштиту правде и правиче, јер ће бити преоптерећен радом само око такса почев од писања налога странкама за плаћање, затим аката пресечној управи да она изврши наплату ако странке не буду налог суда извршиле и најзад доношењем одлука за наплату такса.

Кривични поступак односно таксе у том поступку може се поделити на два дела. Први део обухвата таксе по свима кривичним делима из казненог закона, а други део кривице по закону о штампи. За кривичне процесе предвиђен је исти поступак само са додатком да ако има више окривљених, такса за пресуду повишаваће се процентуално и може се повисити за сто на сто више него такса за пресуду једнога кривца. Исто тако и за кривичне процесе предвиђена је такса за записнике као и у грађанским процесима т. ј. основна такса, ако претрес траје пола сата, двострука такса ако се уђе у друго пола сата и т. д. За дела по закону о штампи ТБр. 54. регулисао је у једном пропису — реченици све, велећи да се за ова дела по закону о штампи плати двострука такса него што је такса предвиђена за остала кривична дела. То значи да се записник судски плати 40.— Дин. ако претрес траје пола сата, 80.— Дин. ако се настави после пола сата, а 160.— Дин. на наредни записник ако се претрес одложи. За пресуду ако је један окривљен 100.— Дин., ако има више окривљених 200.— Дин. Не треба ваљда нарочито истипати ноторне ствари а то је да сваки грађанин по приватно-правним споровима има право на судску заштиту. С друге стране држава је дужна да у јавно-правном интересу гони кривца и казни га, као што је и право сваког држављанина да се од увреда преко јазности брани и тражи судску заштету.

Али ће поред свих тих права грађани често пута морати да размишљају о томе хоће ли подизати тужбу, јер ће морати плаћати таксе по сатима и броју претреса, а за увреде преко јавности, чак и двогубу таксу.

Није ли могуће да ће статистика криминалитета за дела која се изиђају и казне по приватном предлогу ићи на више место на ниже а разлози за то повишење стајаће несумњиво у уздржавању подизања тужби због такса.

Несумњиво да и суд у том случају не ће моћи одговорити задатку који има, а правна заштита и помоћ судска у саобраћају између грађана и суда биће знатно отежана.

III.

Подела такса, у неколико пута плаћање тих такса за један исти предмет, поред тога што сакрива таксу да никад нико не може унапред знати шта ће коштати један грађански или кривични процес, чини поред тога ту таксу скупу, много

скупљу него што је до сада било. У кривичним процесима где је у питању сазнање материјалне истине и где можда у опште не би требало плаћати таксу, нови закон о таксама ту таксу пење и чини је скупљом за 200%, а у кривицама по закону о штампи, по којима се до сада у опште није плаћала такса, за 400% од такса које су у ранијим законима о таксама предвиђене за та дела. У грађанским процесима и ако та такса за први моменат изгледа мала и ако се у првome тренутку мисли да је по новоме закону много згодније и јефтиније водити спорове, она је у ствари велика и висока. Брижљивим посматрањем констатоваће се да је на неким местима, а то је скоро у свима споровима у којима се ствар не може окончати на првоме рочишту, та такса много скупља него што је била досадања. Пословни свет, не знајући никада прави износ такса потребних за тражење правне помоћи судске, не ће смети тако лако да се одлучи за покретање судског поступка било у грађанском било у кривичном процесу, са разлога што не зна колико му је све потребно разних такса да дође до окончања истог и ако му можда у том процесу лежи или част или један део имовине.

И ако би се можда и досадашњем закону о таксама, у колико његове одредбе стоје у вези специјално баш са овим питањем, могло наћи замерке, ипак је он много и много практичнији, јер унапред предвиђа тачно износ таксе које су у свима споровима, без обзира на остале околности, исте.

Нови закон о судским таксама не чини равномерну поделу а у извесним моментима је и неправедан. По новоме закону могуће је да се деси да спор од 100.000.— Дин. плати већу таксу него спор од 500.000.— Дин. само зато што је можда у том спору од 100.000.— Дин. било једно или два рочишта више.

Горе изнети разлози по нашем схватању дају констатацију да су и са прикривености и онако таксе превисоке и да би их требало, у колико се односе на грађанско-правне послове, снизити у добром проценту, а у кривичним процесима свести на минимум евентуално чак и ослободити с тим, да од криве стране буду наклањене.

РЕЗОЛУЦИЈЕ

прихваћене на I. редовној скупштини Савеза Адвокатских Комора Краљевине Југославије у Загребу од 29. III. 1931. на поједине реферате.

I.

Опорезовање прихода адв. Комора и мир. фондова и остали приноси државни.

I. Савез Адв. Комора Краљевине Југославије обратити ће се г. Министру финансија, а преко г. Министра Правде, представком, с којом ће замолити да г. Министар донесе рјеше-

ње, којим ће на темељу точ. 1. чл. 63. Закона о непосредним порезима изрећи, да су приходи Адвокатских Комора и њихових Мировинских Фондова с насловом камата ослобођени од плаћања пореза на ренту и да се таково рјешење г. Министра Финансија достави свима Коморама, да га узмогну саопштити новчаним заводима, код којих имаде готовину, да ови не би на камате готовина Адвокатских Комора и Мировинских Фондова наплаћивали порез на ренту.

II. Савез Адвокатских Комора обратит ће се Министарству Саобраћаја, управи поште и телеграфа, поштанско одељење, представком, с којом ће, упозорењем на V. дио Тарифе о порто опросту страни 113., замолити, да се стази изван снаге рјешење г. Министра Грађевина од 5. 9. 1929. год. бр. 100.862. и уједно да се Министарство замоли, да се и Мировински Фондови опросте порта за обична писма у саобраћају са својим члановима.

III. Адвокатске Коморе, примајући притужбе против адвоката са захтјевом за поведење дисциплинскога поступка, позват ће притужитеља — у колико није притужба већ таксирана — нека допринесе накнадно таксену марку по тар. бр. 132. Закона о таксама. Ако се притужитељ не би позиву одазвао. Адв. Коморе одн. њихова Дисц. Вијећа сазнавши ипак из притужбе за дисциплинску кривицу, имат ће поступити по службеној дужности по §-у 71. Зак. о адв. — у колико, дакако, садржај притужбе буде давао довољног супстрата за поступак.

II.

Закон о судским таксама и адвокатима.

Овлашћује се Предсједништво Адв. Комора, нека на темељу реферата Благојевића Миливоја из Београда и дебате о реферату изради и упути преко г. Министра Правде г. Министру Финансија представку, у којој ће навести све промјене, које сматра потребним да се проведу у Закону о судским таксама.

III.

Примјена нових закона у пракси.

Савез Адвокатских Комора Краљевине Југославије слаже се с примједбама, које је Адвокатска Комора у Скопљу поднијела г. Министру Правде о нацрту пројекта „Закона о издавању тапија на подручју Касационог Суда у Београду и Великог Суда у Подгорици“ и моли такођер са своје стране да г. Министар изволи те примједбе уважити.

Савез Адв. Комора Краљевине Југославије моли г. Министра правде за посредовање:

1. да делокруг, описан у §-у 1. Закона о адвокатима, доиста буде и остане подручјем искључиво адвокатске делатности на да се доследно томе укине засебна установа или професија фи-

нансијско-правних заступника тиме да се уједино укине и пропис §-а 116., ал. 8. Закона о непосредним порезима гледе заступања пред управним судовима по финансијскоправним заступницима; да се надаље брише у нацрту Закона о обртима одредба о новоме и сувишноме обрту посредовања код управних власти;

2. да се упуте судови, а по г. Министру унутрашњих дела и управне власти, нека поштују §-ом 1. и 20. Зак. о адв. призната права заступања адвоката пред свим судовима и свим другим државним, самоуправним властима и јавно-правним телима, доследно томе и пред војним и духовним судовима;

3. да се упозоре судови, да новоме Стечајноме закону и Закону о принудном поразњању ван стечаја није била намера да ограничи, а камо ли да искључи право адвоката да буду они у правилу именовани управитељима стечајне масе и поразњања;

4. да се новелом Закону о судскоме кривичноме поступку прошири надлежност среских судова за преступе, и то бар за оне против части, јер се с досадашњом надлежношћу окружних судова за такве преступе повећава, комплицира и поскупљује поступак о њима;

5. да државни епар и остале јавне установе имаду бити заступане по правнички квалификованим лицима, првенствено по адвокатима, па да се судови упуте, да ни у пракси немају давати заступницима тих јавноправних тела онаква изнимна овлашћења, каква се косе с начелом једнакости странака пред судом;

6. да се умери превелика брзина у решавању парница по судовима, која се нарочито по подручју банскога стола у Загребу показала на штету потребне и једино оправдане добре квалитете судских решења; да се на време учине потребне стварне припреме за практичну примену новог грађанског поступника а напосе да се повиси данас осетљиво премалени број судца и стручно квалификованих манипулативних чиновника;

7. да се нарочито упуту Обртни суд у Љубљани на протузакозитост досадање праксе, по којој искључује адвокате од заступања странака;

8. да се одстрани контроверза између прописа §-а 222. Закона о јав. биљежницима и §-а 68. Правилника о њему, тако да странке смеју и без јавн. биљежника а уз припомоћ адвоката провести оставинску расправу;

9. да се промене Правилник и пракса Обраничкога суда Берзе у Скопљу, који суд не припушта заступање адвоката;

10. да се пропис новог Закона о поступку у грађанским парницама о обавезности одветничке сигнатуре стави изнишом раније на снагу за подручја Апелационих судова у Београду и Скопљу;

11. да се израђивање свију закона ма из којег ресора кон-

центрира код Министарства правде, како би се избегло њиховој несугласности и дошло до поједностављења закона;

12. да се укине обавезност оверовљавања потписа по јавним бележницама или суду на приватним исправама, које имају служити основом за књижење у земљишне књиге, ако је из исправа видљиво да су састављене по адвокатима, или ако су молбе, с којима се тражи књижење на основу тих исправа, сигниране по адвокату. У колико то није прихватљиво апсолутно, да се проведе бар код исправа о предметима вредним 30.000.— дина. или мање. Да се доследно томе промени § 36. Закона о земљишним књигама од 1. VII. 1930.

IV.

Закон о земљишним књигама.

Савез Адвокатских комора Краљевине Југославије моли г. Министра правде да, обзиром на то што је адвокатура занимање јавнога поретка, ослободи дужности оверовљавања потписа код исправа, које служе основом за укњижење, ако су оне састављене односно сигниране по адвокату и потписане осим по странкама још по двојници сведока. Доследно томе моли Савез промену §-а 6. Закона о земљишним књигама. У колико неби то ослобођење могло бити provedено апсолутно, моли Савез да се оно дозволи бар до границе вредности од дина. 30.000.—

Савез уједно упозорује г. Министра правде на распис г. председника Апелационог суда у Новом Саду И. Б. 2-2-1931., по којему распису судози могу оверовљавати потписе на исправама само у томе случају, ако не постоје јавни бележници у седишту суда. Будући да се овај распис коси с одредбама §-а 36. и 145. Зак. о земљ. књигама од 16. V 1930., моли Савез г. Министра да изволи учинити што је потребно да се тај распис повуче.

V.

Нацрт Закона о социјалноме осигурању у вези са Законом о адвокатима.

„Будући да Нацрт пројекта Закона о социјалном осигурању обухвата и адвокатске приправнике, тражећи од њих извршавање свију платежних дужности, прем им ускраћује могућност да постигну благодати најважнијих осигурања за случај изнемоглости и смрти те ренту за децу, условљавајући их временским чекањем, које је изједначено нормалном трајању њихове праксе; будући да надаље нацрт Пројекта стешњава положај адвоката код решавања спорних питања социјалног осигурања на начин, опречан њиховим привредним и сталешким интересима и правима, која им Закон о адвокатима зајамчује, — Савез Адв. комора моли г. Министра правде, да у споразуму са г. Министром за социјалну политику и народно здравље у будућем закону о социјалном осигурању, у колико исти буде из-

дан на основу већ обелодањеног последњег нацрта Пројекта о социјалном осигурању:

I. Нормира дужност Средишњег уреда, да онај део уплата, што ће га адвокатски приправници и њихови послодавци адвоката по установама Нацрта Пројекта уплаћивати за ренте у случају изнемоглости, старости и за дјечју ренту, имаде концем сваке пословне године рефундирати Мир. Фондовима Адвокатских Комора, који ће с тим износима располагати на начин, који буде или законом одређен или пак споразумом између адвокатских приправника и адвоката, Мир. Фонда Адвокатских Комора утврђен.

II. Измени установе §§ 209. и 210. Пројекта Закона тако да ће цели § 209. н. пр. измењен гласити:

„Код судова социјалног осигурања парничне странке могу бити заступане преко адвоката или преко пуномоћника, који су држављани Краљевине Југославије и уживају сва грађанска права“.

2. Да се у § 210. н. пр. од. 2. изостави последња изрека која гласи:

„Код одређивања ових трошкова суд ће узети у обзир само најнужније потребне трошкове правозаступничког заступања“.

III. Да се у §-у 210. н. пр. од. 3. измени онамо, да ће гласити:

„За заступање пуномоћника, дакле особа, које нису адвокати, не могу се рачунати никакви трошкови“.

Умољава се претседништво Савеза Адвокатских Комора, да овај закључак стави до знања г. Министру Правде те г. Министру за социјалну политику и народно здравље, са молбом за уважање.

VI.

Закон о општем управном поступку и адвокати.

Скупштина Савеза Адвокатских Комора Краљевине Југославије моли г. Министра правде, да изволи на надлежном месту предложити ове измене и допуне Закона о општем управном поступку од 25. XI 1930.

I. У §-у 21. испушта се читав трећи став, а место њега умеће се ова реченица:

„И пуномоћник може као и странка узети празног заступника из редова адвоката“.

II. Други став §-а 22. мења се тако да гласи:

„Као пуномоћници не могу се примити таква лица, која су сумњива или позната као пискарачи (надриписари)“.

III. Друга реченица става другог §-а 66., која почиње с „Ако кажњено лице не плати“, а свршава се „што ће се истом одлуком изрећи“, мења се и надопуњује овако:

„Ако кажњено лице не плати новчану казну у остављеном року, замењује му се ова затвором, изузевши код правних заступника. Замена новчане казне са затвором изрећи ће се истом одлуком“.

IV. § 169. мења се овако:

Свака странка сноси претходно сама своје трошкове проузроковане поступком.

У поступку између двеју или више приватних странака с противним захтевима, покренутом на предлог приватне странке, има побеђена странка, односно покретач поступка, ако одустане од њега, противној странци накнадити све трошкове проузроковане вођењем поступка, који су били потребни ради остваривања и одбране права. О висини и потреби трошкова одлучује власт, која је поступала по својој увиђавности, при чему ће брижљиво оценити све околности.

Ако постоји службено прописана тарифа за висину трошкова, напосе за награде адвоката, онда ће се трошкови одмерити по тој тарифи.

Власт одређује накнаду трошка било у главној одлуци било засебном одлуком. — Противу тих одлука могу се жалити обе странке, и то у случају засебне одлуке самосталном жалбом.

VII.

Закон о адвокатима у пракси.

Скупштина Савеза Адвокатских Комора Краљевине Југославије препушта Пословном Одбору Савеза, нека одлучи уопште о опортуности захтева да се већ сада мења Закон о адвокатима. Одлучи ли ипак Пословни Одбор, да је такав захтев опортун, има замолити г. Министра правде да прописаним путем изволи предложити Њ. В. Краљу овај

Предлог Закона о изменама и допунама Закона о адвокатима од 17. III 1929.

§ 1.

Закон о адвокатима од 17. III 1929. мења се и допуњује овако:

§ 2.

Из §-а 3., првога става испушта се читава друга реченица, која почиње са „Али ова лица“ и свршава са „у том месту“. Место тога додаје се §-у 4. као посебни задњи став ова реченица:

„Лица која су у једноме месту вршила судску или коју другу јавну службу дуже од године дана (макар и прекинуто), не могу у томе истоме месту бити ни адвокати ни адвокатски правници кроз три године откада су престала вршити дотичну службу у томе месту“.

§ 3.

Задњему ставу §-а 6. додаје се ова реченица: „Овај решава о жалбама у већима састављеним према §§-има 102. и 104. овога закона“.

§ 4.

У §-у 13., другоме ставу, првој реченици, умећу се између речи „а другу двојицу“ и „предлаже“ речи „и њихове заменике“.

§ 5.

Другоме ставу §-а 32. додаје се ова реченица: „Суд уговора искључује обе надлежности“. (Или: „Суд уговора има ипак предност“.)

§ 6.

У тачки б) §-а 54. мења се број 200 у 1000. Наредни став мења се овако: „Против ове одлуке Одбора нема места правноме леку, осим ако изречена казна премашује своту од дин. 300.—. У таквоме случају одлучује о правном леку (жалби) Дисциплинско Веће у збору од три члана. Жалба се има поднети у року од 8 дана након доставе писмене одлуке“.

§ 7.

§-у 55., слову г) додаје се иза ријечи „адвоката“: „или адвокатских приправника“.

§ 8.

У §-у 60. додаје се непосредно иза првога става а испуштајући тачку: „код Комора са 500 или мање адвоката, док код Коморе са више адвоката, највише до 24 чланова“.

§ 9.

У § 66. први став, мења се овако:

„Дисциплинско Веће извиђа, доноси своје одлуке и суди у зборовима, који се састоје из претседника или његова заменика и још два члана. Изнимно ако има да доведе одлуку по §-у 76. или ако предлог оптужнице тражи дисциплинску казну из §-а 55. тачке в) и г), има збор да састоји од укупно (укључивши претседатеља) 5 чланова“.

§ 10.

У §-у 76. умеће се као предзадњи став:

„Ове одлуке доносе се у тајној седници, по саслушању извештаја истражног повереника“.

§ 11.

Ставови трећи и четврти §-а 79. укидају се и мењају овако:

„Акта довршеног извиђаја саопштиће се Заступнику Коморе, који ће за 15 дана од њихова пријема довести један од предлога, како то прописује наредни § 80. О извршеном извиђају известиће се и окривљеник“.

§ 12.

§ 80. мења се овако:

„Након довршеног извиђаја Заступник Коморе или ће предложити допуњење извиђаја у тачно назначеноме правцу или ће

предложити обуставу поступка или ће подићи оптужницу, у којој ће изложити тачке окривљења и све што је потребно за примену усмене расправе.

Сваки од тих предлога доставит ће се Дисциплинском Већу. Против предлога за допуњење извијаја или против оптужнице нема правног лека и Дисц. Веће има да учини што је потребно за provedбу тих предлога. Ако напротив Дисциплинско Веће мисли, да се поступак нема обуставити, може против таквога предлога Заступника Коморе и само донети оптужницу било одмах било након допуне извијаја, које ће оно одредити.

Како окривљеник тако и оштећено лице имаду право пре усмене расправе ставити Дисциплинском Већу предлоге за provedбу доказа на усменој расправи. Ако Дисциплинско Веће те предлоге не буде уважило, могу их предлагачи поновити на усменој расправи.

Предлог Заступника Коморе о обустави поступка, након што буде прихваћен по Дисц. Већу, саопштиће се писмено окривљенику, Заступнику Коморе, врховном државном тужиоцу, ономе лицу које тврди да је повредом дужности са стране окривљенога оштећено у својим приватним правима и напоскон Одбору Адв. Коморе. Врховни државни тужилац и оштећени имаду против тога предлога право призива за 15 дана након пријема".

§ 13.

§ 104. мења се овако:

„Поједина Већа саставља за сваки случај претседник Касационог суда тако да једнога судију узме од судија Касационог суда, који су за то сваке године унапред од опште седнице Касационог суда у довољном броју одређени, а осталу тројицу од адвокатских судија (Адвокатска Дисц. Већа)."

§ 14.

§-у 118. додаје се као задњи или други став:

„Мировински Фондови, основани по Адвокатским Коморама у сврху осигурања, јесу правна лица".

§ 15.

У §-у 120. испуштају се у првој полуреченици речи „уз награду", а у другој полуреченици иза речи „у виду заната" додаје се „ма и без награде или протуслуге", док у истој полуреченици иза речи „осим општинских судова" уметне се „у варошима и пред другим властима".

§ 16.

Овај закон ступа у живот и добија обавезну снагу кад се обнародује у „Службеним Новинама". Од тога дана престају важити сви прописи било којег закона противни прописима овога закона.

VIII.

Браниоци.

§ 58. Зак. о суд. крив. поступку допушта тамо наведеним лицима да бране само у појединим конкретним случајевима, али не опћенито и у виду заната. С §-ом 58. није се намеравао створити посебну професију бранилаца, јер професионално брањење спада искључиво у делокруг адвоката. Савез Адвокатских Комора Краљевине Југославије моли г. Министра правде да у томе смислу изволи издати Правилник на темељу члана 25. Уводнога закона од 16. II 1929., а у сврху исправне примене §-а 58. Зак. о суд. крив. пост. Ако би се ипак, и крај помањкања потребе на браниоцима, хтело образовати од њих посебну професију, онда мисли Савез Адв. Комора да би се могло то учинити једино по овим начелима, која би имала служити и темељем дотичнога Правилника:

Брањењем у виду заната (или уопште браниоцима могу бити) могу се бавити осим адвоката још само она лица, која су уписана у листини бранилаца, коју води сваки Апелациони суд за своје подручје. Упис у једној листини овлашћује на брањење у читавој држави.

Молбе за упис у листину бранилаца поднашају се дотичноме суду. Овај ће уписати свакога, ко докаже оспособљење у смислу §-а 58. Зак. о с. к. п. Оспособљење за адвоката доказује се одлуком Одбора надлежне Адв. Коморе; оспособљење за јавног бележника одлуком Одбора надлежне јавно-бележничке Коморе. Оспособљење за судију испитује сам Апел. суд.

Ономе, који докаже то оспособљење, не може се упис у скратити.

О упису, који овлашћује на брањење, издаће Апелациони суд молиоцу декрет.

Браниоци, уписани у листини, дисциплински су одговорни Апелациономе суду. Овај одлучује и о брисању из листине бранилаца. Брисање из листине може бити и дисциплинском казном. Осим тога Апелациони суд брисаће из листине онога, који је био уписан у листину на темељу одлуке Одбора Адв. Коморе а овај касније донесе одлуку, да је бранилац изгубио један од увјета оспособљења.

С онима, који нису уписани у листину бранилаца, а баве се брањењем у виду заната, поступаће се као с надриписарима по прописима §-а 120. Зак. о адв.

IX.

Општа адвокатска тарифа.

Нацрт опште адвокатске тарифе, предложен по референту љубљанске Адв. Коморе дру. А. Урбанцу, предаје се Пословноме Одбору Савеза на проучавање, с овлашћењем да у згодном часу учини све што је потребно за повољно решење питања тарифе у читавој држави.

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ

Les nouvelles tendances du droit constitutionnel, par B. Mirkine-Guetzévitch, Professeur à L'institut des Hautes études internationales et. c. — Paris, Giard, 1931.

Ми смо већ до сада имали прилике да прикажемо у Архиву за правне и друштвене науке дела и радове овог познатог писца јавног права, који се поред својих чисто научних радова из теорије права, истакао још и као организатор у својству генералног секретара Института за јавно право у Паризу. Његово дело које овом приликом приказујемо, јесте у ствари скуп неколико продужених студија, које је писац објавио у току времена у француском часопису *Revue du Droit Public*, али су сада те студије прикупљене у једну књигу, допуњене и проширене и доведене у органску целину.

Ово доста опсежно дело г. Гецевића, које је веома instructивно и интересно, не само по теми коју расправља већ и по методу који писац употребљава за своја истраживања, садржи ову материју. У I глави писац говори о проблему рационализације власти; II глава је посвећена принципу јединства јавног права; у трећој се говори о послератним уставима; у четвртој о народном гласању у вези са парламентаризмом; у петој о уставним ревизијама (нарочито је опширно обухваћен случај Аустрије и Пољске); шеста говори о управној власти у диктатурама (где је опширно обухваћен фашизам); најзад у седмој и последњој излаже се на врло интересантан начин политички значај егzekutive и напослетку следује општи закључак.

Једно од главних тежњи послератних устава јесте према писцу јединство јавног права. У ствари не постоји унутрашње и спољашње јавно право (уставно и међународно), не постоје два правна система већ само један. До сада су у теорији по овоме питању постојала два гледишта: монистичко и дуалистичко. По првом постоји примат међународног права, уставно право је потчињено међународном правном поретку; по другом, постоје два система један поред другог, који су потпуно независни један од другог, унутрашње и спољашње јавно право. Ово друго, дуалистичко схватање и ако не негира постојање међународног права, не признаје јединство јавног права. Монистичко схватање, чији је најбољи представник *Келсен*, одбацује постојање два система и признаје постојање само једног система и то међународног права. Постоји примат међународног права, јер су норме унутрашњег права потчињене у ствари једној вишој норми т. ј. норми међународној. Писац се и то с правом подуже задржава на *Келсеновој* монистичкој теорији коју

сматра чисто логичком, јер су из ње избачени сви социолошки и историјски елементи. Та је теорија конструисана у смислу чисте правне теорије (по његовој *reine Rechtslehre*), која има за подлогу јерархију правних норми (теорија градуације норми *Stufentheorie*). Помоћу ове конструкције Келсен долази до идеје једне једине светске државе, која до душе још није реализована а која нам се већ у садањој епохи намеће правном логиком, јер развита међународног права неминовно нас води ка једној *civitas maxima*.

И ако се подуже задржао на Келсеновој теорији писац наглашује, да у оквиру ове његове студије неће ближе анализирати ни аргументацију проф. *Triepel*-а ни теорије проф. *Kelsen*-а, већ само текстове послератних устава што му и јесте главни задатак. Ипак зато, писац сматра за дужност да укаже у чему је разлика између њега и Келсена, пошто је и писац присталица монистичког схватања јавног права. Аутор каже, да се начело рационализације власти, које је он нарочито проучавао у историји уставног права, не слаже са дуалистичким схватањем већ је приближнији монистичком управо оном систему који заступа и чији је творац бечки проф. Келсен. Али по мишљењу писца до монистичког схватања може се доћи и другим путем, не преко теорије примата међународног права већ путем метода историјског емпиризма, који долази до изражаја у текстовима послератних устава. Код проф. Келсена, идеја о јединству јавног права почива на логичком схватању јерархије правних норми које све проистичу из једне опште норме и у исто време највише, норме међународног права. И писац тежи монистичкој солуцији проблема, али он не тражи решење у формалној правној логици, већ у правном емпиризму, управо у историјској еволуцији; не у логичким категоријама већ у историјским т. ј. у историјском емпиризму јавног права.

На један врло интересантан начин одбацује писац дуалистичко схватање овог проблема. По њему, човек не може да има две правне свести, једну из спољашњег права другу из унутрашњег. Правна свест, уверење, схватање може бити само једно. Историјски процес може бити само један, јер само у циљу научне класификације ми изолујемо поједине еволуције или догађаје према њиховој природи, националном карактеру, епохи и т. д. Али ма како ми ово вршили у горњем циљу, постоји само једна историјска еволуција која је недељива. Исто тако познато је и то, да се деоба историје на унутрашњу и спољашњу чини само у циљу метода у настави. Према томе из тога излази, да није могуће изучавати одвојено развита међународног права од развита уставног права.

И писац закључује, пошто је и право један део историјске еволуције, и како су и унутрашње и спољашње право израз правне свести, немогуће је на један сасвим вештачки начин одвајати развита ових форми правног поретка унутрашњег

и спољашњег. Јавно право је јетно, и оно као такво јесте одблесак правне свести једне удаљеније епохе. Унутрашње јавно право и међународно право јесу производ једне и исте историјске средине. Истина, писац додаје на крају ових својих излагања, да примењујући историјску методу на правне феномене, мора да се призна да не постоје баш потпуна коинциденца између ступња развика међународног и уставног права. Али ако оно у потпуности не постоји, напредак права се испољава у тенденцији ка јединству јавног права.

Овај правни прогрес ка јединству јавног права, по мишљењу писца редовно и обично се манифестује у епохама великих историјских покрета. Баш у току одлучних историјских епоха, принцип јединства јавног права испољава се на један особито јасан и императиван начин савременицима. И обично у тим прелазним историјским епохама, налазе места у уставима одредбе и принципи којима се тежи јединству јавног права. Писац узима за пример Француску револуцију и Светски рат. У томе погледу, ова два велика светска догађаја показују чудновату сличност. За потврду овога, писац наводи текстове појединих француских револуционарних устава, као и текстове европских устава после Светског рата.

Ова теорија писца Гецевиха изведена је у ствари из његове основније теорије о рационализацији права, коју писац није конструисао чисто дедуктивно, као формално-логичку категорију, већ емпијским методом. Тим методом писац долази и до своје теорије јединства јавног права, коју је изложио на један јасан и прецизан начин на основу једне богате и јаке аргументације. Ово је у исто време и најинтересантнији део овог озбиљног дела и зато смо га нешто опширније приказали.

Са овим питањем стоји у тешкој вези и проблем рационализације права, који су послератни уставни покушаји да реше у циљу што потпунијег остварења правне државе. То је у ствари претварање политике у право и подвођење под правни поредак што већег броја социјалних односа. Јавни политички живот све се више увлачи у право тако, да су се досадањи политички обичаји и политичка схватања почели претварати у право (то је нарочито случај са Аустријом, Немачком, Пољском и Чехословачком). Писац нарочито истиче феномен „рационализације права“ продирањем начела међународног права у текстове послератних устава. У тој чињеници види писац стварне покушаје за остварењем идеје јединства јавног права, коју је писац, као што смо горе навели, изложио и нарочито образложио.

Изучавање нових послератних устава писац чини нарочито с догледом на *уставну технику*, као што се и стара „Декларација права“ из 1879. може једино посматрати са гледишта уставне технике револуције; ове чињенице треба изучавати у

њиховој историјској реалности, методом историјског емпиризма. Изучавајући те нове уставе, утврђује се, да они дају савим нова решења личним и политичким слободама. Старе солуције се замењују новим и тако се старе декларације преображавају у нове. Главне тенденције нових устава јесу у главном њихове социјалне тежње и међународна заштита неких начела из Декларације права одн. ограничење уставотворне власти Декларацијом права, а што се данас нарочито испољава у међународним уговорима и у установи Друштва Народа. Социјални односи све се више правно уређују, породица, брак, заштита економски слабих и др. па чак и сама својина, коју смо наследили из рим. права као *plena in re potestas* добива новим уставима велика ограничења, а радничко законодавство толико је постало широко да се може с правом рећи да су социјални односи у данашњој држави у врло великој мери рационализирани. Право све више продира у све феномене социјалног живота; „мрежа права“ стеже све више социјалну област, што је раније потпуно измицало регулисању од стране државе. У модерној држави државна интервенција нагло расте и државни задаци постају све сложенији. Стара доктрина о личној слободи индивидуалистичке правне школе почиње да се губи. Данашња држава се не задовољава само правном независношћу појединаца, већ је дужна да ствара минимуме услова за социјалну независност појединаца. На место индивидуализма долази солидаризам и социјализам. Наступа ограничење личне слободе у циљу социјалне заштите појединаца, у име друштвених интереса. То је потпуна трансформација индивидуалистичке доктрине; коју нови, послератни устави међу сада у други ред. Нове државне обавезе састоје се сада: у заштити породице, јавне наставе, организације економског живота, у нарочитим схватањима о приватној својини и т. д. У потврду ове своје тезе писац наводи одредбе разних нових устава којима се регулишу социјални и економски односи и културни развитак.

Исто тако су веома интересантна излагања писца о односу између декларације права и уставотворне власти, онако како су их нови устав схватили. Ова јерархија правних норми коју је још Диги формулисао стављајући декларацију изнад устава, налази се јасно дефинисања у новом уставу за Мекленбург-Шверин, у коме се изреком каже, да „основна права“ сачињавају руковод и имају обавезну снагу како за уставотворну и законодавну власт тако још више и за управу. Према томе, према одредбама већине нових устава, ни сама уставотворна власт није више неограничена, пошто је подвргнута начелима конституисаним у Декларацији права.

Напоследку писац констатује, да је својим истраживањима дошао дотле, да се може утврдити, да је ово ограничење уставотворне власти везано за међународну заштиту „права

човека и грађанина". Ова је заштита међународним уговорима нарочито предвиђена за народносне мањине. Тиме је извршено и међународно признање ових чињеница, и ово начело прешло из сфере уставног у сферу међународног права. Стварати међународну заштиту човекових права, по мишљењу писца заиста је прави хуманитарни идеал којим се тежи да се од века створи прави грађанин света.

То су у главним потезима изнете идеје г. Гецевића, које су као што се види, не само интересантне већ и смеле. Он несумњиво долази у ред оних правних писаца, који називу сумрак старих доктрина, и који и ако још нису створили ништа ново, ипак указују нове путеве којима ће вероватно кренути будућа еволуција правних схватања. Ово дело писца г. Гецевића, који у савременој европској науци заузима већ сада висок ранг, остаће дело од трајне вредности, које је тим још интересантније што по оригиналности замисли и методу истраживања, стоји у јакој супротности са досадашњим гледиштима.

Др. Данило Ј. Данић.

„БРАНИЧ“ ИЗЛАЗИ ЈЕДАНПУТ МЕСЕЧНО

Доноси актуелне чланке из теорије свих правних наука, саопштења из судске и управне праксе, домаће и стране — са коментарима, чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења адвокатских комора, које „Бранич“ имају за свој орган.

Власник и издавач „Бранича“ је Адвокатска комора у Београду, коју претставља председник Обрад Благојевић.

Уредник „Бранича“ је претседник Адвокатске коморе у Београду Обрад Благојевић.

„Бранич“ се шаље адвокатима — члановима Коморе бесплатно. За нечланове претплата стаје 120— дин. годишње; за адв. приправнике, судије и судијске приправнике 60— динара годишње; поједини број 10— дин.

Б Р А Н И Ч

Год. XVI (VII)

Београд, јули 1931.

Број 7

УРЕДНИШТВО:
УСКОЧКА УЛ. БР. 2.

ВЛАСНИК И ИЗДАВАЧ:
АДВОКАТСКА КОМОРА У БЕОГРАДУ

Вит. Петровић, судија

КОЛИЗИЈА ЗАКОНА КОД ПРИВАТНОГ ПРЕДЛОГА

У питању су стари кривични закон и нови, који данас важи, у питању је гледиште једног и другог закона о институцији приватног предлога и о свима питањима везаним за институцију приватног предлога. У питању је који ће се од два суцесивна закона применити, када се суди за дело извршено раније, док је важио стари закон. Оба закона интитуирају и подударно одређују појам приватног предлога, и нови и стари закон деле сва кривична дела у две главне групе — дела која се гоне и суде на основу јавне оптужбе и дела која се гоне и суде на основу приватне оптужбе; и нови и стари закон ону прву групу кривичних дела, која се гоне на основу јавне оптужбе класифицира у две подгрупе — дела која се гоне и суде на основу јавне оптужбе и по службеној дужности и дела која се гоне и суде на основу јавне оптужбе, али под условом, да то захтева оштећени или друго овлашћено лице, под условом да постоји предлог — приватни предлог. У свему до сада изложеном слажу се нови и стари закон али питање за која дела је потребан приватан предлог, то питање није подударно регулисано у оба кривична закона. Има кривичних дела која се по старом закону гоне и суде по званичној дужности, а та иста кривична дела се по новом закону гоне и суде на приватни предлог и обрнуто, по старом се гоне само на приватни предлог а по новом по званичној дужности. Због овога неслагања закона неизбежно се намеће питање колизије закона, питање који ће се од два противречна закона применити када се суди за дело извршено раније док је важио стари закон.

Могућа су дакле два случаја: 1.) да стари закон насупрот новом не тражи приватни предлог као процесуални услов у односу на одређено кривично дело и 2.) да стари закон насупрот новом тражи приватни предлог као процесуални услов у односу на одређено кривично дело. Расправимо сваки случај одвојено, почеће се са првим. Кривично дело је извршено раније док је важио стари закон и поступак је законито покренут, без приватног предлога али није окончан, дакле има да се оконча сада када важи нови закон; или поступак чак није ни покренут. Пракса лута. У збирци одлука објављена је одлука једног вишег суда према којој недостатак приватног предлога у оваквом једном случају нема никаквог прав-

ног дејства. Према овој одлуци поступак се има наставити и довршити пресудом која одлучује о питању кривике и казне, без обзира што нови закон тражи приватни предлог, а приватна предлога нема. Виши суд је образложио ово своје гледиште тако, да институција приватног предлога није материјално-правне већ процесуално-правне природе и да због тога за сва питања приватног предлога не важи легализовани принцип да се од два сукцесивна закона, на још не пресуђене ствари мора применити онај закон, који је блажи. Да ли је овакво објашњење приватног предлога тачно или не, видећемо доцније а сада ћемо се задржати на самој закључку вишег суда: *да се поступак има довршити и одлучити пресудом о кривичици и казни без обзира на недостатак приватног предлога*, задржаћемо се на овом закључку и покушати да проучимо да ли се овакав закључак уопште може одржати. Када се ствар посматра са гледишта интереса оштећеног лица овај је закључак логичан. Оштећени чији је правни интерес повређен кривичним делом није ставио предлог за кривични поступак, јер му то није било потребно. Поступак је покренут или је по закону требао да буде покренут и без његове изричите жеље, његов интерес је по закону био заштићен и ако он није стављао никакав предлог. Шта је оштећени крив што је донет нови кривични закон, за који он није могао знати нити му се могао на неки начин прилагодити, шта је он крив што нови кривични закон захтева призатни предлог као процесуални услов? Још, ако није измакао прописани рок за подношење приватног предлога онда оштећени може испунити законски захтев и поднети предлог, али ако је рок истекао, онда он нема никаквог начина да у кривичном поступку оствари свој оправдани интерес, који интерес сам закон признаје баш тиме што као услов кривичног поступка тражи његов — оштећеников — предлог. *Нема сумње, са гледишта оправданих интереса оштећеног, једино је логичан, једино оправдан овај закључак вишег суда.* Али не треба много напора па да се увиди, како овакво размишљање излази из домена кривичног права, да се увиди како је овај закључак са гледишта кривичног права нелогичан и неоправдан и како се у кривично-судској пракси никако не може одржати, без обзира на мотивацију, без обзира на правну суштину институције приватног предлога. Кривично право стриктно набраја услове под којима се кривац може судити и осудити, а круг ових услова је гвоздени обруч за размишљање и закључивање кривичног судије. У области кривичног права судија мора установити, да постоје сви, *буквално сви* услови, које закон за осуду тражи и ако само један једини услов не достаје судија неће осудити. Дужност кривичног судије своди се на то, да у сваком случају установи егзистенцију стварних чињеница које задовољавају оне *in abstracto* одређене услове суђења и осуде и не нађе ли ових чињеница, неће судити одн.

неће осудити па ма колико да је супротно гледиште наметљиво правилно са гледишта опште логике, ма колико било оправдано са гледишта неког другог правног интереса и правног принципа. Судија је дакле везан, и да видимо сада како би се судија могао снаћи у нашем претпостављеном случају. Суди се на пр. за дело из §-а 366. Кз. ово дело извршено 1928. год. и тада је било одређено у §-у 386. зак. чл. V. из 1878. год. (примера ради узет је овај закон по принципиелно ова расправа вреди и за све старе законе свих појединачних правних подручја). Судија испитујући услове за осуду чита нови закон и налази у §-у 366. Кз. .... „гоњење се предузима по предлогу.“ Затим у §-у 99. Кз. налази, да приватни предлог има да поднесе оштећени у року од 3 месеца од како је за дело сазнао. Међутим приватног предлога нема, а будући да се дело догодило за важности старог закона који није тражио предлог, *није га ни морало бити*. Да би решио проблем судија се обраћа *instrumentum-у juris* — закон — о кривичном поступку и у §-у 2. овога закона налази категоричну забрану: „где је гоњење за које кривично дело зависно од предлога оштећениковог . . . . . не може се кривични поступак ни започети, док оштећеник тај предлог не стави (разуме се у законитом року по §-у 89.). Без предлога поступак се не може ни започети, дакле ни наставити, без предлога не може се уопште дискутовати о кривици и казни без предлога не може се ни одлучивати о кривици и казни. Ипак, судија мора некако окончати поступак и он тражи у закону излаза из ове ситуације па наилази на следеће §-е закона о кривичном поступку: § 208 „..... суд ће одлучити ..... да се поступак обуставља кад нађе ..... да за подизање оптужбе нема потребног предлога (§ 208. тачка 3.) затим § 276: „пресудом ће се оптужба одбити ако се покаже, да гоњењу нема места ..... што нема за законом покретање поступка ..... потребног предлога.“ Оба прописа се свode на једно: да кривични судија неће изрећи одлуку о кривици и казни, неће се уопште упуштати у испитивање питања, да ли је оптужени крив и да ли и какву казну заслужује — не може осудити. То су дакле изрична законска наређења. Ма колико претурao по законикy, ма колико анализирао прописе судија неће наћи ни једне одредбе о противном, неће наћи ни један изузетак од ових категоричких наређења. Судија може само да обустави поступак или да одбаци оптужбу, другoгa излаза нема. Закључак је прецизан и неизбежан. Но овај закључак је последица анализе и тумачења само новог закона, а ми имамо пред собом случај колизије два закона. Јасно је да судија мора или да обустави поступак или да одбаци оптужбу кад примени нови закон. Али у питању је примена једног од два сукцесивна закона, дакле мора се испитати могућност да се примени стари закон и могућност да се

по старом закону оптужени суди и осуди без обзира на недостатак предлога.

По себи се разуме да је полазно питање дали и колико стари закон може да важи.

У §-у 4. закона од 16. фебруара 1930. год. којим се ставља на снагу кривични закон и закон о кривичном поступку, гласи: „*када овај кривични закон ступи на снагу престају важити сви општи кривични закони.*“ Ступањем на снагу новог кривичног законика укинут је стари закон и то у целини и у свима појединачним одредбама, а како су институција приватног предлога и сва наређења која се везују на приватни предлог, предвиђена баш у овом општем казнином законнику, значи да су ступањем на снагу новог кривичног законика укинута сва наређења старог законика која се тичу приватног предлога, одн. сва питања која се односе на приватан предлог решава само и искључиво нови кривични законик. Практична примена овога закључка у нашем примеру изгледа овако: Суди се за дело из §-а 366. Кз. који одговара §-у 386. старог закона, § 366. тражи предлог кога нема, а § 416. не тражи предлог. Стари закон је укинут, дакле има се применити само нови а по новом због недостатка приватног предлога поступак се може довршити или обуставним решењем или пресудом која се не упушта у питање о кривичи и казни, већ одбацује оптужницу због недостатка приватног предлога. Има један случај када стари закон који је већ дерогиран новим законом, од случаја до случаја добије поново обавезну снагу, када од случаја до случаја и само за конкретни случај стари закон оживи и судија је обавезан, да тај стари закон а не нови примени. То је моменат када се суди за дело извршено у време важности старог закона, а стари закон је у регулисању извесног питања блажи, блажи за оптуженога. Овај општи принцип је легализован у §-у 2. Кз. Дакле стари закон је укинут и ни на које питање не може се он применити, али ако би стари закон у неком питању био повољнији за оптуженог, онда према наређењу §-а 2. Кз. има да се примени стари закон. Одмах међутим постаје јасно, да у нашем случају одн. у нашем примеру неће и не може бити примењен стари закон. Ако се примени нови закон, оптужени неће бити осуђен, а ако би се применио стари закон онда оптужени може бити осуђен. Блажи је дакле нови закон, а онда је искључена примена старог закона.

Излишно је размишљање, да ли је институција приватног предлога материјално правне или процесуално правне природе. Не може се избегнути тежина факта, да од два закона који су у колизији може да се примени искључиво нови закон, а по томе закону је приватни предлог битни процесуални правни услов. Нема дакле закона по коме би се у нашем примеру могла изрећи одлука о кривичи и казни — уопште судити. Нема закона то звучи за кривичног судију као апсолутна немогућност. Још у почетку сам истакао како је противно гледиште у опште,

а специјално она одлука вишега суда логична чак и правно логична, али се са гледишта кривичног права не може одржати. Противно гледиште уколико се креће у оквиру правних принципа може да се заснује на тумачењу права *per analogio legis* односно *analogio juris*, али нико не може тврдити да је у кривично-судској пракси дозвољено тумачење закона *per analogio* ако би ово тумачење ишло на штету оптуженоме. Противно гледиште је оправдано. Строга примена закона како је учињено у нашем примеру ствара немогућност да оштећени заштити свој оправдани интерес и ствара могућност да прави кривац, онај кога и друштво и оштећени имају интереса да гоне, избегне заслужену казну. Разуме се да се у правном систему не сме дозволити оваква могућност али то спада у питања која треба да реши правна политика и законодавна власт, а никако судска власт у домену кривичног права.

Постоји једно компромисно гледиште које је интересантно и на први поглед правилно. Према овоме гледишту има се такође искључиво применити нови закон у свему како је напред изложено и образложено. Наређења о приватном предлогу изнета у новом закону важе за све случајеве дакле и за дела извршена док је важио стари закон. Само према овоме гледишту рок за подношење приватног предлога тече од дана када је нови закон ступио на снагу тј. од 1. јануара 1930. год.; од овога момента настаје за оштећенога дужност, да подноси приватни предлог и од овога момента, сасвим природно, може се рачунати прописни рок од 3 месеца. Овакво решење питања почива на погрешној основи и оно полази од интереса оштећенога, од његове дужности и могућности да поднесе приватни предлог а заборавља, да се ово питање мора решити у домену кривичног права, заборавља да је приватни предлог један услов осуде и казне и да приватни предлог као услов осуде и казне мора бити баш у свему онакав како закон тражи, мора баш у свему одговарати оним условима које закон категорички наређује, а закон јасно, одређено и без икаквог изузетка тражи предлог који је поднет за 3 месеца од дана када је оштећени за дело сазнао. Дакле предлог мора бити поднет за 3 месеца од дана сазнања, а никако од дана када је нови закон постао обавезан. Рачунати рок од 1. јануара 1930. год. било би самовољно, незаконито или у најповољнијем случају тумачење закона *per analogio*, и закључити на тај начин, да предлог који је поднет после 3 месеца од дана сазнања али у року од 3 месеца од 1. јануара 1930. г. важи, значи без законске основе установити један услов осуде, без законског овлашћења прогласити кривим и казнити: то је међутим искључено. Предлог мора бити поднет за 3 месеца од дана сазнања, после тога поднет предлог није предлог каквог га закон тражи, дакле сматра се као да не постоји, а без правилног приватног предлога не може бити осуде.

Шта ће бити ако је оштећени ставио свој предлог док је важио стари закон, само тај предлог није поднео у року од 3 месеца од дана сазнања, јер по старом закону он није ни требао да подноси предлог, није ни требао да се држи некога рока. Сада када се примењује нови закон, такав оштећени напомиње: „Кад закон тражи предлог, добро, ја сам тај предлог поднео и пре него што је нови закон постао обавезан. Дакле, када је настала потреба приватног предлога, предлог је већ био ту. Што предлог није поднет у року од 3 месеца рачунајући од дана сазнања то не мења ствар, јер ја не могу бити крив што се закон променио“. Као и раније обрађена питања са гледишта интереса оштећенога и овакво резонување је потпуно логично, али са гледишта кривичног права савршено бесплодно. И у овом случају морао би се строго применити нови закон у целини. Закон тражи да постоји приватни предлог поднет за 3 месеца од дана сазнања. Сваки други предлог па ма он био поднет и пре ступања новог закона на снагу, ако није поднет у року од 3 месеца од дана сазнања, није онакав предлог како то закон прописује, није по закону пуноважан, није услов осуде и казне — мора се узети да и не постоји. Истина закон је недоследан. Постоји једна огромна празнина једна страшна нелогична могућност, да оштећени остане незаштићен, а да прави злочинац умакне казни али сва ова размишљања о недостатцима закона спадају у делокруг законодавне власти а не судске и може их решити само законодавство а не правосудје, јер ми смо у домену кривичног права.

До сада смо разматрали случај када нови закон на супрот староме тражи приватни предлог. Узмимо сада обрнути случај да стари закон на супрот новом тражи приватни предлог. Како интерес оптуженога тако и интерес оштећенога диктује примену старог закона. Но судија свој мандат да некога осуди оснива на самоме закону директно. Он испитује услове који су у самоме закону одређени, а никако се не упушта у анализу неког ширег правног интереса. Он има два закона, један од њих мора строго применити. Да ли је приватни предлог институција материјалног правног или процесуалног правног карактера, то се њега не тиче; постоје две збирке законских одредаба, систематски уређених, а у систему и једне и друге збирке институиран је приватни предлог и регулисана су сва питања која се односе на приватни предлог. Судија зна, да је један законик у целини укинуо други, он зна да у принципу мора применити нови закон, а стари мора применити само онда, ако је он у односу према новом закону повољнији за оптуженога. Судија врши анализу старог закона исто онако како је вршио анализу новог закона и налази да по старом закону нема услова за осуду, јер стари закон тражи егзистенцију приватног предлога, а приватног предлога нема. Стари је блажи и он се мора применити.

У свима обрађеним случајевима дошли смо до јединственог закључка — решења, да се колизија кривичних закона у погледу питања везаних за институцију приватног предлога решава на исти начин, како се решава колизија закона у погледу свих других питања. Примењује се у правилу нови закон, а стари само тако, ако је блажи за оптуженог. За праксу је овим ствар пречишћена. Да ли приватни предлог спада у категорију процесуално правних или материјално правних појмова има још само теоријског интереса.

Није сасвим јасно ни то да се приватни предлог по својој суштини мора ставити у категорију процесуално правних институција. Алстрахујући место које му је дато у систему закона о чему је напред говорено, ја мислим да је приватни предлог само формално узет, један процесуално правни услов, али у суштини он је ипак услов за примену кривичног материјалног права. Дакле материјално правни услов. У суштини читавог кривично-правног система лежи интерес и циљ друштва да се неко казни. Овај интерес је и одредио она дела која држава угрожава казном — кривична дела. Држава угрожава казном и она дела која се гоне на приватни предлог, али под условом да приватни предлог постоји; без приватног предлога не може се изрећи одлука нити о кривици нити о казни.

Др. Адам П. Лазаревић

О ПРОГЛАШЕЊУ ЗА РАСИПНИКА (РАСПИКУЋУ) — РАСИПНИШТВО КАО ПРАВНИ ПРОБЛЕМ

Према општој формули, право има за циљ и задатак, да омогући заједнички живот људи, обезбеђујући својим дејством миран и правилан развој њихових међусобних односа. Да би пак право могло тај свој задатак што потпуније и успешније извршити, дужност је законодавца, који прописује правне норме, да брижљиво мотри на те односе и да сваку значајнију друштвену појаву благовремено подвргне својој оцени, ради њеног евент. правног регулисања. Наравно, при таквој опсервацији друштва, да би она била од жељене користи, потребна је велика проницљивост и моћ оцењивања. Јер, има извесних друштвених појава, које, на први поглед, изгледају сасвим незнатне, а које међутим, по својим даљним последицама, ако се о њима не би на време повело рачуна, могу бити судбоносне и по само друштво као такво, а нарочито пак за одређени облик његове структуре у једноме даном историјском моменту. — Међу такве друштвене појаве мислимо да спада и *расипништво* или *распикућство* (la prodigalité, die Verschwendung), о коме ћемо овде проговорити неколико речи.*

§ 1. Појам расипништва у правном смислу

Појам расипништва је у суштини врло широк, и тешко би га било тачно дефинисати тако, да би се могао добити један стални критеријум за оцену питања о томе: да ли извесна људска радња има карактер расипништва или не. У обичном животу, под расипништом се подразумева свако трошење имовине од стране извесног лица, које није учињено у циљу задовољења једне оправдане потребе, у приватном и јавном животу одн. газдовању. Тако се је н.пр. код нас, у једно време, много у јавности говорило о расипању државне имовине, под

* Код нас је за означавање овога појма уобичајен термин: *распикућство*, али је израз: *расипништво* савременији а, у извесном погледу, и тачнији, те ћемо га и ми овде даље употребљавати. Напомињемо, да смо се ми овога истог питања дотакли и у нашој књизи: О државној интервенцији у породичним односима, Београд 1927. (Издавачка Књижарница Геше Кона), стр. 58. и сл. (В. и тамо наведену литературу).

којом се разуме: неумесно газдовање и вршење издатака на разне некорисне циљеве, итд. У овом смислу појам расипништва се у многоме подудара са појмом луксуза, који је такође врло несигуран и растегљив. — Али, нас овде не интересује појам расипништва у његовом обичном или вулгарном смислу, што је ствар по све релативна и зависи од објективног схватања појединаца. На против, нама је стало до објективног појма расипништва, т. ј. до појма правно релевантног, који друштву оди. држави даје основа за интервенцију и предузимање потребних законских мера, у циљу спречавања и отклањања оних по друштво штетних последица, које су са једном таквом појавом скопчане.

Појава расипништва није нова, ни у правној теорији, ни у позитивном законодавству. За њу је знало и Римско Право, као што је предвиђају и регулишу и данашња модерна законодавства. У Римском Праву на пример, расипништво је сматрано као анормална појава, која, као таква, утиче и на правну и пословну способност дотичног лица. По Закону од XII таблица расипнику се је могла одузети способност за предузимање правних послова и управљање имовином, и те је послове за њега вршио његов старатељ (*curator prodigi*). По Јустинијановом пак праву, расипник је био способан за прибављање имовине, али се није могао самостално обвезати, нити н.пр. правити тестаменат; није, дакле, имао т.зв. *testamenti factio activa*. И не само, да је био ограничен у пословној способности, те да није могао пуноважно располагати са својом имовином, већ није могао бити ни субјект извесних права, нарочито јавних. Тако н.пр. није могао бити старатељ, није имао ни активно ни пасивно изборно право (*jus suffragii* и *jus honorum*), која су права, као што је познато, јако била цењена у римском друштву. — Међутим, у кривично-правном погледу, расипништво, само по себи, није сматрано као анормално стање, те је расипник по правилу одговарао за деликте.

И данашњи правни писци у главном стоје на гледишту, да је расипништво једна социјално штетна појава, односно једна анормалност, и да треба изналазити и предузимати целисходне правне мере за њено сузбијање. Како пак ту појаву није лако дефинисати, то сви, више мање, налазе, да судовима треба оставити потпуну слободу у оцењивању чињеница, на основу којих би се у свакоме даном случају могао извести закључак о њеном постојању. — Уопште узевши, расипништво на првом месту погађа саму личност и породицу расипникову, па затим и само друштво као целину. Тако н.пр. г. Др. Лазар Марковић, у своме објашњењу § 41. гр. зак., где се помиње расипништво, каже: „Ко тако троши имање, да тиме доводи у опасност опстанак свој и своје породице, може се судским путем огласити за распикућу“. Сличне дефиниције ове појаве, дају и други правни аутори. Што се пак тиче позитивног законодавства, на-

вешћемо само, примера ради, одредбу чл. 370. швајц. грађ. законика од 1897., као једног од најмодернијих у овој, као и у многим другим правним материјама. По тој одредби, под старатељство долази свако пунолетно лице, које због *расипништва*, пијанства и уопште порочног живота или начина управљања својом имовином, излаже себе или своју породицу бедноти или осиромашењу. Међутим, са објективног гледишта, односно с обзиром на имовину која је предмет расипања, поставља се интересно питање о томе: да ли за расипника може бити проглашено само оно лице, које расипа имовину, коју није само стекло, већ ју је од својих предака наследило или н.пр. добило на поклон одн. у мираз, — или пак томе проглашењу подлежи и оно лице, које расипа лично стечену имовину? — По једном мишљењу, расипништво као правно релевантна чињеница постоји само у првом случају, а у другом само у толико, у колико су њиме угрожени интереси породице дотичног лица.*) — И по Римском Праву, проглашење за расипника вршио је претор у почетку само због расипања наслеђене имовине, а у интересу потомства. Доцније је пак то проглашење вршено и онда, када би се расипало и друго имање, а не само наслеђено одн. од предака добивено. По нашем праву међутим не би се могло усвојити ово разликовање, нити би, дакле, правно порекло имања које се расипа могло бити од утицаја на мотивисање судске одлуке у једном или другом правцу.

Уопште би се пак могло узети, да је *расипништво* у правном смислу оно *трошење имовине*, које није учињено ни у каквом озбиљном циљу (привредном или опште корисном) или које није у сразмеру са приходима и имовинским приликама дотичног лица, мада би се иначе, т.ј. када би било у питању једно друго лице, бар у неколико могло сматрати као оправдано. — Према томе, ако би неко н.пр. упропастио своју имовину играјући на берзи, или потпомажући из одушевљења извесну акцију: политичку, социјалну, хуману итд., — онда се не би могло узети, да ту стоји случај *расипништва*, иако би многим другима таква једна радња одн. акција изгледала неразумљива и унапред осуђена на пропаст. — Што пак све показује, да је *расипништво* један потпуно релативан појам и да се као фактичко питање има оцењивати од случаја до случаја, с обзиром на све околности личне и материјалне одн. имовинске природе.

§ 2. Судски поступак проглашења за расипника

У нашем позитивном законодавству није предвиђен никакав нарочити судски поступак, по коме би се имало вршити проглашење за расипника. Према томе, и спорови који имају

*) В. н. пр. тумачење чл. 513. Code^o civil-a код: Petite Collection Dallon, Code Civil annoté d'après la doctrine et la jurisprudence, 26. éd., Paris 1926.

за предмет то проглашење имају се водити по општим прописима о поступку судском у грађанским парницама. Управо, у сваком таквом случају воде се стварно два поступка, и то: један код првостепеног одн. сада окружног суда и један код старатељског судије. Према досадањој судској пракси, заснованој у главном на пропису чл. 140, и 144. зак. о старатељству, ко жели, да се извесно лице огласи за расипника и као такво стави под старатељство, мора поднети тужбу суду, са нужним доказима о постојању чињеница, на којима своје тражење заснива. Тужилац затим обично узима од суда уверење о поведеном спору, са којим се потом обраћа надлежном старатељском судији, тражећи, да се над туженим одн. над лицем чије се проглашење за расипника тражи, постави привремено старатељство. Старатељски судија, пак, обично прихвата овакав захтев без икаквих дубљих извиђаја са своје стране. И када решење о постављењу привременог старатеља постане извршено, онда се његово (привременог старатеља) име доставља дотичном суду, да би му се раније поднета тужба могла доставити на одговор. — После тога се продужује даље поступање, као и у сваком другом спору. Али су врло ретки случајеви, да се овакви спорови окончају извршном судском пресудом, већ се обично завршују каквим вансудским поравнањем и одустанком од тужбе, — те се због тога по овом питању још није формирало никакво одређено и сталније судско поступање, о коме би се могло говорити, као о једној судској пракси у уобичајеном и правом смислу речи.

По смислу законских прописа, који говоре о расипништву, тужбу, да се неко прогласи за расипника, може поднети и оно лице, које тиме није лично заинтересовано, што показује, да таква тужба има карактер тзв. *народне тужбе* (*actio popularis*). Многи пак налазе, да у таквим случајевима право активне легитимације (одн. овлашћења) за вођење спорова припада само оним најближим сродницима, који се на многим местима у законодавству као такви помињу. Али то није тачно. Јер, на најближим сродницима расипниковим лежи, истина, само дужност, да пре свију осталих лица од суда траже предузимање потребних мера, ради његове заштите, али њима не припада и искључиво право, да то чине, већ то могу учинити и друга лица, која ничим нису непосредно заинтересована. Што се пак тиче поступка старатељског судије, он би, пре него што донесе решење о стављању означеног расипника под привремено старатељство, требао сам да предузме потребне извиђаје и да се, по могућству, и лично увери о томе: да ли у истини постоје разлози за једну такву одлуку или не. Пре свега, имао би да саслуша сроднике и пријатеље дотичног лица; познатије људе из истог друштвеног реда одн. из исте професије, нарочито оне који су са њиме стајали у пословним односима и којима ће тајне његовог привредног пропадања обично бити најпозна-

тије; да се, по потреби, у истом циљу обрати са питањем и надлежном општинском суду, итд.*) Свакако треба саслушати претходно и само дотично лице, јер ће се тим саслушањем обично најпре доћи до истине; нарочито када се има у виду могућност дешавања злоупотребе, не само са стране трећих лица одн. оних који туже, већ и са стране самога означеног расипника.

У једном конкретном случају, где су сродници извесног лица, по напред показаном поступку, тражили да се због расипништва стави под привремено старатељство, један од старатељских судија бив. Првостепеног Суда за Град Београд, усвојивши захтев молиоца, био је своје дотично решење засновао само на тој околности, што тражење потиче од овлашћеног лица и што је код надлежног суда поведен спор, да се дотично лице огласи за расипника. Судија је наиме нашао, да је за активну парничну легитимацију довољно то, што је молилац, као крвни сродник, могао доћи у обзир да евентуално наследи означеног расипника, и да је, с друге стране, довољно што је дотични спор поведен, без обзира на то што је исти још у почетку и што му је исход у смислу тужбе несигуран. Апелациони Суд је међутим, по жалби интересованог, примедбама свога III одељења од 28.-III-1931. год., поништио ожалбено решење, наставивши, поред осталог, да је првост. суд требао да изнесе и разлоге, са којих је узео, да је потребно, да се интересовано лице стави под привремено старатељство. — Наравно, ове су примедбе биле сасвим умесне, јер се првост. суд *resp.* старатељски судија уопште није упуштао у оцену питања о расипништву као таквом, већ је истакнуто тражење ценно само са његове формалне стране, а то је, према горе реченом, погрешно. Ако је пак било бојазни за имање расипниково, судија је, на основу чл. 144. у в. чл. 96. зак. о старатељству, могао предузети потребне мере у циљу заштите тога имања, и пре завршених извиђаја и доношења решења о привременом старатељству. Јер, старатељски судија и у оваквим случајевима, као и иначе, има широко законско овлашћење за интервенцију. Он би могао и по властитој иницијативи, да подигне тужбу и да тражи, да се извесно лице огласи за расипника, супституишући се, по потреби, другим лицима, као тужиоцима, нарочито када се расипништвом угрожавају имовински интереси малолетника. Али како су старатељске судије обично и сувише заузети другим судским пословима, нарочито данас, после установљења среских судова, то се њихова улога по старатељским ства-

*) Овим поводом напомињемо, да је у Општини београдској недавно основан Централни Уред за заштиту матерa, деце и младежи, коме је, поред осталог, стављено у задатак и то, да помаже старатељске власти у њиховом послу. Тај је Уред за сада тек у формирању, али се може са правом очекивати, да ће његова помоћ у будућности бити стар. судијама драгоцена.

рима своди на извршење онога што је најнужније. Зато се у данашњим приликама намеће потреба за установљењем посебне старатељске власти, која би се могла организовати и по примеру организације државног тужиоштва.*) Јер интереси друштва одн. државе у оваквим случајевима ништа мање нису ангажовани него у кривичним предметима. На против, између једних и других случајева постоји непосредна узрочна веза, што је јасно, када се има у виду, да се највећи број разноврсних делинквената регрутује из порушених породица, а утврђено је н.пр., да расипништво врло деструктивно делује на породични живот. Међутим, садањи судски поступак је неодређен, компликован и уопште неподесан за борбу противу те штетне друштвене појаве.

§ 3. Правни положај лица проглашених за расипнике

Проглашење за расипника има врло велико дејство на правни положај дотичних лица. Што је пак главно, та се лица у погледу њихове пословно-правне способности, по нашем грађанском законодавству, уподобљавају малолетницима од 7.—21. године. Судски проглашени расипници могу наиме закључивати само оне правне послове, који им доносе користи (н.пр. пријети поклон, опроштај дуга и т. сл.), али се не могу пуноважно обвезивати, јер им се актом проглашења одузима право располагања са њиховом имовином (§§ 41., 533. и 920. грађ. зак.). Али то правно уподобљавање расипника малолетницима није потпуно и увек исто. На пример, према § 427. г. з., способност за прављење тестамена призната је и малолетницима од 15 година па на више, докле по истом законском пропису, расипници не могу ни тестаментом чинити распоред са својом имовином. С друге пак стране, у грађанским споровима н.пр., не могу се заклинајати лица, која немају пуних 16 година (§ 265. г. с. п.), а међутим, да ли ће се дозволити полагање заклетве судом проглашеним расипницима, који се, као такви, налазе под старатељством, то зависи од судске оцене у конкретном случају (§ 266. г. с. п.). — Као што се из ових примера види, у томе погледу постоји извесно ниансирање, којим се правни положај судом проглашених расипника нарочито карактерише. — Има међутим једна нарочито значајна последица реченог проглашења, а то је, што се расипнику одузима родитељска власт над децом и она се, у колико су малолетна или иначе правно неспособна, стављају под *особено* старатељство (§ 154. г. з.). Кажемо особено због тога, што ће се у таквим случајевима интереси расипникове деце увек сукобљавати са интересима одн. са жељама и намерама расипниковим, те отуда једно

*) У Француској се н. пр. овакви спорови увек воде уз интервенцију државног тужиоштва (*du ministère public*). В. чл. 513—515. *Code Civil*.

исто лице не би могло истовремено заступати и штитити и једне и друге интересе, јер би се то косило са општим правним принципима, као и са самом природом ствари. Дакле, за пуноважност свију правних аката расипникових, који, посредно или непосредно, имају карактер отуђења, расипнику је потребно одобрење његовог старатеља одн. старатељског судије, као и у случајевима старатељства над малолетницима. То се јасно види из чл. 137. Зак. о старатељству.

Уопште би се пак за правне послове расипника могло рећи то, да они нису *ништавни*, нити пак правно *непостојећи* (*inexistants*), већ да су само *рушљиви*. То јест, ти послови важе под условом ако их одобри старатељска власт или ако наступе извесне друге околности, које би могле бити од утицаја на њихову накнадну конвалидацију; дакле, важност је тих послова само *релативна*. На пример, ако се расипник у року од 14 дана од дана ослобођења од старатељства, не буде изјаснио противу правних послова, које је за време докле је био под старатељством самостално закључио, онда ће ти послови остати у снази, као да их је закључило лице, које у пословној способности није било ограничено. Такав је смисао прописа § 921. г. з., јер се тај пропис не односи само на малолетнике, већ и на лица, којима је забрањено „са сопственим имањем руковати“, а у ред таквих лица несумњиво спадају и судом проглашени расипници. Сумњиво је пак, да ли према расипницима тече застарелост, јер се они не помињу у § 942. г. з., који параграф у томе погледу говори само о малолетницима и умоболним лицима, а њих (расипнике) не помиње? Ми мислимо, да би негативно тумачење било правилније. — Наравно, реч је увек о судски проглашеним расипницима, који би моментано, из каквих било разлога остали без старатеља, јер само такви расипници долазе у обзир у овом смислу. — У Француском праву на пр. мишљења су по овом питању подељена. Неки правни аутори налазе, да расипници, који се налазе под интердикцијом, односно под забраном да својим имањем слободно рукују, ипак имају извесну слободу акције, те да против њих време застарелости, по правилу, треба да тече и онда када немају старатеља. *Планиол* је међутим противног мишљења.*)

Али проглашење за расипника није само од утицаја на пословну способност (*capacité d'exercice*, *Geschäftsfähigkeit*) дотичних лица, већ она због тога трпе извесна ограничења и у самој правној способности у ужем смислу, т. ј. у способности да буду носиоци или титулари извесних права (*capacité de jouissance*, *Rechtsfähigkeit*), нарочито оних јавно правне природе (Нпр. немају активно ни пасивно бирачко право, кад и у колико то право постоји у корист других лица; не могу бити носиоци

*) B. Marcel Planiol, *Traité élémentaire de droit civil*, 7. édition, tome II, Paris 1917. (Librairie générale de droit et de jurisprudence), № 1284., p. 423

извесних почасних звања у друштву, и т. д.). Уопште пак узевши, њихов је правни положај у многоне идентичан са правним положајем лица над чијом је имовином отворен стечај.

Старатељство над расипницима престаје, када отпаду они узроци, који су га изазвали, односно када се старатељски судија увери, да се је дотично лице тако поправило, да му се његово имање без бојазни може предати на слободно руковање и располагање. Да ли је пак стварно наступио такав случај, старатељски судија има да одлучи по извршењу потребних изишљаја, а пре свега по саслушању сродника расипникових и самога расипника. У интересу трећих лица, решење о скидању старатељства, као и оно о постављању, мора се обзнанити преко новина одређених за службена саопштења (чл. 145 и 146 Зак. о старатељству). После тога, расипник аутоматски стиче сва права, која су му актом проглашења била одузета.

Др. Данило Ј. Данић

НЕКОЛИКО СПОРНИХ СЛУЧАЈЕВА ИЗ ДОСАДАЊЕ СУДСКЕ ПРАКСЕ У ПРИМЕНИ НОВОГ КРИВИЧ. ПОСТУПКА

Познато је, да је нови Закон о кривич. суд. поступку ступио на снагу 1. априла ов. год., и да сада по њему извиђају и суде и судови на територији Београдског Апелационог Суда. Мислим да је прерано још говорити о некаквој пракси на територији нашег Апелационог Суда, с погледом на примену новог крив. суд. пост. Зато ће требати још дуже времена и рада, када се и наши судови буду добро упознали са свима одредбама тога за нас новог закона, који је, то морамо рећи, и опширан и компликован, а нарочито у његовој партији која говори о правним лековима. Он најзад садржи неке нове институције са којима наше судство, ово на територији Београдског Апелационог Суда, има да се сроди и добро упозна.

Исто тако несумњиво је, да се данас још не може дати једно одређеније мишљење о ваљаности овога закона с обзиром на његову практичну потребу и примену код судова, из разлога које смо већ горе изнели, и зато ово питање неће бити ближе ни додиривано. Оно што се може овом приликом само напоменути чиними се јесте то, да се заиста може дати једно одређено мишљење с погледом на сам законик као такав, т. ј. као систем. Без сваке сумње овај законик претставља велики напредак према старом кривичном поступку, који је тако дуго владао на садашњим правним подручјима Београдског и Скопљанског Апелационог Суда. Нови поступак долази у ред т. зв. реформираних законодавстава, а са својим основним институцијама као што су: оптужно начело, установа државног тужништва на бази јерархије, слободно судијско уверење, гаранције које су дате окривљенику у врло великој мери кроз цео поступак, стављајући га потпуно у категорију странке, што ће рећи субјекта у поступку, он долази у ред може се рећи најмодернијих законика. Што је најинтересантије и што желимо овом приликом узгред да напоменемо јесте, да су наше ново материјално и формално кривично законодавство у својим основним концепцијама у потпуном складу. Ту нарочито мислимо на личност кривчеву. Ма-

теријално право третира га као један основни елеменат поред кривичног дела и казне, што је било тако рећи непознато старим законичима и старим судијама. Он је продукаат научних истраживања нових школа у кривичном праву, специјално позитивне и социолошке, које су школе после дуготрајне борбе како у науци, тако и на практичном пољу, извојевале најзад своју победу и у модерним законодавствима. Тако рећи, исти је случај и са формалним правом, са поступком, у коме су дате велике гаранције у погледу заштите кривца готово у свима фазама поступка. Од објекта он постаје субјект и готово стоји на равној ноzi са тужиоцем. Са оваквим начелима, као што су ова, која су спроведена кроз нови закон о крив. суд. пост., ми се несумњиво налазимо на терену правне државе, а то је чини нам се и највећи успех који се у опште могао овим закоником постићи. Тако се са појавом новог кривичног законодавства, кривичног законика и законика о кривичном судском поступку, најзад стара класична школа потпуно склонила у историју, и уступила место познијим, новим школама, које су и код нас успеле да кроз ново кривично законодавство остваре најзад у великој мери своје учење.

То су по нашем мишљењу консидације, које се на први поглед и у први мах могу на најопштији начин и у најпрегнантнијој форми изнети о основним начелима на којима овај закон почива, а то је у исто време и једно уверење о високим квалитетима којима је он прожет. Остављајући за сада на страну, шире излагање о њему као систему, биће довољно да се укаже на неке случајеве који су се до сада десили у пракси, који ће бити од интереса за будућу примену овога закона.

Оно о чему хоћемо данас да поведемо реч, то су извесне нејасности, несугласице, па ако хоћете и тешкоће на које су наишли судови одмах у почетку приликом примене у пракси новог поступка. Као што сам у почетку рекао, немогуће је дати данас један дефинитиван суд о практичној вредности његових одредаба, али ако је тај суд немогуће сада дати, могу се изнети и навести извесни конкретни случајеви, који су се већ сада код судова појавили, и који могу да укажу на извесне практичне недостатке или противуречности или чак и празнине које су приликом његове примене откривене.

Има неколико таквих случајева, који се неједнако у истом суду или у разним судовима тумаче и примењују, а нарочито у вишим судовима, где је сасвим могуће, да разна одељења доносе и разне одлуке поводом истих случајева, што несумњиво иде на штету једнообразне примене законских прописа. Истина, морамо одмах да кажемо и то, да су се ове контроверсе појавиле у примени поступка у највећем броју

случајева зато, што се још налазимо у једном прелазном стадијуму у коме мора да се води рачуна и о прелазним наређењима кад год су у питању случајеви који су се догодили за време важења старих закона.

Ограничавајући се да изнесемо само неке конкретне случајеve, који су за ово кратко време примене могли да падну у очи, ми ћемо их у кратко пред вас изнети, без даљег ширег коментара. Ево тих случајева:

1.) Ко је надлежан, да ли срески суд или судија појединац код окружног суда за извиђање и суђење дела која су се догодила за време важења старог кривичног закона и према томе закону и квалификована, а суде се сада по новом кривичном закону, т. ј. другим речима, да ли ће квалификација дела по старом закону бити од утицаја на одређивање надлежности суда или ће зато бити меродавно квалификација по новом кривичном закону (нпр. случај са §. 213. по старом односно 297. други став по новом).

2.) По питању ванредног ублажавања казне односно помиловања траженог за време важења новог кривичног поступка а после изречене пресуде по старом поступку. Поводом овога питања, у једноме од одељења Београдског Апелационог Суда појавила су се два потпуно контроверсна мишљења. Једно мишљење стоји на гледишту, да се по томе питању има поступити по старом закону, и оно га образлажава овако: по члану 11. уводног закона, ако је пре дана када садањи закон о крив. суд. пост. добије обавезну снагу, кривична ствар пресуђена у првом степену да ће се цео остали поступак спровести по досадашњем закону. Из достављених аката се види, да је оптужени осуђен извршном пресудом Београдског Апелационог Суда за време важења старог закона о крив. суд. пост., то се по његовој молби да буде помилован од досуђене му казне не може применити пропис §. 432. новог поступка. Молба за помиловање и ублажавање казне има сличан карактер правном леку, те се прописи главе XXIII крив. суд. пост. не могу применити на случајеve по којима је кривична ствар већ пресуђена за време важења ранијег закона. У осталом, да је законодавац хтео, да се прописи новог крив. пост. примене и на предмете раније пресуђене, то би нарочито рекао у пом. члану 11. па је зато судија извештац предложио, да Апелациони Суд није надлежан за давање мишљења о траженом помиловању, већ да се предмет има доставити Министру правде на решење, без икакве интервенције суда.

Друго мишљење стоји на противном гледишту и образлажава га овако: да је Апелациони Суд надлежан да ово питање узме у оцену у смислу наређења §. 432. н. кр. суд. пост., јер сматра да је ово сада нова установа унета у кривични суд. пост. са разлога, да би се дала већа гаранција молио-

шима на тај начин, што о тим питањима има сада да одлучује суд, пошто је то раније било вршено у административном поступку, који свакако даје мање правне гаранције него суд. С друге стране налази, да овде нема места примени чл. 11. уводног закона ни са тога разлога, пошто крив. суд. пост., који је овим новим дерогиран није предвиђао једно овако поступање од стране судова, те се у чл. 11. могло и мислити само на чисто судски поступак који се односи на пресуђење саме ствари, на т. зв. поступак у ужем смислу, дакле на оно што је редовно у поступку и што је главни циљ његов а то је пресуђење, изрицање пресуде од стране надлежног суда. Тражење ванредног ублажавања казне долази после свршеног редовног поступка, и оно се сада може тражити само према одредбама новог закона, као једна ново створена институција која раније није постојала.

3.) Можели се по §. 208. тач. 1. претресати питање, приликом решавања о приговору противу оптужнице, имали каквог кривичног дела за које су надлежни редовни судови или не, или и питање да ли претстављена радња у оптужници представља у опште кривично дело, па ако суд нађе да нема саме инкриминисане радње да оптужницу одбије. Ово је се питање појавило пред вишим судовима као доста спорно због нејасности редакције §. 208., нарочито у вези са §. 337. кривич. суд. пост.

4.) По кривичним делима из закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности после ступања на снагу новог кривичног поступка, да ли је надлежан судија појединац окружног суда или колегијум судски као што је то одређено у закону о сузбијању злоупотреба, ако су у питању преступи? Закон о сузбијању злоупотреба у званичној дужности јесте специјалан закон, и он се као такав појављује према кривич. суд. поступку; правило је да специјални закон укида одредбе општег закона које су му противне, као што је и то правило, да специјалан закон може бити допуњаван општим, ако у њему изостају одредбе неминовно потребне за примену закона на конкретни случај. (Н. пр. општи део крив. зак. важи и за примену одредаба из тога специјалног закона, што је у осталом у томе закону и речено, али баш да то и није нарочито речено, опет би се тај закон као специјалан морао допунити одредбама кривич. зак. као општим). Како је међутим, у закону о сузбијању злоуп. у званичној дужности учињен изузетак од одредаба крив. суд. пост. као законом специјалним, то ће све преступе из тога закона ма какве врсте они били, судити колегијум а не судија појединац окружног суда, али се појавило и противно мишљење, да је поменути закон о сузб. злоупотреба у погледу надлежности дерогиран новим крив. поступком. Специјално моје гледиште није такво и ја мислим, да су у погледу одредбе закона

о сузб. злоупотреба у погледу надлежности остале и даље на снази. У погледу овога питања одељења су мало лутала, но сада како ми се чини, сложна су у томе, да ће у случају који поменух бити за суђење надлежан увек колегијум. Али и ако је ово овако по закону, стварних разлога нема да се у истим случајевима суди час инокосно и час колегијално, те би одредбе тога закона требало довести у склад са одредбама §§ 10. и 11. нов. крив. суд. пост. Оваква једна одредба из закона сузбијању злоупотреба у званичној дужности, имала је смисла до ступања на снагу зак. о кривич. суд. пост. После његовог ступања на снагу, оно више нема никакве практичне вредности, нити постоји макакав стваран разлог да се она и даље одржи. У томе смислу требало би тражити или њено укидање или довођење у склад са начелима постављеним у новом кривичном судском поступку.

5) Ко разматра одлуке окружног суда као зборног у колегијуму од 5 судија: Да ли Апелациони Суд у седници од тројице, или Касациони суд. Другим речима, да ли се против таквих пресуда може изјавити непотпун призив Апелационом Суду или ревизија Касационом Суду, или се напротив може изјавити само ревизија Касационом Суду зато, што од виших судова једино има он колегијум од петорице. Ово питање само постављам стога, што је се оно приликом разговора о партији о правним лековима пред вишим судовима појавило, и с обзиром на тежину кривичних дела које суди окружни суд у колегијуму од петорице, да ли неби било оправдано у том погледу учинити једну измену, и јасно и прецизно у закону казати да такве пресуде може да разматра само Касациони Суд по ревизији, одприлике сличан систем какав је раније био са поротним пресудама. Истина у случају смртне казне, пре сваког правног лека, иде предлог за помиловање непосредно Касационом Суду; али се питање ипак може поставити за остале случајеве када није изречена смртна казна а надлежно је веће од петорице окружног суда у смислу §-а 75 бр. т. кр. суд. пост.

То су питања, која сам имао слободу изнети пред Вас, а која су се у досадањој пракси и за ово врло кратко време пред судовима појавила. Ма да ће требати још врло дуго времена да се праксе устале и да судови дођу до пречишћених гледишта у примени новог поступка, ипак сам сматрао за корисно да се и ово неколико питања изнесу пред скупом уважених југословенских судија, и да по могућству једном тешњом сарадњом између свих судова дође до правилнијих гледишта и схватања у примени овог колико новог толико и компликованог закона.

Др. Видан О. Благојевић, адвокат

ЗА ДЕЛИКТЕ ПО ЗАКОНУ О ШТАМПИ НЕМА УСЛОВНЕ ОСУДЕ

Условна осуда, коју предвиђа глава VI § 65. и остали кривичног законика од 16. фебруара 1929. год., јесте веома интересантна новина и као таква побудила је необично интересовање код наших правних теоретичара и практичара. Њене многе добре особине у главном нико не оспорава и увођење ове институције у наше кривично законодавство мора се начелно искрено поздравити.

Условна осуда није потпуно непозната институција код нас. Њој је „Бранич“ раније био посветио приличну пажњу. У години VI за 1899. на стр. 87. изашао је кратак преглед условног помиловања у Немачкој, нарочито добро статистички обрађен. У истој години, на уводном месту, у свесци „Бранича“ за мај 1899. год., објављен је дужи чланак под насловом: Условна осуда, рађен по једном чланку Др. Адолфа Ваха из Лајпцига и потписан од М. С. М. Овај чланак је прилично резервисан у колико се хвале ове институције тиче, и ако је подвучено, са статистичким подацима, да је примена ове бенефиције ограничена на веома мали број случајева у земљама које је познају. Најзад, у „Браничу“ за 1901. год. под уредништвом пок. Др. Миленка Веснића, великог поборника ове правне институције, на стр. 46. и осталим и 646. и осталим, донет је превод Г. Мил. Д. Станојевића, оптимистички написане студије о условној осуди од Лукијана Трепо-а, с погледом на Беранжеов закон о одлагању казне од 26. марта 1891. год. који је у преводу саопштен. Ова је студија о условној осуди веома озбиљно написана, снажно документована, тако да је основна у овој правој материји.

Поред тога, у „Праву“ — часопису за правне и друштвене науке за 1891. год. у броју од 1. марта на стр. 17. и осталим, изашао је чланак о условној осуди пок. Арона Нинчића, са компаративним излагањем ове институције код других народа (нарочито у Америци) у главном повољан по ову правну институцију.

Пошто је сондиран терен за ову институцију на међународним криминалистичким конгресима, нарочито у Риму (1885. г.),

Петрограду (1890. г.) и Паризу (1895. г.), ова је институција, после веће или мање опозиције, најзад прихваћена у многим културним државама.

Француски закон назват *Беранже*, од 26. марта 1891. год. по сенатору *Беранжеу* великом борцу и победнику у овој правој материји, донесен по угледању на сличан белгиски закон од 31. маја 1888. год. имао је пресудан утицај на увођење ове правне институције у многим државама. Тако, ову институцију уводи Женева законом од 29. октобра 1892. год., Португалија законом од 6. јула 1893. год., Велико Војводство Луксенбург законом од 10. маја 1892. год., Италија законом од 26. јуна 1904. год., Шпанија законом од 19. марта 1908. год., разни швајцарски кантони и многи пројекти кривичних законика (швајцарски, угарски, аустриски). У Немачкој ова је институција наишла на приличан отпор.*)

Иначе и у теорији и у пракси постоје још увек велике контроверсе о умесности увођења институције условне осуде у кривично правосуђе. Према данашњем стању науке може се у главном тврдити, да је ова институција добра, али да јој не треба дати веома широку примену, због профанисања саме институције, која, будући непопуларна у широким народним слојевима, само тиме губи.

Наш законодавац имао је прилике да уведе ову институцију још при крају 19. века, када ју је пок. Др. *Миленко Веснић* као Министар правде предлагао. Али опозиција овом предлогу ондашњег јавног мњења била је толико велика, да је предлог пропао. Од тада, па до појаве новог кривичног законика, чekali смо на ову институцију, коју су пре нас многи културни народи познали, али која је код нашег народа, у његовим широким слојевима, била прилично непопуларна. Према схватању нашег народа, није се могло појмити ни објаснити, да неко може бити осуђен извршном пресудом па да не иде у затвор, већ да га сам суд условно ослобађа истог. Али ово схватање није наш специјалитет, пошто је увођење условне осуде изазивало свуда где је законодавац сматрао да је потребна, велику опозицију, и то не само широких народних слојева, већ и признатих правних ауторитета.

*

Као и све што је ново, тако и институција условне осуде, представља необичан мамац за правнике. Постоји тенденција да се њено благотворно дејство прошири на што је могуће већи број случајева. Судска пракса у овом смислу је симптоматична и све док једна стална јуриспруденција Касационог Суда не утврди тачан домен примене условне осуде, биће лутања код

*) Подаци узети из дела: Cours de droit criminel et de science pénitentiaire, par Gaston Vidal (Paris 1926.) pp. 689 et suiv. — Sursis à l'exécution des peines (loi Béranger).

нижих судова. Ми ћемо још увек присуствовати најразличнијој и најнесталнијој примени ове правне институције од прилике све док она не изгуби драж новогa и док се не покажу и њене рђаве стране.

У томе реду идеја, два наша одлична правника у „Браничу“ за јуни 1931. год. отворили су дискусију по питању примене условне осуде на штампарске деликте. Г. Мил. Р. Вељовић судија окружног суда за град Београд, објавио је напис под насловом: Условна казна и закон о штампи. Г. Др. Радоје Вукчевић адвокат, наш уважени колега, написао је чланак под насловом: Условна осуда за кривице из закона о штампи. И док г. Вељовић компаративно и непристрасно износи разлоге за и против условне казне за штампарске деликте, са лежерном предоминантношћу за његову непримену са теориског гледишта али можда са жељом да се из опортунитета ова правна институција не изузме из примене кад су у питању штампарски деликти, дотле г. Др. Вукчевић, са аргументима, отворено пледира за примену ове институције и на штампарске деликте. Да би дискусија била потпуна и како ми заступамо мишљење противно схватању г. Др. Вукчевића, то самим тим налази оправдање и овај наш чланак.

Једна је ствар тачна: ми присуствујемо отвореној и јасној тенденцији судова, којом се иде на то, да се примењује у што ширем обиму, ова правна институција. Њој забрањен домен, штампарски, који је изгледао изузет и остављен на страну, озбиљно је угрожен овом праксом. Тако, док првостепени — окружни судови у главном сматрају, да је условна осуда немогућа за штампарске деликте и у томе их донекле помаже и Касациони Суд, дотле Апелациони Суд, после мањег колебања, изгледа да је стао на становиште, да је условна осуда могућна и у случајевима штампарских деликата. Али тенденција судова изгледа да је оријентисана ка примени ове институције на штампарске деликте, јер изгледа нам, да има индиција по којима се може закључити, да становиште за непримену условне осуде на штампарске деликте, уступа терен испред противног становништва. То се може објаснити и објашњава се разлозима опортунитета, који немају никакве везе ни са кривичним законом, ни са законом о штампи, а објашњење лежи још, као што рекосмо, у необичности, новини и применљивости условне осуде и у оној интересантној благодсти, тако карактеристичној код наших судова, од ступања на снагу новог кривичног законика. За то је у истини неопходно потребно извести на чистину ово важно питање и допринети његовом расветљењу у светлости правних аргумената.

Анализирајући правне аргументе за и против примене условне осуде на штампарске деликте, ми смо пришли мишљењу које заступа непримену ове правне институције на пом. деликте, с тога, што налазимо, да је оно **правнички** једино исправно,

док је противно мишљење у главном опортунистичко и са прилично натегнутом правном аргументацијом.

Ми смо за непримењивање условне осуде на штампарске деликте из следећих разлога:

Што је законом о штампи и кривичним законом изузета примена условне осуде на штампарске деликте.

Чл. 89. зак. о штампи, основни у овој материји, императиван је. Он предвиђа које се одредбе из општег казненог — кривичног — законика имају примењивати на штампарске деликте и поименце их је побројао, као: покушај и свршено дело, олакшавне, ублажавне и отежавне околности, поврат и застарелост. Што није поменуо и условну осуду, вели се, то је с тога, што је ова правна институција била непозната нашем законодавцу. Међутим, и ако наш — србијански законодавац није знао за ову институцију, не значи да је други законодавци — хрватски и словеначко-далматински или мађарски — нису познавали. У сваком случају, српско-хрватско-словеначком, односно југословенском законодавцу није ова институција била непозната, а што је несумњиво, он није доносио закон о штампи за територију бив. Србије, него за целу државну територију, те му србијанско законодавство није овде служило као модел. То јасно излази из целог зак. о штампи, који је и по својим одредбама а нарочито и по поступку који предвиђа, сушта противност србијанског крив. законика или зак. о крив. судском поступку или ранијег зак. о штампи.

Закон о штампи носи датум 6. августа 1925. год. а обнародован је 8. августа 1925. год. и измењен и допуњен 6. јануара 1929. год. дакле пре 16. фебруара 1929. год. када је обнародован кривични законик. Да је хтео законодавац да саображава зак. о штампи новом крив. законiku у колико би то сматрао потребним, он би извршио потребне измене и допуне, исто онако као што је 6. јануара 1929. г. учинио. Он то није сматрао потребним, из простог разлога, што је остао при схватању, да се у зак. о штампи *ништа не мења* новим кривичним законом, изузимајући изричних наређења у том смислу, и што је изриком нагласио.

Тако, у чл. 13. кривичног законика изразио је законодавац наредбу, да се прописи из тога законика неће примењивати према лицима која се за учињено кривично дело имају казнити по нарочитим законима. Ово начело потенцирао је у чл. 6. закона којим се стављају на снагу и уводе у живот кривични законик, законик о кривичном суд. поступку и закон о извршењу казни лишења слободе, где је изриком наредио, да остаје и даље у важности зак. о штампи од 6. августа 1925. год. са изменама и допунама од 6. јануара 1929. год. „у колико није измењен овим кривичним законом“.

На шта је законодавац циљао кад је ову одредбу доносио? На чл. 13. зак. о изменама и допунама од 6. јануара 1929. г. у

зак. о штампи, по коме зак. пропису изрично је предвиђено кажњавање по тежим прописима кривичног законика и закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави, у случају кад за иста кривична дела зак. о штампи предвиђа блаже казне — начело противно § 2. кривичног законика.

Што се пак општег дела кривичног законика тиче, у завршном ставу чл. 6. уводног закона речено је, да ови прописи важе изузетно од § 13. крив. законика и за специјалне законе, „у колико се њима нарочито што друкчије не наређује“.

Видели смо да се у чл. 89. зак. о штампи друкчије наређује у погледу на условну осуду, те према томе, важи оно што је у том зак. пропису речено, баш по сили чл. 6. уводног закона in fine.

Има још један разлог због кога је примена условне осуде по зак. о штампи немогућа. То је с тога, што зак. о штампи предвиђа кумулативну казну — затвор и новчану — у многим својим одредбама — чл. 56., 57., 60., 66., 67., 68. и др. поред тога што негде предвиђа казну затвора само — чл. 65., 69., 71. и др. а негде алтернативно, казну затвора или новчану казну — чл. 70. и др. Код оваквих кумулативних казни, које су најчешће у зак. о штампи, практично је неприменљив §. 65. крив. зак. прво с тога, што овакав случај овај зак. пропис апсолутно не предвиђа (закон каже: „код осуде на строги затвор до шест месеци **или** на затвор до једне године **или** на новчану казну. . .“ и т. д.) јер би у противном у место речи **или** ставио реч **И** и друго, што се томе противи необично императивни чл. 40. зак. о штампи који није измењен чл. 6. уводног закона у вези чл. 13. кривичног законика, према ранијим излагањима, а који наређује, да новчане казне, судске таксе и трошкове **морају** осуђена лица положити судској благајни у року од осам дана по извршности осуде. Како би се могло одвојити издржавање осуде затвора у смислу §. 65. крив. зак. од новчане казне коју треба платити у року од 8 дана по извршности пресуде, а да се не повреди принцип јединства казне и да се не дође до апсурдума!

Поред тога, не треба заборавити, да по чл. 11. зак. о изменама и допунама у зак. о штампи (измењен чл. 33.), за кривична дела учинена штампом одговарају **заједно**: писац, уредник, издавач, штампар и растурач, према одредбама крив. зак., закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави односно према одредбама зак. о штампи. Како су чл. 34., који говори о одговорности писца на **првом месту**, а овај законски пропис има везе и са чл. 35. и 36., даље чл. 37. који говори о одговорности самосталној и другостепеној издавача односно наручиоца у односу на уредника, чл. 38. који говори о одговорности штампара у осуетву писца, уредника или издавача, и чл. 39. који говори о одговорности растурача или продавца самостално или у недостатку писца, уредника или штампара, у против-

ности са измењеним чл. 33. (11.) зак. о штампи, јер предвиђају супститутивну одговорност, док овај зак. пропис предвиђа заједничку одговорност, то су ови зак. прописи изрично укинути, у колико су у противности са чл. 33. Даље, кад зак. о штампи предвиђа могућност новчане осуде — чл. 40. и 88. у случају плаћања судских такса, трошкова суд. поступка, накнаде штете и новчаних казни и издавача штампара заједно са главним кривцем, који мора бити осуђен на казну лишења слободе уз новчану казну, онда се без апсурдума не може схватити и објаснити, како може условна осуда за казну лишења слободе за коју има места примени §. 65. крив. законика, према мишљењу неких правника, бити одвојена од осуде новчане, за коју не може бити условног одлагања плаћања (чл. 40.) према мишљењу свих правника, ако се не хтедне извртати смисао чл. 40. зак. о штампи.

*

У своме раније наведеном чланку г. Вељовић сматра условну осуду једном од најважнијих ако не најважнијом правном новином коју нам је донео нови крив. законик. Ми пак, поздрављајући условну осуду као неплодан *коректор* судских неправди не сматрамо је ништа важнијом од осталих институција новог крив. законика. Што је једна институција крив. законика *новина*, не треба јој прецењивати значај а још мање проширивати је и на домен који јој је забрањен.

Г. Др. Вукчевић у своме чланку много је категоричнији у закључцима. Он отворено пледира за примену условне осуде и на деликте по зак. о штампи.

Да ли Апелациони Судови у Загребу и Љубљани примењују условну осуду и на штампарске деликте, није нам познато, јер за то немамо доказа. Али, ако је и примењују, то никако не значи да је ово судско становиште законски исправно, пошто имамо толико доказа, да греше судови, па били нижи или виши. Много би важније било знати становиште Касационог Суда, али код неизједначеног Касационог Суда — судови у Београду, Загребу, Новом Саду, Сарајеву и Подгорици сматрају се само као оделена једног Касационог Суда — може се десити, да једно оделене Касационог Суда у овој правој материји усвоји једно становиште а друго опет друго, те ни таква мишљења, као *контрадикторна*, не би имала ону снагу, коју имају одлуке других јединствених Касационих Судова.

Са законском аргументацијом г. Др. Вукчевића, којој признајемо необичну снагу и консеквентност, не слажемо се из разлога раније изнесених, пошто сматрамо, да је наше мишљење, плод чистог законског тумачења закона, без других моме-ната, и као такво законски исправније од мишљења г. Др. Вукчевића.

Ни аргуменат са аналогијом прописа који се односе на застарелост, није нас убедио. Ето с тога, што и ако се у чл. 89

зак. о штампи каже, да ће се прописи о застарелости из општег дела крив. законика примењивати и на штампарске деликте, ипак је ова правна материја друкчије нормирана у зак. о штампи, те баш по сили прописа уводног закона и крив. законика, важи оно што је о застарелости речено у зак. о штампи. Наравно да нам не изгледа објашњен ни оправдан разлог, да је услед овога чл. 89. зак. о штампи престао важити, изузев једног става, већ на против, с погледом на нашу ранију аргументацију, он стоји непромењен.

Код таквог стања ствари и с погледом на такву аргументацију, није никакво чудо, што је се нашло и што ће се наћи правника, који ће успешно бранити тезу противу тези г. Др. Вукчевића. Теза која оперише са претпоставкама и аналогijом у крив. праву, мора уступити место тези која оперише са анализом закона и њиховим стриктним тумачењем.

Да ли би законодавац из 1925. год. проширио и условну осуду на штампарске деликте, да је она у то време постојала у српском каз. закону (која је можда постојала на коме од других пет казених подручја) није нам познато нити би нас таква претпоставка довела до циља. За нас је важно само, да ту правну институцију нови крив. законик *није* распростио на деликте по зак. о штампи, што јасно излази из нашег ранијег разлагања, без обзира на то, што г. Вукчевић износи веома лепу слику односа условне осуде као нове институције и старог каз. законика од 1860. год. као збирке архаичних кривично-правних прописа.

Међутим и за лајка је јасно, да је зак. о штампи необично строг (предвиђају се готово искључиво кумулативне казне) с тога што законодавац сматра деликте по овом закону веома озбиљним по природи њиховој, мотивима који их побуђују и по правним последицама које производе. Пре његовог доношења, за владе ранијег зак. о штампи, присуствовали смо правим штампарским скандалима који су били јавна саблазан. Од новог зак. о штампи овај тон писања је измењен, нарочито од кад су судови почели, сасвим исправно у осталом, да овај закон примењују са свом строгошћу (што није на жалост случај у последње време). Деликти по зак. о штампи нису напад на државни новац као фалсификовање новца, али су напад на част, углед, достојанство оклеветаних или увређених лица, што исто тако закон сматра кажњивим, пошто и ово добро штити од противправног напада. За једног јавног радника, који живи од јавног кредита, несумњиво је теже кад га неко оклевета или увреди, него кад му неко провали у кућу и однесе намештај. У времену у коме живимо, не само ми већ и сав остали свет, са развојем журналистике у огромним размерама, једна новинарска кампања, која садржи клевете и увреде, изазива више скандала, више поремећаја у појмовима о моралу, поштењу, части, него вест да је некаква непозната служавка уда-

вила своје ванбрачно дете или да је каква радња обијена или најзад да је некакав сеоски кмет, своју самовољу или своје неваљалство, платио главом. С тога сасвим исправно законодавац кажњава штампарске деликте веома тешко и непризнаје им бенефицију условне осуде.

Поред случаја, који је навео г. Вељовић у своме горе поменутом чланку, израженог у једној пресуди Б. Апел. Суда, који сасвим исправно и са разлозима налази, да не може бити условне осуде за деликте по зак. о штампи, ми познајемо и једну пресуду истог Б. Апел. Суда, којом је кривцу призната бенефиција условне осуде, без икаквог другог образложења, сем што се каже, да се на условну осуду осуђује кривац с обзиром на природу дела, околности под којима је дело извршено, ранији живот и владање окривљеног.

По овом питању, које је за нас у толикој мери јасно да се у опште као спорно и не појављује, како постоје контрадикторне одлуке Б. Апел. Суда, треба сачекати да се појаве и контрадикторне одлуке у одељењима Касационог Суда, па преко г. Министра Правде издејствовати *начелну* одлуку Опште Седнице Касационог Суда, која би била обавезна како за његова одељења тако и за ниже судове.

Бор. А. Николић, адвокат

УСЛОВНА ОСУДА

Оптуђеник се, по кривичном законнику, може осудити условно. У том случају суд пресудом наређује да се извршење казне одложи на извесно време. Ово „извесно време“, по закону, не сме бити краће од једне ни дуже од пет година, и назива се „време кушње“. Кад протече време кушње, за које је извршење казне одложено, а суд не одреди њено извршење, сматраће се да осуђеник није ни осуђен на казну (§ 68. крив. зак.).

Према овим законским одредбама, умесно је питање, да ли по досадањој пракси, треба ове пресуде, којима се оптуђеник осуђује условно, слати извршној власти одмах, т.ј. чим више не буде могућно побијати их редовним правним леком (§ 412. кр. с. п.)? Кад се још дода, да се у пресуди често пропусти да нагласи, да се оптуђеник осуђује „условно“ (као што је прописано у тачки 4. §-а 281. кр. с. п.), већ се просто наређује одлагање извршења изречене казне на извесно време (као што прописује § 65. кр. з.), онда није чудно, што полицијска власт приступа извршењу, чим то време протече, и изазива тиме протесте условно осуђених лица.

За условну осуду кривични законик поставља велики број, прилично тешких услова, које оптуђеник ретко може да испуни. Ево тих услова, узетих из текста законика:

1) — заслужена казна треба да је: строги затвор до 6 м., затвор до 1 године, или новчана казна.

2) — оптуђеник треба да раније није био осуђиван због злочина, да последњих 10 година није осуђиван на строги затвор или затвор преко месец дана.

3) — да накнади или да се бар озбиљно изјасни да ће накнадити повређенику трошкове и учињену штету;

4) — да је пред судом искрено и потпуно признао своје дело; и

5) — да се с осномом може очекивати да ће се уздржати од вршења кривичних дела.

Разноликост ових услова налаже, да се у пресуди наведе, којим је од њих одлагање казне условљено.

О томе, да ли осуђеник после пресуде одговара овим условима, позван је да води рачуна суд, јер он може за то време кушње наредити заштитни надзор, или време кушње обуста-

вити, односно: одлагање извршења казне опозвати, кад наступи у закону одређени случај (§ 67. кр. з.). И за то он мора пресуду са условном осудом држати у евиденцији. Наређење да се опозове одлагање извршења казне, односно: да се изврши условна осуда, издаје суд, који је надлежан за дело, због кога се опозива одлагање извршења казне; и то у форми решења, против кога је допуштена жалба (§ 422. кр. с. п.).

Суд је, дакле, обавезан да бди над оваком пресудом са условном осудом, и да је не шаље извршној власти пре но што решење о опозивању одлагања не добије правну снагу или пре но што време кушње не протече, јер „докле то време траје не наступају последице скопчане са осудом” (§ 68. кр. з.).

И кад протече време кушње, ова функција суда, која несумњиво спада у судску управу, о којој говори § 96. закона о уређењу редовних судова, није завршена. По истеку времена кушње, као што смо у почетку навели, суд има да одреди извршење казне; ако га не одреди, сматраће се да осуђеник није ни осуђен на казну (§ 68. кр. з.).

Ако се има да утврди, да ли је време кушње протекло без прекора, донеће решење суд, који је о томе у првом степену судио (§ 422. кр. с. п.). Ако је одлагање извршења казне условљено накнадом штете, па протекне рок, одређен за њу, а осуђеник је не накнади, суд може одредити нов рок за накнаду штете (§ 66. кр. з.).

Ако се појави сумња о тумачењу пресуде ..... одлучиће о томе суд (§ 412. кр. с. п.).

Да се једна кривично-правна институција правилно схвати и примени, очевидно је да треба или знања или времена. Али и сами законски текстови допуштају, мислим, да се избегну две грешке: да се пресуде са условном осудом не шаљу извршној власти без наређења о извршењу, и да извршна власт не приступа извршењу условних осуда, док од суда не добије изричну наредбу о извршењу.

Живко Авр. Шалом, адвокат

ПАРНИЧНИ ТРОШКОВИ И ПРАВИЛНИК О НАГРАДАМА АДВОКАТА

На основу § 28. зак. о адвокатима г. Министар правде, 25. априла о. г. под Бр. 39442 прописао је привремени Правилник о наградама адвоката на територији Београдског апелационог суда. Како је примена истог у самој судској пракси дала повода разноликим тумачењима и одлукама, то хоћу овде да изложим своје мишљење о важности и примени поменутог Правилника у судској пракси т.ј. да изнесем своје гледиште, да ли и у колико је поменути Правилник обавезан за судове.

Као што сам у почетку навео, закон о адвокатима у § 28 дао је г. Министру правде овлашћење, да одреди „висину награде за оне послове адвоката у судском поступку, који по својој једноставности и природи допуштају просечну цену . . . . . Правилником одређене награде примењиваће се на случај, кад награда није у напред уговорена“. На основу овог законског прописа г. Министар је прописао горе поменути Правилник који је, — донет на основу, и у оквиру законског овлашћења, — обавезан између властодавца и пуномоћника у свима случајевима, где награда није изрично у см. § 27. зак. о адвокатима уговорена. Ако властодавац и пуномоћник у см. § 27. зак. о адв. не уговоре писменим путем награду, значи да су прехуто пристали на награду, која је у Правилнику предвиђена.

Одмах по доношењу и ступању на снагу Правилника о наградама адвоката готово сви судови почели су досуђивати трошкове у судском поступку по табlici из Правилника, те су и сами адвокати, тражећи награду за свој труд као пуномоћници једне или друге парничне стране, тражили трошак по Правилнику. Међутим таква се пракса почела напуштати, јер је судска пракса почела прихваћати гледиште, да је Правилник обавезан за неуговорену награду између властодавца и пуномоћника, дакле *inter partes* а не и између двеју супротних странака, које за своја права траже судско обезбеђење или наплату и т. д. Другим речима, судови су стали на гледиште, да Правилник о наградама адвоката не везује *ни у колико* суд у одређивању висине парничних трошкова у односу између странака већ само у споровима за одређивање висине награде адвокатима у спо-

ровима ових са својим властодавцима, ако награда није у см. § 27. зак. о адвокатима уговорена.

На основу таквог схватања судови су почели одступати од првобитне праксе и сматрати, да у погледу досуда парничних трошкова имају одрешене руке.

Оваква пракса судова не одговара закону.

Кад се узме у обзир одредба § 31. зак. о адвокатима, види се, да се парнични трошкови досуђују странци, коју адвокат заступа, дакле властодавцу а не пуномоћнику, и адвокат, који је странку заступао, може исте задржати само „до висине својих трошкова и награде“, која, ако није уговорена, преставља ону из Правилника.

Када је тако, онда би судови погрешили, када би осуђену страну осуђивали на мање трошкове но што преставља по Правилнику награда адвокату супротне стране, јер би остатак до висине, Правилником предвиђене награде, имала да плати странка, која иначе спор добија. То би се противило и § 800. грађ. зак. на коме судови базирају своје одлуке о парничним трошковима, јер странка која спор добија не би на тај начин била *потпуно обештећена* у својим правима.

На основу тога држим, да је и са законске тачке гледишта Правилник о наградама адвокат обавезан за судове у толико, што судови губећу страну не смеју осуђивати на накнаду мањих трошкова добијајућој страни но што ова мора платити своје адвокату по Правилнику о наградама адвоката.

Наравно, да нарочито уговорена награда између послодавца и пуномоћника, не може суд обавезати код досуда парничних трошкова једној парничној страни.

Али суд је властан и по смислу цитираног § 31. зак. о адвокатима, да досуди веће парничне трошкове једној странци но што предвиђа Правилник о наградама адвоката, а то треба да буде само у оним случајевима где по обимности рада око прибављања доказа, дужине трајања рочишта и др. томе има места. Досуда већих трошкова у таквим случајевима је неопходна са разлога, што би адвокати, којима се од обичног спора исти претвара у велики и компликовани спор, могли да откажу својој странци заступање у таквом спору, па би онда настала потреба, да властодавац са пуномоћником изричито у см. § 27. зак. о адвокатима уговори висину своје награде (§ 27. зак. о адв.), која би, била већа од оне награде, коју Правилник предвиђа. Како ће код тежих случајева, услед обимности рада, властодавац у више случајева морати да изричито уговори награду са својим пуномоћником, и како је проузроковач и ових трошкова супротна страна, то је право, да по § 800. гр. зак. и овакве повећане трошкове плати губећа страна. У таквим случајевима суд има чак и дужност да губећу страну осуди на пла-

њање и већих парничних трошкова, за шта има овлашћења у цитираном § 31. зак. о адвокатима у вези § 800. гр. зак.

Када би се овакво гледиште у погледу награда адвоката у судском поступку усвојило, онда би у погледу својих награда за исти рад у истим или сличним случајевима сви адвокати били изједначени, а пред законом и треба да су сви људи изједначени, а изједначена би била и осуђена лица, те не би једна плаћала веће док би друга у истим или сличним случајевима плаћала мање трошкове.

Др. Милан Д. Марковић

ЕПИЛЕПСИЈА (ПАДАВИЦА) И ЗЛОЧИН

Падавица или епилепсија позната је као појава широког делу света, али већином само као болест која ствара болеснику периодичне тренутне губитке свести, са падањем, праћеним трзајима тела. Други појмови а наиме други знаци ове кобне болести, као и њени узроци — нису довољно познати публици. Међутим падавица баш у тим својим другим појавама највише долази и као једно велико, многоструко, друштвено зло, чија се кобна и фатална деловања одражују свакодневно, а нарочито у извршењу разних злочина, у којима падају невинне жртве.

Зато сматрамо да ће у данашње време бити корисно да се свет детаљније упозна са овом болешћу у толико пре што смо доживели скоро у Загребу један свирепи злочин који потиче из епилепсије.

У чему се састоји ова болест? — постоје неколико њених форми, најосновнија је у следећој слици: болесник добија периодичне грчевите кризе, између којих изгледа обично привидно нормалан. Свака криза почиње са извесним предзнаком, који се манифестује врло различито — час каквим болом, осећањем моменталне топлоте или хладноће, час брујањем у ушима, или моменталним поремећајем вида или мириса, час опет болесник добије у једној руци или нози грч или дрхтање, или болесник буде изненада обузет стравом праћеном са сликама раније преживелих непријатних догађаја и т. д. Овај предзнак бива краткотрајан и зове се у медицини аура. Одмах после тога наступа јако бледило лица, праћено карактеристичним криком, затим губитком свести, са наглим падом тела на земљу, чему следује јака затегнутост свих мишића, обустављено дисање, а лице добија изглед модроцрвени, што све траје око пола минута, затим наступају јаки и учестали трзаји целог тела нарочито руку и ногу; језик бива често угрижен зубима и крвава пена иде на уста; убрзо следује потпуна мирноћа тела, болесник пада у дубоки сан, који траје неколико минута, после чега настаје буђење болесника, који се ничега не сећа шта се све то десило с њим.

Али осим ових напада — који су опасни искључиво за самог болесника а који често могу и да не постоје никако и ако

болесник болује од падавице — треба нарочито имати и виду душевно стање падавичара.

То душевно стање има извесне сталне особине а исто тако манифестује се и у повременим душевним нападима.

1) Сталне особине душевног стања епилептичара одликују се пре свега у измени карактера: падавичар је јако надражљиве и променљиве нарави, егоистичан је, често апатичан или обрнуто пада за најмању ситницу у пролазну али ужасну и опасну љутину... а често јако тврдоглав. Осим ове измене карактера епилептичар показује и знаке извесних умних деградација. Тако на пр. код њега је врло често успорена веза мисли, тако да по неки пут по пола минута може да прође док вам епилептичар одговори на једно обично питање. Поремећаји ума могу да иду тако далеко да при учесталим нападима дође до тзв. епилептичарског лудила, које се одликује неправилном прогресивношћу, као и лакшим враћањем у привидно нормално стање.

Разуме се да горе наведени поремећаји ума не морају да буду увек. Изузетно и то само изузетно дешава се да епилептичари буду врло бистри као што је био случај са Достојевским, Наполеоном и Цезаром (чије примере наводи Фурсак у својој књизи — Психијатрија) ма да би се могло специјално код двојице нагласити у неколико извесне умне деградације, због којих долазе обадвојица у познату у психијатрији групу неуравнотежених.

Поред ових сталних црта душевног стања епилептичара — имамо и повремене душевне поремећаје, који су специјално за нашу тему од великог значаја.

Ови повремени душевни поремећаји могу да предходе грчевитим нападима падања и јављају се у форми разних љутњи, илузија или халуцинација, или сећања на извесне раније догађаје и личности било пријатне или непријатне и непријатељске.

Повремени душевни поремећаји могу и да потпуно замене типичне грчевите нападе падања и манифестују се на неколико познатих начина.

Тако дешава се да епилептичар добија повремене моменталне несвестице, као неку врсту засењивања. Или добије наједанпут потпуну одсутност мисли: сви свесни душевни процеси престају да раде, а његово лице добија изглед изгубљености, са фиксираним погледом, у извесном правцу; чим овај напад прође, епилептичар продужује свој рад и своје мисли тачно где их је оставио у моменту свог напада. О свему томе незна ништа и никакovo сећање нема на тај напад.

Ове одсутности мисли и свести могу да се још више компликују у тако зв. фуге — тј. у повременим нападима, у којима епилептичар у потпуно несвесном стању напусти своје место и посао и лута по разним пределима, чак купује карту на станици, путује возом и долази у другу варош, немајући појма о

свему томе и чим га напад прође изненађује се кад види да се не налази у свом месту, незнајући никако како се то десило.

Повремени душевни поремећаји епилептичара могу да замене типичне нападе још и у тако зв. форми *епилептичарске импулсије* — која је за нас нарочито значајна. У њој се дешава да падавичар изврши какав злочин, убиство, или ма какав акт напада било на ствари, било на најближу околину, са поманним раздражењем а да о свему томе нема ни мало свести, нити пак да се после свршених напада сети ма које појединости о свему што је урадио.

Последња форма ових повремених душевних поремећаја замењујући нападе падања, је т.зв. *епилептичарски делиријум*. Овај делиријум почиње са знатним погоршавањем свих већ поменутих сталних душевних поремећаја, затим наступа потпун губитак свесности мисли и радње као и позната у психијатрији неоријентисаност у простору и времену. Наступају разне халуцинације и болесник у свом делиријуму изконструира извештај догађај, обично страшен — који обично гура болесника у страшне и опасне несвесне нападе на околна лица и ствари. Настаје прави епилептичарски бес у коме — као што лепо описује Фурсак у својој књизи — „болесник се одаје радњама често револтирајућима по њиховој бруталности и носћи увек отисак апсолутне несвесности. Он убија без разликовања непознато лице или своје сопствено дете, пара леш ударцима ножа, распарчава га чије делове прождире. У неким ретким случајевима али врло важним у погледу медиколегалном, криминалним чин изгледа инспирисан уобичајеним осећајима извршиоца.“

Пошто ове описане кризе делиријума прођу болесник се не сећа ни једног детаља о свему томе, макар да је незнам како компликоване радње извршио и у томе незнању остаје до краја свога живота. Ако је у том наступу извршио какво убиство он са пуним правом изречно одриче да је то учинио, и чуди се неправичности и „дрскости“ оних који га терете, па макар ко то био.

Тај факат потпуног немања памћења о догађају нарочито карактерише ову болест и од великог је значаја у судској медицини.

То је укупан преглед епилепсије.

С обзиром на нашу тему понављам у кратко све моменте који могу да епилептичара увуку у злочин.

Пре свега измењен карактер у смислу неке раздражљивости, импулсивности, падања у јаке љутње, затим смањење бистрине и ума као сталне особине епилептичара. Затим узбудљива стања пред почетак напада (ауре), са разним илузијама и халуцинацијама. Најзад повремени душевни напади

који замењују нападе падања, а у којима болесник у потпуно бесвесном стању често извршује грозне злочине.

Са таквим душевним стањем — епилептичар живи у вечитој опасности да изврши какав злочин. Он је као суви барут који за час плане ако му се приближи најмања варница. А на те варнице епилептичар мора да наилази сваког часа — нарочито у данашњем друштву чији су чланови још увек недовољно умно уздигнути и још увек недовољно еманциповани од безброј предрасуда и навика. Услед таквих друштвених прилика и пут епилептичара бива још опаснији....

Епилептичар је у могућности, према томе да изврши у погледу психо-патолошком три врсте злочина и преступа.

Прву, у потпуно свесном стању при каквој обичнијој и за паметног човека безначајној свађи. Услед лаке раздражљивости импулсивности и смањења интелигенције, спорости мишљења — епилептичар лако може у таквом моменту и да убије. Он нема довољно снаге, критике дела, довољно инхибитивних душевних процеса, да би могао да задржи импулсију — и лако извршује тако зв. реакционелне, рефлексне радња, у којима не долази никако или довољно до активности, свесни нормални отпор за извршење таковог преступа — ни поимање одговорности за такво извршено дело.

Другу врсту, у полу-свесном стању, пред сам почетак напада, када епилептичар пада у нарочито узбудљиво стање и у евентуалне илузије и халицинације. Тада још није у потпуној несвести, која иначе долази убрзо.

Трећу, у потпуној несвести, за време самог напада у акутном епилептичарском лудилу. То је најопасније стање, већ описано у ранијим редовима а нарочито у Fursac-овом цитату.

Злочини ове последње врсте дешавају се врло често у пуној својој грозоти — само што многи од њих сигурно бивају другојачије протумачени, те и не уведени у епилептичарске злочине.

Њихови примери су многобројни, изнећу овде нарочито два.

Први сам видео на клиници психијатрије проф. Mairet-а у Montpellier-у. То је био један младић са доброћудним изгледом, снажан, који иначе даје привидно знаке врло здравог и душевно нормалног човека — а који је међутим затворен доживотно у лудницу зато што је тада убио пожем свог друга на сред улице у наступу епилептичарског лудила, идући са њиме и још неколико својих познаника.

Никада га нико није могао убедити да је тај злочин извршио — и ако су и судови и лекари у лудници чинили све могуће да га макар у најмањем детаљу потсете на догађај. Одлично се сећао свега до момента, када су дошли за један угао улице, одакле се даље после ничега више није сећао, међутим баш на том месту се злочин одиграо. Чуђење које је имао при повратку к себи после напада, када је видео да је лишен сло-

боде, није га никако напустило. И увек после тога је у убеђењу невино окривљеног и жртва заблуде. У том убеђењу и умреће.

Други случај је нешто мало компликованији, јер дж први показује једно безразложно убиство, дотле други наводи на мисао да је злочин учињен са предумишљајем — ма да он само привидно тако изгледа. У толико је тај случај и интересантнији и за само правосуђе. Случај је свима нама у живој успомени, јер се одиграо ту скоро у Загребу, а о чему су новине донеле опширне извештаје са суђења.

Тиче се суровог убиства девојчице Ивке Вртљан од стране Славољуба Жимбрека, раденика — који мора да натера све нас да застанемо мало у нашој животној јурњави пред једним свакодневним проблемом који се стално у свој својој грозоти понавља, а који ипак пролази недовољно запажен и чије се решавање на жалост у опште и нема у виду... Јер као да су нам свима живци потпуно отупели, као да су нам осећања потпуно изумрла.

Славољуб Жимбрек избо је на сред улице девојчицу Ивку, када се враћала са својим другарицама из школе, у присуству масе света, која је овај приказ немо и укочено гледала, — док је ова бесомучна луда забадала једно за другим нож у тело несретне девојчице, која је са леденим страхом у очима клечала на колена, очајно немоћна и сва обливена крвљу... Тада је наишао један шофер и искочивши из аутомобила притрчао је несретној жртви да је спасе. Међутим Жимбрек гледајући га тупо и бесвесно, као да је хтео да насрне и на њега, али се ипак почео полако удаљивати, стално са истим погледом у очима. Јадна девојчица је умрла. Истрагом се доцније утврдило да је Жимбрек био у завади са оцем девојчице, јер му овај није хтео исплатити једну ситнију сумицу због рђаво урађеног посла, услед чега му је Жимбрек сав љутит казао да ће му се осветити. На суђењу пак Жимбрек потпуно пориче да је извршио овај злочин, *и ако је исти учинио пред масом окупљеног света.*

Суд је нашао да постоји дело убиства са предумишљајем, због ранијих његових претњи у свађи, а психијатори на суду нашли су да је ненормалан, али ипак одговоран за учињено дело, јер сматрају да је злочин учинио у пуној свести. (Из новина се није могло видети какве су дегенеративне промене психијатори открили у психи овог злочинца — и у коју су га област оболења окатегорисали са психо патолошке тачке гледишта).

Због тога је Жимбрек осуђен на смрт.

Међутим анализом овог дела, неминовно морао сам доћи до сасвим супротног закључка, баш из саме претходне свађе, у којој због једне ситнице Жимбрек реагује и сувише напрасито и чини тешке претње које су у великој несразмери са разлогом свађе — у чему видим све сталне особине карактера

епилептичара, већ довољно горе описане. Затим суровост догађаја, цео тај крволочан начин непрекидног убадања ножа у тело немоћне девојчице, онај укочени поглед, који је шофер описао — *а нарочито оно тотално негирање догађаја од стране Жимбрека* — које се не може лако симулирати код вештог психијатра и истражног судије — које је симптом прве важности — довољно сведоче, да се у томе моменту одиграо један епилептичарски напад. Појава девојчице могла је створити илузију њеног оца у очима Жимбрековим и сећање на цео ранији сукоб што је сигурно изазвало предзнак напада и довело болесника у моменат тк. зв. ауре. Одмах затим следовало је епилептичарско лудило, у коме се одиграо овај трагичан догађај — што је заменило епилептичарски напад падања. По томе је следовало буђење у коме није остало ни трага успомене од целог догађаја.

Што се пак тиче изгледа да је Жимбрек припремио овај догађај — то само може тако изгледати привидно. Јер, ако је раније извршио претњу изрекао ју је у претераној љутини као епилептичар. Затим познато је да у аури епилептичар може да добије илузије и халуцинације, које га потсећају „на пријатну или мучну успомену било какве личности, било каквог важнијег догађаја“ (Fursac), што је добро описао Magnan у својим „Leçons cliniques sur les maladies mentales“.

Исто тако познато је да баш и у самом таквом епилептичарском лудилу „у неколико ретких случајева, криминални чин изгледа инспирисан уобичајеним осећајима епилептичара“, тј. инспирисан оном мржњом коју је свесно стекао према некој личности.

Једном речју, по моме схватању, цела та драма била је створена од једног пометеног епилептичарског ума, чији је епилог био грозно убиство сироте девојчице у епилептичарском наступу побеснеле луде.

Зато сматрам да је Жимбрека требало интервјуирати доживотно у лудницу а не осудити га на смрт. Јер он је ту исто толико невин и жртва, као што је и убијена девојчица жртва једног болесног мозга. А такви епилептичарски злочини дешавају се често, који су живи доказ све веће не само телесне, већ и душевне дегенерације и деградације човека...

* * *

Судска медицина и кривични закон створили су једно извесно гледиште а на основу података из психијатрије — о одговорности епилептичара.

То званично гледиште је у овоме:

1). ако епилептичар изврши какву злочину радњу у самом епилептичарском нападу и лудилу, према томе у потпуном несвесном стању, онда се сматра за неодговорног, ослобођава се казне али се шаље у лудницу на доживото интернирање.

2.) ако је злочин учинио ван напада али се налазио ипак у једном јачем степену сталних дегенеративних промена, под чијим је дејством злочин и извршио — онда се сматра да исти подлеже смањеној одговорности — али не и потпуној неодговорности.

3.) најзад се сматра епилептичар потпуно одговорним, ако је злочин учинио ван напада у свесном стању, „а болесник не показује никакве очевидне знаке психичког ослабљења“ (Fursac).

Сматрам да је ову званичну расподелу одговорности — тешко данас одбранити. Пре свега тешко је објаснити са психопатолошке тачке гледишта да уопште неко лице може бити полу-одговорно. Оно је или потпуно одговорно или потпуно неодговорно...

Познато је колико је тешко учинити потпуно одговорне људе за своја дела па макар показивали и све атрибуте душевног здравља.

Нису ли се дуго времена бориле две струје психолога и филозофа — једна која је тврдила да човек има у себи слободну вољу и акцију (*libre arbitre*), и друга детерминистичка, која учи обрнуто, да слободна воља у човеку не постоји и да све наше радње бивају одређене у напред претходним узроцима и силама, које су ван нашег управљања о чему имамо само погрешну илузију да то ми слободно деламо. Велики је број присталица ове друге теорије, међу које спадају Šopenhauer, Spenser, Diprat, Dantee и т. д.

Не желим овде да се упуштам, која од ових двеју теорија има више права али задржимо се само на констатовану, да слободна воља нарочито у данашње доба дегенерације човечанства, врло се ретко виђа а још ређе долази до свога изражаја.

Иначе на сваки начин теоретски је немогуће негирати слободну вољу у човеку. Она постоји али није апсолутна, већ зависна. Апсолутна је само у апсолутном бићу, које је само апстракција. (Ту не мислим на појам бога). У конкретном бићу она зависи од многих фактора. Да човек слободно дела и прави слободан избор у својим одлукама и извршује их, потребна је пре свега здрава и снажна свест. Свест — та чудна и још увек мистериозна моћ човека, да може да осветли довољно све мотиве и мобиле једног дела и да према томе даје и одређује правилно опредељење — потребно је да располаже и са довољно широким знањем ствари. А један од најглавнијих услова да се свесне радње правилно одигравају у човековом мозгу, јесте да тај мозак, са свима својим ћелијама буде и физички савршено исправан — једном речју здрав. Јер „у сваком вољном и слободном чину, лежи расуђивање у коме дух упоређује и мери: с једне стране жељу као и корист коју има да учини један одређен чин; а са

друге стране, дужност коју има да га не учини... мобили, између којих има личност да изабере, многобројни су, сложени и разнолики; појам дужности (ма какав да је филозофски њен извор и природа) појам онога што је допуштено и онога што је забрањено... Између свих ових мобила личност одабира више мање свесно и дуго и на крају узима једну одлуку. У овом одабирању и овој одлуци интервенишу нужно његов нервни систем и специјално његови психички *неурони*. Разумљиво је дакле да стање здравља или болести ових неурона има утицаја на одлуке личности и следствено намеће, у извесној граници, његову одговорност. *Стање и функционисање мозга су сачињавајући елементи одговорности индивидуе*. Тако свађена, одговорност човека појављује се биологу, као једна функција човекових психичких неурона: одговорност одговарајући нормалности а неодговорност болести ових неурона" (Grasset — *Biologie humaine*).

Међутим данас је очевидно, на како ниском ступњу стоје чланови људског друштва како у погледу знања, тако и у погледу здравља свог нервног система. Поред општег незнања, имамо и опште оболење мозга код највећег броја чланова људског друштва. Према томе данас је свест човека више мање немоћна, скоро помрачена. Са таквим стањем ствари практично је врло тешко говорити о људској слободној вољи па самим тим и о људској одговорности. То је још и Христос запазио још у своје време и зато је и рекао: „Оче опрости им, јер не знају шта раде.”

Када тако ствар стоји у опште у погледу одговорности људи — у толико јасније излази да један епилептичар у сваком случају мора бити неодговоран за своја дела. Јер његов мозак никада не може имати ону способност хладнокрвног расуђивања и свесног одабирања и одлучивања... Његови су психички неурони оболели, његова је свест више мање тупа — и он има све негативне особине његове психе за слободну акцију. Он је подређен више аутоматским радњама, те самим тим он је неодговоран.

Иначе ни у ком случају она законска класификација одговорности не може се одржати у погледу полу-одговорности — јер на извесне појаве наша свест или реагира са свима својим атрибутима — те је лице одговорно, или она је болесна те бива безмоћна и губи особину слободног одлучивања — према томе подређена својој болести — и самим тим неодговорна.

Биолошки само се тако може поставити овај проблем. Све друго бива вештачки и створено више из обзира практичне користи.

Ту и сам Grasset, сматрам да греши, (и ако је одличан

психијатор и биолог) који каже: „епилептичар је неодговоран за дела учињена за време напада, од којих му не остаје никаква успомена; али за дела учињена ван напада не може бити декларисан ни неодговорним ни одговорним: његова одговорност је ублажена”. Ређајући даље друге случајеве разних обољења у којим сматра да су личности са смањеном одговорношћу — каже: „све ове личности нису неодговорне то нису лудаци. Али они нису исто тако одговорни, они немају њихове психичке неуроне нормалне. Наслеђе, отрови, рђаво васпитање, раније болести нарушиле су њихове мождане ћелије: њихова одговорност је ублажена”.

Немогуће је сложити се са таквим гледиштем полуодговорности из простог разлога, што слободна акција ставља у покрет сав свој нормални механизам да дође до изражаја — или ако је исти ма у колико покварен, онда до њеног изражаја није могуће ни доћи; тада се пада у чисто детерминистичке сфере делања.

Исто тако као што је немогуће рећи за једно тело да је истовремено у кретању и некретању — него или је у ставу кретања или у ставу некретања, а никако полукретања.

После свега тога јасно је да се епилептичарима не може набавивати „полу-одговорност”, а још мање одговорност. Сви они морају бити силом околности окатегорисани неодговорним. По извршеном злочину делу морају бити стављени на доживотно интернирање у лудници. А живот у лудници није лакши од живота на робији. Друга казна неби требала да постоји за епилептичаре — а најмање смртна казна, у толико пре случај Жимбрека, који је осуђен на смрт, сматрам да је неодобрањив у погледу психо-патолошком, и да исти мора бити невинно осуђен.

* * *

Али ако су епилептичари неодговорни за злочина дела — ипак кривац постоји, на кога се иначе најмање обраћа пажња, те он некажњен и даље тамани свет — ствара гнусне злочине. Тај се кривац открива одмах чим се потражи узрок епилепсије.

Психијатрија је данас непобитно доказала да су сви епилептичари деца родитеља — алкохоличара, нарочито пијача ракије и других концентрисаних алкохолних пића, као што је апсент, виски и т. д.

Код Француза чим су увидели да је апсентизам родитеља био главни проузроковач великог броја епилептичара, одмах су донели одлуку о продавању апсента.

Према томе сматрам, да су за све ове злочине и жртве криви сви произвођачи алкохолних пића, нарочито фабри-

канти и продавци истих а у првом реду криво је цело друштво које трпи производњу таквих убилачких продуката.

Дали ће се најзад раскравити ледено срце човека двадесетог века — дали ће се тај човек најзад стрести од ужаса пред приказом катастрофално-рушилачког масакрирања људског живота алкохолом тим гнусним злочинцем, те да му једном учини крај ???

СУДСКА ПРАКСА

Начелна одлука Опште седнице Касационог Суда о надлежности среских судова по предметима обезбеђења.

Првостепени Београдски Трговачки суд послао је Касационом суду, по изјављеним жалбама интересованих страна, на размотрење и решење своје одлуке, донете по тражењима обезбеђења на основу исправа, које у себи садрже Трговачки посао.

Како су се поводом овога у одељењима Касационог суда појавила неједнака разумевања прописа § 5 тач. 8. закона о установљењу окружних и среских судова, у коме је предвиђена надлежност среских судова за доношење одлука о предметима обезбеђења, то је Касациони суд у данашњој својој општој седници проучио ово питање, па је нашао: да је прописом § 5. тач. 8. поменутог закона одређена надлежност среских судова за доношење одлука по предметима забране, притвора, прибелешке, интабулације (надинтабулације) и обуставе, да њиме није изузето из надлежности среских судова доношење одлука по озим предметима и онда, кад тражбина, чије се обезбеђење тражи потиче из трговачког посла, — § 17. зак. о устројству трговачког суда, према чему су срески судови надлежни да доносе одлуке и по таквим тражењима обезбеђења, за која је до овог закона био надлежан првостеп. трговачки суд.

Зато је на основу § 16. тач. 1. Закона о своме устројству донео ову своју начелну одлуку о разумевању § 5 тач. 8. закона о установљењу среских и окружних судова :

Да су срески судови надлежни за доношење одлука по предметима забране, притвора, и обуставе на покретне ствари и онда, кад се тражења ових обезбеђења заснивају на доказима, који садрже трговачки посао.

Ова је одлука обавезна за сва одељења и општу седницу Касационог суда.

Из Опште Седнице Касационог Суда 22. јуна 1931. год. Бр. 8298 у Београду.

Тих. М. Ивановић
секр. Касац Суда

Надлежност за разматрање решења по закону о експропријацији.

Министарство Грађевина писмом од 20. маја 1931. год. Бр. 18138 доставило је Касационом Суду акта по предмету експроприације имања ради подизања артилериске касарне, наво-

дећи да је по овоме предмету избио сукоб о надлежности између Кумановског првостепеног суда и Министарства Грађевина и да је првостепени суд одбио од себе надлежност за разматрање решења начелства среза Жеглиговског Бр. 33337 по коме су изабрани вештачи-проценноци извршили процену експроприсаног имања, налазећи да је он по § 28. Закона о експропријацији надлежан да по жалби заинтересованих разматра само решења Министра Грађевина, која овај доноси у смислу § 26. у вези §§ 24. и 25. поменутог закона што овде није случај, — док Министарство Грађевина стоји на гледишту, да је у овом случају за разматрање ожалбеног решења надлежан суд у смислу § 28. истог закона. Зато је молило да Касациони Суд реши овај сукоб надлежности.

Касациони Суд по разматрењу акта овога предмета у смислу § 8. Закона о своме устројству нашао је:

По закону о експропријацији приликом принудног одузимања приватних добара, прави се разлика, да ли се експропријација врши за потребе регулисања главних саобраћајних путева, регулисања река и т. д. или се она врши за друге државне, окружне, среске и општинске потребе, као што су, поред осталог, за подизање касарне и друге војне потребе. Први случај предвиђен је у тачки 1. § 3. Закона о експропријацији а други у тач. 2 § 2. истог закона.

Ако се експропријација врши по тач. 1. § 3. Закона о експропријацији, онда по § 13. истог закона процену експроприсаног приватног добра, ако по закону има места, врше пет проценилаца, које одређује сама полицијска власт а ако се експропријација врши за потребе из тач. 2. § 3. поменутог закона, онда по § 16. истог закона, процену врше пет вештака, од којих двојицу бира полицијска власт а двојицу сопственик експроприсаног добра а они пак бирају петог вештака.

На решење оцењивачке комисије о вршеној процени експроприсаних добара за потребе из тач. 1. § 3. закона о експропријацији има места жалби Министру Грађевина по § 22. истог закона противу процене вештака кад се добро експроприше за потребе из тач. 2. § 3. поменутог закона у вези § 16. истог закона има места жалби надлежном суду према § 28. закона о експропријацији.

Касациони Суд налази да се ово разликовање надлежности за разматрање по проценама има чинити с обзиром на то, што се вештачи за процену експроприсаних добара за потребе из тач. 2 § 3. закона о експропријацији бирају и процену врше према § 16. истог закона онако исто, као што се процена врши по прописима грађанског судског поступка у редовним парницама — § 18. закона о експропријацији, те је и природно да избор ових вештака, као и њихов рад подлежи оцени судској аналогу начелима оцене вештачког мишље-

ња у редовном спору а процена, вршена од вештака које све одређује сама полицијска власт по § 13. закона о експропријацији, подлежи оцени управне власти — Министра грађевина.

Према томе, Касациони Суд налази, да је за разматрање по жалби Команде Кумановског Војног округа изјављеној на решење начелника среза Жеглиговског Бр. 33337 од 16. XI 1930. г. о процени експроприсаног имања за подизање касарне, надлежан Кумановски првостепени суд.

Одлука III Одељења Касационог Суда од 20. јуна 1931. г. Бр. 7110.

Тих. М. Ивановић,
секретар Касац. Суда

Једна правна компликација.

Станимир Ђ., шофер, пријавио се почетком јуна 1929. године Саобраћајном одељењу Управе града Београда с молбом да му оно изда спровственичку дозволу за возњу полутетним аутомобилом марке „Форд“ са мотором № 11445313, који је купио од Милана Ж., за доказ чега је поднео признаницу овога о исплаћеној му купо-продајној цени. Аутомобилска дозвола му је издата под бр. 11161 од 5. јуна 1929. године.

Исте године 4. септембра, Милан Ж., продавац горњег аутомобила, замолио је Саобраћајно одељење да се горња регистрација поништи, представљајући да је купо-продаја била фиктивна, да му Станимир куповну цену није положио и да је, осим тога, присвојио други аутомобил исте марке са мотором № 11439127, а не онај, који је регистровао.

Саобраћајно одељење, пошто је утврдило да се на аутомобилу Милана Ж. налази мотор са № 11445313, која је требала да буде на мотору Станимира Ђ., а да је на мотору аутомобила Станимира Ђ., који је регистрован, нумера изрендисана (изхоблована) решило је да се молилац Милан Ж. одбије од тражења и упуту да код надлежног суда поведе спор. Ово решење одобрио је и Министар унутрашњих послова и — Државни Савет, пресудом од 27. III. 1931. године.

Продавац Милан Ж. оптужио је Станимира Ђ., и кривично, за дело из §-а 229. у в. § 251. казн. зак., али је Првостепени Суд за град Београд решио да се оптужени не стави под суд већ слободан отпусти с разлога што је навод тужбе да је уговор био фиктиван и да тужилац није примио куповну цену — иредевантан за питање постојања дела и кривичне одговорности оптуженога. Ово решење одобрио је и Касациони Суд.

Једновремено је продавац Милан Ж. поднео против купца Станимира Ђ., и тужбу по грађанском судском поступку.

У тужби је представљено да је уговор о купо-продаји био фиктиван, да тужени Станимир није уопште платио ниједан аутомобил, а однео је онај, за који није добио сопственичку дозволу, а осим тога и алат по списку. За доказ ових навода тужилац се позвао на сведоке и понудио је и допуну заклетву на околност: да није имао намеру да ни један аутомобил пренесе у својину туженога Станимира и да му овај није никада ни нудио ни платио купопродајну цену итд.

На основу овога тужилац је тражио да суд осуди туженога да му врати аутомобил са мотором № 11439127, који се сада стварно код њега налази, као и прибор са алатом, који је самовласно однео. У противном, да му плати итд.

У одговору на тужбу тужени Станимир је између осталог, изјавио: да му тужилац није био издао зарађену плату за девет месеци, па је пристао да му у место зарађене суме уступи спорни аутомобил у својину. После тога тужени је уредним путем регистровао спорни аутомобил, и то баш онај, који се налази код њега (туженога), а не други, за доказ чега наводи да је тај исти аутомобил био под истом № регистрован и на име тужиоца, док је био његова својина, а за утврђивање идентитета продатог аутомобила меродаван је број регистарске табле, а не број мотора.

На рочишту је тужени изјавио да прибор и алат иду уз аутомобил, и да му је то од стране тужиоца уступљено уз аутомобил. Осим тога, изјавио је да је спорни аутомобил продао Лазару Р.

Тужилац је накнадно распрострео тужбу и на Лазара Р. за кога је тврдио да је имао основа посумњати о поштењу продавца, и формулисао своје тужбено тражење у следећем:

„Тужбом је тражено, да се, као привидан поништи уговор купо-продаје између тужиоца и туженога, јер је тужилац обманом туженог наведен да исти закључи — § 537. гр. з. и да се по §-у 916. ст. I истог з. ствар постави у пређашње стање“.

По свршеном извиђању суд је, између осталог, нашао, да грађански закон не зна за фиктивне уговоре, већ по њему се узима у обзир само изјављена воља, а не и она воља, која није манифестована. С тога је по нахођењу суда утврђен факат — постојање уговора о куповини и продаји. У питању која је кола овим уговором тужилац отуђио, да ли са мотором № 11445313 или № 11439127, суд је нашао да се обе стране слажу у томе, да тужени не држи мотор под бројем, који се помиње у признаници већ други, и како је тужени, — како поднетом признаницом тако и својим признањем наведених факата — до велике вероватноће довео своје наводе, то је суд пресудио да се тужени допуно закуне на околност: да је заиста купио баш ова кола и са овим мотором, који је сада на колима, а не... итд.

По незадовољству тужиоца Београдски Апелациони Суд стави ове примедбе:

„Из тужбе бр. 10627 и навода заступника тужилачке стране на рочиштима види се, да су истакнута два питања: 1) да ли је уговор о куповини и продаји аутомобила под № 11445513 фиктиван или се пак воља у њему изражена слаже са фактичком вољом уговорача, као што је и Првостепени Суд у разлозима правилно нашао; и 2) да ли тужилац има право на повраћај аутомобила под бр. 11439127, а не, која су кола отуђена, да ли она под бр. 11445313 или под бр. 11439127, као што је Првостепени Суд погрешно у разлозима нашао, јер је тужбом представљено да се тражи повраћај кола под бр. 11439127.

Према томе, када је Првостепени Суд нашао, да постоје два тужбена захтева, онда је потребно да суд у смислу §§ 164. и 166. грађ. суд. пост. узме реч од тужиоца, да ли он остаје при оба ова захтева или при једном и у том случају, при коме захтеву остаје — па према његовој изјави оцени да ли оба тужбена захтева потичу из једног или из два разна основа, па по том даље по закону поступити.

Сем тога Првостепени Суд није дао оцену свих доказних средстава, како оних које је тужилац тако и оних које је тужена страна поднела у циљу доказивања својих навода, као ни оцену изјаве туженог, да му је спорни аутомобил тужилац дао на име неисплаћене плате, а што је био дужан учинити у смислу тач. 7. § 305. грађ. суд. пост.¹⁾

На новом рочишту 21. I. 1931. године, тужилац је изјавио: да је тужбом тражено, и да при томе захтеву остаје и сада: да суд поништи привидни уговор купо-продаје између тужиоца и туженога, јер је тужилац обманом туженог наведен да исти закључи и да се по ст. 1. §-а 916. гр. з. ствар поврати у пређашње стање.

Првостепени Суд за град Београд нашао је да су тужбом истакнута два спорна питања: 1. — питање о поништају уговора о продаји аутомобила бр. 114.45313 и 2. — питање о повраћају аутомобила № 114.39127 у државину тужiocеву т. ј. питање о васпостављању тужiocеве својине над овим аутомобилом. Ова два питања не стоје ни у каквој међусобној вези — каже суд у својим разлозима. Предњи уговор, чији се поништај тражи, не односи се уопште на аутомобил Бр. 114.39127. Повраћај овог аутомобила тражи се не на основу непуноважности тога уговора већ по другом својинском основу. Према томе, поменута питања представљају два спорна предмета разнога основа. Отуда даље слеђује да је тужба са два основа и да је као таква неуредна. Стога је суд решио да се тужба тужiocева одбаци као неуредна с тим, да тужилац плати свакоме од тужених по 800 динара на име трошкова.

Ово решење одобрио је, у своме II. одељењу, и Касациони Суд у Београду, решењем од 22. априла 1931. године.

Заступник тужиоца у свима овде изложеним случајевима био сам ја.

Бор. А. Николић,
адвокат

Тестаменат има законску важност и ако га је срески судија и написао тестатору.

Тужиоци Милоје и Душан у тужби и на рочишту навели су: да је њихов отац пок. Филип учинио распоред са својом имовином на случај смрти, по тестаменту који му је писао и потврдио срески судија у Аранђеловцу 10. IX. 1924. год., — па како су решењем судије за неспорна дела упућени на парницу противу тужене Олге ради доказивања важности поменутог тестамена, то су тужили именовану Олгу и молили суд да пресуди да цитирани тестаменат има законске важности, пошто у свему одговара прописима § 432. грађ. зак. и чл. 164. правила о поступању у неспорним делима. Тужена страна навела је да је тужба неумесна и без доказа, пошто је тестаменат писао и потврдио судија среског суда, те зато и нема законске важности.

Аранђеловачки првостепени суд пресудом својом од 13. IX. 1930. г. Бр. 26468 одбио је тужиоце од тражења, налазећи да спорни тестаменат нема законске важности, — пошто је законодавац у § 432. грађ. зак. овластио среског судију за потврду већ написаног тестамена а не и за писање истог.

Београдски Апелациони Суд пресудом својом од 21. II. 1931. г. Бр. 1502 одобрио је пресуду првостепеног суда.

Касациони Суд примедбама свога III одељења од 7. маја 1931 г. Бр. 6024 поништио је ову пресуду Апелационог Суда са следећих разлога :

„Према изменама § 429. грађ. зак. од 4. маја 1911. год. тестаменат, који увек у редовним приликама мора бити писмен, вреди: 1., или ако га сам завешталац напише и потпише; 2., или ако је састављен и признат пред судом — § 440. грађ. зак. и 3., ако завешталац не зна и не може писати и кад завештаоцу тестаменат и какво друго лице али под условом, ако тестаменат завешталац пред судијом за неспорна дела или његовим заступником или пред среским или градским судијом или његовим писарем по прочитању за свој призна.

Спорни тестаменат не спада у тестаменте из § 440. грађ. зак. који сам неспорни дела судија са својим писарем по прописима Неспорних правила тестатору пише и оверава, пошто је за ово надлежан један судија за неспорна дела.

Спорни тестаменат долази у ред тестамената, предвиђених у § 432. грађ. зак., јер се из његове садржине види, да га је срески судија не само тестатору написао, већ и по истом законском пропису потврдио, пошто га је тестатору прочитао и он га за свој признао. За важност оваквог тестамена неопходан је услов да тестаменат буде прочитан тестатору од стране среског или градског судије или његовог заступника и да га тестатор за свој призна а није важно нити утиче на уредност тестамена чињеница, како је тестаменат тестатору писан, да ли званично од стране среског судије или његовог заступника или неког трећег лица, ван суда, пошто закон за то не поставља никакве нарочите услове.

Према овоме Аранђеловачки првостепени суд а по том и Београдски Апелациони Суд погрешно налази да спорни тестаменат не вреди само са тог разлога, што га је не само потврдио већ и писао срески судија и што га је ценио по чл. 161. и 164. неспорних правила, јер овде није у питању судски тестаменат из § 440. грађ. зак., већ тестаменат, који је предвиђен у § 432. грађ. зак., па је суд имао само да цени, да ли он испуњава оне услове, који се захтевају по истом законском пропису за тестаменте, који је овлашћен да потврђује и срески судија или не. —

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове приметбе већ је у смислу своје од 25. маја 1931. г. Бр. 4535 дао следеће противразлоге :

„Београдски Апелациони Суд налази да се спорни тестаменат има ценити по пропису § 432. грађ. зак. — па ценећи важност спорног тестамена у смислу наведеног прописа, узима да он нема законске важности са тога разлога, што се из њега види, да га је срески судија не само потврдио, него и написао, и ако је његова функција сходно § 432. грађ. зак. ограничена искључиво на пријем тестамена, али написаног од другог лица, читање тестамена завештаоцу и потврду истог. А да је његова функција заиста ограничена на ове три радње а не и на писање садржине тестамена, јасно излази из тврђења § 440. грађ. зак. у вези § 162. неспорних правила, којима је једино неспорном судији дато овлашћење да, поред поменутих радњи, на које је овлашћен по § 432. грађ. зак. и срески судија, — још и да може написати и садржину тестамена. Дакле, изузетно је допуштен само неспорном судији да, поред осталог при састављању јавног тестамена, може још и писати садржину тестамена. Имајући у виду изузетно наређење и строгост форме, прописане за важност тестамена Београдски Апелациони Суд налази да спорни тестаменат нема законске важности, јер је срески судија, излазећи из круга своје

надлежности, прекршио законско наређење, које прописује форму за важност тестаментa.”

Касациони Суд у својој општој седници усвојио је поменуте примедбе свога III одељења а речене противразлоге одбацио.

Одлука од 26. јуна 1931. год. Бр. 8356.

Тихомир М. Ивановић,
секретар Касационог Суда

По чл. 37. Закона о ликвидацији мораторног стања, Државна Ликвидациона Банка има прећутну хипотеку на свима добрима својих дужника у моменту продаје истих, без обзира да ли су она стечена пре или после ступања на снагу поменог закона.

Поверилац Јулијус поступајући по решењу првостепеног Суда за Град Београд од 1. новембра 1927. г. Бр. 60255 тужио је суду Државну Ликвидациону Банку и молио да суд декларативном пресудом пресуди: да је његово потраживање прече у наплати из депозита дужника Косте од потраживања Државне Ликвидационе Банке. Навео је, да тужена Банка не може имати прече право у наплати, јер њој као неинтабулисаном повериоцу, продато имање дужника Косте не служи као залога. По чл. 37. Закона о ликвидацији мораторног стања предате залоге морају бити само постојећа имања а не и будућа и ово законско наређење односи се на имање дужниково, које је он имао у времену доношења закона а не и на имање, које је он накнадно прибавио. Како је продато имање дужник Коста прибавио доцније, то Ликвидациона Банка нема приоритет у наплати из депозита од продатог имања дужниковог.

Тужена Банка у одговору на тужбу навела је, да јој чл. 37. Закона о ликвидацији мораторног стања даје право прећутне хипотеке на целокупном имању дужниковом у моменту наплате њеног потраживања и да је према томе и њено право овде несумњиво.

По свршеном извиђању, првостепени суд за град Београд нашао је:

Да је Државна Ликвидациона Банка с обзиром на чл. 37. поменутог закона, по коме она има прећутну хипотеку на добрима својих дужника а чији ранг се одређује од дана ступања на снагу овога закона т. ј. 20. априла 1920. год. — старија у своме праву него поверилац Јулијус, чија је интабулација одобрена решењем суда од 18.-VI.-1926. г. дакле пуних шест година доцније; и да је према томе тужбено тражење остало недоказано у погледу приоритета наплате потраживања тужилачке стране из спорног депозита. Према чл. 37. Закона о ликвидацији мораторног стања изричан

је и он се може тумачити само тако, да Државна Ликвидациона Банка има прећутну хипотеку на свима добрима својих дужника у моменту продаје истих, без обзира да ли су оне стечене пре или после ступања на снагу закона о ликвидацији мораторног стања т. ј. 20. априла 1920. г. а чији се ранг утврђује по овоме датуму. Свако друго тумачење овога законскога прописа било би противљење са вољом законодавцем, која је тако јасно манифестована у поменутом законском пропису и дошло би се до апсурдних закључака, да је законодавац имао намеру да штити интересе оних банчаних дужника, који у моменту ступања на снагу закона о ликвидацији мораторног стања нису имали непокретна добра а доцније их стекли.

Зато је пресудом својом од 12. XI. 1930. год. Бр. 82571 тужиоца одбио од тражења, као неумесног.

Ову пресуду одобрио је Београдски Апелациони Суд пресудом својом Бр. 1703. од 4. III. 1931. год.

Касациони Суд оснажио је пресуду Апелационог Суда.

Одлука II одељења од 7. V. 1931. год. Бр. 5880.

Тихомир М. Ивановић,
секретар Касационог Суда

Апсолутно неподобан покушај не казни се ни по новом кривичном законнику.

Ј. С. поднео је тужбу иследној власти противу М. Р. за дело покушаја убиства. У тужбу Ј. С., описујући начин извршења дела, навео је ово: да га је М. Р., једног дана са пушком пресрео на путу и да је са истом, кад му се је приближио на неколико корака, окреснуо два пута у правцу њега у намери да га убије и зато га тужи за дело покушаја убиства, јер Ј. С. вели даље: да је пушка, са којом је М. Р. на њега окреснуо, у даном моменту била способна да упали метак, који се тада у њој налазио, и према томе да је она била способна за убиство, а што до тога није дошло има се схватити као ствар срећног случаја, а то тим пре, што је код М. Р. постојала намера за убиство, пошто је са њим у личном непријатељству из ранијег времена.

Иследна власт по овој тужби повела је кривичну истрагу и вођеном истрагом утврдила је следеће стање ствари: да је заиста М. Р. означеног дана у тужби пресрео Ј. С. на путу; да је тада М. Р. собом носио пушку; да је са истом пушком у правцу Ј. С. окреснуо два пута у намери да га убије, али да до убиства није дошло зато, што је пушка, по оцени вештака, била апсолутно неспособна за убиство, јер је ударац на пушци, са којим се упаљује метак, био потпуно покварен и као такав апсолутно немоћан да упали метак из пушке. Ипак иследна власт налази да у пред-

стављеној радњи окривљеног М. Р. стоји дело покушаја убиства из § 167. у вези § 31. кривичног законика, јер се и овакав покушај, покушај апсолутно неподобан казни по § 32. истог законика, па је окривљеном М. Р. за наведено дело покушаја убиства својим решењем Бр. 10812/30., ставила под истрагу и у притвор.

Првостепени Прокупачки Суд на жалбу окривљеног М. Р. поништио је решење иследне власти о притвору као незаконито са ових разлога:

„Кад је средством вештака утврђено да је пушка, са којом је окривљени М. Р. означеном приликом окреснуо два пута у правцу тужиоца Ј. С., апсолутно неспособна за убиство, јер ударац од исте правилно не дејствује, онда је иследна власт погрешно узела да у представљеној радњи окривљеног М. Р. стоји дело покушаја убиства из § 167. у вези § 31. крив. законика, јер за постојање тога дела потребно је, да је оруђе, у овом случају пушка, способно за убиство, а то међутим овде не стоји. Истина у § 32. кривичног законика вели се, да ће се казнити и онај покушај убиства, који је извршен и са таквим сресством, које ни у ком случају, ма и најправилније употребљено, не би било у стању да произведе дело убиства. Али овај законски пропис кад се доведе у везу са § 31. крив. зак. који даје дефиницију о покушају кривичног дела, не може да опстане, јер по овом законском пропису § 31. кривичног законика за постојање покушаја каквог кривичног дела потребно је, да је *отпочето извршење* кривичног дела а оно се међутим не може отпочети кад је сресство, у овом случају пушка, апсолутно неспособна за извршење кривичног дела“.

Иследна власт, поступајући по примедбама првостепеног суда, пустила је окривљеног М. Р., у слободу, али га је истовремено из слободе оптужила првостепеном суду на основу § 158. крив. суд. пост. за наведено дело покушаја убиства.

По овој тужби иследне власти првостепени суд донео је решење бр. 27992/30., да нема места да се окривљени М. Р. стави под суд за наведено дело, са разлога са којих је поништио напред поменуто решење о притвору окривљеног М. Р.

Иследна власт на ово решење првостепеног суда изјавила је Касационом Суду жалбу ове садржине:

„Ислеђењем утврђено је, да је окривљени М. Р., из пушке два пута окреснуо у правцу Ј. С. У таквој радњи окривљеног М. Р. стоји дело покушаја убиства из § 167. у вези § 31. кривичног закона, без обзира на то што је оценом вештака нађено да је односна пушка апсолутно неспособна за убиство. Јер по § 32. кривичног законика казни се и такав покушај који је извршен са оруђем апсолутно неспособним за убиство. Значи да се има подврћи казни по новом кривичном законiku апсолутно неподобан покушај. Разлог законодав-

чев је зато и прост и јасан: законодавац у апсолутно неподобном покушају кажњава *злочиначку намеру*, без обзира на то, што се та и таква намера није могла привести у дело. Резоновање првостепеног суда да се апсолутно неподобан покушај, а то је покушај у овом случају, не кажњава зато, што је пропис § 32. кривичног законика, који говори о апсолутно неподобном покушају, у контрадикцији са § 31. истог законика, који говори о дефиницији покушаја, отпада, јер између ова два прописа кривичног законика нема никакве контрадикције. То пак што се у § 31. крив. законика каже, да је покушај тек онда кад се отпочне извршење кривичног дела не значи да се покушај не може отпочети оруђем, које је неподобно за извршење дела, јер законодавац сматра да се отпочиње вршити кривично дело и тада самим тим што је односно лице имало намеру за вршење кривичног дела. У конкретном случају окривљени М. Р. имао је намеру за вршење кривичног дела и зато га је требало казнити¹⁾.

Касациони Суд решењем свога IV. одељења Бр. 14083/30., одобрио је решење првостепеног суда бр. 27992/30., као потпуно правилно и на закону основано, а жалбу последње власти одбацио као неумесну.

Изnoseћи овај случај, мишљења смо, да је резоновање првостепеног суда изражено у примедбама његовог решења бр. 21992/30., са којим се и Касациони Суд сложио, правилно и на закону основано. Јер покушај је *почетак извршења* дотичног кривичног дела. Па кад је средство *апсолутно немоћно* за извршење убиства, онда је сасвим природно мислити да је то средство тако исто апсолутно немоћно и да се њиме отпочне то убиство. Другим речима кад је пушка са којом је окривљени М. Р., окреснуо у правцу тужиоца Ј. С., апсолутно немоћна за убиство, онда је она тако исто апсолутно немоћна да отпочне то убиство. Дакле апсолутно неподобан покушај не може да се казни. Тако је узела судска пракса и то питање могли би да сматрамо *дефинитивно* расправљеним у том смислу, јер резони на којима у том питању стоји судска пракса толико су убедљиви да супротно мишљење тешко би могло да се прими. Уосталом и теорија дели такво мишљење о апсолутно неподобном покушају.¹⁾

Томаш Пуљевић,
државни тужилац

¹⁾ Теорија Казненог Права од Ј. Ђ. Авакумовића I. део, свеска четврта, страна 606.

И ако је противу пресуде судије појединца Окружног Суда изјављена ревизија у место призива ипак Касациони Суд није надлежан за разматрање пресуде.

По кривици Рајка Ј. из Рагодеша због дела из § 158. каз. зак., противу пресуде судије појединца окружног суда у Пироту КЗП 105/5 од 13. маја 1931. год. изјавио је ревизију бранилац оптуженог Рајка и Окружни Суд у Пироту послао је сва акта Касационом Суду на разматрање и решење.

Касациони Суд решио је, да се предмет ове кривице поврати окружном Суду у Пирот, да их суд по изјављеном правном леку браниоца достави надлежном Апелационом Суду на решење у смислу § 390. од II зак. о судском кривичном поступку, јер је Касациони Суд овде ненадлежан, са следећих разлога:

„Из предмета поменуте кривице види се да је исту ислеђивао као преступно кривично дело па и нападнуту пресуду по њој донео судија појединац Окружног Суда, те се против ове пресуде може изјавити само пун призив по § 390. од I Закона о судском кривичном поступку, о коме може да решава само Апелациони Суд — § 390. II одељак Закона о суд. крив. пост. а не и Касациони Суд, који доноси одлуке по ревизији са призивом или без овога, изјављене противу пресуде окружног суда као зборног у кривичним делима за које је окружни суд као зборни по § 11. тач. 2. крив. суд. пост. у вези са § 7. под II Закона о установљењу среских и окружних судова, надлежан. Како се пак бранилац оптуженог Рајка, изјављујући правни лек, позива на § § 336. и 337. крив. суд. пост. а то су прописи, који се односе на ревизију, изјављене Касационом Суду и тражи од Касационог Суда, да овај одлуку судије појединца окружног суда по кривици опт. Рајка поништи, то је очигледно, да је овде пометња у називу правног лека. По § 325. од II Закона о судском кривичном поступку, погрешан и неисправан назив правног лека не смета ни у колико, већ се исти има од надлежног суда узети у оцену, ако испуњава остале услове, који се траже по § § 324—327. Зак. о суд. крив. пост., то се према томе сва акта ове кривице заједно са изјављеним правним леком имају упутити окружном суду у Пирот да их достави надлежном Апелационом Суду на решење у смислу § 390. од II и следећих прописа Закона о судском кривичном поступку, који се на пун призив одnose“.

Решење Већа Касационог Суда Кре. 22 од 27. јуна 1931. г.

Тихомир М. Ивановић,
секретар Касационог Суда

За дела, учињена пре ступања на снагу Закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности, рок одређен по § 85. крив. зак. за подношење предлога има се рачунати од дана ступања на снагу Закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности.

Иследни судија Гњиланског Првостепеног Суда оптужио је суду Зећира, што је 1927. год. као кмет села Доњег Ливона, забранио Демиру и његовој жени, које је приватни тужилац Рамадан најмио, да пожњу жито на двема њивама приватног тужиоца, због чега је приватни тужилац претрпео штету, чиме је створио себи кривицу из § 395. крив. зак.

Гњилански Првостепени Суд по разматрању акта нашао је:

Дело из § 395. новог кривичног законика извиђа се по предлогу т. ј., по приватној тужби. По § 86. II одељак крив. зак., у вези чл. 4. Закона о сузбијању злоупотребе у службеној дужности, за кривична дела, која се извиђају по приватној тужби, поступак ће се отпочети само онда, ако је приватни тужилац поднео тужбу у року од три месеца од како је за учињено дело сазнао. Из поднете тужбе приватног тужиоца, која је примљена у Скопљанском Првостепеном Суду 16. V. 1929. год. Бр. 21456, као и из поднете тужбе иследног судије види се, да је оптужени учинио претстављено дело у лето 1927. године а приватни тужилац тужбу за исто дело поднео тек 1929. год. т. ј. после две године. Како се дело из § 395. к. з. ст. II извиђа по приватној тужби и приватни тужилац није поднео благовремено тужбу у року од три месеца, то се оптужени неће за то дело ни стављати под суд. У том смислу и донео је своје решење Бр. 7418 од 28. VI. 1930. год.

Касациони Суд поништио је ово решење са следећих разлога:

„Погрешно суд налази, да се не може отпочињати истрага према оптуженима зато, што приватни тужилац није у року од три месеца у смислу § 85. крив. зак. поднео предлог од дана учињеног дела, за отпочињање кривичне истраге. Како је ово дело учињено под владом старог казненог законика од 1860 г., у коме се а у § 122. истог зак. у вези § 4. крив. суд. пост. извиђају и суде по службеној дужности а закон о сузбијању злоупотреба у службеној дужности ступио је на снагу тек 18. априла 1929. год. по коме се ово дело предвиђа и казни по § 395. крив. зак., као и да ће се гоњење предузети по предлогу а предлог овакав по § 85. крив. зак. може се чинити у року од три месеца, од кад је оштећени за учињено дело сазнао. Према томе, што су оваква дела до 18. априла 1929. године донета и суђена по званичној дужности, дакле и без предлога оштећеног а по наведеноме казненом законнику за гоњење оваквих дела потребан је и предлог оштећеников,

који се мора поднети надлежној власти у року најдаље за три месеца од дана учињеног дела или његовог сазнања, — онда се у оваквом случају за дела, која су учињена пре ступања на снагу закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности, оштећенима има рок одређен по § 85. крив. зак. за подношење предлога рачунати од дана ступања на снагу закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности а то је од 18. априла 1929. год. а не од дана учињеног дела, пошто до дана самог тога дела није ни постојала дужност оштећеникова за подношење предлога ради отпочињања истраге, па му се с тога не може ни стављати на терет неподношење предлога пре 18. априла 1929. год.

Примедбе IV. оделења од 28. V. 1930. год. Бр. 7286.

Тихомир М. Ивановић,
секретар Касационог Суда

И за дела, побројана у Закону о сузбијању злоупотреба у службеној дужности, а учињена пре ступања на снагу тога закона, има се применити стари казнини закон ако је он за кривца блажи.

Охридски првостепени суд нашао је: да у радији оптуженог Милоша, што је, као архивски приправник пореске управе у Охриду и одређени чиновник за наплату страначке порезе, — од разних лица у току 1828. године, наплатио укупну суму од дин. 6522.02 дин. па ту суму није предао одмах благајни, већ је при себи задржао и то: суму од 6223.50 дин. све до 29. октобра 1928. године када ју је предао на позив Пореске Управе, суму од 157.72 до 20. новембра 1928 год. и суму од 140.— дин. до 1. новембра 1928. год. када их је такође предао благајни, а дотле се тим сумама служио, — стоји дело послуге државним новцем у продужењу, предвиђено у § 379. новог кривич. законика у в. § 61. истог законика и чл. 1. и 4. Закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности. Дале је нашао, да се оптуженом Милошу казна има одмерити по § 112. старог крив. зак., пошто опт. Милош није више државни службеник а пропис § 112. старог казног законика предвиђа блажу казну од прописа § 379. новог крив. зак. и дело је учињено пре ступања на снагу закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности, па га је, с обзиром на признате му олакшице, својом пресудом казнио са један месец затвора.

Скопљански Апелациони Суд нашао је, да је првостепени суд погрешно што је оптуженоме казну одмерио по старом закону, пошто се дело извиђа и суди по чл. 1. закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности те је суд требао да оптуженоме казну одмери по § 379. нов. кр. зак., за које је дело и стављен под суд и оптужен од стране државног ту-

За дела, учињена пре ступања на снагу Закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности, рок одређен по § 85. крив. зак. за подношење предлога има се рачунати од дана ступања на снагу Закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности.

Иследни судија Гњиланског Првостепеног Суда оптужио је суду Зећира, што је 1927. год. као кмет села Доњег Ливона, забранио Демиру и његовој жени, које је приватни тужилац Рамадан најмио, да пожњу жито на двама њивама приватног тужиоца, због чега је приватни тужилац претрпео штету, чиме је створио себи кривицу из § 395. крив. зак.

Гњилански Првостепени Суд по разматрању акта нашао је:

Дело из § 395. новог кривичног законика извиђа се по предлогу т. ј. по приватној тужби. По § 86. II одељак крив. зак., у вези чл. 4. Закона о сузбијању злоупотребе у службеној дужности, за кривична дела, која се извиђају по приватној тужби, поступак ће се отпочети само онда, ако је приватни тужилац поднео тужбу у року од три месеца од како је за учињено дело сазнао. Из поднете тужбе приватног тужиоца, која је примљена у Скопљанском Првостепеном Суду 16. V. 1929. год. Бр. 21456, као и из поднете тужбе иследног судије види се, да је оптужени учинио претстављено дело у лето 1927. године а приватни тужилац тужбу за исто дело поднео тек 1929. год. т. ј. после две године. Како се дело из § 395. к. з. ст. II извиђа по приватној тужби и приватни тужилац није поднео благовремено тужбу у року од три месеца, то се оптужени неће за то дело ни стављати под суд. У том смислу и донео је своје решење Бр. 7418 од 28. VI. 1930. год.

Касациони Суд поништио је ово решење са следећих разлога:

„Погрешно суд налази, да се не може отпочињати истрага према оптуженима зато, што приватни тужилац није у року од три месеца у смислу § 85. крив. зак. поднео предлог од дана учињеног дела, за отпочињање кривичне истраге. Како је ово дело учињено под владом старог казненог законика од 1860 г., у коме се а у § 122. истог зак. у вези § 4. крив. суд. пост. извиђају и суде по службеној дужности а закон о сузбијању злоупотреба у службеној дужности ступио је на снагу тек 18. априла 1929. год. по коме се ово дело предвиђа и казни по § 395. крив. зак., као и да ће се гоњење предузети по предлогу а предлог овакав по § 85. крив. зак. може се чинити у року од три месеца, од кад је оштећени за учињено дело сазнао. Према томе, што су оваква дела до 18. априла 1929. године донета и суђена по званичној дужности, дакле и без предлога оштећеног а по наведеноме казненом законик у за гоњење оваквих дела потребан је и предлог оштећеников,

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

Уписани у именик адвоката :

1. Бојанић Антун са седиштем канцеларије у Београду
2. Супић Др. Марко са седиштем канцеларије у Београду
3. Блажић Михаило са седиштем канцеларије у Београду
4. Јовановић Ј. Светозар са седиштем канцеларије
у Бајиној Башти
5. Бранковић Недељко са седиштем канцеларије
у Пожаревцу

Избрисани из именика адвоката :

1. Протић Милутин услед смрти
2. Ивановић В. Михаило услед ступања у држав. службу
3. Живанчевић Михаило пошто се одрекао адвокатури
4. Крсмановић Миодрог услед смрти

Преселили се адвокати:

1. Чворић Св. Цветко из Лознице у Љубовију

Уписани у именик адв. приправника :

1. Бричкиј Наркис на вежби код Васића Миодрата, адв.
у Чачку
2. Павловић Властимир на вежби код Јелића Владимира,
адв. у Смедереву

Избрисани из именика адв. приправника

Блажић Михаило постао адвокат
Тирић Миладин због ступања у државну службу
Тајтац Живко због ступања у државну службу
Бојанић Антун постао адвокат.
Супић Др. Марко постао адвокат.

ИСПРАВКА

У последњем броју Бранича у чланку г. Др. Радоја Вукчевића: „Условно осуда за кривце из закона о штампи“ изостављен је у другом одељку један део који је у тексту гласио: „Први разлог садржи члан 6 закона, којим се уводе у живот крив. законик и закон о крив. суд. поступку. По том пропису данашњи закон о штампи остаје и даље у важности, али општи део Крив. законика добио је своју важност и за овај закон. Општи део Крив. Зак. садржи све законске прописе од § 1 до § 90, па пошто се § 65 К. З. који говори о условној осуди налази у општем делу, то је несумњиво да овај пропис важи и за дела из Закона о штампи.

Моле се читаоци да ово приме к знању.

Установљење сталног изабраног Суда Трговачке Коморе у Београду

На основу тач. 10, чл. 119, зак. о радњама и чл. 298. финансијског закона за годину 1928./29. основан је Стални Изабрани Суд Трговачке Коморе у Београду. Овај суд биће надлежан за решавање свих спорова трговачке природе ако је ма једна парнична страна протоколисана фирма и ако су странке уговором предвиделе његову надлежност. Уговор о надлежности увек мора бити писмен.

У обавештењу које је овај суд издао у виду циркулара, који се могу добити код самог суда, Топличин Венац бр. 4, тел. 53-00, нарочито пада у очи забрана пискарачима да ма шта раде код овога суда. Ово ће уједно бити први суд, који ће на овако одлучан начин онемогућити штетан и незнанички рад којеквих типова, који поред оскудице у стручном знању немају у 90% случајева ни најосновније моралне квалификације.

Адвокати треба сами да затраже од суда сва обавештења као и правилник о истом пошто се све то не може штампати у Браничу, а суд обавештења даје врло радо.

Уредништво.

„БРАНИЧ“ ИЗЛАЗИ ЈЕДАНПУТ МЕСЕЧНО

Доноси актуелне чланке из теорије свих правних наука, саопштења из судске и управне праксе, домаће и стране — са коментарима, чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења адвокатских комора, које „Бранич“ имају за свој орган.

Власник и издавач „Бранича“ је Адвокатска комора у Београду, коју претставља председник Обрад Благојевић.

Уредник „Бранича“ је председник Адвокатске коморе у Београду Обрад Благојевић.

„Бранич“ се шаље адвокатима — члановима Коморе бесплатно. За нечланове претплата стаје 120—дин. годишње; за адв. приправнике, судије и судијске приправнике 60—динара годишње; поједини број 10—дин.

Dr. Радоје Вукчевић

ДОМ ЛОРДОВА И ДОЊИ ДОМ ВЕЛИКЕ БРИТАНИЈЕ

Дом лордова има своје порекло у Magna Carta из 1215. год. премда му многи порекло траже у Великом Савету из норманског времена, или чак више, у оном из раног англосаксонског доба. Али сви ти савети пре Magna Carta били су саветодавна тела уз краља. Тек после ње племићи и високо свештенство истичу се као заступници народа противу краљевих аспирација. Уз племиће прилазе 1265. год. по два витеза од сваке области, и по два обична грађанина из сваког града или среза.

Парламенат Едуарда I. из 1295. обухватио је поред племства, високог свештенства и витезова — приличан број обичних плебејаца. Док су прве три категорије улазиле у парламенат без избора, по праву рођења или титули, плебејци су били народни избраници. Између првих и њих дошло је до расцепа.

Парламенат се поделио у два дома. Из горњег дома лордова истиснути су обични грађани, који су формирали засебни доњи дом House of Commons. Дом лордова, који је од краља отимао једну по једну позицију, почео је да се о своје приграбљење прерогативе бори с доњим домом. Током средњег века успевао је да се одржава у равнотежи. Али с победом либералног над феудалним друштвом његов значај почиње да опада, а његове компетенције да се сужавају, премда је број његових чланова непрестано растао.

Данас Дом Лордова броји 675 чланова. По праву рођења у тај дом улазе сви припадници краљевске крви, премда их скоро нико не виђа у вестминстерској палати. По праву рођења улази и цело енглеско племство, а ту спадају по хијерархијском реду: дуке маркизи, грофови, виконти и барони. Има их свега 600. Осамдесет и један шкотски лорд бирају између себе 16 претставника, који у име шкотског племства улазе у дом лордова. Стотину и пет ирских лордова бирају на исти начин 28 њих, који претстављају ирско племство. Поред племства у дому лордова је заступљено и свештенство са 26 „духовна лорда“. То је све што је достојно горњег дома. Не само што је искључен плебс, искључена је такође и духовна аристократија, па и цео женски род.

Познато је да се енглеско племство разликује од осталог. Док се на пр. у Немачкој грофовске титуле прогресивно множе, јер грофовима постају сви грофовски синови, у Великој Британији једна фамилија може имати само једног грофа. Ту титулу наслеђује најстарији син, као што се престо наслеђује, док остали синови улазе у ред простих грађана. Али и поред ове ограничености број лордова је знатно нарастао.

У средњем веку било их је око стотину. Од те стотине су многе породице изумрле, те их данас не би ни било више од које десетине. Али лордови су стварати по потреби. Од 1830. до 1898. г. Вел. Британија је добила 364 нова лорда. Од овог броја конзервативцима дугују своје титуле 142, а либералима 222 нова племића. Ко зна, да су конзерватици власници земље, нагињали феудалном систему, а либерали, као посредници покретног капитала, глорификовали друштво слободне утакмице, тај ће се чудити откуда овај однос. Откуда да либерали запојени духом велике француске револуције, створе 80 лордова више од феудалне тори-партије?

Одговор је јасан. Многе реформе које је изгласао доњи дом застајале су пред домом лордова. Већ 1711. год. премијер Харлеј био је принуђен, да стварањем нових лордова сузбије отпор горњег дома. Кабинет лорда Греја из 1832. год. сузбио је опозицију лордова према великом Reform Bill само на тај начин, што је створено толико нових лордова, колико је било потребно да се реформе узаконе. Истим путем ишао је Гледстон деведесетих година, кад су лордови ометали његове самоуправне законе, особито оне у Ирској. У овом погледу интересантна је борба између два дома из 1910. и 1911. године.

Либерални кабинет Аскитов предложио је, а већина у доњем дому примила, повећање таксе на незаслужене приходе, као што су они из ренте од земље, повећаних вредности и сл. Али дом лордова се изјаснио да он не може да одобри такве намере, пре него би се закон поднео народу на мишљење. Лордови су као и увек, кад им прете реформама, тражили референдум, у нади да ће се несвесне масе изјаснити за вечити status quo.

Либерали су пошли на изборе и добили већину у доњем дому, који је у свему примио нови финансијски закон. Али да би ограничили моћ лордова они су уз овај поднели и чувени закон из 1911. год. којим су горњем дому одузете најважније прерогативе. Кад су лордови опет покушали да се реформама одупру, кабинет им је ставио до знања, да ће горњи дом преплавити својим новим лордовима. Пред овом претњом, чије отварање би значило удар и за титуле и за горњи дом, — многи лордови су гласали 18. августа 1911. г. за нови закон.

У борби коју су водили либерали с домом лордова они су побеђивали на тај начин, што су лордове стварали према потреби. Ту лежи и објашњење зашто су овај лордовски суфит стварали баш либерали, противници свих привилегија по голом праву рођења.

Дом лордова и после многих изгубљених битака с доњим домом задржао је и дан данас многе прерогативе. Али као што су прерогативе британског краља мање од оних једног председника републике, тако су и прерогативе дома лордова много мање од оних, које у републикама имају сенати.

У законодавном погледу дом лордова може да предложи све законе, као и доњи дом, али од 1911. г. њему је одузета свака иницијатива за финансијско законодавство. Дом лордова је у праву да све оне законе, сем финансијских, који су примљени у доњем дому, одбије или тражи измене или допуне. Ако финансијске законе дом лордова без икакве измене не прими у року од једног месеца од када му их је доњи дом предао, они ће уз краљеву промулгацију постати извршни и противу воље лордова.

За остале законе ствар није иста. Ако дом лордова одбије један закон донесен у доњем дому, или тражи нарочите амандмане, доњи дом ће о закону гласати понова. Ако доњи дом остане код исте одлуке, а дом лордова закон и по други пут одбаци, доњи дом гласа и по трећи пут. Остане ли дом лордова и по трећи пут код исте одлуке, доњи дом тражи директно краљеву промулгацију и закон оглашава извршним, противу воље горњег дома.

Што је дакле остало дому лордова од његових законодавних прерогатива? Остало му је само право, да доношење једног закона о новчаним наметима или издацима одуговлачи за највише месец дана. А за остале законе, ако својом упорношћу не би изменио одлуку доњег дома, дому лордова припада право двогодишњег одуговлачења. Ово проистиче отуда, што закон из 1911. год. прописује, да између првог и трећег гласања у доњем дому морају протећи две године. А тада воља доњег дома добија дефинитивно законску санкцију, био у питању најобичнији закон о тамањењу штеточина или закон о укидању приватне својине.

Британски је спецификум да у јурисдикцији дом лордова игра директну улогу. Над енглеским, шкотским и ирским судством стоје три засебна апелациона суда, за ова три разна законодавства. Али изнад њих стоји судски колегијум дома лордова као врховни апелациони суд за Енглеску, Шкотску и Ирску. Изнад овог суда постоји само суд за чисту империју, о којему ће доцније бити речи.

Види се, да су прерогативе дома лордова, исто тако конвенционалне природе, као што су прерогативе британског краља. Познато је да све установе, које нам се представљају

као остаци конвенција имају тенденцију да временом нестасу. Негда моћни дом лордова постаје после Аскитовог удара од 1911. год. све више немоћан. Ту његову немоћ потенцира неограничено право владе, да може по потреби стварати нове лордове. А та потреба указала би се увек, кад један прогресивни доњи дом хоће, да дому лордова наметне своју вољу непосредно, а не тек након две године.

Они, који верују да је дводомни систем гаранција мирног и рационалног развића у законодавству, старају се да на сваки начин одрже горњи дом. Присталица горњег дома има међу свим партијама, а мишљења партија су различита.

Погледе конзервативаца заступа лорд Биркенхед. 1925. г. он је предлагао да се број чланова редуцира на триста, од којих би њих 120 улазили у дом лордова као најистакнутија лица у јавној служби. Осталих 180 бирали би лордови између себе. Функције би остале исте, а лордови разуме се увек у сигурној већини над државницима и интелектуалцима.

Гледиште либералне партије заступао је Асквитов кабинет 1913. године, који је у доњем дому пропао са предлогом, пре него му је овај званично и поднесен. Асквит је хтео, да дом привилегисаних лордова претвори у Second Chamber, чији би сви чланови били бирати од народа. Радничка партија нема заједничког гледишта у питању горњег дома. Сиднеј Беб у име умерених социјалиста одбија Асквитов предлог о избору, јер поред доњег дома, који већ представља народну вољу, стварати још једно тело, које има исто право, да ту исту вољу представља на свој начин, значи остати уз најфаталнији недостатак дводомног система. Али Беб прима Second Chamber, од 100 чланова, које би пропорционално бирао доњи дом Chamber of Commons између истакнутих јавних радника или радница, који нису у његовој средини. Леј Смес изражава мишљење већине Labour Party. Он је као и сви конзервентни социјалисти против дводомног система, чији се рад, како нас пракса учи, већином састоји у кочењу социјалне динамике.

ДОЊИ ДОМ

Историја борбе између два дома показује, да је већином побеђивао доњи дом. Од краја XIII столећа, када се парламенат након огорчене борбе између привилегованих, поделио у два дома, па до Кромвелове епохе, између домова владао је релативан мир. Парламенат је као целина водио борбу противу апсолутизма краљева. За време од 11 година Кромвелове републике дом лордова није ни постојао. Реставрација монархије опет га је отворила, али је од тада ривалитет између два дома постао изразитији. Тај је ривалитет јако потенциран током деветнаестог века, века либерализма.

И поред свих компромиса либерално друштво је у основи било увек противно да народ дели своје суверенство с неколико лордова, којима власт даје: не народна воља, већ њихово право рођења. Ако либерали нису успели да дом лордова замене једним сенатом, који би контролисао и по потреби успоравао радикализам доњег дома, они су ипак успели да доњем дому повере стварно право народне суверености. Данас, кад парламентарну борбу либерала преузимају травајисти, доњи дом, искључиво доњи дом, држи у рукама судбину Велике Британије.

Што доњи дом у име народа одлучи, то најзад постаје државни закон, део обимне неписане конституције Британске империје. Лордови се могу опирати, али и противу њих, одлуке народних заступника постају закони. Краљ као што смо видели и не покушава од 1707. год. да утиче на одлуке сувереног доњег дома.

Данас доњи дом броји 615 посланика, браних појединачно, у Лондону, изборним општинама и грофовијама. Од ових 492 бира Енглеска, 36 Велс, а 74 Шкотска. Ирска је бирала пре 1920. год. 105, а садашња Северна Ирска само 13 посланика. Међу ових 615, универзитети бирају 15 посланика.

Универзитетски посланици су британски спецификум. Сви они који су на једном, на пр. оксфордском универзитету добили дипломе једног бечлера, мастера или доктора (изузев почасне титуле) учествују у избору два посланика тог универзитета. Значи да сви држављани са универзитетским дипломама имају два права гласа.

Овај карактеристичан случај британског плуралног вота није усамљен. И они, који у једном месту воде радњу или управљају какву професију, могу ту гласати чак и онда, кад своје гласачко право употребе у месту где стално бораве. Али ни они, као ни поседници универзитетских диплома, не могу своје гласачко право употребити више од два пута, па и ако воде више радњи у разним местима, или поседују више диплома од разних универзитета.

Изборни закон од 1918. год. је очувао ова два случаја плуралног вота, премда је његова тенденција опште и једнако право гласа. Донесен против воље дома лордова, овај закон је број британских гласача од 8,357.000 повисио на 21,392.000. Право гласа добили су сви пунолетни мушкарци, који у месту бораве 6 месеци, обављају какав посао, или ту поседују земљу, или неко друго имање, с минималним годишњим приходом од 10 фуната стерлинга. Право гласа имају такође војници и морнари под заставом.

Исти закон дао је и женама право гласа, за које се деценијама жучно и устрајно борио британски женски покрет. Али док је за самоуправне изборе довољна пунолетност, за скупштинске изборе тражило се, да жена има 30 година. По-

ред овог потребно је било по овом закону да је упослена или да поседује имање, које јој годишње даје 5 фуната прихода, или најзад, да је жена једног бирача. Закон од 1927. године збрисао је све разлике између полова, те је дајући женама иста изборна права, број британских гласача повисио за 5,400.000 гласова. Тако је на изборима од 1929. год. број женских гласова био за 1,510.000 већи од мушких. Не обзирајући се на извесне изузетке види се, да Вел. Британија ипак спада у земље с општим и једнаким правом гласа, јер гласачко право за доњи дом не поседују само банкроти, идиоти и лордови који учествују у горњем дому.

Код употребе бирачког права срећемо се опет с једним новим британским спецификумом. Гласачко право се не мора вршити лично. Сви они, који на дан гласања не могу бити на свом гласачком месту могу гласање обавити преко поште. За то постоје нарочити формулари (balotpaper) који се испуне и упуте гласачком месту. Отсутни су такође у праву, да одреде лице које ће за њих гласати, и којему за то дају специјално пуномоћство. Устонова посредног гласања је од особите важности за Велику Британију, јер су стотине хиљада њених трговаца, туриста, особито морнара и рибара, више на мору него на суву.

Лице које је народ изабрао за свог посланика мора на том положају устрајати, док му траје мандат. Док у другим државама сваки посланик може слободно дати оставку и бити замењен следећим са листе, или поновним гласањем, у Великој Британији право давања оставке у принципу не постоји за једног посланика. Али пошто у животу има случајева да или сами бирачи, или болест, или какав скандал онемогући посланику сваки рад, то је парламентарна пракса нашла један чудноват излаз.

Постојало је у средњем веку једно специјално чиновничко звање, које је дисквалификовало свако лице за место једног народног посланика. То је било звање шумара, који су од разбојника чували извесне краљеве шуме. Који би данас желео или морао да отступи, он тражи постављење за једног од тих средњовековних шумара. На месту ових краљевских шума исечених пре векова, данас се дижу красне виле и цветни тргови. Место разбојника, којих тамо нема већ неколико стотина година, по њима се крећу лимузини и играју голфи и тениси. Али и за средњовековне шуме и за разбојнике, енглески парламентаризам поседује још и данас чуваре у лицу разочараних посланика доњег дома.

Док влада дому лордова намеће свог члана: лорда канцелара за претседника, доњи дом је у сваком погледу стриктно аутономно тело. Време сесије је аутоматски одређено. Оно је једнако за оба дома. Разлика је у томе, што дом лордова ради само 4 дана недељно и то једва по један сат дневно, а

доњи дом често заседава преко целе ноћи. Док у дому лордова многи чланови дођу само при отварању сесије, забелсје своје место и више их нико ту не види, у доњем дому партијски „бичеви“ (whips) често бде над савесношћу посланика, како влада не би била изненађена или опозиција пропустила згодну прилику. До 1911. год. чланови парламента нису били награђени. (У Немачкој до 1906. а у Италији до 1912). После 1911. год. држава им плаћа по 400 фуната годишње.

Надлежност разних комитета у доњем дому одређена је у пракси. Изнад свих уздиже се „комитет целе куће“. Између овог комитета и доњег дома разлика је само у томе, што у комитету председава његов претседник, и што правило: да један посланик о једном предмету може само једанпут узети реч, не важи за комитет. Ово неограничено право говора за комитет је врло важно, јер он детаљно студира пројекте и предлаже амандмане, те тим од гласања у доњем дому прави веште формалан акт. Кад овај комитет заврши свој рад, претседник доњег дома заузима своје место, и тим је самим комитет претворен у доњи дом.

Интересантна је и подела законских предлога у јавне (public bill), приватне предлоге посланика (private member's bill) и приватне предлоге (private bill). Прве подносе доњем или горњем дому (за финансије само доњем) један од министара или један од посланика, који то чине у споразуму с владом, а за опште добро. Сви предлози из прве групе односе се на народну целину. На њу се односе и предлози из друге групе, које подносе посланици у своје име. Предлози из треће групе, које подносе заинтересовани тичу се интереса појединаца, корпорација, или становника разних локалних самоуправних тела. Ту спадају сва питања о водоводима, приватним железницама, повластицама за поједина друштва и т. д.

Занимљива је процедура за приватне предлоге, јер ту један парламентарни комитет, за сваки предлог одређује једно нарочито тело од претседника и три незаинтересована члана. Пред овим телом се развије прави судски процес између подносиоца и противника предлога. А јасно је да сваки предлог удешаван према приватним, а не јавним интересима, мора наићи на читаве групе у друштву, које би често биле оштећене озакоњењем таквог предлога. Адвокатска борба и унакрсна питања, у толико су жешћи, у колико су ривалитети разних интереса већи. Одатле предлог са свим процесним белешкама иде у комитете, надлежне за остале законске предлоге.

Излишно би било набрајати све прерогативе доњег дома, јер су оне исте, које и код свих суверених законодавних тела. Сер Едуард Кок каже кратко, да је власт и законодавна

моћ британског парламента апсолутна. А власт и моћ као што смо видели у Великој Британији припада доњем дому, који искључиво заступа народну вољу. Изражај те народне воље није ограничен разним квалификованим већинама, које постоје у многим државама. Већина од једног гласа довољна је да најсудбоноснији закон буде донесен.

Али већина у доњем дому често може да значи огромну мањину у народу. Ова диспропорција може у Енглеској да буде већа, него било у којој другој држави. Њен је узрок застарели изборни систем. На пример у парламенту 1927. г. је било 412 конзервативних посланика, заступајући непуних 7,500.000 гласача, докле су радничких више од 5,500.000 гласача заступљени само са 142 посланика. Значи да конзервативну партију у овом случају један посланик стаје само 18.204, а радничку 36.408 гласова. Либерална партија као најслабија је још горе судбине, јер је њу у 1929. години један посланик стајао 100.000 гласова, а радничку само 27.000.

Радничка партија је некад захтевала изборну реформу, Али данас она је најенергичнији противник пропорционалног изборног система, који искључује овакве аномалије. Узрок лежи у томе што је радничка партија већ дозрела да мења улоге с конзервативном, и да на исти начин искористи недостатке изборног система Вел. Британије. То искоришћавање је почело на изборима из 1929. године, када је радничка партија благодарећи овом изборном систему добила 288 посланика, а конзервативна партија са скоро једнаким бројем гласова — једва 252 посланика.

Али док радничка и конзервативна странка теже да одрже данашњи изборни систем, либерална партија настоји да тај систем измени. Пошто радничка партија у борби с конзервативном често потребује помоћ либерала, то је она била принуђена да прими изборне измене либералне партије, чији је аутор Лојд Џорџ. Почетком фебруара 1931. године Доњи дом је на првом гласању примио либералну изборну реформу, која укида вишеструко гласање и универзитетске посланике. Алтернативно гласање је најглавније обележје ове реформе, а оно се састоји у томе, што сваки бирач означава при гласању два кандидата: првог за којега првенствено гласа, и другог којему његов глас припада за случај ако први кандидат не буде имао већину. Пројекат се сада налази пред Домом лордова, који је противан свакој реформи. Пошто пресудна реч ипак припада Доњем дому, то је сигурно да ће за 2 године овај пројекат постати закон, противно настојањима и конзервативаца и радничке левице.

Оваква изборна реформа највише користи доноси либералима, који ће изборним пактовима уклонити опасност да као најслабија енглеска странка постану жртва двопартијског система.

Највише штете реформе доноси данас најјачој радничкој партији. Један од њених вођа Мекстом каже да је партија победила благодарећи досадашњем изборном систему, и да се на власти само помоћу њега може одржати. Ако либерали данас из опортунистичких разлога стоје ближе радничкој партији, они су по својим идеалима далеко ближи конзервативцима. Тако је извесно да ће ова партија, која при доношењу реформе пактира са радничком, по публикацији закона стати уз раме конзервативне партије против сваког лабуристичког реформизма. Реформа ипак у средњовековну британску цитаделу уноси извесан талас демократије, коју је двопартијски систем вековима спутавао.

Будимир Плакаловић, судија трг. суда

О ПРЕЗЕНТАЦИЈИ МЕНИЦЕ НА ИСПЛАТУ

Акцептант вучене и трасант сопствене менице обавезни су да о року меничну суму исплате сопственику менице, не зато што су они, доиста, по неком правном основу то и дужни, већ зато што су меницу потписали. Правни основ њиховој обавези није потребан, и ако би га било он је правно без вредности. Акцептант вучене и трасант сопствене менице, дугују зато што су својим потписима на меници конституисали меничну обавезу, дакле, дугују на своје потписе. Када се тражи исплата, меница се мора показати, презентирати акцептанту вучене и трасанту сопствене менице, да би они могли видети, да ли су, доиста, њихови потписи на меници, чија се исплата тражи, или не. Без презентације, они се никојим другим начином не би могли уверити да ли су потписи њихови или не, а за њихову обавезу постојање потписа је један од најбитнијих услова.

Даље, акцептант вучене и трасант сопствене менице обавезни су по своме потпису на меници, али коме лицу, они то незнају, нити могу знати. Меница, среством меничних преноса, иде из руку у руку, циркулише, мења сопственике, а главни дужник о томе не мора ништа да зна. Он само зна толико да дугује меничну суму и зна када му је рок да исту плати. Ако је сопственик менице, у даном случају, он то не зна, нити га се тиче. О року сопственик менице ће њега потражити, презентирати му меницу, и тражити исплату. Даље, због меничног саобраћаја у коме меница, од издања до исплате, средством меничних преноса, мења врло лако господаре и прелази из руку једног у руке другог, презентација менице на исплату је неопходна. Јер кад се меница од сопственика исте, не би морала презентирати главном дужнику на исплату, већ када би менични дужник морао тражити сопственика менице, као код обичне облигације, онда би са меничним саобраћајем, брзим и лаким, за увек било свршено.

Поред тога, меница је исправа своје засебне врсте. Она не сачињава, као друге исправе, само доказ о тражбини, већ она представља и саму тражбину. Нестанком менице, нестаје и саме тражбине. Меница сама са собом носи доказ о тражбини и саму тражбину. Отуда је логично да се исплата менице не може тражити, док се сама меница не презентира дужнику и у случају исплате, истоме преда. Код облигације траж-

бина се може исплатити, а облигација, као доказ о тој тражбини, не мора се од повериоца одузети. Место одузимања облигације може се узети потврда о исплати тражбине и то је све. Цесија тражбине, без нотификације дужнику, не вреди. А када се нотификација мора извршити, онда нема никакве опасности, да дужник и по други пут, због цесије, дуг исплати. Код менице је са свим други случај.

Подношење менице на исплату — презентација — предвиђено је у § 37. мен. зак., у коме се текстуелно каже: *Ималац треба да поднесе меницу на исплату и т. д.* Меница се, дакле, мора поднети на исплату, разуме се, ономе лицу, које је у истој означено као главни дужник. Јер од тога да ли ће главни дужник платити меницу, о року, или не, зависи обавеза осталих, посредних меничних обвезника. Код вучене менице, главни, непосредни дужник је акцептант, код сопствене менице, трасант, а код домицилиране менице, са ознаком домицилијата, домицилијат. Дакле, у овакој меници, ми имамо главног, непосредног дужника или платца, и имацац менице мора њему прво да поднесе меницу, на исплату. Ако главни дужник меничну суму не плати, онда ће имацац менице изишквати протест због неисплате (§ 43 м. з.) и, када то учини, онда је обавеза посредних дужника добила потпуну снагу. Говорећи о овоме ми мислимо на са свим редаван случај, не узимајући у обзир случајеве у којима имацац може тражити наплату од посредних дужника, вршити регрес, и без подношења менице на исплату и без подизања протеста због неисплате, а који су случајеви, као изузетци, предвиђени у т. 1, 2, 3 § 42. м. зак.

По нашем меничном закону (§ 45), може се напоменом „без протеста“ или којим сличним изразом, имацац менице ослободити дужности подизања протеста због неисплате, који је посао гломазан, формалистички и скопчан са губитком времена и трошковима. Ова институција првих дана ступања на снагу меничног закона, била је примењена скоро на свима меницама. Убрзо је се увидело да она не значи много, да не кажемо ништа. Као што се у § 45. м. зак. изрично каже, ова напомена „без протеста“, не разрешава имаоца од дужности да меницу поднесе у прописаним роковима, на исплату. Ако меница „без протеста“, не буде била поднета о року на исплату, ако, дакле, није презентирана главном дужнику, по § 52. м. зак., имацац губи право регреса, према регресним дужницима. Овде се поставља питање ко треба да докаже, да је меница „без протеста“ подношена о року на исплату? Ово је питање од великог значаја и од његовог решења зависи, да ли ће цела институција ослобођавања имаоца менице од подизања протеста, бити узалудна или не. Закон о томе ћути. У § 45. м. з. текстуелно се каже ово : „Да рокови исплате

одржани, треба да докаже онај, који се на то позива против имаоца.” Дакле јасно, је, према оваквом тексту, да сваки онај који не пориче само подношење менице на исплату, већ спори и пориче само рок тога подношења, дужан је да докаже „да рокови нису одржани.”

Када се подношење менице на исплату признаје, када се исто не пориче, већ се само спори благовременост тога и таквог подношења, онда је закон прецизно одредио да ту неблагодарност, неодржање рокова за подношење, доказује онај који то оспорава. Али, шта ће бити када се оспорава сам факат подношења менице на исплату, као такав. Оспорити, у основу, само подношење менице на исплату, и оспорити само благовременост тога подношења, то су, по нашем схватању, две различите ствари. То је исто као оспорити да је неко, у опште изјавио једно правно средство, и оспорити благовременост истог. Када је у питању други случај, то јест, када се пориче само чињеница „да рокови нису одржани”, закон је одредио на кога пада терет доказивања. А када је у питању први случај, то јест, када се оспорава сам факат подношења менице на исплату, закон не говори на кога пада терет доказивања. Зато у овом случају, терет доказивања, да је меница поднета на исплату, треба, по општим правилима процесуалног права, да падне на онога који тврди да је меница подношена, дакле, на имаоца менице. Узети обрнуто, то би значило ставити онога који чињеницу подношења менице оспорава, у такву ситуацију, да утврђује да нешто није учињено, дакле, да утврђује један негативан факат, што је немогуће.

Када, доследно, нашем схватању узмемо, да ималац мора доказивати чињеницу подношења менице на исплату — презентацију —, када се ова спори, онда је доиста цела институција ослобођавања протеста, постала излишна. Јер на крају, којим ће доказом ималац утврдити, да је меницу подносио на исплату, ако протест због неисплате није подигао у законској форми? Зато је препоручљиво да ималац код меница „без протеста”, па и ако, о своме трошку, подигне протест због неисплате и тиме дође до једног сигурног доказа о подношењу менице на исплату, ако би ово било оспорено. Менице „без протеста”, у саобраћају све ређе и ређе се јављају и изгледа да ће се постепено, као непрактичне, потпуно изгубити. Такве менице Народне Банке не прима у есконт, што је по нашем мишљењу, потпуно правилно. А кад тако ради Народна Банка, по свему је сигурно, да ће тако радити и остали новчани заводи, у нашој земљи.

У почетку нашег излагања ми смо видели колико је презентација менице на исплату својствена самој меници, да се меница, у правом смислу речи, без презентације не може ни

замислити. Презентација на исплату није ништа друго, до једна техничка радња, којом се чини то, да главни дужник; платаци, дође у физички додир са меницом, види свој потпис и види да ли је меница по форми меница. Меница, од како је исту главни дужник потписао, отишла је из његових руку, оптицала из руку у руку, да он, у правом смислу не зна коме дугује, те је ималац менице дужан да му меницу презентира, да му је овај исплати, ако се увери да је ималац менице, прави сопственик исте. Па, када се све ово има у виду, онда је питање, да ли се ималац може ослободити дужности презентације менице на исплату, толико депласирано, да о њему, скоро, не вреди ни говорити.

Др. М. Стражински,¹⁾ мисли, да се презентација може отпустити. И још даље тврди да се презентација може отпустити на меници, и изван менице, писмено или усмено. А ко може ово отпуштање извршити, и каква је онда природа менице, са отпуштеном презентацијом, о томе не говори ништа!

Др. Драгутин Јанковић²⁾ мисли да се презентација може отпустити, клаузулом „без презентације“. Само у том случају настала би измена саме природе меничне обавезе, она би постала доношљива — portable. Ово мишљење је једино тачно. Али, када клаузула „без презентације“ има за дејство измену природе меничне обавезе, у толикој мери, да меница постаје обична облигација, онда то отпуштање презентације, не може бити разматрано у меничном праву, пошто са овим нема везе. А да отпуштање презентације мења природу саме менице, као такве, најбоље се види из следећег:

Да би једна исправна била меница, потребно је да она са држи извесне елементе, одређене у закону, који су битни за појам менице. Ти елементи, сваки за себе, и сви заједно, имају пуно свога смисла и оправдања. Они нису никакав ђеф и формалност, али чине, то, да је меница формална исправа у најстрожијем смислу.

Поред осталих састојака, битних за постојање менице, вучена — меница мора имати и „безуслован упут да се плати одређена сума новаца“ и „име онога који треба да плати“, (т. 2 и 3 § 1 м. з.); а сопствена меница мора имати „безусловно обећање да ће одређена свота новаца бити плаћена“, (т. 2 § 103 м. з.). Да ли је меница била поднета на исплату или не, та чињеница има утицаја само на обавезу регресних дужника. Истоветно као и код протеста због неисплате. Ако регресни дужници отпусте презентацију, клаузулом „без презентације“ онда је тиме битни састојак менице, који се код вучене менице састоји у „безусловном упуту“ трасанту, да меницу плати; а код сопствене менице у „безусловном обе-

¹⁾ Тумач закона мјеници стр. 20.

²⁾ Коментар меничног закона и закона о чеку стр. 61.

ћању” трасантовом да ће меницу платити (разуме се кад и једном и другом меница буде презентирана); — потпуно октроисан, и тај састојак би се на меници налазио само форме ради, а без икаквог смисла и значаја.

Дакле када се на једној те истој меници налази клаузула „без презентације” и битни састојци менице који се састоје у „безусловном упуту” и „безусловном обећању”, да ће меница бити плаћена, онда има отпасти једно или друго. Једно поред другога немогућно је да остану, јер „без презентације” значи да се меница не мора подносити главним дужницима на исплату, и онда „безусловни упут” и „безусловно обећање” немају икаквог дејства, те значи да су на меници само ради неке параде и форме. Битни састојци менице, ни у ком случају не могу се жртвовати, те, остаје да исправа, на којој се налази и клаузула „без презентације”, није меница, јер се њоме вређају битни састојци менице, а тиме и сама природа менице, као такве.

Из свега изилази да је подношење менице на исплату главном дужнику, презентација, толико везана за саму природу менице и њен оптицај, да се од ове никада, и ни у ком случају, одвојити не може.

Рад. М. Јелић, адв.

ДА ЛИ ТРЕБА УВЕСТИ СИГНАТУРУ?

На територији Београдског апелационог суда има врло много пискарача, а нарочито у унутрашњости. Има пискарача, који се баве искључиво овим послом, јер им је овај посао прилично уносан, а много их је већи број, којима је ово споредно занимање.

У сваком селу има бар по један дрвеница, који на свој начин адвоцира: даје савете, пише молбе, жалбе, тужбе, приводи своје „клијенте“ капетану, интервенише итд. итд. Наравно не треба мислити, да се ово ради бесплатно и из сажаљења. Не. Пискарачи своје услуге често пута наплаћују боље, него и правни адвокати.

Много је ових пискарача. Ова врста занимања омиљен је лосао општинских ћата и претседника. Није редак случај, да послове код власти свршавају паланачке кафеџије, и дућаниџије, вајдица је зарадити коју пару, ма на који начин. Готово сви пензионери по паланкама адвоцирају, јер све то доноси користи. Ако не у новцу, а оно у натури.

Колико је обиман посао ових пискарача показаше ова моја анкета. Узгредно разматрајући акта бележио сам колико је аката поднето и то од стране адвоката, колико су поднела приватна лица, колико је суд узео на протокол, а колико су поднели пискарачи. Утврдио сам ове нимало утешне бројеве. Размотрио сам свега 287 разних аката или како се то зове поднесака. Од овог броја из адвокатске канцеларије изашло је 29 комада; лично су странке поднеле (написале и потписале) 12 ком., суд је узео на протокол 86 изјава, а остатак у 160 комада поднели су дрвени адвокати.

Као што се види од овлашћених поднето је свега 127 аката, док је од пискарача поднето 160, дакле више од пола. Свакако да је ово жалосно.

Пискарачи своја акта сами пишу и потписују странке или само пишу, а странке потпишу или издиктирају, а интересовано лице пише и потпише. Ово последње раде пискарачи-пензионери.

Дакле, из предњег се види, да је пискарање веома укорењено и узело великих размера.

Сумње нема, да ово худи угледу и адвоката и правосуђа, а поред тога наноси адвокатима и странкама — заинтересованим лицима велике материјалне штете. Ово последње нарочито подвлачим.

Ми данас видимо и знамо, да се за сваки посао тражи нека спрема, нека квалификација. Сваки посао је на неки начин заштићен и не може га обављати онај, ко се за исти није спремао. Ни најобичнији занат се не може радити, док се не положи прописани испити, а ови се пак не могу полагати без потребног шегртовања. Према овоме откуда сад да адвокатске послове може обављати ко год хоће? Какав је ауторитет адвокатског реда, кад његову функцију могу обављати разни пискарачи, болничари, пандури, сеоске хате и овим слични? Какав је ауторитет, какво је субјективно осећање једног адвоката на пр. у овој ситуацији: пискарач је написао тужбу и однео, да преда, то исто учинио је и адвокат (разуме се како је ко знао) па су се сада нашла двојица „колега“ пред пријавником, да сврше посао. Често пута адвокат мора да чека док се колега пискарач објасни са пријавником, или адвокат оде да расмотри акта неке масе и ту затекне неког пискарача где разматра баш ту исту масу. И наравно, обичај је да се причека на ред.

Е, па зар се човек неће у оваквим сличним случајевима запитати: зашто је школа, зашто сам велики део живота провео у школи, због чега се полагају они силни испити? Чему то све служи кад се може и без тога?

За овим зар то није убијање угледа правосуђу и малтретирање судија, кад су принуђени, да разматрају и решавају све оно што им се поднесе често пута без икаква смисла и логике, да око овога губе време на штету осталог посла. Мислим, да није нужно за ово наводити примере.

Данас је свачији материјални интерес заштићен. Нико не може трговати ко није трговац и није порез платио. Радници су такође заштићени законом. Откуда сад то да адвокату може конкурисати ко год хоће?

Није редак случај нарочито у унутрашњости, да дође адвокату парничар и каже како хоће да води спор, па онда обаспе разним питањима, просто човека угњави. Када се обавести о оном о чему је хтео, онда реда ради запита шта би то коштало, колико му се свега тражи за вођење спора? Ма колико да му се каже он ће увек окренути леђа. Каже како ће му то тај и тај написати за банку и стварно то тако и бива. Нађе свог хату и каже му шта вели адвокат и хата то некако скрпи, па ваљало или не.

Али много је чешћи случај, да се странке оштете, није ретка ствар, да се праведне ствари упропасте. О штетном утицају ових пискарача могло би се говорити много и много. Има доста примера, а у осталом о овом је сваки адвокат обавештен.

Из свег до сад изложеног, а у интересу и адвокатског реда и правосуђа и странака следује закључак: *пискарање и адвоцирање од стране неквалификованих и неовлашћених лица треба апсолутно забранити и законом онемогућити.*

Истина постоји и сада § 120. закона о адвокатима. Али овим ово питање није решено, мада је квалификовано као кривично дело. По § 120., да би се за пискарање могла изрећи казна тражи се, да је „уз награду“; није ваљда нико луд да призна или пред сведоцима, да прими награду, кад зна да ће бити кажњен. Даље се тражи да је то у „виду заната“. Ово је још апстрактније. Шта је критеријум за „у виду заната“? Као што се види тешко је и немогуће применити § 120., нити се њиме постиже оно што се жели.

Јасно је дакле да се пискарање може једино искоренити на тај начин, ако се уведе *сигнатура* т. ј. да свака преставка, коју приватна лица подносе властима има на себи печат и потпис адвоката из чије канцеларије излази, или пак да странке своје изјаве дају код суда на протокол. Ово последње требало би дозволити када је интересована странка сиромашна, јер је незгодно да држава плаћа чиновнике да свршавају приватне послове.

Ово је потребно увести што пре, јер је са више страна корисно, као што је напред изложено. Сигурно је да ће се у том случају смањити и убрзати рад код судова и других власти. Ниједан адвокат неће под својим печатом и потписом подносити какве бесмислене и неосноване тужбе.

Могло би се рећи, да би споровање увођењем сигнатуре било скупле. Али то не стоји. Посао би се брже и сигурније отправљао, па с тим и јефтиније.

Што се тиче адвокатске награде за то већ постоји тарифа и принцип уговарања, те са ове стране не би било никакве тешкоће. У осталом тарифа се може и изменити, ако не одговара приликама.

Завршујући овај чланак моје је скромно мишљење, да би веома било корисно изменити § 120., који би гласио:

„§ 120. — Све тужбе, жалбе, молбе и остале преставке, које приватна лица подносе судовима, управним и другим јавним властима, морају бити потписане од стране адвоката и на исте се мора ставити адвокатов печат. Поднесак, који није на овај начин сигниран судови не могу примити, а ако је стигао поштом вратиће се са објашњењем зашто није примљен.

Орган власти, који противно поступи казниће се дисциплински.“

Б. Остојић, судија

НЕКЕ ЗАМЕРКЕ НА НОВИ ЗАКОН О ИЗДАВАЊУ ТАПИЈА

Закон о издавању тапија на подручју апелационих судова у Београду и Скопљу и Великог Суда у Подгорици од 14. децембра 1929. године није био дугог века. Његова обавезна снага трајала је од 7. марта 1930. до 18. јула 1931. године, када се почео примењивати нови истоимени закон од 30. маја 1931. године.

С формалног гледишта сасвим нов, овај закон у ствари садржи само измене и допуне ранијег закона. Главни принципи на којима је почивао ранији закон остали су исти, а поступак је негде упрошћен или проширен, како се показало потребно према стеченом искуству у примени ранијег закона.

Но, како је по среди нов закон којим су укинуте све одредбе ранијег закона и правилника за његово извршење, то су се одмах у почетку примене новог закона истакла извесна питања, која по својој природи треба да буду регулисана у прелазним наређењима.

Сем тога, у колико закон о издавању тапија налази примену на територији општине Града Београда, због чијег развића је донет и специјалан закон о проширењу атара на рачун суседних сеоских општина од 12 - X - 1929. г. јављају се у пракси извесне правне и фактичке сметње, које би требало такође што пре отклонити, како би се избегло неједнако тумачење и постигло брзо поступање, које се и желело новим законом о тапијама.

И у тој тежњи, не улазећи у критичку оцену осталих одредаба новог закона, овде ће се само изнети неколико моментата, који могу бити од интереса за што брже и правилније решење истакнутих питања.

Прво питање је актуелно и односи се на одредбу § 39 новог закона о издавању тапија.

Истина, у поменутом законском пропису предвиђено је, да ће за даљи рад на тапијама које се код суда затекну важити прописи новог закона. Али баш та одредба закона у пракси ствара пометњу и питање, како ће се даље поступати са оним предметима, који су се нашли у разним фазама поступка како код среских односно првостепених, тако и код општинских судова. Ако се § 39 закона о издавању тапија

схвати стриктно, онда би изашло, да досадашњи рад има сву своју вредност, али да се све даље радње имају обавити по новом закону. Међутим у пракси често није могућно на досадашњи поступак обовљен по ранијим законима наставити поступак по новом закону због извесних одредаба које су применљиве само онда, ако је и први део поступка обављен по том закону.

Ради бољег разумевања биће потребно навести примере, где се поставља питање, да ли је могућно и у колико наставити даљи рад по новом закону. Узмимо прво предмете који су се затекли код среског односно првостепеног суда.

Тако, ако је предмет убаштињења среском суду достављен после 18. јула 1931. године, када је нови закон добио обавезну снагу, а цео ранији поступак је био обављен по старом закону, онда је питање: да ли се сме изоставити оглашавање, које је предвидео § 11 старог закона, па тапију потврдити с обзиром на одредбе новог закона који оглашавање код суда не предвиђа? Ако би се тако поступило, онда би интересовано лице, које је по § 12. старог закона имао право на приговоре, било лишено тога права, које је управо стечено по ранијем закону. Такво решење очигледно не би стојало у сагласности са принципом, по коме каснији закони не треба да тангирају у стечена права.

Или је по среди случај, где је оглашавање код суда већ било извршено и постоји приговор против потврде тапије. Ако је тај приговор оправдан, онда се по § 12. старог закона на парницу упућује увек молилац — баштиник и то у року који му суд остави, а који може бити дужи од осам дана, док по § 17 новог закона суд оцењује ко је слабији у праву, па онда тога упућује на парницу, но с тим, да рок не може бити ни већи ни мањи од осам дана. По коме закону треба сада оценити такве приговоре?

Да наведемо трећи случај. Молилац који има тапију извршио је пренос једног дела тога имања и поднео је сходно чл. 28 правилника за извршења старог закона све потребне допунске податке, али потврда преноса није уследила пре 18. јула тек. год. услед тога, што је требало да поднесе још и извесне друге доказе. И сада, када су накнадно, после ступања на снагу новог закона, испуњени сви услови за потврду таквог преноса, настаје питање, да ли тај делимичан пренос може да се потврди по одредбама старог закона или треба применити § 21. новог закона? Ако се стане на гледиште да се има применити нови закон, онда у случају делимичних преноса парцеле не остаје друго, него странке одбити од тражења и упутити их да се са тражењем обрате општинском суду, пошто се у таквом случају има поступити по целокупном поступку новог закона. Такво поступање пак не изгледа довољно оправдано, а ни целисходно, да странке, које су го-

тово формирале једно право по ранијем закону, морају отпочињати и подносити доказе изнова само зато, што је пре судске потврде једног њиховог правног посла добио обавезну снагу нови закон, који предвиђа други начин и услове за потврду тог правног посла.

Тако стоји са питањем по оним предметима који су се затекли код суда. Али поред тих несвршених послова, постоји велики број других, иако има несвршених предмета, који су се затекли на раду код општинских судова или пак код полицијске власти, која је по старом закону оверовала истинитост потписа и печата општинског суда. И ту се јавља неколико случајева, где би решење могло бити различито:

По ранијем закону био је започет поступак, али није састављена тапија. Или је на основу § 14. у вези § 16. ал. 2. ранијег закона о тапијама молилац је одбијен од тражења, па суд поступа по примедбама вишег суда и општинском суду препоручује, да молиоцу изда тапију. Или је пак по среди случај, где је тапија састављена и оглашена те би је требало слати полицијској власти ради овере печата и потписа општинског суда.

Како треба поступити у тим случајевима који се у пракси јављају.

У првом случају било би целисходно, да се рад настави по новом закону, али се томе противи наређење § 39 закона о тапијама.

У другом случају такође би било не само целисходно, већ и на закону више основано такво поступање, које би текло по новом закону јер се по наведеном законском пропису — § 39. овакав предмет може сматрати као предмет који се затекао код суда.

Што се тиче трећег случаја, ту се може поћи од становишта, које је законодавца определило да тај захтев у погледу овере печата и потписа испусти. И онда се показује као излишно спровођење предмета преко полицијске власти ма да је поступак поведен по ранијем закону. Али како се по § 39. поступак има наставити по новом закону само кад се предмет нашао код првостепеног односно среског суд, онда се доследно томе, цео поступак до суда има наставити по ранијем закону и акта слати полицијској власти, која, узгред да напоменемо, такве случајеве доставља без овере, позивајући се на одредбе новог закона. Према овоме судији се намеће: или прво решење које је целисходно али неправилно, или пак друго, које је законито али потпуно излишно.

Из ових неколико правних ситуација, односно фаза поступака у којима се може наћи један несвршени предмет, да се уочити на какве тешкоће у пракси наилази примена ове

одредбе новог закона о издавању тапија. Истина, та је одредба привременог значаја, али баш зато је у почетку примене новог закона од највеће важности. Што боље и детаљније објашњење, евентуално и сама измена ове одредбе истиче се као потребна мера, да се избегне застој и одуговлачење при раду на овим предметима, који су се затекли не свршени на дан када је нови закон добио обавезну снагу.

Друго питање је, као што је већ наглашено, више локалног карактера, али зато ипак од важности. Тиче се: катастра општине Града Београда и специјалног устројства општинске управе кад је у питању поступање по закону о издавању тапија.

У § 1. тач. 2. зак. о издавању тапија предвиђено је, да се уз молбу може приложити копија катастарског плана. Али ту је нарочито наглашено, да тај план мора бити израђен по одредбама закона о катастру земљишта од 19. децембра 1928. год. Међутим општина Града Београда има свој, самоуправни катастар и обична је појава, да се у тапијама учртава копија тога плана, који су израдили њени органи. Због тога истаје питање, да ли срески судови, којима се шаљу на потврду такве тапије, имају ослонаца у закону, да такав план узимају као исправан, на име, као план израђен по закону о катастру од 18. децембра 1928. год? И доследно томе, да ли општински суд у тим случајевима где постоји скица плана може одржавати рочиште у судници или пак треба да се одреди увиђај на лице места, као што предвиђа ал. 2. § 4. зак. о издавању тапија за случај када нема катастарског плана. Јер у случају када постоји неисправан план треба поступати као да тог плана и нема. Закон треће не предвиђа.

Сем истакнутог питања, кад је реч о општини Града Београда јавља се још једна тешкоћа за брзи рад на издавању тапија. По § 5. став 2. зак. о издавању тапија тражи се из име, да на увиђај изађе један члан општинског суда са писаром и геометром, где он постоји. Примењена на реон општине Града Београда та одредба може имати својих незгода. Јер чланови општинског суда, као виши функционери у једној великој општини, заузети су са доста других важних послова; а и самих убаштињења биће толико много, да нема изгледа, да ће се моћи придржавати рокова који су у закону о тапијама предвиђени под претњом казни за неиспуњење дужности.

Ова питања која се тичу општине београдске није био регулисао ни ранији закон. Али зато се у пракси створио био један поступак, који са гледишта стриктног тумачења закона тешко да би се могао оправдати. Увиђај је, по тој пракси, вршио често само геометар, који је једно техничко лице; а

копије плана, које је уписивало на тапије техничко одељење општине београдске узимане су за правовањане као да су издате од државне власти по закону о катастру од 19. дец. 1929. год.

Желети је због тога, да што пре дође једно обавезно тумачење, евентуално и допуна закона. Јер судска пракса претпоставља више времена, а уз то је често и неједнака.

19. августа 1931. г.

у Београду.

Боривоје Д. Петровић
— докторанд права —

Техничка полиција (*la police scientifique ou technique*) и њена улога при утврђивању кривичних дела и идентификацији криваца — рецидивиста

Свака наука има своје помоћне науке. Тако и наука Кривичног права у ширем смислу има своје помоћне науке као суд. медицину, психијатрију, психологију, филозофију права итд. а нарочиту улогу међу овим игра тзв. Техничка полиција (*la police technique ou scientifique*) или Научна полиција. Дакле Техничка полиција као помоћна наука крив. права — има значајну улогу нарочито код идентификације криваца рецидивиста, но о томе ће бити речи. Овде можемо само то споменути да је то наука новијег датума.

Научна или техничка полиција спада у помоћну науку кривичног права — и то његовог формалног дела. Она има задатак да констатује трагове извршеног кривичног дела као и да врши идентификацију криваца — рецидивиста. Те радње Техничке полиције спадају у радње које се обављају у Крив. суд. поступку и то у стадијуму извиђаја и истраге. Крајња консеквенца рада Техн. полиције је прибављање доказа о извршеном крив. делу, као и прикупљање доказа — индиција — који терете извесно лице као извршиоца каквог крив. дела. Овај рад Техничке полиције, као помоћног органа у предходном стадијуму кривичног поступка, је од огромног значаја за оне земље у којима се може отворити кривично поступање у при постојању најмање индиције против извесним осумњиченима. (§ 97. К. с. п.).

Дакле, као што се види, улога Техничке полиције је у главном у прикупљању доказа; те је с тога од значаја видети за које доказе зна Крив. суд. поступак. Њему су познати више доказних средстава, којима се утврђује како постојање кривичног дела — тако и извршиоца истог. Тако у науци су позната следећа доказна средства: 1) увиђај, 2) признање осумњиченика, 3) сведожба сведока, 4) исправе, 5) вештачко мишљење, и 6) саставни доказ — путем индиција. Но овај последњи систем налази се само у неким старим Крив. суд. поступцима базираним на тзв. теорији законских доказа на супрот теорији слободног судијског уверења — *l'intime con-*

viction et les preuves legales — (тако стари срп. крив. суд. пост. — §§ 336. и 339.).

Међутим сва наведена доказна средства немају апсолутну доказну снагу, колебљива су, јер се не заснивају на аутентичним документима — изворима. Међутим са појавом техн. полиције настаје читава револуција у науци о доказима, а нарочито треба нагласити њене две гране — антропометрија и дактилоскопија. Доказе које прибавља Техн. полиција су докази базирани на реалним чињеницама и подкрепљени фактима аутентичне природе.

Докази познати у науцу Крив. суд. поступка могли су се побијати, дакле били су, а и дунас по модерним крив. суд. поступ. увек се могу побијати, јер су ови поступци одбацили теорију законских доказа и усвојили теорију слободног судијског уверења, — дакле они су *presumptiae iuris tantum*. Насупрот докази прибављени од стране Техничке полиције чине доказе апсолутне необориве — *presumptiae iuris et de iure*. Тако рецимо признање може бити симулирано, те није никакав доказ (те и наш к. с. п. њега не сматра као доказ — § 254. к. с. п.); сведоџба сведока лажна, заснована на халуцинацијама, дата од лица са слабом меморијом, дакле без икакве правне важности — али са формалне стране пуноважна. Исто тако индиције могу бити сумњиве, базиране на нетачним подацима. На супрот отисци прстију, вештачење рукописа — које прибавља Техничка полиција — имају апсолутну тачност, што ћемо ниже видети.

Као што се види из реченог Техничка полиција својом појавом пољуљала је темеље старе зграде доказа и поставила нове темеље за изградњу нове доказне системе.

Како долази до доказа и којим методом прибавља ове Техничка полиција? То су питања која ћемо покушати ниже да објаснимо.

Од своје појаве Техничка полиција се бави двама научним гранама: Антропометријом и Дактилоскопијом, те је стога од интереса видети рад и напредак ових научних грана.

а) *Антропометрија*, као научна грана коју обрађује она којом се бави Техн. полиција, бави се мерењем кривца. Она узима мере појединих делова организма и путем истих врши идентификацију кривца. Ова научна грана била је те судбине — да, док се још није довољно формирала као наука, буде напуштена како од практичара — тако и од теоретичара. Напуштању ове научне гране узрок је њена метода рада и истраживање. Наиме она је почивала на несигурним основима. Мере узимане од појединих делова организма и стављене поред фотографије кривца — нису биле апсолутни доказ о идентитету кривца, те су се јављале разне мере истог лица. Томе је узрок развој, променљивост организма.

Међу творце антропometriје долазе чувени и познати француски научњак *Bertillon*, који је увео тзв. фотографску антропometriју, колорimetriју и особене знаке, крајем прошлог века, док је истина мало раније париска полиција вршила мерење криваца и обављала идентификацију — истина на врло примитиван начин. Пре *Bertillon*-а у ранијим вековима није се знало за антропometriју, па чак за њу нису знали ни Грци ни Римљани и ако је њихово право од раних почека тако било на високом ступњу развића. На против, стари народи су знали за дактилоскопију, истина рудиментарно. Стога и јесте значајан рад *Bertillon*-ов, који је засновао свој начин идентификације криваца на бази сличном путем фотографисања криваца, (*la photographie parlante*) и мерења криваца, а које је податке стављао поред фотографије. Тамо је узимана мера свију делова тела и подаци су доцније при поновном мерењу служили за идентификацију криваца — рецидивиста. Фотографија је узимана у три форме: из профила, с лица и комбинације ових двеју форми. Међутим овај начин идентификације криваца убрзо се показао као нетачан, као што смо горе напоменули, пошто се при вршењу идентификације наилазило на особе са два лика сасвим различита. Сем тога и само мерење криваца није било, а и није могло бити тачно. Јер како метарске мере тако и човечији организам нису константни, варирају према спољним приликама. Све то води нетачној констатацији фактичког стања. Сем тога антропometriја је неупотребљива код жена и малолетника, јер код првих она није дефинитивна, а код других је немогуће извршити тачно мерење услед развоја организма. Противници антропometriје наводе као аргумент против ове и то, што веле: да је она сувише компликована и скупа, док је, веле ови, дактилоскопија и јефтинија и у извођењу без икаквих тешкоћа, може је мање обавити сваки орган јавног поретка, без нарочите теориске и стручне спреме.

Са свих тих разлога данас је у већини земаља, сем Француске, у којој се поред дактилоскопије практикује и антропometriја, а то се чини, како ми сматрамо више из пијетета према великом научнику француске расе — *Bertillon*-у, а не из практичних разлога, напуштена идентификације заснована на антропometriји и усвојена дактилоскопија заснована у главном на изучавању отисака прстију. Исти је случај, узгред да напоменемо и са нашим Институтом Техн. Полиције, тј. и он је усвојио дактилоскопију.

Сматрамо да је оволико довољно о антропometriји, која данас, може се рећи, спада више историји него практичним циљевима, те се у њену техничку спрему нећемо ни упуштати.

б) Дактилоскопија.

О дактилоскопији, као помоћној грани која се бави Техничка полиција, постоји огромна литература, готово на свима језицима, а нарочито у Немачкој, Француској и Швајцарској. Тако у Немачкој правној књижевност имамо, између осталих дела, и исцрпно и пуно података дело: *Dr. Robert Heindl-a — System und Praxis der Daktiloskopie und Sonstigen thechnischen methoden der Kriminalpolizei — dritte Auflage — Berlin 1927.* У овом делу писац износи како историју дактилоскопије, почев од њених првих зачетака па до данашњих дана, тако детаљно изучава разне методе дактилоскопског истраживања са јаким научном ерудицијом. То се може видети и по цитираној литератури, коју писац обилно наводи. (цитирано је 950 разних дела и расправа.) Дакле, по овоме се може видети и то да је дактилоскопија једна наука која је од великог интереса по правно развиће и изналажење методе у борби против криваца — рецидивиста. Овде можемо напоменути и рад проф. *Reiss-a* који је творац школе дактилоскопије у Лозани, као и францускога научника, из ове материје, *Dr. E. Louerd-a* директора Лионске Техн. полиције, који је веома познат са својим радовима на овом пољу.

Дактилоскопија се може дефинисати као: наука која има за циљ (задатак) да путем идентификације трагова кривичног дела и кривца, констатује извршење кривичног дела и извршиоца истог.

Дактилоскопија, пак, у ужем смислу, значи, што се види и из етимологије термина, идентификацију отисака прстију — криваца рецидивиста. Према *Reiss-y* дактилоскопија се може дефинисати као наука која има за предмет рада: „узимање пипиларних цртежа са свију прстију и класирање истих према њиховом општем облику“. Ми ћемо се овде бавити питањем дактилоскопије у ширем смислу.

Пре него што пређемо на сам предмет којим се бави дактилоскопија, бацићемо један поглед на њену историску страну.

Дактилоскопија, као начин истраживања — идентификовање, није новог датума, када као наука спада у науке новијег датума. Дактилоскопију у неком примитивном облику срећемо још код старих народа специјално код Кинеза у VII. и VIII. веку. Истина Кинези је нису употребљавали у циљу у коме се оне данас употребљава, већ су је они употребљавали као доказ о постојању грађанске обавезе. Наиме код склапања брака супрузи су сачињавали тзв. брачне уговоре и том приликом сваки је супруг стављао отисак прста (палца) на уговору, без обзира да ли је био писмен или не. Тај отисак је служио за идентификацију при извршењу уговора.

(Случај данас са неписменим људима који стављају отисак прста на свој исказ пред влашћу — ради доцније идентификације). Поред Кинеза за дактилоскопију су знали и Римљани, ма да истина, немамо о томе директних података, али можемо закључити по степену културе и напретку правних института код овог народа. У средњем веку дактилоскопија је практикована, али у врло уском обиму. Међутим у Новом веку, веку многих проналазака и развићу културе, дактилоскопија је учинила значајан напредак. Тек у Новом веку се оснивају чувени институти за дактилоскопију као што су у Дрезди, Берлину, Паризу, Женеви, Лиону и Лондону. Тек у Новом веку се јављају чувени научници на овом пољу делатности као што су: *Lacassagne* са својом медецинско-правном школом, *Hanss Gross, Reiss, Galton, Locard Voutchetich* и др.

Дактилоскопија у ширем смислу изучава и то:

1) *Отиске прстију*: (*Les empreintes digitales*). Техничка полиција узима отиске прстију било од ухваћених криваца-осумњиченика, било са места где је извршен какав злочин или са објекта који су долазили у додир са извршиоцем кривичног дела. Да би се могли узети отисци са објекта, путем фотографисања, објекти се посипу извесним прашком, који има ту особину, да јасно оцрта отиске прстију извршиоца крив. дела. Тако открити они се фотографишу. На тај начин се има једна индиција против извесног лица. Кад се ухвати какво осумњичено лице — узимају се од њега отисци прстију и врши се идентификација са фишеом који је узет са објекта злочина. Подударењем отиска утврђена је идентичност извршиоца крив. дела.

Овде се поставља једно важно питање, наиме може ли бити извршено кривично дело, а да нема трагова прстију? На ово питање изгледа да су дали одговор сами извршиоци кривичних дела. Наиме, појавила се је гумена рукавица на рукама извршиоца кривичних дела. Испитивањем у лабораторијумима дошло се је до закључка, да је тешко констатирати отиске прстију при употреби гумене рукавице. Насупрот овој констатацији *Louard* вршећи испитивања у лабораторијуму Лионске Техн. полиције, дошао је до супротног закључка. Но употреба рукавице је ређи случај, што се види из навода *Louard*-овог — тако да од 6.000 случајева било је 50 са употребом рукавице, што сразмерно не чини велики број.

Међутим није реч о броју случајева са употребом рукавице, већ је овде питање начина на коме почива систем идентификације путем отисака прстију, пошто кад се пољуља база на којој почива један систем научне природе, пада и сам систем. Тако, примера ради можемо учинити једну диверзију у домен науке Кривичног Права у којој је био владајући систем — двоеобни — бипартити све до прве десетине

XX. в. Појавом новог система — троеобног — који заступа гледиште о трима основним појмовима Науке Крив. Права — крив. дела, кривац и крив. санкција, на супрот дводеобног — крив. дело и казна, пао је стари традиционални систем заснован на погрешној поставци објективно-субјективног схватања крив. дела — на супрот чисто објективног заступањег од стране троеобног трипартитног система. Ова би примедба могла бити упућена и дактилоскопији, кад је реч о употреби гумене рукавице, али та примедба не би била од великог значаја по *raison d' être* — саме дактилоскопије, јер као што смо видели, по тврђењу *Louard*-овом, ипак је могуће утврдити трагове отисака прстију и поред употребе рукавице од стране извршиоца кривичних дела.

Свака наука тежи да сведе своје учење на извесне основне појмове, дакле да да извесне категорије, и на тај начин да једном систем основних појмова. Тај је случај са Науком Кривичног права, која је за сада једина, може се рећи, систематски извела своје основне појмове — створивши Општи и Поседбни део. Она је извршила синтезу својих појмова, без обзира да ли на бази дводеобног или троеобног система и дала основне појмове установа кривично-правног карактера. Тако када је реч о синтези знања, и давања класификације појмове, можемо нешто слично срести и код науке о дактилоскопији, и специјално у грани која изучава отиске прстију. Дактилоскопија је извршила класификацију отисака прстију — створила је извесне типове. Тих типова има више врсти — тако да поједини лабораторијуми употребљавају разне методе. Тако у Енглеској, Немачкој, Белгији и Швајцарском бироу у Берну, употребљава се метод *Енрија Галтона* (*E. Galton*). У Паризу се употребљава париски систем. У Лиону модифициран аргентински систем — *Вучеџићев*. У Риму *Гаеџи-ев* — нешта мало модифициран систем *Вучеџићев*.

Као најзначајнији систем сматра се систем *Вучеџићев*, јер је за сада усвојен од већине лабораторијума Техн. полиције, разуме се са исвесним модификацијама. Овај систем зна за четири типа отисака прстију и то: No. 1. — или систем тип отисака код кога поре на прст чине изванредан свод. No. 2. — овај тип се карактерише тиме што код њега концентрисавање пора бива у виду грчког слова *дельта* и пора се крећу с лева да десно. No. 3. — сачињава тип сличан типу No. 2. само се разликује по томе што се поре крећу с десно на лево. No. 4. сачињава тип код кога отисак прста има две делте — леву и десну а у средини круг. Тип No. 3. и No. 4. има своје подкласификације. Овај је начин класификације усвојен у многим државама Америке — нарочито Јужне, а и од многих држава Европе (Техн. полиц. у Београду).

Други систем по важности то је систем *Galton*-ов, који се незнатно диференцира од *Вучеџићевог*. Исти је случај и са системом *Даде* овим. Међутим систем париски одступа од горњих система по томе што зна и за пет тип отисака. Лијонски чини модификацију *Вучеџићевог* система.

Као што се види из ове упоредне анализе система, потстојећих, може се рећи да их има свега два основна: *Galton*-ов и *Вучеџићев*. *Galton*-ов систем се диференцира од *Вучеџићевог* по томе што он има компликовану идентификацију, а сем тога он зна само за два типа отисака прстију — *кривине* и *кругови* — Према томе *Вучеџићев* систем је предоминантан.

Најзад, после дужег говора о отисцима прстију, важио је о њима напоменути и то, да они тј. поре на људском организму имају извесне основне карактеристике. Тако тих карактеристика има три:

а) *Истовешност* — а то ће рећи да поре на прстима остају ма у ком стадијуму развића организма — не мењају се. Ово је утврђено експериментима

б) *Нейроменљивост* — што значи да лице које жели да измени карактер поре на својим прстима, вршећи физичке промене ових — разним средствима нпр. опекотинама — не може никад да измени карактер пора. После оздрављења опеченог места формирају се поре истог карактера, као што су биле оне пре покушаја измене путем опекотине.

в) *Несличност* пора значи, да се не могу наћи две разне индивидуе са идентичним порама. Тако, *Galton* је вршио истраживање у овоме смислу па је дошао до интересантног резултата: да у 64 милијарди отисака није могао да нађе два слична отиска узета од два разна лица. У истом смислу је вршио истраживање и *Ramos*, и резултат је био тај: да у периоду од 4 660.387 векова не могу се наћи две индивидуе са сличним отисцима прстију.

Ове особине отисака прстију учиниле су то да је и пракса — судови — почела да се ослања на индикације утврђене на основу отисака прстију и на основу њих, без икаквих других доказа — да изриче пресуде. Тај је случај са француском поротом, која је како пре рата тако и после рата донела приличан број осуђујућих пресуда једино на основу доказа—отисака прстију нађених на објекту злочина а који су слични са отисцима осумњиченог лица.

г) Поред идентификације путем отисака прстију Техничка полиција прикупља и остале трагове извршеног крив. дела. Тако она прикупља трагове, путем фотографисања, од ногу, који остају на терену извршнот дела. Прикупља трагове од зуба који се нађу на жртви злочина или на самом извршиоцу кривичног дела; трагове који се нађу на оделу — мрље крви и т. д.

д) Најзад Техн. полиц. се бави испитивањем рукописа — тј. вештачењем овог — и тиме утврђује фалсификате. Раније је вршено вештачење обичним оком — од тзв. „вештака“, (а и данас судска пракса у појединим државама (пример неких судова код нас), и поред постојања Техн. полиције, често прибегава вештачењу путем вештака-цртача, што је, по нашем мишљењу, ризикантно — и сувише примитивно. Ово у толико пре што се данас врше фалсификати на један оштроуман начин а не као у „добра стара времена“, (руком); али појавам Техничке полиције отишло се много унапред.

Начин вештачења је веома различан, било путем фотографисања инкриминисаног рукописа, радираног текста или путем хемијске анализе. Начин вештачења — идентификације зависи од материје употребљене од стране фалсификатора. Најобичније је фотографисање инкриминисаног објекта — рецимо радираног текста — и на тај начин пријемних спољних утисака на апарату као врло осетљив — пројцира поред текста и трагове радираног текста. Сем тога идентификација — експертиза — се врши путем мерења углова слова, на два дата рукописа, и упоређивањем се долази до идентификације, или до утврђивања несличности. Као што се види код вештачења нема неког система — већ чисто техника рада.

Поред вештачења рукописа — Техн. полиција врши и вештачења новца — лажног, оруђа којим је извршено крив дело. Поред тога и свију трагова нађених на овоме.

Као што смо видели из овог, суморног излагања задатак Техничке полиције је огроман и од велике важност по утврђивање трагова крив. дела и криваца рецидивиста. Овај задатак ће бити све лакши у колико се буде развијала техника као и хемијска индустрија, те ће и човечанство имати већу сигурност у одбрани од извршилаца крив. дела — а и борба са криминалитетом ће бити лакша.

На крају је од интереса нагласити да и код нас постоји Институт Техничке полиције, као при Мин. унутрашњих послова — Технички одсек — тако и по унутрашњости земље. Они се баве искључиво дактилоскопијом у ширем смислу. Сем тога Беогр. правни факултет има свој Криминалистички институт, основан после рата (1928. г.), који је заснован на широкој бази изучавања, како дактилоскопије — тако и људске психијатрије, дакле има ширу базу него Техничка полиција. Његов начин рада заснован је на научним методима најновијег порекла, а што је важно нагласити то је психолошко изучавање криваца — патолошког карактера. Институт има најмодерније справе за утврђивање трагова крив. дела. Шеф института је наш познати криминалиста и правни писац г. *Др. Т. Живановић*, чијом је иницијативом институт и основан. Плодови рада овог института видеће се у најскоријем времену.

Ст. Јовановић, судија

ЈЕДНА УСЛОВНА ОСУДА КОД НАС ПРЕ СТО И ВИШЕ ГОДИНА

У овогодишњој јулској свесци „Бранича“ г. Др. Видан Благојевић, адвокат овдашњи, осврће се на дискусију, која се у „Браничу“ повела између колеге г. Вељовића и г. Др. Вукчевића, адвоката, о томе, има ли места условној осуди и за дела из закона о штампи, и износи кратак историјат ове институције на страни и код нас.

За сада немам намере да улазим у дискусију о овом питању, услед тога што ми послови то не дозвољавају. Ово јако жалим, јер је питање, како лепо каже колега г. Вељовић, збиља од првокласне важности за праксу. Друге околности потстакле су ме да ово напишем.

Пре свега леп низ чланака о условној осуди, који су изашли у нашој правничкој књижевности код нас, а које г. Др. Благојевић наводи у своме чланку, доказ је о томе, колико је интересовање за условну осуду било код нас пре рата. Још бољи доказ о овоме је изврсна студија г. Др. Бож. Марковића, професора универзитета о условној осуди, штампана првобитно у „Архиву за правне и друштвене науке“ за 1908 и 1909 г., а оданде прештампана у књизи г. Др. Марковића: „Средства за замену кратковремене казне лишењем слободe с нарочитим обзиром на условну осуду“ (Београд 1909 год.). И ако штампана пре двадесет и неколико година ова књига може још и данас одлично послужити за детаљније упознавањем са установом условне осуде.

Него, условна осуда није интересовала наше правнике само теориски. И у пракси се налазе случајеви условне осуде. У књизи пок. Стевана Максимовића „Суђење у кнежевини Србији пре писаних закона“ чини ми се има један случај условне осуде код нас.

У деловодном протоколу Народне Канцеларије из 1825 год., који има наслов :

Дѣла судейска
люди
Народа Сербскога
у попису
азбучнога реда пописатие
лета 1825-га у Београду въ Сербіи

и који се чува у архиви окружног суда за округ београдски, под бр. 1866 написано је тестуелно :

„Майсторъ Банко, ковач здѣшній за кашигу свою да не буде биењ платио 12 Гр. — Еснафъ ковачки здѣшній савѣ тужио га што е ђумуръ артерисо и от другога ковача преузео: и што е прие био ударио чекиѣмъ момка и било му опрошено ако се узвл да честно за у будуще а сад за обадове кашиганъ“.

Данашњим језиком изражено ово би гласило :

„Мајстор Банко, овдашњи ковач да не би био бивен, место казне платио је 12 гроша. Сав овдашњи ковачки еснаф тужио га је, што је дао већу цену ђумуру те га преузео од другог ковача. Раније био је ударио чекиѣм, али му је тада казна била опрштена код условом, да се у будуће честито влада. А сад је кажњен за обе кривице.“

Истина је, да овај случај нема све елементе условне осуде, коју је код нас установио § 65. кривичног законика. Али несумљиво је ипак да овде имамо један у суштини својој прави случај условне осуде.

Када се има у виду околност, да је условна осуда у данашњој форми почела на страни да се примењује у пракси тек у другој половини прошлога века, онда се збиља морамо чудити великом правничком духу и осећању правде нашега народа. Нарочито када се узме у обзир и чињеница, да је ова условна осуда изречена у времену када се тек формирала наша онда малена држава, и када су нарави и у нас и на страни биле много грубље но данас.

Овај случај истиче још и једну поуку, наиме : да при стварању нашег новог законодавства ваља што чешће загледати у наше правне изворе и уносити што више елемената из правне свести нашега народа.

За чување акта избраних судова о деоби између Муслимана није надлежан шеријатски, већ првостепени суд.

Охридски првостепени суд доставио је среком шеријатском суду у Охриду акта изабраног суда по спору Нурије, удове пок. Мустафе, бив. из Охрида противу наследника пок. Мустафе, због деобе, на надлежност у смислу § 2. тач. 3. Закона о шеријатским судовима. Срески шеријатски суд нашао је, да није надлежан за чување акта избраних судова због деобе између Муслимана, нити за доношење одлуке о извршности пресуде избраних судова или о ништењу истих у случају жалбе, — са разлога, што њему није додељена власт за разматрање пресуда избраних судова, јер је шеријатски суд само, као првостепена власт, надлежан за расправу и деобу заоставштине муслимана, било у ванпарничном поступку при образовању пупилних маса, било у парници при покретању спора о деоби задружног, смесничког имања муслимана. У овом случају спор о деоби покренут је код изабраног суда а не код шеријатског и није у питању расправљање деобе заоставштине муслимана, већ разматрање пресуде изабраног суда према §§ 442. и 445. грађ. суд. пост. у својству другостепене власти а ови прописи наређују да акта изабраног суда чува првостепени суд и да је он једини надлежан за разматрање акта по изјављеним жалбама.

Са ових разлога срески шеријатски суд у Охриду у смислу § 42. Закона о уређењу шеријатских судова и § 104. Закона о уређењу редовних судова послао је сва акта овог предмета Касационом Суду ради решења појављеног сукоба о надлежности.

Касациони Суд нашао је, да је за чување акта ове деобе надлежан првостепени суд а за разматрање ове пресуде по жлби надлежан је у смислу §§ 445—447. грађ. суд. пост. првостепени суд.

Одлука II одељења од 26. - VIII - 1930. г. Бр. 10346.

У споровима до 3000 дин. Апелациони суд је надлежан за разматрање свих одлука, донетих од судија појединца првостепеног суда, без обзира да ли су те одлуке донете у форми пресуде или решења.

По спору Недељка П. противу села Топлаца, због својине, на решење судије појединца врањског првостепеног суда, тужилац је изјавио жалбу Скопљанском Апелационом Суду и врањски првостепени суд послао је сва акта Апелационом Суду на разматрање и решење. Скопљански Апелациони Суд, писмом својим од 21. - III - 1931. г. Бр. 1702 вратио је прво-

степеном суду акта овога спора да их пошаље Касационом Суду као надлежном, јер је спор расправљен решењем. Треће одељење Касационог Суда нашло је, да за разматрање ожалбеног решења није надлежан Касациони Суд, пошто је вредност спора испод 3.000 дин. а судио га је судија појединац, — па је предмет упутило Општој Седници Касационог Суда ради доношења одлуке по овоме сукобу о надлежности у смислу § 8. Закона о устројству Касационог Суда.

Касациони Суд у својој општој седници нашао је:

„Да је према чл. 37. Уредбе о убрзању рада код судских и иследних власти за разматрање напред поменутог ожалбеног решења надлежан Скопљански Апелациони Суд, јер је то решење донето од судије појединца а у спору, чија вредност не прелази 3000 дин. — чл. 18. поменуте Уредбе, те према томе, по оваквим споровима а у смислу чл. 37. поменуте Уредбе за разматрање свих одлука, донетих од судије појединца а у споровима до 3000 дин. закључно, надлежан је Апелациони Суд — па било да су те одлуке донете као пресуде или решења, јер, кад је по поменутом законском пропису Апелациони Суд овлашћен да разматра пресуде изречене од судије појединца у грађанским споровима у другом и последњем степену, онда је он надлежан за разматрање и осталих споредних одлука донетих по оваквим споровима без обзира на то, да ли су оне донете у форми пресуде или решења.”

Одлука Опште Седнице Касационог Суда од 1. маја 1931. год. Бр. 5373.

Надлежност судова за давање мишљења по тражењима помиловања у смислу § 432 новог судског кривичног поступка.

По молби Станице, удове Обрадовић, да се предложи за помиловање њен син Јован, који је извршио пресудом Ужичког првостепеног суда, као поротног од 23. - X - 1928. г. Бр. 50797 осуђен на десет година робије за дело из § 295. старог казненог законика, — Касациони Суд у седници свога већа од 23. маја 1931. Бр. К. № 9, решио је да није надлежан за давање мишљења по овоме тражењу помиловања са следећих разлога :

„По § 432. II одељак судског кривичног поступка Касациони Суд решава о молбама за помиловање ако је сам судио у ствари (§ 344. од. III, § 346. бр. 3, § 350 бр. 5, §§ 352—355 и § 274. старог кривичног судског поступка, за време чијег је важења и пресуђена кривица оптуженог Јована, Касациони Суд није судио у самој ствари, већ је мотрио на правилну и једнообразну примену формалног и материјалног закона, па је, као такав, само оснажавао или уништавао одлуке ни-

жих судова у кривичним делима. Према томе, а с обзиром на горње наређење § 432. новог кривичног поступка, Касациони Суд није ни надлежан да решава по предметима помиловања за осуђена лица, чије су кривице пресуђене по ранијем кривичном судском поступку, као што је овде случај.

Осим тога, Касациони Суд налази, да судови нису надлежни да дају мишљења по тражењу помиловања за осуђена лица, чије су кривице пресуђене пре ступања на снагу новог судског кривичног поступка, јер се према § 11. Закона, којим се уводе у живот кривични Законик, Законик о судском кривичном поступку и Закон о извршењу казни лишена слободе, ако је пре ступања на снагу новог судског кривичног поступка ствар пресуђена у првом степену, даљи поступак има спровести до досадањег Законика. Како по одредбама старог кривичног судског поступка судови нису били надлежни да дају мишљења по тражењу помиловања, то према наведеном § 11. уводног закона, нису надлежни ни за овај случај да дају своје мишљење, јер је ствар пресуђена пре ступања на снагу новог судског кривичног поступка. У прилог овога иде и то, што по § 31. новог кривичног поступка, судови имају да дају мишљења о траженом помиловању и на случај, кад је изречена смртна казна, док по ранијем кривичном поступку, судови о томе нису давали мишљења.”

И ако је решење по тражењу поновљења спора донео суд у колегијуму у место судије појединца, као надлежног, ипак за разматрање тога решења није надлежан Касациони, већ Апелациони суд.

По спору тужиље Роксе из Врбнице против Матије М. из Тишевца због поништаја поравнања пресудом судије појединца пожаревачког првостепеног суда од 5-ХП-1913. г. Бр. 9495 тужиља Рокса је одбијена од тужбеног тражења и ову пресуду одобрио је Београдски Апелациони Суд те је постала извршна. Тужиља Рокса тражила је код пожаревачког првостепеног суда поновљење овога спора и суд је у колегијуму донео решење Бр. 34321 од 12-IX-1929., којим се тужиља одбија од тражења.

По жалби тужилачке стране пожаревачки првостепени суд послао је сва акта са ожалбеним решењем Касационом Суду на разматрање и решење. Касациони суд вратио је нерасмотрена акта налазећи да није надлежан за разматрање ожалбеног решења већ Апелациони Суд, пошто се тражи поновљење спора, по коме је донео пресуду судија појединац и ову пресуду одобрио Апелациони Суд. Како се Апелациони Суд такође огласио ненадлежним за разматрање због тога, што је ожалбено решење донео суд у колегијуму, то је Касациони Суд у својој општој седници расмотрио акта овога предмета као и разлоге са којих се одбија надлежност, па је

нашао, да је за разматрање ожалбоеног решења надлежан Апелациони Суд са следећих разлога :

„Из акта спора, чије се поновљење тражи, види се да је тај спор расправљен пресудом судије појединаца од 25. октобра 1928. г. Бр. 35796 и да је ту пресуду одобрио у другој и последњој инстанцији Београдски Апелациони Суд пресудом својом од 17 - I - 1929 Бр. 218. Према §§ 18. и 37. Уредбе о убрзању рада код судских и иследних власти Касациони Суд није био надлежан за разматрање тога спора. С погледом на наведене одредбе законске и § 44. грађ. суд. пост. Касациони Суд није надлежан ни за разматрање решења пожаревачког првостепеног суда од 12 - IX - 1929. г. Бр. 34231 по питању поновљења спора, јер је ово једно претходно питање, које, по жалби на решење првостепеног суда, и ако је ово решење донео колегијум суда у место надлежног судије појединца, има да оцени онај исти виши суд — Апелациони Суд — који је и по спору, чије се поновљење тражи, био надлежан за суђење, пошто је он, надлежан за главну ствар, надлежан и за оцену претходних или споредних питања а не Касациони Суд, који, по правилу, није надлежан за решавање по таквим споровима.“

Одлука опште седнице од 3 - XI - 1930. г. Бр. 10641.

За дело разбојништва по § 326. крив. зак. потребно је да сам кривац одузима силом или претњом какву туђу покретну ствар. —

Окружни суд округа београдског нашао је да су оптужени Остандије и Ханс криви, што су у намери да неплаћањем возарине прибаве противправну имовинску корист, ноћу између 19. и 20. децембра 1930. г. у Нишу погодили са сопствеником аутомобила Јованом и његовим шофером Божидарем да их за 2000 дин. превезу из Ниша у Београд, прикривајући пред њима, да немају код себе новаца да плате возарину, ове одржавати у заблуди да имају новац да плате возарину, те су их возили без новчане накнаде до 33. км. од Београда на штету својих интереса, — чим су учинили кривично дело против имовине, предвиђено у § 335. тач. 1. крив. Зак. а казним по § 334. истог законика. Оптужени Остандије да је крив и зато, што је приликом те вожње, кад су дошли до 33. км. од Београда запретио сопственику Јовану и шоферу Божидару убиством, уперивши на њих револвер и викнувши „Халт“ два пута строгим гласом у намери да их принуде да напусте ауто, те да на тај начин избегне плаћања возарине и сам аутом дође до Београда без шофера, чиме је учинио кривицу, предвиђену и казниву по § 330. у вези § 329. и § 62. крив. Закона.

Зато их је својом пресудом од 20. маја 1931. г. КЗП - 59/15

казнио и то: оптуженог Остандија за дело преваре и дело изнуде са десет месеци строгог затвора и оптуженог Ханса за дело преваре са шест месеца строгог затвора.

По изјављеној ревизији државног тужиоца противу ове пресуде окружног суда, Касациони Суд поништио је исту пресуду у погледу квалификације дела опт. Остандија и пресудио: да је опт. Остандије крив, да је делом, за које је пресудом окружног суда оглашен кривим, учинио само злочин дело изнуде из § 330. крив. Зак., са следећих разлога.

„У ревизији се истиче, да је окружни суд учинио повреду материјалног Закона из тач. 2. § 237. крив. Зак. тиме, што је на кривично дело применио Закон, који се на њега не може применити. По нахођењу државног тужиоца у радњи оба оптужена стоји само једно кривично дело: покушај разбојништва а не два кривична дела: превара и изнуда, како је нашао окружни суд. Окружни суд је правилно оквалификовао радњу оптуженог Ханса према карактерним знацима, изложеним у пресуди, да у његовој радњи стаји само дело преваре из тач. 1. § 335. у вези § 334. крив. Зак. Окружни је суд, ценећи прибрани доказни материјал по свом слободном уверењу, утврдио, да опт. Ханс нити је учествовао, нити је на чиме помагао нити навео или потстрекао опт. Остандија да у путу нападне на сопственика аутомобила и његовог шофера и да их са напереним револвером истера из аутомобила. Све је то према чињеничном стању ствари извршио сам опт. Ханс, те се та радња опт. Ханса не може ставити на рачун опт. Хансу нити може имати ма каквог утицаја на квалификацију његовог кривичног дела. Он може одговорити само за оно, што је, било сам учинио, било у чему другом умишљајно помагао или умишљајно навео односно потстрекао а његова умишљајна радња била управљена само на превару без принуде. Исто тако окружни је суд правилно оквалификовао као дело насилне изнуде из § 330. у вези § 329. крив. Зак. радњу опт. Остандија, што је у циљу неплаћања уговорене возарине на 33 км. од Београда принудио сопственика Јована и шофера Божидача да сиђу са аутомобила, претећи им, да ће их побити из револвера, који је био на њих наперено. Овако његово дело садржи само елементе дела изнуде а не дела разбојништва, како схвата државни тужилац. За дело разбојништва из § 326. крив. Зак. потребно је, поред осталог, да сам кривац одузима силом или претњом какву покретну туђу ствар. Овде нема одузимања, јер су Јован и Божидар били принуђени да сами сиђу из аутомобила и тим самим предаду аутомобил, што је обележје само дела изнуде према § 329. крив. Зак.

„Даље, према чињеничком стању у пресуди, опт. Остандије није ишао на присвајање аутомобила, што је по § 326. крив. Зак. такође један од битних елемената дела разбој-

ништва, већ само за истеривање из кола сопственика и шофера, да овима не плати уговорену возарину и да тим неплаћањем себи прибави противу имовинску корист, што је по § 329. крив. Зак. обележје само дела насилне изнуде. Разбојништво се односи само на ствари, јер се могу одузети, докле је насилна изнуда у овом погледу шири појам, јер поред ствари обухвата и све друго, чиме се постиже каква имовинска корист. Не стоји навод државног тужиоца да се код насилне изнуде тражи, да се принуђивање врши само претњом или онеспособљавањем и то психичким путем или да свака примена, силе претворе изнуду у разбојништво, јер § 330. Крив. Зак. изрично предвиђа и употребу силе против лица код кривичног дела изнуде.

Исто тако не стоји, да увек постоји разбојништво, или је противу каквог употребљена претња истовремене опасности. За живот и тело, јер употреба такве исте претње по § 330 крив. Зак. постоји и код дела изнуде. Према томе, то не може послужити као критеријум за разликовање ова два дела.

„Али је правилно схватање државног тужиоца, да у радњи опт. Остандија не стоји кривично дело преваре. Дело преваре апсорбовано је кривичним делом насилне изнуде. Оптуђени Остандије има само један циљ: да се са оптуђеним Хансом доведе до Београда а да возарину не плати. У почетку је мислио да ће у томе успети само обмањивањем. У току пута мења план и принуђава Јована и Божидача да напусте аутомобил, рачунајући, да ће опт. Ханс, који зна да шофера, аутомобил дотерати до Београда и на тај начин да ће избећи плаћање. Све ове, у коитунтегу вршене радње, укупно узете по концепцији учиниоцевој сачињавају једну недељиву целину, повезану истоветношћу циља. И обмана и претња употребљене су у истом циљу. Све те радње у крајњем резултату дају једно дело насилне изнуде, у коме је апсорбовано и дело преваре.

„Према томе окружни је суд учинио материјалну повреду Закона из тач. II § 337. Крив. Зак. што је на кривично дело опт. Остандија применио и тач. I. § 35. у вези § 334. крив. Зак., који се на његово дело не може применити, виђ само § крив. Зак., као што је напред поменуто. Али како је окружни суд правилно одмерио казну оптуђеном, то у погледу казне и мере безбедности пресуда се не мења.”

Пресуда већа Касационог Суда од 15. јуна 1931. године Бр. Кре — 14.

Надлежност среских судова по стециишим масама.

Окружни суд у Шапцу актом својим Бр. 3204 послао је среском суду у Крупњу акта стециишне масе Драгомира Ј., трг. из Крупња, да овај суд спроведе даље стециишно поступање, базирајући своју одлуку на §§ 85., 181. и 182. стечајног

Закона и чл. 13. тач. 2. Закона о увођењу у живот стечајног Закона и Закона о принудном поравњању ван стечаја.

Срески суд у Крупњу нашао је, да је за ово поступање ненадлежан са следећих разлога :

„Из акта ове стедишне масе а из решења Бр. 7011 од 19 - II - 1927 г. види се, да је стедишно поступање по овој маси почело по Заону о стедишном поступку, па се с тога а на основу ал. 1. чл. 13. Закона о увођењу у живот стедишног Закона и Закона о принудном поравњању има спровести по Закону о стедишном поступку а по овом поступку недостатак је окружни суд у смислу § 2. Закона о стед. поступку у вези § 7. од III Закона о установљењу среских и окружних судова. Из чл. 13. тач. 2. Закона о увођењу у живот стед. Закона, на који се окружни суд у својој одлуци позива, не може се извести закључак да је и за ове стедишне масе надлежан срески суд, јер према овом Законском пропису, на стечајеве, који су у току, имају се изузетно применити само два Законска прописа из новог стечајног Закона и по §§ 181. и 182. стеч. Закона а ни један од ових прописа не говори о надлежности суда а најмање о томе да се има применити и на овакве стечајеве цео поступак из новог стедишног Закона но се, по мишљењу овога суда, и на овакве случајеве има применити стари стедишни поступак а само изузетно §§ 181. и 182. новог стедишног Закона. Према овоме, не може се никаквим тумачењем доћи до закључка да је овај суд и по § 85. стеч. Закона надлежан јер се чл. 13. тач. 2. Закона о увођењу у живот стед. Закона не позива на § 85. стечајног Закона. Да је мишљење овога суда правилно, доказ је и то, што је законодавац у чл. 13. тач. 1. ал. 2. Закона о увођењу у живот изрично дао овлашћење о примени новог стедишног Закона на принудна поравњања, док то у тач. 2. истог законског прописа у случају скраћеног поступка није случај, из чега се види, да законодавац није имао намеру да и за стара стедишта примени у целости нови стедишни Закон, па ни § 85. истог Закона, већ и за ове стедишне масе има остати у важности § 2. Закона о стедишном поступку.“

Зато је сва акта овога предмета послао Касационом Суду да реши овај сукоб о надлежности.

Касациони Суд на основу § 104. Закона о уређењу редовних судова нашао је :

„Да се по чл. 13. од I Закона о увођењу у живот стечајног Закона и Закона о принудном поравњању ван стечаја, сви стечајеви, који су отворени пре дана, кад нови стечајни Закон добије обавезну снагу, имају спровести по досадашњим прописима, па како је стечај дужнику Драгомиру отворен 19. фебруара 1927. г. а нови стечајни Закон ступио је на снагу 1. маја 1930 г. то се поступање по реченом стечају има спровести и довршити по Закону о стедишном поступку од

17. марта 1861. год., по коме је за доношење потребних одлука надлежан суд а не поједини судија. Изузетка примена прописа новог стечајног Закона према тач. 2. поменутог члана 13. односи се искључиво на скраћени поступак, о коме је реч у §§ 181. и 182. новог стечајног Закона а не и на § 85. истог Закона, који овлашћује суд, да из разлога целисходности одреди за стечишног судију старешину среског суда у случајевима примене осталих прописа новог стечишног Закона. Према томе за даље стечишно поступање по стечишној маси дужника Драгомира надлежан је окружни суд у Шапцу а не срески суд у Крупњу.”

Одлука II одлеђа од 17. јуна 1931. г. Бр. 7885.

Распоредно решење судије неспорних дела није једини доказ о наслеђу.

Милица из Београда молила је срески суд за град Београд, да је као наследницу њене матере убаштини на непокретно имање у Београду. Поднела је, поред осталог, тапију своје матере и уверење општине београдске из кога се види, да је Милица после смрти своје матере остала као њена једина наследница и најближа сродница.

На позив суда да поднесе решење о наслеђу није поступила и суд је одбије од тражења убаштињења са ових разлога.

„Молила Милица није поднела несумњиве доказе о томе, да је она једини и искључиви наследник имовине своје покојне мајке Ђурђине. Поднето уверење Општине гр. Београда бр. 9560., не може се узети као доказ о томе, пошто се њиме тврди само то, да је она најближи живи сродник своје мајке и да би је као такву у опште могла наследити а не и да је њен стварни наследник. Према томе, ово уверење не може имати ону доказну снагу која се по закону придаје решењу о наслеђу, јер и поступак за издавање једног и другог није исти. Истина, по § 1 под 1. Зак. о изд. тапија, докази о прибављању сопствености, које се при тражењу убаштињења имају поднети нису најбројани лимитативно, већ само примера ради. Али суд налази, да се у случајевима, кад молилац нема несумњивих доказа о свом праву својине на дотичном имању, као што је овде случај, има тражити убаштињења по редовном поступку зато предвиђеним, дакле почевши од општинског суда, па на даље, а не кратким путем, као што молила тражи. Јер овде није ни случај преноса непокретности, односно јавне продаје, када се тапија по § 21. пом. Закона издаје од потврђује без општинског суда.

Сем тога, по нахођењу суда, овакво се тумачење прописа о убаштињењу, не противи ни одредби § 24 Зак. о изд. тапија, по коме старе тапије задржавају своју пуну доказну снагу

пошто се њима доказна снага поднете тапије ни у колико не доводи у питање. Али како молиља тражи, да се иста тапија потврди на њено име и да се тиме, дакле, изврши промена у власништву дотичног имања то суд налази, да се овде има поступити по редовном поступку за убаштињење, како би се на тај начин заинтересованим лицима дала могућност, да учине приговоре, ради заштите својих евентуалних права, које би им овим убаштињењем могла бити повређена. Други пак начин саображења, о коме говори § 24 пом. закона у вези чл. 28 правилника за извршење истог, односи се само на преносе имања а овде није случај преноса већ убаштињења.

Исто тако, нема места у овом случају ни позивању на начелну одлуку Касац. Суда бр. 2992/25, пошто је та одлука ступањем на снагу Зак. о изд. тапија изгубила важност, у колико се тиче убаштињења јер прописи досадашњег законодавства, т. ј. они по којима је правни саобраћај са непокретним добрима расправљан пре ступања на снагу пом. закона, важе и даље само за пренос истих добара а не и за убаштињење које подпада под искључиву важност Закона о изд. тапија.

У осталом, за овакво решење овога случаја, поред наведених прописа позитивног законодавства, говоре и разлози правне целисходности и опште сигурности у промету са непокретним добрима, о којима се, по духу закона и намери законодавца, такође мора водити рачуна — § 8. грађ. Зак."

По незадовољству заинтересоване стране Апелац. Суд. је поништио решење среског суда, позивајући се на одлуку опште седнице Касац. Суда од 10. јуна 1925. год. бр. 2992, пошто је молиља Милица поднетим уверењем општ. суда доказала свој основ тражења који јој служи место распоредног решења.

Несумњиво да је одлука суда неправилна, она је неправилна како са разлога што суд сматра да је решење о наслеђу једини доказ којим се доказује да је неко наследник тако и са тога што се решење суда противи јасним прописима закона о издавању тапија и намери законодавца (Закон о издавању тапија од 14. децембра 1929 године). И решење о наслеђу и уверење општинског суда добија се у ванпарничном поступку. И решење и уверење су јавне исправе и потпун доказ о ономе о чему гласе. Право на наслеђе не стиче се ни решењем о наслеђу ни уверењем општинског суда; оно се стиче под условима предвиђеним у закону према томе, оба доказа имају декларативни карактер. Из овога следује да наследник не мора имати решење о наслеђу па је он, ипак, зато наследник. Решење о наслеђу је зато, да би наследник у правном саобраћају лакше пролазио. Има многе и многе и хиљаде наслед-

ника који годинама живе на наслеђу без решења о наслеђу па им право наслеђа нико не оспорава нити они може оспорити. И зато Касациони Суд, сасвим разложно, каже у својој начелној одлуци, да решење о наслеђу није једини доказ.

Решење среског суда, као што рекосмо, противно је и Закону о издавању тапија од 19. дец. 1929. године. Закодавац је у § 1. под 1. пом. закона имао намеру да грађани што пре дођу до тапија и зато је, поред доказа за убаштињење предвиђених у § 1. под 1., у § 2. истог Закона допустио и употребу сведока при убаштињењу. И када је законодавац допустио своје сведоце сведока, на чије се сведочење може гледати са прилично сумње, у извесним случајевима, онда се у толико пре, баш у духу § 2 пом. закона, може употребити, при убаштињењу, уверење општ. суда, као доказ о наслеђу.

Права евентуелних наследника не могу бити повређена ако се у баштињење изврши без решења о наслеђу, јер су се ти евентуелни наследници могли користити § 6 и 11 пом. закона, по коме су и општански суд и пређе првостепени били дужни да објаве убаштињења. А ако се заинтересовани нису користили правом из § 6. и 11. то је њихова ствар и зато ће они трпети последице исте онако као и наследници који се нису хтели пријавити у масу.

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

Уписани у именик адвоката:

1. Милојковић А. Борислав са седиштем канцеларије у Београду.
2. Обрадовић Божидар са седиштем канцеларије у Београду.

Преселили се адвокати:

1. Никодијевић Т. Чедомир из Алексинца у Соко-Бању
2. Ђорђевић А. Станислав из Петровца у Жагубицу
3. Симић Л. Јован из Ђуприје у Свилајинац
4. Николић Милорад из Књажевца у Зајечар
5. Златачанин Момчило из Београда у Лазаревац

Уписани у именик адв. приправника:

1. Батаљевић Владан на вежби код Кастела Др. Душана, адв. у Београду
2. Лукић М. Димитрије на вежби код Атанасијевића Ми-лана, адв. у Београду
3. Алкалај Хајим на вежби код Николића Ст. Михаила, адв. у Београду
4. Стевановић Д. Миливоје на вежби код Аћимовића Ми-лана, адв у Београду

Избрисани из именика адв. приправника:

1. Петковић-Демајо Војка због ступања у суд на вежбу
2. Матић О. Зарија због ступања у суд на вежбу
3. Шулејић Д. Живадин због службе у кадру
4. Петковић М. Василије због ступања у држав. службу
5. Иванишевић Сима по одјави принципала
6. Радојевић А. Радомир због службе у кадру
7. Краус Макс због ступања у суд на вежбу
8. Мојић Др. Сава услед смрти

Променили канцеларије адв. приправници:

1. Трифуновић Станко био код Петровића Нинка сада код Атанасијевића Радована, адв. у Београду.

„БРАНИЧ“ ИЗЛАЗИ ЈЕДАНПУТ МЕСЕЧНО

Доноси актуелне чланке из теорије свих правних наука, саопштења из судске и управне праксе, домаће и стране — са коментарима, чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења адвокатских комора, које „Бранич“ имају за свој орган.

Власник и издавач „Бранича“ је Адвокатска комора у Београду, коју претставља председник Обрад Благојевић.

Уредник „Бранича“ је председник Адвокатске коморе у Београду Обрад Благојевић.

„Бранич“ се шаље адвокатима — члановима Коморе бесплатно. За нечланове претплата стаје 120— дин. годишње; за адв. приправнике, судије и судијске приправнике 60— динара годишње; поједини број 10— дин.

Б Р А Н И Ч

Год. XVI (VII) Београд, септембар 1931.

Број 9

УРЕДНИШТВО:
УСКОЧКА УЛ. БР. 2.

ВЛАСНИК И ИЗДАВАЧ:
АДВОКАТСКА КОМОРА У БЕОГРАДУ

† ДР. ДАНИЛО МАЈАРОН.

6. августа затворио је за увек своје уморне очи у Љубљани, окружен поштовањем своје родбине, пријатеља, сарадника и колега, тридесетогодишњи претседник Љубљанске адвокатске коморе, угледан и опште уважен адвокат, правник и национални радник, Д-р Данило Мајарон. Са њиме завршио је се рад једног од најизразитијих словеначких родољуба, везан за најбурнији период живота словеначког дела нашег народа. Са њиме, исчезао је за навек човек, који је у најбурнијим часовима свога народа стајао увек на једној линији, националној, кога ни најтежи моменти, ни најопаснија искушења, нису могли померити са става узетог још у младим годинама. С тога је губитак Д-р Данила Мајарона оплакао сав словеначки део нашег народа а уз њега и сви његови пријатељи и поштоваоци изван Словеније.

Тридесет година Д-р Данило Мајарон стајао је на челу Љубљанске адвокатске коморе, којој је дао обележје својих концепција, правце својих схватања. Организатор првог реда, знајући шта хоће и шта може, Д-р Данило Мајарон је уздигао Љубљанску адвокатску комору на такав степен, да је она послужила и данас служи за углед и модел нашим осталим коморама. Кад је био у питању рад у његовој комори, Д-р Мајарон је умео оставити све на страну.

Рођен 1859. год. у Боровници, гимназију је свршио у Љубљани а правни факултет у Бечу, где је промовисан за доктора. Још врло млад, почео је стицати национално и професионално искуство у борби без које се његов живот није могао замислити.

Своје велико искуство, стечено сигурним вођством адвокатског реда у Словенији, која је још уз то имала одличан закон о адвокатима, Д-р Мајарон је ставио на расположење првој комисији за израду предлога адвокатског закона, којој је био на челу као претседник. А доцније, у току припрема и рада на доцнијим предлозима адвокатског закона, Д-р Мајарон је предњачио радом и саветима. И што је данашњи адвокатски закон израђен на модерној основи, има се у многима захвалити Д-р Мајарону, чије је мудре савете, основане на вишегодишњем искуству, законодавац усвојио и унео у нови закон о адвокатима.

У своје адвокатске послове Д-р Мајарон је уносио велику спремну, солидно правно знање, велико искуство. Свој рад

је обележио учествовањем у многим споровима по којима је његова сарадња тражена. Увек је се трудио да своме адвокатском и правном раду да чисто словеначко-национално обележје. У томе циљу служио је се само и искључиво словеначким језиком кога је обогатио многим добро нађеним стручним изразима, који су и данас у пракси у Словенији.

Да би омогућио рад на словеначкој правној терминологији и одвојио Словенце од немачког језика, Д-р Мајарон је се ставио на чело покрета, који је обележен оснивањем словеначког правничког удружења „Правник“. Ово је удружење преко свога органа „Словенски Правник“ пропагирало словеначку правну науку на словеначком језику, а и данас представља једно од најбоље организованих правничких удружења. Д-р Мајарон је уређивао овај часопис од оснивања 1889. год. до 1892. год. и од 1898. год. до 1921. год. Од 1907. год. Д-р Мајарон је до своје смрти био претседник друштва „Правник“.

За време Аустрије Д-р Мајарон је био један од најактивнијих бораца за оснивање словеначког Правног факултета у Љубљани, али ово Аустрија није никада хтела одобрити. Тек по ослобођењу и уједињењу основан је словеначки Универзитет у Љубљани са Правним факултетом, који је васпитао многе млађе словеначке генерације благодарећи националном уверењу универзитетских професора у Љубљани, међу којима их има и са репутацијом далеко прешлом наше границе и људи којима је још увек био на челу Д-р Мајарон. За заслуге на оснивању Универзитета у Љубљани, као видно признање, Д-р Мајарону је подарена титула првог почасног доктора права. Исту почаст учинио му је прашки Универзитет изабравши га за почасног доктора права.

Ценећи националне заслуге Д-р Мајарона, словеначки народ га је био послао у Покрајинску скупштину у Љубљани да тамо заступа и брани интересе свога народа. Дванајест година Д-р Мајарон ову дужност оправља са пуно части и достојанства, борбен и неумитан кад је његова Словенија била у питању.

Д-р Мајарона срећемо у готово свима националним и правничким покретима у Словенији. Његово име налазимо у многим листовима и часописима на словеначком језику. Њега исто тако налазимо на челу другог Правничког конгреса који је одржан 1926. год. у Љубљани, а који је водио са таквом умешношћу, да се очигледно видела његова способност за предвођењем.

Рођен да води, задахнут најчистијим националним идеалима, високог образовања, солидне правне спреме, непоколебљивог карактера, ванредно спретан у опхођењу са људима али никад готов на напуштање својих интимних уверења, Д-р Мајарон је светлео на челу свих покрета, удружења,

корпорација. Према њему су се управљали сви његови поштоваоци и сарадници, дубоко уверени да Д-р Мајарон не може погрешити.

С тога сви познаници, поштоваоци, сарадници и колеге Д-р Мајарона дубоко оплакују његову смрт. Београдска адвокатска комора придружује се општој жалости насталој услед смрти Д-р Мајарона, уверена, да његова смрт значи ненакнадив губитак како на правничком тако и на националном пољу. Име Д-р Мајарона сваки националан радник, а по готову сваки наш правник, помињаће са највећим поштовањем. Оно ће бити урезано златним словима како у нашу националну тако и у историју адвокатског реда. То је највише што један човек може за живота и после живота постићи.

Августа 1931. год.

Београд

О. Б. Благојевић

адвокат

Претседник Београдске адвокатске коморе.

Витор Крстић, адв.

§ 202 КРИВИЧНОГ СУДСКОГ ПОСТУПКА

§ 202 крив. суд. поступка гласи: По извиђају или истрази продужује се даљи поступак само по поднетој оптужници.

Оптужница је строго формална. § 202 лимитативно наређује шта све оптужница мора да садржи. У њој мора бити назначено име и презиме окривљеника са назначењем личних односа: брачно стање, број деце, имовно стање и т. д.; да ли се окривљеник налази у притвору или у истражном затвору или у слободи; кривично дело због кога се окривљеник оптужује са свима његовим обележјима, време и место извршења, оруђе којим је дело учињено или предмет на коме је учињено и друге околности за јасније означавање дела; законски назив кривичног дела заједно са назначењем прописа кривичног закона, који се има применити, даље име суда пред којим ће се одржати главни претрес, имена сведока и вештака који ће се позвати на претрес, предлог да се нареди истражни затвор ако се тек на основу оптужнице има одредити као и предлог о пуштању на слободу. И, напошлетку, у оптужницу се има унети кратко али потпуно образложење, у коме ће се описати стање ствари према истрази и истакнути докази како за окривљеника тако и против њега.

Оптужница се предаје у онолико примерака, колико има окривљеника.

Као што се види § 202 к. с. п. захтева за уредност оптужнице више услова. Непоступање по § 202 повлачи неуредност оптужнице и последице скопчане са њеном неуредношћу. А поступање по § 202 није баш тако лак посао, ма да на први поглед изгледа, бар за људе од заната, да је састав оптужнице проста ствар. Састав оптужнице је новина за нас и као за сваку новину тако је и за њу потребно упознати је, навикнути се на њу. Сем тога њен састав тражи и губљење времена и више новчаних издатака. Наравно, да се ово не односи на државна тужништва. Тиче се приватних тужилаца.

Зауставићемо се на делима која се извиђају на тужбу приватног тужиоца. По свршеном извиђању, истражни судија позива приватног тужиоца да поднесе оптужницу у остављеном року, скрећући му пажњу на § 202 кр. с. пост. и на последице ако не поступи по наредби. Код кривичних дела која се извиђају на тужбу приватног тужиоца, оптужница је у ствари понављање већ предате тужбе и њено допу-

њавање, допуњавање доста формалистичко па с тога и не-
потребно код кривичних дела о којима овде пишемо.

Имали смо прилике да у пракси видимо оптужнице које
су подносили приватни тужиоци. И код оних које су подно-
сили људи од професије, примећивало се да поднете оптуж-
нице нису сдржавале све делове из § 202 а оне које су састав-
љали сами тужиоци оне су биле сасвим неуредне и као такве
оне су само успоравале извиђање или се извиђање завр-
шавало на штету прв. тужилаца. Када се зна да се за крив.
дела која се извиђају на приватну тужбу тужи највише сеоски
свет и средњи staleж и да им тужбе и оптужнице састав-
љају „на памет” сеоске ћате и пискарачи за јефтину награду
— која их увек кошта петоструко — онда је разумљиво што је
готово свака таква оптужница неуредна. Поред законских
последица скопчаних са неуредном оптужницом, рекли смо
да ова тражи губљење времена и нове новчане издатке. Је-
дан сељак из села удаљеног од седишта среског суда три до
четири сата, а таква су села у већини, позван да поднесе оп-
тужницу или ће отићи ћати да му је он састави или ће доћи
адвокату. У овом другом случају, изгубиће цео дан и изло-
жиће се парочитим трошковима. У већини случајева, сељак
ће отићи ћати који ће му написати неуредну оптужницу. А
оваквим радом законодавац § 202 к. с. п., у колико се од-
носи на крив. дела која се извиђају на тужбу прив. тужиоца,
није постигао циљ. Када се томе дода да су оваква кривична
дела лакше природе, онда би требало укинути оптужнице за
крив. дела која се суде и извиђају на тужбу прив. тужиоца,
јер је то и у интересу правосуђа и поједнаца.

Др. Адам П. Лазаревић, судија среског сула за град Београд

КРИТИЧАН МОМЕНАТ У ИЗЈЕДНАЧЕЊУ ЗАКОНОДАВСТВА

У сваком послу, где се једно стање треба да замени другим, односно, где се постојећем реду ствари и догађаја треба да да један нови правац или нови ток, појављују се извесни моменти, када се извођење жељених промена више не може одлагати, већ се њихово коначно и потпуно остварење намеће само по себи, једном неодољивом снагом. У тим моментима, чињенице почињу саме да узимају маха тако, да се њихово дејство више не може са успехом контролисати, нити се пак даље могу управљати по жељи њихових аутора; јер је равнотежа, у којој су се оне првобитно налазиле, извршеним променама порушена, те се зато аутоматски тражи брзо васпостављање нове. Тада и последњи трагови старог стања треба што пре да ишчезну, да не би својим сувише спорим уклањањем ометале правилно увођење онога, које се жели и које треба затим да дође. — Такав је један момент, мислимо, наступно и у значајном послу око изједначења нашег законодавства, а његова се је појава нарочито приметила и осетила са ступањем на снагу Закона о установљењу среских и окружних судова, која заиста претставља један важан и у суштини епохалан догађај одн. преокрет у историји нашег правосуђа. Тада су се управо јасно испољиле и постале очигледне све незгоде делимичног увођења у животу појединих закона и тешкоће скопчане са напоредним важењем и применом различитих закона, који се разликују једни од других, не само по начину и времену њиховог доношења, већ и по духу, који кроз њих провејава, а о коме по правилу, највише треба водити рачуна. Примећено је исто тако, да у овој релативно брзој — иако не увек благовременој — смени закона, која се код нас сада врши, многа важна правна питања остају законодавно непредвиђена и нерегулисана, те се тако појављују тзв. непокривени простори или мртви углови у правном систему, чија је појава данас стварно доста честа. — И ми ћемо овде истаћи неколико важнијих случајева, који ће, мислимо, моћи да послуже као илустрација садањег стања на-

шег законодавства, с обзиром на његово изједначење.¹⁾ Наиме:

1. — Први пример за то пружа нам случај са питањем о надлежности среских судова по предметима обезбеђења, која се тичу трговачких ствари одн. послова, а које питање пом. законом није било непосредно предвиђено и решено, ча је после расправљено Начелном Одлуком Опште Селнице Касационог Суда од 22.-VI.-1931. год. Бр. 8298. По овој одлуци, као што је познато, срески судови су надлежни за доношење одлука по предметима забране, притвора дужника и обуставе на покретне ствари и онда, када се тражења ових обезбеђења заснивају на доказима (исправама), који садрже трговачки посао.²⁾ Пре ове одлуке пак, владала је по истом питању потпуна неодређеност, што је било изазвало извесну пометњу и застој у пословима. Неки су судови н. пр. узимали у поступак све предмете, како грађанске, тако и трговачке природе, изузевши само оне, где се тражи обезбеђење извесне тражбине по меницама. Али је ово разликовање и издвајање меничних послова у томе погледу било правно неосновано: јер су менични послови у ствари само једна врста трговачких послова, и спорови, који из њих проистичу, издвојени су из круга спорова по другим трговачким пословима само у погледу надлежности општинских судова, чија се надлежност, према чл. 15. Уредбе о убрзању рада код суд. и ислед. власти, за менична потраживања распростире само до 100.— дин., а за сва остала, без обзира на њихову ближу правну природу, до 500.— дин.

2. — Тек што је пак горње питање ауторитетом ванредне одн. начелне одредбе највишег суда пречишћено, појавило се је једно друго, као логична последица решења онога првог, које је исто толико важно и које је још више пометње и неодређености у раду судова изазвало него ли оно прво. Наиме, после се је појавила расправа о томе: који су судови надлежни за суђење по тужбама, којима се правдају обезбеђења стављена по трговачким предметима, и уопште за расправу трговачких спорова у вредности до 5000.— динара. Тицало се је, дакле, једног читавог низа правних предмета, а самим тумачењем закона није се могло доћи до жељеног излаза из појављених тешкоћа; тим пре, што се при решавању ових питања морају, у главном, имати у виду три закона: Грађански Судски поступак, Уредба о убрзању рада и Закон о установљењу среских и окр. судова, чији међусобни однос није у свему прецизно одређен. Напоследку и ово је питање добило своје коначно решење у мишљењу

¹⁾ Напомињемо, да ми имамо у виду само тзв. *судско законодавство*, односно законодавство у ужем смислу.

²⁾ В. Бранич, свеска за јули 1931. стр. 374. (Саопштио г. Тих. М. Ивановић, секретар Касац. Суда.

Опште Седнице Касационог Суда од 24. августа 1931. год., датом по тражењу Министра Правде, по коме су мишљењу срески судови надлежни и за спорове проистекле из трговачких правних послова, чија вредност, без споредних тражења, у времену подизања тужбе, не прелази износ од 5000 динара. — Тамо пак није изрично речено, али се подразумева да у „споредна тражења“ улази и интерес на главну тражбину до дана тужбе. Према томе, ако би интерес до тога дана, заједно са главном тражином, износио више од 5000 динара, ипак би за пресуђење дотичног спора био надлежан срески, а не окружни суд.³⁾

— Но, ми се нећемо упуштати у мериторну оцену наведене одлуке одн. мишљења у погледу њихове унутарње тачности, јер је њихов формални ауторитет толико велики, да им обезбеди даљу примену без дискусије, а стоји у сваком случају то, да им се целисходност не може спорити. Нашу пажњу привлачи и интересује за моменат сама та чињеница да се на овај начин, дакле одлукама судске власти, мора прибегавати решавању оваквих крупних и чисто правних питања, која по својој природи имају несумњиво карактер општег правила (тиче се наиме надлежности једне врсте судова за једну особу прсту правних аката), те, као таква, треба, по плану, да буду искључиво предмет законодавног исмиривања. Не може се пак претпоставити, да је законодавац пропустио, да изрично предвиди и регулише наведена питања услед једне случајне омашке, већ ми налазимо, да су такве појаве нужне одн. неизбежна последица онога стања, у коме се наше законодавство, због његових честих измена и допуна и брзих формалних замена (дерогација) појединих закона, данас налази. На то стање баш ми и желимо овде да укажемо, као на једну појаву, која по своме психолошком дејству и својим последицама може да загрози и самом ауторитету нашег правосуђа, с обзиром на то, да је оно (стање) праћено са изузетном несигурношћу судских одлука и судске праксе уопште, што без сумње „јакко штетно утиче на веру у закон и правосуђе“.⁴⁾ И заиста, положај судова одн. судија никад ваљда није био деликатнији него што је данас.

3. — Исти пример имамо и у случају са законодавством о тапијама, које се по своме значају подједнако тиче и фор-

³⁾ И ово би питање свакако требало да буде на чисто изведено, било једном начелном одлуком Касационог Суда, било пак законом, јер је нејасно, а врло се често поставља. Заједно пак са овим поставља се и једно друго, исто тако важно и интересантно питање, а наиме: који ће суд бити надлежан за суђење по тражбинама, које су истина мање од 5000 динара, али су остатак од једне веће тражбине. — Ова су питања од значаја не само за однос надлежности између среских и окружних одн. трговачких судова, већ и између општинских и среских.

⁴⁾ В. о томе: Др. Чед. Марковић, Грађанско Право, књига прва 1928., стр. 132. (Изд. Књижара Геце Кона).

малног и материјалног Приватног одн. Грађанског Права. Познато је наиме, да је први закон о издавању тапија од 14. децембра 1929. год., под притиском приговора, који су против њега, чак и у широј јавности, били управљени, после релативно кратког времена (нешто више од године дана његове примене), морао бити замењен другим законом о истој правној материји од 30. маја 1930. год. Али и овај последњи закон није стварно наишао на много бољи пријем од онога првог, иако је њиме издавање тапије доста упропашћено и олакшано. Напоменућемо само његов § 29., који садржи прелазно наређење о даљем раду на тапијама, које су се затекле код суда онога дана, када је исти закон ступио на снагу, т. ј. 18. јула 1931. г. Овај је параграф још у почетку постао предмет разноликог тумачења, али се из њега никако није могао извести сигуран закључак о томе: како треба поступити са тапијама, које се реченог дана нису затекле код суда, већ код општинске или полицијске власти, а које су код ових већ биле састављене и потврђене одн. узете у рад или су само примљене молбе за убаштињење одн. издавање тапије. — Стојећи у неизвесности, — судови су се махом обраћали за обавештење Министарству Правде, по чијем је тражењу Касациони Суд напослетку донео начелну одлуку своје Опште седнице, од 24. августа 1931. год. Бр. 9297, да се имају сматрати за пуноважне „све радње општинских судова и полицијских власти, извршене по ранијим законима у циљу састављања и издавања тапија пре 18. јула 1931. год.“ Показало се пак, да тешкоће, на које судови приликом решавања предмета о убаштињењу одн. издавању тапија наилазе, нису проузроковане само недостацима формалне или техничке природе, већ да има и таквих тешкоћа, које стоје у вези са извесним питањима чисто материјално-правне природе, као што су н. пр. питања: о стицању својине на основу наслеђа, одржаја, и др. Многа разна питања из области баштинског права која се пре тог нису ни постављала или не у толикој мери, да би се о њима морало нарочито водити рачуна, са доношењем новог законодавства о тапијама постала су наједаред актуелна и важна тако, да се нова интервенција законодавца, ради њиховог нормирања, намеће сама по себи. Њихово се законодавно нормирање наиме неће моћи одлагати до доношења једног општег грађанског законика за целу земљу, за који се још не зна: када ће бити остварен и на којој основи.

II. — Али такво једно неодређено и несигурно правно стање не влада само код појединих од наших досадашњих правних система, односно у законодавствима појединих правних пдручја, како се код нас обично називају разне покрајине са посебним грађанским законодавством. На против, када погледамо на целокупно позитивно судско зако-

нодавство у нашој држави, а нарочито, пак, када имамо у виду међусобне односе судова са разних правних подручја, који су односи, по себи се разуме, сваким даном све чешћи и разноврснији, онда се на тој страни могу учинити још озбиљније констатације. У томе погледу било је неопходно потребно донети један посебни закон, којим би бар важнија питања у односима појединих покрајинских законодавстава била предвиђена и регулисана, а нарочито она из области Наследног и Породичног Права, поводом којих се најчешће и дешавају сукоби у судској пракси. На потребу доношења једнога таквог закона указивали су одавно многи наши правни аутори.⁵⁾ Јер се је дешавало и. пр., да судови са појединих правних подручја третирају оне са других као стране, а не као домаће судове, и да појављене сукобе између разних покрајинских закона решавају по принципима Међународног Приватног Права, као што се поступа у случајевима, када се расправљају правни односи између поданика разних држава, а не домаћих.⁶⁾

Према томе, не упуштајући се у даља излагања и испитивања разних конкретних случајева у једном или другом правцу, долазимо неопходно до закључка: да је у послу око изједначења и уопште око изградње нашег новог јединственог законодавства наступио моменат, који се по своме значају и појавама, које су са њим скопчане, заиста може назвати критичним. У таквом пак моменту ни најодређенија одн. ни најдетаљнија прелазна наређења нису више у стању, да обезбеде правилан однос између старих и нових закона, од којих се једни постепено повлаче из правног живота, а други пак ступају у тај живот. Зато је нужно, да што пре добијемо потпуно изједначено судско законодавство.

⁵⁾ В. н. пр. Др. Драг. Аранђеловић, : Пољско законодавство о међународним и међупокрајинским приватно-правним односима, Архив за Правне и Друштвене Науке, свеска за новембар 1923. год.; затим : Др. Милан Бартош, Потреба доношења закона о међупокрајинском сукобу закона, Архив, свеска за јули—август 1929., стр. 74.

⁶⁾ Један такав случај из судске праксе приказао је лепо г. Манојло Миљковић, судија, у Архиву за Правне и Друштвене Науке, свеска за јули—август 1929. г., а под насловом : Појам „иностранства“ у грађанско правном смислу. — Међупокрајински сукоб закона односно надлежности у оставинском поступку.

Јов. Б. Мијушковић, судија Пећског прв. суда

НЕШТО О ПРИНУДНОМ УМИРУ

I. Овде не мислимо расправљати питање умира, нити улазити у његову суштину. Кога то интересује нека види о гоме изврсно дело: Крвна освета и умир у Црној Гори и Северној Арбанији, нашег познатог и из области обичајног права веома плодног писца г. Др. И. Јелића, који је то питање у овој својој докторској расправи свестрано обрадио. Овде ћемо о умиру говорити само у колико нас интересује једна наредба црногорског Министарства унутр. дела из 1888. године,¹⁾ која се односи на умир убистава између црногорских и отоманских поданика; која је један доказ више тврђењу г. Јелића, да се под притиском развијеног и проширеног привредног живота **принудно мирење** морало проширити и на поданике двеју разних и једне од друге потпуно независних друштвених заједница — држава. Јер у томе смеру, како он даље вели (ор. cit. стр. 13), суседне су државе с времена на време, када би се број убистава и других повреда на обема странама умножио и када би крвне размирице узеле толико маха, да је ред и мир на граници био поремећен, споразумно образовале нарочите комисије које су имале за задатак, да на обема странама извиде све кривике, и да закрвљене **принудно** и **змире** и њихова приватно-правна потраживања изгледе. Ово се поглавито дешавало између Црне Горе и Турске, где је крвна освета највише била развијена, нарочито код пограничних племена.

Ретко је било дана да се није десило какво убиство или плен дуж границе било с једне или с друге стране, извршено од појединаца, братства или племена. Не улазећи у мотиве ових убистава и других крив. дела између ових вечитих непријатеља, живећи на граници која није била заштићена као

¹⁾ В. Зборник судских закона итд. за Краљевину Црну Гору, књига II. стр. 167—169, Цетиње, 1912 год.

²⁾ По њему, у почетку умир је био *драговољан*. Зависило је од закрвљених страна, да ли ће се мирити или не, пошто није било неке веће силе која би их на то присилила силом своје власти. Тек са постепеним развићем и јачањем друштвене заједнице јавља се, поред драговољног умира, и *принудни умир*, а који се састојао у томе, „што је друштвена заједница с времена на време одлучивала, да се у извесном месту и одређеном року путем поравнања и преко изабраних судова све крви измире“ (ор. cit. стр. 12) као и приватно-правна потраживања.

сада војничким посадама, они су морали бити увек на опрезу бојећи се освете, која је била неминовна према њиховом схватању и менталитету. Под пушком о рамену морали су преко љета и с пролећа обрађивати своја имања. Све то, наравно, задавало је много бриге пограничним властима, ради одржавања добрих односа са суседом, а и самим владама и једне и друге државе. Стога су Владе узимале на себе дужност, да томе злу стану на пут силом своје власти, — дакле, **принудним умиром**.

II. По споразуму отоманске и црногорске Владе, из 1888 године, било је решено, да се образују мјешовите комисије којима је био задатак, да „**договорно умире сва убиства која су од рата до тада избила између наших и отоманских поданика**“. У смислу овог постигнутог споразума и дошла је ова споменута наредба од стране црногорске Владе.^{*)} Њоме је било наређено свима племенским капетанима, да објасне „свакојему војнику“, подручне му капетаније, да од дана издања ове наредбе „**који би се од њих усудио освету учинити према турском поданику, да ће се такви сматрати као прости убица и бити кажњен по свој строгости црногорског законика**“.

Као што се види, карактеристично је по ондашње поимање и схватање оваквих крив. дела ово место где се вели, да ће се такви сматрати као „**просте убице**“ и бити кажњени по свој строгости закона. Судећи по овој одредби, до доношења ове наредбе могла се прелазити граница, тамо убити кога треба, пленити стока и др. а са пленом се вратити кући, па да се то не сматра кривичним делом, нити да се зато коме одговара. Додуше и доцније, после ове наредбе, дешавало се чешће да се пограничне власти праве да о томе ништа не знају, или, пак, ако и сазнају да је неко извршио преко границе какво убиство или плен, онда су слали претпостављенима извештај у блажијој или сасвим у другој форми.

Сем тога, овом наредбом даље је било наређено, да „**који поданик Господарев има да тражи крв или рану, да се мора пријавити... комисијама у Подгорици или Тузи најдаље до 5 јула**“ 1888 године. Који се Црногорац, према овој наредби, не би пријавио овим комисијама до одређеног

^{*)} Интересантни су разлози ове наредбе, којом Влада оправдава исту. Тамо се вели да је она донета због тога што се „**примијетило**“ да су се од последњег рата јако умножила убиства између црногорских и отоманских поданика; сем тога, да у „**земљама**“ ће влада ред и закон такви се догађаји ријетко збивају и свака влада сматра за част и дужност, да им на пут стане.“ Ово је све било потенцирано и жељом Владе да се докаже „**свијету... и сусједима, да је Црна Гора држава, у којој се знаде цијепити и поштовати ред и правни одношаји према поданицима страних држава.**“

рока губио је право умирати⁴; а у случају покушаја да изврши освету, имао је бити кажњен као што је то напред речено, као „прост убица.“

Да се ови не би доцније изговарали, да о томе нису ништа знали, наине да постоји ова наредба, у њој је изрично било речено: „Господине Капетане! Наредбујети се да ову наредбу свакоме и по три пут објасниш, како не би нико могао последије рећи, да није за њу знавао, и да оне, које знаш да имају да приме умир, или да су они дужни коме крв, примораш, да се пријаве пријед реченог рока комисијама.“ Из овога јасно се види, колико је црногор. Влади било стало да се овим пограничним крвним осветама стане на крај. Али, поред свега тога, тешко је томе било стати на пут. Јер племенске старешине, којима је старање о овим пограничним односима било поверено у првом реду, сами по себи са предрасудом „да није грех убити Турчина“, наине: да то није злочин за који треба да се кажњава, већ да се извршилац награди⁵, гледали су да заштите своје саплеменике, који би извршили, преко границе, какво убиство, — што је свакако било појмљиво.

По овој истој наредби, ако би се догодило „да турски поданик убије, рани или плијени поданика Књажева, ни власти ни својта оштећенога Црногорца“ нису смели никакву освету учинити, док се не види „оће ли влада турска њена преступника и злочинца праведно казнити.“ Само у том случају могла се извршити освета, ако таквог кривца не би турска Влада хтела казнити ни на захтев црногорске Владе. Но у том случају по претходном питању власти; али „никако самовољно и без питања, јер је такао у своју главу, па да му је брат, отац или син — на велику Божју правду и без зађевица погинуо од стране турских поданика.“ Дакле, морало се претходно покушати диплом. путем да се такве освете изравњају, путем суделовања држав. власти, а у недостатку тога тек путем личне освете, али и тада са знањем и одобрењем власти.

III. На завршетку нека ми је дозвољено да наведем један интересантан случај из скоре прошлости, где се појединац са знањем власти свети. Пре неки дан расмотрио сам један предмет у коме сам нашао ово што сада хоћу да наведем. У 1920 год., на прагу своје куће, убијен је један наш поданик из племена „Шаља“, који је тада био наш претседник општине а и бив. црногорски племенски капетан, из крвне освете, од стране једног његовог земљака из пле-

⁴) Свакако, овде се мислило на принудни умир. Јер драговољни умир било појединац или браство могли су и сами учинити.

⁵) По причању старих људи из пограничних места, турске власти давале су као награду својим војницима са пограничних фортификација, који би убио каквог Црногорца, по цео сандук метака.

на „Берише“. По извршеном убиству, које је оглашено „шенлуком из пушака“, да је освећена крв његова стрица и „осветлан образ“ братству и племену, одметнуо се од власти, кријући се по окаченим местима. Брат убијеног, на коме је била дужност да се сада свети, поред власти, трагао је и сам за убицом. Дознавши једног дана да се овај крије у Дечанској шуми, пође претходно код среског начелника и јави му за то тражећи од њега, да му одобри да узме са собом 2—3 наоружана друга па да пође и ухвати или убије убицу свога брата. Наравно, будући се убица већ био одметнуо од власти, начелник му то одобри. Како је више волео да сам суди убици свога брата, него власт, јер и у том случају брат би му остао неосвећен, већ сутрадан је и он „шенлуком из пушака“ огласио своме братству, да је осветио свога брата, — иако је тиме већ метнуо и своју главу на коцку, јер убрзо за овим и он је сам био убијен, наравно опет из освете.

Чудна је ова крвна освета.

Др. Ф. Чулиновић

ЗЕМЉИШНА КЊИГА И ЊЕНО ОСНИВАЊЕ

I.

О земљ. књизи. — Очито је већ у првим данима заједничког, друштвеног живота, човек је често требао помоћи свога ближњег. Кредит датира скоро од праисконских времена, јер ма колико човек био „зао од рођења“ или „звер“ и т. д. ипак се несумњиво даде утврдити, да је у невољи помагао барем своје најближе. Од те прве, сродничке помоћи развило се данашње кредитирање без којег се не да ни замислити савремено толико комплицирано господарство. Врло су ретки они појединци, којима — никако не треба кредита. Мало је таквих Фордова на свету, па и ту чудну, утопијску усамљеност не можемо никако назвати неким типичним случајем меродавним за просуђење економске структуре друштва, него више као неку ретку изнику. Најзад, оваква је усамљеност толико привремена, да о њој као неком економском фактору и појави не вреди говорити.

Кредит је данас подлога свему господарству. За кредит међутим треба сигурне и чврсте подлоге. Онај тко даје, треба да буде сигуран, да ће му се вратити позајмљено. Он то даје или зато, јер верује самој речи његова дужника или зато, јер му овакву сигурност подаје вредност ствари, коју је примио у залог. Имајући пред собом себичну нарав човека можемо са сигурношћу рећи да је реални кредит превладавао у сваком времену. Нарочито се то мора рећи за данашње

послератно време, јер рат није само разорио небројена материјална добра, него је уништио и онај задњи траг и преостатак некадањих грађанских врлина, који су били карактеристични за предратне прилике скоро у свим нашим пределима.

Данас треба кредитору реалне сигурности, да ће му се дано вратити на уговорено време. Ту сигурност могу најбоље дати некретнине, јер оне су стабилне и непотрошљиве, крај свију економских трзавица и мена, непокретна добра ипак не губе сасвим од своје вредности; она су увек стабилна база за сигурну калкулацију. То се не може порећи чак ни данас, када су некретнине изгубиле велики постотак своје праве, стварне вредности. И данас, у овој тешкој и неприродној економској ситуацији, у овој девалвацији некретнина и пољопривредних производа, мора нам упасти у очи парадоксална чињеница, да је најбољим залогом опет та некретнина крај све њене ниске вредности.

Ово се мора истаћи нарочито за наш народ, који је у претежном свом делу пољопривредник и као такав директно упућен на кредитирање на бази вредности и пробабилитету некретнина. Нашем сељаку треба кредита. Он га може добити само ако заложи своје некретнине. Да тај залог добије пуну своју сигурност и намењену вредност, потребно је да постоје извесни инструменти, који ће ту стабилност потврдити и појачати. Ту стабилност кредиту некретнина може дати у потпуној мери само и једино институт земљишних књига у оном облику, како то прописују и предвиђају наши нови земљишнокњижни закони. Оживотворење ове институције у нашем правном животу одговара давно израженој жељи нашега законодавца, која је тако јасно изражена н. пр. у §-у 292. и сл. „Законика Грађанског из 1844. год. — „Као што је опредељено, да се непокретне ствари и књиге баштинске код судова уводе, тако ће се при свакој промени господара морати на новог баштиника исто непокретно добро пренети и уписати „(§. 292.). — „... И онда непокретне ствари преписују се на другога, коме исте ствари по основу реченом припадају „(§. 302.). — Институт баштинских књига напомиње се у том нашем грађ. законнику као већ готов важан елаборат за установљење квантитета и квалитета права на некретнинама и очито је, да су законодавца у тој великој намери омеле само тешке тадање и касније прилике. Вредност земљишних књига и ту исту жељу за њиховим оснивањем налазимо и у познатом т. зв. законодавном решењу од 16. априла 1850. год. В. № 271. (Збор. V., стр. 126.), где се каже, да „у напредак неће моћи пренашање непокретних добара имати силу и важност, ако се такво није у баштинске књиге увело... од сад сваки, који мисли себе својим правом сопствености по смислу уставног и грађанског закона обезбедити, свако добро, које на себе и на своје име

пренаша, у баштинске књиге завести не пропусти. Но да би се ова правна безбедност још више у народу распротарила, поред тога је закључено, да се даље народу саветодавна напомена од стране правитељства отпусти, да сваки Србин ускори добровољно своја непокретна добра, која притежава, у баштинске књиге (даде) завести....” (Марковић, Грађ. Зак.). Надаље је у том решењу одређено, „да се једанпут — кад се буде све потребно с више изложених определило и обнародовало — и форма баштинских књига устроји и пропише....”

Ову давну тежњу тадањег нашег законодавца реализовала је група наших нових земљишнокњижних закона, нарочито закон о унутарњем уређењу, оснивању и исправљању земљ. књига од 18. маја 1930. год. Тим је законом поред осталог предвиђено и оснивање земљишних књига у крајевима бивше Србије и Црне Горе.

Земљишник је свака јавна књига о некретнинама у опште. У том су смислу земљишници све земљишне књиге и земљишни катастар. Између земљишних књига и земљ. катастра разлика је највише у тому, што је код катастра тежиште ствари пребачено само на фактични однос притежања ствари (некретнина), док је код земљишних књига главна правна страна тога односа. За катастар одлучан је само моменат поседа (притежања) без обзира на правни квалитет тога односа. Катастар служи „као подлога праведном опорезивању земљишта, а истовремено за израду баштинских књига”. (§ 1. зак. о кат.). Уписом у катастар не ствара се никакво право, него само обавеза притежаоца напрема држави у фискалном погледу. За катастар је одлучно чињенично, а за земљишну књигу правно стање. Поред тога земљ. је књига и по свом саставу много обимнија од катастра.

Као што је и истакнуто у §. 1. зак. о кат. земљ. катастар служи као база за израду баштинских књига. Баштинске или земљишне су књиге такви јавни, веродостојни регистри некретнина и права стечених на њима, у којима се уписом односно право стиче, преноси, ограничава или утрђује. У тим дакле земљ. књигама упис има материјалноправни, конститутивни карактер. Односно стварно респ. „књижно” право не настаје, не преноси се, не ограничава се нити се укида пре уписа. Упис у те књиге сам по себи текар ствара, конститутира овај правни однос. И тај упис важи све до правомоћне, извршне судске одлуке о противном као чврсто право — »*pro veritate habetur!*» То је основна карактеристика земљишних књига у данашњем њиховом облику како их предвиђа и одређује поменути закон о ун. ур., оснивању и испр. земљ. књига од 18. маја 1930. год. Такве се књиге делимично већ и увађају у нас, у Србији у неколико

срезава. Њима ће се посвема заменити и искључити из поробе досадање књиге тапија, интабулациони протоколи, заст. књиге, као и т. зв. „нотифике“ у неким деловима Далмације.

Која је разлика између ових досадањих земљишних књига, између тих књига тапија, инт. протокола и осталих хипотекарних књига наших и ових земљишних књига у правом смислу речи?

Напрама овим земљишним књигама у правом смислу речи све су ове књиге према свом историјском развоју међустепен и полазиште, од којих смо дошли до данашњих земљ. књига. Све земље — у којима је данас уведен овакав систем земљишних књига — имале су овакве или барем врло сличне земљишнике.

Данашње земљишне књиге — онакве, какве их данас видимо и уводимо у крајеве Србије и Црне Горе — нису никаква стара установа. Праву своју данашњу форму добили су текар средином XIX. века. Зачелац њихов наилазимо у институту чешких старинских „земских дасака“, које допиру и у сам средњи век. Земљишнике међутим у ширем смислу речи налазимо већ и у најстаријој правној историји Рима, а онамо су дошли свакако из Оријента. Земљишници су давно већ били познати и у старом Египту. Ради периодичких поплава земљишта требало је пописивати земљишта, да би се по пресушењу Нила знало чија је земља. Према старим врелима харпедованти су за владања фараона Сесостриса око 1950. пр. Хр. рођ. измерили и пописали сву земљу. То би био први и најстарији попис земље, али ни о њему немамо тачних података. (A. Randa, „Die geschichtliche Entwicklung des Instituts der öffentlichen Bücher in Österreich“). Код Платона наилазимо на трагове, који упућују, да су и стари Грци имали неку врсту земљишних књига. У старом римском праву исправа и није било неког разликовања у правном промету између некретнина и покретнина. За обе врсте ствари били су исти облици преноса. Истом доцније поклонила се већа пажња вреднијим и стабилнијим непокретностима, тако да крајем 5. века наилазимо на царске одредбе, које регулишу начин промета с некретностима. Познат је такав едикт цара Леона I. Великога (457.—474.) о доказној снази исправа о некретностима (Just., II. C., qui potiores in pignore, 8., 17., Imp., Leo). На ранију опстојност земљишника упућује стари институт римске војничке колонизације, *ager divisus et assignatus*, затим *ager publicus*, а знамо и за њихове агримензоре, који су мерили и пописивали земљу. Све до најновијег времена ови земљишници нису били никакви нарочити пописници некретнина, него су то били или хронолошким редом преписивани писмени саставци о промету с некретностима или просте констатације између странака раније већ извршених таквих правних ак-

та. Уписи у ове јавне регистре нису имали никакву конститутивну снагу, јер су ти правни послови били међу њима и пре тога уписа виртуелни, него су се регулисали пред јавним властима или се код њих депонирали такви саставци само ради што веће сигурности које пред губитком докумената, а највише ради опште јавне вере у истинитост навода и потврде такве јавне власти. То су били највећим делом градске управе, манастири и друга остала места, која је јавна власт снабдела јавноправним поверењем — сит *fide publica*. Поред таквих књига, где су уписи имали само деклараторан карактер видимо већ — размерно врло рано — крајем XIII столећа у Чешкој другу врсту књига, где односно право на некретнини настаје баш тим уписом — где упис дакле има конститутиван карактер. Колевка је данашњих земљишних књига у Чехословачкој. Тамо су се нашле најстарије исправе, које упућују на прве трагове правих земљ. књига. Такве исправе потичу чак из 1287., 1303., 1309. и др. год., а чувени „отац Чешке“ Карло IV. напомиње у свом кодексу »*Constitutio Carolina*« земљишне књиге као стародавну установу — развијену *antiqua consuetudine regni nostri* (Рул, Историја, стр. 19.). Од ових чешких књига развиле су се данашње земљ. књиге, поименце аустријске, које су основа нашим земљ. књигама.

Наша је земљ. књига карактерисана безизвнимном и искључивом конститутивношћу уписа, њеном јавношћу, веритетом уписа и принципом поуздања, принципом легалитета, прегледности, специјалитета и консенза странака у диспозицији њиховим књижном правом.

Наша се земљишна књига оснива на катастарском примеру, а при тому карактеристична је чињеница, да упис површине није никакав доказ за тачност површине некретнине ин натура. Док је земљишна књига у свим другим правцима, о свим уписаним правима и чињеницама потпун доказ корисник тога уписа, ималац књижног права не мора доказивати свога књижног права, јер тај доказ представља већ сам упис, дотле је супротно код уписа површине. Нитко се не може позивати на упис површине као на потпун доказ тачности те чињенице. Земљишна књига јамчи за све уписане чињенице и права, само не за уписану површину. Поред осталих норми, то се јасно види н. пр. из одредбе §-а 14. зак. о ун. уређ., оснив. и испр. земљ. књига, у ком је речено, да збирка катастарских планова „служи само за оријентацију о положају кат. података, те је јасно, да се ово ограничење односи и на упис површине и у земљ. књигама. Овај закључак потврђује и чињеница, што је та норма у склопу земљишно-књижних закона, а не у закону о катастру земљишта, камо би као таква заиста и спадала. „Разуме се, да уписивањем ни држава нити судија, нити који судски чиновник не

преузима никакву одговорност за исправност таквих уписа". (Образложење пројекта зак. о ун. уређ. оснив. и испр. земљ. књ.). По аустриј. земљишнокњижном праву мере површина нису се уписивале у земљ. књигу (пописни лист), док новија немачка уредба за извршење грунтовног реда од 20. XI 1899. одређује упис површине. Наше је законодавство прихватило ово становиште, али је том упису одрекло сваку доказну снагу. Мислим, да се овакво становиште ипак не може савим оправдати и да би се интенција законодавца могла постићи и на други начин, а не искључивим одрицањем доказне снаге таквога уписа. Могло се је н. пр. једноставно доказна снага уписа површина условити тачношћу катастарских података. За овакво становиште налази се донекле оправдања и истакнутој чињеници, да земљишна књига служи установљењу правних односа особе према некретнини, те да је база тих уписа dostatно идентификована ознакама у пописном листу земљ. књиге и поред површне мере.

Земљишне су књиге вођене на основу принципа стварности, т. ј. у њих се уписују само ствари и то некретнине, а права само у колико су у вези с тим некретностима. Према том основном начелу у земљишне се књиге не би могла ни смела уписивати права, ако се не односе на уписане већ некретнине. Права се уписују само ради тога да разјасне однос особе према уписаној некретнини. Међутим је Земљишнокњижни Правилник нормирао у §-у 12. изнимку од тог начела. „Служности, реални терети и реална права морају се у пописни лист повласног добра унети и онда, ако служеће добро није уписано ни у једној јавној књизи". Од ових права — која се непосредно односе на уписану некретнину — уносе се у земљ. књигу само стварна права изузевши посед и наследна права (којима међутим многи оспоравају стварноправни карактер), а од обвезних права, право откупа, прекупа, те т. зв. „порабна права" т. ј. најам и закуп, те њихове подврсте.

Земљ. књиге немају само задаћу, да се уписом у њих односно право само стиче, преноси, ограничава или укида, него се тиме уједно та права сврставају, да међу њима код намирења не би дошло до колизија. То се постигава доследно проведеним принципом приоритета уписа. Првенство уписаног права добива се часом предаје поднеска земљишнокњижном суду. Раније истоврсно право прече је пред каснијим.

Доследно принципу прегледности и специјалитета уписа земљишна је књига раздељена тако, да се сватко и без нарочите дуже подуче и вежбања лако у њој може оријентирати, а поред тога својим саставом пружа потуну и исцрпну слику целог фактичког (изузевши тачност уписане површине) и правног стања односне некретнине и њених пра-

ва. Земљ. се књига води у свескама по појединим катастарским или пореским општинама. Та се књига (свеска) састоји од т. зв. земљишнокњижних уложака. Земљишнокњижни су улошци листови за уписивање некретнина; права стечених на њима и субјеката тих правних односа. По нашим земљишнокњижним законима ти су улошци вођени према т. зв. реалном систему, према некретнини, а не према субјекту правних односа. Ради тога је и истакинуто у §-у 2. зак. о земљ. књиг., да ти улошци служе првенствено за уписивање „земљишнокњижних тела и промена на њима“, а тек у другом реду „стварних права, која се односе на земљишна књижна тела и промену тих права. Ти се улошци деле према распореду материје за упис на три дела, који сваки за себе могу обухватити и више страна и листова — већ према потреби. У пописни лист улазе све некретнине истог власника или једне групе сувласника, ако се та земљишта налазе у једној те истој катастарској (пореској) општини са свим стварним правима, „која су склопана с власништвом земљишнокњижнога тела или једног његовог дела“ § 6. з. о. ун. ур. оснив. и испр. з. к.). Земљишнокњижним телом назива се оваква правно јединствена група некретнина исте власничке особе у истој кат. општини уписана у исти земљишнокњижни уложак. То земљишнокњижно тело сачињава за себе затворену правну целину (§ 3. зак. о земљ. књиг.) т. ј. сви делови те групе некретнина имају исту правну судбину. Сувласништва може бити само на идеалном, а не фактично одређеном делу те групе. Заложно се право може стећи само на целом телу или на сувласничком идеалном делу, али никако не на појединим одређеним деловима з. к. тела. И ако се право порабе (најма и закупа) може односити на поједине делове некретнине, ипак се може уписати само на целину или на сувласнички део. Жели ли власник да отуђи коју парцелу ове групе, тада ће претходно морати да је отцепи и отпише од овог з. к. тела или да се створи уписом новог власника сувласнички однос.

У властовницу се уписује особа власника и сва ограничења власничког права изузевши забране отуђења и оптерећења, које се уписују, у трећи лист т. зв. теретовницу. Овамо долазе у опште сви терети.

Поред ове главне књиге за сваку кат. општину земљишнокњижни суд мора имати и збирку исправа, камо долазе преписи свију исправа, на основу којих је одређен и спроведен упис у земљ. књиге. Као додатак овим деловима земљишне књиге предвиђена је у §-у 14. зак. о ун. уређ. збирка катастарских планова да би се сваки интересент могао одмах оријентирати о положају и облику односне некретнине.

Баш ова суставност и прегледност уписа и материјала даје земљишној књизи главну и претежну одлику напрема досадањим књигама тапија, интабулационим протоколима

и осталим код нас уведеним хипотекарним књигама. Док је код књига тапија и интабулационих протокола прегледност материјала врло отежана и растргана, да се и не може говорити о некој сувислости и повезаности грађе, дотле је код земљ. књига дана јединствена слика целог стања некретности. Поред тога уписима у ове старе књиге нису исцрпљене све могућности уписа права и правних чињеница, које се могу односити на извесну некретност. Док су ове књиге само фрагментаран приказ тог стања, дотле земљ. књига даје јединствену целину тог правног одношаја и фактичког стања.

Није насупрот тому основано мишљење, да је основна разлика између земљ. књига и ових старих књига у конститутивности уписа у земљ. књиге. Ову конститутивност уписа у књигу (скопчану с истодобним издавањем тапија) и интабулациони протокол недвоумно истиче законодавно тумачења од 13. VII. 1850., V. Бр. 1197. (Збор. В., стр. 259): „Имајући у виду, да се код нас потврђивања тапија у судовима чине у оној истој цели јавне сигурности притежања, ради које цели баштинске књиге по добро уређеним земљама постоје, и ради које је цели законодавно решење од 16. априла 1850. V. Бр. 581. издато, да се приступи заведењу ових књига у отечеству нашем, законодавна власт нашла је за добро, §§ 292. и 298. грађанског законика тако протумачити, да до установљења баштинских књига у нашем отечеству судска потврда тапија и других уговора о преносу права имају ону исту правну важност, коју и убаштињења по овим §§-има законика имају“. Тиме је у вези с одредбом §-а 292. и др. грађ. зак. јасно изражено, да се стварно право на некретности стиче једино уписом у књигу тапија, издањем тапије, односно уписом у интабулациони протокол. Није дакле у тому тежиште разлике између ових старих и нових земљ. књига.

Тежиште је ствари баш у овој великој сујавности и потпуности приказа права и факата у земљ. књизи, које омогућују брз, треновит преглед стања. Поред тога важно је напоменути и разлику у поступку. И ако је новим законом о издавању тапија од 30. маја 1931. битно олакшан и убрзан посао око издавања тапија, ипак се то ни из далека не да сравнити с брзином поступка у земљишнокњижним стварима. По нашим земљишнокњижним законима странке могу доћи пред суд и у записник дати пред судом изјаву о односном правном послу. Тиме је за њих сав посао потпуно довршен. Самим часом предаје тог писмена земљишнокњижном суду они су већ стекли тражено право — под претпоставком наравно, да је то према књижном стању могуће! Док је код тапија потребна претходна интервенција општинске власти и позивање граничара итд., све то отпада као сасвим сувишно код баштинске књиге. Већ из ових летимичних потеза види се колики пробит донашају земљ. књиге за наш кредит и у опште за сав послени свет.

(Наставиће се)

СУДСКА ПРАКСА

НАЧЕЛНА ОДЛУКА.

Начелна одлука Опште Седнице Касационог Суда о разумевању и примени § 39. закона о издавању тапија на подручју Касационог Суда у Београду и Великог Суда у Подгорици од 30. маја 1931. год.

Господин Министар Правде актом својим од 11-VIII-931 Бр. 94370 тражио је да Касациони Суд на основу тач. 1. § 40. закона о издавању тапија донесе начелну одлуку опште седнице по овим питањима :

1. Да ли ће за тапије које су се у време ступања на снагу новог закона о издавању тапија затекле на раду код општинских судова или код средњих начелстава, важити прописи старог закона о издавању тапија или новог закона о издавању тапија ?

2. Да ли ће суд тапије које су се затекле на раду у време ступања на снагу новог закона о издавању тапија а по којима још није поступио по § 11. старог закона о издавању тапија оглашавати по старом или по новом закону о издавању тапија ?

Касациони Суд у данашњој својој општој седници прочуно је ова питања па је нашао :

По § 39. закона о издавању тапија од 30. маја 1931. г. за даљи рад по тапијама које су се затекле код суда, важе прописи овога закона. Међутим овим законом није нормирано како ће се поступити по тапијама које су се затекле код општинских судова и полицијских власти и по којима су већ предузете извесне радње око њихове потврде. Закон о издавању тапија има за циљ да интересована лица на што бржи и лакши начин и са што мање трошкова дођу до тапије од својих имања. Овај би циљ био промашен ако би се одузела важност свима оним радњама које су општински судови, полицијске власти и првостепени судови били предузели по предметима тражених убаштињења по одредбама ранијих закона а пре ступања на снагу новог закона о издавању тапија, јер би саобраћавање досадањег рада по тим убаштињењима садањем закону о издавању тапија било скопчано са губитком времена и трошковима а на штету како интересованих лица, тако и брзог отправаљања послова код власти, које раде на убаштињењима. Зато Касациони Суд налази да у интересу бржег рада око издавања тапија треба оставити у важности све радње општинских власти и судова које су пре ступања на снагу новог закона о изда-

вању тапија од 30. маја 1931. год. Бр. 64504. предузете — извршене саобразно прописима закона о издавању тапија од 14. децембра 1929. год. и других ранијих закона ради састављања тапија. Тако раније састављене тапије по прописима §§ 3. 4. 5. 6. 7. и 8. закона о издавању тапија од 14. XII. 1929. год. имају остати у важности и по новом закону о издавању тапија а не морају се ове формалне радње обављати према прописима §§ 5. 6. и 7. новог закона о издавању тапија од 30. маја 1931. год. ако су дошле пред суд после 18. јула тек. год. кад је нови закон о издавању тапија ступио на снагу. Али по §§ 36. 37. и 38. новог закона о издавању тапија од 30. маја тек. године на подручју Апелационог Суда у Скопљу сем подручја окружних судова у Врању, Лесковцу и Пироту упрошћеније је и лакше доказивање својине непокретног имања на које се жели убаштинити него што је било по одредбама ранијег закона о издавању тапија и других закона, јер ће суд извршити убаштиније на некретна имања у овим подручјима као и у подручју среза Андријевачког подручја Великог Суда у Подгорици и без извештаја аграрних власти да имање не долази под аграрну реформу, ако оне на тражење суда по томе не пошљу му извештај у року од месец дана. Сем тога на истом подручју изузев среза Андријевачког, својина некретног имања може се доказивати и сведоцима по новом закону о издавању тапија без обзира на прописе законика о грађанском судском поступку. Тако исто општински судови по § 38. новог закона о издавању тапија а на онову решења којим Министарство Пољопривреде односно надлежне аграрне власти признају насељенику право својине на додељеном земљишту издају насељенику тапију без даљих формалности само са ограничењима изложеним у истом решењу и шаљу је суду на даљи рад.

Па како се прописима §§ 36. 37. и 38. закона о издавању тапија од 30. маја 1931. год. још више чине олакшице за издавање тапија на наведеном подручју, него што је чињено ранијим законима, Касациони Суд налази да према § 39. новог закона о издавању тапија судови треба да и на тапије чије је издање тражено и општински судови извршили припремне радње за њихово састављање или су се затекле на раду код средских начелстава на дан, кад је нови закон о издавању тапија ступио на снагу, примене наређења речених §§ 36. 37. и 38. новог закона о издавању тапија јер и то иде у прилог да се сопственици некретних имања што пре на иста убаштине што је и циљ закону о издавању тапија.

Са изложеног а на основу § 40. тач. 1. закона о издавању тапија од 30. маја 1931. год. Бр. 64504. и § 16. тач. 2. Закона о своме устројству Касациони Суд је у погледу на истакута питања донео ову своју

НАЧЕЛНУ ОДЛУКУ:

По свима тражењима убаштињења а пре ступања на снагу закона о издавању тапија од 30. маја 1931. год., све радње општинских судова и полицијских власти извршене по ранијим законима у циљу састављања и издавања тапија пре 18. јула 1931. год. када је нови закон о издавању тапија од 30. маја 1931. год. Бр. 64504. ступио на снагу, имају остати у снази, а даљи рад по тим убаштињењима има се обавити код судова по новом закону о издавању тапија у смислу § 39. истог закона. Ово важи и у погледу оглашавања тапија, које је питање истакнуто у предњем акту Господина Министра Правде под 2.

Али и по овим тапијама доказе о својини и основу прибављања имања цене судови на подручју Апелационог Суда у Скопљу, изузев подручја окружних судова у Врању, Лесковцу и Пироту по прописима §§ 36, 37. и 38. новог закона о издавању тапија од 30. маја тек. год. а у погледу аграрних односа примењиваће судови прописе § 36 истог закона и у подручју среза Андријевачког.

Према § 40. тач. 1. закона о издавању тапија од 30. маја 1931. год. ова одлука обавезна је за судове.

Из опште Седнице Касационог Суда 24. августа 1931. год. Бр. 9297. у Београду.

Тих. М. Ивановић
Секрет. Касац. Суда

Деловођа једне фирме може фирму да обавезе без нарочитог овлашћења било у огласу о протоколацији или у пуномоћству, и то не само од дана протоколације фирме, већ и пре тога, а — према решењу Београдског Трговачког Суда бр. 19179 31 које је оснажио Касациони Суд под бр. 5645 31.

23. септембра 1930 године М. је тражио забрану на покретност фирме Н. и њена три јавна члана а за обезбеду Дин. 178.411. За доказ овог тражења поднео је једну меницу од 7 фебр. 1925 год. са акцептом који је гласио: „Признајем фирма Н.“ Име фирме било је руком исписано, а испод њега стајао је потпис Сигфрида К. Ваља одмах напоменути да је име фирме руком исписано зато што на дан издавања и акцепта менице а то је 7 фебр. 1925 фирма још није била основана, ни код Суда протоколисана. Потписник фирме Сигфрид на дан потписате још нерођене фирме није био ништа: ни пуномоћник, не деловођа. Он је деловођа фирме, и то без права обвезивања, постао тек доцније на дан 18 фебр. 1929 год. када је фирма протоколисана. Међутим он је тог истог дана, када је меницу у Београду потписао, а то је 7-II 1925 по пуномоћству потврђеном код нашег конзулата у Бер-

лину овлашћен, да у Београду код надлежног Суда протоколише фирму. Дакле при потпису менице у Београду он за ово овлашћење није могао знати, јер је истог дана дато у Берлину. Затим он је тим актом овлашћен само на једну радњу, а то је протоколација фирме код Суда и ништа више.

Питање је сада кога обавезује ова меница: да ли фирму која тада још није постојала, и која на обвезивање никог није овластила, или потписника Сигфрида, који је без овлашћења фирму задужио пре него је добио овлашћење да фирму само код Суда протоколише, 12 дана пре него је протоколација спроведена.

Прво решење Београдског Трговачког Суда гласило је: Суд је ненадлежан јер је обавеза услед застарелости изгубила своја менична преимућства и постала обична грађанска обвеза. Касациони Суд је приметио да је Суд дужан оценити: да ли је сама тражбина, која сада није више меничне, већ грађанске природе, потекла из Трговачког посла или не. Трговачки суд је ово питање оценио и нашао да је грађанске природе и сама тражбина, јер је вредност примљена у роби, а поверилац по својој професији није трговац већ лице, којему чак професија забрањује да се бави трговином.

Предмет по други пут долази пред Касациони Суд који примећује: природу закљученог правног посла Суд је имао да цени према статусу тужене стране, а не тужиоца, т. ј. да ли је он за тужену страну трговачки посао или не. Последица примедбе била је та, да се Београдски Трговачки Суд огласио надлежним за решавање по траженој забрани.

Забрана је удејствована на приватној имовини лица К. трећег јавног члана фирме Н. Његови 6 аутомобила у вредности преко 1 милион динара узети су у попис. По његовој жалби Касациони Суд ништи решење о забрани, јер из огласа се види да су власници фирме Н. друга лица, а не Сигфрид који је фирму потписао. Према томе суд је дужан да да разлоге из којих изводи да је Сигфрид уопште био овлашћен да акцептира спорну меницу, јер је он у огласу, о протоколацији назначен као деловођа фирме. (На дан акцептирања а то је 7 II 1925 није још било не само деловође, већ ни протоколације). Као такав на основу § 737 Г. З. он се има сматрати као фирмин пуномоћник јер по реченом законском пропису „онај коме би се деловођство поверило, био ортак или стран, један или више њих, сматраће се као пуномоћник“. По § 748 Г. З. онај ко има право трговачку фирму потписивати, тај има и пуномоћије и може друштво обвезивати (Сигфрид међутим није никад добио ни пуномоћством ни огласом право ни потписивање ни обвезивање фирме, већ су та права задржали власници). Даље се Суд позвао на прописе § 43 Трг. Зак. и § 612 Г. З. као и на то да фирма постоји кад надлежна комора изда одобрење за оснивање а не кад се код Суда протоколише.

На ово четврто решење фирма Н. и њен јавни члан К. поново су се жалили наводећи:

1) Носилац права и обавеза постаје се рађањем а то је за једну фирму сутска протоколација § 5 Трг. Зак. Фирма је протоколисана код Суда на дан 18 II 1925 а менични акцепт потиче од 7 II 1925, што значи да се фирма обавезала 12 дана пре свог постанка.

2) Фирму је обвезао Сигфрид који на такву радњу није овлашћен ни пре ни после протоколације. На дан потписа менице, Сигфрид није ни могао бити деловођа фирме, јер се деловодство конституише приликом протоколације, а она је уследила 12 дана доцније.

3) Сигфрид је постао деловођа фирме тек по огласу протоколације, када се он деловодства примио и када је суд оглас потврдио. На дан потписа спорне менице он уопште није био деловођа фирме, те је неумесно позивање на прописе § 737 и 748 Г. З. Тога дана он је у Берлину овлашћен само на једну радњу: те је са обављањем те једине радње његово пуномоћство исцрпљено.

4) И да је Сигфрид на дан 7 II 1925, ово пуномоћство, везано искључиво за протоколацију фирме, имао у рукама, па чак и да је тога дана фирма била протоколисана код Суда, он фирму ипак није могао задужити јер сходно § 611 и 613 I. З. на такав посао није био овлашћен.

5) Погрешно Суд наводи да пуномоћству Сигфрида о протоколацији радње нису границе дате кад се јасно види да је оно ограничено само на једну радњу, а то је: протоколација фирме без икаквог права на обвезивање исте. Најзад ако се према § 612 Г. З. онај чијем пуномоћству нису дате границе може управљати по свом разуму, знању и савести, то не значи да он може предузети и оне радње за које се по § 613. Т. З. траже нарочита овлашћења.

6) Примени § 757 Т. З. има места само од онда када се деловодство у протоколацији код суда спроведе и само онда, када се деловођи у огласу, који само замењује прномоћство даде власт представљања и обвезивања фирме. Прописом § 737 Г. З. законодавац је овлашћења дата деловођи у огласу о протоколацији изједначио с овлашћењем у пуномоћству, не дерогирајући тим прописе § 613 Г. З. који за извесне послове, а специјално обвезивања, тражи њихово поименично назначење. Кад би се примио преседан из ожалбоног решења онда би сваки деловођа (у овом случају и пре него је то постао) могао без знања и одобрења власника фирме задужити целу радњу, иако он такву власт није добио ни огласом о протоколацији, ни пуномоћством.

7) § 748 Г. З. односи се само на ортаке-трговце који су на представљање фирме и потписивање њеног имена огласом овлашћени. Сигфрид то све није био не само на дан 7 II 1925

када он није имао ни протоколисаног деловодства, и кад фирма још није била рођена већ он то није био ни после протоколације. Најзад решење прелази преко прве реченице овог прописа, које каже: да се без саизвођења власника ако то право није огласом на друге делегирано, или без пуномоћства, свакако сходно § 613 Г. З., — не може друштво третином коме обвезати.

8) Примени § 43 Трг. Зак. овде уопште нема места, јер за примену тог прописа недостају оба нужна услова а ти су: да је фирма потврђењем огласа код Суда већ постала, и да је реч о ортацима који раде за такву већ протоколисану али још необјављену фирму. Потписник Сигфрид није међутим ортак фирме Н., да би се могао применити § 43. in fine Трг. Закона.

9) Природа посла одређује се према туженој страни, али тужена страна може бити трговац, а ипак закључити грађански посао. Она може вредност примити у роби, па ту робу употребити на личне сврхе, а не на продају ради зараде. Из огласа се види да фирма Н не тргује са робом, али најзад и трговац може купити један лустер за своју спаваћу собу, па он тим ипак не прави никакав трговачки посао. Да је основ тражбине трговачке природе то тужилац мора доказати, па кад он то није доказао, а кад је обвеза грађанског карактера, онда је за ово питање трговачки Суд апсолутно ненадлежан.

И ово четврто решење Београдског Трговачког Суда Касациони Суд је поништио, уз примедбу:

„Из менице поднесене у акту тражења забране види се да је издата 7 II 1925 и да је исту за тужену фирму акцептирао Сигфрид. Из потврђеног огласа о протоколацији фирме од 18. фебр. 1925 бр. 6850 види се да је тога дана основана у Београду филијала тужене фирме под именом Н... чији је деловођа Сигфрид. Према овоме огласу и § 5 и 43 Трг. Зак. фирма правно постоји када се оглас од стране Суда потврди и обзнани. Стога је Суд ценећи обавезу тужене стране погрешно што се у ожалбеном ршењу није задржао и па оцени правног поступка филијале под горњим именом, и права деловође исте да фирму задужује“.

Ако примедбе Касационог Суда нису обавезне у пресудама, оне су у решењима обвезне, те судећи Суд има по њима поступити. И једне и друге примедбе Касационог Суда из којих произлази да фирма настаје тек са протоколацијом, а да неовлашћена лица не могу другима противно § 613 Г. З. обвезе наметати — јасне су и категоричне. Ипак је Београдски Трговачки Суд тражену забрану одобрио, доносећи решење са већ изнетим разлозима, које је Касациони Суд поништио.

Касациони Суд ово решење о забрани бр. 19179/31 кад му

је по пети пут дошло на одлуку — оснажио је под бр. 5645 од 24-IV-1931.

Разлозима оваквог решења за сада је тешко дати коментар. Закон је јасан и по мом мишљењу ово је решење — незаконито.

Др. Радоје Вукчевић

Има места истављању — излучењу из стец. масе ако је ствар купило једно лице, а она се при попису нашла код стец. дужника и овај изјавио да ствар није његова, а при том власника није именовао.

Фирма А тражила је да се из стец. масе г-ђе Б истави једна ротациона машина са осталим прибором. За доказ да машина њој припада фирма је поднела писмени, непотврђени уговор између власничке фирме као продавца и фирме Илустр. А. Д. као купца. Последњу фирму која је машину купила потписао је Ц, муж стец. дужника г-ђе Б.

Приликом пописа стец. имовине у радњи г-ђе Б нађена је и ова машина, која је продата не њој већ једном акционарском друштву, у којему је главни акционер, члан управног одбора и потписник купопродајног уговора био њен муж Ц. Стец. дужник је изјавио да та спорна машина са прибором није њено већ туђе власништво, али она није означила да та машина припада фирми А, нити пак фирми Илустр. која је ову од фирме а по уговору прибавила.

Бранилац масе и поверилачки одбор стали су на гледиште да фирма А не стоји ни у каквом односу са стец. дужником, већ са фирмом Илустр. Она своју машину на којој је власништво до коначне исплате задржала може тражити само од купца, али не и од трећих лица, у чијој се државини машина нађе, а која је до њих дошла дозвољеним путем. Није обвеза стец. масе да доказује правни основ по којему ствар има у несумњивој државини, већ је напротив обвеза тужиоца да докаже своје тражење. Ово тим пре што је у питању покретност, на којима се стиче простом предајом власништво.

Београдски Трговачки Суд под Мбр. 5923/30 донео је решење, којим фирму А као страну слабију у праву — упућује на спор. Фирма А је поступила по том решењу, а Суд је пресудио да стец. маса г-ђе Б врати тужилачкој фирми А тражену ротациону машину са прибором. Разлози су следећи: опис машине, нађене у стец. маси слаже се у свему са описом машине, продате фирми Илустр. А. Д. Стец. дужник је изјавио да је машина туђа, па без обзира што он власника није именовао — има се узети да је она власништво фирме А, тим пре што стец. дужник није доказао основ по којему

он машину притежава. Фирма А је уговором задржала право власништва на машини, те њу због тог услова фирма Илустр. А. Д. преко свог преставника није могла пренети на фирму његове жене г-ђе Б. Поред овог стец. дужник изјављујући да је машина туђе власништво признао је да он није прави власник ни држалац исте, јер му је недостајала воља и за државину — § 1981 Г. З. Приговор браниоца масе у одговору на тужбу да је тужба могла бити упућена само противу купца уговорне фирме Илустр. А. Д. суд није усвојио са разлога, што је тужилачка страна упућена на спор противу тужене масе, у којој је имовина ове машине и пописана.

Тужена страна је у незадовољству истакла следеће:

1) Писмено које служи као доказ тужбеног тражења заклучено је између тужиоца и фирме Илустр. Оно за тужену страну представља *res inter alios acta* те за њу нема својство доказа.

2) У својинском спору мора се увек доказивати: својина тужиочева, и државина од стране туженога баш оне ствари на којој се доказала својина тужиоца. Ово све под претпоставком да је та ствар незамењива. Тужилачка страна није доказала ни једно ни друго. Пре свега није утврђено, да ли је дотична машина по својој фабрикацији спадала у ред замењивих или незамењивих ствари. Познато је, да је већина оваквих машина израђена без икакве индивидуалне ознаке на исти калуп. Према томе тужилац док год не би индивидуалним знацима показао какву је машину имао, не би могао тражити повраћај у својину машине од онога коме је исту дао у закуп а камоли од трећих лица. Ако би друкчије било, могао би он само на основу доказа да је некакву машину дао у закуп лицу. Н. Н. из Београда, тражити од свих београдских штампарија, које би имале машину исте марке, да му такву машину издаду као његову својину.

3) Када тужилац јасним знацима није доказао индивидуалност машине која је дата у закуп трећем лицу, а не претставнику тужене масе, још мање је остала доказана чињеница да тужена маса држи сада баш ону машину, која је била својина тужилачке фирме.

Место јасног доказа о овим чињеницама, које тражи § 219 Грађ. зак. тужилачка страна поднела је писмено са којим доказује да је сасвим трећем лицу продала некакву машину, а ничим не доказује да је та машина предата туженој маси и да се сада код ње налази.

Такође изјава бивше сопственице приликом пописа да машина не припада маси, није никакав доказ, да је та машина једино својина тужилачке фирме.

Београдски Апелациони Суд нашао је да истављању има места, те је под бр. 3876 одобрио нападнуту пресуду.

Касациони Суд је ову пресуду оснажио.

Др. Радоје Вукчевић

Када је дело, које је млађи малолетник учинио, теже природе, онда се не може изрећи укор, већ се оптужени има упутити на прокушавање.

Судија за млађе малолетнике првостепеног суда за град Београд нашао је, да у радњи оптуженог Момчила, ћака VI разреда гимназије, што је на дан 14. маја 1930. у школској учионици за време одмора, ударио свога друга Антонија словивши му носну кост, услед чега је овај остао унакажен, стоји дело из § 178. тач. 3. крив. зак., али је ово дело учинио из очевидне непромишљености и лакомислености, због чега се према њему има применити наређење II става § 28. крив. зак. Зато је својом пресудом од 3. XII. 1930. г. Бр. 88498 оптуженог Момчила за ово дело укор и о.

Касациони Суд поништио је ову пресуду првостепеног суда са разлога:

„Кад је судија за млађе малолетнике нашао, да је оптужени ово дело учинио из очевидне непромишљености и лакомислености, онда није могао у смислу другог става § 28. крив. зак. изрећи укор, пошто је дело теже природе, те је имао да примени наређење трећег одељка поменутог законског прописа“.

Примедбе I одељења од 30. IV. 1931. год. Бр. 5913.

Тих. М. Ивановић,
секрет. Касац. Суда

За отварање и обзнану тестамената умрлих муслимана надлежни су шеријатски судови.

По тражењу Месуда Е. да се отвори тестаменат пок. Емире, из Новог Пазара, срески шеријатски суд у Новом Пазару, молио је Касациони Суд да расправи сукоб надлежности између њега и Ново-пазарског првостепеног суда. Тестаменат, о коме је реч налази се на чувању код истог првостепеног суда, јер је код њега и састављен, који је према томе и надлежан за његово отварање и обзнану у смислу чл. 40.—43. правила о поступку у неспорним делима а не постоји тужба о ваљаности одредбе, учињене за случај смрти § 2. тач. 4. Закона о шеријатским судовима. Ново-пазарски првостепени суд пад одбија надлежност по овоме предмету на основу § 1. и 2. Закона о шеријатским судовима.

Касациони Суд нашао је, да је шеријатски суд надлежан за отварање и обзнану тестамената умрлих муслимана, пошто је он надлежан и за расправу спорова, који се тичу тих заоставштина, у колико су у питању права наслеђа и ваљаност одредбе учињене за случај смрти § 2. тач. 4. Закона о шеријатским судовима.

Одлука II. одељења од 26. VIII. 1930. год. Бр. 9647.

Тих. М. Ивановић,
секрет. Касац. Суда

За признање сиромашког права жене у бракоразводној парници надлежан је онај суд, на чијој територији има пребивалиште њен муж.

Првостепени суд за град Београд актом својим од 25. фебруара 1931. год. Бр. 5663 доставио је Касационом Суду акта по тражењу молиће Радмиле, да јој суд призна сиромашко право, — да Касациони Суд реши сукоб надлежности између првостепеног суда за град Београд и првостепеног суда за округ Београдски о томе, ко је од та два суда надлежан да донесе одлуку по тражењу молићином, пошто оба суда одбијају од себе надлежност.

Касациони Суд по разматрању акта у смислу § 8. Закона о своме устројству нашао је:

Да је по предмету овог тражења надлежан да донесе одлуку првостепени суд за округ Београдски јер с обзиром на § 166. зак. о суд. пост. у грађанским парницама од 1929. год. одлуку о признању сиромашког права доноси онај суд, у чијем подручју сиромашна странка има своје пребивалиште или стално боравиште. У овом случају пак има се узети да молића има за своје пребивалиште оно место у коме њен муж живи а то је у Раковици, пошто не подноси доказе, да је између њих брак разведен, да би, као таква, могла сама себи опредељивати боравиште.

Одлука од 23. III. 1931. год. Бр. 3509.

Тих. М. Ивановић,
секрет. Касац. Суда

Крађа у цркви казнима је по § 316. крив. зак. без обзира на вредност покрађе.

Окружни суд у Крушевцу нашао је да у радњи оптуженог Радомира, што је на дан 22. II. 1931. год. када је дошао у цркву, узео са иконе и диска 20.— динара и метнуо у џеп у намери против-правног присвајања, — стоји дело из § 316. тач. 4. крив. зак., па га је зато дело, с обзиром на признате му олакшице казнио са месец дана затвора.

Бранилац је у ревизији навео, да је суд погрешно квалификовао радњу оптуженог као дело из § 316. тач. 4. крив. зак., јер се радња оптуженог могла једино подвести под одредбу § 320. у вези § 314. кривичног законика.

Касациони Суд нашао је, да је окружни суд правилно квалификовао ово дело, јер се по § 316. крив. зак. казни свака крађа, извршена на начин, изложен у тач. 4. § 316. истог законика без обзира на вредност покрађе. Зато је ревизију браниоца одбацио као очигледно неосновану по § 345. тач. 2. крив. суд. пост.

Одлука већа од 26. IV. 1931. год. Кре. 23.

Тих. М. Ивановић,
секрет. Касац. Суда

Суд може у пресуди одредити и време за које се осуђени по издржаној казни има задржати у Заводу за принудан рад у смислу § 52. крив. зак.

Пресудом Ужичког Првостепеног суда од 2. фебруара 1931. г. Бр. 4706 оптужени Радојица кажњен је због више дела крађе са две године дана затвора и да по издржаној казни буде у заводу за принудан рад две године, у смислу § 52. крив. зак., као опасан за јавну безбедност, јер је склон вршењу кривичних дела.

Београдски Апелациони Суд је нашао, да пресуда Првостепеног Суда не одговара закону у томе, што је суд одредио и рок, за који се оптужени Радојица има задржати у заводу за принудан рад, јер дужина времена, за које се оптужени има задржати на принудном раду, зависи од околности, које ће се стећи за време принудног рада а на име, од понашања оптуженог и од утицаја казне на њега те са тога разлога суд не може овар рок унапред ограничити, већ тек на предлог Управе завода, у коме оптужени буде, суд ће донети одлуку о условном отпусту.

Зато је пресуду Првостепеног суда преиначио и пресудом од 10. марта 1931. год. Бр. 2446 оптуженог Радојицу за наведена дела казнио са две године затвора с тим да се, по издржаној казни, упуту у завод за принудан рад.

Касациони Суд примедбама свога I одељења од 23. VI. 1931. г. Бр. 8163 поништио је ову пресуду Апелационог Суда са следећих разлога:

„Јер је погрешно Апелациони Суд у разложима своје пресуда нашао, да је првостепени суд погрешно одредио рок, за који се опт. Радојица има задржати у заводу за принудан рад наводећи да дужина времена зависи од околности, које ће се стећи за време самог принудног рада, те да с тога не може суд овај рок унапред ограничити, већ тек на предлог Управе завода да суд донесе одлуку о условном отпусту. Обрнуто томе нахођењу Апелационог Суда, по § 52. крив. зак. суд ће пресудом изрећи да се оптужени после издржане казне има упутити у завод на принудан рад, као и да одреди рок, за који се оптужени има задржати на принудном раду, који рок има да буде у границама поменутих законским прописом одређен.“

Апелациони суд није усвојио ове примедбе, већ је у писму своје од 15. VIII. 1931. г. Бр. 6143 упутно следеће противразлоге :

„Став II § 52. крив. зак., који законски пропис говори о задржавању, као мери безбедности, предвидео је минимум и максимум трајања истог а колико ће ова мера безбедности стварно трајати, то не може суд унапред одредити, пошто трајање исте зависи од околности, које ће се стећи после издржане казне, дакле за време самог задржања. Према то-

ме, суд само у начелу изриче ову меру безбедности а не и трајање исте. Законодавац је у § 52. став II одредио максимум трајања ове мере безбедности, из чега изилази, да лице упућено у завод за рад, у истом може остати највише пет година по издржаној казни, ако не наступе околности, које ће код управе завода створити мишљење, да се дотично лице може и раније отпустити, ради чега ће учинити предлог суду за условни отпуст, који ће по том донети одлуку о истом. Дакле, да ли ће ова мера безбедности трајати краће време од законом предвиђеног максимума, зависиће од одлуке суда, којој мора претходити предлог управе завода за рад, која, налазећи се у сталној и непосредној близини кривца, једино и може оценити како је утицала издржана казна на њега, па према томе и да ли је постао безопасан по јавну безбедност. Из свега овога јасно излази, да не може суд, изричући одлуку о задржавању при доношењу пресуде, одредити и трајање овог задржавања, кад трајање истог зависи од околности, које ће наступити тек по издржаној казни.”

Касациони Суд у својој општој седници усвојио је поменуте приметбе свога I одељења а ове противразлоге одбацио.

Одлука Опште седнице од 24. августа 1931. год. Бр. 9514.

Тих. Ивановић

секрет. Касац. Суда

Главна заклетва може се нудити парничару ако је овај у своме делу и ако околност, на коју се заклетва има положити, није опште дело парничара.

Тужилац Прока представио је суду : да му је његов дужник Никода издао меницу од 17.500.— дина.; да је ову меницу дао адвокату Ђури да је наплати од дужника; да је Ђура пак исту меницу предао своме писару Димитрију да он изврши наплату и Димитрије је по тој меници наплатио од Николе 3700.— дина. па ову суму није предао њему — тужиоцу, већ за себе задржао. Због тога тужи суду Димитрија и моли да га осуди на плаћање горње суме. За доказ понудио је туженом главну заклетву са изјавом да повраћену прима. Тужени Димитрије у одговору на тужбу навео је, да је тражење тужиоачево неумесно пошто тужилац меницу није предао њему већ адвокату Ђури.

Лесковачки првостепени суд нашао је да се овај спор има расправити главном заклетвом коју је тужилац понудио туженом, па како се тужени у одговору на тужбу није изјаснио да ли прима понуђену заклетву а на рочиште није дошао, то се по § 140. грађ. суд. пост. претпоставља, да је по-

вратио заклетву на околност да му тужени дугује означену суму од узетог новца од дужника Николе.

Скопљански Апелациони суд нашао је да ова пресуда не одговара закону са разлога, што у овом спору нема места главној заклетви, нити се он може расправити главином заклетвом, јер околности, на коју се она има положити, није опште дело парничара у спору, те се заклетва не може ни понудити, нити понуђена повратити — § 288. грађ. суд. пост. Ово с тога, што и сам тужилац признаје, да меницу, по којој је тужени наплатио 3700.— дин., није дао лично туженом Димитрију, већ адвокату Ђури а ничим не утврђује и ту околност, да је тужени заиста ову наплату извршио или да је ову меницу туженом Димитрију уступио за наплату адвокату Ђура, већ једноставно тужи сасвим треће лице ван уговорног односа о преносу менице за наплату и тражи да то треће лице полаже заклетву на околност, која не произлази из односа његовог са тужиоцем — § 609. грађ. зак. Како пак тужилац не подноси никакве друге доказе за своје тражење, то је пресуду првостепеног суда преиначио и пресудом својом од 3. X. 1930. г. Бр. 5650 тужиоца одбио од тражења.

Касациони Суд примедбама свога III одељења од 15. I. 1931. г. Бр. 16192 поништио је пресуду Апелационог Суда са разлога :

„Кад тај суд правилно налази да тужилац није у свом делу, те да не може, као такав, ни полагати заклетву, онда је погрешно, кад је нашао, да у овом спору у опште нема места заклетви нити се исти има на основу ње расправити, јер по § 284. тач. I. у вези § 288. грађ. суд. пост. овде је имало места заклетви, коју је тужилац понудио туженом, пошто је овај — тужени у своме делу. Па како се по § 288. грађ. суд. пост. оваква заклетва не може повратити а тужени се није изјаснио да ли је прима или не а на рочиште није дошао, онда је њега — туженог — потребно осудити на плаћање по тужби, јер се има сматрати да понуђену заклетву није примио § 140. тач. в. у вези § 288. грађ. суд. пост.“

Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је у писму своме од 28. I. 1931. г. Бр. 484 дао следеће противрзлогe :

„По тужби тужиоца Проке тужени Димитрије је писар адвоката Ђуре и као такав, наводи се, да је наплатио суму од 3700.— дин. од тужиоцевог дужника Николе. Тужилац је по своме признању дао меницу ради наплате не туженом Димитрију, већ Ђури, који је овај посао и примио и на тај начин између њега — тужиоца и адвоката Ђуре закључен је уговор о пуномоћству — § 609. грађ. зак. Дајући своје писару да ову меницу од дужника наплати, Ђура тим актом није извршио никакав пренос пуномоћија у смислу § 616. грађ. зак., те да би из таквог односа настала обавеза за Димитрија, као новог пуномоћника да наплаћену суму преда

непосредно тужиоцу као властодавцу. Тужени Димитрије према адвокату Ђури стоји у односу простог најамника — § 706. грађ. зак. С тога ове послове, које свршава, не ради их у своје име, већ за рачун послодавца и у његово име и њему као послодавцу и одговара за евентуалне штете, својом кривицом проузроковане. У овом случају, дакле, адвокат Ђура остао је и даље пуномоћник тужиоцев и он је једини по § 615. грађ. зак. одговоран тужиоцу за неплаћену суму. Ничим се пак не утврђује, да је тужени Димитрије био адвокатски приправник, те да би се одговорност његова за овај дуг могла извести из Закона о адвокатима.

Касациони Суд у својој општој седници усвојио је поменуте примедбе свога III. одељења а ове противразлоге одбацио.

Одлука од 14. III. 1931. год. Бр. 2443.

Тих. М. Ивановић
секрет. Касац. Суда

У томе, што часници општинског суда, издајући првостепеном суду, на његов захтев, уверење о живим члановима породице умрлог инвалида, нису навели, да постоје узроци, због којих се инвалидска потпора губи, не може стајати дело из § 397. крив. зак.

Ужички првостепени суд нашао је : да у радњама оптужених Радомира, Миленка, Крсте и Милисава што су и то : Радомир као претседник, Миленко и Крста као чланови а Милисав као деловођа општине каленићске, на тражење истог суда издали седам уверења о живим члановима породице именованих инвалида, који су помрли и у којима су уверењима именовали чланове породице али су прећутали да у уверењима назначе, да су њихове удове родиле ванбрачну децу, да дакле нису доброг владања, те су због тога и те удове преведене по новом закону на примање инвалидске потпоре и ову примале све док се њихово неморално владање није утврдило, због чега им је одузета потпора, — чиме је држава оштећена са 17.118.— дин. — стоји једно продужено дело из § 397. став I крив. зак. у вези § 61 истог законика, па их је својом пресудом од 20-X-1930 г. Бр. 49341 осудио на казну затвора. Београдски Апелациони Суд је нашао да је пресуда првостепеног суда у погледу ових дела правилна и на закону основана. Касациони Суд поништио је пресуду Апелационог Суда са разлога :

„Када се из односних акта инвалидских потпора види, да је првостепени суд од општинског суда тражио уверења о живим члановима породица помрлих инвалида и о њиховим годинама старости и да су оптужени у својству часника, од-

носно деловође општине каленићске на захтев првостепеног суда и издали уверење о ономе што је суд тражио, онда у њиховој радњи не може стајати дело прављења лажне исправе, како је то првостепени суд па са њим и Апелациони Суд узео, јер првостепени суд није тражио уверење и о томе, да ли код кога од тих чланова породица постоји који од услова, због кога се право на инвалидску потпору губи, па је општински суд пропустио да и ту чињеницу наведе у уверењу, како то предвиђа § 397. крив. зак. У томе пак, што оптужени нису известили надлежну власт о томе, да су удове именованих неморалног владања, због чега би им се потпора могла одузети, могло би стајати само дело из чл. 158 Закона о општинама, за чије је кажњавање према чл. 167. о истог закона надлежна надзорна власт а не суд.”

Приметбе I Одељења од 27. V. 1931. год. Бр. 7097.

Тих. М. Ивановић
секрет. Касац. Суда

Надлежност Среског суда за град Београд у погледу интaбулационих књига не простире се и на проширени атар општине града Београда

Срески суд за срез врачарски доставио је Касационом Суду акта убаштињења Д. Банке на имање, које се налази у општини Кумодрашкој а сада у реону општине Београдске — Костолачка улица — молећи да Касациони Суд реши појављени сукоб надлежности између њега и Среског суда за град Београд. Даље је навео, да је Срески суд за град Београд одбио надлежност за решење овога предмета, позивајући се на Уредбу о месној надлежности првостепеног суда за град Београд и првостепеног суда за округ Београдски од 1. октобра 1930. год. али срески суд за срез врачарски налази, да такво становиште Среског суда за град Београд није правилно са следећих разлога :

Уредбом о месној надлежности првостепеног суда за град Београд и првостепеног суда за округ Београдски, с обзиром на закон о атару општине града Београда прописано је, да се месна надлежност првостепеног суда за град Београд не простире и на проширен атар општине града Београда, за који и даље остаје надлежан првостепени суд за округ Београдски, али како је та Уредба регулисала месну надлежност тих судова, док су они, као такви постојали т. ј. до 1. априла 1931. г., када су срески и окружни судови установљени, то од тога дана месна надлежност среског и окружног суда, чије је седиште у Београду, одређује се по поменутом закону, као каснијем од речене уредбе о месној надлежно-

сти и по њему срески суд за град Београд надлежан је за град Београд а он за управни срез врачарски.

Касациони Суд на основу § 8. Закона о своме устројству нашао је:

По чл. 1. Уредбе о месној надлежности првостепеног суда за град Београд и првостепеног суда за округ Београдски, с обзиром на закон о атару општине града Београда, месна надлежност првостепеног суда за град Београд не распростире се и на проширени атар општине града Београда, за који и даље остаје надлежан првостепени суд за округ Београдски. Како је према чл. 10. Уредбе о отпочињању рада нових среских и окружних судова изрично предвиђено да у погледу интабулационих књига подручје бившег првостепеног суда за град Београд, одговара подручју новог среског суда за град Београд, што значи да је и месна надлежност првостепеног суда за град Београд предвиђена чл. 1. поменуте уредбе о месној надлежности ових судова прешла на срески суд за град Београд. Према томе, када се та надлежност није ни у колико изменила ни законом о устројству среских и окружних судова, нити пак Уредбом о отпочињању рада ових судова, то се и месна надлежност Среског суда за град Београд у погледу интабулационих књига простире само на стари атар општине града Београда а не и на проширени, за који је надлежан срески суд за управни срез врачарски, код кога се налазе на чувању и интабулационе књиге бившег првостепеног суда за округ Београдски — чл. 6. Уредбе о отпочињању рада нових среских и окружних судова.

Са ових разлога Касациони Суд је нашао, да је за рад по предњем убаштињењу надлежан Срески суд за срез врачарски, а не срески суд за град Београд.

Одлука II оделења од 18. маја 1931. год. Бр. 6389.

Тих. М. Ивановић
секрет. Касац. Суда

За извиђање спорова о накнади штете учињене злонамерном паљевином и намерним противзаконим поништајем ствари, надлежни су окружни а не срески судови.

Срески суд у Рачи (Крагујевачкој) доставио је Касационом Суду акта парнице Владимира Ј. противу општине митаршевачке због накнаде штете по чл. 1. Закона о накнади штете, учињене злонамерном паљевином и намерним противзаконим поништајем ствари од 20. III. 1892. год. са изменама и допунама од 22. XII. 1903. год. да Касациони Суд реши појављени сукоб о надлежности између среског суда у Рачи и окружног суда у Крагујевцу. Навео је да окружни

суд у Крагујевцу одбија надлежност за извиђање и пресуђење овога спора, сматрајући да је за то надлежан срески суд у Рачи. Срески суд пак налази да није надлежан за извиђање овога спора, јер се накнада штете не тражи ни по редовном ни по кратком поступку, прописаном грађанским судским поступком, већ по специјалном, горе цитираном Закону. По том закону поступак је различан од поступка по редовном судском поступку. Тај поступак прописан је у Закону о накнади штете злонамерном паљевином. По чл. 17. истога закона првостепени суд доноси пресуду без присуства парничних страна а на основу акта иследне полициске власти, која по поменутом закону прикупља потребне податке за пресуђење. Реч пак „првостепени суд“ свакако се односи на зборни колегијални суд, јер у времену доношења поменутог закона није било среских судова нити судије појединца при првостепеним судовима.

Касациони Суд у смислу § 48. Закона о уређењу редовних судова нашао је :

Да по § 5. Закона о установљењу среских и окружних судова спорови о накнади штете из чл. 1. Закона о накнади штете, учињене злонамерном паљевином и намерним противзаконим поништајем ствари, нису прешли у надлежност среских судова, већ су за извиђање и пресуђење ових спорова посебним законом — § 7. тач. III Закона о установљењу среских и окружних судова — одређени првостепени судови, као колегијални — чл. 17. Закона о накнади штете, јер у време доношења овога Закона није ни постојао судија појединац а како по § 11. поменутог закона о установљењу среских и окружних судова, за окружне судове вреде сви прописи, који су важили за првостепене судове, то су за речене спорове надлежни сада на место укинутих првостепених судова, окружни судови, а не срески судови, који су састављени од судија појединца.

Одлука II оделења од 5. V. 1931. г. Бр. 7064.

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ

Annuaire de l'Association Yougoslave de Droit International. Première, année Belgrade—Paris. Les Editions Internationales 1931. pp. 445.

Југословенско удружење за међународно право, коме на челу стоји као председник г. *Др. Милета Новаковић* декан Правног факултета београдског универзитета, са више професора универзитета и млађих правника као чланова управе, објавило је недавно свој први *Годишњак* на француском језику.

Ово удружење, које је секција *The International law Association*, познатог као једног од највећих међународних удружења за међународно право, почело је своју активност предавањима, којих је било до сада седам. Тако г. *Др. Милета Новаковић*, одржао је два предавања и то : Међунадна арбитража у прошлости и Друштво Народа; г. *Анри Лалуел*, професор међународног права на универзитету у Нансију одржао је предавање о Развоју ноције суверенитета у Међународном праву; г. *Др. Стеван Ђирковић*, секретар удружења о Међународном пацифизму и његовим противницима; *Сер Ерик Драмонд*, главни секретар Друштва народа о Десет година рада Друштва народа; г. *Др. Јанко Шуман* о Интелектуалној својини и међународном законодавству; и г. *Алберт Тома*, директор Међународног бироа рада о Десет година рада Међународног бироа.

Годишњак, једно импозантно дело од 445 страна великог формата, успео је да сакупи велики број најистакнутијих наших правних писаца, који су дали своје прилоге из разних области међународног права. Намењен у главном иностранству, овај *Годишњак* ће бити читаво откровење и за многе наше правнике којима ће можда бити и подстрек за рад на великом пољу међународног права. Тако је очекивати да ће *Годишњак* сакупити још више сарадника у својим наредним годинама, како би и иностранство и наши правници и наша јавност, видели, да ми у овој области правној располажемо са одличним стручњацима. На тај начин ће *Годишњак* извршити своју мисију у потпуности а Удружење, које га издаје, оправдати разлог свога постојања.

Годишњак су уредили : г. г. *Др. Милета Новаковић* председник удружења, *Др. Стеван Ђирковић* и *Др. Иван Суббојић* секретари и *Илија А. Пржић*, члан управе.

После увода г. *Др. Милете Новаковића*, у коме је концизно престављен рад удружења и приказани радови које садржи,

Годишњак, систематизоване по материјама, садржи следеће радове :

I одељак : Међународна сарадња :

Сер Ерик Драмонд : Десет година рада Друштва народа ; *Албер Тома* : Десет година рада Међународног бироа рада ; *Мирослав Спалајковић* : Напори за мир ; *Александар Д. Боди* : Покушај федерације европских држава у 1909. год. ; *Живко Топаловић* : Прва балканска конференција одржана у Атини од 5. до 12. октобра 1930. год. ; и *Стеван Ђирковић* : Хашка академија међународног права и принос балканских правника његовом делу.

II одељак : Међународно јавно право :

Ђорђе Андраши : Уговори о арбитражи и мирењу закључени од стране Југославије ; *Ђорђе Д. Поповић* : Југославија и међународне обавезе закључене под окриљем Друштва народа ; *Лазар Марковић* : Једно проширење проблема мањина ; *В. Животић* : Народне мањине у Југославији ; *Владимир Барац - Рейењски* : Миграције и њихово уређење, нарочито у Југославији ; *Иван Субботић* : Српска (југословенска) слободна зона у Солуну ; *Илија А. Пржић* : Ваздухопловно право у Југославији.

III одељак : Међународно приватно право :

Живојин Перић : Међународно и међупокрајинско право у новим југословенским законима о меници и чеку од 29. новембра 1929. год. ; *Михаило Константиновић* : Међународно право у новом југословенском законик у грађанском судском поступку ; *Станко Лапајне* : *Lex loci laesionis* као правило у сукобу закона по предмету застарелости у међународном праву ; *Јанко Шуман* : Приступ Краљевине Југославије бернској конвенцији за заштиту књижевничких и уметничких дела.

IV одељак : Међународно кривично право :

Тома Живановић : Међудржавно кривично право ; *Метод Доленц* : Примена основних принципа међународног права у кривичном праву Краљевине Југославије.

V одељак : Међународна јуриспруденција :

Славко Стојковић : Мешовити арбитрални судови и њихова јуриспруденција.

У даљим одељцима приказали су г.г. *Ђорђе Андраши* и *Милаш Бартош* јуриспруденцију југословенских судова у области међународног права, а г.г. *Ђорђе Тасић* дело *Ервин Холцера* о стварању југословенске државе, *Војислав Радовановић* дело *Аури Хајнала* о Дунавском међународном праву и *Миленко Милић* о збирци међународних уговора.

На више од 50 страна објављен је необино савесно састављен рад г. *Стевана Ђирковића* о међународним обавезама Краљевине Југославије — збирка уговора од 1919. — 1929. год. први ове врсте, коме претходи кратак иреглед матери-

јала који је писцу послужио приликом састава његовог рада. Са ништа мање пажње и савесности саставили су г. *Илија Пржић*, југословенску библиографију из међународног права на више од 30 страна, подељену на 15 одељака; г. *Славко Стојковић* француску библиографију са потпуном листом дела, теза, и чланака изашлих до почетка 1930. год.; г. *Иван В. Субботић* немачку библиографију дела и чланака о југословенском праву изашлих у времену од 1919. до 1929. год.; г. проф. *Др. Леонид Пишмиц*, неколико правних публикација објављених у Америци — Сједињеним Државама које се одnose на Југославију, и г. г. *Едвард Мицалски* — *Илија Пржић* пољску библиографију о југословенском јавном праву.

Најзад, у белешкама дат је кратак преглед о раду Југословенског удружења за међународно право и Универзитетске групе за Друштво народа као и кратак извештај о раду на Паневропској унији.

Свака расправа, чланак, рад, објављени у овом *Годишњаку*, заслуживали би нарочити приказ, пошто су сви значајни, зналачки написани, у обиму и стилу сличних радова објављених код других културних народа. Они чине част писцима и Удружењу, тако да можемо ведрa чела, без икакве бојазни, очекивати наредне *Годишњаке*, који ће и међународној и нашој публици и правницима преставити у правој боји како наше писце тако и наше концепције и схватања у великој правној области која се зове међународно право. *Годишњак* нам до очигледности показује да стојимо на равној нози са остали цивилизованим народима.

Др. Видан О. Благојевић, адв.

Стојан Јовановић: Потсетник за примену Судског кривичног поступка од 16. фебруара 1929. год. — Издање г. Геце Копа, Београд 1931. год. и Обрасци за примену Судског кривичног поступка од 16. фебруара 1929. године. — Издање пишчево. Београд 1931. год.

Стојан Јовановић, судија окружног суда за округ београдски, обогатио је правну књижевност са горње две књиге. И ако о њима наша стручна критика, у главном, није дала суд, ипак оне заслужују нашу пуну пажњу, с погледом на предмет и начин обраде и необичну савесност са којом су написане. Оне ће пратити сваког правника практичара као нераздвојни помагачи, када ће се тек моћи оценити сва њихова важност и вредност. Пишући горње књиге, г. *Јовановић* је унео све своје искуство дугогодишњег судије. Своје личне особине, концизност, прецизност, јасност, унео је писац и у горње две књиге, које су и по тим одличним особинама типично његово дело. Оно што је правнику практичару неопходно потребно да зна и да употреби у овој правној области, *наћи* ће у горњим двама књигама. Наравно, да у њима неће

наћи опширна излагања, за која још увек може корисно послужити одличан уџбеник Судског кривичног поступка г. *Др. Боже Марковића*, проф. Универзитета.

Писца су занимале нарочито новине које уводи нови Судски кривични поступак код нас. Њих је са особитом пажњом у потсетнику обрадио г. *Јовановић*. На пр. судска истрага оптужница, испитивање сведока на претресу, објављивање пресуде, а нарочито правни лекови, ванредно ублаживање казне, рехабилитација, заслужују да се са особитом пажњом прочитају. На тим партијама се види како је г. *Јовановић* дубоко ушао у механизам новог Судског кривичног поступка. Благодарећи начину излагања, простом и приступачном сваком ма и најмање пажљивом читаоцу, пишчеви закључци остају, те могу корисно послужити.

Г. *Јовановић* се није уздржао од критике, махом умесне. Ово нарочито важи за његове умесне примедбе на назив „правни лек“ у место „правно средство“, и разлог зашто је ушао у закон. Своја пак опажања на крупне новине које уноси нови поступак, изложио је писац на неколико интересантних страна које претходе самом потсетнику.

Оно што неки правници сматрају као нарочите новине новог поступка у односу на старе, нарочито на онај који је важио за Краљевину Србију, вероватно необавештени, г. *Јовановић* сасвим умесно сматра нетачним. Наш стари Поступак познавао је и начело официјалности, и начело јавности, и начело материјалне истине, усмености, и непосредност, и легалност, јер Краљевина Србија није познавала инвизиторски средњевековни поступак, већ је имала законодавство које јој свакад може чинити част. Имајући много прече бриге, Краљевина Србија није могла завести све новине модерног законодавства, али у томе наш Касациони суд олакшавао је у многоме законодавцу. Међутим, велика уједињена држава изискивала је ново законодавство. Судски кривични поступак у томе циљу је и донесен.

Оно што у истини треба поздравити у Поступку, то је диван језик. Без високих претензија, у циљу да буде приступачан народу, законодавац је проговорио чистим народним језиком. Ово морамо искрено поздравити с погледом на доцније законодавство. Али основна замерка не изостаје г. *Јовановићу*. „Зар се за углед, каже он на страни 11., морао узети баш аустриски кривични судски поступак? Зар није било модернијег законика на западу?“ И овде би се могли слободно ставити закључци г. *Др. Драг. Јанковића* адв. из његовог чланка о духу и језику нових закона (*Бранич* бр. 1.—2. за јануар - фебруар 1931. год.).

Новину новог Поступка о слободном судском уверењу г. *Јовановић* сасвим разложно поздравља. Али *via facti* слободно судско уверење је постојало и пре новог Поступка.

Зар је било судије који би потписао пресуду противно свом уверењу? Зар саставни доказ није био израз судиског уверења? Па оцена сведочанских исказа, вештачких мишљења, самог признања окривљениковог.... Све је то давало слободу судијама, коју је пракса Касационог суда, за владе старог законика, гурала напред. Само што сад нови Поступак изрично прокламује ово начело и мора се признати, конзеквентно га спроводи кроз закон, што наравно није био случај са старим законом. И то је само новина.

У другом важном питању, односно потребе увођења државног тужиоштва, не можемо се на жалост сложити са г. Јовановићем. Једнакост странака, која тражи да се равноправно бране пред судом држава и појединац, захтевају императивно институцију државног тужиоштва. Судија ће се увек умети да издигне изнад захтева и државе и појединца, па ће донети своју пресуду по свом уверењу и савести. Држава, као представник општих интереса, тужи квалификујући дело; појединац — окривљени се брани. Ако суд нађе да дело не стоји, он ће окривљеног пресудом ослободити. Неће се дакле упуштати у питање, да ли не стоји друго какво дело у радњи окривљеног. Зашто? Зато што суд не може да цени да ли држава сматра, да треба казнити појединца кад га чак за то дело и не тужи! Најзад, да неко буде осуђен за какво крив. дело, треба да је претходно оптужен за исто. Како га суд може у исто време и оптужити и судити, Али овде нема никакве колизије са начелом материјалне истине. Материјалну истину Суд истражује у сваком случају, за престављено дело. Даље, његова надлежност не иде, али ништа мање.

Државно тужиоштво је скупо, то је тачно, али држави не треба никад да је скупа једна добра институција. Кад се зна, да судови доносе држави велике, управо огромне приходе, онда зашто да се поступа према судовима и судској организацији као према сирочадима. Нека држава укине многе некорисне институције, многа скупа звања, па ће јој бити лакше да нађе буџетске могућности за државно тужиоштво.

Најзад, увођење судије као иследника мора се свесрдно поздравити због свих оних разлога који су постојали за владе ранијег поступка. Са судијом иследником искључени су сви скандали обично везани за истрагу. Истражном материјалу суд приликом суђења мора поклонити веру. Он ће му дати основ да пореди стање изнесено на претресу са стањем непосредно из дела. А савесна истрага је пола суђења.... Да је наш законодавац обишао аустриског законодавца па потражио француског законодавца на пр. он би увео сигурно обавезно присуство адвоката при свима испитима окривљеног. Ту новину, која има смисла са новином истражног судије, треба законодавац исто пре да уведе, а она би одлично ишла уз нови поступак.

Своје Обрасце, г. *Јовановић* је снабдео ванредним предговором. Непријатељ образаца у суђењу, писац их ипак пружа из четири разлога: а) што је форма битна у праву као и садржина, нарочито с погледом на нови Поступак; б) што нови Поступак захтева много више писања од старог, па треба бити кратак а то се постиже кратким обрасцима; в) што се на тај начин најбрже иде изједначењу судске форме у земљи и г) што треба наћи добру форму са судско изражавање.

Нови Поступак је нови закон за целу државу. Приликом његове примене треба заборавити старе мађарске, аустријске или хрватске обрасце, избацили кованице и неологизме изван народног језика, треба говорити чистим народним језиком. „Јер, каже г. *Јовановић* на страни V. и ако по својој природи судски језик и стил морају донекле бити стереотипни, ипак у томе не мора бити претеривања, а још мање угледање на гуђинско. Правнику практичару данас није потребно ни да задивљује лајке својом високоученошћу, нити да их држи у страху неразумљивошћу одлука и написа. Данас је потребно, да сваки и најпростији грађанин *разуме сваку судску одлуку*.” Треба пружити могућност сваком грађанину да може да *разуме шта је суд одлучио и избећи оне комичне ситуације*, да окривљеник не зна, после прочитане пресуде, да ли је слободан или је осуђен! Ми, хвала Богу имамо добро израђен језик. Судски језик се гаји и негује од Карађорђа и кнеза Милоша. У њему је учествовао велики део нашег народа. Нека се на њега угледају и други. Тако се истински може манифестовати љубав за државу и прекинути са прошлошћу која се никад неће више повратити и хвала Богу. А са једним језиком постиже се оно најтрајније, најважније, најблаговторније, духовно јединство.

После свега овога, како не поздравити горње књиге г. *Јовановића*, како их не препоручити сваком оном који хоће да види и хоће да учествује у примени новог Судског кривичног поступка! Оваквим књигама не треба препорука а горња излагања само су последница мисли и идеја које читање њихово побуђује код читаоца. *Др. Видан О. Благојевић, адв.*

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

СКУПШТИНА

Пензионог фонда и Адвокатске коморе у Београду.

Пензион фонд и Адвокатска комора оджаће своје редовне скупштине и то : Фонд 24. а Комора 25. октобра ове године у Београду.

Дневни ред и сва ближа обавештења за обе скупштине публиковаће се у идућем броју Бранича, који ће бити још у првој половини октобра штампан и разаслан члановима.

Уписани у именик адвоката :

1. Поповић Владан Гл. са седиштем канцеларије у Ивањици.
2. Томић Евгеније Др. са седиштем канцеларије у Београду.
3. Стевановић Милен са седиштем канцеларије у Београду.
4. Иванишевић Сима са седиштем канцеларије у Београду.
5. Сремчевић Богољуб М. са седиштем канцеларије у Обреновцу.

Избрисани из именика адвоката :

1. Николић Богдан, због ступања у државну службу.
2. Молеровић-Јовановић Ангелина, због ступања у државну службу.
3. Стојановић Братислав, услед смрти.
4. Протић Милутин, услед смрти.
5. Урошевић Радомир, пошто је погрешно уведен на основу нетачних спискова адвоката Министарства Правде.
6. Тимотијевић Коста, због ступања у државну службу.

Преселили се адвокати :

1. Трифуновић Милан из Београда у Варварин.
2. Поповић Влајко из Београда у Лазаревац.

3. Симић Милан из Паланке у Смедерево.
4. Мијушковић Радован из Ваљева на Уб.

Уписани у именик адв. приправника :

1. Ристић Душан М. на вежби код Демаја Самуила, адв. у Београду.
2. Попс Драгић Радивоје Р. на вежби код Попс Драгића Радослава, адв. у Београду.
3. Марковић Милан П. на вежби код Марковића Петра, адв. у Ваљеву.

Избрисани из именика адв. приправника :

1. Владисављевић Милан, због ступања у државну службу.
2. Савајски Нићифор, по одјави принципала.
3. Томић Евгеније Др. — постао адвокат.

Променили канцеларије адв. приправници :

1. Радојевић Радомир А. био код Атанасијевића Радована у Београду сада код Поповића Владана, адв. у Ивањици.
2. Вучетић Лазар био код Радовића Николе сада код Зорца Винка Др. адв. у Београду.
3. Миловановић Миодраг био код Вукашиница Сретена у Аранђеловцу сада код Поповића Влајка, адв. у Лазаревцу.

КОНГРЕС ПРАВНИКА

4., 5. и 6. октобра ове године одржаће се четврти конгрес правника у Скопљу.

И овај четврти, као и сви ранији, зборови имаће два дела у своме програму.

Први део чисто стручан и научан састављен је из рада у пленуму и секцијама.

На дневни ред стављени су следећи темати:

1) Душанов законик — о коме ће реферисати г. г. Др. Доленц професор права у Љубљани и г. г. Др. Драг. Јанковић и Соловјов проф. права из Београда.

2) Монопол дувана и његова правна природа, — о чему ће реферисати г. Др. Милан Стојадиновић, бивши министар и г. Спиро Перучић генерални секретар Загребачке берзе.

3) Минимум за егзистенцију (§ 471 србијанског грађ. суд. поступка), — о чему ће реферисати г. Др. Драгољуб Аранђеловић, Др. Срећко Зуља, професор права у Загребу и Др. Лудвик Бем, доцент универзитета у Љубљани.

4) Накнада штете проузроковане моторним возилима, о чему ће реферисати г. г. Младен Пливелић, професор права у Загребу, Др. Антон Штухец, Апелациони судија у Љубљани и Др. Видан Благојевић, адв. из Београда.

5) Хипотека на стоци, о коме ће проблему као потпуном новом реферисати два референта, чија ће се имена накнадно утврдити.

Други део збора има за циљ међусобно упознавање наших правника и упознавање јужне Србије. Тако ће цео збор изаћи на Косово Поље и до Грачанице, којом ће приликом походити и нека оближња насељеничка места. Вероватно је да ће и један мањи број моћи отићи и до Кајмакчалана и Охрида.

Сви правници, који желе учествовати на овоме збору морају се пријавити најдаље до 20. септембра са тачним назначењем: занимања, година старости и своје адресе. Уз пријаву морају послати и члански улог. Улог за збор износи за чланове слободних професија 100 динара плус 40 динара за удружење правника а за најближе чланове њихове породице

80 динара; за чланове државне и самоуправне чиновнике улог за збор износи 60 динара плус 40 динара за удружење правника а за најближе чланове њихове породице 50 динара.

Чланови, који су се уписали још у току 1928 год. и 1929. год. послаће само 40 динара на име чланарине за Удружење правника.

Без потпуне уплате целог чланског улога, ни једна пријава неће бити примљена.

Комора жели да што већи број њених чланова учествује на конгресу.

„БРАНИЧ“ ИЗЛАЗИ ЈЕДАНПУТ МЕСЕЧНО

Доноси актуелне чланке на теорије свих правних наука, саопштења на судске и управне праксе, домаће и стране — са коментарима, чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења адвокатских комора, које „Бранич“ имају за свој орган.

Власник и издавач „Бранича“ је Адвокатска комора у Београду, коју претставља председник Обрад Благојевић.

Уредник „Бранича“ је председник Адвокатске коморе у Београду Обрад Благојевић.

„Бранич“ се шаље адвокатима — члановима Коморе бесплатно. За нечланове претплата стаје 120— дин. годишње; за адв. приправнике, судије и судијске приправнике 60— динара годишње; поједини број 10— динара.

„Бранич“ се штампа у штампарији Живка Мацаревића (пређе „Туцовић“), Цара Николе II, ул. бр. 3. (Стан Проте Матеје 42), Телефон 21.129.

Б Р А Н И Ч

Год. XVI (VII) Београд, октобар 1931.

Број 10

УРЕДНИШТВО:
УСКОЧКА УЛ. БР. 2.

ВЛАСНИК И ИЗДАВАЧ:
АДВОКАТСКА КОМОРА У БЕОГРАДУ

ЧЕТВРТИ КОНГРЕС ЈУГОСЛОВЕНСКИХ ПРАВНИКА

Четврти конгрес југословенских правника одржан је у Скопљу од 4. до 6. октобра 1931. год. После Загреба, где је одржан први Збор правника и ударени основи Конгресима правника, Београда, Љубљане и Сарајева, где су одржани први, други и трећи Конгрес правника, избор је за четврти Конгрес срећно пао на Скопље. Царско Скопље, престоница силног Цара Душана, најзначајнијег законодавца наше старе државе, где је донет Душанов законик, споменик правне свести нашег народа, који је далеко надживео Душана и његове правнике и који представља најзначајнији споменик наше славе и наше културе, било је првенствено означено да прими елитни скуп наших правника. И као што су некада велможе и црквени достојанственици, сакупљени око свога господара, дискутовали о правним питањима која су интересовала државу, око Душана, који је њихову ученост ценио и њиховим закључцима давао санкције у своме монументалном Законику, тако су се и правници наши сакупили у истом царском Скопљу, да продискутују о далеко сложенијим и замашнијим питањима и да изрази својим мишљењима даду у закључцима — резолуцијама.

За четврти Конгрес правника, Конгресни одбор је изабрао следеће теме са референтима :

1.) Душанов законик. Референти : г. Др. Метод Доленц, професор правног факултета у Љубљани, г. Др. Драгутин Јанковић, адвокат и хонорарни професор Правног факултета у Београду и г. Др. Алексије Соловјев, професор Правног факултета у Београду.

2.) Монопол дувана и његова правна природа. Референти : г. Др. Милан Стојадиновић бив. Министар финансија и професор Правног факултета у Београду, и г. Др. Шпиро Перучић генерални секретар Загребачке берзе.

3.) Минимум за егзистенцију. (§. 471. срп. грађ. суд. пост.). Референти : г. Др. Драгољуб Аранђеловић професор Правног факултета у Београду, г. Др. Срећко Зуља професор Правног факултета у Загребу и г. Др. Лудвик Бем професор Правног факултета у Љубљани.

4.) Накнада штете проузрокована моторним возилима. Референти : г. Др. Младен Пливерић професор Правног факултета у Загребу, г. Др. Антон Штухеџ апелациони судија из Љубљане и г. Др. Видан О. Благојевић адвокат из Београда.

5.) *Хипотека на стоци*. Референти : г. *Др. Михаило Константиновић* професор Правног факултета у Суботици, г. *Божидар Влајић* адвокат из Београда и г. *Др. Иво Матијевић* судија у Сарајеву.

Конгрес је отворио, у присуству изасланика Њ. В. Краља, изасланика г. Министра Правде, Бана Вардарске бановине, декана Филозофског факултета у Скопљу, председника Скопљанске општине и врло великог броја правника из целе земље, г. *Др. Драгољуб Аранђеловић*, председник Конгресног одбора, говором, у коме је подвукао значај Скопља за нас правнике, истичући важност Душановог законика. У поздравним говорима г. *Александра Андрејевића* апелационог судије из Скопља, г. *Живојина Лазића* Бана Вардарске бановине и почасног председника Конгреса, г. *Мирка Кузмића* изасланика г. Министра правде, г. *Јосифа Михайловића* председника Скопљанске општине, г. *Русомира Јанковића*, председника Удружења судија и г. *Др. Јанка Жировника* у име Савеза адвокатских комора, истицан је значај Скопља за правнике.

Потом је се прешло на прву тачку рада, читање реферата г. *Д-р Мегода Доленца*, у највећој пажњи. Одсуством другог референта г. *Д-р Драгомира Јанковића* адвоката и хонорарног професора Правног факултета из Београда, који је поднео оставку на чланство у Конгресном одбору и повукао свој реферат, због једног инцидента Конгрес је лишен сарадње једног од најистакнутијих референата.

Остали реферати читани су по секцијама.

Веома интересантан, документован и значајан реферат г. *Д-р Милана Стојадиновића* о Монополу дувана и његовој правој природи, нарочито за Јужну Србију, саслушан је са великом пажњом. Готово без дискусије, усвојен је његов предлог за резолуцију — јер други референт г. *Д-р Шпиро Перућић* није дошао, па је прочитан само закључак из његовог реферата — који гласи :

„Конгрес правника исказује жељу да се измени закон о Монополу дувана у смислу слободне производње и слободног извоза дувана. Прерада дувана и продаја у земљи да остану и даље у рукама државног монопола.“

Овој је секцији председавао г. *Младен Трајановић*, председник Апелационог суда у Скопљу.

У секцији која је се бавила питањем минимума за егзистенцију, саслушана су опширна и сјајно документована разлагања г. г. *Д-р Аранђеловића*, *Д-р Зуље* и *Д-р Бема* са закључцима често противним једни другима, па је настала дискусија, која је у главном истакла два екстремна становишта наших правника : србијански правници били су за одржавање и спровођење у изједначеном законодавству §. 471. грађ.

суд. поступка. Словеначки правници били су одсудно противни томе. Хрватски правници су били за једно средње решење : не за проширење §. 471. грађ. суд. пост. већ за заштиту минимума егзистенције прилагођеном приликама сваке покрајине. Било је и предлога да се законодавним путем уведе принцип заштите минимума егзистенције земљораднику а да се покрајинским — бановинским законодавством — уредбама које би важиле само за дотичну бановину — уводи закон у живот према локалним потребама. Пред перспективом да пропадне закључак секције по овом важном питању, а да не би дошло до надгласавања, г. *Михаило Златановић*, старешина Среског суда за град Београд, предложио је резолуцију, која је најзад, готово једнодушно прихваћена, а која гласи :

„Конгрес правника сматра да у новом закону по ступању на снагу закона о извршењу и обезбеђењу треба унети одредбу која ће у целој земљи обезбедити земљораднику минимум за егзистенцију. Ближи детаљи препуштају се надлежним законодавним телима.“

Овој је секцији председавао г. *Д-р Јосип Шиловић*, професор Правног факултета у Загребу.

Секција за Накнаду оштете проузроковане моторним возилима, привукла је приличан број правника. После исцрпних реферата г. г. *Д-р Пливерића* и *Д-р Штухеца* и кратког извода из реферата потписатог, из којих су конгресисти могли добити слику о правним проблемима које горње питање поставља, дискусија је вођена у главном око тога, да ли моторном возилу треба дати шири смисао и под овим појмом обухватити и жељезнице, ваздухоплове, бродове или се само ограничити на аутомобиле. Како су референти, радећи независно један од другог, предложили разне нацрте за резолуцију, то су се претходно сложили у тексту резолуције, која их је задовољила, пошто третира ово питање начелно, без улажења у детаље, па су тај текст предложили, што је секција усвојила, а он гласи :

„1) Потребно је да се питање накнаде штете узроковане моторним возилима уреди законским путем, јединствено за читаво подручје Краљевине Југославије, уколико то већ није до сада учињено.

2) Законска одговорност за ове штете нека — отступом од начела кривње, прихваћеног у постојећим грађанским законима — не буде зависно од доказа кривње, већ нека буде пооштрена у правцу каузалне одговорности.

3) Код поближег одређења ове одговорности могу се узети у обзир посебне прилике, околности и својства разних врста моторних возила.

4) Најхитније је потребно јединствено законско нормирање одговорности за штете узроковане копненим моторним возилом (аутомобилом). Као основица томе закону могао би послужити онај закон од 9. августа 1908. године, који код нас важи на словеначко-далматинском правном подручју уз потребите промене и допуне (на пример, облигаторно осигурање за накнаду штете)."

Овој је секцији председавао г. Д-р Станко Лапајне, професор Правног факултета из Љубљане.

Најзад, у секцији за Хипотеку на стоци, референти г. г. Д-р Михаило Константиновић, Божидар Влајић и Д-р Иво Матијевић, изложили су своја гледишта по овом потпуно новом питању, које је се поставило са привидном кризом и потребом да привредник нађе погодан кредит на стоку без депосесије. После кратке дискусије, усвојена је резолуција, предложена од референтата, а која гласи :

"Поред ручне залоге потребно је омогућити залагање стоке без депосесије залагача. Питање увођења хипотеке на стоку у наше законодавство треба решавати заједно са питањем увођења мобиларне хипотеке за друге могуће случајеве, а у вези са читавим системом заложног права у јединственом Грађанском закону."

Овој је секцији председавао г. Русомир Јанковић, судија Касационог суда у Београду.

Све су горње резолуције, прихваћене од секција, примљене од пленума Конгреса, на завршној седници, без икакве дискусије, аklamацијом.

Поред тога, Конгрес је срдечно поздравио г. Барилку, представника чехословачких правника из Братиславе и по његовом предлогу донео следећу резолуцију :

"Четврти конгрес југословенских правника са одушевљењем поздравља идеју изражену на састанку правника словенских држава у Братислави да се ускоро одржи у Пољској или Чехословачкој први Конгрес словенских правника."

Најзад је изабрана аklamацијом, на предлог г. Михаила Златановића, нова Управа конгреса, у коју су ушли : председник г. Д-р Иво Политео, адвокат из Загреба; подпредседници : г. Д-р Милан Стојадиновић, Министар на расположењу и г. Д-р Јанко Жировник, адвокат из Љубљане. За чланове Сталног конгресног одбора изабрани су : г. г. Д-р Јосип Шиловић, Д-р Драгољуб Аранђеловић, Д-р Метод Доленц, Д-р Срећко Зуља, Д-р Иван Суботић, Д-р Видан О. Благојевић и Људевит Јанек.

По завршеном Конгресу, конгресисти су обишли Скопље и видели његове знаменитости, затим су отишли на Косово,

где им је објашњена косовска битка, посетили Гази Местан, Муратово тулбе, Приштину и Грачаницу, па се поделили у две групе: једни су посетили Косовску Митровицу, Пећ и Дечане а други Битољ, Охрид Дебар и Тетово, свуда срдачно дочекани од колега правника и грађанства.

Конгресни одбор издаће у најкраћем времену *Споменицу* у којој ће бити објављени сви реферати и рад на Конгресу. Али, да конгресисти не би били сасвим неупућени у питања стављена на дневни ред Конгреса, Конгресни одбор је објавио *Основе реферата и кореферата*, са закључцима и предлозима за резолуције и раздао свима учесницима Конгреса.

Четврти Конгрес правника, може се слободно рећи, потпуно је успео. Скопље је се достојно одужило успомени на великог цара Душана, примајући свесрдно правнике из целе наше земље на Конгрес. У историском оквиру наше старе славе, у Душановом Скопљу, на Косову, пред светињама Грачанице, Дечана, Св. Наума, Св. Јована Бигорског, примани и дочекивани свесрдно и братски, конгресисти су осетили сву значајност свога позива и сву величину и снагу традиција Јужне Србије. Отишли су уверени, да основ наше државе почива на Југу где је право изражено у Душановом закону послужило као темељ оне старе средњевековне државе, из које је поникла наша данашња. То је највиши резултат који може један Конгрес постићи.

Октобра 1931. год.
Београд

Д-р Видан О. Благојевић,
адв.

СКУПШТИНА ПЕНЗИОНОГ ФОНДА

На основу §§ 17. и 18. правила пензионог фонда, Управни одбор фонда решио је : да се у Београду на дан **24. октобра 1931. год.** у 9 часова пре подне одржи

РЕДОВНА СКУПШТИНА ПЕНЗИОНОГ ФОНДА

у сали Окружног суда за округ београдски са овим дневним редом :

- 1) Саопштења претседништва фонда и предавање пуномоћја у смислу § 15. правила;
- 2) Извештај Управног и Надзорног одбора о раду и давање разрешнице;
- 3) Предлог прерачуна - буџета за 1932. год. ;
- 4) Предлог Управног одбора о измени и допуни правила;
- 5) Предлози у смислу § 18. тач. 8. Правила.

У случају да на ову скупштину не дође довољан број чланова, онда ће се друга скупштина одржати на дан **15. новембра т. г.** у 9 часова пре подне у означеној сали па ма колико било присутних чланова фонда, према § 19. правила.

Претседник,

Мил. П. Драговић, с. р.

Секретар,

Јов. М. Велимировић, с. р.

СКУПШТИНА АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У БЕОГРАДУ

У смислу § 44. слова з) Зак. о адвокатима и § 9. пословника коморе, а на основу одлуке Одбора Коморе од 9. септембра 1931. год. сазивам трећу редовну скупштину чланова Коморе за недељу **25. октобра 1931. год.** у 9 часова у сали Окружног суда за округ београдски са овим дневним редом:

- 1) Отварање скупштине и саопштења претседника;
- 2) Избор три оверача записника и три бројача гласова;
- 3) Извештај Одбора Коморе о раду;
- 4) Решавање о буџету за 1932. годину;
- 5) Избор шест чланова Дисциплинског већа;
- 6) Питања и предлози у смислу § 11. пословника Коморе.

Претседник,

О. Б. Благојевић, с. р.

На молбу Коморе Господин Министар Саобраћаја одлуком својом МСБр. 24878. од 1. октобра тек. год. одобрио је

члановима учесницима на овој скупштини као и учесницима на скупштини пензионога фонда, која ће се одржати дан раније — 24. октобра тек. год. повластицу у пола цене на државним жељезницама и државним бродовима. Чланови ће на полазној станици купити целу карту, која ће им важити и за повратак уз потврду претседништва скупштине, да су били на истој.

Ова повластица важи од 21. до 28. октобра ове године закључно у II и III класи железницом и I и II класи бродом.

Извештај

Управног Одбора Пензионог Фонда Адвокатске Коморе у Београду подиет I редовној скупштини, одржаној у згради окружног суда за округ Београдски на дан 24. октобра 1931. год. у Београду.

Претседник Управног Одбора г. Милан Драговић, адв. из Београда, који је са часништвом Управног Одбора изабран на скупштини 10. маја 1931. год. сазвао је седницу Управног Одбора на дан 12. маја 1931. год. на којој је извршено конституисање Управног Одбора. За потпретседника је изабран г. Момчило Јанковић, адвокат, за секретара г. Јован М Велимировић, адв. и за благајника Милан Тадић, адв. сви из Београда.

По конституисању Управа Фонда је приступила детаљној организацији Фонда и у том циљу одржано је до данашње скупштине 15 седница. Седницама су присуствовали претседник или делегат Надзорног Одбора и повремено претседник Адвокатске Коморе.

За отправљање послова у Фонду Управа је узела само једног чиновника са 1500.— дин. месечне плате и једног служитеља са 800.— динара месечне плате. А и у осталим расходима Управа се држала стриктно штедње, што је код оваквих установа неопходно потребно нарочито у почетку рада.

Фонд је у смислу правила отпочео да функционише од 1. маја 1931. год. и Управа је позвала чланове да се у смислу § 4 правила пријаве по нарочитом формулару са личним и породичним подацима.

Према подацима из Адвокатске Коморе било је уписано у именик адвоката 676 чланова.

Од ових поднели су пријаву 410 чланова, а нису се пријавили 266.

Као што ће те из рачунског извештаја видети број чланова, који у опште не плаћају своје улоге поклапа се са бројем чланова који нису поднели пријаве, из чега Управа изводи закључак о извесној апстиненцији ових чланова.

У току рада било је случајева преласка из једног платежног разреда у други. Прелазе у више разреде Управни Одбор

одобравао је у колико су лекарска уверења, прописана правилима била повољна и у колико је Управни Одбор налазио да је у интересу Фонда. Прелазе из вишег платног разреда у нижи Управни Одбор одобравао је по правилима.

Ради упрошћавања рада и уштеде у административним трошковима одлучено је: да чланови своје улоге шаљу само преко Поштанске Штедионице и да благајник према извештајима ове спроводи књижења а новац да подиже и полаже Државној Хипотекарној Банци на приплод. На тај начин Поштанска Штедионица је у ствари ручна благајна, преко које се може увек вршити контрола новчаног обрта, а Државна Хипотекарна Банка остаје као главна благајна. Код благајника остају најмање суме потребне за дневне исплате. Као што ћете видети из рачунског извештаја код Држ. Хип. Банке има на уложној књижици Бр. 40444 динара 444403, код Поштанске Штедионице дин. 21.217.25. Свега Динара готовине 466749.73.

У току рада обратиле су нам се Адвокатске Коморе у Скопљу и Подгорици и предложиле нам да извршимо осигурања њених чланова преко нашег Пензионог Фонда. Ми смо прихватили тај предлог, пошто би повећање броја чланова ишло на ојачање самога фонда и предложили овим коморама, да с обзиром на § 118 зак. о адвокатима издејствују потребно одобрење од стране Господина Министра Правде.

Молимо Скупштину да ово прими к знању и да начелно одобри пријем у чланство овога фонда и адвокате чланове Скопске и Подгоричке Адвокатске Коморе у колико би Господин Министар Правде овакав поступак одобрио.

Према броју уписаних чланова и платажним разредима принос фонда имао је бити дин. 149050 месечно, док је овај принос, као што ће те видети из рачунског извештаја, износио око 100.000.— динара месечно.

Управа је слала опомене свима члановима који су у задужењу са уплатама, али је одзив по овим опоменама био скоро никакав од оних чланова, који се нису ни пријавили.

До данас Фонд је имао два смртна случаја г. г. Милутина Протића и Васу Симића, бив. адв. из Београда.

Фонд има једног члана г. Димитрија Сечанског, адвоката из Неготина, који ужива инвалидску ренту у 900.— дин. месечно почев од 1. јула 1931. године.

Постоји још једно тражење инвалидске ренте од стране г. Тихомира Петровића, адвоката из Књажевца, кога је Управни Одбор одбио, али Избрани Суд по жалби г. Петровића још није донео одлуку.

Како је обезбеђење адвоката новина за цео сталеж, то су се у току рада морала појављивати разна питања код свих фондова у земљи. Да би се постигао бар једнообразан рад код свих фондова, ако још није могуће образовање једнога

фонда, Загребачки Пензионни Фонд је сазвао за 20. септембар 1931. год. конференцију претставника свију фондова на коју су дошли поред наших и претставници Љубљанског, Загребачког и Сарајевског пензионог фонда. Наши су претставници по одобрењу заступали и Скопљанску Адвокатску Комору.

Већина важних питања решена је на овој конференцији у сагласности и потребне измене правила унесене су у предлог о измени правила.

На конференцији је нарочито и од стране два стручњака истакнута опасност по Фондове од нуредног плаћања чланства и облигатног ношења свих ризика за ове чланове.

На основу досадашњег искуства и искуства осталих пензионих фондова, а нарочито љубљанског пензионог фонда који постоји већ 2 године и мишљења стручњака Управни Одбор дошао је до закључка да стабилност Фонда захтева неминовно :

1. Да се смање обавезе Фонда према члановима;
2. Да се права могу стећи само по испуњењу обавеза према Фонду, што у досадашњим правилима није постојало;
3. Да се пропишу најстрожије санкције према члановима који не одговарају својим обавезама.

По тач. 1. и 2. закључка Управа је унела потребне измене у предлогу о измени правила, а по трећој тачци Управа је поред предложених измена, у споразуму са осталим пензионим фондовима умолила Одбор Адвокатке Коморе у Београду да предложи Господину Министру Правде измену §§ 55 и 56 закона о адвокатима, у циљу ефикасније заштите интереса Фонда.

Рачунски извештај

На дан 1. маја било је чланова уписаних у списак Адвокатске Коморе у Београду који су према правилима Фонда постали његови чланови 676

У току 5 месеци отпало је чланова 11

остало 665

У току 5 месеци рада приновљено чланова 11

На дан 30. септ. 1931. год. било чланова Фонда 676

Одмах у почетку рада свима члановима послат је пријавни лист за личне и породичне податке који су они имали попунити и послати Фонду ради уписа у регистар чланова.

До 31. маја 1931. год. као одређеног рока за подношење пријава поднели су пријаве и пријавили су се :

За I платежни разред од 500.— дин. месечно . . . . . 81 чл.

За II платежни разред од 400.— дин. месечно . . . . . 25 чл.

За III платежни разред од 300.— дин. месечно . . . . . 54 чл.

За IV платежни разред од 250.— дин. месечно	23 чл.
За V платежни разред од 200.— дин. месечно	43 чл.
За VI платежни разред од 150.— дин. месечно	159 чл.
	385 чл.

Осталих . . . . . 291 чл.
 нису поднели пријаве па су према §§ 4 и 28 правила уписани
 у последњи VI платежни разред. У току рада примљено је
 још 25 пријава, тако да данас има 410 пријава.

На дан 30 септембра било је уписаних чланова :

Плат. раз.	Просечна старост		Просечна старост		Просечна старост
I 81 чл.	44,4	са жена 72	39,1	и деце 111	10,2
II 24 чл.	42,2	са жена 20	33,8	и деце 28	8,2
III 55 чл.	40,8	са жена 44	35,1	и деце 61	7,8
IV 24 чл.	43,—	са жена 19	38,6	и деце 30	9,2
V 45 чл.	40,6	са жена 35	33,5	и деце 46	8,7
VI 447 чл.	42,—	са жена 121	37,1	и деце 126	8,9

Подаци у погледу просечне старости чланова обрачунати су према подацима из 410 пријавних листова и 167 листа од Адвокатске Коморе, дакле за укупно 577 чланова. И ако недостају подаци за 99 чланова ипак се просечна старост може сматрати као тачна.

Подаци у погледу броја жена и деце и њихове просечне старости израчунати су према 410 пријавних листова и као такви не могу се сматрати као тачни. Неопходно је нужно да се од свих чланова прикупе тачни лични и породични подаци, јер би се тек тада могла потпуно проконтролисати математичка основа Фонда.

Према подацима из пријава и Адвокатске Коморе општи распоред по годинма старости рачунајући за 577 чланова износи :

од 25—30 год. стар.	30 чл.	од 50—55 год. стар.	45 чл.
од 30—35 год. стар.	158 чл.	од 55—60 год. стар.	31 чл.
од 35—40 год. стар.	120 чл.	од 60—65 год. стар.	28 чл.
од 40—45 год. стар.	81 чл.	од 65—70 год. стар.	9 чл.
од 45—50 год. стар.	73 чл.	од 75—80 год. стар.	2 чл.
те је просечна старост чланова 42 године.			

Од укупног броја чланова одговорили су свима својим обвезама на дан 30 септембра 1931 год. . . . . 240 чл.

Заостали са уплатама : за 1 месец . . . . . 107 чл.

2 месеца . . . . . 17 чл.

3 месеца . . . . . 27 чл.

4 месеца . . . . . 34 чл.

Нису ни један улог положили . . . . . 251 чл.

---

676 чл.

Уписнину је уплатило чланова	405
а није уплатило чланова	271
Према броју уписаних чланова и платежним разредима Фонд је на дан 30 септембра требао да инкасира :	
На име чланских улога	744.100.—
На име уписнине	34.350.—

Свега дин. . . . . 778.450.—

Међутим Фонд је наплатио према књизи благајне :	
на име чланских улога динара	450.585.—
на име уписнине динара	20.250.—
	<u>470.835.—</u>

Према томе на дугу код чланова има . . . . . дин. 307.615.—

За време од 1. маја 1931. год. до закључно 30 септембра
1931. год. Фонд је наплатио :

1. Чланских улога	450.585.—	
2. Уписнине	20.250.—	
3. Улога по § 5 тач. 2 (доплата за у- живање старачке ренте) од Алексе Димитријевића, адв. из Крагујевца	12.000.—	
од Душана Николића адв. из Крушев- ца	8.000.—	
од Милана Стојадиновића адв. из По- жаревца	30.000.—	
од Драгољуба Д. Марковића адв. из Краљева	15.625.—	
4. Камата	812.—	
5. На рачун Адвокатске Коморе	180.—	
6. Добротворни улог од г. Ј. К. Стоја- новића, адв. из Београда за пок. Братислава Стојановића, адв.	1.000.—	538.452.—

За исто време Фонд је издао на име:

1. Плате	9.680.—	
2. Канцеларијског материјала	9.689.50	
3. Намештаја	11.196.—	
4. Кирије	12.500.—	
5. Дијурне члановима Управе из Уну- трашњости	13.375.—	
6. Опште режије	12.561.77	
7. Инвалидске ренте	2.700.—	71.702.27

Остатак у Дин. 466.749.73

налази се и то :

1. Код Државне Хипотекарне Банке на уложној књижици Бр. 40444	444.403.—	
2. Код Поштанске Штедионице	1.129.48	
3. У каси	21.217.25	466.749.73

Књиге се воде по систему двојног књиговодства. Главна
књига потврђена је од стране Адвокатске Коморе. Стање

Фонда — биланси састављају се сваког месеца и уносе у књигу стања коју сваког месеца потписују чланови Управног Одбора, а прегледају, сравњују са књигама и документима и оверавају чланови Надзорног Одбора.

Подносећи скупштини целокупан извештај о раду за време од 1. маја 1931. године до 30. септембра 1931 год. Управни Одбор моли Скупштину, да по саслушању извештаја Надзорног Одбора прими предњи извештај, одобри рачуне за протекло време и изда разрешницу Управном и Надзорном Одбору за рад и поднете рачуне.

Секретар,

Јован М. Велимировић, с. р.

Претседник,

Милан П. Драговић, с. р.

Благајник,

Милан Тадић, с. р.

Ч л а н о в и :

Павле Тодоровић, с. р.

Момчило Јанковић, с. р.

Никола Распоповић, с. р.

Миољуб Л. Мишић, с. р.

Димитрије С. Крчевинац, с. р.

Стојан Нешић, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

Надзорног Одбора Пензионог Фонда Адвокатске Коморе у Београду, поднет првој редовној скупштини чланова, одржаној 24 октобра 1931 год.

Надзорни одбор Пензионог Фонда, изабран на ванредној скупштини 10. маја 1931. год. конституисао се на седници од 12. маја т. г. изабравши себи за претседника г. д-ра Душана Пелеша, а за његовог заменика г. Трипка Жугића.

Надзорни одбор је вршио своје дужности на седницама на којима је сваког месеца прегледао и потписивао месечна стања Пензионог Фонда.

Тако исто надзорни одбор је преко свога претседника и заменика присуствовао седницама управног одбора.

Предложени биланс Надзорни одбор је прегледао, сравнио са књигама и документима и нашао да се потпуно слаже, па га је одобрио.

Молимо скупштину да прими предложени биланс и да

изда разрешницу Надзорном одбору за рад од 1. маја 1931. год. до закључно 30. септембра 1931. год.

10. октобра 1931. год.

Београд.

Претседник,

Др. Душан Пелеш, с. р.

Ч л а н о в и :

Трипко Жугић, с. р.

Тихомир Н. Милисављевић, с. р.

Чедомир Р. Јоцић, с. р.

Михаило Ж. Мијушковић, с. р.

Драгомир Бошковић, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

Избраног Суда Пензионог Фонда Адвокатске Коморе у Београду, поднет Управи Пензионог Фонда

По захтеву управе Фонда у акту од 9. т. м. Бр. 635, Изабрани Суд Пензионог Фонда Адвокатске Коморе у Београду подноси овај извештај о своме раду у текућој години :

1) Избрани Суд добио је у току године само један спор на пресуђење у кругу његове компетенције. Актом од 23. јула 1931. год. бр. 503 Управа Пензионог Фонда упутила му је на рад спор по тужби г. Тихомира Р. Петровића, адвоката у Књажевцу, противу Пензионог Фонда, пошто је изјавио жалбу противу решења управе Фонда, којим је одбијен од тражења инвалиднине. Избрани Суд није још донео одлуку по овом предмету, пошто спор још није био извиђен и готов за одлучивање.

2) У току горњег извиђања спора осетила се је празнина у погледу поступања Суда, јер за поступак не постоји никакав Правилник, у коме би били изложени процесно правни принципи или се бар избрани Суд овлашћивао да примени какав сличан поступак. Као што је управи познато Београдске коморе : Трговачка, Индустриска и Занатска имају своје професионалне судове, за које су прописале сходне поступке за спорове, те је Избраном Суду част предложити Управи, да овогодишњој редовној скупштини Пензионог Фонда поднесе предлог, којим ће она овластити Управу да са Избраним Судом изради поступак за Избрани Суд са обавезном снагом, јер у намераваоном предлогу за измену правила о томе ништа не помиње.

Београд, 12. октобра 1931.

За Избрани Суд судија,

Војислав Милошевић, с. р.

ПРОРАЧУН ПРИХОДА И РАСХОДА

Пензионог Фонда Адвокатске Коморе у Београду за октобар, новембар и децембар 1931 год. и целу 1932 год. поднесен првој редовној скупштини чланова, одржаној 24 октобра 1931 год.

I. Приходи:

1. Редован улог 676 чланова за 15 месеци по 149.050.— Дин месечно	Дин. 2,235.750.—
2. Неплаћена уписнина и улози до 30. сеп. тембра 1931. год.	„ 307.615.—
Укупно прихода	Дин. 2,543.365.—

II. Расходи:

1. На име кирије за 15 месеци	Дин. 30.000.—
2. На име плате за 15 месеци	„ 40.000.—
3. На име канцелариског материјала, огрева, осветл., поштарине и опште режије	„ 20.000.—
4. На име дијурне и путних трошкова члановима управе из унутрашњости	„ 30.000.—
5. На име лекарских прегледа и ванредних издатака	„ 20.000.—
Укупно расхода	Дин. 140.000.—

Издаци на ренте не излажу се у прорачуну, пошто су то издаци који се не могу предвидети, а правилима Фонда тачно су утврђени.

Секретар,

Јован М. Велимировић, с. р.

Претседник,

Милан П. Драговић, с. р.

Благајник,

Милан Тадић, с. р.

Чланови:

Момчило Јанковић, с. р.

Никола Распоповић, с. р.

Миољуб Л. Мишић, с. р.

Димитрије С. Крчевинац, с. р.

Стојан Нешић, с. р.

Павле Тодоровић, с. р.

ПРЕДЛОГ

Управног одбора Пензионог фонда Адвокатске Коморе у Београду за измену правила, поднесен *I* редовној скупштини.

§ 2. Остаје непромењен, али му се додаје *III* и *IV* став, који гласе :

Лица, која постану адвокати после ступања на снагу ових измена, а старија су од 55 година, не могу бити чланови фонда.

§ 2а

По одредбама ових правила, фонд може у своје чланство примити колективно и чланове других адвокатских комора.

§ 3. Остаје цео, само се у тач. 3, на крају, додаје нов став, који гласи :

Први посмртни улог плаћа се при упису у чланство, а садашњи чланови имају исти уплатити у року за месец дана по ступању на снагу ових измена.

§ 4. Остаје цео, само му се на крају додаје нов став, који гласи :

Обавеза на плаћање улога наступа даном положене заклетве и наплаћује се за цео месец у коме је заклетва положена.

§ 5. мења се цео и гласи :

Чланови фонда уживају следећа права :

1) У случају неспособности за вршење свога позива на инвалидну ренту у шестоструком износу у § 4. ових правила предвиђених месечних улога, т. ј. 3.000.—, 2.400.—, 1.800.—, 1.500.—, 1.200.— или 900.— динара, ако су уплаћивали 10 година у фонд.

Чланови фонда који су у фонд уплаћивали од 5—10 година, уживаће инвалидну ренту у петоструком износу а чланови испод 5 година уплаћивања у четвороструком износу.

Чланови фонда који су били старији од 55 година на дан ступања у чланство фонда, ако желе уживати инвалидну ренту, дужни су, у року од три месеца по ступању на снагу ових измена, да уплате, или се обвезу да уплате у најдужејем року од три године дана, цео улог за оно време за колико су старији од 55 година. Начин уплате одређује управни одбор.

Право на инвалидну ренту има онај адвокат, који је телесно или душевно неспособан за вршење свога редовног адвокатског позива дуже од шест месеци, па га заиста и не врши ни лично, ни преко заменика, нити особља своје канцеларије, и који је испунио своје обавезе према фонду.

Право на инвалидну ренту стиче члан са даном наступеле неспособности за вршење позива, односно са даном престанка рада његове канцеларије, а исплата наступа по доношењу пуноважне одлуке, којом се ова регулише.

Вероватност погоршања здравственог стања и опасности по живот услед рада не даје право на ову ренту, ако у времену прегледа не постоји и сама инвалидност.

Члан фонда коме је досуђена инвалидна рента дужан је у року за 30 дана по пријему решења о регулисаној ренти, одјавити своју канцеларију и у истом року поднети доказ управном одбору фонда о томе, када ће му се тек почети исплаћивати ова рента. Не учини ли то у овом року, губи право на досуђену му ренту и исту не може тражити за време од три месеца. При новој молби не може му се досуђивати рента за време пре подношења нове молбе.

За време док члан прима инвалидну ренту ослобођен је плаћања свих улога фонду.

Престанком неспособности престаје и право на инвалидну ренту. Управни одбор фонда може у свако доба наредити нов лекарски преглед члана фонда, ради утврђивања, дали још постоји неспособност за обављање адвокатури.

Издатке за лекарски преглед при захтеву инвалидне ренте сноси фонд, ако се утврди неспособност, у противном, те издатке сноси члан који је преглед захтевао. Издатке за прегледе које наређује управни одбор сноси увек фонд.

Ако се утврди да члан фонда, који ужива инвалидну ренту ради адвокатуру, било лично, било преко помоћног особља, или да ради ма какав други посао, онда губи право на исту и дужан је вратити фонду све што је примио на име ренте са 6% год. камате и платити све неплаћене улоге са 6% год. камате.

2) У случају навршене шесет пете године старости и најмање десет година чланства и улагања у фонд, на старачку ренту у четвороструком износу у § 4 ових правила наведених месечних улога. Са сваком навршеном даљом годином чланства и улагања, до навршених 20 година улагања, старачка рента повећава се са 10% од месечних улога, а са сваком даљом навршеном годином чланства и улагања преко 20 година, старачка рента повећава се са 20% од месечних улога, тако да после 25 година чланства и улагања има шестоструки месечни улог као старачку ренту, као највећу ренту која се може добити.

Чланови фонда који су на дан ступања у чланство били старији од 55 година, да би стекли право на ову ренту и без 10 година чланства, имају право, да у року од три месеца од ступања на снагу ових измена, уплате или се обвежу да уплате у најдужем року од три године, све улоге за оно време за колико су старији од 55 година. Начин уплате одређује управни одбор.

Ако су ови чланови ову разлику уплатили ради стицања права на инвалидну ренту, не плаћају је за старачку ренту и обратно.

Право на старачку ренту има члан, ако је испунио све своје обавезе према фонду и ако престане са обављањем адвокатуре, од ког му дана право на исту тече.

3) Кад члан фонда умре, онда његова удова, која је с њим живела у брачној заједници до дана смрти, ако ње нема, онда незбринута деца (§ 5 т. 5), ако њих нема, онда родитељи и збринута деца заједно, а ако и ових нема, онда лице, које је члан фонда писмено именовао непосредно управном одбору фонда, добијају помоћ онолико пута по 50.— динара, колико има чланова фонда, по одбитку 10% у крист фонда за његове трошкове и одбитку износа погребних трошкова, које фонд по поднетим рачунима и оцени истих накнађује лицу, које се о погребу старало.

Ако по смрти члана фонда остане удова са незбринутом децом члана фонда из претходних бракова, онда ову помоћ удова дели са свом децом сразмерно броју незбринуте деце.

Пошто је ово колегијална помоћ коју дају лично чланови фонда, то у случају неспоразума међу заинтересованима о томе коме се иста има исплатити, одлучиваће по слободној оцени, заснованој на утврђеним чињеницама и начелу правичности, управни одбор фонда, против чије се одлуке може у року од 15 дана по пријему исте, поднети тужба изабраном суду пензионог фонда. Одлука изабраног суда извршна је и против исте се не може употребити никакво правно средство.

Сви заинтересовани за ову помоћ и накнаду погребних трошкова, дужни су управном одбору фонда поднети своје пријаве за исту у року од месец дана од дана смрти члана фонда. Не учине ли то у овом року, не могу чинити никакве примедбе на већ исплаћену ову помоћ и погребне трошкове лицима, која су се пријавила, нити је управни одбор фонда дужан да по званичној дужности утврђује и проверава ко има право на ову помоћ и накнаду.

Ако се нико од заинтересованих не обрати управном одбору фонда за ову помоћ и накнаду погребних трошкова у року од године дана од дана смрти члана фонда, цела ова сума иде у корист фонда.

4) Остаје непромењена. . . . .

5) I „став“ брачна деца члана фонда . . . . . до закључно; или 225.— динара“ остаје непромењен.

II став. После речи „одмеравања“ долази запета, а за тим нова реченица, која гласи :

али овако одмерена рента припада свој деци.

На крају ове тачке долазе нови ставови, који гласе :

Ако су муж и жена чланови фонда, њихова деца имају права на дечију ренту и по оцу и по мајци.

Иста права уживају и усвојена деца члана фонда, који је био члан фонда најмање десет година после усвојења, и редовно плаћао улоге.

Права из овог параграфа стичу се искључиво одлуком управног одбора на основу пријаве која му се мора поднети.

§ 6. мења се само у овоме :

У II реченици, после речи : доплате сву разлику између нижег и вишег платежног разреда — умеђу се речи : са 6% год. камате, обрачунате шестомесечно.

У III реченици, место речи : „Ако члан фонда умре“ ставити речи :

Ако се члан фонда убије,
Остало све остаје.

§ 10. мења се само у следећем :

На крају I реченице, додају се нове речи :
и управни одбор га прими.

§ 11.

Додаје се после I става, следећи став :

Ако је члан фонда на дан смрти остао у закашњењу са плаћањем улога дуже од 3 месеца, а није уплатио своје улоге за пуних 10 година, корисници и овлашћеници из § 5 ових правила губе сва права из тога параграфа, а од уплаћених улога вратиће им се 80% без интереса.

Остали пасуси остају.

§ 13.

Додају се, у тач. 2) после речи : у непокретности : нове речи :

и хипотекарне зајмове првенствено адвокатима до 40% од вредности хипотекованог добра.

Остало све остаје.

§ 15.a (нов члан) који гласи :

Рачунска година поклапа се са календарском годином :

§ 16. мења се у следећем :

I став гласи :

На скупштини имају активно и пасивно изборно право и право учешћа само чланови фонда, који нису у задоцњењу са плаћањем улога за време дуже од 2 месеца.

II став остаје.

§ 17. мења се у овоме :

Место речи : Редовна скупштина се сазива сваке године у Београду у месецу ОКТОБРУ ставити :

Редовна се скупштина сазива сваке године у Београду најдаље до краја априла.

Остало све остаје.

§ 18. Мења се само :

У тач. 3) додаје се на крају :

до одобрења новог прорачуна важи одобрени прорачун из прошле године.

Остало све остаје.

§ 19.

После речи : десетина адвоката чланова фонда: — додаје се :

с правом учешћа на скупштини — § 16,

а после речи : трећина адвоката чланова фонда; — додаје се:

са правом учешћа на скупштини — § 16.

§ 24. мења се у следећем :

Почетак има да гласи :

Противу одлуке управног одбора може се поднети тужба изабраном суду . . . . .
(остало остаје.)

На крају овог пасуса, додаје се ова реченица :

Трошкове изабраног суда сноси крива страна.

§ 26.

Мења се и гласи :

Одбор адвокатске коморе у Београду има право распусти управу фонда (Управни и надзорни одбор и избрани суд) кад дисциплинско веће адвокатске коморе одлучи :

1) Да се управа огрешила у свом пословању, којим је злонамерно, или из великог небрежења нашкодила интересима фонда и

2) Да је управа прекорачила делокруг рада датог јој овим правилима.

У случају распуштања управног одбора његове послове води одбор адвокатске коморе, који мора за 15 дана позвати скупштину ради избора целе управе. Та се скупштина мора одржати најдаље за месец дана по позиву а њој председава председник односно заменик председника адвокатске коморе. У случају распуштања надзорног одбора или изабраног суда њихове функције преузеће дисциплинско веће адвокатске коморе до идуће редовне скупштине фонда, на којој се мора извршити избор распуштених органа.

§ 27. остаје.

са додатком на крају; на основу § 119 зак. о адвокатима.

§ 28. остаје, али му се додаје нов став, који гласи :

Сваки адвокат уписан у именик адвокатске коморе у Београду, дужан је, у року од месец дана по упису, поднети фонду пријаву са личним и породичним подацима ради уписа у регистар чланова, а адвокати, који су већ чланови фонда, дужни су поднети у року од месец дана од дана ступања на снагу ових измена, у колико је већ нису до сада поднели.

Управни одбор пензионог фонда дужан је по истеку горњег рока поднети одбору адвокатске коморе списак адвоката који по овом нису поступили, ради предузимања дисциплинског поступка.

ИЗВЕШТАЈ

Одбора Коморе поднет III редовној скупштини Адвокатске Коморе у Београду одржаној 25. октобра 1931. год. у Окружном суду за округ београдски.

По закону о адвокатима и Правилима Пенз. Фонда, редовне скупштине Адвокатске Коморе и Пенз. Фонда имају се одржавати сваке године у октобру месецу. Да би пружили могућност члановима из унутрашњости да са што мање издатака присуствују обема скупштинама, Одбор Коморе и Управни Одбор Пензионог Фонда сазвали су скупштине оба тела за два узастопна дана: 24. и 25. октобра 1931. године.

Извештај који подносимо скупштини обухвата: рад Одбора Коморе, извештај благајне и Дисциплинског Већа, и то од II редовне скупштине, која је одржана 26. октобра 1930. год. до данас.

I.

РАД ОДБОРА КОМОРЕ.

Пословање Одбора Коморе у овоме периоду може се поделити у главном на два дела. Први део односи се на рад Одбора око образовања и организације установа предвиђених законом о адвокатима, а други део на редовну делатност у см. § 44. и других одредаба закона о адвокатима.

Први део рада Одбора исцрпљује се стварањем Пензионог Фонда, чија су правила дефинитивно усвојена на ванредној скупштини од 7. децембра 1930. год. По издејствованом одобрењу правила од стране Министра Правде, Одбор је сазвао скупштину чланова за 10. мај 1931. год., на којој је извршен избор управног и надзорног одбора као и избраног суда. Одбори су почели одмах да функционишу и у колико је стајало до њих показали су добре резултате.

Међутим не може се то исто рећи за адвокате, чланове Фонда. У току ово неколико месеци рада у Фонду, примећено је да један знатан део адвоката не схвата правилно улогу овога осигурања и не извршује уредно своје обавезе према Фонду. На овај начин штети се Пензиони Фонд и његови уредни чланови, па се због тога показала потреба за што ефикаснијим мерама противу неуредних чланова.

По свима овим питањима, дата су детаљнија обавештења и донете потребне одлуке на јучерашњој скупштини Пензионог Фонда, а Одбор Коморе региструје само главне опаске о току рада и постигнутим резултатима, као надзорни орган Пензионог Фонда.

У осталом делу свога пословања, Одбор је на првом месту обратио нарочиту пажњу, да се у свему очува аутономија адвокатског staleжа, затим у свакој прилици старао се је

да заштити интересе адвоката и да одржи углед адвокатског реда на достојној висини, пружајући увек и у свакој прилици по указаној потреби, моралну и материјалну потпору.

И остали рад Одбора у овоме периоду био је веома обиман. Улазећи већ у трећу годину свога пословања, Адвокатска Комора је постала позната и ближа како надлештвима, тако и осталим приватним установама и публици. Сами адвокати сада се много чешће обраћају Комори, него што су то раније чинили. Све је то био разлог, да је Комора у току ове године имала знатно већи број писмених и усмених интервенција, већи промет с публиком и много развијенију администрацију него ранијих година.

У вези са целим овим послом, Одбор је морао држати често своје седнице на којима су, поред текућих питања стално расправљана и решавана и питања од општег значаја за адвокатски ред. — Седнице су и у овој години држане редовно сваке среде, а по потреби и у друге дане.

Прелазећи на рад Одбора у појединостима, задржаћемо се најпре на *Именику адвоката*, као једном од најважнијих задатака Одбора Коморе.

Именик адвоката устројен је још прошле године на основу списка адвоката Министарства Правде.

У времену од последње скупштине до данас у адвокатски именик уписано је нових адвоката 37 а избрисано је 39. Адвокати су брисани и то : 5 због одрицања на адвокатуру, 21 због ступања у државну службу, 1 због ступања у приватну службу, 4 због смрти, 2 због пресељења у другу комору и 6 због погрешног уписа на основу нетачних спискова адвоката Министарства Правде.

За ово време 38 адвоката преселило се из једног места у друго на територији ове Коморе. Овако велики број пресељења долази због установљења среских судова. Данас се по именику води 669 адвоката.

У *именик адвокатских приправника* уписано је у овом периоду 38 а избрисано 50 адвокатских приправника. Брисање приправника вршено је и то : 18 због напуштања вежбе, 20 због ступања у државну службу, 6 због ступања у стални кадар ради одслужења кадровског рока, 4 због ступања у суд на бесплатну вежбу, 1 због смрти и 1 због пресељења у другу комору. 15 адвокатских приправника преселило се из једне у другу адвокатску канцеларију не прекидајући вежбу.

У прошлој години није именован ни један привремени заменик а именовано је 32 *предузиматеља адв. канцеларија*.

Именовања су вршена скоро увек у сагласности са адвокатом коме се преузимаатељ одређивао, односно споразумно са блиском родбином умрлог колеге.

По тач. ј § 44. зак. о адвокатима, у надлежност Одбора

Коморе спада напосе да подноси представке, мишљења и предлоге који се тичу адвокатуре, управе и правосуђа.

Одбор је овом послу поклањао нарочиту пажњу и кад год је требало и гдегод је то било опортуно предузимао је потребне кораке и подносио своје предлоге.

Тако Одбор је у току ове године поднео већи број представки Министарству Правде и осталим надлештвима.

Још одмах по одржаној прошлој скупштини, Одбор је упутио једну представку Министарству Правде за дејство код Претседништва Владе да се у будуће адвокати примају у свима надлештвима од 10—12 час. пре подне сваког радног дана и то како који дође, не чекајући на ред са осталом публиком.

Услед честе појаве царинских посредника и њиховог мешања у компетенцију адвоката, тражено је преко Министарства Правде, да се рад царинских посредника тачно одреди сходно постојећим законским прописима, нарочито с обзиром на закон о адвокатима.

Затим поднет је предлог Министарству Правде да се од Државног Савета изиште начелна одлука по питању неправилне наплате пописне таксе за пупилне масе од стране општинских Судова.

По свима овим тачкама још нису донете дефинитивне одлуке. Поред осталог пред Одбором су, даље, били на решавању и ови предмети :

На жалбу неколицине адвоката да је Поштанска Штедионица, приликом издавања нових уложних књижица Прве Српске Земљорадничке Банке, мимоишла редовно овлашћење адвоката и књижице послала њиховим клијентима, Одбор Коморе је, поред личних корака поднео и представку Министру Правде у којој је протествовао због оваквог начина рада и тражио да се у смислу зак. о адвокатима онемогуће даље сличне поступци. Овакви и слични случајеви дешавали су се још код неких других надлештава. Одбор је у свакој прилици чинио потребне кораке, и већим делом успео са својим интервенцијама.

Нарочито се Одбор ангажовао да осујети поступак појединих извршних власти које су, без обзира на многоструке протесте адвоката, скоро по правилу добијен новац од продаје, или од дужника непосредно, исплаћивали лично повериоцу, место адвокату који је тражио извршење. — Најзад је ово питање регулисано расписом Министарства Унутрашњих Послова по коме је наређено свима извршним властима да у будуће новац исплаћују односно шаљу адвокатима који су тражили извршење, а не повериоцима — њиховим властодавцима.

После оснивања среских судова, многи адвокати су морали променити седиште своје канцеларије. Да би се овим

колегама смањили трошкови око сеобе, Одбор је једном представком умоліо Министарство Правде за дејство да се адвокати почев од 1. априла 1931. год. па за шест месеци ослободе плаћања државне таксе из Т.Бр. 128. зак. о таксама, пошто је ово преселење последица увођења у живот новог закона о установљењу среских и окружних судова. — У истом циљу, данас ће Одбор поднети скупштини предлог да се сви адвокати који су у овом периоду преместили своје канцеларије ослободе плаћања таксе Комори по § 61 пословника, ако је овај премештај на територији истог првостепеног, односно сада окружног суда.

Приликом образовања среских судова осетила се сва тешкоћа што је дужност потврде уговора, исправа као и овере преписа стављена у искључиву компетенцију ових судова. Нарочито је настала велика пометња у Београду где су до дана отварања Среског Суда за град Београд овај посао обављали квартови којих има четрнајест према једном суду, који је још уз то био у пуном хаосу стварања и организације. Посао око овере исправа и потврде ишао је у суду тако споро, да су странке радије прелазиле у Земун и тамо код бележника обављали овај посао, што је представљало уштеду од више часова па и целог дана.

Налазећи се пред оваквом ситуацијом, од које су највише патили адвокати, Одбор је одмах предузео енергичну акцију и после неколико дана уз помоћ и осталих надлежних, издејствовао Закон о овери исправа, по коме је овера исправа и потписа поново враћена у надлежност полицијској власти.

Свакодневни, и такорећи непрекидан, однос адвоката са среским судовима, услед њихове разгранате компетенције, чини да је одбор Коморе био позван такође да и у другим приликама интервенише. Нарочито се ова потреба показивала у погледу Среског Суда за град Београд који је у почетку свога успостављења још био смештен у једном крилу зграде, где се налази Окружни Суд за округ београдски, са крајње недовољним бројем просторија и малим бројем чиновника. Послови су у почетку ишли тако споро, да су адвокати за најнезнатније предмете губили и сувише много од свога времена. Одбор је, због тога, предузимао више пута кораке инсистирајући нарочито да адвокати за пријем не чекају на ред са публиком, већ да им се дозволе сва она права првенства која уживају и код осталих судова.

Од наше II редовне скупштине до данас изашли су многи закони. Од тих закона, Одбор је добио врло мали број пројеката на мишљења. Тако, примљени су само пројекти закона о судском пословнику и закона о тапијама.

Приликом израде закона о чиновницима и осталим државним службеницима, Одбор је по својој иницијативи тражио

да се у овај закон унесе одредба по којој би се адвокатима када ступе у државну службу признавале године проведене у адвокатури за напредовање и пензију.

Поводом намеравања измене и допуне закона кривичног, закона о крив. суд. поступку и зак. о штампи, Министарство Правде тражило је мишљење од Коморе и Одбор је послао свој образложен предлог. Дајући мишљење Одбор се није руководио само професионалним интересима, већ је предложио практичне измене и допуне које би биле од општег значаја и користи.

У својој акцији да се одобри адвокатима заступање странака пред духовним судовима и одбрана оптужених пред војним судовима Одбор није могао да постигне повољне резултате јер нам се и мимо изричних законских наређења не дозвољава приступ у ове судове. Предмети су ишли чак до Државног Савета, али смо и тамо одбивени.

По пројекту новог закона о устројству војске и морнарице предвиђа се примање адвоката за браниоце пред војним судовима, али само оних адвоката који су у исто време резервни официри.

Сада нам је остало још да поднесемо извештај: о раду Одбора у погледу сузбијања бесправних заступника, о примени правилника за награде адвокатима, о коморином часопису и осталим предметима на којима је Одбор радио.

Борбу против пискарача Одбор је наставио и у овој години, али успех није ни изблиза онакав какав би се желео. Одбор је у овоме периоду оптужио 64 пискарача од ових кажњено је 7, ослобођено 10, а према осталим је поступак у току.

Налазећи се пред овако slabим резултатима у сузбијању пискарача, Одбор се обратио једном образложеном претставком Господину Министру Правде тражећи да се одредба о сигнатури из новог грађ. суд. пост. уведе одмах у живот. Предмет је затим послат вишим судовима на мишљење и они су одговорили, да нема потребе да се уведе сигнатура, јер је адвокатски ред довољно заштићен од пискарача одредбом § 120. Зак. о адвокатима.

Судови су и овом приликом жртвовали опште интересе из страха да адвокати не дођу прерано до неке необичне и велике концесије. Пискарачи су опште зло, они погађају непосредно све странке које им се обраћају, а посредно и саму државу, јер не плаћају порезу на своју зараду.

§ 120. зак. о адвокатима не представља, може се слободно рећи, скоро никакву брану противу безобзирног рада пискарача. То судови најбоље знају, јер скоро сваког дана пуштају испод суђења све оне које Комора оптужи. И пискарачи се множе, њих је из године у годину све више. Сигнатура није изум адвоката, нити њихова специјална привиле-

гија, већ институција која је садржана у свима модерним законима у циљу заштите странака и фискаса.

Принуђени да чекамо ступање на снагу грађ. суд. пост., а са тиме и одредбе о сигнатури, ми се и даље противу пискарача морамо борити на бази постојећег зак. прописа. Да би ова борба колико је могуће била ефикаснија, Одбор позива све чланове да му сваки случај бесправног заступања одмах достављају са свима потребним доказима.

Правилник о наградама адвоката не примењује скоро ни један суд. Одбор је издејствовао код Министарства Правде да се донесу расписи у погледу примене правилника, али и они су остали без дејства, јер им се судови не покорављају. У већини случајева, судови се држе старе праксе да трошкове досуђују од „ока“, што је достављено Господину Министру Правде, и сада очекујемо даљу његову одлуку.

„Бранич“ као орган Адвокатске Коморе излази од 1. јануара редовно сваког месеца на по 3—4 штампана табака. Данашња тиража Бранича износи 1.000 комада.

Као што је познато Бранич доноси актуелне чланке из свих правних наука, саопштења из судске и управне поглавито домаће а изузетно стране праксе, чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, као и службена саопштења Адвокатске Коморе.

Редакцијом Одбору био је циљ, да у ред сарадника уведе поглавито адвокате и судије, који су увек на извору права и правне праксе. Награде за сарадњу износе по 40 до 70.— дин. од странице, али пошто Комора сматра, да је сарађивање на заједничком часопису дужност сваког адвоката, то се до сада адвокатима награде за њихове чланке и дописе нису додељивале.

Констатовано је, да адвокати на свом часопису не сарађују у потребној мери. Сви ми из своје праксе имамо више интересантних правних случаја, чије би објављивање било у општем интересу. Поред тога, ми смо у почетку развијања нашег унифицираног законодавства, те је наша генерација највише позвата да о предметима и установама савременог права даје свој суд. Надати се, да ће у овом погледу законске могућности бити веће, а наша активност на обради позитивног права много јача.

Тужбе против адвоката. Од прошле скупштине до данас Одбор је примио 108 тужби и то: 107 против адвоката и 1 против адвокатског приправника. Од укупног броја тужби Одбор је на својим седницама одбацио 56 тужби, послао дисциплинском већу 21 тужбу, а по 31 тужби води се поступак. Одбачене тужбе биле су неосноване или без доказа. Из извештаја дисциплинског већа видеће се шта је урађено са тужбама које су њему упућене. Одбор је вршећи своју дужност надзора адвоката и адвокатских приправника често позивао

поједине адвокате да поступе по његовим наредбама, али је било адвоката који се нису одазивали овим позивима. С тога је Одбор Коморе на основу § 44 слова к) зак. о адвокатима казнио новчано двадесет адвоката са по 200.— дин. и једног са 400.— динара.

Као и ранијих година тако и ове, Одбору су се обраћале породице наших умрлих колега с молбама за *материјалну помоћ*. Било је неколико случајева, где је Одбор морао притећи у помоћ и адвокатима који још увек врше праксу, али су услед болести или других узрока запали у невољу. Одбор је у границама своје могућности издао на ову циљ свега 56.800.— дин. и то адвокатским породицама 45.800.— дин., а остатак адвокатима лично.

Неуредност и крајња немарност појединих чланова у погледу *уплаћивања улога* задавали су озбиљне бриге Одбору Коморе. Послови су се услед тога умножавали, чиновништво Коморе свакодневно је заузето слањем опомена, тражењем егзекуције и спровођењем егзекутивне наплате. У Комори се створила читава засебна администрација по овим предметима, а један добар део Коморине архиве испуњен је актима и досијеима који се односе на наплату чланских улога. Индолентност ових чланова, који штете своју Комору и својом неуредношћу изазивају још и специјалне трошкове, мора забринуту сваког исправног члана, и то не само с обзиром на опстанак Коморе, којој су члански улози једини извор прихода, већ и због самог факта да се адвокати не интересују за своју аутономију и опстанак Коморе у опште, за која права су се бориле читаве генерације адвоката. Ред је да се сви заинтересујемо овим питањем и да му нађемо лека. Улог за Комору није велики. — Два динара дневно може и мора сваки члан жртвовати за своју професионалну установу. Па ипак, Одбор је решио да смањи улог на 40.— дин. месечно, али ће зато поступити најенергичније за наплату приспелих и будућих улога.

Одбор се и у овој години залагао да ослободи адвокате од плаћања *општинске таксе на адвокатске табле*. Успело се у толико, што је Општина једним актом известила Одбор да ће о нашим захтевима повести рачуна приликом израде новог буџета 1932. год.

Пре месец дана решено је питање избора *управитеља стеш масе* на тај начин, што је Министар Правде расписом наредио свима судовима да се у будуће управитељи масе постављају редом по датуму добијања адвокатског декрета. На захтев Београдског Трговачког Суда, Одбор је послао Суду списак адвоката ове Коморе устројен у овоме смислу.

Савез Комора је и у овоме периоду показао добре резултате, одржавајући стално спону међу коморама у земљи. Код свих важнијих питања, која интересују цео адвокатски

ред, Савез је иступио као представник свих Комора, вршећи успешно своју мисију.

На редовној скупштини одржаној у Загребу 29. марта 1931. год. поднето је неколико реферета од којих је најважнији и најактуелнији, реферат по предмету **Закона о судским таксама**. — По свима рефератима донете су потребне резолуције па је цео елелорат поднет Господину Министру Правде. На измени Закона о судским таксама нарочито се инсистира и надати се је да ћемо у овоме успети.

Од 14.—17. маја одржан је **Интернационални Конгрес Адвоката** у Луксенбургу на коме је и наша Комора била заступљена.

Одбор Коморе моли скупштину да прими овај извештај.

Секретар

Мил. Ж. Живадиновић

Претседник

Обрад Б. Благојевић

II ДЕО

ФИНАНСИСКИ ИЗВЕШТАЈ

I. Завршни рачун за 1930. годину.

1. Прва редовна скупштина одржана у октобру 1929. г. усвојила је буџет Коморе за време од 1. јула 1929. год. до 31. децембра 1930. год. Друга редовна скупштина одржана у октобру 1930. год., усвајајући буџет Коморе за 1931. год. разрешила је завршни рачун за први период прве буџетске 1929./1930., који обухвата време од 1.-VII. 1929. до 30.-VI. 1930. год. На дан 31.XII. 1930. завршен је и други период прве буџетске 1929./1930. год., који обухвата време од 1.-VII. до 31.-XII.-1930. године, те Одбор Коморе за овај други период буџетске 1929./1930. године подноси скупштини следећи завршни

РАЧУН ПРИХОДА И РАСХОДА

Адвокатске Коморе у Београду на дан 31.-XII. 1930.

(време од 1.-VII.—31.-XII. 1930.)

ПРИХОД	РАСХОД
1. Рн Уписнине адв., адв. приправника и осталих прихо- да (казне) . . . 12.700—	1. Рн Плата . . 66.000— 2. Рн Кирија . . 27.000— 3. Рн Огр. и освет. 1.336— 4. Рн Канц. матер. 4.245— 5. Рн Телеф. такса 675— 6. Рн Ман. такса и провизија . . 477·61
2. Рн Чланских у- лога . . . . . 176.677—	7. Рн Огл. и пошт. такса . . . . . 7.193·25
3. Рн Такса . . . 3.571—	8. Рн Чин. пореза 4.062·20
4. Рн Потпoрног фонда . . . . . 37.800—	9. Рн Пут. тр. и ди. 25.550— 10. Рн Осиг. особља 1.947 70
5. Имовине . . . 113.929·38	11. Рн Непредвиђ. издатака . . . 55.559— 12. Рн Нам. и приб. 11.000— 13. Рн Пошт. штед. 133.385 91
	14. Рн Благајне . . 6.245·71
344.677·38	344 677·38

Контролни Одбор Адвокатске Коморе у Београду прегледао је овај рачун Прихода и Расхода на дан 31. децембра

1930. године у смислу § 35. пословника Коморе, сравнио га са књигама и документима и нашао да је потпуно тачан и исправан.

18. марта 1931. год.
у Београду.

Милан Влајковић, с. р.
Драган Симић, с. р.
Драгомир Ивковић, с. р.

2. Подносећи скупштини предњи завршни рачун за други период прве буџетске 1929./1930. год. Одбор Коморе даје ово кратко образложење :

1. У овом буџетском периоду а у међувремену од 1. јула до 31. децембра 1930. год. благајна Коморе имала је следеће приходе :

а) од чланских улога адвоката	дин. 176.677.—
б) од уписнина адв. приправника и казни „	„ 42.700.—
в) од Такса	„ 3.571.—

Укупно дин. 222.948.—

а са готовином у 162.149.38 динара, којом је Комора располагала на дан 1. јула 1930. год. када је настао овај други период прве буџетске године, благајна коморе у току овог периода буџетског располагала је укупно са

динара 385.097.38

1. У току овог истог буџетског периода Одбор Коморе је утрошио :

а) на потребе Коморе (личне и материјалне по одобреном буџету	205.045.76
б) на добротворне сврхе (помоћ адвокатима и адвокатским породицама) на терет добротворног фонда	40.000.—
в) на исплату привременог рачуна (Лазару Урошевићу и Велимиру Јанковићу, адв.)	420.—

Укупно динара 245.465.76

према чему је благајна на дан 31. децембра 1930. год., када је завршен овај други период прве буџетске године располагала са динара : 139.631.62, колику суму показује и поднети завршни рачун.

3. Од горње суме готовине, којом је благајна располагала на дан 1. јануара 1931. год., када је наступила нова буџетска година, добротворном фонду припада 41.800.— динара, међутим завршни рачун овај фонд показује са динара 37.800.—, а то долази отуда, што књиговодство и даље држи по свом рачуну имовине добротворни прилог у 4.000.— дин. која су-ма стварно припада добротворном фонду.

Сам пак добротворни фонд кретао се у току овог буџетског периода овако :

а) Стање на дан 1. јула 1930. год.	дин. 51.800.—
б) Дотирано фонду буџетом	„ 30.000.—
	дин. 81.800.—
в) издато у овом буџетском периоду на име помоћи	„ 40.000.—
	дин. 41.800.—

какво се стање фонда показује и по поднетом завршном рачуну са горњом напоменом.

4) Буџет за овај други период буџетске 1929/1930. год. предвидео је 254.000.— динара прихода, а толико исто и расхода.

Од предвиђених прихода остварено је 222.948.— дин. или за 31.052 динара мање, али буџетско време није завршено са овим дефицитом, јер је уместо предвиђених издатака у 254.000.— динара утрошено само 205.045.76 динара, те је овај други период прве буџетске године завршен стварно са малом буџетском уштедом.

5) Наплата чланских улога је непрестано ишла и даље иде са тешкоћама, што се види и по томе, да је благајна коморе по извешћу књиговодства на дан 31. децембра 1930. год. потраживала од својих чланова 146.151.— динара, која се цифра пење на дан 31. септембра 1931. године на 229.416 динара.

II Предлог буџета за 1932. годину

1) Подносиоци завршни рачун за други период прве буџетске године закључен на дан 31.-XII.-1930. год., који обухвата време од 1.-VII. до 31.-XII.-1930. год., Одбор коморе предлаже скупштини следећи

ПРЕДЛОГ БУЏЕТА

Адвокатске Коморе у Београду за 1932. год.

(од 1.-I. — 31.-XII.-1932. год.)

А. БУЏЕТ

I. Расходи :

1. Лични издатци :

а) Плате: једног шефа канцеларије (6000) књиговође и два чиновника (2000—1500—1500) и једног слу- житеља (1200)	146.400.—
б) Службенички порез и осигурање	13.600.—
в) Путни трошкови и дневнице чла- нова одбора коморе и дисциплин- ског већа из унутрашњости, за- ступника коморе и његових заме- ника, делегата савеза коморе . .	20.000.— 180.000.—

2. Материјални издатци:

а) Рачун кирије зграде за 12 месеци по 4.500.— дин. месечно	54.000.—
б) Рачун осветљења и осталих трошкова	7.500.—
в) Рачун пошт. и огласних такса и Службене новине	7.500.—
г) Рачун канцеларијског материјала и прибора	30.000.—
д) Рачун часописа коморе „Бранича“	80.000.—
ђ) Рачун фонда за издржавање изнемоглих адвоката и породица умрлих адвоката од уписнина и казни	36.000.—
е) Рачун непредвиђених издатака	30.000.—
ж) Рачун библиотеке и часописа	5.000.— 250.000.—

Укупни расходи динара 430.000.—

II. Приходи:

а) Редовна чланарина 600 адвоката по 40 дин. месечно или 480.— дин. годишње	288.000.—
б) Договани члански улози до 31.-XII.-1931. год. од чланова коморе	100.000.—
в) Уписнине адвоката и адв. приправника и разне таксе	36.000.—
г) Таксе и остали непредвиђени приходи	6.000.—

Укупни приходи дин. 430.000.—

Б. ОВЛАШЋЕЊА

1) На случај потребе допушта се вирманисање између појединих позиција изузев оне намењене фонду за потпору адвоката и њихових породица у износу од 36.000.— динара.

2) Приходи од уписнина адвоката и адв. приправника служе за покриће редовних буџетских издатака преко суме од 36.000.— динара предвиђене за потпорни фонд.

3) Готовина коморе у колико се она по рачуну благајне показује на дан 31.-XII.-1931. год. по одбитку износа потпорног фонда, у колико га покаже рачун овог фонда на дан 31.-XII.-1931. год. може се употребити за покриће редовних буџетом предвиђених издатака у колико по буџету предвиђени приходи буду убрани.

В. ЧЛАНАРИНА

За покриће редовних расхода коморе у буџетској 1932. год. поред осталих буџетом предвиђених прихода, предвиђа се месечна чланарина у 40.— динара (четрдесет) или 480.— (четири стотине осамдесет) динара годишње, платива тро-

месечно унапред, која једноремено садржи и претплату за часопис коморе „Бранич“.

III. ЗАКЉУЧАК

Подносећи скупштини завршни рачун за други период прве буџетске 1929/1930. год. који обухвата време од I.-VII. до 31.-XII.-1930. год. и предлог буџета за 1932. год. одбор коморе предлаже скупштини следећи закључак :

Усвајајући у потпуности предложени буџет за 1932. год. скупштина прима к знању и рачуне Прихода и Расхода за други период буџетске 1929/1930. год. (време од I.-VII.-1930. до 31.-XII.-1930. год.) са извештајем контролног одбора и извештајем о стању благајне на дан 31.-XII.-1930. год. па ове рачуне као уредне и исправне одобрава и одбору коморе даје разрешницу.

Благајник

Бор. Н. Поповић

III ДЕО

РАД ДИСЦИПЛИНСКОГ ВЕЋА

На последњој скупштини од 26. октобра 1930. год. изабрано је 9 нових чланова Дисциплинског Већа, те је у смислу § 61. Зак. о адвокатима и § 82. пословника а наредбом Бр. 560 од 27. октобра 1930. год. извршен нов распоред по Зборовима и то :

I. З б о р :

Претседник : Вагнер Ј. Стеван, адв. из Београда

Чланови : Васић Драгиша, адв. из Београда
Влајић Божић, адв. из Београда
Атанасијевић Радован, адв. из Београда
Цукавац Милош, адв. из Ћуприје.

II. З б о р :

Зам. Претсед. : Павлићевић Војислав, адв. из Београда

Чланови : Леви Гаврило, адв. из Београда
Благојевић Др. Видан, адв. из Београда
Рафајловић Драгомир, адв. из Београда
Луковић Ђорђе, адв. из Неготина.

III. З б о р :

Зам. Претсед. : Стојић Др. Миленко, адв. из Београда

Чланови : Миливојевић Боровоје, адв. из Београда
Тодоровић Здравко, адв. из Београда
Симић Владимир, адв. из Београда
Ивеша Михаило, адв. из Крагујевца

IV. Збор :

Зам. Претсед. : Филиповић Т. Радомир, адв. из Београда

Чланови : Олић Др. Јанко, адв. из Београда

Станковић Зафир, адв. из Београда

Илић С. Душан, адв. из Београда

Ђурчић Александар, адв. из Чачка.

С погледом на одсуствовање појединих чланова Већа као и на § 69. Зак. о адв. и § 82. истог и т. д. дешавало се чешће, да су се упражњена места у појединим Зборовима морала попуњавати члановима из других Зборова, што није чинило никакве сметње нити тешкоће у суђењу.

По себи се разуме, да су и овога пута чланови Већа распоређени тако, да их је било и старијих и млађих у сваком Збору у подједнаком броју а сем тога у сваком Збору по један члан из унутрашњости.

Сам рад по дисциплинским кривицама кретао се у овом суду на следећи начин :

I. из прошле године остало је :

а) код Истражних повереника на раду предмета . . . 20

б) нерасправљених предмета по оделењима 17

II. у овој години рачунајући од последње скупштине

(26.-X. 1930.) до данас дошло је нових предмета . . . 36

Свега је било на раду предмета 73

По зборовима има на раду из прошле године 17 предмета а из ове године 27 предмета — свега 44 предмета. На ислеђењу се налази 29 предмета.

Предмети код Зборова распоређени су :

Збор	Из прошле год.	из ове год.	свега
I	4.—	7.—	11.—
II	6.—	9.—	15.—
III	3.—	7.—	10.—
IV	4.—	4.—	8.—

Свега 44.— предмета.

Предмети су расправљани у току године по Зборовима овако :

Збор	Решењем на- ређена ис- трага за нове пред- мете из ове године	Пресуда на- ло у овој години по старим и но- вим предме- тима	Решењем прекинуто истрага	Остало на раду нера- справљено	Враћено Заст. Ком.
I	7.—	7.—	4.—	1.—	1.—
II	9.—	8.—	6.—	—	1.—
III	7.—	5.—	3.—	—	—
IV	4.—	1.—	4.—	2.—	1.—

У току године постало је извршно 14 пресуда и 15 решења. Код Касационог Суда налази се на раду 3 предмета а код Истражних Повереника има на раду још 29 предмета.

У смислу § 88. Зак. о адв. изречено је 10 пресуда због понашања на штету угледа и части адвокатског реда и 11 пресуда због повреде дужности свога звања.

У току године одржало је Веће две заједничке седнице и то једну Претседника и његових заменика по предмету питања *призива* које питање Одељење Врховног Државног Тужиоштва последњих дана врло строго примењује и другу седницу свих чланова Већа по предмету избора 6 чланова Већа, који коцком имају да иступе. На првој седници од 26. јуна ов. год. дискутовано је по првом питању и о примени §§ 93—101. Зак. о адв. у вези са § 333 крив. суд. пост. па је решено, да се у своје време учине потребни кораци ради упрошћавања поступка. На другој седници Дисциплинског Већа од 25. септембра ов. год. решавано је о другом питању и у смислу § 61. Зак. о адв. и § 80. пословника испали су из Већа ова Господа :

1. Драгиша Васић, адв. из Београда
2. Зафир Станковић, адв. из Београда
3. Драгомир Рафајловић, адв. из Београда
4. Владимир Симић, адв. из Београда
5. Чукавац Милош, адв. из Ћуприје
6. Александар Ђурчић, адв. из Чачка.

О исходу овог избора Веће је известило Комору засебним актом Бр. 432 од 26. септембра 1931. год. с молбом, да се на овој скупштини упражњена места у Већу попуне.

У току ове године сва Господа и чланови Већа испуњавали су своје дужности потпуно савесно и то како у суду тако и у дужности иследника.

Претседник дисциплинског већа
Стеван Вагнер

ПОСЛОВАЊЕ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

Пријем адвоката по надлештвима

Поводом учесталих жалби колега, да за пријем по државним надлештвима морају да чекају на ред са осталом публиком, Комора је 18. децембра 1930. год. упутила Господину Министру Правде ову претставку :

„У последње време Комори се многи адвокати жале, да код државних надлештава, нарочито код Министарстава, веома тешко свршавају послове. То долази отуда, што се и адвокати код свих тих надлештава и Министарстава третирају као обична публика. Они се гоне у ред са публиком а како публике има обично доста, то за ово кратко време пријема од 11—12 час. заиста не могу ништа да ураде.

Администрација и послови по надлештвима и министарствима не би нимало трпели, кад би се адвокати код истих примали од 10—12 и то одмах како се пријаве, који нису исто што и публика, која долази један пут у години или ко зна у колико година да сврши свој лични посао. Адвокат врши једну јавну функцију, јер је по § 1. Зак. о адвокатима адвокатура занимање јавног поретка, те и обављање те његове јавне функције не треба да буде ограничено бројем приватних лица, која чекају пред вратима каквог државног надлештва, иначе, Закон о адвокатима са свима својим лепим и тачним дефиницијама остао би само неостварена жеља законодавчева за стварањем једног бољег стања.

Али и кад не би било овако, адвокатима би требало олакшати пословање код државних надлештава још и стога, што они баш између 11 и 12 час. обично по судовима имају рочишта, са којих не могу и не смеју изостајати. Странке пред судовима морају бити заступане онако, како то Закон о адвокатима тражи, иначе, адвокат је дисциплински одговоран.

Услед свега напред изложеног Комори је част умолити Господина Министра за дејство код Господина Претседника Министарског Савета, да се свима државним надлештвима изда наредба, да адвокате, кад свршавају послове странака, примају од 10—12 час. сваког дана и то како се који за пријем јави.

Напомиње се, да су овакву праксу уводили и раније начелници појединих Министарстава када данашњег Зак. о адвокатима није ни било, па од такве праксе нико није имао штете."

4. марта ове године Комора је поновила предњу претставку и тражила да се ово питање реши. И ако је ово тражење Коморе сасвим умесно, ипак ни до данас није повољно решено, те ће Комора овим питањем и у будуће имати да се бави.

Рад царинских посредника.

На основу достава неких колега, Комора је 31. јануара ове године упутила Господину Министру Финансија акт овакве садржине :

„У смислу § 44. тач. ј. Зак. о адв. Београдској Адвокатској Комори је част доставити Господину Министру следеће:

При царинарницама постоје царински посредници као установа по чл. 273/а Царинског закона и Правилника о царинским посредницима (Службене новине бр. 117. XXIX. од V. 1925. год.).

По члану 1. овога правилника царински посредници овлашћени су да „код царинарница могу обављати све оне послове који су везани за царинење робе, као и оне који проистичу из царинења које су они обавили."

Према овоме, царински посредници су технички стручњаци за царинење те они могу само код царинарница обављати царинску манипулацију око царинења робе за своје пословне пријатеље ; не могу пак, у правним питањима заступати странке код царинарница нити могу у опште заступати странке у питањима која се не односе на ону робу коју они нису царинили.

Код виших царинских инстанција — Финансијских Дирекција, Министарства Финансија, Мин. Трговине и Државног Савета, — царински чиновници у опште нису овлашћени да могу ма у ком виду заступати, нити се у опште појављивати, изузимајући случаја кад за себе лично имају послове.

Међутим, финансијске власти толерирају царинским посредницима да заступају странке не само код царинарница него и код виших царинских инстанција — као код Фин. Дирекција, Мин. Финансија и Мин. Трговине. Код царинарница пак, царински посредници заступају странке не само око царинења него врше све послове у опште код царинарница, па чак и чисто правне: изјављивање жалби, повраћај царин. дажбина и др.

Из целокупног рада царинских посредника, нарочито ваља истаћи следеће послове које они обављају а које нити

имају право нити по својим правним квалификацијама могу обављати :

1.) Заступање у царинским кривицама код царинарница, Фин. дирекција и Мин. Финансија ;

2.) Заступање у тарифским споровима код царинарница, Фин. Дирекција и Мин. Финансија ;

3.) Тражење ослобођења од царина и повраћаја царинских дажбина по прописима Цар. закона ;

4.) Заступање код Царинског Бироа при издавању уверења о тарифској и правној квалификацији робе при примени царинске тарифе те заступање у тарифским споровима који из овога проистекну (по чл. 50. — 64. Цар. закона).

5.) Правне интервенције код Фин. Дирекција и Мин. Финансија.

Право на овакво заступање немају царински посредници ни по којој одредби царинских прописа, *док је оно у супротности са § 1. и 120. Зак. о адвокатима* ; а с друге стране, царински посредници су неквалификовани за заступање са правне стране, јер су за тај рад потребне веће квалификације од оних које имају царински посредници.

Према свему изложеном Адвокатска Комора налази да је у јавном интересу, а и у духу Закона о адвокатима, да се царински посредници искључе и да се онемогући заступање странака код царинарница изван овлашћења из чл. 1. Правилника о царинским посредницима, а да им се у опште онемогући приступ у више царинске инстанције : Фин. Дирекције, Мин. Финансија и Мин. Трговине, изузимајући случај када долазе по својим личним пословима.

Нарочито им пак треба забранити :

1.) Заступање и писање правних лекова у царинским кривицама ;

2.) Заступање у тарифским споровима ;

3.) Заступање код Царинских Бироа ;

4.) Правне интервенције у ма ком виду код Фин. Дирекција, Мин. Финансија ; и

5.) Тражење ослобођења и повраћаја царине код Мин. Финансија и Мин. Трговине.

Адвокатска Комора, достављајући предње Господину Министру, моли да се сходним начином царинским посредницима, према изложеном, онемогући сваки рад који је противан § 1. Зак. о адвокатима, те да се на тај начин прибави пуно поштовање Закона о адвокатима."

На овај акт Господин Министар Финансија 15. априла ове године овако је одговорио :

„По поднетој ми претставци од стране Коморе Бр. 2068 1930. од 13 марта 1931 године односеће се на рад царинских

посредника код царинских власти, част ми је дати овај одговор :

По члану 1 Правилника о царинским посредницима и члану 35 Царинског закона, царински посредници су једино овлашћена лица која у своје име, а за рачун сопственика робе, могу код царинарница пуноважно обављати све оне послове који су везани за царињење робе, као и оне, који проистичу из царињења, које су они обављали.

Послови, који су везани за царињење робе и које су послове овлашћени вршити царински посредници, могу се, према времену у коме се врше, поделити у две групе, и то :

1. Послови који претходе царињењу робе :

У ову групу долазе сви они послови који се односе на прикупљање свих докумената потребних за тачно и правилно царињење робе, као што су: добијање ослобођења за робу која се може ослободити плаћања царинских дажбина; вађење уверења царинског биро-а о тарифском наименовању робе и т. д.

II. Послови који проистичу из обављеног царињења :

Овде би дошли послови око тражења повраћаја погрешно или неумесно наплаћених царинских дажбина; подношење жалби вишим царинским властима противу решења царинарница о предметима по којима су царински посредници били ангажовани и сви они послови који иду за правилно окончање предмета царињења.

У поднетој својој претставци Комора тражи да се царинским посредницима забрани :

- 1) Заступање и писање правних лекова по царинским кривицама ;
- 2) Заступање у тарифским споровима ;
- 3) Заступање код царинског биро-а ;
- 4) Правне интервенције у ма ком виду код финансијских дирекција и Министарства финансија ; и
- 5) Тражење ослобођења и повраћаја царине код Министарства трговине и индустрије.

Поводом овога извештава се Комора :

1) Да је немогуће забранити царинским посредницима писање правних лекова вишим царинским властима по предметима у којима су они лично тингирани, а који проистичу из послова које су они обавили. Једино претставке ове врсте се од царинских посредника и примају, док им се заступање по предметима у којима нису лично ангажовани не дозвољава.

2) Заступање у тарифским споровима им се такође не

може забранити јер су они баш најпозванији да, као стручна лица, штите интересе својих властодаваца расправљајући и тарифску страну самих предмета *по којима су радили*.

3) Заступање код царинског биро-а је једно од најосновнијих права царинских посредника. Царински биро је установљен ради тога, да у случајевима, када сопственици робе и царински посредници нису сигурни у каквоћу робе, овима даје тачна наименовања. Логично је, да право вађења уверења царинског биро-а имају само они, којима су та уверења потребна за правилно царинење робе, а то су царински посредници, а не да те своје послове уступају другим лицима.

4) Правне интервенције врше царински посредници код царинских власти само по предметима који су њима лично дати у рад, док им се остале интервенције не дозвољавају.

5) Тражење ослобођења робе од царине и повраћаја царинских дажбина код Министарства финансија су такође радње које претходе и настају по извршеном царинењу. Када би се царинским посредницима забранило вршење ових послова, они не би могли правилно ни отпочети ни окончати поверене им послове, што би ишло на штету пословног света а царинске посреднике доводило до одговорности зато, што нису штитили интересе својих властодаваца и ако су то дужни били.

Разлози :

Царински посредници, као радиност слободне професије, постоје искључиво ради тога, да својим стручним знањем помогну пословном свету око царинења робе. Они се, пре но што добију звање царинског посредника, претходно оспособљавају практичним радом а за тим и полагањем прописаног им испита. Правилником о царинским посредницима њима је стављено у дужност да морају штитити интересе својих властодаваца са законског гледишта (члан 17). Према томе, они су дужни поверене им послове правилно отпочети, обавити и окончати. Да би све ово могли извршити, дато им је право вршења свих горе поменутих послова који претходе и проистичу из обављеног царинења *но под условом, да су они у свим тим пословима лично ангажовани, док им се вршење осталих послова, по којима они нису радили, апсолутно не дозвољава.*"

Поводом жалби адвоката, да извршне власти приликом наплата шаљу непосредно овима наплаћене суме и ако су адвокати тражили извршења у својству пуномоћника, Комора је 10 марта 1931. год. упутила Господину Министру унутрашњих послова претставку, која је текстуелно штампана у Браничу бр. 3. од ове године, стр. 140/41.

По овој претставци Господин Министар унутрашњих послова упутио је краљевским банским управама у Новом Саду, Нишу, Сарајеву, Скопљу, Цетињу и Управи града Београда овакав распис :

Краљевској банској управи

„Адвокатска комора из Београда, актом својим од 10. марта тек. год. Бр. 459 претставила је овоме Министарству, да полицијске извршне власти, наплаћени новац од дужника не предају адвокатима већ шаљу њиховим властодавцима, чиме адвокате, који траже наплату, доводе у незгодан положај, јер су више пута принуђени да наплату ургирају незнајући, да је и исплата већ извршена. Комора је молила за потребно наређење подручним органима, те да они наплаћени новац од дужника предају адвокатима, кад они у име повериоца извршење траже, а не шаљу их њиховим властодавцима.

Да би било једнообразности у раду код свију полицијских извршних органа и да се при раду неби правиле погрешке и стварао излишан посао, моли се Банска управа — Управа града — да подручним органима изда следеће објашњење :

Полицијске извршне власти могу наплаћивати новац од дужника и предавати непосредно адвокатима за рачун њихових властодаваца, ако су они — адвокати — наплату тражили, али под условом, да дотични адвокат има пуномоћије са изричном клаузулом, да може за свога властодавца и новац примати, — § 49. Закона о опште-управном поступку и § 613. грађ. закона и да исти не шаљу њиховим властодавцима.”

Ослобођење од плаћања државне таксе за пресељење адвокатске канцеларије.

Због установљења среских и окружних судова, многи адвокати били су принуђени, да се селе из једног места у друго. Комора је сматрала а и сада сматра, да су ова адвокатска пресељења проузрокована ступањем на снагу једног новог закона и да није право, да се од адвоката наплаћује државна такса. Стојећи на томе гледишту Комора је 6. априла 1931. год. упутила Господину Министру Правде овакву молбу :

„По Тар. бр. 128. Зак. о таксама плаћа се 250.— дин. таксе за декрет односно пријаву о премештају правозаступника.

Законом о установљењу среских и окружних судова створено је такво стање, да се велики број адвоката мора да сели из места досадањег седишта. Установљен је велики

број среских судова у местима у којима до скоро није било ниједног адвоката у опште. У више места укинута су првостепени а установљени само срески судови. Постоји чак и једно место (Ђуприја), у коме је укинут првостепени суд а није установљен ни окружни ни срески суд.

Код оваквог стања ствари адвокати су силом створених околности приморани да напуштају своја досадашња седишта и да се селе у места, у којима се за њима осећа стварна потреба. Свакако се не може замислити ниједан суд у чијем седишту неће бити ниједног адвоката.

Комора стоји на гледишту, да је ово кретање адвоката изванредна последица увођења у живот једног новог Закона и да не би било право, да се од њих наплаћује такса из Т.Бр. 128. Зак. о таксама, јер је овај закон имао у виду само вољно пресељавање адвоката из места у место у циљу боље зараде или за љубав какве друге удобности, — па је слободна умолити Господина Министра за дејство, да се адвокати плаћања ове таксе за време од 6 месеца рачунајући од 1. априла 1931. год. ослободе.”

Заступање пред војним судовима.

Комора се овим питањем дуго бавила и предузимала све што је могла, да се оно реши у смислу јасних законских прописа. Један део званичног рада Коморе објављен је већ у нашем органу — свеска за јули — октобар 1930. године на страни 107/9, као и један коментар решења Господина Министра Војске и Морнарице. Посебан чланак о овоме питању писао је и колега г. Саво Мићовић, адв. из Београда (Бранич бр. 1 — 2 од 1931. год. страна 6/8 : „Право заступања пред војним судовима.”)

Сада објављујемо други и завршни део рада, који се састоји у овоме :

На тражење Коморе Господин Министар Војске и Морнарице издао јој је формално решење овакве садржине :

„Министарство Војске и Морнарице
Краљевине Југославије

Судско Одељење
Административно-Правно Одељење
С. Бр. 14857

26. новембра 1930. год.
у Београду.

Адвокатска Комора у Београду актом својим Бр. 862 од 30. априла 1930. год. молила је, да се дозволи судовима да

адвокате примају као браниоце оптужених код војних судова, налазећи да адвокати на ово имају право, јер су § 20. Закона о адвокатима овлашћени, да заступају „пред свима судовима“ и властима.

Министарство Војске и Морнарице актом својим С. Бр. 8589 од 10. јула 1930. године одбило је Адвокатску Комору од овог тражења и овај одговор саопштен јој је преко Министарства Правде.

После овог саопштења Адвокатска Комора актом својим Бр. 879 од 8 септембра тражила је од овог Министарства формално решење у овом смислу, ако се од стране Господина Министра Војске и Морнарице не изда наређење војним судовима да адвокате на претресима примају као браниоце оптужених.

По § 174 Закона о поступку војних судова у кривичним делима оптужени има право да се код војног суда брани сам а и преко свога браниоца. Бранилац пак код војног суда по овом истом законском пропису може бити сваки активни официр, ма ког рода оружја или струке из гарнизона, у коме се суд налази.

Према овоме, § 174 Закона о поступку војних судова у кривичним делима као одредба специјалног закона специјално је и регулисала питање одбране оптужених код војних судова и као таква не може се дерогирати у овом конкретном питању једном одредбом из општег Закона о адвокатима, јер је за ово конкретно питање Закон о адвокатима општи закон и као такав може регулисати ова питања само тако да је изрично предвидео да се одбрана адвоката проширује и на војне судове, те би на тај начин као доцнији закон укинуо одредбу § 174. Закона о поступку војних судова у кривичним делима.

Како војска својим специјалним законима регулисава све односе у њој па и питање одбране оптужених код војних судова, које је предмет специјалног Закона о поступку војних судова у кривичним делима, то се не може дозволити овако широко тумачење од стране Адвокатске Коморе, јер би то било штетно по интерес војске и његовог правосуђа.

Са ових разлога Адвокатска Комора се од свога тражења има одбити као неумесног и незаконитог.

Са изложеног, а на основу § 174. Закона о поступку војних судова у кривичним делима

РЕШАВАМ :

Да се Адвокатска Комора у Београду од свог тражења, да се изда наређење војним судовима да адвокате на пре-

тресима примају као браниоце оптужених, одбије, јер није на закону основано.

Министар Војске и Морнарице
Почасни Ађутант Њ. В. Краља
Армиски Бенерал,
Стев. С. Хаџић, с. р."

Против овога решења Комора је 5.-I.-931. поднела Државном Савету тужбу која гласи :

„Не одговара закону ово решење Г. Министра Војске и Морнарице из следећих разлога :

I.

Закон о адвокатима је специјални закон, а не општи како се то у нападнутом решењу тврди. Њиме је специјално предвиђено ово двоје : 1) ко може бити адвокат и као такав заступати странке и 2) где све адвокат има право заступања.

1) Специјалност Закона о адвокатима огледа се баш у томе, што он искључиво нормира ко може и под којим условима заступати странке. Док су ранији закони као на пр. Закон о поступку војних судова у кривичним делима § 174), Закон о грађ. суд. поступку (§ 78) и т. д. дозвољавали, да странке заступају чак и лица без правничке спреме — несудски официри и обични грађани, дотле по данашњем закону о адвокатима за заступање странака поред стручне адвокатске спреме потребан је и упис у именик Адвокатске Коморе — § 1 и 37 Зак. о адвокатима. Иначе свако друго лице које, било на своју руку, или на захтев странке, врши заступање, чини кривично дело предвиђено у § 120 Закона о адвокатима.

Према овоме не може нико више по својој вољи узимати за браниоца или заступника лице, које није адвокат. Следствено томе не може чак ни оптужени код војних судова именовати за браниоца мимо адвоката ма каквог официра из дотичног гарнизона. Још мање је могуће да оптужени може узети за браниоца официра, а да не може узети за браниоца адвоката — лице које једино има право заступања.

2) Даљи специјални карактер Закона о адвокатима огледа се у одредби његовог § 20 о обиму адвокатског права заступања. Овај законски пропис гласи : „адвокат је овлашћен давати савете у свима правним стварима и заступати пред свима судовима, другим државним и самоуправним властима и јавним телима.“ Законодавац је овде дао јасно право адвокатима, да могу заступати код редовних, управних, војних, берзанских и других судова. Израз „свима“ толико је јасан,

да искључује сваку могућност ограничења овога права заступања пред ма којим судом. Уосталом када су овим изразом несумњиво обухваћени сви судови, законодавац би изрично нагласио да је хтео ма који изузети. И да је законодавац употребио обичан израз „пред судовима“ место израза „пред свима судовима“, опет би се ту подразумевали и војни судови, када они не би изрично били изузети. Тако је гледиште заузео и Касациони Суд у свом решењу од 18 децембра 1930. год. бр. 15837, које се у препису прилаже.

Међутим законодавац је баш имао намеру и јасно изразио своју вољу овом одредбом, да адвокату даде право заступања пред сваким судом, био то војни, берзански, или ма који други суд. Познато је правило да законодавац не доноси излишне одредбе и да има јасан циљ који остварује законом. Природа војних и других нарочитих судова била је позната законодавцу при доношењу Закона о адвокатима. Образоване комисије решењима Г. Министра правде број 49917/920 и 79408/925 за израду пројекта овога закона пројучиле су најтемељније ово питање. Дата су баш сва потребна образложења, да се адвокату признаје право заступања код духовних, војних и свих других судова. Све је то законодавац имао у виду када је озакоњена оваква одредба § 20 како је од комисије већ била припремљена.

Према овоме не може бити никакве сумње о намери и израженој вољи законодавца у § 20, којим се признаје адвокату право заступања пред свима, па и војним судовима.

II.

Поред тога што је Закон о адвокатима специјални закон према законима о судском поступку, он је каснији закон од Закона о поступку војних судова у кривичним делима од 15 фебруара 1901 године. По општем принципу *lex posterior derogat priori* овај је закон укинуо све њему противне раније законе па макар се они појављивали и као специјални. О томе је унето и изрично наређење у § 129 Зак. о адвокатима према коме од дана његовог обнародовања у Службеним Новинама (19.-III.-1929. г.) престају важити „... други законски прописи из специјалних закона, уредаба и декрета који се односе на адвокате.“ С тога је у сваком случају престала важити и одредба § 174 Зак. о пост. војних судова у крив. делима, у колико је прстивна заступању адвоката пред тим судовима, пошто им § 20 Зак. о адвокатима признаје то право пред свима судовима.

III.

Најзад и да закон није дозволио адвокатима право заступања пред војним судовима, већ то питање оставио да

војне власти у интересу Војске реше, опет не би могао опстати разлог да би ово заступање било штетно по интересе војске.

Несумњиви је интерес војске и њених судова што боље истраживање материјалне истине и правилна примена закона. Учешће адвоката само би помогло на том послу. Даље, ма колика била популарност наше војске, та би популарност морала бити још и већа, када би се на њеном форуму правде дала потпуна могућност одбране оптуженога. Ово тврђење у толико изгледа неоснованије, када по самом Закону о устројству војних судова — § 46 *in fine* могу војне судије у мобилном и ратном стању бити резервни официри или грађанске судије. Па када свакако одговара интересима службе учешће једног грађанина као војног судије чак у ратном стању, откуда би могло бити штетно у редовном стању учешће као браниоца једног адвоката — махом резервног официра.

Са изложенога нападнуто решење као противно закону не може опстати :

1) што није никако примењен § 20 Зак. о адвокатима као одредба каснијег и специјалног закона и 2) што је погрешно примењен на овај случај § 174 Зак. о пост. војних судова у крив. делима — чл. 23 под 1) Зак. о држ. савету и управним судовима. Зато ова Комора на основу права из § 44 под и) Зак. о адвокатима подноси противу нападнутог решења ову тужбу и моли Државни Савет, да га изволи поништити и прибавити закону санкцију.

Прилаже се решење и препис тужбе.

Такса се не плаћа према § 119 Зак. о адвокатима.”

Државни Савет по комориној тужби донео је 14 маја 1931 год. под. Бр. 59911 овакву пресуду :

„У име

ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА АЛЕКСАНДРА I.

Краља Југославије

Државни Савет

У свом III. одељењу састављеном од претседника Раичевића Милосава, чланова : Бабића Живојина, Нешића Стевана, Миличића Др. Петра, Хасанбеговића Авде и в. д. деловође — суд. капет. II класе Дабића Јб. Славољуба, узео је у разматрање тужбу *Адвокатске Коморе* из Београда поднесену противу решења Господина Министра Војске и Морнарице од 26. новембра 1930. године С. Бр. 14857, којим је одбијена

од тражења да се дозволи адвокатима заступање пред војним судовима.

Пошто је проучио тужбу, оспорено решење и остале акте, који се на овај предмет односе, као и одговор Министров на тужбу послат писмом од 18. фебруара 1931. год. С.Бр. 891, Државни Савет је нашао, да је тврђење адвокатске коморе о томе, да је закон о адвокатима специјалан закон, па као такав по принципу *lex posterior derogat legi priori* одредбом својом § 20 деформира одредбу § 174 закона о поступку војних судова у кривичним делима, као ткође специјалног али ранијег закона те на основу тога дозволити адвокатима заступање војних лица пред војним судовима, неосновано је са разлога, што поменути закон о адвокатима у колико се односи на један посебан ред људи у држави т. ј. на адвокате и регулише њихове односе има карактер једног сингуларног закона, али у односу према целини, у колико нормира питање заступања свих грађана пред свима судовима од стране адвоката тај закон носи карактер општег закона, према чему, као такав, не може деформирати одредбе једног специјалног закона, у овом конкретном случају одредбе § 174. закона о пост. вој. суд. у крив. делима.

Стога се и тужба Адвокатске Коморе као неумесна има одбацити.

Стога, а на основу чл. 17 и 34, закона о Државном Савету и управним судовима и Тар. Бр. 52 закона о таксама, Државни Савет

ПРЕСУЂУЈЕ:

Да се тужба Адвокатске Коморе у Београду одбаци као неумесна, с тим да плати таксу у 100.— динара.

в. д. деловође суд. капет. II класе

Слав. Ђ. Дабић

Претседник III. одељења
Државног Савета

М. Рапчевић

Сваки коментар је овде излишан. Вреди само напоменути, да тумачење закона како то у овом случају чине Министарство Војске и Морарице и Државни Савет у правној науци до данас није било уобичајено, и држимо као сигурно, да би сваки ђак на испиту пао ако би му професор задао овакав задатак а он га решио као горње институције.

Сигнатура

По предмету увођења сигнатуре, Комора је упутила Господину Министру Правде 7. марта 1931. год. ову претставку:

„Актом својим Бр. 1318 од 1. новембра 1929. године Комора је молила Господина Министра, да изволи у посебни

закон, којим ће се Закону о судском поступку у грађанским парницама одредити датум обвезности, унесе и одредба, да од 1. јануара 1930. год. ступе на снагу одредбе §§ 128., 129. и 175. Зак. о суд. пост. у грађанским парницама о обавезном заступању странке од стране адвоката, т. ј. о сигнатури.

Накнадно Комора је актом Бр. 917 од 8. маја 1930. год. поново замолила Господина Министра, да одредбе о сигнатури уведе у живот.

Комори је и сада част умолити Господина Министра за дејство, да се одредбе из поменутих параграфа о сигнатури уведу одмах у живот и добију обавезну снагу за територију Београдског и Скопљанског Апелационог Суда.

Када је први пут тражила напред наведено, Комора се руководила идејом уздизања угледа адвокатског реда, интересом правосудја и коришћу за саме парничне странке. Тада Комора још није могла имати јасну представу о томе, у којој мери ће се одржати зло, које долази од пискарача против којих Комора до данас нажалост није имала никакав успех у борби. Закон о адвокатима у §-у 120. означава рад пискарача као кажњиво дело, али пискарачима ова одредба не улива никакав страх, пошто судови пискарачке кривнице веома споро извиђају и у највећем броју случајева истраге против њих прекидају, те они и данас после двогодишњег важења закона о адвокатима раде као и пре.

Када Комора и по трећи пут моли Господина Министра за исту ствар, она то чини руковођена свим оним што је напред поменуто придајући томе још једно скоро двогодишње жалосно искуство.

И јавни и приватни интереси захтевају да стручне адвокатске послове обављају за то нарочито квалификовани људи-адвокати. Они су једино ти, који за свој рад одговарају по прописима закона о адвокатима. За њихов несавестан и нестручан рад прописане су казне и формирани су специјални судови који их кажњавају. Друкчије не може ни бити, јер је адвокатура занимање јавног поретка. Не би требало дозволити да и нестручни и неодговорни људи врше једно високо занимање јавног поретка, а да би се томе једном за свагда одсечно стало на пут, преко је потребно одмах ставити на снагу одредбе о сигнатури.

Стављањем на снагу одредаба о сигнатури очувао би се углед адвоката као јавних функционера и вера у правосудје а у највећој мери заштитили би се интереси странака.

Налазећи да не стоје никакви разлози против овога захтева, Комори је част умолити Господина Министра, да изволи увидети оправданост њене молбе и поступити по њеној жељи, јер је то неоспорно у интересу и јавном и приватном.

На ову претставку Комора је примила одговор Господина Министра Правде датиран под 11. септембром тек. год. а који гласи :

„У вези акта Коморе од 6 марта о. г. Бр. 494 којим је тражен посебни закон који ће одмах увести одредбе закона о судском поступку у грађанским парницама о обавезном заступању странке од стране адвоката, част ми је извести, да су предлози Адвокатске коморе у Београду поднети на оцену Апелационим судовима у Београду и Скопљу и Касационом суду у Београду, и да су сва три виша суда нашли, да нема оправданих разлога, да се усвоје предлози Адвокатске коморе о увођењу у живот одредаба о сигнатури из Грађанског парничног поступка.

Поводом навода Адвокатске коморе, да Комора од § 120 Закона о адвокатима није имала никаквог успеха у борби са пискарачима, зато што судови „пискарачке кривице веома споро извиђају и у највећем броју случајева истраге против њих прекидају, те они и данас после двогодишњег важења Закона о адвокатима раде као и пре“ Касациони суд налази да је против нереда или погрешног рада судова, ако га је било, Комора имала доста средстава да употреби ради постигнућа циља и осигурања успеха. Међутим, колико је Касационом суду познато, из предмета кривица пискарача, што пред њега долазе, судска је пракса потпуно нормална и правилна и као таква довољно је штитила интересе адвоката.

Усвајајући разлоге Касационог суда у Београду и Апелационих судова у Београду и Скопљу нисам могао да поступим по предлогу Адвокатске коморе у Београду.”

Правилник о наградама адвоката.

На тражење Господина Министра правде Комора је 7. марта ове године доставила овакво мишљење :

„На акт Господина Министра бр. 19730 од 20. II. 1931, а по питању допуне правилника о наградама адвоката одобреног од стране Господина Министра Правде под бр. 35442 од 25. IV. 1930. год. Београдској адвокатској комори част је одговорити :

1) На крају § 1 правилника требало би унети другу алинеју:
„На адвокатску награду из овог правилника биће осуђена странка, која спор изгуби ако је она по адвокату у спору била заступљена, а овај је награду тражио.”

2) На крају § 8 треба додати :

„... за редовне грађанске спорове исти је случај. Ако тужилац одустане од тужбе у току спора, или ако суд из ра-

зних разлога за које адвокат није одговоран прекине даљи поступак по тужби, а адвокат је већ на једном рочишту у том спору странку заступао.

3) Тачку 1 § 13 имала ба гласити :

„За све послове заступања поверилаца у стедишној маси по стец. поступку адвокату припада иста награда која је у овом правилнику предвиђена за исте послове у кратком поступку.

4) Тачка 5 § 15 имала би гласити :

„За рад по пупилним масама и расправама о наслеђу код неспориог и старатељског судије награда је као у редовном грађанском поступку. Али ако је адвокат у корист странке за коју ради морао сам прибављати доказе, или ако на*заоставштину и друга лица какво право полажу и код суда истакну, те се по тим приговорима поступак поведе и адвокат у расправама током целог поступка учествује и сарађује — онда њему припада право на дуплу награду, предвиђену у редовном грађанском спору.”

5) На крају 11 тачке § 17 треба додати :

„При одмеравању ове награде имаће се у виду минимална ставка из тачке а, б и в § 6 правилника.”

6) У почетку 11 тачке § 17 а после речи: „присуство и одбрана на претресу као и заступање приватне тужбе хонорисаће се. ....

Београдска адвокатска комора напомиње, да многи судови овај правилник и противу његовог јасног текста и неколико расписа Господина Министра правде уопште не примењују.

Награде из правилника с обзиром на послове за које су везане врло су умерене, те је Комора мишљења да се исти имају повећати, а предложене измене неопходно унети.

Први пројект правилника ове Коморе садржавао је овде истакнуте допуне, али њих Господин Министар у правилник није унео, иако је то с обзиром на наш данашњи грађанско-судски поступак и обим ових послова требало учинити.”

Замењивање адвоката на судским расправама од стране његовог приправника у смислу § 26. Зак. о адвокатима.

Поводом доставе неких адвоката из унутрашњости, да судови не примају адвокатске приправнике за заменике адвоката кад ове странке усмено пред судом на заступање овласте, Комора је 15. октобра 1931. год. упутила Господину Министру правде ову претставку :

„У последње време учестале су жалбе адвоката из унутрашњости — чланова ове Коморе, да поједини судови про-

тивно јасном пропису § 26. Зак. о адвокатима не примају на расправе адвокатске приправнике као заменике адвоката код којих су на вежби кадгод ове (адвокате) странке усмено пред судом на дан расправе на заступање овласте.

Стална је пракса код нашег сеоског света, да заступника именује усмено на сам дан расправе, јер то није скопчано са губљењем времена и много мање кошта него издавање писменог пуномоћја.

Конкретно то изгледа овако : Странка на дан расправе дође у суд и усмено овласти једног адвоката да је заступа. Адвокат није дошао у суд већ је послао свога приправника уредно регистрованог код ове Коморе да га замени. Суд ово не дозвољава.

Овакав став судова према врло јасној одредби § 26. Зак. о адвокатима савршено је погрешан и не може се бранити никаквим основаним разлозима.

Да не би и даље неки судови терали са овако погрешном праксом Комори је част умолити Господина Министра, да све судове на територији Београдског Апелационог суда списом позове, да § 26. Закона о адвокатима примењују у томе смислу, да адвоката може на расправама пред судовима замењивати његов приправник који је код њега на вежби а који се може легитимисати уверењем Одбора ове Коморе, кад год га странка усмено пред судом на заступање овласти и ако он у суду није присутан већ његов приправник."

Уписани у именик адвоката :

1. Љотић Димитрије, са седиштем канцеларије у Смедереву.

Избрисани из именика адвоката :

1. Симић Васа услед смрти.
2. Гајић Миодраг због ступања у државну службу.
3. Јовић Јован због ступања у самоуправ. службу.
4. Видаковић Божидар због тога што се одрекао адвокатуре.

Преселили се — адвокати :

1. Петковић Живојин из Туприје у Јагодину.

Уписани у именик адв. приправника :

1. Јовановић Радоје Б. на вежби код адвоката Адање Симе Др. у Београду.
2. Узуновић Бранко Н. на вежби код адвоката Живанчевића Илије у Београду.

3. Павловић Александар Ж. на вежби код адвоката Хаџи-Ристића Александра у Београду.

4. Савајски Нићифор на вежби код адвоката Поповића Владана у Ивањици.

Избрисани из именика адв. приправника :

1. Кусовац Лабуд Др. због ступања у суд на бесплатну вежбу.

2. Јоксић Станојло, због ступања у држав. службу.

3. Воркапић Живојин по одјави принципала.

4. Радојевић Радомир А. због ступања у стални кадар.

5. Бајаловић Љубомир П. због ступања у суд на бесплатну вежбу.

„БРАНИЧ“ ИЗЛАЗИ ЈЕДАНПУТ МЕСЕЧНО

Доноси актуелне чланке из теорије свих правних наука, саопштења из судске и управне праксе, домаће и стране — са коментарима, чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења адвокатских комора, које „Бранич“ имају за свој орган.

Власник и издавач „Бранича“ је Адвокатска комора у Београду, коју претставља председник Обрад Благојевић.

Уредник „Бранича“ је председник Адвокатске коморе у Београду Обрад Благојевић.

„Бранич“ се шаље адвокатима — члановима Коморе бесплатно. За нечланове претплата стаје 120— дин. годишње; за адв. приправнике, судије и судијске приправнике 60— динара годишње; поједини број 10— динара.

„Бранич“ се штампа у штампарији Живка Маџаревића (пређе „Тучковић“), Цара Николе П. ул. бр. 3. (Стан Проте Матеје 42), Телефон 21.129.

Б Р А Н И Ч

Год. XVI (VII) Београд, новембар 1931.

Број 11

УРЕДНИШТВО:
УСКОЧКА УЛ. БР. 2.

ВЛАСНИК И ИЗДАВАЧ:
АДВОКАТСКА КОМОРА У БЕОГРАДУ

О. Б. Благојевић, адв.

АДВОКАТСКА ПРОФЕСИОНАЛНА ТАЈНА

На ову студију побудила су ме три случаја у којима је дошла адвокатска професионална тајна у питање.

Први је се случај догодио са адвокатом, у чијем је одсуству, по налогу полицијске власти из унутрашњости, извршена преметачина у канцеларији у Београду, у присуству приватног тужиоца, да би се тобоже нашла некаква исправа, која је приватном тужбом инкриминисана. Исправа није нађена.

Други је случај са адвокатом, који је извесна факта сазнао у своме позиву, као бранилац, па је се од некуда сазнало, (кривица адвоката у овом случају није утврђена), да су пом. адвокату извесна факта позната, те је суд позвао адвоката, ослобођавајући га од професионалне тајне, који је у времену кад је претрес одржан престао бити бранилац, да сведочи о фактима, чије сазнање потиче из времена кад је пом. адвокат био бранилац. Адвокат је под заклетвом посведочио оно о чему је питан, па је суд донео пресуду, изриком нагласивши у њој, да није водио рачуна о исказу адвоката о фактима потеклим из сазнања у адвокатском позиву.

Трећи је случај са једном крив. тужбом, поднетом Управи Града Београда од стране адвоката-заступника прив. тужиоца, у којој се тражи, да се друга два адвоката саслушају о томе: да ли су од једног стечајног дужника примили некакве менице ради наплате. Позвати, ова два адвоката изјавили су, да њихов рад по пом. предмету покрива професионална тајна, али да одмах сад изјављују, да никакве менице нису примили од стечајног дужника ради наплате.

Ова три случаја нису усамљена и ми ћемо све чешће присуствовати разним актима и поступцима наших власти којима ће се вређати адвокатска проф. тајна. То долази најчешће отуда, што многа лица нису упућена у то: што је то адвокатска проф. тајна, који је њен обим, докле иде њена граница и зашто је законодавац, у овом домену био ретко императиван.

Криминални (казнителни) законик за Кнежевство Србију од 28. Марта 1960. год. о повреди приватних тајни говори у §§. 282. и 283.

§. 282. предвиђа казну у новцу до триста талира или затвор до три месеца, а у повратном случају, затвор до године дана и забрану за неко време самосталног упражњавања звања или занимања, за „свештенике и духовна лица, лекаре, апотекаре, бабице, хирурге и друга лица, која по јавном дозвољењу ма коју струку лечења упражњавају, ако оне тајне које су њима у следству њиховог звања или занимања откривене и саопштене... другим откривају“. §. 283. предвиђа и кажњава повреду тајне писама, пакета или депеша.

Од лица у §. 282. означених, само се као сведоци не могу испитивати, према §. 91. старог крив. суд. пост. „свештена лица мирског и монашког чина у смотрењу оног што им је исповеђено, или иначе под условом званичног ћутања поверено.“ У погледу испитивања ових лица, законодавац је толико категоричан, да у опште онемогућава њихово испитивање, стављајући их чак и испред државних службеника-званичника државних, како закон каже, који могу бити испитани само ако их претпостављена власт ослободи званичне тајне. — §. 117. Остала лица наведена у §. 282. могу бити саслушана само ако их од чувања тајне ослободи било само оно лице од кога су је сазнали, било власт.

Као што видимо, §. 282. не помиње нигде адвокате — јавне правозаступнике и њихову професионалну тајну не штити, а то просто с тога, што 1860. год. кад је криминални (казнителни) законик за Кнежевину Србију донесен, адвокатски ред у Кнежевини Србији није званично постојао. Њега уводи тек зак. о правозаступницима од 28. фебруара 1862. год. (Зборник 15. стр. 41.) уз коју иду и Уводна правила од истог дана (Зборник 15. стр. 39.). Као увод за оправдање овог закона, законодавац вели, да закон доноси „због тога што многи, који код земаљски судова парнице имају нису у стању такве или због невештине у законима, или из какви други узрока сами водити, те да би се овоме помогло, нашли смо се побуђени завести правозаступнички ред.“ Према томе, нужда и ништа друго, и то је важно подвући, натерала је законодавца да установи адвокатски ред.

По §. 29. овог закона „сваки правозаступник дужан је уопште поверене му послове сходно положеној заклетви прилежно и савесно управљати, чувајући тајну повереног му посла.“ Огрешење о овај зак. пропис повлачи дисциплинску казну из §. 43. истог зак. од стране председника оног првостепеног суда, код кога је адвокат уписан.

Овај се закон меродавнима није допао, па је донет нов закон о правозаступницима од 15. Јуна 1865. год. (Зборник 17. стр. 48.) мењан и допуњаван законима од 30. Новембра 1871. год. и 15. Октобра 1896. год. Новим законом — §. 68. — изрично је укинут стари закон од 1862. год. Ни нови закон од 1865. год. није заборавио на заштиту адво-

катске професионалне тајне. Тако у §. 27. међу дужностима адвокату ставља се и то да „оно што му страна за време трајаће парнице повери треба и пре и по свршеном спору у тајности да држи и никоме не открива.“ Поступак противно овој и осталим дужностима повлачи адвоката на дисциплинску одговорност из §. 53. а казниће га председник оног првостепеног суда код кога је адвокат уписан.

Стари законик о поступку судском у кривичним делима од 10. Априла 1865. год. донесен је после старог закона о правозаступницима од 1862. год. а пре новог закона од 15. Јуна 1865. год. Он је само у кривичним предметима у §. 92. ослободио од дужности сведочења...“ 2. бранитеље обвиненог о ономе, што има је обвинени као таквима за цел одбране поверио.“ Сведочанство бранитеља вредеће само онда, ако се одрекну сами овог права, пошто им се објасни да не морају сведочити, па изјаве да ипак хоће да сведоче.

Законик о поступку судском о грађанским парницама од 20. Фебруара 1865. год. у §. 211. одређује, да ће суд, на учињена изузећа од стране парничара, искључити од сведочења оне... „5. који су у истом спору пуномоћници или заступници били.“ По §. 220. истог законика, заклети чиновници не могу сведочити „о ономе што им је по њиховом званичном положају као тајна поверено, али наравно, са дозволом више власти, ову сведоцбу могу дати. Свештеници пак, „духовски и мирски ни у ком случају не могу сведочити“ о ономе што им је као духовна тајна исповеђено и закон изриком каже да „њихова сведоцба о томе не важи.“

Према оваквом стању ствари, за адвокате који би своју професионалну тајну издали, не би постојала друга одговорност до она предвиђена у зак. о правозаступницима од 1865. год. т. ј. дисциплинска. О крив. одговорности по крив. законнику могло би се говорити само онда, када би о томе постојао изричан зак. пропис, кога кад нема, значи, да законодавац овакво дело не кажњава казнама из крив. законика. — §. 2. старог крив. зак. Очигледно да се овде ради о једној осетној празнини крив. законика, која на жалост, за све време владе његове, није попуњена.

Међутим, француски крив. законик од 12./22. Фебруара 1810. год. садржи о професионалној тајни одредбу у §. 378., која је веома слична са одредбом §. 282. старог крив. законика, јер се ни овде не предвиђа изриком адвокатска професионална тајна. Тим зак. прописом предвиђа се казна до једног месеца и новчана од 100 до 500 франака за лекаре, хирурге и друга лица у здравственој служби, апотекаре, бабице и за свако друго лице коме се због његовог својства или због његовог занимања поверавају тајне а који изван случаја да их закон примора на откривање, открију тајну. И овај зак. пропис не предвиђа изриком адвокатску профе-

сионалну тајну, али је француски Касациони суд и овај зак. пропис проширио и на адвокате, бележнике, свештенике, судије, поротнике, па чак и на берзанске сензале, без обзира на §. 4. франц. крив. законика који је готово истоветан са §. 2. нашег старог казн. законика, а то с тога, што је закон оставио могућности овако широке интерпретације и примене назначујући у горњем зак. пропису поред лекара, хирурга и т. д. и друга лица којима се због њихових својстава или због њиховог занимања поверавају тајне, а такви су првенствено адвокати.

Ово је стање престало доношењем новог кривичног законика за целу Крајевину од 16. Фебруара 1929. год. и зак. о адвокатима од 17. Марта 1929. год.

По §. 252. новог крив. законика „затвором до шест месеци или новчано до 5.000.— дин. казниће се: правозаступници, браниоци и заступници у правним пословима, јавни бележници.... ако приватне тајне које су сазнали у вршењу свога позива неовлашћено другима открију.“ Гоњење се предузима по предлогу — §. 253.

Од горе поменутих лица, као сведоци не могу се испитивати, а ако су испитани, сведочење неће вредети, верски представници, државни службеници, „бранилац о ономе, што му је окривљеник као своме браниоцу поверио, осим ако окривљеник сам тражи.“ — §. 168. тач. 3. новог законика о судском крив. поступку од 16. Фебруара 1929. год.

Закон о адвокатима од 17. Марта 1929. год. у овом погледу је невероватно императиван. Он у трећем ставу §. 21. о професионалној тајни каже следеће: „Адвокат је дужан чувати тајну о стварима које су му поверене, али то не може бити на штету његовог права да ради свог личног оправдања назначи извор свога сазнања. У сваком је поступку ослобођен дужности да сведочи о ономе, што му је као адвокату поверено, или да изда списе којима су му саопштене поверљиве ствари или који су сачињени као белешке о таквим поверљивим стварима.“ Овакав став законодавца према адвокатској професионалној тајни, коју не може адвокат открити ни у каквом поступку, објашњава се тим фактом, што је законодавац издигао адвокатску професију на степен занимања јавног поретка — §. 1., па је једном тако високом занимању, у жељи да остане на висини, признао ову гаранцију за слободан и несметан рад. У истини, оваквом зак. одредбом, која нема преседана у нашој историји, а није ми познато да је садржи ма какав други зак. о адвокатима, адвокати су обезбеђени у своме раду у најмању руку исто онако, као и државни чиновници, чије је занимање исто тако јавног карактера.

По слову §. 35. овог закона, прописи о професионалној тајни „код заступања и саветовања странака као и код уз-

гредних послова" примењиваће се и на адвокатске приправнике.

Како је адвокатски сталеж независан — §. 49. зак. о адвокатима, то њему самом, преко изабраних комора и дисциплинских судова, припада право надзора и кажњавања над адвокатима. Ако би адвокат повредио дужност свога звања — а неоспорно најосновнија дужност његовог позива јесте чување професионалне тајне — биће дисциплински кажњен по §. 50. Та казна може ићи до брисања из именика адвоката — §. 55. под г.

Нови законик о судском кривичном поступку у грађанским парницама од 13. Јула 1929. год. наређује у §. 416. да се као сведоци не смеју саслушавати: неспособна лица, свештеници и државни чиновници, а по §. 417. сведок може ускратити сведочење ... „4. о ономе што је странка сведоку као своме адвокату поверила". Како је §. 21. зак. о адвокатима адвокат ослобођен дужности сведочења у сваком поступку па и у грађанском, то по овој изричној законској наредби, адвокат не може никад доћи у положај да сведочи пред грађ. судом о ономе што је професионално сазнао.

Пристајући ближој анализи текстова о адвокатској професионалној тајни из крив. законика и зак. о адвокатима, да напоменемо одмах на почетку, да сваки од ова два прописа, из два разна закона, има свој засебан домен.

Крив. законик предвиђа казну за неовлашћено откривање професионалне тајне, али у исто време тражи предлог па да се отпочне са крив. поступком против адвоката који је неовлашћено открио професионално сазнање факата.

Зак. о адвокатима налаже адвокату, под претњом дисциплинске казне, да чува „тајну о стварима које су му поверене" под једним јединим ограничењем: да то не буде „на штету његовог права да ради свог личног оправдања назначи извор свога сазнања." Иначе, адвокат је ослобођен дужности сведочења у сваком поступку „о ономе што му је као адвокату поверено."

Према томе, оно што крив. законик кажњава као неовлашћено откривање професионалне тајне, то је само у случају, кад тако поступи адвокат а није за то овлашћен од свога клијента. Само још једну могућност закон прима, а то је, кад адвокат открије тајну „ради свог личног оправдања." Никакву другу хипотезу закон не предвиђа, па ни ону кад власт адвоката ослободи од професионалне тајне у циљу сведочења о ономе што је професионално сазнао, јер, зашто би законодавац био толико категоричан и ослободио адвоката од овог сведочења „у сваком поступку", кад би хтео и желео да друкчије буде. Очеvidно, да према стилизацији зак. о адвокатима, као специјалног и доцнијег у од-

носу на крив. законик и поступак као генералне и раније, и кад они дођу у сукоб — а овде сукоба нема — има се узети оно што је речено у специјалном и доцнијем закону по римском *lex specialis et posterior derogat lege generali et anteriori*.

Тако и §. 168. тач. 3. крив. суд. пост. у смислу §. 21. зак. о адвокатима има се разумети, да бранилац открије оно што му је професионално поверено од стране окривљеног, без његова пристајка а не у циљу свог личног оправдања.

У прилог овог мога мишљења иде и тај факат, што §. 253. крив. законика тражи предлог за гоњење због крив. дела из §. 252. истог законика. Предлог, по §. 82. истог законика, може дати само оштећеник, што значи, да се овај деликт не прогони по званичној дужности, т. ј. државни тужилац не може предузети никакав поступак ако нема предлога оштећенога. Према томе, зак. термин „неовлашћено“ из §. 252. крив. законика не може се друкчије разумети до само онако како сам горе изложио, јер кад се за неовлашћено откривање професионалне тајне, као деликта, тражи предлог оштећенога, значи да овлашћење за откривање онога, што је адвокат професионално сазнао, може доћи само од онога лица, које је ово адвокату поверило, сем случаја да је адвокат тајну открио ради свог личног оправдања.

Кад дакле §. 21. зак. о адвокатима забрањује адвокати-ма да у ма ком поступку сведоче о ономе што су професионално сазнали, издају списе којима су им саопштене поверљиве ствари или које су сачинили о таквим поверљивим стварима, без овлашћења заинтересованог лица или у оправдању својих поступака, онда сам факат да један адвокат буде приморан да сведочи с тога што га дотична влас ослободи професионалне тајне, повлачи за собом могућности примене §. 252. крив. законика ако буде предлога оштећенога, а несумњиво повлачи за собом отварање дисциплинског поступка.

Тако, адвокат ни у коме поступку не може открити неовлашћено оно што је професионално сазнао. Ако пак неовлашћено открије тајну, сем два лимитативно побројана случаја, долази под удар крив. законика и зак. о адвокатима. Његово неовлашћено сведочење нема никакве правне вредности и има се сматрати правно непостојећем, а ако га суд оцени у својој пресуди или га узме за основ свога уверења, таква пресуда има бити поништена од вишег суда као потекла из неовлашћеног — забрањеног сазнања.

Адвокатске коморе морају строго водити рачуна о раду адвоката у овом домену и сваки прекршај строго кажњавати, пошто је повреда адвокатске професионалне тајне у ствари повреда основа на коме цео позив почива. Адвокат који не чува своју тајну, није достојан да носи име адвоката. Њега треба без милости брисати из именика.

Професионална тајна потиче још из римског права. Преко средњовековног права, првенствено француског, које је предвиђало професионалну тајну, али кажњавало само свештенике у случају да је открију, прешла је ова правна институција у модерно право. Творци француског кривичног законика, једног од првих ове врсте у модерном праву, §. 378. јединим који говори о професионалној тајни, штитили су она лица од неовлашћеног откривања онога што су лицима обавезним на професионално ћутање поверили у њиховом позиву. Овако схваћану професионалну тајну, као заштиту појединца а не целине или као гаранцију за материјалну истину у крив. предметима, француски законодавац је заборавио да спроведе кроз крив. суд. поступак, али је јуриспруденција допунила ову празнину у смислу принципа изражених у крив. законик у.

Нема збора да је институција професионалне тајне јавно-правног карактера. Само док је професионална тајна држ. службеника установљена у једном вишем држ. интересу, дотле је адвокатска професионална тајна установљена у циљу заштите једног лица од неовлашћеног откривања тајне од стране другог лица, које је професионално сазнало. Али и једна и друга тајна имају за циљ, да у једном вишем интересу, и у томе лежи њихов јавноправни карактер, онемогуће неовлашћено њихово откривање.

Држава има сав интерес да држ. администрација — управна функционишу безпрекорно. Исто тако интерес јој је да заштити једну професију — адвокатску — којој признаје јавни карактер. Без професионалне тајне рад би државних органа у односу на државу био врло опасан. Без адвокатске професионалне тајне рад би адвоката био немогућ. Стога држава, као што штити своје органе професионалном чиновничком тајном тако исто адвокатском професионалном тајном штити и адвокате.

Према §. 252. крив. законика, деликт откривања професионалне тајне садржавао би четири елемента 1.) неовлашћено откривање једног факта; 2.) тај факат био би саставни део тајне; 3.) лице које би открило оно што је професионално сазнало имало би бити адвокат; и 4.) намера кривца да неовлашћено објави — открије оно што је професионално сазнао.

1.) Открити једну тајну, значи објавити је, учинити је јавном. Није потребно да је то учињено пред више лице: једно једино лице је довољно, коме је неовлашћено тајна откривена, па да дође кривац под удар закона. Јавност је на тај начин постигнута, јер суштина тајне је у томе, да нико оно што она има да покрије, неовлашћено не сазна. Али објављивање мора да је сигурно учињено: алузије, неодре-

ђени одговори или казивање, не би задовољили овај први елеменат.

2.) Тајна, која је неовлашћено откривена, мора да потиче из професионалног сазнања. Али појам тајне није довољно прецизиран. Тајном би се могло назвати, у најширем смислу те речи, све оно што једно лица изјави адвокату, поводом свога случаја. Исто тако, откривањем тајне могло би се назвати све оно што наноси штету једном лицу а откривено је неовлашћено. Да не би адвокат дошао под удар закона по овој логици, имао би ћутати о свему што му клијенат повери, сем ако га клијенат не овласти на откривање онога што му је поверио или адвокат се не морадије правдати и бранити путем откривања тајне. Наравно да се има држати строго тајним оно што је клијенат адвокату са овом изричном напоменом поверио. Изван овог случаја, тајна би имала покрити само оно што је основно у дотичном послу. За сваки поверени случај адвокат ће о томе водити рачуна. Ако би дошло до спора, наравно да би суд имао последњу реч, управљајући се према појављеном случају и према томе, да су адвокату извесна факта професионално поверена најчешће да он од њих чини употребу. Значи да је ово питање много више фактичко а много мање правно.

3.) Лице које је неовлашћено открило тајну треба да је адвокат који је откривена факта професионално сазнао. Адвокат — заменик у смислу §. 25. зак. о адвокатима дужан је на чување професионалне тајне из посла колеге кога замењује. Исто ако и адвокатски приправник, па чак и други чиновник, кад врше дужност заменика адвоката по §. 26. зак. о адвокатима.

Ова дужност чувања професионалне тајне простира се и онда кад је адвокат престао упражњавати своју професију, те би и такав бив. адвокат одговарао за неовлашћено откривање факата професионално откривених му.

4.) И за овај делакт тражи се намера. Пехатно откривање тајне не би могло никако доћи под удар крив. законика, али би сигурно могло бити елеменат за отварања дисциплинске истраге и примене казне за дело из §. 50. став други зак. о адвокатима.

§. 168. новог крив. суд. пост. прокламује: да се као сведок не може испитати, а ако је испитан, његова сведожба неће важити.... „3. бранилац о ономе, што му је окривљеник као своме браниоцу поверио, осим ако окривљеник то сам тражи.“ Ово је правило основно у нашем крив. праву. Оно је израз највишег законодавчевог разумевања циља и смисла одбране.

Само, налазимо, да није требало оставити могућност испитивања браниоца у опште о ономе што му је окривљени

као своје браниоцу поверио, сем ако то окривљени сам не тражи, па је бранилац у овом погледу имао бити потпуно заштићен. Кад иначе суд не може и не сме водити рачуна о ономе што му бранилац као своје професионално сазнање открије, онда суду не треба дати могућност да браниоца у опште саслушава. Такав судски поступак био би сасвим непотребан и некористан.

Али природа браниоачеве професионалне тајне, као лица које мора бити потпуно упућено у поверену му одбрану, такав је, да се мора њему оставити да слободно у одбрани употреби оно што сматра корисним по окривљенога. Јер му је и откровење учињено у том циљу. С тога и овде све зависи од адвоката до које ће границе ићи и да ли ће он фино разлику између дозвољеног и недозвољеног осетити кад буде давао одбрану. Јер ту треба бити ванредно осетљив: слобода, част, имање окривљениково морају проћи кроз свест и савест адвоката кад даје одбрану. Та финеса чисто професионална, чини суштину адвокатског позива, и адвокатске тајне. Створена у циљу заштите адвокатског позива, она мора и може једино ићи на корист окривљенога а несме никад бити у сукобу са законом и савешћу адвоката. То је у ствари и суштина адвокатског позива.

Д. Станковић, судија

ДА ЛИ МОЖЕ ИСТРАЖНИ СУДИЈА НАРЕДИТИ ПРИТВОР, ВАН СЛУЧАЈЕВА ИЗ §. 121. КРИВИЧ- НОГ СУДСКОГ ПОСТУПКА

Поводом чланка о притвору и истражном затвору, отштам-
паног у 15. и 16. броју „Полиције“.

Прописи судског кривичног поступка, који се односе на истракнуто питање, у главном су ови :

§. 94., који гласи: „истражни судија је дужан доставити државном тужиоцу сваку пријаву, која до њега дође, о учи-
њеном кривичном делу, за које се гони по службеној дуж-
ности. Без предлога државног тужиоца, може истражни су-
дија извршити само оне извиђајне радње, које није могуће
одложити без опасности за циљ кривичног поступка или
које су везане за извесан законски рок. О ономе што је учи-
нио обавестиће државног тужиоца и очекивати његов даљи
предлог“;

§. 113., који гласи: „истражни ће судија притворити лице,
противу кога се стичу основи сумње због злочинства и др.“;

§. 92. став. 3., који гласи: „за извршење извиђаја истраж-
ни судија и срески судија имају она права и оне дужности,
које има истражни судија у истрази“;

§. 118. који гласи: „истражни судија је дужан свакога,
који је притворен и суду спроведен, или који је по његовом
налогу доведен, саслушати за двадесет и четири сата. Ако
то не буде могуће, може се тај рок за испит из важних
узрока, које ваља забележити у испитном записнику, про-
дужити највише за три дана, рачунајући од часа, када је
притвореник спроведен суду.

Истражни судија дужан је одмах, чим осумњиченика са-
слуша, одлучити, да ли ће га пустити у слободу или ће про-
тиву њега наредити истражни затвор.“

Док из прописа §. 94. (по коме истражни судија, и без
предлога државног тужиоца, може вршити извиђајне радње,
које се не могу, без опасности поступка, одложити) и §. 113.
(који изрично овлашћује истражног судију, да притвори
лице противу кога стоје потребне претпоставке) излази

да је истражни судија орган, који може, по правилу, употребити притвор, — дотле из прописа §. 118. (који наређује истражном судији, да, по саслушању притвореног лица, које му је спроведено или по његовом налогу доведено, мора одлучити да ли ће га пустити у слободу или противу њега наредити истражни затвор) излази: да истражни судија може употребљавати само истражни затвор, а не и притвор.

Због тога су се, у примени новог судског кривичног поступка, и формирала два мишљења о истакнутом питању. Прво, по коме истражни судија може наредити притвор у извиђајном стадијуму поступка и друго, по коме истражни судија може наредити притвор врло изузетно, онда када је случај из §. 121. крив. суд. пост. а редовно само истражни затвор.

— Нема сумње, да прописи §. 94. и 113. крив. суд. пост., с једне стране, и пропис §. 118. с друге стране, стоје у привидној контрадикцији, која је створила два горња мишљења.

Правилно разумевање изложене ситуације могуће је, ако расмотримо следећи материјал и из њега изведемо потребан закључак у погледу постављеног питања.

Пропис §. 118. кривичног судског поступка налази се у глави десетој, која говори о позиву, довођењу, притвору и истражном затвору окривљеника. Глави десетој претходе оне, које говоре о извиђају и истрази.

Извиђај врше истражне судије при окружним судовима и среске судије. Истражне судије онда, кад је у питању дело које је се догодило на територији среза у коме је седиште окружног суда; а среске судије када је у питању дело које је се догодило ван територије среза у коме је седиште окружног суда.

Док тако бива са извиђајем, — дотле истрагу воде, по правилу, истражне судије лично и непосредно. Они могу замолити среске судове, да изврше поједине истражне радње, кад се ове имају обавити у некоме другоме срезу, а не у оном у коме је седиште окружног суда. Срески судови су дужни одазвати се овој молби.

Изузетно од овога извиђај, по § 92. крив. суд. пост., врше и полицијске власти, уз ограничења у § 93. истог поступка.

Циљ је извиђаја, да се државном тужиоцу прибави потребан материјал, помоћу кога ће се одлучити хоће ли 1) поднети противу извесног лица непосредну оптужницу или захтев за отварање истраге или 2) одбацити пријаву (§ 96.) Циљ је истраге, да се основи сумње, изнети противу одређеног лица, и стање ствари судским путем расчисти, да се на основу тога може одлучити, да ли ће се кривични поступак

противу тога лица обуставити или ће се оно ставити под оптужбу (§ 97. став. 3. крив. суд. пост.).

С обзиром на гореизложено и пропис § 97. кривичног судског поступка, по коме је истрага облигаторна или факултативна, — излази, да истрага није потребна, онда када је у питању дело, које је извиђај расчистио у толикој мери, да се државни тужилац, само на основу њега, може одлучити да подигне непосредну оптужницу или да одбаца пријаву. Ово наравно под претпоставком да се ради о делу, за које истрага није облигаторна.

Па како истражни судија, по § 94. крив. суд. поступка, врши и извиђаје, на основу којих се државни тужилац може одлучити, да ли ће тражити отварање кривичног поступка или одбацити пријаву: — онда је сасвим разумљиво, да он може, у смислу § 113. кривичног судског поступка, употребити противу осумњиченог лица притвор, извиђајни притвор, који ће, у том случају, трајати све дотле, док државни тужилац не поднесе оптужницу, у којој је између осталог, дужан, по § 202. т. 6. учинити и предлог да се нареди истражни затвор, као мера која ће осигурати присуство кривца на претресу. Притвор би, у овоме случају био замењен истражним затвором, по предлогу у оптужници (§ 203.). Иначе, ако би, после извиђаја, државни тужилац захтевао отварање истраге, истражни би затвор био наређен у смислу § 119. крив. суд. поступка, по коме се истражни затвор наређује увек код злочинства за које закон прописује смртну казну или казну вечите робије или за коју је по закону остављен суду избор између поменутих казни и које друге казне, а изузетно и код осталих дела, када се у личности кривчевој налази неки од основа наведених у § 113. т. 2., 3. и 4.

Према томе, контрадикција између §§ 94. и 113., с једне и § 118. крив. суд. поступка, с друге стране, која је створила два мишљења о истакнутом питању, може се отклонити само таквим разумевањем: *да се попис §. 118. односи на случајеве, када је приговорено лице сprovedено или доведено истражном судији, по његовом налогу, када је дакле, истражном судији сprovedено или доведено лице, противу кога већ дејствује решење о приговору, наређеном од среског судије, као извиђајног, полицијске власти или ненадлежног судије; а не и на оне случајеве, када је истражни судија, вршећи извиђаје у смислу §. 94. кривичног судског поступка, применом §. 113., приговорио извесно лице, противу кога су се стекле претпоставке за приговор.* У овим другим случајевима истражни судија ће завршити извиђајне радње, па, у смислу последњег става §. 94., о томе обавестити државног тужиоца и очекивати његове даље предлоге о којима је реч у §. 96. крив. суд. поступка.

Овакво разумевање води закључку, да истражни судија

може наредити увек притвор, када се његове радње крећу у кругу извиђаја.

Изложено мишљење има основа и у чињеници, да се истражни затвор наређује само на основу захтева за отварање истраге или предлога у непосредној оптужници, — из чега излази и логична последица, да истражни судија у другом стадијуму поступка, дакле у извиђају, може обезбедити присуство осумњиченог лица, до захтева за отварање истраге или подношења непосредне оптужнице, само притвором.

28. октобра 1931.

Ниш.

Др. Ф. Чулиновић

ЗЕМЉИШНА КЊИГА И ЊЕНО ОСНИВАЊЕ

— Наставак. —

II.

Оснивање земљ. књига.

У нашим се земљишним књигама на више места налази истакнуто разликовање између т. зв. „првог“ и „новог“ оснивања. Под „првим“ се разумева састављање сасвим нових земљ. књига на оним правним подручјима, где земљ. књига у опште до тада није било (као што је то н. пр. у § 61. зак. о ун. уређ. предвиђено за подручја апел. суда у Београду и Скопљу, те Вел. Суда у Подгорици). Под „новим“ разумева се такво оснивање земљ. књига, где су досадашње услед уништења, оштећења или иног којег разлога постале делом или сасвим неупотребиве (као што је н. пр. било у Бечу после великог пожара судске палате).

Поступак оснивања обављају судије надлежних среских судова како је то специјално за прво оснивање земљ. књига у Србији и Црној Гори предвиђено — т. зв. повереници. Карактеристично је за та оснивања да се врше под надзором председника надлежних окр. судова односно за прво оснивање код нас „под непосредним надзором Министарства Правде.“ У поступку оснивања врше се и саслушања странака, па и самих вештака, пред повереника искрсавају преразна спорна питања о праву и правним односима, но повереник нема законског овлаштења да те спорове расуђује. Он у поступку оснивања не може правне спорове мериторно

решавати, он не улази у њихову правну суштину, дакле не суди о праву странака. Ако у том поступку странке пред њега изнесу какав било приговор против установљеног стања ствари, па ако му не успе да противнике поравна, тада ће његова задаћа бити само то да установи „фактичног поседника“ и да то „узме за базу даљњег поступка“. То му је само право и дужност. О праву расуђује само суд. Право расуђивања спорних права немају ни надзорни органи тога оснивања, дакле ни председници окр. судова, а ни Министарство. Зато се, сви органи могу с правом називати само судско-административним органима *ad hoc*.

Оснивање земљ. књига дели се у две оштро разлучене фазе: у оснивање у ужем смислу те речи и поступак исправљања. На подручју бивше Краљ. Србије и Црне Горе поступак оснивања обавља специјални повереник, те пошто установи фактично стање ствари, те према тому састави нацрте земљ. књига, он их предаје надлежном среском суду. Овај срески суд врши друти део тог оснивања — исправља повереникове елаборате. Ни срески суд у овом поступку исправљања није овлаштен да доноси мериторне одлуке о спорним правима. Ово је последица општег начела, да земљишнокњижни судови у опште не решавају о спорним питањима права, него решавају само о техничкој могућности спровођења односног права у земљ. књигама према „књижном стању“. Земљишнокњижни суд ће дозволити затражени упис само онда: 1.) ако из земљ. књиге не произилази никаква запрека у погледу земљишта или права, 2.) када нема сумње о легитимацији странака, 3.) када је тражење основано на ваљаним и молби прикљученим исправама, § 104. зак. о земљ. књиг.).

Земљ. се књиге оснивају по судским срезовима и појединим подручним пореским општинама, а сам поступак оснивања (у ужем смислу те речи) дели се на припремне радње и саме извиђаје. Припремне се радње састоје из прикупљања за извиђање потребних података о некретностима и њиховим овлаштеницима, а то су н. пр. спискови парцела појединих кат. општина, спискови поседника са подручја појединих општина, копије кат. планова и др. Међу помагала за оснивање земљ. књига ваља свакако убројити и досадашње земљишнике као што су то књиге тапија, интабулациони протоколи, заст. књиге и нотифике. Ове књиге ипак немају ону правну снагу, какву би ми од њих према њиховом досадашњем важењу очекивали. У §-у 73. зак. о ун. уређ. земљ. књига изричито је истакнуто, да се досадашњи земљишници (књига тапија и др.) не могу сматрати земљ. књигама, т. ј. да уписи у њима не могу имати правне релевантности за оснивање земљ. књига у потпуном смислу речи. Ималац тапије легитимисан је према свакому као власник

односне некретнине, те нам на први мах изгледа неразумљиво с кога се разлога при поступку оснивања начелно увек не даје правне важности овом доказу власности. Погрешно би ипак било утврдити, да се тапијама при оснивању у опште одриче доказна снага. У свим оним случајевима, где право власништва на односној некретнини није ни од кога доведено у питање, повереник ће се морати обазрети на тапију као на доказ власничког права. Но у оспореним случајевима ималац тапије не налази (за сада, т. ј. у поступку оснивања!) никакве правне заштите. Тиме још тапији ништо није одузета њена правна снага, а ималац права из тапије није никако изгубио односно право самим тим, што је његов противник уписан у земљ. књигу као власник и ако можда нема за то никаква правна овлаштења сем чињенице посета те некретнине. Да се с тапијама у поступку оснивања земљ. књигу овако поступа није толико за то разлог њена конструкција и можда недовољна ознака идентификације некретнина, него највише већ горе истакинути принцип у оснивању, да односни орган оснивања нема права да расуђује. Ако је о неком праву при оснивању настао спор, тада је дужност повереника да га препусти расуђењу надлежних судова под претпоставком, да заинтересоване странке покрену парницу ради остварења њихових права на те некретнине. Као слична помогала службе надаље и разне судске одлуке, решења других власти, исправе и списи суда, те земљини катастар.

Извиђаје одређује судија-повереник јавним прогласом за сваку општину напосе. Истовремено се у односној општини излажу на јавни увид копије катастарских планова, те спискови земљишта и њихових поседника (§ 18. зак. о ун. уређ.). Поред тога морају се посебно писменим позивом о извиђајима обавестити сви познати поседници некретнина у тој кат. општини § 19.). Ако су ти поседници непозната бора-вишта, малолетни или иначе неспособни да сами заступају своје интересе, а нису праводобно поставили своје пуномоћнике, тада ће повереник за њих именовати заступника, који ће учествовати на расправама о њиховом праву. Трошак таквог заступања пада на терет тих странака. Заступник се именује онда, ако позвана странка није приступила, те ако је њено присуство или заступање њених интереса од преке потребе за наставак извиђања (§ 20.). Ови поседници су дужни да суду и без посебног позива поднесу сва документа о њиховом праву, чак шта више они се на то могу и присилити новчаним глобама (§ 19.). Извиђајима треба да присуствује барем један поузданик-члан општинског суда, кому су прилике у општини добро познате (§ 20.).

У извиђајима има се најпре: изнати власничко право, испитати исправност и потпуност спискова земљишта и кат.

планова, те других помагала; има се установити које ће парцеле сачињавати једну правну скупину — „земљишнокњижно тело“; „да се изнађу права и овлаштења скопчана са поседом земљишта“ (§ 22.), дакле све пољске и кућне служности, реални терети, па и обрти скопчани с некретнином („радицирани обрти“), те надаље да се идентификују садашње ознаке земљишта с пређашњим. Права и овлаштења скопчана с некретнином могу се уписивати само онда, ако су односне странке у тому сугласне. Ако је међу странкама у тому спор, тада ће повереник странке упутити на парницу, да се пресудом установи опстојност права. Друга стварна права, која нису поменута у т. 3. §-а 22. поменутог закона не могу се уписивати у овом првом стадијуму оснивања, него ће се моћи пријавити у каснијем стадију т. зв. исправљања. То нарочито важи за хипотекарна права. „У погледу првих извиђања — каже се у Образложењу пројекта овог закона, Б. 3. — имало се је разматрати, да ли би било могуће проширити ове извиђаје одмах и на остале терете, који у § 22. бр. 3. нису наведени, нарочито на хипотекарна права. Тиме би се поступак дакако убрзао... Али с обзиром на културне прилике извесног дела нашег народа и с обзиром на то, што су сразмерно нови закони за Тирол од 17. марта 1897 и за Форалберг од 1. марта 1900 оставила изналажење других терета поступку за исправљање... комисија је сматрала да ће се постићи бољи и поузданији резултати оснивања, ако се утврђивање тих више пута компликованих терета и њихових рангова у случају првога оснивања земљ. књига резервише доцнијем поступку (§ 23. став 3.). Постоји бојазан, да се извиђаји ако би већ у првом поступку обухватили и утврђивање свих терета и њиховог ранга, не би могли вршити довољно савесно или пак да би одуговлачили сам поступак, тако да од тога барем у извесним крајевима не би било очекиваног убрзања рада.“

У смислу одредбе друге алинеје § 23. зак. о ун. уређ. оснив. и испр. з. к., повереник ће морати изнаћи власничка права и сва ограничења тога права. Ту ће му од помоћи бити књига тапија респ. сама тапија, коју странка по одредби т. 2. §-а 19. мора приказати суду. Као власник уписује се ималац тапије, ако на њега гласи. Но ако се појави противник тога власничког права, па ако је он у поседу односне некретнине, тада повереник неће моћи уписати као власника имаоца тапије, него тога фактичног поседника. Ако дакле настане о том питању спор, „онда ће се изнаћи последњи фактични поседник и резултат овога истраживања узети као подлога свему доцнијему службеном раду“ (§ 26.). Овим установљењем фактичног поседа и признавањем преимућства напрема самом законском власнику још није одузета

могућност власнику-имаоцу тапије, да још у самом поступку исходи упис свога права власништва у баштинску књигу. Одлука повереника о упису власничког права није никако дефинитивна, јер против тога има законске могућности да се ово стање санира. Против овакве одлуке повереника има пре свега повређени правно средство приговора већ у самом поступку оснивања у ужем смислу речи по § 65. Овај приговор преиспитује Министарство Правде. Ово је правно средство изгледа у досадашњој пракси спорно, али је оно нема сумње основано на самом закону. Истина је, да се оно у правилу сходно и умесно има примењивати у редовитом, т. зв. „новом“ оснивању земљ. књига, у ком случају то правно средство преиспитује надлежни окружни суд. Међутим, из установе нашег „првог“ оснивања земљ. књига произилази несумњиво право странака, да своје право оснаже већ у том првом стадију оснивања, а неминовна је дужност министарства као надзорног органа оснивања, да том правном захтеву изиђе у сусрет. Ако дакле против изнесеног захтева за упис права власности буде приговора од стране фактичног поседника и ако повереник сходно § 26. овога упише као власника, тада ће ималац тапије моћи ову одлуку напасти приговором министарству правде. Министарство правде поводом овог приговора испитаће основаност те жалбе и по потреби наредити исправак уписа. Ако ли министарство то не нареди, тада ће интересент моћи тај упис да нападне поновно приговором, који може предати одмах самом поверенику или — што је правилније и боље, те сигурније од загубљења — предаће такав приговор самом среском суду после прогласа у смислу т. а §-а 40. овог закона. О року, начину и облику таквог приговора биће доцније речи у објашњењу поступка исправљања.

У досадашњој се пракси показало врло спорним питање — да ли ће повереник у случају спора морати уписати у земљ. књигу и таквог фактичног поседника, који би у посед дакле дошао *vi, clam, aut precario*. Да ли ће такву правну заштиту уживати и онај, који би силом, потајно или прекарно, по дозволи легитимисаног сопственика дошао у посед ове некретнине? Уписивање поседника као власника некретнине заиста представља правну заштиту, те се до сада у више већ наврата поставило питање, да ли је у духу закона и правичности, да се та заштита даје онима, чије се стицање не може квалифицирати као оправдано и законито. Сам поступак оснивања води се под непосредним надзором министарства правде, те оно може једноставно наредбом регулисати ово спорно питање, но ипак ова чињеница никако не искључује велику потребу да се дефинитивно расчисти ово спорно питање. Ваља истакнути, да се оснивање земљ. књига има обављати према нормама закона о ун. уређ.

оснив. и испр. земљ. књига, те Правилника и Упутстава, који су издани на основу овлаштења даног министарству правде из §-а 89. пом. закона — дакле је потребно установити прави смисао законске одредбе. У §-26. овог зак. истакнуто је, да ће се за случај приговора против тврђења и правних захтева странака у оснивању „изнаћи последњи фактични посед и резултат овога истраживања узети као подлога свему доцнијему службеном раду“. Повереник дакле нема права улазити у меритум спорних овлаштења, него ће уписати стварнога поседника као власника и ову чињеницу узети као базу за даљњи његов рад. Но ако се укаже вициозност такве државине (поседа), да ли ће повереник морати или моћи улазити у расуђивање овлаштења тог правног односа или ће једноставно установити фактично стање државине и то „узети као базу за даљњи рад“? Према законском тексту повереник би могао да установи „последњи фактични посед“, а то је сушта чињеница поседовања. У закону се дакле при решавању сукоба о правним овлаштењима не тражи никаква легитимисаност те државине, него само чињеница тог правног односа. У аустр. истоименом закону о оснивању (§ 25.) тражи се „*der sachliche Besitz*“, а то посве одговара нашем законском тексту. Према §-у 198. грађ. зак. држалац је онај, који извесну ствар држи као своју — код кога су се дакле стекли заједно *corpus* и *animus possidendi*. У даљњим зак. одредбама (§§-и 200, 201 и др.) говори се о квалифицираном поседу (државини). Напрама тим одредбама према норми §-а 198. грађ. зак. држалац може бити и разбојник и тат, свако лице које ствар држи *cum animo possidendi*. При тому дакле долази до изражаја највише чињеница државине уз предуслов да се то држање обавља „с вољом имати ствар као своју“. Одредба §-а 26. зак. о ун. уређ. оснив. и испр. земљ. књига креће се дакле у оквиру одређења појма државине какву налазимо у норми §-а 198. грађ. зак. Према тому у споровима о правном овлаштењу на извесну некретнину повереник би само морао установити тко заиста и фактично држи ову некретнину као држалац. Притежалац (детентор) нема такве правне заштите, јер он и није држалац (поседник). За просуђивање поменуте одредбе §-а 26. зак. о ун. уређ. релеванта је нарочито и одредба §-а 202. грађ. закона. „Где се распра о праву на државину дигне, па се сумња роди, онда се држи, да је на онога страни право, који управо ствар држи.“ Узмемо ли *per analogiam* ову норму у везу с одредбом §-а 26. зак. о ун. уређ., тада произлази — да код оваквих спорова о правном овлаштењу повереник има установити само стварни, фактички посед не обазирјући се на правне квалификације тога стања. Правно је правило, да је сваки држалац заштићен од било каквог засизања у ово његово право. Од те правне заштите није нитко изузет, па чак ни они, који су

до те ствари дошли *vi, clam aut precario*. Од сметања у државини (поседу) заштићени су сви држаоци, јер закон штити постојеће стање, док се пресудом не установи основаност правног потраживања супротног овом фактичном стању. Ниједан закон не допушта самовољних промена постојећег стања. У §.-у 208. грађ. зак. напоменуто је, да власник може увек своју ствар „натраг и с к а т и.“ „Али силом да не узимаш, осим ако није на обрани или гоњењу. Иначе ако ти други не пушта ствар, да га с у д о м имаш натерати“ (§. 208.). Слично одређује и §. 201. грађ. зак.

Ако је дакле дејицирани држалац (поседник) пропустио да у преклузивном року тражи репозицију у своју државину, тада ће повереник при оснивању земљ. књига морати као поседника (држаоца) и власника уписати и такво лице, чију би државину по противнику поднесени докази квалифицирали као неистинити и непоштени посед (државину). У оваквим случајевима — по мом мишљењу — повереник нема права, да улази у разматрање правних овлаштења затеченога фактичнога стања ствари. Овакво би решење било сасвим у духу закона, па и начелног становишта израженога у §.-у 104. зак. о земљ. књиг., наиме, да се земљишнокрњижни судови не смеју упуштати у разматрање правних оспорених овлаштења на некретнине. Ако би повереник улазио у испитивање истинитости и правног овлаштења његове државине, он већ самим тиме залази на туђе подручје, а напушта своје.

Законска норма је строго одредила границе његове делатности, али у том смеру наилазимо на извесну супротност у одредби §.-а 202. Правилника за вођење земљ. књига. У §.-у 202. тог Правилника тражи се код оснивања земљ. књига у случајевима оспоравања права — да државина не буде стечена *vi, clam, aut precario*. Према Правилнику не може се дакле у земљ. књигу уписати напрама легитимисаном овлаштенику такав држалац, чији би се посед показивао неистинитим и непоштенним. Јасно је, да је одредба §.-а 202. Правилника у оштрој супротности са законском истоврсном одредбом §.-а 26. зак. о ун. уређ. Док се у §.-у 26. зак. о ун. уређ. тражи само фактична државина, дотле се у §.-у 202. Правилника тражи к в а л и ф и ц и р а н и посед (државина), публицијански посед. Одредба §.-а 202. Прав. ипак не важи за ове случајеве „првог“ оснивања земљ. књиге (§. 191. Прав.), него Упутства за оснивање земљ. књига бр. 70760/1930. Према одредби ал. 2. §.-а 33. тих Упутстава у спорним случајевима код првог оснивања „повереник мора применити пропис §.-а 26. зак. о оснивању“ — т. ј. изнаћи стварнога последњег држаоца и њега уписати у земљ. књигу. Одредба §.-а 202. Правилника односи се икључиво и само на „ново“ оснивање.

Повереник ће дакле морати изнаћи сходно одредби §.-а 210. грађ. зак. стварнога држаоца без обзира на квалитет његове државине. Чим се установи да је извесно лице последњи држалац (поседник) односно некретнине, настаје ео ipso дужност повереника да га упише у земљ. књигу.

Ова законска одредба не изгледа ни мало неправична и противна истављеним општим правним принципима. Повереник нема право да расуђује о правима, него само да установи постојеће стање, а решавање спорности да препусти суду. Ова се законска одредба креће у кругу норми §§.-а 201., 208.—210. грађ. зак. Ако је у земљ. књигу уписан неистинити поседник, тада његов одбијени противник овим уписивањем од свога права није баш ништа изгубио, јер ће он одмах пријавити свој приговор против тога, односно захтев да он као власник буде уписан у земљ. књигу. Тај ће се захтев према §.-у 41. зак. о оснив. забележити у зем. књигу и том је забелешком ималац тапије и сваки одбијени противник уписаног држаоца сасвим обезбеђен према свим евентуалним отуђењима несавеснога држаоца.

У изналажењу фактичног последњег поседника повереник ће поступити према одредби §.-а 210., грађ. зак. Њему је остављено да код тог установљења фактичког последњег држаоца установи да ли је избачени држалац (поседник) изгубио фактичну власт над некретнином. Ако је он већ изгубио ту власт над некретнином, то његово право на државину па макар било јаче од противничког права према законској одредби не може се узимати у обзир. Ово своје право он ће против уписаног противника, који га је из поседа избацио — остварити према одредби §.-а 201. грађ. зак. путем сумарне или петиторне парнице код суда.

— Свршиће се. —

Илија А. Пријић, асистент Универзитета

АУСТРО-НЕМАЧКИ ЦАРИНСКИ САВЕЗ

Спор око уговора о царинском савезу, који је 19 марта 1931 године закључен у Бечу између Аустрије и Немачке, у главном је спор политичке природе. Као такав је постављен, схваћен и као такав је и решен. Но и ако политички по својој суштини, спор је вођен око једног правног питања: је ли Аустрија имала право, на основу њених ранијих међународних обавеза, да закључи овај савез. Отуда није без интереса да изнесемо главне фазе овога спора.

21 марта 1931 год. немачка и аустриска влада саопштиле су осталим европским владама да је у Бечу потписан протокол о споразуму којим ове две државе закључују царински савез и тиме ступају у једну царинску унију. Текст овог протокола, у дванаест тачака, садржавао је ове најглавније одредбе: у члану првом наглашено је да се уговор закључује у циљу да отпочне реорганизација економских услова у Европи путем регионалних споразума, а задржавајући независност обе државе и потпуно поштујући обавезе које су оне закључиле према трећим државама. Обе државе изјављују да су спремне да ступе у преговоре са осталим државама које би то желеле, на овој бази. Немачка и Аустрија се обавезују да донесу један закон и једну царинску тарифу, који ће ступити на снагу истовремено и важиће док важи овај уговор о царинском савезу. Између Немачке и Аустрије укидају се све увозне, извозне и провозне царине. Царинске власти зависеће само од своје владе, која ће их и издржавати, али ће царинске власти у обе државе примењивати исти царински закон и царинску тарифу. По ступању на снагу овог уговора, свака влада задржава формално право да закључује трговинске уговоре са трећим државама; али у току преговора око закључења ових уговора, влада ће водити рачуна да не оштети интересе друге владе (немачке, герм. аустриске). Колико је год могућно, немачка и аустриска влада водиће заједнички преговоре са трећим државама за закључење трговинских уговора, али и у том случају Аустрија и Немачка закључиће свака засебни уговор са трећим државама, и обвезују се само да такав уговор ратификују једновременно. Предвиђено је да обе државе доведу у

сагласност своје досадање обавезе са новим уговором. Предвиђено је и стварање једне арбитражне комисије, која би се старала о извршењу уговора. Уговор може да се откаже, по истеку од три године, с тим да се отказ саопшти годину дана раније, али се може отказати и свагда кад једна држава сматра да су повређени њени витални економски интереси неком одлуком поменуте арбитражне комисије. Отказ може бити само путем новог закона који би донела држава која отказује уговор.

Ово су главне одредбе споразума од 19 марта 1931 године. У европској јавности објављивање овог споразума изазвало је велику буру, нарочито у Француској, Великој Британији и Чехословачкој. Британска влада затражила је да се питање стави на дневни ред шездесет трећег заседања Савета Друштва народа, које је имало да се одржи у мају месецу. Ту, пред Саветом Друштва народа, немачки делегати изнели су све разлоге за стварање овог савеза. Међутим њихова аргументација није успела да убеди остале заинтересоване владе, од којих је нарочито Француска заступала тезу да је овај уговор противан постојећим међународним обавезама. Поред једног меморандума о аустро-немачком царинском протоколу, од 14 маја 1931 год., француски делегат Франсоа-Понсе поднео је Савету један „конструктивни план“ француске владе, у циљу да се општим, европским решењем замени двострано решење коме су прибегле Немачка и Аустрија.

Против царинског савеза између Немачке и Аустрије, у овом обиму, истичани су разлози правне, економске и политичке природе. У ствари овим поводом је само оживела полемика, која се води од краја светскога рата, о присаједињењу Аустрије Немачкој, тако званом Аншлусу (*Anschluss*). Порекло овог проблема је давнашње, но после Светскога рата добило је сасвим нов облик и постало је актуелно политичко питање. Позивајући се на историски развој догађаја у прошлости, одмах се помислило на политичке последице једне царинске уније између Немачке и Аустрије. Јер немачко уједињење, у току прошлог века, потекло је баш из царинског савеза. После Бечког уговора од 1815 године, ојачала и увећана Пруска почела је око себе да окупља мање немачке државице и да склапа са њима царинске савезе. Први такав савез склопљен је 14 фебруара 1828 са Хесен-Дармштатом, тиме што су се царине изједначиле, тачније Хесен-Дармштат је примио пруски царински закон и царинску тарифу. Годину дана касније, 27. маја 1829, у царински савез са Пруском и Хесен-Дармштатом ступиле су Баварска и Виртенберг. 22 марта 1833 утврђена су правила т. зв. *Zollverein*-а, коме су кратко време по том приступиле Саксонска и тириншке државице. Сви ови савези имали су једну

основицу: јединство царинске територије и царинске гра-
нице; између појединих држава у савезу укинуте су царине;
царине су наплаћиване од власти једне државе по истој та-
рифи; приходи су дељени. У време стварања овог савеза у
Европи се није предвиђала никаква опасност. Али царински
савез донео је као последицу политички савез и проглаше-
ње, у Версаљу 1871 год., немачке царевине.

Још пре Светскога рата неки немачки писци заступали
су мишљење да немачко уједињење још није потпуно, и да
се историска еволуција креће у правцу стварања једне ве-
лике државе „средње Европе“, која би обухватила у главном
Немачку и ондашње земље Аустроугарске. Сви писци који
су обрађивали ову мисао предлагали су као први корак за
остварење овога плана остварење царинске уније између две
државе. Крај рата је донео сасвим друге догађаје: Аустро-
угарска се распала на неколико националних држава. Одмах
се у немачким круговима почело говорити о присаједињењу
Аустрије Немачкој, — „аншлусу“. И када је сада закључена
царинска унија између две државе, природно је цео свет од-
мах помислио на даљи развој догађаја и неминовно поли-
тичко спајање обе државе. До каквих би политичких ком-
пликација довела таква промена у Европи, није потребно
ни наглашавати.

Као што смо споменули, овом царинском савезу став-
љене су многе замерке. У првом реду то су замерке правне
природе. Аустрија и Немачка су додуше суверене државе и
као такве могу да ступају у међусобне односе по својој же-
љи и потреби. Али, уговори о миру, закључени после Свет-
скога рата, као и неки други међународни уговори, у циљу
да обезбеде сувереност Аустрије и њену независност нало-
жили су јој обавезу да се не сме одрећи ни своје суверености
ни своје независности. О томе постоје три текста: члан 80
Версајског уговора; члан 88 Сенжерменског уговора, и Про-
токол од 4 октобра 1922 године. Чланом 80 Версајског уго-
вора Немачка се обавезала „да строго поштује независност
Аустрије“. Чланом 88 Сенжерменског уговора Аустрија се
обавезала „да се уздржи од сваког акта који би могао да
угрози њену независност, непосредно или посредно, и којим
било путем, ... и путем учешћа у пословима неке друге си-
ле“. А Протокол од 4 октобра 1922 године позива се изрич-
но на чл. 88 Сенжерменског уговора и садржи обавезу Ау-
стрије „да ће се уздржати од ма каквих преговора и ма какве
економске или финансијске обавезе које би могле непосред-
но или посредно да угрозе ову независност.“ Аустрија задр-
жава потпуну трговачку, царинску и финансиску слободу,
али „неће моћи повредити своју економску независност
уступањем некој држави једног специјалног режима или
искључивих предности које би могле да угрозе ову незави-

ност.” Аустрија се тиме обавезала да не може отуђити своју економску независност без претходне сагласности Савета Друштва народа. А у конкретном случају таква сагласност није ни тражена ни добијена.

Правно је постављено питање да ли је аустро-немачким споразумом о царинском савезу Аустрија изгубила економску независност. Француски меморандум, који смо горе споменули, доказивао је да је независност „у најмању руку угрожена”. Члан 9 споразума, који говори о начину преговора за закључење трговинских уговора, али и у том случају ја и Немачка дужне да уговоре закључене са трећим државама ратификују у исти дан, показује праву природу овог царинског савеза. Без пристинка Немачке Аустрија не може у будуће да води слободно своју трговинску политику. Значи да је овим споразумом створена царинска унија и ако није предвиђена једна заједничка царинска скупштина, каква је постојала по Zollverein-у од 1833 год. У осталом довољно је само једно просто поређење два текста, текста Zollverein-a из 1833 и текста протокола од 19 марта 1931 године, па да се види да је и овај пут створена царинска унија⁴). И ако би се закључило да овим споразумом није створена царинска унија, ипак остаје јасно да су повређене одредбе Протокола од 4 октобра 1922 којим се Аустрија обавезала да не даје ниједној држави „специјални режим” или „искључиве предности” у економској области. Чим су за једну државу укинуте царине, тиме ова ужива нарочити режим, повлашћена је, и тиме су повређене одредбе које је Аустрија примила као своју међународну обавезу.

Поред изложених замерака правне природе, овом споразуму стављен је низ замерака економске и политичке природе. Аустрија и Немачка имају многобројне уговоре са разним државама, које садрже клаузулу највећег повлашћења. Дали ове државе могу да траже за своју робу потпуно ослобођење од царина, на основу споразума од 19 марта 1931? Затим, економске прилике у Аустрији и Немачкој разликују се у многоме, и овај споразум би само довео до поремећаја садашњег стања ствари. Најзад, многобројни интереси држава суседа Аустрије доведени би били у питање и поремећени би били недогледни. У политичком пак погледу Француска је нарочито била противна присаједињењу Аустрије Немачкој, које би дошло као вероватна последица царинске уније, а што би компликовало политичке односе у Европи и било

⁴) Поређење ова два текста показује велику сличност међу њима. Тако одредба чл. 8 Zollverein-a одговара одредбама чл. 3 и 7 Споразума од 19 марта 1931, члан 3 Zollverein-a члану 4 Споразума, чл. 5 Zollverein-a члану 12 Споразума, чл. 6 Zollverein-a члану 2 Споразума.

опасност за светски мир. У истом смислу наглашавале су политичке опасности ове царинске уније и пољска и нарочито чехословачка влада.

На захтев британске владе питање је изнесено пред Савет Друштва народа, у мају 1931 год. Британски делегат предложио је одмах да се ово питање упути Сталном суду међународне правде и затражи његово саветодавно мишљење. Аустриски претставник у Савету наглашавао је нарочито да овај споразум ничим не угрожава независност Аустрије, али је пристао да се тражи саветодавно мишљење Сталног суда међународне правде. Немачки претставник такође је пристао да се спор упути хашкome суду, али с тим да се од суда тражи једино правно мишљење: да ли је сам текст споразума о царинском савезу у супротности са ранијим обавезама. Суд не би могао да се упушта у политичко-економску страну проблема и не би могао да решава да ли је овај уговор повољан или не у погледу интереса трећих. Услед оваквог држања Немачке поставило се питање шта ће бити ако суд стане на гледиште да аустро-немачки уговор није у супротности са ранијим обавезама Аустрије. Чехословачки претставник у Савету Друштва народа излагао је гледиште да и после одлуке суда Савет може да испитује политичко-економске реперкусије овог споразума, ако то сматра за потребно. Г. Др. В. Маринковић је генералисао ову тезу заступајући гледиште да Савет може у свако доба да расправља сва питања која би могла да проузрокују немир у европској привреди.

Савет је од Сталног суда међународне правде тражио мишљење да ли је режим установљен између Немачке и Аустрије протоколом од 19 марта 1931 сагласан (компатибилан) са чл. 88 Сенжерменског уговора и Протоколом бр. 1 потписаним у Женеви 4 октобра 1922. Услед хитности питања Суд се састао крајем јула и заседавао у току августа (и ако је приликом ревизије свога Статута, Суд изразио жељу да не ради између 1 јула и 1 октобра). До 5 августа је трајао усмени претрес, па је Суд наставио већање, тако да је одлука објављена 5 септембра 1931. Но два дана пре тога, 3 септембра, вице-канцелар Аустрије и немачки министар иностраних послова изјавили су у Припремној комисији за европску унију, да одустају од спровођења пројекта о царинском савезу. Тиме је цело питање окончано, и Савет Друштва народа примио је само на знање саветодавно мишљење Сталног суда међународне правде, које је постало беспредметно.

Суд је своје мишљење изрекао 5 септембра. Од петнаест судија, осам је заступало гледиште да је протокол о царинској унији несагласан са протоколом од 1922 године²⁾; седам судија из ове већине сматрало је да постоји несагла-

ност и са чланом 88 Сенжерменског уговора³⁾; један од њих⁴⁾ дао је одвојене разлоге, сматрајући да је протокол од 19 марта 1931 несагласан у првом реду са чл. 88 Сенжерменског уговора, пошто је протокол од 1922 године само примена овог члана. Мањина од седам судија⁵⁾ дала је одвојено мишљење: налазећи да се Суд не може упуштати у политичка разматрања, стала је на гледиште да правно не постоји несагласност између аустро-немачког протокола о царинском савезу и осталих поменутих текстова.

Мишљење већине је мишљење Суда, — званично, аустро-немачки пројект о царинском савезу је осуђен. И ако је одустанак Аустрије и Немачке окончао ово питање, те тиме и одлука Суда није изазвала никакве последице, она ће остати у важности за сваки будући покушај уније између Аустрије и Немачке. Не улазећи овде у анализу самог мишљења Суда, пада у очи једна ствар: упућујући Суду ово питање, Савет је стао на гледиште да је то правно питање. Из мишљења, које је Суд дао, види се да је Суд био под утиском политичког и економског карактера питања. То је споменуто и у завршном образложењу саветодавног мишљења, али је то још јаче нагласио судија Анцилоти у свом мишљењу, наводећи да одговор зависи „од обзира који су највећим делом, ако не и потпуно, политичке и економске природе“. Насупрот томе, судије мањине наглашавале су да се не могу упуштати у политичке мотиве питања. Ово значи да постоји могућност расправљања питања са политичког гледишта, — што је било истицано и у Савету Друштва народа, као што смо видели. У свари чл. 88 Сенжерменског уговора, којим се тражи одобрење Савета за сваки чин Аустрије којим би била угрожена њена независност, је чисто политичке природе и о њему може да се расправља само на политичком терену. И овај цео случај, и ако је умешан и један правни спор, као што смо ми у почетку овог чланка нагласили, расправљан је поглавито као политичко питање, и као политички спор добио је и своје решење.

³⁾ Анцилоти (Италија), Гвереро (Салвадор), Ростворовски (Пољска), Фромажо (Француска), Алтамира (Шпанија), Урутиа (Колумбија), Негулеско (Румунија) и де Бустаманте (Куба).

⁴⁾ Овде се де Бустаманте одвојио од већине.

⁵⁾ Анцилоти.

⁶⁾ Адачи (Јапан, председник Суда), Келог (Сједињене америчке државе), Ролен-Жакменс (Белгија), Сесил Херст (Велика Британија), Шикинг (Немачка), ван Ејсинга (Холандија) и Ванг (Кина).

Др. Душан Пелеш, адвокат

ЈЕДАН ИНТЕРЕСАНТАН РЕФЕРЕНДУМ

У Кантону Тесин у Швајцарској вођена је 1. новембра о. г. оштра борба путем референдума за приманье или одбијање законског предлога о јавним бележницима (нотари-ма). Закон о нотарима датира у Швајцарској још од године 1844. За то време од близо једнога столећа изменули су се правни и пословни односи у многим те је ревизија закона о нотарима постала веома потребна и актуелна. Ова се потреба осећала поодавно, а нарочито је појачана за време светскога рата и после овога, када је Швајцарска постала важан међународни трговачки и пословни центар. Израда законског пројекта о нотарима била је поверена претседнику кантоналног апелационог суда Карлу Скаки (Scachi), признатом одличном правнику. Његов пројекат примљен је у Државном Савету (Staatsrat) и Великом Савету (Grosser Rat) Кантона, у последњем једноставном већином гласова либерално - радикалних и социјал - демократских саветника против гласова католичко - конзервативних и сељачких заступника.

Сада је постала једна необично жучна и жестока полемика у штампи, у коју су се умешали и представници католичке цркве и која је коначно довела до референдума у Кантону Тесин, на име општега гласања свега народа са правом гласа у Кантону. Разлог овој жучној борби и референдуму једва се да разумети за време и схватање двадесетог века, па је ствар управо с те стране интересантна.

Како је познато, у земљама, где постоји институција нотара, прописана је извесна свечана форма за акта, која издаје нотар. Код нас н. пр. почиња акт, сачињен односно издан по јавном бележнику, речима: „За владе Његовог Величанства Краља...“ По закону о нотарима у швајцарској од 1844. год. мора сваки нотарски акт да почиња речима: „У име божје“... и т. д. То је, свакако, одговарало схватању и времену, у коме је овај закон донесен. Према схватању данашњег времена пројектант новог закона о нотарима г. Скаки ставио је у законски предлог одредбу, да сваки нотарски акт мора почињати речима: „У име републике и кантона Тесин...“ Ова измена, која може имати само фор-

малне вредности, изазвала је у Великом Савету прави револт код клерикалаца. Ваља напоменути, да се формула: „у име републике и кантона Тесин“ већ деценијама употребљава у судским пресудама, па је за то данашњи отпор против измене формуле: „у име божје“ тим мање разумљив. Одредба помињања имена божјега у судским актима, у које се у овом случају и нотарски убрајају, потиче из времена, када је вредила догма искључивог суверенитета божанскога права: „сви закони су од Бога!“ У модерно доба код доношења и примене закона одлучује суверенитет народа, па је госп. Скаки у својој основи хтео ово начело довести до изражаја. Аргументи, који су „за“ и „против“ ове измене у Великом Савету и у штампи само су заошрили опречности и непомирљивости.

Да се избегне верска агитација по овом питању већина Великог Савета показала се је помирљива и попустљива. Она је пристала, да се напусти формула: „У име републике и кантона Тесин“, и да званична акта нотара у опште не почимљу макаквом уводном формулом, а једино у случају, да странка нарочито захтева од нотара, да акт отпочне речима: „у име божје“, да је нотар дужан ту формулу употребити и никакву другу. Али се клерикалци ни са овим компромисним решењем нису споразумели и гласовали су у Великом Савету и против овако модифициране основе закона о нотарима, јер се је у ствар умешао и бискуп господин Бакиарини (Bacciarini) који је на кантонску владу и Велики Савет управио писмо, у ком је категорички тражио, да се у формулу „у име божје“ не смије дирати.

Како основа закона о нотарима у Великом Савету није добила потребну квалификовану већину, то се је о примању или одбијању закона о нотарима, стварно веома актуелном и без других замерака, имало одлучити референдумом. Бискупове посланице на вернике, проповеди свештенства у црквама, многобројне брошуре и плакати са натписима: „са Богом се није шалити!“ имали су дејство, да је закон о нотарима у кантону Тесин на референдуму од 1. новембра о. г. одбачен са 16.853 гласа против 7.315 гласова.

Није без интереса, а и поуке, резултат овога референдума забележити.

Живко А. Шалом, адвокат

ПРИМЕНА ТБр. 39. ЗАК. О СУД. ТАКСАМА У ПРАКСИ

ТБр. 39. зак. о судским таксама гласи :

„За упис у регистар (протоколисање) фирме трговачке или индустријске радње жене, чији муж је под стечајем или је био под стечајем, а повериоце није подмирио, плаћа се 5000.— динара, а ако протоколише оваква жена ма какву нетрговачку радњу, плаћа се 2000.— динара.”

И ако на први поглед сасвим јасан, може у пракси цитирани законски пропис да створи забуну, ако се смисао овог законског прописа не би у духу правде и правиче пронашао. Законодавац дајући нам закон, предвиђа случајеве *in abstracto* па стога није ни чудо, ако се код конкретне примене поједини законски прописи покажу као недовољно јасни, и могући случајеви недовољно обухваћени. — Ту улогу, да поједине конкретне случајеве субсумирамо под апстрактна правила у сагласности са осећајем правде и правиче не вређајући ни циљ па ни намеру законодавчеву, имамо ми — практичари.

Покушају овде да прикажем како поменути законски пропис може у пракси да створи забуну и допусти нелогична тумачења па је стога потребно о томе имати пречишћене појмове.

За протоколисање (упис у регистар) трговачке радње (ако није каква радња посебне врсте) плаћа се такса из ТБр. 31. зак. о судским таксама и то 100.— дин. Ако такву протоколише жена, чији је муж под стечајем или је био под стечајем па своје повериоце није подмирио, она плаћа по ТБр. 39. зак. о суд. таксама 50 пута већу таксу и то 5.000.— дин. — Када законодавац већ прави толику разлику између жене чији муж није, нити је био, под стечајем и жене чији је муж био под стечајем, па своје повериоце није подмирио, онда, наравно, да се је руководио каквом намером да постигне неки циљ. Поред других, један од главних разлога је и тај, да се преко жене — индиректно у неколико казни муж, који је падом својим под стечај и ненамиривши своје повериоце ове оштетио, па вероват-

но, од новца скривеног од својих поверилаца, покушава да отвори радњу на име своје жене. За такву намеру законодавчеву доказ је и то, што је разлика у такси 5% пута већа од обичне таксе. Доносећи поменути законски пропис, законодавац је имао добру намеру, ако не може да спречи, оно бар да на овај начин у неколико казни стечајног дужника, који отвара радњу на име своје жене, а своје повериоце није измирио.

И поред тога, што се том зак. одредбом не може практично много добити, ја се са намером законодавчевом ипак слажем — барем у његовој намери. Али како стилизација пом. законског прописа није обухватила све случајеве, то хоћу овде да изнесем неколико случајева, које ТБр. 39 зак. о суд. таксама не обухвата, а који би требали да буду изузеци од пом. зак. прописа.

По мом мишљењу, треба у пракси правити разлику код случајева скидања стечаја услед испрпљења стечајне масе и скидања стечаја услед постигнутог поравнања са повериоцима. Док се у првом случају ТБр. 39. зак. о суд. таксама у свима случајевима односи, дотле у другом случају не треба да се пом. зак. пропис односи.

ТБр. 39. зак. о суд. таксама тражи за протоколисање фирме таксу у 5.000.— дин. од жене, која има мужа под стечајем „или је био под стечајем, а повериоце није подмирио.“ Таква стилизација овог зак. прописа дала је повода несрећном тумачењу истог од стране судова, који траже у свима случајевима, да жена, чији је муж био под стечајем, докаже, да је њен муж све своје повериоце подмирио. Такво стриктно тумачење овог зак. прописа не би одговарало никаквим оправданим потребама ни циљевима, јер би онемогућавало егзистенцију сиромашних жена чији су мужеви били под стечајем. Такве би жене још пале на терет општина и државе, а то законодавац свакако није хтео постићи.

Ако је намера законодавчева била, да индиректним путем — (преко његове жене) казни на неки начин стечајног дужника, онда се таква мера показује као илузорна, где се је дужник са својим повериоцима поравнао и ови му, прихватањем поравнања, са своје стране, признали да није крив.

Поред наведених разлога у корист моје тезе постоје још и следећи :

1) Код могућности велике множине поверилаца, у пракси је готово немогуће доказати, да су све обавезе подмирене, јер могу неки повериоци да чине безброј сметњи (непријаве се у стечајну масу или хоће да воде без разлога спор и т. д.);

2) Поравнање у стечају може бити закључено и на бази

исплате рата за више година, те жена, у случају супротне тезе од моје, за све то време не би могла да отвори своју радњу, без плаћања ове таксе у 5.000.— дин. ма колико јој животне потребе то изискивале. Нарочито ако је у питању каква мала радња, која се отвара са скромним средствима и већим делом са кредитом, толика сума, само за судску протоколацију, може и спречити отварање радње;

3) Могao би жени да умре муж, који се је у стечају поравнао, па је жени, неупућеној у мужевљеве послове, чак и немогуће доказати да је њен муж своје повериоце, по поравнању, измирио;

4) Поравнањем се често врши и пренос обавеза тако, да стечајни дужник после скинућа стечаја и нема више старе обавезе већ нове, па би неправично било жене оваквих дужника са преновљеним обавезама стављати у бољи положај од оних, који су се са својим повериоцима на други начин поравнали. Овамо долази и случај поравнања преко равнања: Да ли би жена, чији је муж био под стечајем, па се преко равнача поравнао са својим повериоцима, морала доказати, да је и равнач измирио обавезе њеног мужа? Закон то није предвидео нити би се обавеза женина у нашем питању могла и на равнача прострети. Па зашто онда жене таквих мужева стављати у бољи положај од жена оних мужева, који су своје обавезе по поравнању за себе задржали?

5) Поставка, да се цитирани зак. прописом, треба бар у неколико, да казни муж, који је био под стечајем па хоће да отвори радњу на име своје жене од новача повериоцима, има да отпадне нарочито у случају, када је муж био трговац, а жена отвара занатску радњу за коју обично није ни потребан капитал, те се не може претпоставити, да жена отвара ову радњу од скривене робе из радње мужевљеве;

6) Пом. законски пропис ставља безразложно у бољи положај жене, чији су се мужеви принудно поравнали ван стечаја, јер за ове није ништа у пом. зак. пропису предвиђено, а јасно је као дан, да пре треба помоћи да се подигне жена чији је муж јаче пропао и која такође треба да преузме на себе макар део привређивања за кућу итд. итд. итд.

Осим наведених и социјални разлози иду у прилог моје тезе, да се треба у пракси правити разлика, са којих је разлога стечај мужу скинут, да ли услед исцрпљења масе или услед постигнутог поравнања. Баш ти су ми разлози и дали повода да напишем ове редове, јер су ми се у пракси појавила следећа два случаја:

Једна сиротица, чији је муж стакларски трговац стицајем околности био под стечајем, па му је исти извршним решењем скинут услед поравнања са повери-

оцима, желећи да и са своје стране потпомогне привређивање за исхрану породице, прибавила је одобрење Београдске трговачке коморе у циљу протоколисања своје самосталне бакалске радње и то чак у Малом Мокром Лугу. Капитал њене радњице укупно износи 3—4.000.— динара, али јој суд за протоколисање фирме тражи 5.000.— дин. на основу ТБр. 39. зак. о судским таксама.

Други случај односи се опет на једну сиротицу, чији је муж — трговац конфесионар био под стечајем који је скинут услед поравнања са повериоцима преко равнача, па његова жена хоће да отвори кројачки салон. Суд јој тражи таксу из другог става цитираног законског прописа у 2.000.— динара.

Стога сам мишљења, да се смисао зак. прописа ТБр. 39. зак. о судским таксама има да протумачи тако, да се исти односи само на оне жене чији су мужеви под стечајем или су били под стечајем па своје повериоце нису подмирили због скинућа стечаја услед исцрпљења масе а не и услед постигнутог поравнања.

Држим да би једно тумачење Генералне дирекције пореза у смислу чл. 43. Закона о таксама било јако потребно, ако се не би морало тражити законодавно тумачење, јер изнети примери очито илуструју непотпуност ТБр. 39. закона о судским таксама.

СУДСКА ПРАКСА

Ван суда закључени уговор о поравнању у смислу § 854. грађ. зак. може се уништити само пресудом после извршеног извиђања на рочиштима а не решењем, које предвиђа § 146. грађ. суд. пост.

Тужилац Гвозден представио је суду: да је приликом деобе са својим братом пок. Миладином изравњао се о исплати дуга Управи Фондова тако да је његов брат пок. Миладин био дужан да продајом имања, изложених у поравнању, исплати дуг Управи Фондова у року од три године. Пок. Миладин за свога живота ову обавезу по поменутом поравнању не само да није испунио, него је био престао давати и отплату истог дуга. Како је према томе својим небрежењем и неисплатом дуга, односно недавањем отплата по поравнању, довео у питање и остало његово — тужиочево — имзње да се и оно прода за дуг Управи Фондова и како је Миладин умро, то је тужио масу његову и молио суд, да се поменуто поравнање, закључено између њега и пок. Миладина, огласи за ништавно и ствар врати у првобитно стање. Поднео је препис поравнања.

По свршеном извиђању овога спора, горњо-милановачки првостепени суд нашао је, да тужилачка страна није доказала ни један од узрока из § 915. и 916. грађ. зак. за поништај поравнања. Факат што поменуто поравнање није испуњено од стране пок. Миладина за три године, како је то у њему предвиђено, није разлог за његов поништај и повраћај ствари у првобитно стање у смислу §§ 553. и 915. грађ. зак. пошто у поравнању нема никаквих санкција за пропуштање тога рока. Зато је пресудом од 12.-IX. 1926. г. Бр. 30109 тужиоца одбио од тражења.

Београдски Апелациони Суд пресудом својом од 26.-VI. 1929. г. Бр. 5703 одобрио је поменуту пресуду првостепеног суда.

Касациони Суд примедбама свога II одељења од 28.-V. 1931. г. Бр. 6770 поништио је пресуду Апелационог Суда са разлога:

„Кад је у § 146. грађ. суд. пост. предвиђено, да ће се протокол о поравнању, ако је ово учињено на превари или обмани, уништити решењем, онда се у толико пре и одбијање од траженог поништаја имало расправити решењем а не пресудом, као што је то погрешно првостепени суд учинио. Према томе, Апелациони Суд је погрешно, што пресуду првостепеног суда није поништио, те да првостепени суд

донесе своју одлуку у законској форми већ је његову пресуду одобрио.”

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је у писму од 13.-VI. 1931. г. Бр. 5443 дао следеће противразлоге :

„Прописи § § 144—147. грађ. суд. пост. говоре само о поравнању у току спора пред судом. За такав случај § 146. ст. II грађ. суд. пост. прописује, да ће се протокол поравнања, који је пред судом састављен, у току спора уништити решењем. Па и ту би се дала правити разлика између уништаја самог протокола пре судске одлуке о уважењу поравнања и поравнања, које је на основу судске одлуке о уважењу добило снагу извршне судске пресуде и могло би се поставити питање, да ли је смисао закона тај, да се судско поравнање у оба ова случаја може уништити само решењем.

У сваком случају, међутим, пропис § 146. грађ. суд. пост. је један изузетак од правила, постављеног у § 303. грађ. суд. пост., по коме се предмет парнице, дакле главна ствар, расправља само пресудом а решењем се расправљају само споредна питања.

Према томе, као изузетан, тај се пропис § 146. грађ. суд. пост. има тумачити најуже а то најуже тумачење своди се на то, да се уништај поравнања решењем може расправити само кад су парничари поравнање закључили пред судом у спору.

У свима другим случајевима, једино је правилна примена § 303. грађ. суд. пост., по коме се главна ствар расправља пресудом.

У овоме конкретном случају пред судом у спору закључено поравнање не постоји. Писмено од 1. априла 1903. г., у коме је констатовано поравнање између уговорача Гвоздена и Миладина представља собом само један ван суда закључени уговор на основу прописа § 854. грађ. зак. и као што се поништај ма кога другог уговора, закљученог међу странкама, има на основу § 303. грађ. суд. пост. да расправи после извиђања у редовном поступку пресудом, тако се исто и у овом конкретном случају поништај писмена од 1. априла 1903. г., којим је закључен уговор о поравнању по прописима материјалног права имао расправити, после извршеног извиђања на рочиштима у облику судске пресуде, како је правилно учинио првостепени суд, чију је пресуду овај суд одобрио.”

Касациони Суд у својој општој седници усвојио је ове противразлоге а примедбе свога II одељења одбацио.

Одлука од 14.-VIII.-1931. г. Бр. 8623.

Тих. М. Ивановић.

Кад државни чиновник таксу, коју је примио у вршењу своје службе, утаји, па на место примљене таксе прилепи једном употребљене таксене марке, онда чини два дела: из § 319 и из § 228. крив. зак.

Сотир је оптужен зато, што је, у својству чиновника окружног муфтијства, по разним масама примио наследну и папирну таксу у непоништеним таксеним маркама, па исту таксу задржао за себе а на место утајених таксених марака прилепио једанпут употребљене — поништене таксене марке у одговарајућој вредности.

Кавадарски првостепени суд нашао је да у првој радњи оптуженог стоји продужено кривично дело утаје у званичној дужности из § 319. крив. зак. у вези чл. 1. Закона о сузбијању злоупотребе у службеној дужности а у другој радњи оптуженог, што је на место примљених и уведених непоништених таксених марака прилепљивао једном употребљене — поништене — таксене марке стоји такође једно продужено кривично дело из § 145. II став старог казненог Законика, коме одговара § 228. новог кривичног Законика. При овоме суд је ценно одбрану да у изложеним радњама оптуженог не стоје два самостална кривична дела из §§ 319. и 228. крив. зак., пошто нема две последице, односно два оштећења, већ да може стајати само једно дело из § 228. крив. зак. па је нашао, да је она неумесна са следећих разлога.

Код изложених дела утаје, и ако није повређен интерес приватних лица, повређен је интерес државе. Ту је последица извршиоаче радње изражена у материјалном оштећењу државе, која је оштећена у величини утајених сума. У радњи оптуженог што је на место утајене суме новаца или марака, стављао једанпут употребљене марке, последица је она промена, која је извршена на маркама већ поништеним чином лепљења на једном званичном акту, где су оне стављањем и ништењем замениле вредност исправних марака, дакле и ту је последица оштећење државе. Не мора свако кривично дело да има за последицу материјално оштећење нечије. Има пуно кривичних дела, где последица није изражена у материјалном смислу па ипак има последице. Код таквих дела последица извршиоаче радње састоји се у повреди правног интереса, интереса друштвеног, да се не дозволи извесна радња, којом се вређа извесни казни пропис. У овом случају код дела из § 228. и кад не би било материјалног оштећења, ипак суд налази у радњи извршиоаче још посебно кривично дело од дела из § 319. јер таква радња опт. Сотира имала је ту последицу, да је њоме повређен пропис § 228. крив. зак.

Зато је својом пресудом од 8-IX-1930. год. Бр. 8119 оптуженог за ова дела казнио са две године робије.

Скопски Апелациони Суд пресудом својом од 18-II-1931 год. Бр. 924 одобрио је поменути пресуду првостепеног суда. Касациони Суд оснажио је пресуду Апелационог Суда. Одлука IV одељења од 6-X-1931 г. Бр. 11017.

Тих. М. Ивановић.

И ако је возио већом брзином, него што је то по правилима дозвољено, машиновођа воза не може бити одговоран за дело из § 208. крив. зак. ако између његове радње — брже вожње — и наступеле последице нема узрочне везе.

Првостепени Суд за град Београд нашао је, да у радњи оптуженог Бранислава, машиновође државних железница, што је, према комисијском извештају, возом, којим је управљао, возио много брже, но што је то смео чинити по реду вожње, те је у станицу Топчидер ушао осам минута раније, но што је смео доћи по реду вожње, због чега је дошло до судара возова, при чему је један путник теже повређен а у исто време причињена и материјална штета, — стоји дело из § 208. крив. зак., па га је својом пресудом од 15-XII-1930. г. за ово дело казнио са два месеца строгог затвора.

Београдски Апелациони Суд одобрио је ову пресуду.

Касациони Суд примедбом свога I одељења од 10. јуна 1931. г. Бр. 7651 поништио је пресуду Апелационог Суда са следећих разлога :

Погрешно је нахођење првостепеног а са њиме и Апелационог Суда, да је оптужени Бранислав Р. машиновођа воза Бр. 4862 кривично одговоран за представљено дело из § 208. крив. зак., наставши да је у својој радњи, на име, што је брже возио, но што је прописано за редовну вожњу, показао нехат, који је проузроковао судар на Топчидерској Станици.

На против, чињеним ислеђењем утврђено је да су оба улазна сигнала, и онај за воз из Земуна и овај за воз из Београда, којим је управљао оптужени Бранислав, била прописно и правилно отворена и да је скретница за воз, који долази из Београда, била, као и обично, окренута за четврти колосек, на који је увек скретао воз Бр. 4862 при улазу у Топчидерску станицу. Па кад је све било прописно, као и увек, постављено и улаз у станицу опт. Браниславу, односно возу Бр. 4862 био слободан, онда нема никакве узрочне везе између радње опт. Бранислава — брже вожње — и судара, који се је десио.

У његовој радњи не може стајати нехат — § 16 од II крив. зак., јер он и није могао, нити је био дужан предвидети наступелу последицу, кад је при улазу у станицу видео да су и предсигнали и главни сигнали у скретници правилно

постављени, као и увек. Његова бржа вожња, ради чијег је констатовања било потребно у моменту судара уврдити и слагање часовника на полазној београдској, као и на долазној — топчидерској станици, може бити само прекршај прописâ о вожњи, што повлачи дисциплинску одговорност а она, као што је горе наведено, није ни у каквој узрочној вези са наступившим сударом.”

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је у писму своме од 27-VI-1931. г. Бр. 6002 дао следеће противразлоге :

Комисијским извештајем и осталим ислеђеним околностима потпуно је извиђено и утврђено, да је оптужени Бранислав брже возио него што је смео и да је, поред осталог, и због те брже вожње дошло до судара, односно до налетања воза Бр. 4862 којим је управљао опт. Бранислав на воз бр. 41а. Све ово у толико пре, што је после вршеног увиђаја и комисијског извештаја и начелник комерцијалног одељења Железничке Дирекције актом својим од 18. новембра 1930. г. Бр. 96191 утврдио, да је машиновођа воза бр. 4862. још са 150 метара уназад могао приметити, да се на четвртном колосеку, на који је он имао да наиђе, већ налазио други воз и према томе имао довољно времена да буде предострожан.

Према томе а према целокупном ислеђењу и извиђеном материјалу Београдски Апелациони Суд налази, да радња опт. Бранислава, која се састоји у томе, што је брже возио, но што је смео по правилима то чинити и што је имао могућности да види испред себе воз на четвртном колосеку, — стоји у узрочној вези са последицом, односно са догодившим се догађајем и чија је радња са радњама друге двојице оптужених допринела делу, које се догодило — § 16. од П крив зак.”

Касациони Суд у својој општој седници усвојио је речене примедбе свога I одељења а ове противразлоге одбацио.

Одлука од 14.-VIII-1931. г. Бр. 9076.

Тих. М. Ивановић.

Мишљење опште седнице Касационог Суда о надлежности јеврејских духовних судова за расправљање брачних парница између припадника мојсијеве вере.

Господин Министар Правде актом од 20. августа 1931. год. бр. 53357 тражио је, да Касациони суд у смислу прописа § 16. тач. 2. закона о своме устројству, да мишљење: да ли се прописи уредбе од 7. децембра 1861. год. бр. 2444 имају тумачити тако, да су јеврејски духовни судови надлежни за

расправљање брачних парница (о важности и разводу брака) између припадника Мојсијеве вере.

Касациони суд у данашњој својој општој седници размотрио је овај предмет и прописе који се односе на постављено питање, па је нашао: *да је овде у питању надлежност судова за расправу спорова по ситашусним односно породично правним тужбама.*

I

За расправу надлежности ових спорова у опште, нема изричних одредаба у закону, које би регулисавале питање, који су судови надлежни за те спорове. Услед овога а у вези прописа § 27. грађ. суд. пост., § 8 тач. 4. закона о устројству судова и члана 18. тач. а. уредбе о убрзању рада код судских и иследних власти, има се применити опште правило: да за спорове, за које оскудева изрична законска одредба о надлежности а који нису стављени ни у надлежност изузетних судова, као што је овде случај, апсолутно су надлежни грађански судови. Дакле за расправу горе именованих спорова надлежни су редовни грађански судови. Од овог правила да су за расправу оваквих спорова надлежни редовни грађански судови законодавац је учинио изузетак за спорове овде у питању о уништају и разводу брака. Њих је он ставио у надлежност изузетних судовима — епархијским духовним судовима. То је учинио, и поред одредбе § 99. грађанског законика која гласи: „Сва дела спорна у смотрењу брака припадају суду духовном а тако и парнице поради уништења и развода брака предузимаће се, расправљати и решавати од суда духовног, прописаним тога ради редом и начином“.

За расправу ових спорова (уништај и развод брака) надлежни су дакле духовни судови али с тим да је брак закључен између припадника православне вере, што је у оталом допуњено одредбом тачке 4. члана 96 закона о црквеним властима источне православне цркве.

II

Кад је у питању спор о уништају или разводу брака *неправославних хришћана* онда, разуме се, по начелу израженом у пропису § 53. грађ. законика по коме: „Закони ови узимају и права: ... странаца другог вероисповедања у заштиту...“ (у толико пре наших поданика) не могу бити надлежни они епархијски духовни судови означени у тач. под I који су надлежни само за припаднике православне вере. Ово питање за неправославне хришћане законодавац је регулисао горе поменутом уредбом од 7 септембра 1861. бр. 2444 (ЗБр. 14. страна 202) у којој је поставио начело, да су

за расправу ових спорова надлежни грађански судови. Он у поменутој уредби вели: „... а што се материјалног закона тиче, међутим, док се нарочито закон не пропише за католике у духу католичке цркве, а за лутеране у духу њихове цркве, *да судови наши суде* ове ствари по основима примљеним у законима оне цркве којој супрузи припадају...”

Према овоме за расправу ових спорова неправославних хришћана надлежни су редовни грађански судови с тим, да суде по основима дотичних цркава и то све дотле док се нарочито не пропише закон.

III

Што се пак тиче питања надлежности који су судови надлежни за ове спорове (уништај и развод брака) нехришћана, законодавац није стипулирао никакву одредбу у закону; није одредио судове који би расправљали све спорове, те се оно има расправити путем аналогije (за коју се има овлашћење у пропису § 2. грађ. суд. пост.) т. ј. када су по поменутој уредби бр. 2444) 861. г. надлежни редовни грађански судови за расправу поменутих спорова за неправославне хришћане онда су несумњиво аналого пропису исте уредбе, с обзиром и на истакнуто начело у тач. под I): да су редовни грађански судови надлежни у недостатку изричних одредаба, ти исти судови надлежни (редовни грађански судови) и за расправу поменутих спорова нехришћана под условима прописаним у поменутој уредби.

Према овоме и за исповеднике Мојсијеве вере, као нехришћане надлежни су редовни грађански судови за расправу поменутих брачних спорова по одредбама поменуте уредбе бр. 2444/861. г.

Овде ваља истаћи да је Господин Министар Вера под 27. V. 1926. год. М.Бр. 5541. у колико се тиче мојсијеваца потврдио „правила црквено школске јеврејске општине у Београду”. По чл. 106. ових правила прописано је: „код ове општине остаје и даље Бет Дин (јеврејски духовни суд) који се састоји... а у чију надлежност спада расправљање и суђење бракоразводних парница, закључених по законима јеврејске вере и доношење одлуке приликом халице”. Из ове одредбе могао би се извести закључак као да је овим прописан закон за мојсијевце, који се захтева по поменутој уредби, и да би требало да ова надлежност пређе са редовних грађанских судова на овде поменути јеврејски духовни суд. Овакав закључак не може да опстане, јер се поменутом уредбом тражи да се пропише закон од законодавне власти а не правила потврђена од управне власти (овде Господина Министра Вера). Ова правила која нису ни публикована немају законску важност већ имају карактер наредбе и као таква, не могу да регулишу истакнуто питање о надлежности

суда, које спада у домен грађ. суд. пост., као закона јавног поретка. Она регулишу (чл. 1.) искључиво верске односе и споведника мојсијеве вере и то једног обреда — сефардског обреда. Сем овога она су регионална — важе само за верску општину у Београду, те кад би имала законске важности био би нарушен и принцип једнакости пред законом.

Са ових разлога прописи ових правила су без утицаја на расправу истакнутог питања о надлежности.

На основу свега изложеног и § 16. тач. 2. закона о своме устројству Касациони суд је

МИШЉЕЊА :

Да су за расправу брачних спорова (укидај и развод брака на територији овога суда, између припадника мојсијеве вере (наших поданика) надлежни редовни грађански судови, с тим да суде по основима прописаним за цркву мојсијеве вере.

Из опште седнице Касационог Суда 11-IX-1931 г. Бр. 9458.

Поклонопримац не може доказивати учињени му поклон сведоцима и допуном заклетвом, када је вредност поклона преко 200 дин.

Решењем судије неоспорних дела окружног суда за град Београд од 15. маја 1930. г. М Бр. 4925 упућена је Ј. удова против наследника масе пок. М. М. да докаже да поклон који јој је учинила свекрва М. за живота, важи. По овоме удова Ј. повела је спор код суда али ју је суд одбио од тражења са разлога: ... „Како се тужиља за доказ постојања уговора о поклону позвала на сведоке, а како је вредност поклона већа од 200 дин. — то се према § 242. гр. суд. пост. ова тражбина сведоцима не може доказивати; а пошто никаквих других доказа о овоме поклону нема, то тужиља исти није ни доказала, те се и од тражења има одбити као од тражења недоказног — § 178. г. с. п.

Што се тиче допуне заклетве на коју се тужиља позива, њој нема места пошто нису испуњени услови које пропис — § 291. гр. с. п. предвиђа да би се могла досудити допуна заклетва.

Ову пресуду ор. суда одобрио је Апелациони Суд својом пресудом а Касациони Суд оснажио Апел. пресуду својим решењем.

Ми сматрамо да је предња одлука сва три суда с обзиром на конкретан случај неправилна. Тужиља је добила од своје пок. свекрве М., уочи њене смрти, поклон у новцу и

хартијама у вредности, чија вредност прелази преко 200 динара. Поклонодавац је био у тешкој болести и није могао сачинити писмено о поклону. Приликом учињеног поклона били су присутни сведоци. Тужба се, за доказ свога навода, позивала на § 245. а став I. који гласи: „Случаји, у којима потражиоцу није било могуће набавити писмену исправу за доказ обавзе према њему порођене“, а по коме, изузетно од § 242. гр. с. пост., могу се употребити у спору и сведоци. Сведоци, присутни када је учињен поклон примљен, осведочили су да је поклонодавка била јако болесна и да је сутрадан по учињеном поклону, преминула; утврдили су дакле један факат који предвиђа § 245. став I. гр. с. п. Према томе, по нашем мишљењу, тужба је сведоцбom сведока до велике вероватности осведочила своје тражење те је имало места допуној заклетви у смислу § 291. гр. с. п. У толико пре, што вредност спора није комбатирана, оспоравана од тужене стране.

Оваквих истоветних случајева, несумњиво, има у животу друштва те ће поклонопримци, у немогућности да докажу важност поклона, услед смрти поклонодавца, бити изложени не само непријатностима грађанског спора већ могу доћи и у сукоб са кривичним законом, без икакве своје кривице. Јурисдикција је учинила погрешку што је неповољно овај случај решила по поклонопримца.

Витор Д. Крстић,
адвокат.

Министарство Правде доставило је Комори одлуку опште седнице Касационог Суда Бр. 10203 од 14. X. 1931. г. која гласи :

„Господин Министар Правде писмом својим од 8. IX. 1931. год. Бр. 103599 тражио је да Касациони Суд донесе допуну своје начелне одлуке од 26. I. 1931. год. Бр. 1076 о наградама адвоката по стециним масама а у погледу на послове, свршене пре ступања на снагу правилника о наградама адвоката, односно да на основу тач. 2. § 16. Зак. о своме устројству да своје мишљење: да ли се правилник о адвокатским наградама може применити и на послове обављене пре његовог ступања на снагу.

Касациони Суд у данашњој својој општој седници размотрио је начелну одлуку опште седнице од 26. јануара 1931. год. Бр. 1076 о примени „Правилника о наградама адвоката“ по стециним масама, па је увидео да се разлози, дати за ову одлуку, који су правилни, не слажу са њом; на име ту је у диспозитиву погрешно речено: „за послове извршене пре ступања на снагу „Правилника о наградама

адвоката од 25. априла 1930. год. Бр. 39442", — што треба исправити у диспозитиву поменуте начелне одлуке као грешку у писању саме одлуке, те би с погледом на поменуте разлоге и на § 129. Зак. о адвокатима та начелна одлука требала да гласи :

„Да се пропис § 28. Зак. о адвокатима има разумети и примењивати тако : да се браниоцима стедишних маса за послове, извршене пре ступања на снагу Правилника о наградама адвоката од 25. априла 1930. год. Бр. 39442 има досуђивати награда по §-у 90. Зак. о стедишном поступку од 17. марта 1861. год. а не по Правилнику о наградама адвоката од 25. априла 1930. год. Бр. 39442.“

Овим се исправља начелна одлука овога суда публикована у „Службеним Новинама“ од 16. фебруара 1931. год. Бр. 35. — X.

И ако је задругар напустио задругу и отумарао, између њега и осталих задругара није прекинута задружна веза, ако он при поласку из задруге није узео свој део из задружне имовине или се изрично изјаснио да својим одласком раскида задружни однос.

Тужиља Марија представила је суду: да су њен муж Јаков и брат му Василије били задругари и да су у задрузи и помрли и то Јаков 1914. г. а Василије 1893. год.; да је Јаков после своје смрти поред ње — тужиље — оставио сина Драгомира и кћери Ружицу, Видосаву и Јованку, да је Василије после смрти оставио синове Милоша и Милана и кћер Лепосаву. После смрти Јакова и Василија задругу су продужили њен син Драгомир и његова браћа од стричева Милош и Милан. Милош је умро 22. јануара 1915. год. а Милан новембра 1914. г. Њен пак син Драгомир умро је 9. августа 1919. год. Према томе њен син Драгомир надживео је своју задружну браћу Милоша и Милана и по § 528. грађ. зак. он као задругар наследио је Милоша и Милана а не њихова сестра Лепосава, која је ван задруге. По § 402. грађ. зак. она — тужиља — и њене кћери наслеђују Драгомира.

Поступајући по решењу неспорних дела судије, које је донето по маси Јакова и Василија браће Костадиновић, за себе и своје малолетне кћери Ружицу, Видосаву и Јованку, тужи Лепосаву и моли за пресуду: да су она и њене кћери прече у праву наслеђа имовине пок. Василија односно његових синова Милоша и Милана, од тужене Лепосаве, кћери пок. Василија.

Тужена Лепосава, поред осталог, навела је, да је њен брат пок. Милош напустио задругу и задружну кућу свога стрица Јакова на две три године пред балкански рат и да се

у исту кућу није више враћао нити са кућом одржавао ма какве везе. Према томе, кад није било заједнице живота и рада, није било ни задруге. Тражила је пресуду да је она насилија, односно на делу пок. Милоша.

По свршеном извиђању, шабачки првостепени суд нашао је: да су пок. Василија наследили синови му Милош и Милан — § 396. грађ. зак.; пок. Милана, који је умро без потомства наследио је брат му Милош — § 402. грађ. зак. а Милоша брат му од стрица Драгомир, искључујући из наслеђа сестру Милошеву Лепосаву по § 528. грађ. зак. Како је Драгомир на напред изложени начин постао наследник целокупне имовине пок. Јакова и Василија а њега су наследили сестре му Ружица, Видосава и Јованка и мати му — тужиља — Марија на равне делове, то се оне имају и огласити за наследнице. У овом смислу и донео је своју пресуду Бр. 25528. од 11. IV. 1930. год.

Београдски Апелациони Суд нашао је да ова пресуда не одговара закону са разлога:

Што је исказима испитаних сведока утврђено да је пок. Милош на две три године пред балкански рат отумарао у свет, напустивши задругу и задружну кућу свога стрица Јакова, да се за њега од тада није знало, нити се је он у задружну кућу вратио. Према томе, оваквим одласком пок. Милоша из задружне куће, са којом он није имао више никакве везе, нестало је једног од битних елемената за постојање задруге, то јест заједница живота и рада, па према томе и сама задруга између њега и осталих задругара. Кад то стоји, онда се појављује питање наслеђа ван задруге. Како је тужилачка страна признала да имање пок. Јакова и пок. Василија није дељено и како пок. Милош у време своје смрти није био у задрузи већ ван ње, то се и питање његовог наслеђа има расправити по прописима који регулишу наслеђе у инокосном стању и њега има наследити његова рођена сестра — тужена Лепосава — § 402. грађ. зак., који има права на половину заоставштине пок. Јакова и Василија, односно на делу пок. Милоша.

Са ових разлога, Апелациони Суд је преиначио пресуду првостепеног суда и својом пресудом од 4. X. 1930. г. Бр. 8411 тужилачку страну одбио од тражења.

Касациони Суд примедбама II одељења 27. XII. 1930. г. Бр. 16336 поништио је ову пресуду са следећих разлога:

„У пресуди својој Апелациони Суд је узео, да у време смрти пок. Милоша није постојала задруга, изводећи ово отуда, што је, по исказима сведока пок. Милош на две три године пред балкански рат отумарао у свет, напустивши задругу и да се од тада за њега није знало, нити се је он у задружну кућу вратио. Оваквим одласком Милошевим из задружне куће, са којом он није више имао никакве везе, не-

стало је једног битног елемента за постојање задруге, — заједнице живота и рада. Према томе, Апелациони Суд је мишљења да се и питање наслеђа заоставштине Милошеве има да расправи по законским прописима о наслеђу у ино-косном стању.

Овакво мишљење Апелационог суда није тачно. И ако је задругар Милош отишао из задруге, та чињеница ипак није раскинула задружну везу између њега и других задругара, пошто је он, и поред тога, остао са њима у имовној заједници. Он тиме није прекинуо везу са задругом, већ се има узети, да је и даље остао у задрузи. Та би веза била раскинута, да је Милош изузео свој део из задружне имовине — § 512. грађ. зак. или да је, не издвајајући свој део, изрично изјавио, да својим одласком раскида задружни однос, у коме последњем случају он би се према осталим задругарима појављивао само као смесничар. У Овом спору суд није ни једно ни друго констатовао. У таквој ситуацији својој Милош је био у могућности, да се врати задрузи, имајући свог удела у задружној имовини, што би можда он и учинио да није наступио рат. И одредбе §§ 511. и 513. грађ. зак. показују да неко остаје задругар и ако је од задруге удаљен или је, шта више самовољно без споразума са задругарима задружну кућу оставио. Ту закон не регулише колико то одсуство може најдуже трајати а још мање предвиђа као санкцију и раскид задружног односа. То пак, што је Милош отишао из задруге и што није са задругарима заједно радио има по закону само утицаја на питања о начину деобе приновка и приплода од тренутка, кад је Милош из задружне куће отишао и то како приновка и приплода у задружној кући, тако и онога, који је евентуално резултат рада самога Милоша о одласку његовом из задружне куће. Исто тако, могло би бити речи и о одговорности Милошевој за штету, која би се за време његова одсуства у задрузи догодила — §§ 511. и 513. грађ. зак. и законодавног решења од 7. II. 1847. г. В. Бр. 1787 (Зборник IV стр. 5) код § 511. грађ. зак.

Из наведеног види се да је пок. Милош, који је надживео задругара пок. Милана, умро као задругар, у задружном односу са пок. Драгомиром а не у инокосном стању и да га је задругар Драгомир надживео, те је Апелациони Суд имао с погледом на ово из §§ 527. и 528. грађ. зак. да расправи питање о наслеђу о коме је реч у овоме спору”.

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је у писму своме од 11. II. 1931. г. Бр. 1337 упутио следеће противразлоге:

„По §§ 57. и 507. грађ. зак. задруга је смеша заједничког имања, везана сродством, заједничким животом и радом. Где један од ових елемената не достаје, задруге нема,

као и у оном случају, кад се задругари поделе или кад ова фактички престане. Први случај фактичког престанка задруге је, кад у задрузи остане само једно мушко лице, јер задруга може постојати само онда, кад у њој има најмање два лица а то ће бити или смрћу задругара или каквом њиховом вољном радњом. Ако је први случај оваквог престанка задруге, ипак би за питање наслеђивања, били овде меродавни прописи о наслеђивању у задрузи, јер је декујус у овом случају умро у задрузи у својству задругара а тај елеменат је несумњиво од важности за оцену овога питања. Шта би било ако постоји други случај т. ј. да је задругар сам својом вољом иступио из задруге и према себи прекинуо задружни однос, било изречно или прећутно, било каквом конклюдентном радњом, па после у том својству и умро? То већ није исти случај са оним горе наведеним из простог разлога, што декујус у моменту своје смрти није био више задругар.

Па кад је у овом конкретном случају утврђена чињеница, да је пок. Милош још на неколико година пред Балкански рат отумарао у свет незнано куда, напустивши на тај начин задругу и да се од тада више није враћао, нити се ма шта за њега знало, прекинуо је сваку везу са задругом, те је тиме престао један од битних елемената за постојање задруге: заједнице живота и рада између њега и заосталих задругара. То пак, што пок. Милош, одлазећи из задружне куће, није изузео свој део из задруге, или што изрично није изјавио да својим одласком раскида задружни однос, не може се узети да је он и даље остао задругар, јер се воља може манифестовати како изречно тако и прећутно или ма на који други начин. Чињеница, која је утврђена, признањем обеју парничних страна, да је пок. Милош напустио задругу, отумаравши у свет т. ј. ту своју вољу о напуштању задруге манифестовао једном конклюдентном радњом те се према томе има сматрати, да је пок. Милош престао бити задругар што се има и мора узети да је то била његова воља. Кад задруга може престати и вољом задругара у погледу на њега, он ову вољу може манифестовати и не делећи се, већ остајући и даље у имовној заједници, претварајући на тај начин ову заједницу у обично смесништво или грађански ортаклук, што се његовог дела тиче и ту своју вољу задругар може изјавити изрично или прећутно — § 53. грађ. зак. као што је то напред већ речено. Најзад то, што је Милош напустио задругу и што није са задругарима заједно радио, не може имати само утицаја на питање о начину деобе приновка и приплодна и на штету, која би се у задрузи догодила, јер ово није случај из § 513. грађ. зак. да Милош није за годину дана вратио се у задружну кућу, већ је ово сасвим други случај, који сам по себи као такав има утицаја поред

питања о начину деобе приновка и приплода и на само питање задружног односа, у колико је у питању такав задругар, који не жели да у њој остане, привређује и ради.

Кад горње чињенице стоје, онда се овде у конкретном случају поставља питање наслеђа имовине таквог декујуса, који није умро као задругар, на које се имају применити прописи о инокосном наслеђивању. Наслеђивање у задрузи представља један изузетан случај наслеђивања, пошто је редовно наслеђивање оно, које вреди за инокосне породице — § § 394., 395., 396., 402. у вези § 527 грађ. зак. и као сваки изузетак има се најуже тумачити у случајевима сумње и нејасности — § 8. грађ. зак. Све ово у толико пре, што је § 528. грађ. зак. таксативно изложио у којим случајевима која лица се могу сматрати као задругари и ако из ове оду, из чега се мора неминовно извести тумачећи разумно овај законски пропис у вези са духом одредаба наследног права, да сваки други излазак из задруге прекида са овом везу а тако се губи и један важан елемент за постојање задруге а то је заједница живота и рада као привредни постулат задружног живота, што је законодавац нарочито имао на уму.

Одласком из задруге, пок. Милош је изгубио право поделе приновка и приплода, као и све оне бенефиције, које са задружним животом стоје у вези, јер губи својство задругара али зато његови интестатски наследници нису могли бити лишени права да га наследе, кад је овај, као што се види, умро у незадружном односу, те зато ни у коме случају не може бити повлашћена задруга, са којом декујус није имао више никакве везе. Пропис § 527. грађ. зак. наређује да у случају наследства и деобе у задрузи ваља поступити по општем пропису наследних односа и деобе, што значи, да се у погледу наследних односа даје првенство правилима о инокосном наслеђивању. Правила о наслеђивању у задрузи долазе тек по изузетку и под условима, који су законом предвиђени. У сваком оном случају, где је овај однос тако сумњив, да се никако са сигурношћу не може извести да постоји, онда се мора применити горе поменуто интерпретативно правило, које је једино одговарало осећању правичности и које се слаже са вољом законодавчевом и духом права”.

Касациони Суд у својој општој седници од 14. III. 1931. год. Бр. 2676 усвојио је поменуте примедбе свога II одељења а ове противразлоге одбацио.

Тих. М. Ивановић.

секр. Касационог Суда.

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ

La Criminologie Nouvelle, par Q. Saldana, Professeur de l' Université de Madride, Paris 1929. (Les presses universitaires de France).

Ово дело познатог шпанског писца изазвало је велико интересовање, како у круговима кривично-правних писаца, тако исто и у круговима писаца позитивне талијанске школе (Ломброзо, Гарофало и Фери).

Писац многобројних дела и расправа у *Revue internationale de droit Pénal*, и велики познавалац материје Кривичног Права, овим делом обогатио је не само кривично правну књижевност, већ је у њему поставио базе за изградњу нове Криминологије, а у исто време јаком аргументацијом оповргао је многе апсурдне теорије антрополошке школе. — Ломброзове Криминалне антропологије, као и Гарофало-Феријеве позитивне школе. На тај начин је допринео Науци Кривичног Права, не само за дефинитиван одбачај апсурдних теорија поменутих школа, него је трасирао нов пут којим треба да се креће Криминологија, у борби са развојем криминалитета.

Тако писац у предговору духовито наглашава да је: Кривично правосуђе и Криминална Антропологија у данашњем стању, упоређена, прво са позориштем а друга са музејом." Заиста када се баци поглед на данашње правосуђе, засновано на формалистичким доказним средствима као и на начин поступања при суђењу није строга критика поменутог писца, дата на данашње правосуђе. Јер заиста нема готово никакве разлике између данашњег правосуђа и позоришта, код кога се као и код позоришта сусрећу готово иста лица, само што се ова јављају у другим улогама. Исто тако и друга оцена пишчева о Криминалној Антропологији има реалног ослоња. Јер заиста идеје старе криминолошке, Гарофало-Феријеве школе одбачене су од Науке Кривичног Права као и од међународних конгреса за Кривично Право. Према томе идеје ове школе могу да сачињавају само историску грађу дакле једну врсту музеја, према речима проф. Saldana-а, дакле из овога а и из општег становишта кривично правних писаца излази да идеје позитивиста нису данас у Науци Кривичног Права примењене, те је и приговор позитивиста, на критику њиховог правца, без реалне основе. Овде је интересантно упутити на једно новије дело од L. Rabinovicz-а: *La litte moderne contre le crime* — Bruxelles. — 1930 год., (види приказ овога дела од Бор. Д. Петровића у „Архиву“ од 1930. год. св.), у коме делу писац

на дуго и широко осврће се на истакнуте примедбе, од стране поменутог шпанског писца и кад кад прелазећи границе критике, оштро напада овога писца.

Пораз позитивне школе на конгресу међународном за Кривично Право у Брислу од 1926 године и сам је шеф позитивиста признао, јер конгрес није усвојио идеје позитивиста о унитарности кривичних санкција одбацујући гледиште ових о непостојању квалитативне разлике између казне и мере безбедности с обзиром на њихове циљеве.

Тако у књизи I писац критикује стару Атропологију, Ломброзо-Гарофало-Феријевог правца. У овој књизи писац даје исцрпну критику старе Криминологије, ма да са доста конфузности. Ова се конфузност објашњава, на тај начин, што је писац присталица т. зв. прагматизма у филозофији права који је правац заснован од енглеског филозофа James-а. Овај правац истиче само методе рада извесне науке и резултате добивене у пракси он тек сматра као добре или их одбацује. Дакле и поменути шпански писац у делу које приказујемо, што ће се видети доцније, не даје одређене дефиниције, већ само указује на правце рада а не одређује дефинитивно појам дотичне кривично правне установе.

У глави I књ. I. писац третира питање емпиричке базе кажњавања. Тако он критички разматра разне случајеве државне интервенције против криминалитета, — као и стадијуме у којима се је јављала државна реакција као и приватна реакција у борби против криминалитета. Ту фазу, фазу крвне освете, писац назива моралном фазом. Затим писац у овој глави излаже систем хуманитарни где излаже историјат права кажњавања у периоду државне реакције, почев од првих државних организама па до пред Француску Револуцију.

У гл. II. књ. I. писац излаже са доста детаља, али и са доста несистематичности, питање одмеравања казне, где писац изучава психолошко стање кривца, велећи да се према њему казна треба да одмерава. Овај начин одмеравања казне писац назива судском фазом одмеравања казне, за разлику од т. зв. административног одмеравања казне.

Најзад критикујући стару Криминалну Антропологију, у гл. III. књ. I. излаже питања о научним основима суђења писац где критички излаже разне методе истраживања кривичних дела и кривичне одговорности. Тако он критикује рад научне полиције криминалну психијатрију и т. д. Као што се види из изложенога писац са великом ерудицијом обара основне поставке старе Криминалне Антропологије тако да после његове критике ова се јавља заиста као музеј.

У књ. II. писац поставља основе своје Нове Криминологије истичући са доста неодређеним дефиницијама значај

његове конструкције Нове Криминологије, као што смо то већ и раније напоменули. Тако он у гл. I. ове књиге говори о криминалној еволутивној Криминологији. У овој глави писац се бави питањем науке у опште, говори о психијатрији, антропологији, психосоциолошкој медицини и т. д. Развијајући своју криминологију и критикујући стару он се у гл. II. ове књиге бави изучавањем Криминалне Антропологије диференцијалистичког карактера. У овом одељку оштро се обара на теорије Ломброзове, а нарочито критикује теорију о т. зв. криминалном типу, и у опште даје критику радова Ломброзових, а у исто време даје појмове психологије као науке, која изучава средства којим се може и треба спречавати развој криминалитета.

У књ. III. исте књиге писац даје конструкцију своје Нове Криминологије. Тако писац на првом месту критички разматра психолошку страну људске конституције. Дакле он се бави питањем унутрашњости човечијег организма и даје појмове криминалне психологије у вези са људском конституцијом. Сем тога он конструише т. зв. правац психо-физиологије у опште, а специјално се задржава на питању криминалне психо-физиологије.

Писац у гл. III. под А исте књиге говори са доста детаља о физиолошком основу Нове Криминологије, у коме одељку нарочито обраћа пажњу на Психо-физиолошку Криминологију, ма да истина не даје јасну дефиницију ове. Даље се писац, у гл. IV. под В) исцрпно бави психолошким основама Нове Криминологије. Он нарочито обраћа пажњу на психолошку страну кривца, његов карактер, његово опхођење доводећи све ове особине кривчеве у везу са његовом кривичном одговорношћу. У гл. V. под С) исте главе писац излаже питање основа морфолошких с обзиром на кривца, на којима треба да почива Нова Криминологија. Овде се писац упушта у критику питања наслеђа и атавизма с обзиром на питање кривичне одговорности кривца, и даје класификацију кривца с обзиром на психо-физио-морфолошку страну човечијег организма.

У главу VI. под Д) писац излаже еволуцију криминалног типа. Тако вели овај писац „воља на првом месту одређује карактер а карактер сам по себи одређује акцију. Акција својим евентуалним обнављањем одређује, али на један индиректан начин врсту типа.” Дакле као што се види тип кривични није схваћен у смислу Ломброзовог кривичног типа већ тип који се формира од стране био психичких особина сваке индивидуе. То је динамички појам кривичног типа. Даље се писац у овој глави бави изучавањем еволуције разних категорија криваца, критикујући дату квалификацију од стране позитивне школе. Писац даје класификацију криваца, коју заснива на законима психологије,

страстима и навикама, па с обзиром на ову класификацију односно на ове психичке особине писац класификује кривце у кривце из страсти и кривце из навике. Дајући овакву класификацију криваца, писац вели да она није дефинитивна пошто Наука Кривичног Права не треба да даје класификације са одређеним типовима, пошто се код ових стално структура мења. Писац према томе истиче класификацију криваца на бази етичко-психолошкој према којој се кривци имају класификовати не по типовима већ по фазама или променљивој форми. Дајући резиме ове главе писац истиче три фазе кроз које пролази кривично дело; морфолошку, физиолошку и психолошку, које су фазе повезане између себе а све имају заједничку црту — то је динамичка фаза. Дакле према овом писцу кривично дело, као људски акт, јавља се као резултат карактера (карактериологија) који је одблесак конституције. Према томе тип, у горе означеном смислу, пролази у току еволуције, кроз три главне фазе: тип конститутиван — фигура, тип темперамента и тип по карактеру, кроз које фазе еволуције врши се трансформација кривичнога типа.

Најзад писац даје резиме своје Нове Криминологије у гл. VII где се пре свега декларише за правац прагматизма у филозофији Права. Дефинишући Интегралну Криминологију писац вели: „Да је ова, ма да још неформирана права Криминологија. То није грана Антропологије која изучава човека као кривца, као што Антропологија изучава поштеног човека. То је цела Антропологија примењена на изучавање сваког човека, моралног и неморалног, као узрок активности. То није само наука о узроцима, већ наука о узроцима кривичног дела и ефеката индивидуалних на самог кривца, Антропологија типа Ломброзовог то је фаза аналитичка, а Интегрална Антропологија сачињава т. зв. синтетичку фазу.

Тако он постављајући једну интегралну теорему вели: „Тип обично одређује акт, али, у крајној линији акт је одређен сам по себи, јер он трансформише тип”. Ова поставка, вели писац, је садржина Општег Дела његовога рада.

Завршујући излагања у своме делу писац даје објашњења и поставља два проблема. Тако вели писац: „Кривично дело је неопходан ефекат урођене монструозности дегенерисане врсте, полазна тачка нижег стања, раса кривична. Таква је теза материјалне Диференцијалне Криминалне Антропологије. Даље писац чини и друго објашњење велећи: „кривично дело је дејство слободне воље и одлука воље, дело покварености индивидуе, полазна тачка мана или навика кривца.” Таква је теза вели писац Спиритуалистичке Криминалне Дифе-

ренцијалне Антропологије. На овим двома поставкама заснива се схватање кривичног дела на бази етичко-соматичкој. Тако на овој бази може се схватити кривично дело вели писац као: „Неопходно дејство психофизичке-деформације или етичко-соматичне, која у своје основу чини једну слободну делатност и чија индивидуална деформација има за тачку ослонаца, поквареност и тенденцију криминалну. То је смисао и важност тезе коју заступа т. зв. Интегрална Криминална Антропологија.

Тако најзад писац истиче два проблема, као основе Криминологије. У први проблем он истиче проблем морфолошки, јер вели писац Криминологија као наука треба да се бави на првом месту овим проблемом: „Ако трагови Криминални сачињавају урођене знаке или стечене знаке — професионалне, ако они крију праве узроке кривичног дела као акта или боље ефекат злочина, као стања онда се на тој бази имају класификовати кривци и та класификација има се назвати психоморфолошка. Други проблем који треба да постави Криминологија то је проблем динамички и класификација криваца на овој бази имала би се назвати етичко-психолошка, јер ако се форме криминалне јављају као одређене или променљиве, ако оне откривају дејство у слободном понашању кривчевом, онда се на тој бази горе изложеној, има извршити класификација криваца. То је вели писац садржина Специјалног Дела нашег рада. Као резиме и као одређивање Нове Криминологије писац истиче: Апсолутни реализам у толико колико се тиче сазнања и индикације Криминалне Антропологије, а што вели писац води ка апсолутном позитивизму, као методу проналажења. Овај метод је комплетиран прагматизмом. То је у основи Нова Криминологија.

Из свега изложенога можемо нагласити, да је ово дело познатог шпанског писца за препоруку и нашој јавности, јер ће у њему наћи не само критичко излагање старих погледа криминалне Антропологије, већ и изврсно познавање основа и аргумената који иду у прилог новог правца у есинологији криминалитета.

Боривоје Д. Петровић

Суд. припр. окр. суда за град Београд.

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

Избрисан из именика адвоката :

1. Протић Драгутин због ступања у државну службу.

Преселили се — адвокати :

1. Крстић Михајло из Алексинца у Ражањ.
2. Петровић Милосав из Туприје у Свилајинац.
3. Бабић Јован из Београда на Умку.
4. Симић Милан из Смедерева у Паланку.

Уписани у именик адв. приправника :

1. Миловановић М. Драгомир на вежби код Стефановића Љубомира, адв. у Београду.
2. Тричковић Љубиша на вежби код Живановића Миодрага, адв. у Београду.

Променио канцеларију адв. приправник :

Ристић Душан био код Самуила Демаја сада код Стаменковића Арсенија, адв. у Београду.

Управа за заштиту индустријске својине упутила је Комори акт Бр. 1471 од 26. IX. 1931. год. овакве садржине :

„Наредбом односно Правилником за извршење закона о заштити инд. својине од 17. XI. 1920. г. Службене новине Бр. 267/20. односно од 1. V. 1928. г. Службене новине Бр. 116/28. г. § 57. предвиђено је, да се сиромашним лицима у њиховим пословима, који се односе на тражење патената, поред осталих, може дати још и ова олакшица: да им се изузетно дозволи да их по пословима патената код Управе за заштиту инд. својине и код Касационог одбора привремено бесплатно заступају адвокати, који би се у том циљу добровољно пријавили. У погледу награде и издатка у готовом новцу од стране адвоката важе прописи § 77. пом. правилника.

Како је § 59. пом. правилника предвиђено да се овакви заступници одређују споразумно са надлежном Адвокатском Комором, то ми је част умолити Комору, да изволи дотавити овој Управи списак г. г. адвоката, који би се овог заступништва хтели да приме.

Претседник Управе,
Др. Шуман”

Ко од адвоката жели да се у смислу предњег акта прими заступништва, нека то у што краћем року јави Комори.

Да би могао да изврши ревизију адвокатског именика, у који се адвокати сходно §-у 43. пословника Коморе уписују хронолошки, т. ј. по датуму уписа, односно према дужем времену адвокатске праксе, одбор позива ниже именоване адвокате и то :

Аврамовића Живојина из Крушевца, Арсеновића Милоја из Београда, Барле Славка Др. из Београда, Беловуковића Милана из Шапца, Божића Каменка из Крагујевца, Васића Витомира из Шапца, Васића Страшимира из Зајечара, Вујића Петра из Београда, Вукадиновића Вукадиана из Крушевца, Вучићевића Богољуба из Београда, Гавриловића Никољу из Крагујевца, Гођевца Драгослава из Београда, Гусину Илију из Београда, Делевића Миру из Зајечара, Димитријевића Алексу из Крагујевца, Димитријевића Душана из Београда, Димитријевића Љубишу из Београда, Жанића Момчила из Књажевца, Живанчевића Илију из Београда, Живковића Љубомира из Београда, Зековића Жарка из Зајечара, Иванишевића Љубомира Др. из Београда, Илића Д. Градимира из Књажевца, Исаковића Никољу из Раче, Јанковића Славољуба из Аранђеловца, Јевтића Михаила из Ваљева, Жежа Фрању Др. из Београда, Јеличића Миодрага из Пожаревца, Јокановића Добрила из Ужица, Јоксимовића М. Драгољуба из Београда, Константиновића Милана из Смедерева, Кордића Љубомира из Чачка, Костића Чедомира из Београда, Кочовића Атанасија из Неготина, Кремића Вељка из Ужица, Крстелја Иву Др. из Београда, Крстића П. Михаила из Пожаревца, Лауфера Максу Др. из Београда, Лукића П. Бору из Пожаревца, Лучића Ђорђа из Београда, Љотића Димитрија из Смедерева, Марковића Србољуба из Београда, Матића Михаила из Шапца, Милосављевића Тому из Београда, Милошевића Лазара из Београда, Милутиновића Илију из Зајечара, Мојсиловића Милорада из Крагујевца, Молеровића Ђорђа из Крагујевца, Никетића Гојка Др. из Београда, Николића Вељка из Зајечара, Николића Драгољуба из Ужица, Николића Ивана из Пожаревца, Николића Милана из Београда, Николића Милована из Крагујевца, Обрадовића Бранка из Београда, Павловића Будимир из Београда, Павловића Богољуба из Пожаревца, Павловића Војислава Др. из Београда, Пајића Михаила из Београда, Панића Селимира из Лознице, Пантелића Драгутина из Петровца, Перића Миливоја из Смедерева, Петковића Ђорђа из Ђуприје, Петровића Марка Др. из Београда, Пеша Милорада из Смедерева, Пиндића Драгутина из Ја-

године, Писаревића Стевана из Шапца, Плећевића Чедомира из Аранђеловца, Поповића Л. Бору из Београда, Поповића Владана из Ивањице, Поповића Владимира из Шапца, Поповића Влајка из Лазаревца, Пупића Ђорђа из Београда, Радовића Чедомира из Крагујевца, Ранковића Љубомира из Крагујевца, Ратковића Ивана из Ужица, Рафајловића Драгомира из Београда, Сечанског Димитрија из Неготина, Симића Рајка из Београда, Симоновића Драгољуба из Крагујевца, Симоновића Милана из Крушевца, Сретенковића Лазара из Горњег Милановца, Стевановића Алексу из Јагодине, Стевановића Милана из Зајечара, Стефанчића Јакова Др. из Београда, Стојановића Илију из Зајечара, Стојановића Николу А. из Београда, Ступаревића Ђорђа из Београда, Тадића Жарка из Ваљева, Тадића Милана из Београда, Тадића Миливоја из Ужица, Тадића Михаила из Београда, Томића Александра из Раче, Урошевића Чедомира из Трстеника, Ускоковића Илију из Београда, Филиповића Милутина из Крагујевца, Филиповића Радомира из Београда, Хорвата Владимира Др. из Београда, Цолића Милана из Паланке, Чвркића Војка из Чачка, Чока Марију Ивана Др. из Београда, Шаулића Новицу из Београда, Штрбића Борислава из Смедерева, Шушића Живка из Београда, —

да најдаље до 15. децембра ове године поднесу Комори следеће податке :

1) Место, дан, месец и годину рођења.

2) Прост препис декрета о постављењу за јавног правозаступника или дан, месец и годину положене заклетве и код кога суда, водећи рачуна о прекидима адвокатуре.

Ово ће бити последњи покушај Одбора да од чланова прикупи потребне податке за правилно вођење именика, а ако се неки чланови и овога пута не одазову овоме позиву, Одбор неће бити у стању да врши никакву коректуру у именику, нити ће се ичија молба за исправку ранга у именику узимати у обзир, без обзира какве ће последице због тога трпети члан који тражене податке није доставио.

Одбор Адвокатске Коморе у Београду.

ПАЖЊА ЧЛАНОВИМА !

На својој последњој седници Одбор Коморе донео је одлуку, да се тражи егзекутивна наплата чланских улога против свих оних адвоката, који нису своје улоге платили закључно са III тромесечјем 1931. године.

Они који улоге нису платили могу себе поштедети непријатности егзекутивне наплате, ако одмах пошаљу дужне чланске улоге.

Да би се избегле грешке у новом азбучном именику адвоката, који је у припреми, позивају се сви адвокати из Београда, који су преселили канцеларије, да одмах, у колико то већ нису учинили, пријаве комори своје нове адресе.

По решењу скупштине чланова од 25.-X.-1931. г. ослобађају се плаћања коморске таксе од 300.— дин. сви адвокати, који су се преселили из једног места у друго, и за то пресељење добили од коморе одобрење за време од 1. априла до конца ове године. После овога рока Комора ће поново наплаћивати напред пом. таксу и неће даље толерирати, да адвокати стално бораве и раде у местима у којима иначе званично немају седиште канцеларије.

„БРАНИЧ“ ИЗЛАЗИ ЈЕДАНПУТ МЕСЕЧНО

Доноси актуелне чланке из теорије свих правних наука, саопштења из судске и управне праксе, домаће и стране — са коментарима, чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења адвокатских комора, које „Бранич“ имају за свој орган.

Власник и издавач „Бранича“ је Адвокатска комора у Београду, коју претставља председник Обрад Благојевић.

Уредник „Бранича“ је председник Адвокатске коморе у Београду Обрад Благојевић.

„Бранич“ се шаље адвокатима — члановима Коморе бесплатно. За нечланове претплата стаје 120*— дин годишње; за адв. приправнике судије и судијске приправнике 60*— динара годишње; поједини број 10*— динара.

---

* „Бранич“ се штампа у штампарији Живка Маџаревића (пређе „Туповић“), Цара Николе II, ул. бр. 3. (Стан Проте Матеје 42), Телефон 21.129.

БРАНИЧ

Год. XVI (VII)

Београд, децембар 1931.

Број 12

УРЕДНИШТВО:
УСКОЧКА УЛ. БР. 2.

ВЛАСНИК И ИЗДАВАЧ:
АДВОКАТСКА КОМОРА У БЕОГРАДУ

Др. Радоје Вукчевић

ЗАКОНОДАВНА ВЛАСТ СЕВЕРО-АМЕРИЧКЕ УНИЈЕ

Двodomни систем, обележје класичног, конзервативног парламентаризма, постоји и у Североамеричкој Унији. Конгрес, као законодавно тело, састављен је од сената и претседничког дома или скупштине. Док сенатори на својим положајима остају 6, с тим што се сваке године мења једна трећина, посланици остају свега две године. Овакво кратко грађање мандата увели су Џеферсонови демократе, који су хтели да тим честим грађењем народног поверења, јаче испоље начело народне суверености. Сваке друге године у новембру народ бира, уз опште и тајно гласање без разлике на расе, (од 1865), нације, или полове (од 1920), 435 посланика из читаве Уније. Овај број требало је 1921 да буде повишен за 50 нових посланичких места, али је предлог пропао пред конгресом. Упоредимо ли целокупно становништво с бројем посланика, видећемо, да сваки американски посланик представља 211.877 бирача. Овај однос се знатио разликује од оног у Вел. Британији, Немачкој или Француској, где на једног посланика долази око 60.000 бирача. Бирање посланика се врши по државама: број за сваку одређен је према становништву, изузимајући Индијанце који не плаћају порезе, и она лица, која из било којих разлога не уживају гласачко право.

Државе самостално формирају изборне дистрикте, а случајеви игре са изборном геометријом нису баш непознати у земљи треста и картела. Та је игра из конгреса негда истисла једног од највећих америчких парламентарца, републиканца Кинлеа. Он се био, као иницијатор и поборник тарифних рефорама, јако замерио демократској банократији. Пошто је 18. дистрикт у Охију био уз њега, то демократска влада ове државе помери границе дистрикта тако, да су из њега изашли чисто демократски, а ушли републикански крајеви. Тако је наступио пораз најјачег државника из Охаја — у свом увек сигурном дистрикту.

Док дом преставника носи сва обележја једне народне скупштине, Сенат напротив личи, али није идентичан са сличним установама у Француској и Вел. Британији. Он не само што има за циљ да у плебејски парламентаризам „уноси

мудрост, исправља заблуде и сузбија скокове” већ му је такође сврха, да се под формом државног савета увек осети савез држава. Излажући рани развој политичког живота Уније, ми смо видели које су силе захтевале, да све државе мале и велике, буду у Сенату једнако заступљене са по 2 места. Бојећи се демократије, устав је првобитно утврдио, да сенаторе бирају законодавна тела појединих држава. Борба за директан избор сенатора од стране народа почиње тек 1870, а завршава се, као што смо видели, амандманом од 1913. Након сваке две године мења се једна трећина сенатора, тако да се читав сенат измени тек након 6 година.

Оба дела конгреса : и сенат и дом претседника, имају своју аутономију. Претседник сазива конгрес само у ванредним приликама, које су заиста историјска реткост. Иначе конгрес се аутоматски састаје најмање једанпут годишње, и то првог понедељка месеца децембра. Сенату председава вице-претседник Уније, а ако је овај заузео претседничко место, онда претседник највећег федералног суда. Дому претставника председава изабрана личност, која је до 1900 година имала приличну власт. Од тада, када се дом побунио противу једног недовољно парламентарног претседника, запажа се у пракси, да претседничке функције, изузев формалних, прелазе више на претседника најважнијег комитета. Пошто је тежиште рада у комитетима, а пленум скоро машински прима и прелази преко унапред проучених предлога — то таквих комитета у конгресу Североамеричке Уније има више него код законодавних тела осталих држава. Има их око 60 комитета, али тек једва половина од њих је запослена у свако време сесије.

Сваки комитет је у ствари нека врста парламента у којему се дискутује и одлучује. На сав парламентарни рад у комитету или пленуму јавно мињење нема директног утицаја, јер седницама не могу присуствовати чак ни новинари, који би ток дебате износили и тако давали прилике свим пројектима, да се кристалишу под струјама јавног мињења. На челу свих комитета стоји финансијски комитет од 21 члана. Чланове овог најважнијег комитета не бирају сами претставници, већ партије, али између претставника, и то тако, да 14 буде из већине а 7 из мањине, без обзира на бројни однос партија. За свој говор било у комитету или пленуму нико није одговоран ван конгреса, не само док му мандат траје, него ни после тога.

Функције Сената и дома претставника нераздвојне су, сем неких изузетака. Једна од најформалнијих, али заједничких, то је избор претседника и вице-претседника Уније, који се врше другог понедељка месеца јануара сваке четврте године. Међутим у овом избору конгрес није одлучни фактор као у Француској, већ он само има да санкционише рад изборних

тела појединих држава т. зв. електора. Али иза овог изборног тела једне државе крије се друга стварна сила, која своју вољу намеће овом телу на првом, а конгресу на другом месту. Та сила, то су политичке партије, којих има две: републиканска и демократска, а поред којих се за изборе почиње интересовати и трећа: фармерско-радничка партија. Између републиканске и демократске странке не да се повући једна идеолошка разлика, док велики поседи и индустрија гравитирају ка првој, банке су у главном наклонене другој. Моћни капиталистички концерни, „невидљиви владари“ како кажу американски економисти, групишу се према својим економским интересима у два политичка тabora. Пошто американски капитализам зна, да је поседовање монопола државне власти најсигурнији и најјачи извор профита, то о заузимање те власти настају огорчене борбе, које најверније илуструју капиталистичку безбедност и морал. Капиталистички концерни под окриљем партије, преносе међусобно интриге и борбу у масе, које ставе у покрет за тобожње политичке идеале, боље рећи за своје интересе. Тако грађани, који у доба политичког затишја не знају уз коју су партију, покрећу се и стају под једну или другу заставу, чим се пође у изборе за гувернере појединих држава. Али тај покрет достиже врхунац за време претседничких избора, кад се сваки грађанин, више по традицији, него по осећају, спрема за гласање свог кандидата. А кандидате фактички не бира он, већ му га наметне његова пратија, односно групе које се крију иза партија.

Партијски претставници из свих држава скупљени на партијском сабору у јуну ради избора партијског кандидата, бирају једног између првака. Корупција као сретство не игра само улогу у масама бирача, већ и међу претставницима, у чему лежи објашњење факта, да многи претставници Уније свој избор дугују више наклоности — комбинацијама капиталистичких магната, него својим способностима или народној вољи. По правилу гласање партијских претставника обавља се три пута, с тим да је треће гласање одлучно. Дешава се да се на трећем гласању појави нова личност коју бирачи пре тога нису спомињали, и да баш та личност буде изабрана. Овакав кандидат носи име *dark horse* (Црни коњ који на тракама неочекивано добије). Избор који изврше партијски претставници у јуну пре избора, треба сада да спроведу изборна тела или колегијум по појединим државама, а све под контролом националног партијског комитета, који предводи изборну борбу. Сваки колегијум има онолико чланова — електора — колико износи број сенатора и посланика државе. Избор њихов за читаву државу врши се у месецу децембру по правилницима које партија донесе сваке четири године, изузев у оним државама које су та питања законом регулисале. Ниједан сенатор, посланик, државни или општински

чиновник или повереник, не може бити електор. Чланови овог колегијума гласају за председника и вице председника, али по правилу бар један од њих треба да је завичајан у другој држави. Гласачке листе чланова овог колегијума или електора, којих има 531 у целој Унији, отварају се у конгресу, где се дефинитивно у месецу јануару констатује избор председника и вице-председника Уније. Конгрес потврђује избор оног кандидата који је добио већину гласова. Ако више њих добију подједнаки број гласова, онда конгрес тајним гласањем бира једног за председника, а ако ниједан кандидат нема потребну већину, онда се између пет њих с највећим бројем гласова бира председник. Али кад се председник бира на овај начин, онда се гласови броје по државама, а свака држава има само један глас. Кад би председник и вице-председник умрли или се онемогућили за своје дужности, онда би конгрес између највећих функционера изабрао једног за вршиоца дужности председничких функција, а председник највећег, федералног суда, обављао би дужност вице-председника. Док у редовном случају конгрес само санкционише избор, у овом за праксу досада непознатом случају, конгрес бира и санкционише.

Дистрикт Колумбија, у којему лежи Вашингтон не познаје ни активно, ни пасивно изборно право, нити уопште има својих електора. На тај начин око 400.000 душа не ужива изборна права, а ова законска реткост потиче отуда што је требало да престоница Вашингтон буде деполитизирана, како би државна машина на неутралном политичком тлу несметано радила. Маса сличних разлога узрок је да су престонице појединих држава смештене не у највећим, већ често у најмањим градовима са по 50.000 становника.

Ако је учешће конгреса у избору председника републике формалног карактера, изузев изузетних случајева у којима он и бира, код доношења закона конгрес Уније врши функције квалитативно сличне законодавним телима осталих земаља. Ако у првом случају оба дела конгреса раде заједнички у законодавству они су одвојени као два аутономна дома. Сваки дом има право да законске пројекте сам донесе. Тада их он спроводи другом дому, који предлаже своје амандмане. Дође ли до спора због тих законских амандмана, онда се покушава на заједничким конференцијама наћи компромисно решење. Не успе ли се, онда последња реч у законодавству припада сенату. То право сенату даје не само устав, већ и значај сенатора, који су — по два од државе — стварни лидери посланичког колегијума дотичне државе.

Али има читава једна грана законодавства, која мора поћећи не из сената, већ из дома претставника. То су финансијски закони о порезима и државним приходима, које дом предлаже сенату. Само сенат је у праву да путем амандмана,

и на овом терену натури своју вољу дому претставника. Тарифни закон из 1909 године предложен је сенату, али га је овај прошарао са 847 својих амандмана. До 1913 године конгрес је за свако ново опорезивање морао добити пристанак владе појединих држава. Тада му је шеснаестим уставним амандманом дато право, да таксе и порезе одређује самостално, чак и противу воље појединих држава, чиме је бар формално на финансијском пољу ослабљен принцип федерације. Стварно то није увек случај, јер сенатори скоро увек предузму само оне мере, за које унапред добију пристанак државе коју заступају.

Законодавна функција конгреса ограничена је тиме, што конгрес својим законима не може, сем једино у случају побуне или инвазије, суспендовати или повредити било коју од основних грађанских слобода: религије, штампе, речи, коалиције, збора и убеђења. Даље, конгрес није у стању доносити законе, који би ограничавали слободан увоз у Америку. Али конгрес је у праву забранити сва ограничења слободне трговине између држава Уније, била она проузрокована порезима или прохибицијама, ако се тим не иде на заштиту посебних закона те државе. (Извесне државе забраниле су биле алкохол пре 18 амандмана, те су биле у праву да увек спрече увоз из других држава).

Упоредимо ли законодавне прерогативе конгреса Уније са онима британског парламента, видећемо да овај последњи у доношењу закона не познаје никаквих ограничења. Конгрес Уније на против поред цитираних ограничења, увелико је ограничен у свом законодавном раду самим артиклом првим, секцијом осмом устава. Ту је прецизирано да конгрес може одлучивати о осамнаест питања, али конгрес није овлашћен да излази из постављених граница, које су границе непознате у Великој Британији. Те је границе у Унији устав поставио набрајајући осамнаест прерогатива конгреса, које су следеће: таксе и порези, плаћање држ. дугова, држ. зајмови, трговински уговори, питања стецишног поступка, ковање новца, одредбе против фалсификовања новца, установљење поштанског саобраћаја, помагање науке и вештина, организовање судова, крив. законодавство, рат, репресалије, кредити за војску до 2 године, морнарица, војно законодавство, мобилизација за одбрану устава или држ. интегритета као и уређење војске. Државама је остављено да именују офицере, примање држава у Унију и њихово прегруписање, питање престонице, законодавство ради спровођења ових уставних овлашћења датих конгресу. У овом набрајању, које ограничава делокруг конгреса наилазимо на још један американски спецификум, да генерација која је устав донела ограничава сувереност будућих генерација.

Док законодавни рад конгреса код обичних закона не

крије особите карактеристике, улога конгреса код доношења буџета је врло карактеристична. Буџетски систем, познат у осталим земљама, не постоји у Америци. Тринаест управних грана, према приходима које по иницијативи дома преставника одреди конгрес, — самостално прорачунавају своје расходе. Њихови буџетски прорачуни пролазе кроз 9 комитета, да би се кристализовали тек у финансијском комитету. Пошто су приходи Уније знатно већи од расхода, то је и борба између ранијих грана о сразмерном уделу у финансијама много мања. За 1926—27 годину приходи су износили равно 635 милиона динара више од расхода, а у 1927-28 и 1928-29 овај суфицит је још већи. Ипак и поред таквог стања, у пракси се показује да тај буџетски морселизам далеко заостаје иза планског и сразмерног буџетирања, као и то, да се он ни у једној држави са буџетским дефицитом не би могао одржати. Али у Америци он се одржава, једно због знатног суфицита, а друго због самог устава, који не дајући да се дира у начело поделе власти, пресудну реч у прорачуну расхода управног апарата оставља управној, не законодавној власти. Као што је начело поделе власти узрок претседничких прерогатива и непарламентарне владе, тако је оно и узрок ограничености функција самог конгреса, које функције у другим демократским државама дубље задиру у домен управне власти, него што је то случај у Северо-Америчкој Унији.

Ако је интернационална политика Уније у рукама претседничким, о рату уз претседника одлучује конгрес, а у међународним уговорима претседнику као саветодавно тело служи само један део конгреса, а то је сенат. Конгрес као целина компетентан је да одлучује о примању нових држава у Унију.

Видели смо из досадашњих излагања, да најважније прерогативе конгреса обављају заједнички оба дома. Али у америчком конгресу не срећемо се с појавом ривалитета између два дома, који у Великој Британији још и данас постоји, иако су током времена њихове функције опредељене. Видели смо да је у Унији сенат предоминантан а у Вел. Британији то је доњи дом. Узрок да је у Унији тако, а уједно и узрок непостојања сваког већег ривалитета у конгресу лежи у томе, што је сенат претставник посебних федералних држава и чувар федерације. Права држава у Унији уставом су одређена, те се она не дају мењати. На тај начин савремени сенат Уније не само што је остао исти, већ је у главном и морао остати исти онај, који је створен у Вашингтон-Франклиновим данима. Једина је промена та, што сенаторе не бирају од 1913 године владе, већ народи појединих држава. Тиме је принцип демократије освојио једну нову позицију,

али федерализам Уније није ни у чему измењен, јер је сенат, израз тог федерализма, остао исти.

Политички систем Уније почива на Монтескијевој теорији поделе власти. Монтескије и Блекстон цитирани су за време уставне борбе као некад Свето Писмо на бурним црквеним конгресима. Кад је одмах по доношењу устава први амерички министар финансија Хамилтон покушао да говори у конгресу, њему је на захтев Мадизона одузета реч, да се не би повредило начело поделе власти. Али ипак ни у Унији то начело није спроведено, нити га је могуће спровести, јер су три власти само три стуба једне заједничке зграде. Претседник републике учествује у раду конгреса путем посланика и законског вета, а обе те функције задиру у прерогативе законодавне власти. Сенат учествује у избору чиновништва и многим актима спољне управе, што опет задира у прерогативе управне власти. Један важан део послова, који стоје између ове две власти, а који се односе на спољну политику, обављају не одвојено већ заједнички. Стриктна подела власти изражава се најбоље у односу кабинета према конгресу, у чему је, као што смо видели, Монтескијево начело дословно спроведено, тако да је услед тога Унија постала тип једне непарламентарне државе са парламентом. Али док ту начело поделе власти доводи до контрадикције, оно је на другој страни, а према уставу Уније, скупило прерогативе законодавног тела у толикој мери, да је ту нова контрадикција још нелогичнија.

Оставимо ли на страну контрадикције америчког устава, а потражимо ли, поред начела поделе власти, главне карактеристике овог уставног система, ми ћемо наћи, да их у главном има више. Прва карактеристика је после поделе власти, недемократизам, који је уставом уведен, након неповољних искустава с демократијом из револуционарних година. Тада се, као што увек мора бити, јасно показало да се револуција и демократија не дају помирити. Нигде у уставу нема ни речи о референдуму, који је пре устава, у форми честих месних скупштина и нужног консултовања моћних маса од стране вођа, играо видну улогу. Александар Хамилтон, вођа најранијих републиканаца, у чуду се питао: „Зашто да се и најватренији републиканци буне противу недостатака демократије“. Али он као и његови савременици гледаху у удаљавању од демократије повратак ка британском колонијалном деспотизму, противу којег су се масе још увек буниле. „Предамо ли целу власт већини, она ће тиранисати мањину. Не ограничимо ли право мањине, оно ће саботирати већину. Мора се, дакле и мањини и већини дати могућност да се бране једни од других“, закључује Хамилтон, по примеру свог учитеља Русоа. Али Русовљева демократија ипак није примљена.

Тип класичне демократије у којој се режим при сваком акту ослања на скупштине грађана, нашао је међу америчким демократима прве противнике. Мадисон у свом „Федералисти“ каже, и то донекле на основу искуства из револуције, да су такве демократије увек биле логор нереда и неправде. Њихова је егзистенција кратка, као што је крај ненадан и тежак, каже он исти. Главни му је аргуменат против њих тај, што су оне увек угрожавале право личности и својине. Мадисонов индивидуализам није био без противника. Утицајни Франклин је увек заступао такву демократију, која би се уздигла као пирамида, остављена на вољу широких маса. Демократа Џеферсон је стајући уз Франклина увек водио рачуна о „народном генију“, који кружи изнад свега. А ипак изгласани устав је увеликом игнорисао тог генија. Да би и њему дали сатисфакцију, Џеферсон са својим демократима је захтевао десет првих амандмана, који су требали значити један повраћај ка правој демократији из револуционарног устава од 1776. Али и поред њих недемократизам је остао доминантан, а зато су најбољи доказ прерогативе председника републике.

Друга је карактеристика уставног система Уније дуализам, који је опет последица једног конзеквентног федерализма, о којему је било речи. Сувереност је, може се рећи, подељена између Уније и Федералних држава. У тој подели супремација нације и локална самоуправа нашле су компромисан израз. Све оно што тангира интересе целине, као одбрана, спољна политика, трговина, финансије, патенти, пошта и слично, остављено је Унији, а остали послови локалног интереса, као домаћа трговина, просвета, хигијена, поредак, социјална скрб, спада у делокруг државе. Судство такође спада у њихов делокруг, изузев највећег федералног суда, који је чувар устава Уније, те тим изнад држава. Принцип дуализма је један од најконзеквентније спроведених принципа уставног система Уније.

Трећа је карактеристика — принцип равнотеже, који се као костур провлачи кроз амерички устав. Ова особина донекле је узрок негацији интегралне демократије у Америци, а последица начела поделе власти. Из излагања смо видели, да су државе позвале, да према централној управи одржавају равнотежу. Даље видели смо, да егзекутивна власт одржава равнотежу према законодавној, а судска према законодавној и управној власти као и према централној управи. Дом преставника и сенат, као два дела законодавне власти, балансирају узајамно, а то исто чини сенат према шефу управне власти у постављању чиновника и закључењу међународног уговора. Народ сам балансира према својим представницима код двогодишњих избора. Чување овог принципа равнотеже је

један од узрока политичке конзервативности, и једна од великих сметњи економске динамичности у Америци.

Четврта је карактеристика уставног система, гаранција индивидуалне слободе путем ограничења моћи законодавне власти. Ми смо видели, да су бар на папиру уставом загарантована најглавнија грађанска права, чији су протагонисте били Франклин и Џеферсон, а која ни један закон не може да ограничи. При крају ће се видети шта је све од ове гаранције остало у пракси. Даље, у уставу изложене карактеристике су: независно народно судство, принцип права већине, председнички управни систем, а с тим и непарламентарна влада, и најзад правна једнакост држава.

Али последња, можда најодлучнија карактеристика америчког политичког система није садржана у уставу, већ стоји иза њега и изнад њега. Та десета карактеристика, то је монопол јавног мњења, али патент над Џеферсоновом народном генијалношћу. Том народном генију уставотворци су од почетка давали значај једног ненаписаног устава. „Стварни, живи устав, који је народ створио, да би увек осетио своја права и дужности, контролисао рад власти, штитио мањину од тиранисања већине — месо и крв конституције — остаје увек ненаписат“, каже социолог Фридмен. Али ипак тај живи ненаписати устав, опет је од народа. Трестови и финансијски капитал, који су се рапидно развијали последњих деценија, освајали су прво економске позиције, а преко њих и политички живот. Политичка унија све је више постајала рефлекс интереса разних капиталистичких магната. Магнати су ускоро освојили независну штампу, ту најлогичнију трибину „народног генија“, и тим је потчинили својим интересима унутра, а свом економском империјализму споља.

Државници и владе у земљи, старају се да остану у милости моћне монополисане штампе, која често најисправније може да сахрани. Њену супремацију у државној политици признају такође и стране силе, каже Брајс. Као што се поред фузионираних трестова не могу услед конкуренције развијати ситна предузећа, тако се поред моћних јавних гласила, иза којих се крију Крезови трезори, не може одржати независна, слободна штампа. У колико је концентрација капитала већа, у толико је њен опстанак све тежи, а тим самим позиције гласила организованог капитала све јаче. Противу њих данас сама влада мора бити немоћна, јер она је управо ту, благодарећи највећим делом њеној вољи. Познат је и карактеристичан само један изузетак, да се један американски државник усудио окренути противу штампе. Министар пошта из 1921. године, одбио је да да своју дозволу за снижење превозне таксе једном делу моћне штампе. Али сасвим американски то министар није урадио зато, што би те буржоаске новине угрожавале поредак, већ само зато, што су писале противу ње-

гове личности и политике. Џон Берцес, а још више Валтер Кларк, већином на основу свемоћи монополисане штампе, која не издржава, већ по својим потребама ствара мњење, називају с правом американски политички систем највећом аристократијом, коју је свет икад имао. Ова магнатска аристократија са својим монополима све више фаворизује развијање спољњег механизма, место унутрашњег организма, намеће немогућу превласт микрокозма над макрокозмом. Њена диктатура новца неодложно изазива своју антитезу, а између две силе : оне која је створена, и оне која је у стварању — мораће једног дана, да одлучује јача. Савремени политички систем Уније, мора бити мењан, јер динамички век треста, картела и класне борбе, не трпи уставну укоченост нигде, па ни у Америци.

Др. Адам П. Лазаревич

НЕКОЛИКО СПОРНИХ ПИТАЊА ПО ПРЕДМЕТИМА ОБЕЗБЕЂЕЊА

Велики и нагли поремећаји у привреди и финансијама, који се данас, укупно узети, обично називају привредном кризом, нису могли остати без утицаја и на правни живот друштва. На против, и ту су се стварно осетиле њихове значајне последице. А то је, уосталом, и сасвим природно и логично, када се има на уму, да право у битности својој и није ништа друго до једна нужна резултанта развоја свих друштвених односа, у којима привредне појаве играју увек једну врло важну, ако не и претежну улогу. Пре свега пак, — што нас овде нарочито интересује, — ти су поремећаји изазвали неповерење у области кредитног саобраћаја, као једног од најважнијих чинилаца и покретача целокупног правног живота, те су повериоци, под сугестијом опште несигурности, постали нестрпљиви и, незадовољавајући се више само личним кредитом својих дужника, прибегавају чешће него обично тражењу стварне сигурности. Тако су по предметима обезбеђења опет оживела извесна спорна питања, од којих ћемо ми овде некоја изложити и покушати, да их укратко критички оценимо. Кажемо, да су та питања опет оживела због тога, што су се она, као таква, и раније сигурно појављивала, али свакако нису имала онај значај, који, због наступелих изузетних прилика, данас имају, односно, који би евентуално могла имати. — Наиме :

1. — На првом месту појављује се као спорно питање о томе: како треба тумачити прописе тач. 3. § 394. односно

тач. 4. § 399, гр. суд. пост., то јест, да ли се у смислу ових законских прописа има сматрати да је једна прибелешка или интабулација одн. забрана већ стављена, иако решење о тој ранијој прибелешци или интабулацији одн. забрани, у тренутку тражења новог обезбеђења, још није постало извршно.

У једном конкретном случају, молилац је, тражећи да суд стави забрану на имање дужниково, за доказ о томе, да му је тражбина у опасности, поднео једно решење о ранијој забрани, које још није било постало извршно, наводећи при томе, да постоји претпоставка из тац. 4. § 399. г. с. п. за одобрење нове забране. Међутим, Срески Суд за Град Београд, својим решењем Бр. 40.756. од 19. септембра 1931. год. одбио је молиоца од тражења, са разлога, што је нашао, да он — молилац — приликом тражења забране није испунио услов из тац. 4. § 399. г. с. п. По нахођењу суда, није било доказа о томе, „да је поднето решење о ранијој забрани извршно, а сама, пак, та околност, што је једна забрана на имање дужниково одобрена, према једном неизвршном решењу о тој ранијој забрани, не претставља довољан доказ за обезбеђење спорне тражбине и пре уговореног рока њене исплате.

Опасност је, каже даље суд у својим разлозима, за тражбину, према томе, у овом случају, само привидна, а не и стварна.”

У својој жалби изјављеној Апелационом Суду, молилац је критиковао гледиште, које је заступљено у горњем решењу среског суда, позивајући се и на ранију судску праксу по сличним предметима и наводећи специјално, да законодавац, „када је у § 399. т. 4. г. с. п. рекао, да је довољно, да је већ једна забрана стављена, он није мислио, да то решење (о ранијој забрани) буде извршно, већ само да је забрана одобрена, јер би иначе законодавац то изрично рекао, а када то није изрично речено, подразумева се, да је довољно, да је забрана само одобрена.” — Међутим, Б. Апелацио. Суд оснажио је ожалбено решење, својим решењем Бр. 8839 од 16. октобра 1931. год. а жалбу је одбацио.

По нашем пак мишљењу, гледиште, које је заступљено у решењу среског одн. апелационог суда, правилније је од онога, за које се пледира у жалби. Јер, заиста, правна судбина једнога неизвршног решења, као што је било оно у даноме случају, је неизвесна и не може се са сигурношћу предвидети, да ли ће оно до краја опстати, односно, да ли ће постати извршно, и тиме произвести жељено правно дејство, или не. Израз „стављена,” који се тиче прибелешке, интабулације или забране, треба тумачити у смислу „пресуђена,” односно за правилно разумевање тога израза, треба се, у смислу § 2. г. с. п., а у вези §§ 8. и 10. гр.

зак., послужити поређењем, одн. аналогном, а не може се у правом смислу рећи, да је једна ствар већ пресуђена, пре него што је дотична пресуда извршном постала. Сем тога, ово је гледиште, с погледом на данашње прилике, и целисходније, пошто је социјално и привредно стање данас и иначе сувише лабилно, те треба избегавати свако оно решење, које можда на први поглед задовољава један апстрактни интерес правде и правичности, али, својим посредним дејством, прети, да унесе извесан немир и несигурност у област оних правних односа из којих је потекло. Наиме, у оваковим приликама, одлуке судова треба да су више прожете тзв. конзервативним, ма колико да је иначе једно либералније тумачење закона обично симпатичније и за препоруку. Улога судова и у овом погледу данас је врло деликатна, јер они сада, као ретко кад, имају истински да регулишу друштвени живот, дајући појединим стварима онај ток и правац, којим оне, узевши у обзир све околности, у данашњем моменту треба да иду. Отуда и уобичајени, а и овде истакнути аргуменат о већ постојећој судској пракси, на који се истина треба обазрети, није увек подједнако убедљив, јер и пракса судова несумњиво мора ићи за развитком времена и правних односа, у коме развитку често има и понављања, али се стварно никад не стоји на једном месту. Те тако и правни конзерватизам, кога мало пре помену смо, није негација правне динамике, о којој, и по овом нашем мишљењу такође треба водити рачуна.¹⁾

2. — Друго стварно питање, које ћемо овде навести и о њему укратко изложити наше мишљење, састоји се у томе: дали суд може одобрити забрану одн. прибелешку и по једној неизвршној пресуди, којом је повериоцу одн. потражиоцу забране призната извесна тражбина, то јест, да ли се и таква пресуда има сматрати као пуноважна и исправна у смислу § 377. гр. суд. пост., или не.

У једном конкретном случају, молилац је, тражећи забрану, за доказ свога тражења поднео једну пресуду среског суда, која још није била постала извршна. Међутим Срески Суд за Град Београд, решењем својим од 13. маја 1931. год. Бр. 7541., одбио је молиоца од тражења као недоказаног, наставши, да се оваква, дакле, неизвршна, пресуда не може узети као пуноважна исправа у смислу § 377. гр. с. пост. Молилац је на ово решење изјавио жалбу, у којој је у главном навео следеће разлоге:

¹⁾ Треба напоменути, да је за начин расправе истакнутог питања равнодушна та околност: да ли је у даноме случају тражена прво прибелешка, па онда забрана, или обратно, или се пак ствар тиче двеју сукцесивних прибелешака одн. забрана.

„Тражио сам забрану на покретност дужника по пресуди на којој нема клаузуле извршности, али која је безусловна. По § 187. г. с. п. (тач. 1.), сматрају се пресуде јавним исправама, без обзира на оолност, да ли су извршне или не. § 377. г. с. п. позива се на те јавне исправе, па нема разлога, да се тражење забране не одобри — § 398. г. с. п.“

Београдски Апелациони Суд пак, примедбама својим Бр. 8275. од 30. октобра 1931. год., поништио је пом. решење срескога суда, са разлога :

„Погрешно је суд нашао, да се поднета пресуда не може узети као пуноважна исправа за доказивање обвезности дужника у см. § 377. гр. с. п., јер иако у поднетој пресуди нема клаузуле извршности, забрана се може и по таквој пресуди одобрити, пошто је извршност пресуде услов само за тражење исплате, а не и за тражење забране.“

По нашем мишљењу, суштина овде истакнутог питања није у томе, да ли је пресуда, која се, при тражењу обезбеђења, подноси као доказ о обавези дужниковој, формално пуноважна одн. аутентична или не, већ све зависи од тога, да ли дотична обавеза у истини постоји или не. Међутим, обавеза, која је констатована једном неизвршном пресудом, може се сматрати да постоји тек онда, када та пресуда стече потпуну правну снагу, односно, када се не буде више могла нападати редовним правним средствима, што треба и видно обележити на њој самој, стављањем т.зв. клаузуле извршности. Дотле пак, постојање такве обавезе је условљено једном неизвесном околношћу, а условне обавезе, по правилу не могу се обезбеђивати; јер се пре наступања дотичног услова, позитивног или негативног, не може стварно ни говорити о тим обавезама, као о нечем коначном и несумњиво постојећем, а битна претпоставка за свако обезбеђење јесте једна несумњива обавеза одн. тражбина. Према томе, и овде важи пропис § 306. грађ. зак., који говори о залози уопште.

Неки судови праве разлику у оваквим случајевима с обзиром на природу доказа, на којима је дотична неизвршна пресуда заснована, те ако је, например, по среди признање грађенога или каква аутентична јавна или приватна исправа, онда и по пом. пресудама одобравају прибелешку или забрану, иначе не. Са истих разлога они налазе да треба одобрити тражено обезбеђење и на основу неизвршних од судних решења, донетих по поступку за т.зв. кратко суђење, која се решења, као што је познато, изричу на основу писмених исправа, по којима „има тужитељ јасно право, а тужени дужност,“ како се каже у § 449. гр. суд. пост. Осим тога, од правила „по коме би и на основу неизвршних пресуда одн. решења требало дозволити стављање пом. претстава обезбеђења изузимају се, по мишљењу неких судова,

и т. зв. алтернативне пресуде, то јест оне, по којима се има положити заклетва, па се према положеној или неположеној заклетви одређује и исход поведеног спора. — Међутим, сва ова разликовања немају сигурног ослонца у закону и више су резултат слободног судијског закључивања и правне логике. Општи пак разлози за наше мишљење, које смо изложили у првом случају, важе одн. могу се применити и за овај случај.

3. — Као треће питање навешћемо то: да ли се код тражбина, чија је исплата предвиђена у ратама, на случај протека рока за исплату једне рате, може тражити одн. одобрити забрана или прибелешка и за обезбеду наплате оних рата, којима рок, у моменту траженог обезбеђења, још није протекао? Ово, наравно, под претпоставком, да није уговорено, да ће неплаћање о року једне рате повући за собом право поверилаца на тражење исплате целог дуга. Тако на пример:

Модилац је у акту тражења забране поднео поравнање, којим је било утврђено, да се исплата спорног дуга има вршити у ратама, па је навео, да је протеклим роком једне рате наступила опасност за наплату целог дуга у смислу тач. 1. § 394. гр. суд. пост. Међутим, Срески Суд за Град Београд, решењем својим Бр. 58.533/31., одобрио је забрану само за рату, којој је рок био протекао, а одбио је молиоца од већег тражења са разлога, што је нашао, да је то тражење „истакнуто пре уговоренога рока за исплату. А из те пак саме околности, што је једној рати рок протекао не може се изводити закључак, да је наступила опасност и за наплату осталих рата, — те у погледу тога већег потраживања нема услова за забрану.”

Налазимо, да је суд у овоме случају потпуно правилно поступио, и то тим пре, што је спорна тражбина заснована на поравнању. Јер је поверилац, дајући свој пристанак на извршење исплате исте тражбине у више махова одн. у ратама, већ у напред рачунао са тим, да дужник неће бити у могућности, да је исплати одједанпут, па му је, по претпоставци, због тога и учинио олакшицу у плаћању. У области пак приватно-правних односа воља странака је суверена, те закључени споразуми имају између њих силу закона, и по правилу, не могу се једностраним поступцима одн. изјавама воље мењати (§ 13. гр. зак.).

4. — Напослетку, као спорно питање по предметима обезбеђења појављује се и то: да ли суд треба да одобри више забрана у корист једног истог лица и за обезбеду наплате исте тражбине, не упуштајући се по дужности у оцену тога је ли дотична тражбина ранијом забраном одн. забранама довољно обезбеђена или није? Ово питање је од интереса нарочито данас, када се примећује, да многи по-

периоди, под утиском опште несигурности и губљења поверења, прибегавају тражењу обезбеђења и онда, где нема стварних разлога за то, вршећи тако једну врсту моралне пресије према својим дужницима, што се много пута показује неоправданим.²⁾ Али је заиста тешко, па готово и немогуће, упуштати се са успехом у оцену оваквих и сличних питања, иако то судови, као што ћемо даље видети, покаткад покушавају. Тако :

У једном случају молилац је тражио забрану на покретност свога дужника, а за доказ спорног потраживања поднео је осудно решење, којим је била оправдана једна ранија забрана, стављена за обезбеду тражбине. Међутим, Срески Суд за Град Београд, решењем Бр. 30454/31., одбио је молиоца од тражења као неумесног и на закону неоснованог, јер је нашао, да се из поднете исправе одн. решења види, да је њиме оправдана једна забрана која је била одобрена за исту суму одн. тражбину и према истом дужнику. „Па како, каже даље суд, потражилац забране не подноси никакве доказе, из којих би суд констатовао, да поверилац није био раније обезбеђен овом горе поменутом забраном, то није испуњен услов из §§ 380, 404, 377, 378 и 398—399. гр. суд. пост., те се тражено обезбеђење не може понова одобрити.”

На горње решење молилац је изјавио жалбу Апелационом Суду, у којој је нарочито истакао, да је суд у конкретном случају погрешно засновао своју одлуку на прописима §§ 387. и 404. гр. с. п., јер, каже, право доказивања, да је поверилац ранијом забраном обезбеђен припада једино дужнику, кад би овај то тражио с обзиром на § 392. став I. тач. 2. гр. с. п., а првостепени одн. срески суд ниједним законским прописом није овлашћен, да, по дужности и ван поднетих доказа у актима тражења забране, улази у оцену горњег питања.

Београдски Апелациони Суд усвојио је у главном разлоге изнете у жалби, па је поништио пом. решење среског суда, примедбама свога II. одељења Бр. 8090. од 24. септембра 1931. год., која гласе :

„Кад је пуномоћник ..... тражио забрану на покретност дужника .... и за доказ тога свога тражења поднео осудно решење ...., којим су дужници осуђени на плаћање, онда је тај суд био дужан само да цени поднети доказ, т. ј. да ли су испуњени услови за уважење забране у смислу §§ 377., 379. и 398. гр. суд. пост., а не да своју одлуку заснива на

²⁾ У питању су обично у таквим случајевима, т. зв. *спрзнути кредити*, т. ј. такви, којима је рок давно протекао, а у своје време нису били регулисани, те повериоци покушавају забранама и прибелешкама, да их тако рећи, *ошкраве*, али без успеха, јер су за то потребне друге радикалније мере. У вези са овим чују се често речи: *мораторијум*, *инфлација* и др.

прописима §§ 380. и 404. гр. суд. пост., јер то право, дали је поверилац обезбеђен довољно, припада дужнику, када би тражио скинуће обезбеђења, а не суду, који за оцену тога питања није ниједним законским прописом овлашћен."

Заиста, посматрајући судску компетенцију у оваквим случајевима са чисто формалне стране, примедбе Апелационог Суда потпуно су правилне; али се и цитираном решењу средског суда не може спорити једна јака морална основица, због чега се и гледиште у њему заступљено појављује као врло целисходно, нарочито с обзиром на данашње изузетне кредитне прилике. Јер, судови су, према § 8. гр. зак. уопште позвати, да тумаче законе онако, како се то „са основима здравог разума и природне правике слаже," те је њихова дужност, да сузбијају све оно, што долази у сукоб са тим основима, односно, што се противи здравим појмовима о правди и моралу. Када се пак има на уму, да се у судској пракси доста често појављују случајеви, где се за обезбеду једне исте тражбине више пута тражи обезбеђење, онда, ако би се судовима потпуно одрекло право, да се упуштају у оцену сличну оној, у коју се је у пом. решењу био упустио средски суд, не би ништа могло стати на пут несавесним повериоцима, да честим забранама просто руинирају своје дужнике, излажући их све новим и новим парничним трошковима. — Напротив, такви би се поступци имали сузбијати и као једна врста т. зв. несавесног парничења, које је једна од познатих болесних појава у правосуђу. Али узроци тих појава нису увек на истој страни, већ се подједнако налазе и код поверилаца и код дужника односно, и код тужилаца и код тужених. Зато је у овом погледу потребна нарочита обазривост судова, који, тако рећи, морају у својим одлукама бити еластични, чувајући се сваког уопштавања, с једне, и водећи увек рачуна о посебним околностима данога случаја, с друге стране.

Мих. Р. Вељовић
судија Окр. Сула за град Београд.

ОПОЗИВАЊЕ ПРЕДЛОГА И ЊЕГОВЕ ПРАВНЕ ПОСЛЕДИЦЕ

Сасвим је природно, да се доласком нових закона на свет, увек отварају дискусије по појединим случајевима, у погледу њихове примене. Јер савршених закона у свету нема. И све док се судска пракса не формира и не каналише решења по спорним питањима, све дотле ће бити и разговора и лутања у лево или у десно. И баш зато што у изградњи судске праксе учествују сви судови као носиоци правосуђа и тумачи закона, зато мислимо да спорне случајеве ваља износити и дати им публицитет, да би се тим путем, контраверзног тумачења извесних законских прописа, дошло до најправилнијег и најбољег решења. Пошто су овде у питању Кривични Законик, и Законик о Судском Кривичном Поступку, то би увек као завршну реч ваљало чути и реч њихових редактора, јер су они и материјал и смисао и циљ законским текстовима давали. Због тога је њихово мишљење најпозваније и најмеродавније, ако не и пресудно.

У низу осталих спорних питања, која собом повлачи Кривични Законик, несумњиво као важно, појавило се питање о одустанку од предлога одн. његовом опозивању. Или јасније: да ли опозивање предлога у законском року везује државног тужиоца или не, тј. да ли ће Суд одбити оптужбу на основу § 276 Крив. Суд. Пост. кад оштећени (прив. учесник) опозове свој предлог пре почетка главног претреса, *resp.* обуставити поступак на основу §§ 96. *in fine* и 108 Крив. Суд. Пост. у току истраге и извиђаја. А *contrario*, да ли државни тужилац може да продужи кривични поступак, кад оштећени опозове предлог за гоњење. На пример, код дела утаје из § 318 Крив. Зак., које се кривично дело гони на предлог.

Као што је познато, сем дела која се извиђају и гоне *ex officio*, постоје и кривична дела, за чије гоњење законодавац тражи извесну процесуално правну радњу или боље рећи једну врсту правног акта. Без њега се не може замислити започињање истраге одн. извиђаја. За поједина дела одн. за започињање гоњења тражи се одобрење овлашћениково.

(§ § 307, 308, 309 и 310 Крив. Зак.). За извесна кривична дела потребан је предлог оштећеников и код сваког таквог изрично је то наведено да се кривац гони на предлог. У трећу врсту спадају дела која се гоне на приватну тужбу. У својој глави Х Кривични Законик нам говори о одобрењу, предлогу и приватној тужби и за одобрење вели, да се једном дато не може опозвати а да се предлог и приватна тужба могу опозвати и то предлог до почетка а приватна тужба до завршетка главног претреса (§ § 84—89 Крив. Зак.).

У колико се тиче опозивања предлога и правног дејства и последица таквог правног акта, мишљења су подељена. По једнима опозивање предлога од стране оштећеног, повлачи нулитет дотле обављеног поступка и примену § 276 Крив. Суд. Пост. којом се тужба одбија одн. примену § 108 Крив. Суд. Пост. којом се поступак обуставља и да државни тужилац после изјаве оштећеникове о повлачењу предлога не може више гонити кривца, нити му Суд може судити. Овакво своје гледиште они заснивају на § 89 Крив. Суд. Пост. у коме законодавац нормирајући ово питање о опозивању, истовремено говори и о предлогу и о приватној тужби, чиме предлог изједначава са приватном тужбом у погледу правног ефекта. У самом законском тексту ништа се више не говори о опозивању приватне тужбе него о опозивању предлога, према чему излази да правна дејства морају бити иста и за предлог као и за приватну тужбу. Сем тога да је законодавац мислио да одустанак од предлога не везује и државног тужиоца у погледу даљег гоњења, па према томе и Суд, он о томе не би имао потребе ни да говори јер оштећеник у погледу његових приватно-правних потраживања, слободан је чинити како му је воља. Из овог излази, да казнено-правна санкција за деликвента за учињено дело зависи само и искључиво од предлога одн. оштећеника, а кад истог нема, да се о кривичном делу не може говорити. И да је законодавац држао да се опозивањем предлога, ни мало не мења кривично-правна ситуација, он о предлогу не би ни говорио или би као што је за одобрење изречно навео, да се не може опозвати, рекао и за предлог да се не може опозвати, — § 84 Крив. Зак. Међутим, он је напротив рекао. Али, као главни разлог на коме се задржавају, јесте, да кад одустанак од предлога не би у спољњем свету изазвао никакву промену у кривично правном погледу да би овакав законски текст био беспредметан, кад оштећеник од осталих својих права може и до свршетка главног претреса па и доцније одустати. Па кад је кривични законик у своме § 85, навео да се за дела по предлогу, учинилац може гонити само на предлог, онда се логички намеће закључак, да се он не може гонити кад тога предлога више нема.

Сем тога у корист свог гледишта још наводе :

Истражни судија на основу § 96 и § 108 al. I Крив. Суд. Пост. обуставља поступак, чим се повуче захтев за гоњење. У овом случају захтев треба идентификовати са речју предлог. По § 276 Крив. Суд. Пост. пресудом ће Суд оптужбу одбити, између осталог и ... „што нема за подизање оптужбе потребног предлога“. А по § 379 за дела која извиђа и суди Срески Суд одбациће захтев или обуставити поступак чим се одустало од захтева. Дакле од почетка прве извиђајне радње, па све даље у току извиђаја и истраге, законодавац стално напомиње, да сваки даљи рад зависи од предлога и његовог постојања.

Поред овога, дела која се гоне по предлогу, већим делом тангирају приватни интерес а мањим јавни, те се зато приватном интересенту и препушта на вољу хоће ли кривца гонити или не. У неким случајевима шта више, судска заштита повређеног приватног интереса, више повређеном одн. оштећеном може нанети штете, него користити, и зато је он једини позван и властан да свој интерес сам одмерава и изабере једно од двога, хоће ли судску заштиту или не. Према свему, закључују, да се предлог може до почетка главног претреса опозвати и да се државни тужилац не може томе противити ни поступак продужити.

Насупрот овом гледишту, други тврде, да опозивање предлога од стране оштећеног, не везује државног тужиоца и да ако он не прихвати одустанак, Суд је дужан предузети даље законске радње и наставити поступак. Овакво своје гледиште они, углавном заснивају на аргументу, да је предлог оштећеников један акт чисто процесуално-правне природе и да од њега само зависи започињање гоњења одн. истраге. Од тога момента, главни фактор по тој кривци, постаје државни тужилац и без његове сагласности одустанак — опозивање предлога нема перфектну форму. Јавни интерес заступа државни интерес и он је једини и властан да га одмерава, у колико постоји и у име његово говори. И баш зато што дела која се извиђају и гоне на предлог, задиру и у јавни интерес, стога је потребна и сагласност државног тужиоца за његово опозивање. Само пак опозивање оштећеног, за себе може представљати једну врсту олакшавне околности за оптуженика, одмеравање степена његове виности и висину казне.

Ми сматрамо, да је прво изложено становиште, по коме опозивање предлога обуставља сваки даљи судски поступак и без сагласности државног тужиоца, као једино правилно и законско решење. И по нама, не само да није потребна сагласност државног тужиоца, у питању опозивања предлога, него ми држимо да се државни тужилац о њој уопште не може изјашњавати. Јер, правно је немогуће, да се државни тужилац појављује у моменту кад предлога више нема. Да

законодавац није мислио, да од диспозиције оштећеног зависи даља судска акција, која је у осталом и започета његовом вољом, он уопште не би ни говорио о опозивању предлога. Пропис § 89 Крив. Зак. не би имао свој *raison d'être* кад опозивање, само по себи не би производило никакав правни ефект и промену. Па кад, по кривичним делима која се гоне по предлогу, претеже приватни интерес, и кад му је то законодавац несумњиво признао, дајући му право да тужи или не тужи (поднесе пријаву или не) онда је и логички и правно-опортуно, да он и даље у току поступка, буде сам регулатор својих интереса, па преко њих и самог поступка. Опозивање предлога мора да буде у изречној форми, јер код кривичних дела, која се гоне на предлог, Кривични Законик не познаје прећутни одустанак. То је случај код кривичних дела, која се извиђају на приватну тужбу, кад приватни тужилац уредно позван, не дође на претрес. Тај недолазак приписује се приватном тужиоцу као прећутни одустанак — § 236 ал. 3 Крив. Суд. Пост.

Такав случај код предлога није могућ јер оптужбу заступа државни тужилац. У овоме постоји разлика приватне тужбе од предлога и ако имају доста сличности. Позван законом да заступа оптужбу, државни тужилац то и чини све док, док постоји предлог. Опозове ли се предлог, његова функција престаје и аутоматски се гаси.

Витор Д. Кретић, адвокат

§ 24. ЗАКОНА О ИЗДАВАЊУ ТАПИЈА

Закон о издавању тапија од 14. децембра 1929. године на-
терао је многе власнике у границама Србије да прибаве тапије
на своја непокретна имања а оне који су их имали, да их сао-
бразе закону о издавању тапија. Мора се признати да је овај
закон учинио велике користи како приватном интересу тако
и општем. Позната је ствар да знатан број грађана у гра-
ницама Србије није имао тапије од свога имања. А познато
је, такође, да је тавко стање стварало замршене односе у
приватном саобраћају и да је било од штете како за при-
ватне интересе појединаца тако и за јавни интерес. У недо-
статку тапија, поравнања су играла главну улогу при пре-
носу некретнина. Власник непокретног имања који није имао
тапију, продавао је своје имање путем поравнања у које се
уносила клаузула, да ће оно, ако сопственик не пренесе на
купца тапију, служити за основ убаштењења купцу.

До доношења поменутог закона, приликом куповине и
продаје непокретности на основу поравнања, судска пракса
није тражила да се покаже тапија. Јер, и у случајевима
где је било тапије, дешавало се да се купо - продаја изврши
на основу поравнања. А у случајевима вољне хипотеке, суд-
ска пракса такође није тражила показивање тапија. У Бео-
граду суд се задовољавао, да дужник изјави на протоколу,
да одобрава интабулацију на своје непокретно имање, на-
значајући само назив улице и број. Није се тражило ни на-
значање броја тапије. У унутрашњости судови су захтевали,
да дужник на протоколу означи границе и мере имања које
задужује. И код судске интабулације и прибелешке таква
је пракса била.

Законом о издавању тапија од 14. децембра 1929. године,
у § 23 наређује се да нико неће моћи интабулисати уговоре-
ну хипотеку (интабулацију) односно прибелешку (пренота-
цију), ако суду не поднесе тапију за непокретност на коју
се има интабулисати. Једна новина која је, веле неки, има-
ла користи и за приватни и јавни интерес. Али, то је тачно,
нанела је и штете приватнима који нису имали тапије од
свога непокретног имања. Ми сматрамо да је § 23 нанео
више штете приватном интересу. Многи којима је био потре-

бан кредит нису могли доћи до новца што нису имали тапије од свога имања, а судови нису примали вољне хипотеке без тапије.

И сам законодавац је увидео штетност § 23 пом. закона, па је у закону о издавању тапија од 30. маја 1931. године унео § 24. којим заштићује више приватни интерес и омогућава у јачем обиму кредит. А овај параграф гласи: „Уговорна хипотека може се ставити само на оне непокретности на које је издавањена тапија, што се доказује подношењем тапије на увиђај или изводом из књига тапија. Овај доказ није потребан ако је у интабулационој књизи већ раније назначено, да постоји тапија за интабулисану непокретност. Овај последњи став је тај који омогућава у јачем обиму кредит приватнима. Јер, ако је већ у интабулационој књизи назначено да постоји тапија односно да постоји интабулисан дуг, онда није потребно да дужник поднесе тапију. И ако је § 24 много повољнији за приватан кредит од § 23 ранијег закона о издавању тапија, ипак он не омогућава приватан кредит у потпуном обиму. Са разних разлога дужници нису увек у могућности да своје тапије презентирају суду, нарочито они који немају интабулисане дугове. Сматрамо да је законодавац у § 24 требао да иде до краја а не да се зауставља на пола пута. У интересу приватног кредита требало је дозволити дужницима да не презентирају тапије, у опште, приликом задужења. Повериоци нека отварају очи коме дају новац у зајам.

Али има још једна ствар која отежава примену § 24. Један суд, за који знамо, тражи на увиђај тапију и ако је већ раније назначено, да постоји тапија за интабулисану непокретност. Ова је пракса очигледно противна закону. Она не само што је противна закону већ она спречава циркулацију новца који је иначе скривен. Када је већ констатовано да постоји тапија, нашто та педантност, непотребна, штетна и противна закону па тражити на увиђај и тапију. Можда оваква пракса за коју ми знамо, постоји и код других судова те би било и у духу закона и у приватном интересу уклонити је што пре.

Вит. Петровић, судија

НА ПРЕДЛОГ ОВЛАШЋЕНИ

Предлог је правна институција детерминисана у кривичном закону, институција која има процесуално правно дејство, да се без предлога не може ни покренути кривични поступак, нити се може донети пресуда о кривници и казни. Предмет ове расправе је приватни предлог у својој суштини као и то ко је овлашћен уопште и у неким специјалним случајевима, да подноси приватан предлог.

Закон је сва кривична дела, са гледишта процесуалних услова за прогон, поделио у три групе. У прву групу је ставио дела, која значе теже повреде услова друштвеног опстанка или краће речено, теже повреде права, због којих је друштво — држава — заинтересовано да непосредно интервенише, да пронађе кривца, утврди његову кривицу и установи заслужену казну. Независно од воље онога, који је кривичним делом непосредно оштећен, за оваква дела закон наређује, да надлежни органи државне власти по званичној дужности започињу, воде и довршују кривични поступак, да државни тужилац за оваква дела по званичној дужности подиже и заступа оптужбу. То су дела која се гоне по званичној дужности и на основу јавне оптужбе.

У другу групу спадају она кривична дела, код којих друштво и држава уопште нису заинтересовани. Код тих дела држава своју власт и свој ауторитет ставља у службу повређеном појединцу, али то чини само онда и само у толико, када и у колико овај повређени појединац захтева — тужи — Ово су дела која се гоне на приватну тужбу.

У средини између ове две групе кривичних дела, налази се трећа. Кривична дела из ове групе вређајући или угрожавајући интерес појединаца вређају интересе друштва у толикој мери, да је друштво преко своје организације — државе — побуђено да интервенише; и овде државни тужилац подиже и заступа јавну оптужбу. Али су дела ипак такве природе, да је њихов друштвени значај велики и да изазивају потребу државне интервенције и јавне оптужбе тек онда, ако и повређени појединац осећа неправду, или уопште има интереса, да се кривац гони и казни; или су та дела такве природе, да повређени појединац има интереса да се кривац

не гони и не казни, а тај интерес појединца је већи и важнији и за повређеног појединца и за само друштво, већи и важнији, него онај интерес друштва — државе — да гони и казни кривца. За ова дела закон је поставио услов, да се *јавна оптужба може подићи и поступак, који се у ствари води по званичној дужности, може покренути само, ако овлашћено лице изјави да то жели.*

Предлог је, дакле, захтев за кривични поступак, који ставља овлашћено лице, предлог је манифестација жеље тога лица, да се покрене кривични поступак, предлог је најзад правна изјава воље, која има то правно дејство, да послужи као услов кривичног поступка. Субјективни појмови: захтев, жеља, воља чине садржину предлога. Предлог је дакле воља овлашћеног лица и предлог неминовно претпоставља егзистенцију таквога овлашћенога лица, које је способно да има вољу и да изрази вољу.

Ко је овлашћен да подноси предлог одређује § 85. и 87. к. з. Према § 85. предлог подноси оштећени т. ј. онај чији је правни интерес оштећен или угрожен кривичним делом. Ако је овлашћени пословно неспособан, у место њега даје предлог његов законити заступник (87. § од I). Ако лице овлашћено на предлог умре, може да стави предлог брачни друг, родитељи и деца овлашћенога лица. Дакле у опште узев, јасно је ко има право, да подноси предлог. Из самог текста закона у §§ 85. и 87. ово право излази јасно, тако јасно, да нису потребни никакви коментари.

Има међутим два случаја т. ј. има их вероватно више, али ми ћемо у овом чланку обрадити два случаја, два интересантна и за праксу врло значајна случаја у којима није сасвим јасно да ли извесна лица могу да подносе пуноважни предлог. Та два случаја су следећа: 1) Да ли заступник оврховодитеља (повериоца на чију молбу се спроводи извршење на имовини дужника), без нарочитог овлашћења од стране оврховодитеља, може да подноси приватни предлог противу дужника — кривца. — 2) Да ли управитељ стечајне масе, као такав, може да подноси приватан предлог противу дужника масе, или чак и против стечајног дужника.

Задржаћемо се у првом реду на првом питању. Сprovedено је извршење против дужника, пописане су и стављене под судску забрану ствари. Кад је дошао дан дражбе заступник оврховодитеља са судским извршитељем или другим надлежним јавним органом изашао је на лице места и установио, да је дужник све ствари које су биле стављене под судску забрану — отуђио. Дакле дужник је извршио крив. дело из § 366 т. З. к. з. *Заступник оврховодитеља је одмах, на лицу места у записник неуспеле дражбе, издиктирао своју изјаву: да тражи, да се дужник кривично гони; дакле ставио је предлог за кривични поступак.*

Пошто је приватни предлог битни услов кривичног поступања, прва је дужност кривичног судије, да установи и процени : да ли оваква изјава заступника оврховодитеља представља пуноважан предлог. Логично размишљање иде овим редом : На предлог *овлашћен је оштећени*. Своје право да ставља предлог, овлашћени може извршити непосредно или преко свог заступника, али у сваком случају мора бити јасно, да он, овлашћени, захтева кривични прогон. Мора бити јасно да је овлашћени изјавио своју вољу, да се против извршиоца дела води кривични поступак. Када ће, међутим, ова воља бити несумњива, ако друго лице стави предлог ? — Само онда ако је то лице опуномоћено од лица овлашћеног на предлог и то јасно и одређено опуномоћено да поднесе предлог за кривични прогон. Оштећени је до душе, као оврховодитељ, овластио једно лице да га заступа код извршења, али то значи да га је овластио, да се *стара о обезбеђењу и наплати тражбине*, а не на друго. Не може се узети да га је у оној пуномоћи за заступање код извршења, овластио и за подношење приватног предлога, јер то он, оштећени, није изричито изјавио, а не може се узети ни то, да га је пређутно на ово овластио, јер приватни предлог значи, да се дужник, — кривац — прогласи привим и казни, а овај циљ приватног предлога излази из оног општег оквира пуномоћја : да се заступник стара о обезбеђењу и наплати тражбине. Једино оштећени има право предлога, једино он може да захтева прогон и ту своју изјаву он мора поднети изричито, јасно и одређено, па ако то чини преко заступника, мора се ипак несумњиво видети, да он подноси приватан предлог т. ј. мора бити несумњиво евидентно, да је оштећени баш у циљу подношења приватног предлога овластио заступника. Код случаја са заступником оврховодитеља ове евидентности нема. Не сме се губити из вида, да је приватни предлог услов кривичног поступка и кажњивости и као такав, он мора бити несумњиво доказан, а никако презумиран. Дакле једини логичан закључак је, да заступник оврховодитеља, без специјалног овлашћења од стране оврховодитеља, не може подносити приватан предлог противу дужника, који је отуђио ствари стављене под судску забрану.

Други случај : да ли управитељ стечајне масе, као такав, има право да ставља приватни предлог, јесте исто тако практично врло важан. Неки виши судови су ово питање решили у позитивном смислу, ја међутим мислим да је овакво гледиште виших судова погрешно и покушају да своје мишљење оправдам.

Установили смо да је предлог у својој суштини воља — правна воља. — Да бисмо успешно одговорили на питање које нас интересује, морамо се позабавити суштином *правне институције* стечајне масе и стечајног управитеља. Стечај се

отвара над имовином дужника, који је инсолвентан. Зашто? Да би се могли из његове имовине подмирити његови повериоци у праведној сразмери. Са даном отварања стечаја одузима се стечајном дужнику управа и слободно располагање имовином, и та имовина сада представља *стечајну масу*, из које треба да се по праведној сразмери подмире стечајни повериоци. *Стечајна маса, то је дакле сама имовина*. Не ствара се ту никаква личност која има своју *јединствену вољу* и способност стицања или реализовања права и обавезе, стечајна маса је само објект у праву, објект који служи на корист повериоца, а личности то су сами повериоци. Повериоци се налазе иза стечајне масе као имовине, као објекта са својим властитим правима и обавезама и то не као неко удружење са неком јединственом вољом, дакле не као правна особа, већ сваки поверилац за себе са својим властитим интересима, конкурентним у односу на друге повериоце. *То је дакле суштина стечајне масе*. — Објект у праву иза кога стоје као субјекти права повериоци сваки за себе са међусобно конкурентним интересима и стечајни дужник.

Управитељ стечајне масе управља масом. Управитеља поставља суд. Његово својство је управитељ имовине, која се назива стечајна маса, управитељ дакле једног објекта. *Шта је циљ његовог пословања?* Разуме се да је циљ његовог пословања исти онај циљ, који је циљ стечајног поступка уопште и коме циљу служи стечајна маса као објект, циљ је: *да се из стечајне масе по праведној сразмери подмире повериоци*. Дакле управитељ стечајне масе јавља се као легални заступник лица, која учествују у стечајном поступку, — повериоца и стечајног дужника, заступник њихових оправданих интереса у оквиру оног општег циља стечајног поступка. Његове су радње, његова права и дужности директно означене у § 87. и 88. стечајног закона. Не може се узети да су ове радње, права и дужности, лимитативно набројене, напротив мора се узети, да управитељ стечајне масе може и мора да учини и више, него што је у означеним прописима директно одређено, али је изван сваке сумње, да он као управитељ стечајне масе, *никада не може да изађе из оног општег оквира старања: да се повериоци из стечајне масе подмире у праведној сразмери*. А ако би управитељ стечајне масе поднео предлог за кривично поступање, поводом дела којим је оштећена маса, објект, он би изашао из оквира својих права и дужности, јер приватном предлогу као таквом није циљ обезбеђење имовине, није циљ осигурање наплате тражбине стечајних поверилаца, већ је циљ чисто кривично правни: *да се оптужени, кривац, прогласи кривим и да се казни*. Дакле он, управитељ стечајне масе, у оквиру стечајног закона, у оквиру општег циља његовог постојања и пословања, не може да подноси приватни предлог.

Ко је оштећен, кривичним делом дужника стечајне масе, који је отуђио своје имање на штету масе, или чак поступком и самог стечајног дужника, када је проневерио своју имовину? Умањена је стечајна маса, али се не може рећи да је стечајна маса „оштећени“. Стечајна маса је објекат, а оштећени субјекти су повериоци односно стечајни дужник. Маса није лице, маса нема воље, маса не може ставити предлог. Оштећени могу бити у смислу појма приватног предлога само стечајни повериоци и стечајни дужник и само они као оштећени могу подносити приватни предлог. Чак ни сви повериоци не могу подносити приватни предлог, већ то мора чинити само онај поверилац, који се из стечајне масе није могао подмирити, те је на тај начин кривичним делом *фактички оштећен*. Само такав поверилац је „оштећени“ у правом смислу речи. Када управитељ стечајне масе подноси предлог, он то не може учинити у своје име, јер он није оштећени. А у чије име онда? У име стечајне масе не, јер стечајна маса је само објект, ствар. У име стечајних поверилаца не, јер стечајни повериоци нису удружени у једну целину, немају једну јединствену вољу. Осим тога сви повериоци и не могу подносити приватни предлог, већ само онај поверилац, који је *фактички оштећен*. И најзад пошто оштећени може бити само у особи повериоца или стечајног дужника, *то само воља тог повериоца, односно стечајног дужника, његова жеља за кривични прогон може се сматрати као приватни предлог*, а та воља, та жеља да се кривац прогласи кривим и казни, *мора бити јасно и одређено манифестована*. Предлог је воља оштећеног односно овлашћеног субјекта, и та воља тога овлашћеног субјекта мора бити јасно и одређено изражена.

Институирајући приватни предлог закон је тежиште питања унео баш у *чисто субјективну заинтересованост и вољу*, и баш од те субјективне заинтересованости и воље учинио зависним кривични поступак. Управитељ стечајне масе као такав никако не изражава личну заинтересованост и вољу овлашћеног субјекта — повериоца. *Дакле управитељ стечајне масе као такав не може да подноси приватни предлог за кривично поступање противу дужника стечајне масе или стечајног дужника, који су својим кривичним делом оштетили масу.*

Како би практично изгледало питање, кад би управитељи стечајне масе подносили предлоге н. пр. због оштећења поверилаца. Поступак би се морао суспендовати до свршетка стечајног поступка, јер тек онда се може установити битни елемент кривичног дела — оштећење повериоца. Тек после окончања стечајног поступка може се поступак довршити. А ко ће онда заступати приватни предлог? Стечајна маса је

престала. Управитељ стечајне масе није више управитељ и никако није заинтересован. Ако би се његовом предлогу дало важности, значило би дати правни значај чистом ћефу једног потпуно незаинтересованог лица.

Др. Ф. Чулиновић

ЗЕМЉИШНА КЊИГА И ЊЕНО ОСНИВАЊЕ

— Свршетак —

У поступку оснивања намеће се још једно важно питање — питање наглавице. Ако тапија гласи на једно лице, које према §-у 471. грађ. с. пост. не може више отуђити од своје земље, али је друго лице у државини — питање је да ли ће повереник као власника уписати (чак и против воље односног имаоца тапије!) лице, које ту земљу није смело (према §-у 471. грађ. суд. пост.) да отуђи или ће не поштујући одредбу §-а 471. грађ. суд. пост. уписати према §-у 26. зак. о оснив. последњег фактичног posedника. Одредба §-а 26. зак. о оснив., директно укида односно одредбу §-а 471. грађ. пост., јер за случај да овлаштени имаоц тапије не приговори упису фактичног posedника — у земљ. књигу ући ће као власник овај факт. држалац, те ће се тако мимови одредба §-а 471. грађ. пост. Али пошто протузаконити стечник (повредом §-а 471. гр. с. п.) није ни странка, ни држалац у строгом смислу речи, то при оснивању његов захтев не сме доћи у обзир. Према тому §. 26. зак. о оснив. чије у колизији с §-ом 471. гр. суд. пост.).

Важна је задаћа извиђаја, да се установи које ће некретнине сачињавати за себе заједничку правну целину, т. ј. које ће се спојити у т. зв. једно земљишнокњижно тело. Последице ове чињенице истакнуте су већ раније, а једна је од најважнијих практичних та, да власник не може више појединачних парцела тог земљишнокњижног тела различито оптеретити или отуђити без претходног отписа из те целине — изузевши, да намерава установити сувласнички однос. Како земљишнокњижно тело има исту правну судбину, то је ово питање важно нарочито код евентуалних каснијих оптерећења или присилних извршења, услед чега ексекуција и продаја пада на све некретнине у том правном склопу. Ради ове важне господарске стране тог питања дано је у §. 65. пом. зак. власнику некретнина право приговора противу одлуке повереника у погледу сабирања некретнина у једну правну целину. У §. 24. овог зак. истакнут је принцип, да се у ту јединственост повежу све некретнине једног власника или

сувласничке групе у истој кат. општини, у колико нису поједини делови тих некретнина међу собом разнолико оптерећени. При тому је одлучан господарски интерес странака, које имају потпуну ингеренцију у том састављању некретнина. Повереник не може силити власника, да своје некретнине упише све у један скупни земљишнокњижни уложак.

Кад су готови овакви извиђаји састављају се т. зв. поседовни листови, у којима је уписан фактички посед, парцеле с тачним ознакама, власничка и остала права скончана с поседом некретнине, све пољске и кућне служности, те реални терети. Ове ће поседовне листове земљишнокњижни повереник јавно огласити *resp.* јавно на видном месту истаћи и сваки интереснт има право приговора против тачности и исправности тих поседовних листова. Ово се уједно има огласити јавним прогласом у односној општини и у службеним новинама. На основу ових приговора повереник поновно води расправу са странакама, а по довршењу тога поступка подиће све списе Министарству правде. Укажу ли се очит мањци или неоснованост и нетачност повереникова поступка по тим приговорима, наредиће се исправка, а по потреби и сасвим нови извиђаји (§. 31.). Пошто се установи тачност извиђаја, повереник ће саставити земљишнокњижне улошке и готове их предати просторно надлежном средом, као будућу земљишнокњижном суду. Тиме је задаћа и рад повереника за оснивање земљ. књига посвема довршен.

Чим је повереник саставио поменуте улошке — дакле земљишну књигу у правом смислу речи, објавиће ово јавним прогласом у службеним новинама министарство правде и ставивши свима до знања оснутац земљ. књига позваће уједно све интересенте да у одређеном, преклузивном, строгом року пријаве све своје правне захтеве и то како обзиром на власничке и поседовне одношаје (т. а. §.-а 40.), тако и за сва остала нарочито хипотекарна права, која се према прописима закона о земљ. књигама могу уписивати (т. б. §.-а 40.). Овим прогласом почиње т. зв. поступак *исправљања земљ. књига*, а истодобно ће се искључити и ставити сасвим ван употребе досадање јавне књиге о некретнинама. Од часа овог прогласа поступка исправљања стварна и остала права на некретнинама моћи ће се стећи једино и само уписом у ову ново основану земљ. књигу.

За особе, које су поступком оснивања у ужем смислу поврећене у свом праву од одлучне је важности да не пропусте преклузивни рок за пријаву својих права на односну некретнину, јер пропуст те пријаве повлачи за собом и сам губитак права на остваривање односног правног захтева према трећим добронамерним особама. Ако је дакле ималац тапије, власник односне некретнине одбијен у поступку оснивања од свог захтева да буде у смислу одредбе т. 2. §.-а 23.

зак. о уи. уређ. уписан као власник те некретнине, те је уписан неистинити поседник, па ако је пропустио да у отвореном законском року у овом другом стадију исправљања земљ. књига суду пријави овај приговор, тада он губи право да то своје право оствари напрама трећим добронамерним стечницима ове некретнине или права на њој. Напрама самом дужнику, односно узурпатору његова права он тим пропустом не губи право, да буде уписан у земљ. књигу у обиму његова права. И ако су земљ. књиге строго формалне, ипак се та формалност није могла толико наглашавати, да би то ишло против устаљених правних принципа и стварало неправду уклањањем сваке могућности ресанације напрама злонамерним, несавесним и другим незаконитим стечницима. Ово право *inter partes* застарује у редовитом застарном року. Но за странку оштећену у поступку оснивања настаје услед пропуста да суду пријави тај свој захтев велика опасност, да узурпатор у међувремену не отуђи или не оптерети ову некретнину или право. Напрама трећим особама право оштећенога битно је ослабљено, па чак и сасвим онемогућено принципом поуздања у истинитост уписа у земљ. књигу. У том случају настаје питање, да ли је односно треће лице ово књижно право стекло добронамерно или је поступало при тому долозно. Злонамерне стечнике књижних права земљишна књига не штити никако. Он је у погледу нападања оштећене странке изједначен самом непосредном узурпатору оштећеникова права.

Ова пријава захтева не мора бити потписана по адвокату, а није за њу ни прописана никаква нарочита формалност. Главно је да се из садржја види одређеност захтева, што се напада и што се тражи. Пријава се подноси надлежном среском суду, код кога се налазе односне књиге, али се исто тако без икаквих штетних последица може и раније још предати поверенику, који ће ју онда са свим актима предати среском суду. Умесније је међутим, да се та пријава преда суду иза самог прогласа, јер се код повереника може и изгубити, пошто он и онако није надлежан за њено решење, па се на њу услед нагомиланости посла и не може обратити сва потребна пажња. Код среског суда међутим већ самим часом предаје земљишнокњижном суду, право пријавитеља довољно је заштићено, па макар се забележена пријава доцније и изгубила.

Странка оштећена у извиђањима моћи ће своје повређено право заштитити и на други начин, где није изложена опасности губитка. Пошто ни земљишнокњижни суд неће моћи мериторно решавати материјалноправна питања у спору, нарочито не право власништва, то је упутно, да ранијим уписом фактичног поседа оштећена странка против узурпатора покрене редовиту мериторну парницу са захтевом брисања

тог уписа и пре самога прогласа. У таквим случајевима отпада потреба, да се код среског суда по пријави оштећеника води расправа с упорним противником. Достатно је најме у случају овакве спорности, да повређена странка с пријавом среском суду поднесе потврду суда о покренућу односне парнице. Пријавити ово мора и поред покренуте тужбе, јер предстоји опасност, да несавесни узурпатор — који је забележен као фактични поседник — ово своје право пренесе на треће лице, кому је тешко доказати доложност. Та опасност престаје, ако се покретање парнице пријави у року од 6 месеци до годину дана. Нема опасности за оштећенога у поступку оснивања, ако несавесни узурпатор своје уписано право отуђи било кому унутар овог преклузивног рока. Овакав стечник — без обзира да ли је он добронамеран или је у договору с узурпатором туђег права — стиче односно право само овисно о исходу поднесене пријаве односно покренуте парнице против његова претходника.

Срески суд као земљишнокњижни суд ни овде не расуђује материјалноправна спорна питања, него — не успе ли покушавано поравнање — мора одлучити коју ће од странака упутити на парницу. Према одредби §.-а 42. зак. о уређ. треба упутити на парницу пријављивача захтева против уписане особе и њеног претходника, кад је дотичник ово нападно право на треће лице у међувремену пренео. Ако дотичник у одређеном времену не покрене парницу, тада ће се забележба пријаве избрисати и то на молбу заинтересоване особе. Ако је парница покренута, тужитељ не мора посебно још дати забележавати ову тужбу, јер је његово право сасвим довољно заштићено забележбом пријаве. Ова ће се забележба брисати на молбу странака и онда, ако је тужба правомоћно одбачена из било кога — формално или материјалноправног разлога.

Након што је протекао овај први прогласни рок у другом стадију поступка оснивања, у поступку исправљања земљ. књига, министарство правде издаје други јавни проглас, којим позива на пријаву приговора све оне, који су могуће било како повређени у њиховом праву нетом поменутих пријавама захтева против уписаних права и факата у извешајима.

И у овом другом стадију поступка исправљања последица је пропуста пријаве тог приговора, да у свом праву горњом пријавом захтева повређени неће моћи то своје право остварити напрема трећим, добронамерним стечницима. И овај се приговор бележи у земљ. књизи, а забележба се брише ако странка, која је упућена услед тога на парницу у отвореном року не поднесе тужбу или ако буде правомоћно од туженог захтева одбијена.

Истеком рока овог другог прогласа сматра се земљ. књи-га дефинитивно основана.

Завршавајући овај сумарни преглед принципа и задаће баштинских књига и поступка оснивања земљ. књига у Ср-бији и Црној Гори ваљда неће бити сувишно надодати и не-ке напомене, које се односе на сам тај посао.

Нема сумње, да је тај посао врло обиман и тежак, да изи-скује много жртава, а нарочито много добре воље и пожр-тованости од стране органа, који то спровођају. Нитко не-ће, а нити може да оспори велику замашност овог оснивања за целу земљу, а посебице за самога сељака и привредника, који ће и лакше и брже моћи добити јефтинији кредит, него ли до сада — јер досадањи земљишници својом несустав-ношћу и недовољном прегледношћу не дају баш јаког осно-ва за то. Свима је меродавним одавна јасна велика и хитна потреба, да се и код нас једном већ уведу баштинске књиге. Та је потреба постала очигледном и великом још крајем прве половине прошлог века, а нашла је изразита одјека у нетом поменутих решењима (из 1850. и след. год.).

Међутим темпо, којим иде то оснивање код нас никако не обећава, да ће се бар у наше догледно време остварити жеља наших законодаваца из 1850. год. До сада се код нас започело оснивање свега у седам срезова, па и тамо иде рад неким успореним кораком. Много су тому криве и околно-сти, што катастар није на време свуда довршен, али најви-ше помањкање особља, које то оснивање има спровођати. Услед буџетских немогућности једва да два или три повере-ника имају помоћника и услед тога не врши се рад паралел-но бар у две општине, него се ради сукцесивно и тако спо-рије. У Министарству Правде надзор над оснивањем воде прекаљени стручњаци, који су давно опробали своју способ-ност на сличном раду у Босни и Херцеговини, али се и ту опажа велико помањкање помоћног особља без кога се не може напред.

Оснивање земљ. књига спада међу виталне наше потребе, но просперитет рада спречава стара наша болест — „буџет-ска немогућност”. Па ипак, овај толико замашни посао и не би био онолико скуп, као што то изгледа. У целој некада-њој Аустрији оснивање катастра стајало је тадању државу свега 30 мил. форинта. Па и кад би узели у обзир сразмерност вредности садањег новца услед настале поратне девалвације валута, цело наше оснивање ваљда не би премашило ту су-му. А установу катастра и земљ. књига налажу поред општих трајних интереса целе заједнице, још и нарочити фискални интереси, који нису за одбацивање.

И јзад треба истаћи, да овако преко потребна и корисна

установа не сме изгледати перскупа, све кад би то она случајно и била.

Време је већ једном, да се реализује давна жеља наших старих, који су још пред 80 година објавили велику потребу и корисност баштинских књига.

Проф Л. Таубер

КОНТРАВЕРЗЕ НОВОГ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА

I.

Приватна тужба.

Увођење у живот новог кодекса увек поставља низ питања, која нису била предвиђена, нити изречно решена законодавцем. Задатак је доктрине и јудикатуре да та питања расправе и нађу солуције, које ће бити у складу са словом и духом новог права и потребама живота. Јављају се таква питања и при примени нашег законика о судском кривичном поступку од 16 фебруара 1929 год. Једно од њих се тиче начина, на који најближи рођаци умрлога приватног тужиоца могу предузети гоњење окривљеника. По ранијем српском законодавству право на приватну тужбу је било чисто личне природе, зато и није прелазило на најближе сроднике оштећеникове, изузев права на тужбу за клевету и увреду, коју су могли „дати, односно продужити парницу, ти сродници“ (§ 216, бр. 2 срп. кр. пост.)¹⁾ По другим кривичним делима због којих је се учинилац могао гонити само по приватној тужби, право на тужбу смрћу оштећениковом је се гасило, а започети поступак обустављао. Сличне одредбе садржавала је већина старијих европских законодавастава, као немачко, мађарско, италијанско, руско и др.

Тај став законодавства није могао задовољити развијену правну свест, јер нема правног разлога, због којег би кривцу морала користити смрт његове жртве, која је, може бити, била чак у посредној вези са извршеним кривичним делом: огорчење, бол, телесна повреда лако могу погоршати иначе оронуло здравље оштећеника и убрзати његову смрт. Али и ван ове претпоставке смрт оштећеникова не сме да буде околност, која укида кажњивост једног кривичног дела.

Стога наш нови крив. зак. у § 87, т. 2 донео је одредбу, која даје наведеном питању сасвим другу солуцију, а која гласи овако :

¹⁾ В. Др. Б. Марковић : „Уџбеник српског кривичног поступка“ 1926. г. стр. 152.

„Ако лице овлашћено за предлог или приватну тужбу (§§ 85. и 86.) умре у току поменутога рока или у току поступка, ово његово право прелази на брачног друга, његову децу или родитеље, за које почиње тећи нови рок од три месеца од смрти поменутог лица.“ Изузетак чини само тужба за прељубу, која се гаси смрћу брачног друга (§ 292, т. 2 крив. закона).

Дакле, према прописима материјалног права наведени рођаци умрлог оштећеника стичу право :

1.) да поднесу приватну тужбу, ако иста још није била поднета, а рок од 3 месеца (§ 86, т. 2 крив. зак.) за живота оштећеника још није истекао; или

2.) да продуже гоњење, ако је поступак био у току.

Али стилизација § 51, т. 4 крив. пост., која расправља начин остварења горе наведеног права у судском поступку, није у складу са тим прописом крив. зак. На име она гласи овако :

„Ако приватни тужилац умре, пошто је суду предао оптужницу, његов брачни друг, његова деца или родитељи имају право, да за три месеца по његовој смрти продуже поступак, давши о том изјаву усмено или писмено суду. Не предаду ли они у остављеном им року те изјаве, поступак се обуставља. О смрти приватног тужиоца и о изјави поменутих лица, датој ради продужења поступка, обавестиће се окривљеник.“

Дакле, крив. пост. даје право рођацима умрлог оштећеника, да продужи гоњење, само ако је исти за свога живота предао суду оптужницу. Међутим крив. зак. даје им право подизања тужбе независно од тога, када је умро оштећеник, (наравно, ако није протекао рок од три месеца из т. 2, § 86 крив. зак.). Али пошто је крив. пост. каснијег датума (16. фебруара 1929 год.), него казн. зак. (27 јануара 1929 г.) морамо сматрати, да је § 51 т. 4 к. п. *огранично дејство* т. 2, § 87 к. з., мада законодавац, изгледа, није мислио на једно такво ограничење. С тога коментатор мора покушати, да нађе тумачење, које најмање мења § 87 т. 2 крив. зак. а у исто време није у сукобу са § 51, т. 4 крив. пост. Према томе: 1) Ако је оштећеник већ предао суду оптужницу, поступак се у слушају његове смрти продужује на захтев његових најближих рођака. 2) Ако је умро, а није поднео тужбу, пошто поступак није био започет, не може бити говора о његовом *продужењу*, но само о *покретању*. То право несумњиво припада најближим рођацима у року од три месеца по смрти оштећениковој према тексту т. 2, § 87 крив. зак., те томе ни у колико не смета § 51 крив. пост., који, као процесни закон, се не бави правом на приватну тужбу, но само *начином његовог остварења* од покретања поступка до правноснажне пресуде, односно решења.

3) Најтежи је трећи случај, када се оштећеник *обратио* суду са захтевом, да се поступак започне, *али је умро пре но што је предао оптужницу*. Тумачење т. 4, § 51 а *contrario* не допушта, да се најближим рођацима призна *право на продужење поступка*; стога исти се мора обуставити, али нема разлога, да најближи рођаци умрлог баш у овом случају изгубе право на приватну тужбу, које би имали, ако би оштећеник умро пре покретања поступка. Према томе сматрамо за једини излаз обустављање започетог извиђаја или истраге стим, да *наближи рођаци могу самостално поднети нову тужбу* и покренути поступак у смислу § 359 т. 2 кр. пост. у року од три месеца од дана смрти оштећеника. Наравно, обустављање поступка могло би се избећи, ако би т. 4, § 51 крив. пост. била друкчије стилизована т. ј. ако би у место речи „оптужница“ била употребљена реч „оптужба“.

СУДСКА ПРАКСА

Усвојеник по потпуној адопцији пречи је у праву наслеђа заоставштине свога поочима од женске деце његовог поочима

Пок. М., који има две рођене кћери А. и Б., наследио је усвојени син Н. Н. је умро без рођеног порода и последње воље. На наслеђе његове заоставштине јавили су се његов усвојени син Р. и кћери пок. М., А. и Б. Р. је упућен као слабији у праву на парницу противу А. и Б. да докаже да је пречи у праву наслеђа од њих. Првостепени суд нађе: „Законодавац прописујући одредбу § 410 Гр. зак., обележио је границе наследног права усвојеника. По овој законској одредби усвојеник Н. од кога тужилац Р. доводи право на наследство, био је наследник пок. М., оца тужинех А. и Б. и по тој одредби он је имао права као наследник са ограничењима, како је та законска одредба поставила. Ова законска одредба императивне је природе и има се разумети тако, да усвињеник стиче право на наследство свога поочима, а у случају да деце нема, право наследства има престати: смрћу његовом (усвињеника) наследство прелази на родбину његовог поочима. Да је законодавчева намера била да и усвињеник усвојењем новом усвињенику сачува наследство, он би тако и рекао. Напротив законодавац је баш и нагласио да овако наследство, ако усвињеник умре без деце и потомства, прелази на потомке поочима и помајке. Позивање тужилачке стране на пропис § 133. Гр. зак. и тражење да се на овај спорни случај примени ова одредба у вези §§ 397 и 410. Гр. зак. неумесно је. Ова одредба законска (§ 133. Гр. зак.) у овоме спорном случају не може се применити, јер смисао одредбе § 410. гр. зак. био је баш тај, да посинак, кад нема деце, усвојењем не може родитељски однос да ствара усвајајући децу, него треба да има рођену децу. Ово тим пре што законодавац у том пропису и то каже, да кад усвињеник деце нема, онда потомство усвојитеља има доћи по законском реду на његово наследство. Кад се први став § 410. гр. зак. доведе у везу са одредбама §§ 395. и 398. гр. зак., јасно је да је то наређење законодавац и ставио имајући у виду одредбу § 398. гр. зак., која не прави разлику да ли се деца родила за живота или после смрти очине, а то ће рећи наследство обезбеђује рођеној деци. Други пак став исте одредбе има се тумачити онако како је законодавац и поставио начело у одредбама §§ 398. и 395. гр. зак., има се дакле тако и схватити да је дете од тога родитеља рођено, а не усвојено. И један и други став је одвојен и сваки за себе има одвојен смисао и одвојено наређење, по првом је усвињеник наследник, а по другом таквом усвињенику наследници су само рођена деца или њихово потомство. Очигледно је, дакле, да

је намера законодавчева, постављајући ово начело, у поминутом § 410. гр. зак., тако и схваћена да се очува наследство рођеној деци, кад је ставио и реч „потомство“. Другојачије се не може узети, јер усвојењем не ствара се потомство у смислу како га је наш грађански закон схватио, постављајући одредбе у §§ 396. и 396. гр. зак.“... па је пресудио да се тужилац Р. одбије од свога тражења као неумесног и недоканог.

Б. А. С. пресудом бр. 3990/927 преиначи пресуду првостепеног суда: да је Р. пречи у праву наслеђа од А. и Б. са разлога: „Установом правне институције брака стварају се правни однос родитеља и деце. Али како је могуће да ови односи постоје и ван брака, то се право забавило и о односима родитељ и деце у оваквом стању. Затим право се забавило и односима родитеља и натуралне деце, рођене ван брака. Наш грађ. законик предвидео све ове три врсте односа и регулисао односе родитеља и деце: брачне-законске, усвојене и природне. По нашем Грађ. зак. грађански родитељски однос постаје адопцијом туђег детета, па је предвидео, да усвајање туђег детета може бити на три начина: потпуно — §§ 137. и 138. непотпуно § 143. гр. зак. и хранитељство — § 144. гр. зак. По §§ 137. и 138. гр. зак. потпуно усвојено дете сасвим се изједначаје са брачном усвојичевом децом, а ако ових нема равна се са њима. Оно ступа у род усвојоца и задобива његово породично име и сва породична права па и наследна, која има и у породици рођених му родитеља и која и даље задржава — § 138. грађ. зак. У наследном праву оно потпуно наслеђује са брачном децом усвојоца, има право и на законско наслеђе усвојичевих потомака, јер и они имају исто тако право на његову заоставштину, ст. II. § 410. гр. зак., пошто у наследном праву принципијелно влада начело реципроцитета, где год оно није изрично изузето. Према томе, стварањем грађанског родитељског односа у § 137. гр. зак., законодавац је имао за циљ да, кад извесно лице нема брачне деце, адопцијом туђе деце уводи у сва права и обвезе брачног детета, заснива путем уговора о усыновљењу однос родитеља према брачном детету, са свима правима и обвезама брачног детета, из чега излази, да кад је овај однос регулисан у § 137. гр. зак., законодавац под изразима „деца“ у даљим одредбама увек разуме како брачну децу тако и усвојену, пошто између њих, према напред помен. зак. пропису, не чини никакве разлике, што се види из тога, да кад је хтео усвојену децу да дели од брачне, то је јасно истакао, напомињући да се тиче само законске брачне деце — §§ 464, 478. и 477. грађ. зак. — Одредба прописа § 410. грађ. зак. као диспозитивне природе, нормира да у случају смрти усвојеника без деце и потомства не само од поочима и помајке наслеђено, но и оно што сам

стече и приплоди прелази на потомке поочима и помајке. Тумачење речи „без деце и потомства” Аелациони суд налази, да је законодавац под речи „деца” разумео закону и усвојену децу, а ово своје тврђење изводи из аргументације § § 464., 468. и 477. грађ. зак., где је законодавац изриком определио да су у питању само закона деца, док у § 420. гр. зак. то изрично не каже. У § 137. гр. зак. усвојено дете изједначено је са брачним дететом и оно као такво конкурише у наслеђу усвојеника, дакле равно је брачном детету и нема разлике између њих. Усвојеник својом имовином, како оном коју је наследио од поочима и помајке, тако и оном коју је сам стекао, може располагати неограничено, као и тестаментом на случај смрти. Па како је и адопција туђег детета једна врста располагања имовином, јер усвојилац адопцијом дестинира себи наследника у лицу усинјеника, који има право законског наслеђа имовине усвојоачеве, то усвојеник као дестинирани наследник има право наслеђа заоставштине усвојоачеве. — Према томе, кад усвојено дете има право отуђити наслеђену имовину усвојеникову, а адопција је једна врста располагања имовином на случај смрти, у толико што уговором о усиновљењу усвојеник ступа у наследна права усвојитеља, а према § 137. гр. зак. усвојена деца изравната су са брачним, па и пропис § 410. гр. зак. као диспозитивне природе, под речи „деца” разуме како брачну тако и усвојену. У конкретном случају питање је спорно у томе, да ли потомци пок. М-а, усвојоца пок. Н-а, имају прече право наслеђа заоставштине пок. Н-а, од усвојеног сина пок. Н-а, тужиоца Р. Према напред изложеном, кад се под речи „деца” и потомство у § 410. гр. зак. разумеју и усвојена деца, и како је пок. Н, као усвојеник пок. М-а, по праву располагања наслеђеном имовином од свога поочима пок. М-а, адопцијом тужиоца Р-а овога дестинирао себи за наследника, то пошто пок. Н. није умро без деце, већ је за собом оставио безусловно усвојеног сина тужиоца Р-а, то по § 137. и 410. гр. зак. а према § 396. гр. зак. тужилац Р. пречи је у праву наслеђа пок. Н-а од тужених женских потомака поочима пок. Н-а, пок. М-а.

Пресуда А. С. постала је извршном, јер је тужена страна одоцњено изјавила жалбу К. С. На тај начин, овај интересантан спорни случај, на жалост, није добио своје решење код највишега суда.

Д. С. П.

Начелна одлука опште седнице Касационог Суда у Београду о разумевању § 97. у вези са § 94. тач. 3. и § 453. грађ. суд. пост.

Господин Министар Правде, актом од 13. октобра о. г. Бр. 121820 доставио је Касационом Суду, да га је Окружни

суд у Неготину известио да одељења Касационог Суда у Београду разну тумаче § 178. грађанског судског поступка. Јер док II. одељење Касационог Суда у своме решењу од 15. септембра ове године Бр. 10334 налази да се тужилац, у случају кад не поднесе доказе, не сме одбити од свога тражења, већ се има претходно позвати да поднесе доказе о своме тражењу, дотле то исто одељење, доцније у своме решењу од 21. септембра ове године Бр. 10579 налази да се тужилац ако не поднесе доказе, има одбити од свога тражења, без позивања да те доказе поднесе. Да би се ова неједнакост у тумачењу § 178. грађ. суд. пост. отклонила, молио је Касациони суд да према тач. I. § 16. закона о своме устројству донесе начелну одлуку по овом питању.

Случајеви о којима је реч били су ови :

I.

Поверилац, правдајући тужбом забрану одобрену решењем среског суда, није у тужби поднео никакве доказе, већ је навео да се писмени докази налазе у актима забране. Окружни суд у Неготину решењем од 8. маја о. г. Бр. 19954 одбио је тужиоца од тражења да тужене осуди, по кратком поступку, на плаћање дуга као тражења неумесног и недоказаног. Ово решење Окружног суда II. одељење Касационог Суда поништило је својим примедбама од 15. септембра ове године бр. 10334, са разлога што суд, када му је тужба предата без доказних средстава о тужбеном тражењу, није могао тужиоца одбити од тражења као недоказаног већ је у смислу § 97. од I. грађ. суд. пост. требало тужиоца наредбом позвати да поднесе доказна средства о своме тражењу на која се у тужби позива.

II.

Као и у првом случају, Окружни суд у Неготину, решењем од 26. новембра ове године Бр. 19633 одбио је са истих разлога тужиоца од тражења као неумесног и недоказаног зато што није поднео никакав доказ за своје тражење. Ово решење Окружног Суда ослабило је II. одељење Касационог Суда решењем од 21. септембра о. г. Бр. 10579.

Касациони Суд расмотрио је овај предмет у данашњој својој општој седници, па је предходно нашао да се заиста у наведеним, сличним, случајевима у одељењу Касационог Суда закон неједнако разумео. Но Касациони суд у исто време констатује да директна законска одредба која је овде у питању није § 178. грађ. суд. поступка, која се, поред других одредаба, помиње у решењима окружног суда а и у акту господина Министра Правде, већ је овде у питању то како се има разумети и применити § 97. у вези са §§ 94. тач. 3. и 453. ист. зак. када тужилац није поднео доказ у тужби. Из

изложених случајева види се да тужиоци доказно средство нису поднели зато што су обезбеђење тражили код среског суда, и том приликом и доказ о својој тражбини поднели, па су свакако сматрали да није потребно да то учине и приликом правдања обезбеђења код окружног суда, тужбом у смислу § 386. грађ. суд. пост. Услед установљења среских судова и надлежности ових да, без погледа на вредност предмета, решавају о обезбеђењима (§ 5. тач. 8. закона о установљењу среских и окружних судова) биће чести случајеви да се обезбеђење правда код другог — Окружног суда и да тужиоци долазе у недоумицу да ли доказ поднесен при тражењу обезбеђења треба у тужби поново да поднесу, пошто је пракса судска стална у томе да се доказ не мора поднети и у тужби, ако је то при тражењу обезбеђења учињено, већ су са тужбом здружавани акти обезбеђења, ако је обезбеђење било тражено код истог суда а то је међутим по правилу био случај. Из наведених одлука Касационог суда види се да је у једном случају нађено, да је тужилац био дужан да у тужби поднесе доказ и како то није учинио, одбијен је од тражења у тужби а у другом, да је суд дужан да, на основу § 97. од. I. грађ. суд. пост. тужиоца позове наредбом да поднесе доказ о своме тражењу, на који се у тужби позива. То је у ствари и изазвало питање о доношењу начелне одлуке а не неједнако разумевање § 178. грађ. суд. пост.

Прелазећи на саму ствар Касациони суд је даље нашао:

У § 94. тач. 3. грађ. суд. пост. предвиђа се, да се у тужби има навести чиме се тражбина доказује и да се, ако је доказ исправан, овај мора приложити у препису овереном онако, како то закон наређује. Ако доказ у тужби неби био поднесен односно наведен онда би таква тужба била непотпуна и према § 97. грађ. суд. пост. претседник суда дужан је да се целисходним питањима или наредбом постара о томе да се тужба допуни. Из ових одредаба законских јасно се види, да је суд у случају када тужилац не поднесе односно не наведе доказ у тужби, дужан да тужиоца позове да то накнадно учини, па да суд по том даље по закону поступи, јер и неподношење доказа чини тужбу непотпуном. Такву тужбу, дакле, неможе суд одмах, зато што је без доказа, одбацити као неуредну а још мање може тужиоца одбити од тражења у тужби као неумесног и недоказаног како је ово суд учинио у наведеним случајевима, где је била тражена осуда по кратком поступку јер тиме, у овом последњем случају, суд улази у суђење о једној непотпуној тужби. Суд има у погледу доказа да поступи као што је речено и онда када је у питању суђење по кратком поступку, јер § 453. грађ. суд. пост. предвиђа да и тужба при кратком поступку мора бити устројена онако као што је прописано у § 94. ист. зак., одступајући од

одредаба у § 94. само у толико, да се исправа мора поднети у оригиналу или влашћу овереном препису.

Од овога чини изузетак случај, ако је пре тужбе, тужилац тражио обезбеђење код истог суда и тада поднео доказ на који се у тужби позива. У том случају суд ће у место да поступи по § 97. грађ. суд. пост. тужби придружити акте по тражењу обезбеђења.

На основу наведеног и тач. 1. § 16. закона о своме устројству донео начелну одлуку :

Да се, у случају ако тужилац не би у тужби поднео, односно навео доказе у смислу тачке 3. § 94. грађ. суд. пост., има узети да је тужба непотпуна и суд је дужан да поступи по § 97. истог зак. Овако суд има да поступи како код редовног суђења тако, с погледом на § 453. ист. зак. и онда када је у питању суђење по кратком поступку. На случај пак да је тужилац, пре тужбе, тражио обезбеђење код истог суда и том приликом поднео доказ на који се у тужби позива, суд ће тужби придружити акте по тражењу обезбеђења и тиме отпада потреба, да се у тужби доказ понова подноси и да суд, ако то није учинио, оступи по § 97. грађ. суд. поступка.

Ова одлука обавезна је за већа и општу седницу Касационог суда у Београду.

Одлуку, са разложима, завести у књигу начелних одлука, обзнанити је у „Службеним Новинама“ и доставити у препису Министарству Правде.

Решено у Касационом суду у Београду 23. новембра 1931. год. Бр. 11547 у општој седници.

Мишљење Опште Седнице Касационог Суда у Београду о надлежности судова за уништај несталих исправа и за издавање нових.

Господин Министар Правде у акту своме од 10. новембра 1931. године Бр. 128 027. доставио је Касационом Суду препис акта среског суда у Свилајцу, од 26. октобра ове године и решење Касационог Суда од 2. октобра ове године Бр. 10616. с молбом да Касациони Суд, на основу тач. 2 § 16 Зак. о своме устројству, изволи дати мишљење о томе: који је суд надлежан за уништај исправе по § 204. Грађ. суд. пост. — да ли у сваком случају Окружни суд, како пом. срески суд у Свилајцу тврди, да је то стална судска пракса, или су надлежни и окружни и срески суд према вредности исправе, чији се уништај тражи, као што је II. одељење Касационог Суда у наведеном решењу донело ?

Касациони Суд у данашњој својој Општој седници, проучио је ово питање, па је нашао :

По § 204. Грађ. суд. пост. кад коме нестане исправа може тражити код суда: прво, да се она уништи, и друго, да му се нова изда од лица, које је преу издало.

На први захтев суд ће огласом, који ће се три пута ставити у (Службене) Новине, позвати, да му је онај, који је имао буде, за сто и један дан донесе, јер ће је суд после тога за уништену огласити. У огласу биће исправа тачно описана.

По захтеву у другој тачци, поступиће се као и у свакој парници.

Питање о надлежности по другој тачци, није спорно, јер је тест законски јасан, а и срески суд у Свилајцу признаје, да су за тражење издања нове исправе, на место старе, надлежни оба суда, и срески и окружни, према вредности саме исправе. Само је спорно питање о надлежности за тражење уништења (амортизације) нестале исправе по тач. 1. реченог § 204. Грађ. суд. пост.

И закон о таксама у ТБр. 137. таксене тарифе наређује, да се за огласе несталих исправа што се желе судским путем уништити и новим заменити, наплаћује такса по вредности саме исправе.

Обично се једним истим актом тражи и уништење нестале исправе и издање нове исправе, што ће стару заменити. Ове две радње стоје једна с другом у тесној и нераздвојној вези и чине једну целину, и једним су законским прописом обухваћене, те је потребно да обе извршује један исти суд.

Обично рад о правном уништењу једне исправе претходи завршном послу — издању нове исправе.

Па када је закон у тач. 2 поменутог § 204. Грађ. суд. пост. предвидео, да ће се у случају, кад се тражи издање нове исправе, поступити као и у свакој редовној парници, т. ј. да ће према вредности исправе, што је у питању, бити одређена и надлежност судова и среских и окружних онако како наређују чл. 5. тач. 1. чл. 7. I. под 1. зак. о установљењу среских и окружних судова, онда очевидно, кад се тражи у једном акту и уништај старе нестале исправе и издање нове, надлежност се има одређивати опет по вредности исте исправе. Иначе, ако би за уништај ових несталих исправа, без обзира на њихову вредност, били надлежни само окружни судови, као што мисли срески суд у Свилајцу, а за издање нових исправа, мора се већ о тој вредности водити рачуна, онда би изашло, да би срески суд, кад су покренута оба посла — и уништај нестале исправе и издање нове — у свима случајевима издања нове исправе, где је он несумњиво надлежан до 5.000.— динара вредности, контролисао рад окружног суда, као старијег, који врши амортизацију нестале исправе, а то нити би било логично, нити у духу позитивних закона, који говоре о рангу и старешинству судова.

Са свих ових разлога, Општа седница Касационог Суда, у свему саглашавајући се са одлуком свога другог одељења од 2. октобра 1931. године бр. 10616, а на основу тачке 2. § 16. Зак. о устројству Касационог суда даје ово мишљење:

да су за уништај несталих исправа по тач. 1. § 204. грађ. суд. пост. надлежни и срески и окружни судови по вредности тих исправа. А кад се тражи уништај несталих исправа, што немају одређене количине вредности, надлежан је само окружни суд, онако исто као што је надлежан и за све спорове, чији се предмети не могу проценити.

Из опште седнице Касационог Суда 23. новембра 1931. г. Бр. 12594 у Београду.

Тих. М. Ивановић

Један случај фиктивне нужне одбране и двојако гледиште Касационог Суда по истој кривизи.

а) По кривизи оптуженог Н. Окружни Суд за град Београд донео је пресуду Бр. 65502/29. у којој је извинио казне оптуженог Н. због дела убиства из § 156. срп. к. з. услед постојања нужне одбране на његовој страни.

Овај случај је од интереса прегледати са тога разлога, што је ова пресуда поништена од стране Касационог Суда, пошто овај суд налази да нема нужне одбране. Први суд доноси другу пресуду у истом смислу, мимо примедбе Касационог Суда, а Касациони Суд у истом одељењу доноси другу одлуку у сасвим другом смислу, т. ј. оснажава пресуду горњег суда која је идентична са првом пресудом.

Окружни Суд за град Београд дајући образложење о постојању нужне одбране у једном делу својих разлога вели:

„Ислеђењем је утврђено да је означеног дана оптужени Н. имао већу суму новача и да је чувши звук и разговоре у подруму своје куће могао веровати да су у подруму крадљивци и да су му новац за време његовог осуства од куће украли и да је пуцајући имао уверење да је човек који бежи из његове авлије извршио крађу и тиме извршио напад на његово правно заштићено добро“.

Базирајући своју пресуду на факту вероватноће постојања напада на имовинско правно добро оптуженог Н. у виду крађе — суд је квалификовао убиство из § 156. срп. к. з. — као убиство извршено у нужној одбрани и применио § 54. срп. к. з. на овај случај.

Међутим Касациони Суд примедбама својим Бр. 15764/29. поништио је предњу пресуду Окружног Суда за град Београд сматрајући да у овом конкретном случају нема услова за нужну одбрану. Тако Касациони Суд (у своме I одељењу) у разлозима својих примедба вели:

„Из одредбе § 54. срп. к. з. којом је предвиђена нужна одбрана види се јасно да се ова састоји из два дела: 1) напада и 2) одбијање овог. Као фактички моменти, да би опште могло бити речи о нужној одбрани, они морају постојати у спољњем фактичком свету. Што значи да не може бити речи о нужној одбрани ако напада као утиска спољнег

чулног света није било т. ј. да он онда, кад је само производ заблуде учиниоца кривичног дела није установа у смислу овог законског прописа. За одређивање поменутог појава у смислу овог законског прописа потребно је још и то, у колико се тиче напада: а) да је садашњи, б) да је против праван в) да је уперен противу добра у закону предвиђеног, који га одбија или кога другог. Одбијање напада мора се састојати: а) у инкриминисаној повреди нападачевих добара, б) таква повреда према лицу, месту, времену, начину напада и других опстојатељства мора резултирати као нужна за одбијање напада”.

Прелазећи даље на утврђивање елемената за постојање нужне одбране Касациони Суд налази да их нема јер је оптужени био „уверен” да постоји напад на његово кривично правно добро.

Поступајући по предњим примедбама Касационог Суда поменути нижи суд је донео другу пресуду Бр. 7353/30. стојећи на гледишту своје прве пресуде, али само с том разликом, што се у разлозима ове друге пресуде вели да је оптужени Н. делао више него што је било потребно за нужну одбрану дакле да је „прекорачио границе нужне одбране, те се „не може ни казнити већ се има извинити сваке казне сходно § 24. став III. к. з. за Краљевину Југославију.

Касациони Суд одлуком својом (I. оделења) Бр. 11632/30 оснажио је другу пресуду Окружног Суда за град Београд као на закону основану, и ако ова пресуда почива на истим основима као и ранија али с извесном модификацијом.

б) Друга одлука Касационог Суда, истог оделења. Бр. 11632/30. сматрамо да је на закону неоснована, док је прва којом је поништена прва пресуда нижег суда Бр. 15764/29., чије смо разлоге горе цитирали, на закону основана, а слаже се и са принципима постављеним од стране Науке Кривичног Права.

Основни принцип у правосуђу, правди и правичи то је сталност и једнообразност у судским одлукама, а тиме се ствара и сама судска пракса. Ово пак тим пре, када закон даје дефиницију извесног правног појма, а који је случај и са нужном одбраном.

§ 24. став II. даје следећу дефиницију нужне одбране: „Нужна је одбрана она одбрана која је потребна да се од себе или кога другог одбије истовремени противправни напад”. Дакле основно је у овој дефиницији, да постоји напад и одбијање овог. Како истрагом није утврђено, у овом конкретном случају, да је оптуженом Н. украђен новац, дакле на тај начин нема ни напада на његово имовинско кривично-правно добро, што је умесно констатовао и Касациони Суд у првим својим примедбама, већ да је оптужени само држао – веровао – да му је новац урађен. Према томе и нема усло-

ва за нужну одбрану у опште коју предвиђа § 24. став II. к. з. Са тога разлога и прве примедбе Касационог Суда на закону су основане и њих се је Касациони Суд и у доцнијој одлуци требао и држати, тим пре што је и друга одлука истог одељења.

Међутим интересно је споменути да Касациони Суд није остао доследан свом првом гледишту и ако материјалне чињенице у овом конкретном случају нису измењене доцнијом допуњеном истрагом. Он је оснажио другу пресуду Окружног Суда за град Београд, по којој се суд, истина мењајући раније гледиште, што смо раније нагласили, декларисао за своје старо гледиште. Према изложеном сматрамо да не може у овом конкретном случају бити речи о постојању нужне одбране јер нема услова за ову, па следствено не може се она ни прекорачити, како је то узео нижи суд у својој другој пресуди. Ово пак с тога, што када не постоји нужна одбрана у опште онда се не може ни прекорачити. Према томе једино у овом случају, што је превидео нижи суд а и друга одлука Касационог Суда, може стајати, а и стоји само тако звана фиктивна нужна одбрана, о којој закон не води рачуна.

Дакле овај случај могао је једино бити расправљен на основу §. 22. став. II. к. з. и оптужени је требао бити блажије кажњен услед околности под којима је дело извршио. Дакле дело би постојало јер фиктивна нужна одбрана није нужна одбрана у смислу §. 24. став. II. и III. к. з.

Резиме: према изложеном у конкретном случају који смо напред изложили постоји једино фиктивна нужна одбрана о којој закон не води рачуна, те је према томе последња одлука Касационог Суда лишена законског ослоња. Овде најзад од интереса је споменути један случај на који би се могао применити §. 41. ст. II. к. с. п. о заштити закона.

Добривоје Д. Петровић

писар окр. суда за Град Београд

Мишљење опште седнице Касационог Суда у Београду о тумачењу § 252. закона о поступку судском у грађанским парницама.

Поводом сукоба који је произашао у тумачењу § 252. закона о поступку судском у грађ. парницама, од 20 фебруара 1865. год. између Начелства среза Цуногорског и Среског Суда у Косјерићу а по тражењу Господина Министра Правде у акту од 3. новембра 1931 године Бр. 116216, да Касациони Суд да своје мишљење о тумачењу § 252. грађ. суд. пост. а на име, да ли је Срески суд овлашћен да наређује полицијској власти вештачки преглед када у погледу даљине места нема више разлога да ову судску радњу срески суд

преноси на управну власт, Касациони Суд у данашњој својој општој седници пошто је проучио предмет и разгледао потребне законске прописе нашао је следеће:

Пропис § 252. закона о поступку судском у грађ. парницама гласи: „Ако се ствар у суду не може прегледати, суд ће наредити да је вештаци прегледају пред једним судијом и писаром; а ако то није могуће, пред полициском влашћу. Пропис је јасан. Суд је овлашћен да оцењује потребу вештачења, а овлашћен је и да се ради извршења вештачког прегледа може по потреби да обрати и полицијској власти, као извршној, која је у многим судским пословима њен извршни орган.

Ради тачног и једнообразног поступања по овом пропису од стране Министра Правде издат је распис судовима 3 августа 1883. год. Бр. 2756, у коме су ближе изложене прилике **кад, где и како се треба обраћати за вештачки преглед** преко полицијске власти, где се и даљина места узима у обзир.

Ова дужност полицијских власти по закону о среским и градским судовима од 3. марта 1911. године, а на основу III. одељка § 10. истог закона, пренесена је доцније и на среске и градске судове у оним местима и срезовима где су и у колико су били установљени.

После ратова, у циљу изједначења законодавства у целој земљи, донесен је закон о уређењу редовних судова од 18. јануара 1929. године и установљени су и инокосни — срески судови, и зборни — окружни судови, сви као редовни судови. Срески судови вршиће судску власт у првом степеноу у грађанским парницама и у предметима извршења, као што наређује § 8. пом. зак. и § 21. закона о извршењу и обезбеђењу од 9 јула 1931. године.

Али, пошто су срески судови у стварању на територији овог Касационог Суда, јер су изведени само на подручју Апелационог Суда у Београду и на једном делу подручја Апелационог Суда у Скопљу и како још нису добили обавезну снагу у целини и други потребни закони и то: закон о уређењу редовних судова од 18. јануара 1929. године, законик о судском поступку у грађанским парницама од 13. јула 1929. године и закон о извршењу и обезбеђењу од 9 јула 1930. године, — то је донесен **закон о установљењу среских и окружних судова само за поменута подручја**, и у томе закону, у § 5. прописана је ужа надлежност среских судова, у коме се пропису не налази нити одредба из старог закона о среским и градским судовима, нити пак одредба из новог закона о уређењу редовних судова, да су срески судови и извршни судови, што значи, да су полицијске власти и даље остале помоћни извршни органи судске власти по досадањем устројству.

Према изложеноме а пошто су и срески судови, судови

из групе редовних судова, у које спадају и окружни судови, то и они имају у погледу на § 252. зак. о пост. у грађ. парницама иста права као и бивши првостепени, а сада окружни судови, под условима прописаним у пом. § 252. и распису Министра Правде Бр. 2756 од 3. августа 1883. године.

С тога Касациони Суд доноси ову одлуку у смислу тачке 2 § 16. зак. о своме устројству, мишљења је :

1. Да су, за сада, према § 5. закона о установљењу среских и окружних судова од 26. новембра 1931. године срески судови овлашћени, као и окружни, да наређују полицијским властима вршење вештачких прегледа (процене, увиђаја, вештачења) у смислу § 252. зак. о пост. суд. у грађ. парницама.

2. Да се срески судови у конкретним случајевима приликом тражења треба да придржавају расписа Министра Правде од 3. августа 1883. године Бр. 2756. (оштампаног у III. делу Судског Требника Лазе Урошевића), где се и даљина места узима у обзир.

Из опште Седнице Касационог Суда 23 Новембра 1931. године Бр. 12296. у Београду.

Уговорна (конвенционална) казна застарева за три године.

(Одлука од Касационог суда у Београду бр. 10991/930. г.)

Б. Ап. С. пресудом од 28-II-930. бр. 804. нађе: да је конвенционална казна уговором унапред утврђена накнада штете, која се има платити због евентуалног тоталног или парцијалног неиспуњавања обавеза, или у случају задоцњеног испуњења уговора. Према томе, конвенционална казна и ако је везана за постојање самог уговора, ипак је она једно самостално тражење, чије је реализање независно од рока застарелости самог уговора, па стога иста застарева у року од 3 године од дана, кад је оштећеном позната постала — § 939. гр. зак., пошто је конвенционална казна, како је већ речено, само једна одштета, коју има да поднесе она страна која у конкретном случају уговор не испуни. Стога је право тражења уговорне казне тужилачкој страни застарело, пошто за три године, откада јој је то право настало, ништа није предузимала, те се од тога тражења као застарелог има одбити”.... Касац. суд, по жалби интересоване стране, решењем бр. 10991/930. оснажио је ту пресуду А. С. као на закону основану.

Д. С. П.

Протестни чиновник несме се упуштати у оцену благовремености траженог меничног протеста.

Ц. Б. на дан 13. августа 1931. године, поднела је протестном чиновнику Среског суда за град Београд на протест је-

дну меницу издату у Београду 16. августа 1928. године, са роком за 11. август 1931. године.

Протестни чиновник одбио је да изда тражени протест. На захтев подносиоца протеста Срески суд за град Београд решењем од 20. августа 1931. год. донео је и формалну одлуку о овом одбијању. То своје решење суд је овако образложио :

„По § 138. ст. мењ. зак. по коме се има, с обзиром на § 107. став I новог мењ. закона, расправити овај случај, ако се у одређени дан меница не исплати, мора се одмах првог дана за овим протестом, који се зове протест због неисплате, доказати како је исплата изостала.

Како је подносилац протеста меницу на протест поднео тек 30 августа а протестованој меници рок за исплату био 11 августа ове године када је Суд радио, — то Суд с обзиром на горе наведени зак. пропис налази да у овом конкретном случају није ни могао бити извршен тражени протест те се моилац од свог тражења одбија као од тражења на закону неоснованог”.

По благовременој жалби потражиоца протеста под бр 33796 од 26-VIII-1931 год. одељ. Беогр. Апел. Суда примедбама својим од 14-IX-1931 год. бр. 7791 поништило је горње решење са следећих разлога :

„Погрешно је Суд, када се је ожалбеним решењем упуштао у оцену благовремености траженог протеста, јер издавање протеста према § 152 трг. зак. не спада у ред судских радњи по којима се доноси таква одлука већ је то само констатовање факта, да је меница поднесена на пријем или на исплату па да се није хтела примити и исплатити.

Питање благовремености протеста може да буде предмет судске оцене само по истакинутом приговору од стране дужника — § 144 трг. зак. па како овога нема то се ни Суд није могао по званичној дужности у ову оцену упуштати, јер на то ни једним законским прописом није овлашћен”.

Горња одлука вишег Суда расправила је једно на први поглед спорно питање, у ствари потпуно јасно и ван дискусије, ма да може често завести протестног чиновника да себи допусти чисто судску радњу: оцену о благовремености поднетог протеста што ни у ком случају он не би могао чинити, јер његов рад мора бити и остати само технички: подношење менице на исплату односно акцепт и констатација тога факта.

Саопштио,
Рад. Станковић.

Окривљеник није неурачунљив услед тога што је глув и нем, јер такав недостатак не представља умну неразвијеност или слабоумност, те да није схватио природу и значај свога дела и према томе схватању радити...

Суд је нашао да је оптужени К. С. крив што је на дан 15 априла на месту званом Тетребово Поље ударио секиром по глави С.С., кад га је овај био неколико пута ударио мотиком по телу, и на тај начин пок. С. убијен. Суд је оптуженика за ово дело из последњег одељка § 167 крив. зак. казнио са две године строгог затвора.

Против пресуде изјавио је ревизију због повреде материјалног закона бранилац оптуженог. Касациони суд на седници свога већа од 25 августа 1931. Кре-71 одбацио је ревизију као неосновану са разлога:

Бранилац оптуженика у ревизији напада пресуду првостепеног суда због двеју повреда материјалног закона из § 337. т. 1 под б. к. с. п. зато што првостепени суд није приликом одлуке о кривици — кажњивости — оптуженика узео у обзир да је исти глуво - нем, те је код њега у моменту извршења дела била искључена подобност за урачуљивост — § 22 крив. зак. — као и зато што првостепени суд није узео у обзир да је оптуженик извршио престављено дело у праведној нужној одбрани.

Сви ревизиони наводи су очигледно неосновани, јер је првостепени суд, узимајући све околности које су дело пратиле, као и ранији живот оптуженика, правилно нашао да се не може узети да је овај неурачунљив услед тога што је глув и нем. Такав недостатак не преставља умну неразвијеност или слабоумност, те да оптуженик није схватио природу и значају свога дела и према томе схватању радити — § 22 крив. зак. Напротив утврђено је да је он отац породице, рукује самостално имовином и породицом, и као такав се споречкао са убијеним око свога имања — међе — што све одаје умно нормалног човека;

Тако исто погрешан је навод браниоца да је оптужени био у праведној нужној одбрани, јер се из прегледа на оптуженом види да су повреде које је он задобио приликом напада од стране убијеног незнатне природе те није довољно утврђено да је за живот оптужеников претила смртна опасност па да би се у смислу § 25 крив. зак. његова радња могла узети као извршена у праведној нужној одбрани и као таква оправдана. Напротив постоји несразмера између повреда оптуженикових и смрти убијеног те не постоје услови из § 25 крив. зак. за примену праведне нужне одбране.

Саопштио Д. Д. Б.

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ

Slowan J. Smodlaka, docteur en droit diplômé à l'Ecole libre des sciences politiques de Paris: La justice administrative en Yougoslavie. Paris Louve et Cie Editeurs, 1931. pp. 190.

Административно право код нас је нова наука, готово најмање обрађена. Неколико имена, истина веома крупних, везано је за мали број студија и расправа из административног права код нас. Међутим, административно право, као једно од најмлађих, развија се, корача, иде нагло напред, често довољно непростудирано, а најчешће са мало или никако пречишћеним појмовима. С стога свако дело, сваку расправу, студију или чланак из ове области права, треба поздравити у напред, као нешто што долази да расветли ту небудућу која се зове административно право.

Г. Др. С м о д л а к а је узео једну веома интересантну партију из административног права, административно судство код нас, у циљу да је проучи и прикаже у својој докторској тези. Партија је ова примамљива, нарочито кад се претходно слуша један од ретких професора париског правног факултета, редак правник и логичар, консеквентан у сваком своме тврђењу, — мислимо на г. Ж а к л е н а. И у својој докторској тези г. Др. С м о д л а к а не крије да је ученик великог професора г. Ж а к л е н а и то је врло добро. Зато што је пришао начелу поделе власти, зато што га није занео данашњи француски административни систем који је служио за модел нашем, зато је г. Др. С м о д л а к и н а теза врло добра.

Ми ћемо се вратити други пут на учење г. Ж а к л е н а, које није нашој правној публици довољно познато, а које је добро заступљено у тези г. Др. С м о д л а к е. Оно заслужује највећу пажњу. Сада ћемо само да прикажемо, у најкраћим потезима, пишчеву тезу.

Своју тезу, г. Др. С м о д л а к а је поделио у пет одељака. Први се бави општим појмовима о административном судству и садржи упоредан преглед административних судстава у више земаља.

Други одељак тезе посвећен је историји административног судства код нас, у главном судства административног у Србији, под Уставима од 1869., 1888., 1901. и 1903. год. Са

прилично детаља изложено је схватање разних лица или клубова у уставним пројектима који су претходили Видовданском Уставу.

У трећем одељку тезе — најважнијем — изложена је, са доста детаља, организација Држ. Савета за владе Видовданског устава и закона од 1922. год. као и за владе два закона из 1929. год. Изложени су: састав Држ. Савета, његова судска организација, административне атрибуције, организација и поступак.

Четврти одељак садржи састав, организацију, надлежност и поступак пред управним судовима.

Пети, последњи и несумњиво најинтересантнији одељак, садржи критичку оцену пишчеву административног судства код нас и његове погледе на будућност. Писац полази од поставке, да је „институција административних судова, одвојених и независних од судских (редовних) судова озбиљна повреда принципа о подели извршне судске власти, на штету ове последње“. Многобројним примерима он то потврђује. Али се писац не задржава само на овој констатацији. Он сматра да је установом административног судства код нас, „повређен административни принцип о подели функција“. И зато наводи примере. С тога предлаже, да се установи било потпуно ново административно судство са Касационим судом као последњом инстанцијом, било да се задржи садашњи Држ. Савет који би био трећи степен административног судства, али да се цела садашња организација подвргне темељној ревизији у смислу и тенденцијама редовних судова.

Питање административног судства и његове есенцијалне реформе увек је актуелно. Ми би врло радо, у „Б р а н и ч у“, видели г. Др. С м о д л а к у, са свима онима, који у границама начелне критике, у најбољим намерама, желе да изложе своје погледе на наше административно судство. Таква начелна излагања радо ће прихватити сви они, који као „Б р а н и ч“ и његови сарадници, желе добро нашем судству и администрацији, уверени, да је добро судство и добра администрација, најсигурнији основ на коме једна држава може почивати.

Поздрављајући књигу г. Др. С м о д л а к е, ми је препоручујемо правницима, нарочито практичарима, који ће са примерима у руци, видети како је добро ушао писац у веома тешку и компликовану материју која се зове административно судство код нас. Напор г. Др. С м о д л а к е, који је претходио добром резултату, мора да се искрено поздрав

Др. Видан О. Благојевић

адвокат.

Др. Адам Лазаревић: О трговачким пословима по српском и хрватском трговачком законодавству.

У овој краткој и јасној расправи Др. Лазаревић описује трговачке послове по српском и хрватском трговачком праву. Из његове расправе јасно произлази да је хрватски трговачки закон потпунији од нашег али да су ипак оба застарела, те новим потребама може да одговори само нови јединствени закон, који би у своје одредбе унео модерне тековине савременог страног законодавства.

Др. Ф. Чулиновић: Право наглавице и оснивање земљишних књига.

О значају и потреби прописа § 471. Г.С. П. било је више пута речи. У овој расправи Др. Чулиновић поставља и успешно решава проблем како да сачувамо неокрњену важност норми из § 471. Г. С. П. а да ипак не повредимо одредбу § 26. Зак. о оснивању земљ. књига. Ово питање од теоретског значаја за градове претставља за наша села важан практични проблем, који је Др. Чулиновић савесно обрадио и убедљиво расветлио.

Др. Илија Јелић: Трагови гостинске обљубе код нашег народа.

У овом најновијем раду Др. Јелић даје још једну добру и интересантну студију из кривичне етнологије. Са низом примера он нас убедљиво проводи кроз блиску и далеку прошлост, када је или из осећаја гостопримства или из узурпаторског права завојевача поникао чудан обичај гостинске обљубе. Јелићева студија није од интереса само за криминалисте, већ и за социологе. Кроз ту, течним језиком написану студију, без иједног нејасног места улази се у напуштена схватања и обичаје.

Помоћу Јелићеве студије човек се лако преноси у свет, изнад којег је као највећа светиња доминирала фамилија, а у фамилији ипак цветао обичај гостинске обљубе. Др. Јелић убедљиво продире у то мрачно и тешко доба, у парадоксе патријархалног друштва, чији је осећај и разум водила слепа традиција. Моћ традиције ниједан опис не може рељефније да претстави. Овај рад кад пред очи призовемо данашња схватања и обичаје једног великог дела Кине доказује поред осталог, колико су народи без разлике на расе и нације блиски једни другима.

Рад Др. Јелића даје најубедљивији доказ познатој тези да је „Љубав“ у данашњој сентименталној форми појава из дана трубадура и симптом извесне декаденције, који је све јачи у колико је индивидуализација већа. У Јелићевој студији није интересантан само опис, већ и колекција података, којима он своју тезу доказује.

Др. Вук.

ИЗ УРЕДНИШТВА

Целокупан садржај Бранича за годину 1931. штампаће се засебно и доставити члановима односно претплатницима уз идући број Бранича.

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

Уписани у именик адвоката :

1. Кисовец Др. Векослав са седиштем канцеларије у Београду.
2. Живановић М. Љубомир са седиштем канцеларије у Кучеву.
3. Матутиновић Јаков са седиштем канцеларије у Вел. Орашју.
4. Војислав Белеслијин са седиштем канцеларије у Београду.

Избрисани из именика адвоката :

1. Мојзер Др. Антон због пресељења у другу Комору.
3. Николић Момчило услед смрти.
3. Миловановић Јован због ступања у држ. службу.

Преселили се адвокати :

1. Стојковић Сретен из Паланке у Вел. Орашје.

Уписани у именик адв. приправника :

1. Филиповић Велибор Ј. на вежби код адв. Мишића Владимира Ж. у Београду.
2. Радин Ђорђе на вежби код адв. Петровића Вељка у Београду.
3. Гођевац Анка на вежби код адв. Гођевца Велизара у Београду.
4. Лекић Новица Р. на вежби код адв. Лекића Богдана Н.
5. Кукољац Милорад на вежби код адв. Живанчевића Илије у Београду.
6. Попс Владимир Ф. на вежби код адв. Попс Фридриха Др. у Београду.
7. Новаковић Урош В. на вежби код адв. Петровића Николе Др. у Београду.
8. Мешулам Рафаило на вежби код адв. Леви Гаврила у Београду.
9. Ковачевић Славко на вежби код адв. Попс Фридриха Др. у Београду.

Променио канцеларију адв. приправник :

1. Недељковић Бранислав био код Поповића Андрије сада код Бојанића Антуна, адв. у Београду.

Избрисани из именика адв. приправника :

1. Јевтић Селимир услед ступања у суд на бесплатну вежбу.
2. Алкалај Хајим по одјави принципала.
3. Перић Бошко услед ступања у држав. службу.

ИСПРАВКА

У чланку „Писаћа машина у служби суда“ штампаном у 1—2 броју Бранича за јануар—фебруар 1931. г. поткрале су се ове грешке :

стр. 25 четврти ред одозго стоји оббиљнији место **озбиљнији**

стр. 25 други пасус, други ред одозго, стоји: ради примити,
место **радо примили**

стр. 25 исти пасус, други ред одозго, стоји увајајући место
усвајајући

стр. 25 исти пасус десети ред одозго, стоји адлежни, место
надлежни

стр. 25 трећи пасус, пети ред одозго, стоји ајвиши, место
највиши

стр. 26 први ред стоји „он ће по“ а треба **оне ће по**

стр. 26 први ред одозго у реченици „ма да смо као писари“
изостављена реч: **ми** тако да ова реченица треба да
гласи: ма да смо **ми** као писари

стр. 26 седми ред стоји факта место **фактима**

стр. 26 исти пасус претпоследњи ред стоји свеедно место
свеједно

Умољавају се читаоци да ово приме знању

Уредништво.

„БРАНИЧ“ ИЗЛАЗИ ЈЕДАНПУТ МЕСЕЧНО

Доноси актуелне чланке из теорије свих правних наука, саопштења из судске и управне праксе, домаће и стране — са коментарима, чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења адвокатских комора, које „Бранич“ имају за свој орган.

Власник и издавач „Бранича“ је Адвокатска комора у Београду, коју претставља претседник Обрад Благојевић.

Уредник „Бранича“ је претседник Адвокатске коморе у Београду Обрад Благојевић.

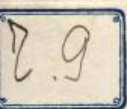
„Бранич“ се шаље адвокатима — члановима Коморе бесплатно. За нечланове претплата стаје 120— дин годишње; за адв. приправнике 60— динара годишње; поједини број 10— динара.

„Бранич“ се штампа у штампарији Живка Маџаревића (пређе „Туцовић“), Цара Николе II. ул. бр. 3. (Стан Проте Матеје 42), Телефон 21.129.

УНИВЕРЗИТЕТ
У Београду

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

И. Бр. 63423

БРАНИЧ

ОРГАН

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У БЕОГРАДУ

УРЕЂУЈЕ РЕДАКЦИОНИ ОДБОР

БЕОГРАД

1931.

Уредништво се налази у улици
Ускочкој бр. 2, Београд.
Рукописи се не враћају.

Прештампавање градива из часо-
писа допуштено само са тачним
овначењем извора.

САРАДНИЦИ „БРАНИЧА“

У 1931. ГОДИНИ

1. Алкалај Сима, адв.
2. Антонијевић Трајко, суд. приправник
3. Благојевић Видан, Др., адв.
4. Благојевић Обрад, адв.
5. Бранковић Д., судија
6. Вељовић Миливоје, судија
7. Вукчевић Радоје, Др., адв.
8. Данић Данило, Др., суд. Апел. суда
9. Демајо Самуило, адв.
10. Живадиновић Милан, адв.
11. Ивановић Тихомир, секретар Кас. суда
12. Ивковић Драгомир, адв.
13. Јанковић Драгутин, Др., адв., хон. проф. Универзитета
14. Јеленић Радован, адв.
15. Јовановић Стојан, судија
16. Крстић Витор, адв.
17. Лазаревић Адам, Др., судија
18. Марковић Милан, Др., лекар
19. Мијушковић Јовица, судија
20. Мићовић Саво, адв.
21. Мишић Душан, судија
22. Николић Борислав, адв.
23. Остојић Љ., судија
24. Пелеш Душан, Др., адв.
25. Перић Живојин, проф. Универзитета
26. Петровић Боривоје Д., докторанд права
27. Петровић Витомир, судија
28. Петковић Добривоје, адв.
29. Плакаловић Будимир, судија
30. Поповић Н. Бора, адв.
31. Поповић Ненад, адв.
32. Пржић Илија, асистент Универзитета
33. Пуљевић Томаш, државни тужилац
34. Рибар Иван, Др., адв.
35. Ристић Драгутин, адв.
36. Симић Владимир, адв.
37. Солдатовић Драгић, суд. Кас. суда
38. Станковић Д., судија
39. Станковић Рад.
40. Стоиловић Радомир, адв.
41. Супић Марко, Др., адв. припр.
42. Тасић Ђорђе, Др., проф. Универзитета
43. Таубер Леонид, проф. трг. академије
44. Франтловић Боривоје
45. Чулиновић Фердо, Др., старешина суда
46. Шалом Живко, адв.
47. Шаулић Новица, адв.

САДРЖАЈ „БРАНИЧА“

у 1930. години

Чланци:

Дух и језик закона, од Д-р Драгутина Јанковића . . .	1
Право заступања пред војним судовима, од Саве М. Ми- новића, адв.	6
Пренос менице у пуномоћство, од Будимира Плакало- вића, судије трговачког суда	9
Двојство код правосућа, од Душана П. Мишића, судије § 3. Закона о адвокатима и обим стеченога права из П. Одељка § 125 истога закона, од Драг. Ивковића, адв.	17
Писаћа машина у служби суда, од Милана Живадино- вића, адвоката	19
Један сат међу немачким адвокатима, од Д-р Радоја Вукчевића, адв.	22
Брачна педерастичка са кривично-правног гледишта, од Драгутина Н. Ристића, адвоката	27
Метод В. Богишића код израде Имовинског законика за Црну Гору, од Живојина Перића, професора Универзитета	30
О социјалним и моралним основима Југословенског кри- вичног законика, од Д-р Данила Ј. Данића	83
Елементи задруге и кућне заједнице, од Д-р Радоја Вукчевића, адвоката	91
Континуитет Устава и закони (Утицај промене устава на важност старих закона) од Др. Ђорђа Тасића, проф. Универзитета	100
Застарелост у области пореског законодавства, од Боре Н. Поповића, адвоката	112
Смисао § 121. Зак. о адвокатима, од Радомира Р. Сто- јиловића, адвоката	117
Неколико општих опаски на нов кривични судски по- ступак у пракси, од Д-р Адама П. Лазаревића	127
Правни лекови у кривичном судском поступку, од Сто- јана Јовановића, судије	147
Заблуда у кривичном праву, од Д-р Марка Супића	152
Епilog једног интересантног кривичног процеса у Ау- стрији, од Владимира Симића, адвоката	175
	184

Безимена трговачка друштва у нашој судској пракси, од Симе Алкалаја, адвоката	193
Исправка грешака у пресуди и решењу по грађанским делима, од Драгомира Ивковића, адвоката	197
Права приватног учесника на главном претресу, од Д-р Радоја Вукчевића, адвоката	211
Гарантно писмо у теорији и пракси, од Будимира Пла- каловића, судије трг. суда	236
Неколико писмених докумената из правног живота на- шег народа под Турцима, од Новице Шаулића, адв.	242
Париске конвенције (потписане у Паризу 28 априла 1930 године) од Др. Ивана Рибара, адвоката	275
Условна казна и закон о штампи, од Мил. Р. Вељовића, судије Окр. Суда за Град Београд	286
Условна осуда за кривике из закона о штампи, од Д-р Радоја Вукчевића, адвоката	289
Је ли § 375 а казн. зак. укинут? од Драгутина Н. Ри- стића, адвоката	295
Ко је надлежан за штампарске кривике : веће од 3 су- дије или судија појединац окружног суда? од Д-р Радоја Вукчевића, адвоката	298
Колизија закона код приватног предлога, од Вит. Пе- тровића, судије	331
О проглашењу за расипника (распикућу) — расипниш- тво као правни проблем, од Д-р Адама П. Лазаревића	338
Неколико спорних случајева из досадање судске праксе у примени новог кривич. поступка, од Д-р Данила Ј. Данића	346
За деликте по закону о штампи нема условне осуде, од Др. Видана Благојевића, адвоката	351
Условна осуда, од Бор. А. Николића, адвоката	359
Парнични трошкови и правилник о наградама адвоката, од Живка Авр. Шалома, адвоката	361
Епилепсија (падавица) и злочин, од Др. Милана Д. Мар- ковића	364
Дом лордова и Доњи дом Велике Британије, од Др. Радоја Вукчевића, адвоката	391
О презентацији менице на исплату, од Будимира Плака- ловића, судија трг. суда	400
Да ли треба увести сигнатуру? од Рад. М. Јеленића, адв.	405
Неке замерке за нови закон о издавању тапија, од Ђ. Остојића, суд.	408
Техничка полиција (<i>la police scientifique ou technique</i>) и њена улога при утврђивању кривичних дела и идентификацији криваца — рецидивиста, од Бори- воја Д. Петровића, докторанда права	413
Једна условна осуда код нас пре сто и више година, од Ст. Јовановића, судије	421

† Др. Данило Мајарон, од О. Б. Благојевића, адвоката, Претседника Београдске адвокатске коморе	435
§ 202 кривичног суд. поступка, од Витора Крстића, адв.	438
Критичан моменат у изједначењу законодавства, од Др. Адама П. Лазаревића, судије среског суда за град Београд	440
Нешто о принудном умиру, од Јов. Б. Мијушковића, су- дије Пећског прв. суда	445
Земљишна књига и њено оснивање, од Др. Ф. Чули- новића	448
Адвокатска професионална тајна, од О. Б. Благојевића, адвоката	535
Да ли може истражни судија наредити притвор, ван случајева из § 121. кривичног судског поступка, од Д. Станковића, судије	544
Аустро-Немачки царински савез, од Илије А. Пржића, асистента Универзитета	555
Један интересантан референдум, од Др. Душана Пеле- ша, адвоката	561
Примена ТБр. 39. зак. о суд. таксама у пракси, од Жив- ка А. Шалома, адвоката	563
Законодавна власт Северо-Америчке Уније, од Др. Ра- доја Вукчевића, адвоката	591
Неколико спорних питања по предметима обезбеђења од Др. Адама П. Лазаревића	600
Опозивање предлога и његове правне последице, од Мил. Р. Вељковића, судије окр. суда за град Београд	607
§ 24. Закона о издавању тапија од Витора Д. Крстића, адвоката	611
На предлог овлашћени од Вит. Петровића, судије	613
Контраверзе новог кривичног поступка од проф. Л. Таубера	623

Судска пракса:

Због недовољно поднетих доказа убаштињач се не може одбити од потврде тапије. — Драгић Солдатовић	33
Застарелост права државе на тражење накнаде штете. — С. М. Мићовић	34
Одлука Касационог Суда поводом питања сукоба над- лежности између два Првостепена суда. — Душан П. Мишић, судија	36
За спорове, раније трговачке, када се воде и противу трговчеве стецишне масе, надлежан је трговачки суд, а не првостепени суд за град Београд. — Са- општио Самуило Демајо, адвокат	37
Изразом „плаћање код повериоца” не одређује се до- мицил менице. — Саопштио Самуило Демајо, адв.	38

За одобрење екзекуције по пресудама страних судова изречених у споровима трговачке природе надлежан је редован Првостепени суд, а не Трговачки. — Саопштио Т. А.	39
Потребно је претходно админист. путем утврдити да државни чиновник има повратити држав. каси новац, узет аконто режиских радова па, тек потом, обратити се редовним грађанским судовима. — Душан П. Мишић, судија	39
Приметбе Касационог Суда о месној надлежности Суда. — Трајко Т. Антонијевић, суд. приправн. трг. суда	41
Овера рукознака у смислу § 98. меничног закона. — Ненад Поповић, адвокат	44
На основу којег закона?	46
Кад су оба купца добили истог дана условно убаштићење на купљеном имању, онда је јачи у праву онај, чије се право заснива на исправи, која је ранијег датума	131
Кад се убаштићење тражи на основу извршне судске пресуде, онда суд не може исто одбити по томе основу што продавац има ранију тапију од продатог имања	135
Сукоб надлежности поводом примене § 28. г. с. п.	203
Како судови тумаче § 414. г. з.	203
Кад је оптужени био осуђен једанпут за опасну крађу и једанпут за тешку крађу из § 222 тач. 8. старог казненог законика, па опет изврши опасну крађу, онда има места примени § 317. новог крив. зак.	204
Уништај неовереног тестаментa не може чинити дело из § 307 крив. зак.	205
Упућивање млађих малолетника у завод за васпитање није казна нити је суд као такву може узети, већ је једна социјална мера, те се време проведено, кривцу не може рачунати у време које оптужени има да проведе у заводу за васпитање	206
За постојање дела из § 397. ст. II крив. зак. потребно је, да учинилац свесно изда какву лажну исправу у намери да себи или другом прибави корист или да другога оштети	251
Пропис § 11. став 3. старог закона односи се на сва принудна обезбеђења	256
За зграде фактички издате под закуп основица за разрез кућарине је пријављена годишња кирија (један случај неправилно разрезане кућарине за 1929)	258
Нови закон о непосредним порезима није ставио продацу непокретног имања у дужност да приликом преноса подноси уверење о плаћеној порези	260

Адвокат може бити у исто време и претседник општине — § 33. Закона о адвокатима	263
За проверавање и потврду уверења о имовином стању у смислу § 23. тач. 2 Закона о судским таксама надлежно је среско начелство а не срески суд	264
За расправу питања о важности брака надлежан је грађански суд у смислу Уредбе од 7.-XII. 1861. год. В. Бр. 2444.	264
Један случај примене § 2. крив. зак. код дела прељубе	266
Опет § 414. г. з.	301
Продавнице једне радње у месту становања или ван њега отворене у смислу чл. 8. Закона о радњама не треба протоколисати код Суда, већ је довољна у смислу чл. 5. истог закона пријава месној надлежној полицијској власти	302
При мењању врсте казне услед ублажаваних околности по т. 4. § 71. крив. зак. суд, одмеравајући блажију врсту казне није везан за минимум строжије врсте казне	303
Један случај неправилно наплаћене таксе	305
И ако је решење о одмеравању адвокатске награде засновано на прописима старог закона о јавним правозаступницима, ипак је за његово разматрање надлежан Апелациони Суд у смислу § 29. Закона о адвокатима	305
Судија за млађе малолетнике надлежан је за извићање и пресуђење кривице млађег малолетника и онда, кад дело, за које је овај оптужен, долази у надлежност поротног суда	306
За дело из § 318. крив. зак. оптужени се има осудити на казну губитка часних права и онда, када је услед признатих му олакшавних околности, у место робије кажњен строгим затвором	307
И ако је примењен стари казни законик као блажи по оптуженог, ипак суд не може изрећи и споредну казну полиц. надзора, пошто ова није предвиђена у новом крив. закону	308
Начелна одлука Опште седнице Касационог Суда о надлежности среских судова по предметима обезбеђења	374
Надлежност за разматрање решења по закону о експропријацији	374
Једна правна компликација	376
Тестаменат има законску важност и ако га је срески судија и написао тестатору	379
По чл. 37. Закона о ликвидацији мораторног стања, Државна Ликвидациона Банка има прећутну хипотеку на свима добрима својих дужника у моменту	

- продаје истих, без обзира да ли су она стечена пре или после ступања на снагу поменутог закона . . . 381
- Апсолутно неподобан покушај не казни се ни по новом кривичном закону . . . 382
- И ако је противу пресуде судије појединца Окружног Суда изјављена ревизија у место призива ипак Касациони Суд није надлежан за разматрање пресуде 385
- За дела, учињена пре ступања на снагу Закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности, рок одређен по § 85. крив. зак. за подношење предлога има се рачунати од дана ступања на снагу Закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности . . . 386
- И за дела, побројана у Закону о сузбијању злоупотреба у службеној дужности, а учињена пре ступања на снагу тога закона, има се применити стари казни закон ако је он за кривца блажи . . . 387
- За чување акта изабраних судова о деоби између Муслимана није надлежан шеријатски, већ првостепени суд . . . 423
- У споровима до 3000 дин. Апелациони суд је надлежан за разматрање свих одлука, донетих од судије појединца првостепеног суда, без обзира да ли су те одлуке донете у форми пресуда или решења . . . 423
- Надлежност судова за давање мишљења по тражењима помиловања у смислу § 432 новог судског кривичног поступка . . . 424
- И ако је решење по тражењу поновљења спора донео суд у колегијуму у место судије појединца, као надлежног, ипак за разматрање тога решења није надлежан Касациони, већ Апелациони суд . . . 425
- За дело разбојништва по § 326. крив. зак. потребно је да сам кривац одузима силом или претњом какву туђу покретну ствар . . . 426
- Надлежност среских судова по стечишним масама . . . 428
- Распоредно решење судије неспорних дела није једини доказ о наслеђу . . . 430
- Начелна одлука Опште Седнице Касационог Суда о разумевању и примени § 39. закона о издавању тапија на подручју Касационог Суда у Београду и Великог Суда у Подгорици од 30. маја 1931. године . . . 456
- Деловођа једне фирме може фирму да обавезе без нарочитог овлашћења било у огласу о протоколацији или у пуномоћству, и то не само од дана протоколације фирме, већ и пре тога, а — према решењу Београдског Трговачког Суда бр. 19179/31 које је оснажио Касациони Суд под бр. 5645/31 . . . 458
- Има места истављању — излучењу из стец. масе ако је ствар купило једно лице, а она се при попису нашла

- код стец. дужника и овај изјавио да ствар није његова, а при том власника није именовао 462
- Када је дело, које је млађи малолетник учинио, теже природе онда се не може изрећи укор, већ се оптужени има упутити на прокушавање 464
- За отварање и обзнану тестаментa умрлих муслимана надлежни су шеријатски судови 464
- За признање сиромашког права жене у бракоразводној парници надлежан је онај суд, на чијој територији има пребивалиште њен муж 465
- Крађа у цркви казнима је по § 316. крив. зак. без обзира на вредност покрађе 465
- Суд може у пресуди одредити и време за које се осуђени по издржаној казни има задржати у Заводу за принудан рад у смислу § 52. крив. зак. 466
- Главна заклетва може се нудити парничару ако је овај у своме делу и ако околност, на коју се заклетва има положити, није опште дело парничара 467
- У томе, што часници општинског суда, издајући првостепеном суду на његов захтев, уверење о живим члановима породице умрлог инвалида, нису навели да постоје узроци, због којих се инвалидска потпора губи, не може стајати дело из § 397. крив. зак. 469
- Надлежност Среског суда за град Београд у погледу интабулационих књига не простире се и на проширени атар општине града Београда 470
- За извиђање спорова о накнади штете учињене злонамерном паљевином и намерним противзаконим поништајем ствари надлежни су окружни а не сремски судови 471
- Ван суда закључени уговор о поравнању у смислу § 854. грађ. зак. може се уништити само пресудом после извршеног извиђања на рочиштима а не решењем, које предвиђа § 146. грађ. суд. пост. од Тих. Иванића 567
- Кад државни чиновник таксу, коју је примио у вршењу своје службе, утаји, па на место примљене таксе прилепи једном употребљене таксене марке, онда чини два дела: из § 319. и из § 228. крив. зак. од Тих. М. Иванића 569
- И ако је возио већом брзином него што је по правилу дозвољено, машиновођа воза не може бити одговоран за дело из § 208. крив. зак. ако између његове радње — брже вожње — и наступеле последице нема узрочне везе 570
- Мишљење опште седнице Касационог Суда о надлежности јеврејских духовних судова за расправљање брачних парница између припадника мојсијеве вере 572
- Поклонопримац не може доказивати учињени му поклон

- сведоцима и допуном заклетвом, када је вредност поклона преко 200 дин., од Витора Д. Костића, адв. Министарство Правде доставило је Комори одлуку опште седнице Касационог Суда Бр. 10203 од 14. X. 1931. год. која гласи : 574
- И ако је задругар напустио задругу и отумарао, између њега и осталих задругара није прекинута задружна веза, ако он при поласку из задруге није узео свој део из задружне имовине или се изрично изјаснио да својим одласком раскида задружни однос, Тих. М. Ивановић, секр. Касац. Суда 576
- Усвојеник по потпуној адопцији пречи је у праву наслеђа заоставштине свога поочима од женске деце његовог поочима од Д. С. П. 626
- Начелна одлука опште седнице Касационог Суда у Београду о разумевању § 97. у вези са § 94. тач. 3. § 453. гр. суд. пост. 628
- Мишљење Опште Седнице Касационог Суда у Београду о надлежности судова за уништај несталих исправа и за издавање нових од Тих. М. Ивановића 631
- Један случај фиктивне нужне одбране и двојако гледиште Касационог Суда по истој кривици од Боривоја Д. Петровића, писара окр. суда за град Београд 633
- Мишљење опште седнице Касационог Суда у Београду о тумачењу § 252. закона о поступку судском у грађ. парницама 635
- Уговорна (конвенционална) казна застарева за три године од Д. С. П. 637
- Протестни чиновник несме се упуштати у оцену благовремености траженог меничног протеста. Саопштио Рад. Станковић 637
- Окривљеник није неурачунљив услед тога што је глуп и нем јер такав недостатак не представља умну неразвијеност или слабоумност, те да није схватио природу и значај свога дела и према томе схватању радити. Саопштио Д. Д. Б. 639

Страно правосудје:

- Не плаћа се адвокат. — Интересантни разлози једне пресуде Париске Апелације. — Д-р Д. Ј. 48
- Док траје поступак по захтеву одузимања старатељства суд по званичној дужности мора малолетницима одредити другог стараоца. Мајка, чији живот није беспрекоран, не може бити старалац својој малолетној деци. — Zentralblatt für die juristische Praxis — Wien, Jan. 1931. — Др. Р. Вук 49

У Југославији немачки држављани не полажу никакву кауцију за обезбеђење трошкова по поведеном спору, а наши држављани у Немачкој такву кауцију морају да полажу, иако је то противно једном међународном уговору. — Др. Радоје Вукчевић . . .	49
Државе, ван склопа Немачке Републике не подлеже по међународном праву надлежности немачких судова. Др. Рад. Вукчевић . . .	51
§ 249 немачког грађанског закона. Границе материјалне одговорности за несретан случај, који је убрзао појаву болести, чији су почетци већ постојали, од Д-р Рад. Вук.	137
Аустријски грађански законик — § 36, 37 и 181. Код адопционог уговора између једног странца и аустријског поданика, морају се у обзир узети закони обеју држава, од Д-р Рад. Вук.	137

Оцене и прикази :

Шта значи камен о врату од Др. Илије Јелића (Д-р Рад. Вук.)	80
Три расправе из јавног права, од Д-р Ђорђа Тасића, проф. Универзитета (Д-р Рад. Вук.)	144
<i>Internationales Anwaltsblatt.</i> — С. Демајо, адв.	144
<i>Amerikanisches Gefängniswesen.</i> Reichenberg. 1930 — dr. Edgar Foltin (Д-р Рад. Вук.)	145
Стечајно право и принудно поравнање ван стечаја, од Милана Подградског, судије Апелационог суда (Д. С. Петковић, адв.)	210
<i>Les nouvelles tendances du droit constitutionnell, par B. Mirkin—Guetzevitch,</i> Professeur à L'institut des Hautes études internationales et. c. — Paris, Giard, 1931.	326
<i>Annuaire de l'Association Yougoslave de Droit International.</i> Première, année Belgrade—Paris. Les Editions Internationales 1931. pp. 445.	473
Стојан Јовановић : Потсетник за примену Судског кривичног поступка од 16. фебруара 1929. године	475
<i>La Criminologie Nouvelle,</i> par Q. Saldana, Professeur de l'Université de Madride, Paris 1929 (Les presses universitaires de France), од Боривоја Д. Петровића, Суд. припр. окр. суда за град Београд	581
Slowan J. Smodlaka, docteur en droit diplômé à l'Ecole libre des sciences politiques de Paris: <i>La justice administrative en Yougoslavie.</i> Paris Louve et Cie Editeurs, 1931. pp. 190, од Др Видана О. Благојевића, адв.	640
Др. Адам Лазаревић : О трговачким пословима по српском и хрватском трговачком законодавству	642

Избрисани из именика адвоката	207
Преселили се	207
Уписани у именик адв. приправника	207
Променили канцеларије адв. приправници	208
Избрисани из именика адв. приправника	208
Позив на скупштину пензионог фонда	208
Закон о оверавању исправа на подручју Касационог суда у Београду	208
Исправка	209
Уписани у именик адвоката	268
Избрисани из именика адвоката	268
Преселили се — адвокати	268
Уписани у именик адв. приправника	268
Променили канцеларије адв. приправници	268
Избрисани из именика адв. приправника	269
Из Пензионог Фонда	270
Из пензионог Фонда	310
Уписан у именик адвоката	310
Избрисан из именика адвоката	310
Преселили се — адвокати	310
Уписани у именик адв. приправника	310
Избрисани из именика адв. приправника	310
Уписани у именик адвоката	389
Избрисани из именика адвоката	389
Преселили се адвокати	389
Уписани у именик адв. приправника	389
Избрисани из именика адв. приправника	389
Уписани у именик адвоката	433
Преселили се адвокати	433
Избрисани из именика адв. приправника	433
Променили канцеларије адв. приправници	433
Скупштина Пензионог фонда и Адвокатске коморе у Београду	479
Уписани у именик адвоката	479
Избрисани из именика адвоката	479
Преселили се адвокати	479
Уписани у именик адв. приправника	480
Избрисани из именика адв. приправника	480
Променили канцеларије адв. приправници	480
Конгрес правника	481
Четврти конгрес југословенских правника	483
Скупштина Пензионог фонда	488
Скупштина Адвокатске Коморе у Београду	488
Извештај Управног Одбора Пензионог фонда Адвокат- ске Коморе у Београду	489
Рачунски извештај	491
Извештај Надзорног Одбора Пензионог фонда	494
Извештај Избраног Суда Пензионог фонда	495

Прорачун Прихода и Расхода Пензионог фонда	496
Извештај Одбора Коморе	503
Рад Дисциплинског већа	515
Пријем адвоката по надлештвима	518
Рад царинских посредника	519
Ослобођење од плаћања државне таксе за пресељење адвокатске канцеларије	523
Заступање пред војним судовима	524
Сигнатура	529
Правилник о наградама адвоката	531
Заменавање адвоката на судским расправама од стране његовог приправника у смислу § 26. Закона о адво- катима	532
Уписани у именик адвоката	533
Избрисани из именика адвоката	533
Преселили се адвокати	533
Уписани у именик адв. приправника	533
Избрисани из именика адв. приправника	533
Избрисани из именика адвоката	586
Преселили се адвокати	586
Уписани у именик адв. приправника	586
Променио канцеларију адв. приправник	586
Управа за заштиту индустријске својине упутила је Ко- мори акт Бр. 1471 од 26. IX. 931. г. овакве садржине	586
Да би могао да изврши ревизију адвокатског именика, у који се адвокати сходно §-у 43. пословника Ко- море уписују хронолошки, т. ј. по датуму уписа, односно премј дужем времену адвокатске праксе, одбор позива ниже именоване адвокате и то :	587
Пажња члановима	589
Уписани у именик адвоката	644
Избрисани из именика адвоката	644
Преселили се адвокати	644
Уписани у именик адв. приправника	644
Променили канцеларију адв. приправник	644
Избрисани из именика адв. приправника	645

Обавештења:

Установљење сталног избраног Суда Трговачке Коморе у Београду	390